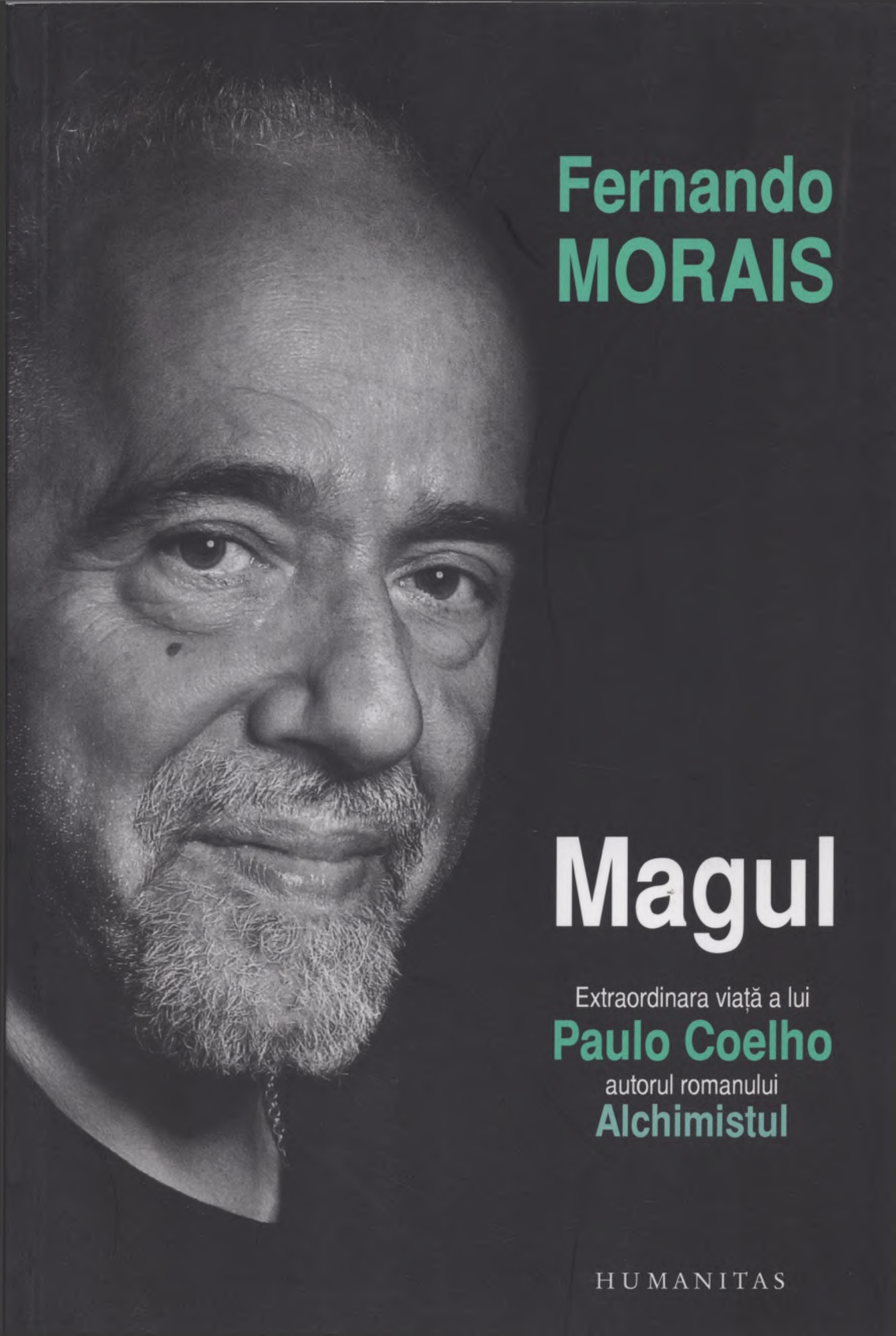

Fernando
MORAIS

Magul

Extraordinara viață a lui
Paulo Coelho
autorul romanului
Alchimistul

HUMANITAS

„I-am spus lui Fernando lucruri pe care nu le-am spus nimănui..., nici măcar mie însumi."

Paulo Coelho

Paulo Coelho este un om universal, care a trezit interesul întregii lumi cum puțini au făcut-o. O sută cincisprezece milioane de oameni i-au citit cărțile, îi fac cunoscute ideile, scrierile, viziunile. Un adevărat **mag** al sufletului, Paulo Coelho descoperă virtuțile răbdării și ale bunăvoinței omenești, ale nobleții și generozității, ale lepădării de sine și, mai presus de toate, ale Dragostei universale.

Paulo Coelho a experimentat și a suferit el însuși ca să atingă virtutea absolută a cunoașterii de sine și ca să descopere, în ultimă instanță, calea supremei purificări.

Magul este o biografie în care Fernando Morais oferă cea mai cuprinzătoare privire de până azi asupra fascinantei existențe și creații a celui mai tradus scriitor în viață. Autorul a scris-o după mulți ani de cercetare, în care a stat de vorbă, cu talent și dăruire, cu toți cei care-l cunosc pe Paulo Coelho. O poveste la care nici măcar cei mai creativi scenariști n-ar putea să viseze.

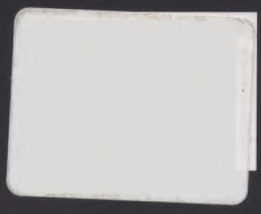

Foto © Marcos Borges

Fernando
MORAIS

Magul

Fernando Morais s-a născut în Mariana–M[inas] G[erais], în 1946. Este jurnalist din 1961. A lucrat în redacțiile *Jornal da Tarde*, *Veja*, *Folha de S. Paulo* și *TV Cultura*. A fost distins de trei ori cu Premiul „Esso" și de patru ori cu Premiul „Abril" pentru Jurnalism. A fost deputat de stat timp de opt ani (pentru MDB [Movimento Democrático Brasileiro]–S[ão] P[aulo] și apoi pentru PMDB [Partido de Movimento Democrático Brasileiro]–S[ão] P[aulo]) și secretar al culturii (1988–1991) și al educației (1991–1993) în statul São Paulo. Este autorul itinerarului pentru miniseriile documentare „Brazilia – cinci sute de ani și cinci zile care au zguduit Brazilia", prezentate de canalul GNT/Globosat. A scris, printre alte cărți, *Transamazônica* (Brasiliense, 1970, împreună cu Ricardo Gontijo și Alfredo Rizutti), *A Ilha* (Alfa-Omega, 1975, reeditată de Companhia das Letras în 2001), *Olga* (Alfa-Omega, 1985, reeditată de Companhia das Letras în 1993), *Chatô, o rei do Brasil* (Companhia das Letras, 1994), *Corações sujos* (Companhia das Letras, 2000), *Cem quilos de ouro* (Companhia das Letras, 2002), *Na toca dos Leões* (Planeta, 2004) și *Montenegro* (Planeta, 2006). Cărțile sale au fost traduse în nouăsprezece țări. În 2001, *Corações sujos* a primit Premiul „Jabuti" pentru Cartea de Nonficțiune a Anului. În 2004, *Olga* a fost ecranizată de regizorul Jayme Monjardim, filmul fiind vizionat de peste cinci milioane de spectatori și ales să reprezinte țara la premiile Oscar din 2005. Este membru al Consiliului politic al ziarului *Brasil de Fato* și al Consiliului superior al postului public latino-american de televiziune Telesur, cu sediul la Caracas, Venezuela. Este membru al Academiei de Litere din Mariana, unde ocupă loja nr. 13, care l-a avut ca prim titular pe președintele Tancredo Neves.

Fernando MORAIS

Magul

Extraordinara viață a lui
Paulo Coelho
autorul romanului
Alchimistul

Traducere din portugheză de
Robertina Sfetcu

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: S. Skultéty
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Georgeta-Anca Ionescu
DTP: Corina Roncea, Carmen Petrescu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

Fernando Morais
O Mago
Copyright © 2008 by Fernando Morais
This edition was published by arrangements
with Sant Jordi Asociados Agencia Literaria S.L.U., Barcelona, Spain
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2011, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MORAIS, FERNANDO
Magul: extraordinara viață a lui Paulo Coelho / Fernando Morais;
trad.: Robertina Sfetcu. – București: Humanitas, 2011
Index
ISBN 978-973-50-2804-6
I. Sfetcu, Robertina (trad.)
821.134.3(81).09 Coelho, P.

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Pentru Marina,
care mi-a fost parteneră și la această strengărie

Harta Braziliei

Cuprins

1
E pasăre? E avion?
Nu, e superstarul Paulo Coelho,
scriitorul care a vândut până acum
peste o sută de milioane de cărți / 11

2
La doisprezece ani, primește o lecție
de viață: dacă doare, înfruntă problema
imediat, cel puțin așa trece / 60

3
Mama îi descurajează visul
de a fi scriitor: „*Băiatul meu,*
există un singur Jorge Amado.“ / 76

4
Carlinhos strigă, panicat:
„Dă-i drumul, Paulo! Dă-i drumul!
Fugi, că ai omorât copilul!“ / 100

5
Pentru a potoli Îngerul Morții,
Paulo decapitează capra vecinului,
acoperind cu sânge peretele casei / 120

6
Paulo își insultă propria familie și
visează că este dus din nou la ospiciu:
problema este că nu e doar un vis / 136

7
Fragmente din *Balada închisorii de*
odihnă (inspirată de Oscar Wilde) / 154

8
Legat de pat, corpul lui Paulo
tremură la fiecare rotire a manivelei:
încep electroșocurile / 165

9
După o a treia experiență
cu bărbați, Paulo se convinge:
nu sunt homosexual / 179

10
Cea mai mare amenințare:
dacă mă minți, îți voi scoate ochiul
din orbită și-l voi mesteca / 196

11
„Pentru mine, drogul este
ca mitraliera pentru comuniști
și luptătorii de gherilă“ / 213

12
În New York, iubita americană
s-a speriat: „Paulo, o ai pătrată!“ / 230

13
„Guvernul torturează, iar mie mi-e frică
de tortură, mi-e teamă de durere.
Inima mea bate prea repede.“ / 243

14
Drept dovadă de bunăvoință, Paulo îi
promite Diavolului că nu mai pronunță
nume de sfinți și nu se mai roagă timp
de șase luni / 260

15
Paulo Coelho nu mai există.
Acum e Lumina Eternă (sau Staars),
numele magic pe care l-a ales
pentru a-l venera pe Satana / 272

16
Paulo scapă de Diavol și de polițiștii
DOPS, dar ajunge într-un loc mai rău
decât iadul: DOI-CODI / 289

17
Paulo iese din catacombe, jurând
să învingă teama prin credință
și să biruiască ura prin iubire / 305

18
Doamna Paulo Coelho își impune
limitele: chiar și un fum e în regulă.
Dar nici vorbă de astfel de extravaganțe
sexuale / 320

19
„La Londra s-au risipit toate șansele
ca, într-o zi, să devin un scriitor faimos
pe plan mondial" / 337

20
Paulo nu mai este interesat de sex,
bani sau cinematografie. Nici măcar
nu are chef să scrie / 360

21
O rază de lumină strălucește
în lagărul de concentrare de la Dachau:
Paulo trăiește prima sa epifanie / 374

22
Toninho Buda vrea să relanseze
Societatea Alternativă făcând să explodeze
capul lui Cristos Mântuitorul / 388

23
Paulo parcurge Drumul spre Santiago,
dar tot nu este fericit. Îi lipsește să scrie
mult visata carte / 410

24
„Dumnezeule! De ce nu suni un
jurnalist să-i spui că ți-a plăcut cartea
mea?" / 423

25
Odată cu succesul cărții *Brida*, critica
iese din ascunziș: începe torturarea
publică a lui Paulo Coelho / 438

26
Febra prezisă de Mônica trece
dincolo de ocean și-i cuprinde
pe cititorii din Franța, Australia
și Statele Unite / 454

27
Guvernul brazilian îl exclude pe Paulo
din delegația scriitorilor care pleacă
în Franța, dar Chirac îl primește
cu brațele deschise / 471

28
Mujahedinii lui Bin Laden și marina
americană au o pasiune în comun:
cărțile lui Paulo Coelho / 491

29
Paulo se duce îmbrăcat în frac la
banchetul de la Palatul Buckingham –
ca invitat al reginei, nu al lui Lula / 514

30
La umbra unui Airbus A 380, Paulo
pune o întrebare retorică: cât timp
va trece până când cărțile mele
vor fi uitate? / 531

Paulo Coelho în cifre / 548

Persoane intervievate / 551

Despre carte / 553

Mulțumiri pentru ilustrații / 556

Indice de nume / 557

„Dacă nu vine sfârșitul lumii în anul 2000, poate se termină tot acest interes pentru opera lui Paulo Coelho."

(Wilson Martins, critic literar, ziarul *O Globo*, aprilie 1998)

„Brazilia înseamnă Rui Barbosa, Euclides da Cunha, dar și Paulo Coelho. Nu sunt un cititor, și nici admirator al său, dar trebuie acceptat ca o figură în viața braziliană contemporană."

(W. Martins, *O Globo*, iulie 2005)

1
E pasăre? E avion? Nu, e superstarul Paulo Coelho, scriitorul care a vândut până acum peste o sută de milioane de cărți

Într-o seară urâtă și cenușie din mai 2005, un enorm Airbus A600 de culoare albă al Companiei Air France aterizează lin pe pista umedă a Aeroportului „Ferihegy", din Budapesta. Lua sfârșit un zbor cu durata de două ore, ce pornise din orașul Lyon, din sudul Franței. În cabină, însoțitoarea de zbor anunță că este ora 18 în capitala Ungariei și că temperatura locală este de opt grade Celsius. Așezat lângă fereastră, în primul rând, la clasa business, cu centura încă legată, un bărbat în cămașă neagră își ridică ochii și fixează un punct abstract ce se află destul de departe de peretele despărțitor din plastic din fața sa. Nepăsător la curiozitatea celorlalți pasageri și cu privirea ațintită spre același loc, ridică degetele arătător și mijlociu de la mâna dreaptă, ca și cum s-ar fi închinat,* și rămâne nemișcat pentru câteva momente. Când se ridică să-și ia sacul de voiaj din compartimentul pentru bagaje, la oprirea avionului, se putea vedea că era îmbrăcat numai în negru – pantofii ușori de pânză, ginșii, cămașa, totul negru. Cineva a spus că, dacă n-ar avea acea strălucire malițioasă în privire, ar putea fi confundat cu un preot. Datorită detaliului de pe paltonul de lână, și el negru, pasagerii – cel puțin cei francezi – își dau seama că tovarășul lor de călătorie nu este un muritor obișnuit: prinsă la rever, micuța rozetă de aur cu email roșu și puțin mai mare decât un microcip de calculator arată mulțimii că purtătorul său este Cavaler al Ordinului Național al Legiunii de Onoare, cea mai înaltă și cea mai de invidiat distincție din Franța, creată în 1802 de Napoleon Bonaparte și acordată numai prin decret personal al președintelui Republicii. Insigna, conferită scriitorului de Jacques Chirac, nu e singurul său semn

* Pentru a face semnul crucii, catolicii își utilizează, fără să le unească la vârf, trei degete – mare, arătător și mijlociu – ale mâinii drepte (*n. ed.*).

distinctiv. Din puținul păr alb, tuns scurt, se întrevede un ciuf deasupra cefei, o codiță de cal, tot albă, lungă de patru degete: este *sikha*, tunsoare folosită de brahmani, hindușii ortodocși și călugării Hare Krishna*. Mustața și ciocul alb, tunse atent, completează partea inferioară a unui chip uscat și ars de soare, dar sănătos. La 1,69 metri înălțime, este un bărbat delicat, dar musculos și uscățiv, fără nici un gram de grăsime vizibilă pe corp.

Cu sacul de voiaj în spate și cu nestăvilita dorință de a fuma, se amestecă printre pasagerii de pe coridoarele aeroportului, ținând între buze o țigară Galaxy Light, fabricată în Brazilia. În mână, o brichetă gata să fie aprinsă imediat ce-i va fi permis, moment ce nu pare însă să se apropie. Chiar și cei care nu cunosc limba maghiară sau cei care nu înțeleg semnificația expresiei *Tilos a dohányzás*** pot observa în toate părțile panouri cu o țigară aprinsă tăiată de o linie roșie. Budapesta capitulase și ea în fața fobiei antifumat, și nu se putea fuma în nici un loc din aeroport. Oprit lângă banda de bagaje, un bărbat în negru privește cu nerăbdare prin peretele din geam transparent ce separă pasagerii de sala principală a Aeroportului „Ferihegy". Datorită unui truc al proprietarului, geamantanul negru, pe roți, putea fi recunoscut de la depărtare: este cel cu o inimă albă desenată cu cretă. Și este atât de mic, încât putea fi îmbarcat ca bagaj de mână, dacă n-ar fi fost al unei persoane căreia nu-i place deloc să-și care lucrurile.

După ce trece de partea cealaltă, descoperă, vizibil dezamăgit, că numele său nu se afla pe nici una dintre plăcuțele expuse de șoferii și agenții de turism ce așteptau pasagerii acelui zbor. Și, mai grav decât atât, nu-l așteptau nici fotografi, nici reporteri și nici camere de filmat. Nu era nimeni. Merge până pe trotuar, privind împrejur și, chiar înainte să-și ridice gulerul paltonului pentru a se proteja de vântul rece care sufla în Budapesta, aprinde țigara Galaxy și trage un fum atât de puternic, încât carbonizează jumătate de țigară. Ceilalți pasageri de la Air France se împrăștie imediat spre autobuze, taxiuri și mașini particulare. Trotuarul aeroportului rămâne gol, iar decepția sa este înlocuită de o stare de indispunere, foarte neplăcută. Își aprinde o altă țigară, dă un telefon internațional de pe telefonul mobil și mormăie în portugheză, cu un puternic accent de Rio și cu vocea ușor fonfăită:

— Nu mă așteaptă nimeni în Budapesta! Da! Ai auzit bine!

---

* Sectă religioasă bazată pe Scrierile Vedice, întemeiată în Statele Unite în anul 1966 (*n. ed.*).

** Fumatul interzis (*lb. magh.*) (*n. ed.*).

Repetă cuvânt cu cuvânt, ca și cum ar vrea să bată în cuie fiecare cuvânt în mintea interlocutorului.

— Exact asta: nu-mă-așteaptă-nimeni-în-Budapesta. Nu, nimeni. Am spus: nimeni!

Închide fără să spună la revedere, stinge mucul de țigară într-o scrumieră, își aprinde a treia țigară și se plimbă de colo colo, cu un aer dezamăgit. De la debarcare, trecuseră deja cincisprezece minute interminabile, când auzi un zgomot cunoscut. Se întoarce spre partea de unde venea zgomotul și ochii i se luminează. Un zâmbet imens îi apare pe chip. Motivul bucuriei se afla la câțiva metri de el: o ceată de reporteri, fotografi, cameramani și paparazzi aleargă spre el și-i strigă numele, aproape toți cu microfon și reportofon în mână. În spatele lor, vine un grup și mai numeros, fanii.

— *Mister Cole-ro! Mister Paulo Cole-ro!*

Cole-ro pronunță ungurii* numele scriitorului brazilian Paulo Coelho, bărbatul îmbrăcat în negru care tocmai debarcase în Budapesta ca invitat de onoare al Târgului Internațional de Carte. Invitația fusese o inițiativă a Rusiei, invitata principală în 2005 (și nu a Braziliei, care nici stand nu avea acolo), pentru simplul motiv că este, la acest moment, autorul cel mai citit în țara care, cu 143 de milioane de locuitori, reprezintă una dintre națiunile cele mai numeroase ale planetei. Alături de reporteri, sosesc și persoane cu exemplare din cel mai recent succes al său, *Zahir*, deschise la prima pagină, împiedicându-se de jungla de cabluri de pe jos și înfruntând asprimea jurnaliștilor, în speranța că vor reuși să obțină un autograf. Declanșarea flash-urilor, împreună cu lumina albăstruie a reflectoarelor, conferă capului chel al scriitorului o înfățișare neobișnuită, ca și cum s-ar afla pe un ring de dans din discotecile anilor '70, iluminate cu becuri stroboscopice. În ciuda agitației și a disconfortului, afișează un surâs angelic continuu și, chiar dacă e sufocat de un val de întrebări în engleză, franceză și maghiară, dă impresia că trăiește o plăcere unică: faima planetară. Ca un pește în apă. Acolo, cu ochii scânteietori și zâmbetul cel mai sincer pe care o ființă umană îl poate arăta, *Mister Cole-ro* va redeveni Paulo Coelho, superstarul, scriitorul cu peste 100 de milioane de cărți vândute, membru al Academiei Braziliene de Litere, care este primit ca o vedetă de cititorii săi, vorbitori a șaisprezece limbi și dialecte, răspândiți în peste o sută șaizeci de țări. Le povestește jurnaliștilor că a mai fost în Ungaria o singură dată, cu douăzeci de ani înainte. „Mi-e

* De fapt, *Coelho úr!* „Domnule Coelho!" (*lb. magh.*) (*n. ed.*).

teamă că, în cincisprezece ani, turismul capitalist a produs în Budapesta stricăciuni mai mari decât au făcut rușii în jumătate de secol", spuse el provocator, referindu-se la perioada în care țara a făcut parte din sfera de influență a Uniunii Sovietice (1949–1989).

Chiar în acea zi, scriitorul avusese încă o posibilitate de a se bucura de recunoașterea publică. Cât timp aștepta avionul în aeroportul din Lyon, s-a apropiat de el un brazilian cu barba albă, care s-a prezentat drept cititor și admirator al său. Chemați să ia autobuzul care îi ducea la aeronavă, au stat alături la rând până la poarta de îmbarcare. Când a trebuit să prezinte biletul, brazilianul n-a reușit să și-l găsească pe al lui, pierdut într-o grămadă de foi și hărți turistice. Pentru a evita nerăbdarea celorlalți pasageri, funcționarul de la Air France i-a cerut să stea deoparte, căutând în listă, în timp ce coada mergea mai departe. Din politețe, Paulo se alătură compatriotului său, însă acesta îi spuse:

— Nu e nevoie să rămâneți aici, mulțumesc. Într-un minut găsesc talonul de îmbarcare.

Toți ceilalți pasageri s-au așezat în autocar, coada a ajuns la sfârșit și, odată cu ea, și umorul funcționarului francez, care amenința că închide poarta:

— Îmi pare rău, dar fără talon nu vă puteți îmbarca.

Brazilianul înțelese că voiajul său era pe cale să ajungă în impas, dar nu se lăsă bătut:

— Domnule, am talonul, sunt sigur. Acum câteva minute i l-am arătat scriitorului Paulo Coelho, care era cu mine, pentru a vedea dacă avem locuri apropiate.

Francezul holbă ochii:

— Paulo Coelho? Omul tuns scurt și cu Legiunea de Onoare pe rever e Paulo Coelho?

Pentru a confirma, funcționarul alergă câțiva metri până la autocarul în care pasagerii așteptau soluționarea problemei și strigă:

— *Monsieur Paulo Coelho!*

Fusese suficient ca scriitorul să se prezinte și să confirme că văzuse talonul, pentru ca funcționarul, devenind politicos și cordial, să-i facă semn întârziatului și să-l lase să se îmbarce.

Noaptea se lăsa deasupra Budapestei când un tânăr înalt și slab a anunțat că s-a terminat cu fotografiile și cu întrebările. La protestele jurnaliștilor și ale fanilor, Paulo se așază pe bancheta din spate a unui autoturism ale cărui

vechime și dimensiuni impresionante sugerează că în el călătoriseră pe timpuri șefi ai regimului comunist ungar. În mașină, merg și persoanele care-l vor însoți în următoarele trei zile: șoferul și garda de corp Pál Szabados, un tânăr cu părul tuns scurt, care măsoară aproape doi metri înălțime, și Gergely Huszti, ghidul care-l scăpase de reporteri, ambii puși la dispoziția scriitorului de „Athenaeum", editura din Ungaria care-i editează lucrările.

Când mașina porni și chiar înainte ca Gergely să se prezinte, Paulo ceru o clipă de liniște și făcu același gest ca în avion: ochii ațintiți în depărtări și arătătorul și degetul mijlociu ridicate. Avea nevoie numai de câteva secunde pentru a spune o rugăciune în liniște. Această ceremonie solitară este realizată cel puțin de trei ori pe zi – la trezire, la ora șase după-amiaza și la miezul nopții –, și este repetată la aterizare și la decolare, ca și la plecările cu mașina (în astfel de cazuri, poate fi o cursă rapidă cu taxiul sau o lungă călătorie internațională). Pe drumul spre hotel, Gergely îi citește programul: o dezbatere, urmată de o sesiune de autografe la Târgul de Carte, o vizită la metroul din Budapesta, în compania primarului Gábor Demszky, cinci interviuri individuale pentru emisiuni de televiziune și publicații importante, un interviu colectiv, o ședință foto cu Miss Peru, cititoarea sa (care se află în Ungaria în campanie pentru concursul Miss Univers), două cine, un show într-o discotecă în aer liber... Paulo îl întrerupe pe Gergely în engleză:

— Oprește-te, te rog, aici. Taie însă mai întâi vizita de la metrou, show-ul și pe Miss Peru. Nu erau în program.

Ghidul insistă:

— Cred că trebuie să păstrăm măcar vizita la metrou, fiindcă este al treilea cel mai vechi din lume... Iar soția primarului este fana dumneavoastră, v-a citit toate cărțile.

— Nici nu mă gândesc. Îi dau un autograf special pentru ea, dar nu mă voi plimba cu metroul.

După ce a refuzat metroul, discoteca și pe miss Peru (care până la urmă avea să apară la sesiunea de autografe), aprobă traseul, deși nu pare obosit, în ciuda faptului că a avut o săptămână istovitoare. În plin maraton de lansare a cărții *Zahir*, a înfruntat, la diverse interviuri individuale, reporteri de la ziarul chilian *El Mercurio*, de la revista franceză *Paris Match*, de la cotidianul olandez *De Telegraaf*, de la revista scoasă de Maison Cartier, de la ziarul polonez *Fakt* și de la revista norvegiană pentru femei *Kvinner og Klær*. La cererea unui prieten, adjutant al familiei regale saudite, Paulo Coelho a mai

acordat o declarație lungă pentru Nigel Dudley și Sarah MacInnes, editori la revista *Think*, publicație britanică specializată pe afaceri și economie.

La jumătate de oră după ce a părăsit aeroportul, automobilul parchează în fața Hotelului Gellért de pe malul Dunării, un impunător hotel de patru stele, cu ape termale, unul dintre cele mai vechi din Europa Centrală. Înainte de a semna fișa de cazare, Paulo îmbrățișează călduros o femeie frumoasă, cu pielea de culoare deschisă și părul negru, care tocmai sosise de la Barcelona, din Spania, și îl aștepta în holul hotelului, ținând de mână un băiețel rotofei și cu ochii albaștri. Este brazilianca Mônica Antunes, de treizeci și șase de ani, iar copilul e fiul ei și al editorului norvegian Øyvind Hagen. S-au cunoscut la Târgul de Carte de la Frankfurt, în 1993, când ea negocia vânzarea drepturilor pentru *Alchimistul* în Scandinavia. Dar s-o consideri doar agent literar al lui Paulo Coelho, așa cum se obișnuiește, înseamnă să recunoști numai o mică parte din munca pe care Mônica o realizează de la sfârșitul anilor '80. La acea vreme, el avea patruzeci și unu de ani și era un autor necunoscut, când o frumoasă studentă la inginerie chimică, de douăzeci de ani, îmbrăcată cu pantaloni de catifea verde, i-a întins mâna și s-a prezentat:

— V-am citit cele două cărți și mi-au plăcut foarte mult. Sunt admiratoarea dumneavoastră.

Pentru a dovedi, a deschis geanta și i-a arătat un exemplar citit din *Jurnalul unui mag*. Uimit de exuberanța fetei, Paulo a curtat-o câteva săptămâni, până când a descoperit că Mônica era îndrăgostită și se gândea să se mute în Europa cu iubitul ei, Carlos Eduardo Rangel. Contrar dorinței sale, relația lor, de durată, n-a mers niciodată mai departe de îmbrățișări inocente și fraterne. Devenită peste noapte agent literar – și persoana pe care scriitorul însuși o recunoaște drept coautor al succesului său mondial –, în câțiva ani Mônica Antunes a ajuns una dintre persoanele cele mai influente de pe piața internațională de drepturi de autor. În cercurile literare, se spune însă că fața frumoasă, vocea suavă și zâmbetul timid, cu dinți foarte albi ascund o persoană neîndurătoare. E faimoasă și temută pentru duritatea cu care îi tratează pe cei care amenință interesele scriitorului. Mulți editori se referă la ea – pe la spate, bineînțeles – ca la „Vrăjitoarea din Barcelona", aluzie la orașul în care trăiește și de unde controlează tot ceea ce se întâmplă în viața profesională a singurului său client. Mai mult decât o simplă vânzătoare de drepturi, Mônica a devenit puntea de legătură a scriitorului cu lumea editorială. Tot ceea ce are legătură sau implică, direct sau indirect, producția sa literară trece obligatoriu pe la etajul șapte din moderna clădire unde

funcționează Agenția literară „Sant Jordi Associados" – numele catalan al Sfântului Gheorghe, patronul cărților. Editorul care încearcă să se apropie direct de Paulo Coelho, fără să treacă pe la agenție, își va găsi numele pe lista neagră a Mônicăi – listă a cărei existență ea o neagă vehement. Importanți librari europeni și latino-americani pot atesta faptul că pentru asta, chiar dacă mai târziu, va trebui plătit.

În timp ce bona peruană plimbă puștiul prin curtea hotelului, Mônica se așază împreună cu scriitorul la o masă retrasă și deschide mapa cu hârtiile printate de pe calculatorul de la „Sant Jordi". Azi, sunt doar vești bune: în trei săptămâni, *Zahir* s-a vândut în 106 mii de exemplare în Ungaria. În Italia, în aceeași perioadă, numărul a ajuns la 420 de mii. În listele cu bestsellerurile italienești, cartea a reușit să depășească chiar și *Memoria e identità. Conversazioni a cavallo dei millenni*, memoriile recente ale răposatului Ioan Paul II. Scriitorul nu pare mulțumit:

— Toate astea-s foarte bune, Mônica. Eu însă vreau să știu care este performanța lui *Zahir* comparativ cu cartea anterioară, în aceeași perioadă.

Nu știe răspunsul pe dinafară, însă îi arată un alt document, pe care i-l citește cu un zâmbet victorios, vorbind într-o portugheză care, după aproape douăzeci de ani trăiți în Spania, începe să pară catalană:

— În aceeași perioadă, *Unsprezece minute* s-a vândut în 328 de mii de exemplare în Italia. Adică *Zahir* se vinde cu aproape 30% mai bine. Acum ești mulțumit?

— Da, normal. Care sunt veștile din Germania?

— Acolo, *Zahir* este pe locul doi în lista ziarului *Der Spiegel*, după *Codul lui Da Vinci*.

În afară de Ungaria, Italia și Germania, autorul îi cere informații despre vânzările din Rusia și vrea să știe dacă Arash Hejazi, editorul iranian, a rezolvat problemele cu cenzura și ce s-a întâmplat cu edițiile piratate vândute în Egipt. După socotelile Mônicăi, autorul și-a bătut propriile recorduri în toate țările în care a apărut cartea. În Franța, la o săptămână după lansare, *Le Zahir* era în capul listelor, inclusiv în cea mai de invidiat dintre toate, a săptămânalului *L'Express*. În Rusia, vânzările au depășit 530 de mii de exemplare; în Portugalia, sunt de 130 de mii (acolo, din *Onze Minutos* au fost vândute 80 de mii de exemplare abia după șase luni de la lansare). În Brazilia, *Zahir* s-a vândut în 160 de mii de exemplare în mai puțin de o lună (cu 60% mai mult decât *Unsprezece minute* în aceeași perioadă). Iar în timp ce Paulo își face turneul prin Ungaria, 500 de mii de exemplare din *Zahir*, în spaniolă,

Mônica Antunes (în fotografia de sus cu Paulo și prietenii în Dubai, iar în cea de jos la biroul „Sant Jordi"): mai mult decât un agent, gardianul fidel care administrează sute de contracte de editare a lui Paulo Coelho, în toate colțurile lumii

sunt achiziționate din sudul Statelor Unite și până în Patagonia, cuprinzând optsprezece țări latino-americane, plus comunitatea hispanică nord-americană. Ultima știre pare să fie singura surpriză din raport: cu o zi înainte, un grup armat a jefuit un camion dintr-o suburbie din Buenos Aires, furând încărcătura prețioasă – două mii de exemplare din *El Zahir*, recent ieșite de sub tipar și care se aflau în drum spre librăriile din oraș. Chiar și în fața unor cifre atât de importante, la câteva zile, un critic literar de la *Diario de Navarra*, din Spania, a lansat ipoteza că jaful a fost o lovitură publicitară plănuită de scriitor pentru a vinde și mai multe cărți.

Atmosfera de stres și anxietate revine la doi ani, de fiecare dată când Paulo Coelho lansează un nou titlu. În aceste împrejurări, unul dintre autorii cei mai citiți din lume se comportă cu nesiguranța unui debutant. Mereu a fost așa. Când a scris prima carte, *Jurnalul unui mag*, și-a împărțit cu soția sa, artista plastică Christina Oiticica, sarcina distribuirii de fluturași de propagandă la porțile teatrelor și ale cinematografelor din Rio de Janeiro, iar apoi de a parcurge librăriile din zona de sud a orașului pentru a afla câte exemplare s-au vândut. Au trecut douăzeci de ani, metodele și strategia pe care le utilizează s-au schimbat, însă scriitorul continuă să fie la fel: prin telefonul mobil sau pe laptop, prin servicii online exclusive, controlează, de oriunde se află – din Țara de Foc până în Groenlanda, din Alaska până în Australia –, editarea, distribuirea, prezența în mass-media și pe listele de bestselleruri.

Fără să completeze încă fișa de cazare și să urce în cameră, încheie ședința informală la sosirea Leei, o simpatică doamnă de vreo cincizeci de ani, căsătorită cu ministrul elvețian de interne și cititoare devotată a autorului, pe care o cunoscuse la Forumul Economic Mondial de la Davos. Citind într-un ziar că brazilianul se va afla în capitala ungară, Lea a luat trenul de la Geneva, a traversat toată Elveția, Austria și jumătate din Ungaria, pentru ca, după parcurgerea, vreme de câteva ore, a o mie de kilometri, să se afle alături de idolul său la Budapesta. Este aproape ora opt seara când Paulo intră, în sfârșit, în apartamentul ce-i fusese rezervat la Gellért.

Apartamentul are un aer de palat față de bagajul franciscan al oaspetelui său – același pe care îl ia, mereu, peste tot: patru cămăși negre, patru perechi de șorturi de box din mătase colorată, cinci perechi de șosete, o pereche de pantaloni Levi's negri, o pereche de bermude din doc și un pachet de țigări Galaxy (stocul său este în permanență realimentat de biroul său din Rio sau de bunăvoința prietenilor brazilieni care-l vizitează). La ocaziile solemne,

adaugă la bagaj paltonul cu care a venit din Franța, o cămașă cu guler, o cravată și „pantofii de societate": o pereche de ghete cu toc mic, cum sunt cele de cowboy – toate negre. Contrar față de ceea ce se poate crede la prima vedere, alegerea culorii hainelor nu are nimic a face cu întâmplarea, cu misticismul sau spiritualitatea. Având experiența cuiva care petrece două sferturi din an plecat de acasă, scriitorul e sigur că îmbrăcămintea de culoare neagră rezistă mai mult la spălătoriile industriale de la hoteluri – deși, de cele mai multe ori, el își spală singur șosetele, cămășile și lenjeria când e plecat. Într-un colț al valizei, într-o mică trusă de călătorie, se află periuța și pasta de dinți, un aparat de ras manual, ață dentară, deodorant, apă de colonie, spumă pentru ras și un tub de Psorex, cremă pe care o folosește pentru psoriazis, o boală cronică a pielii ce provoacă mâncărimi iritante și scuame la încheieturile mâinilor și la coate. În celălalt colț, protejate de șosete și lenjerie, o iconiță cu Nhá Chica, sfântă din sudul regiunii Minas Gerais din Brazilia, și o sticluță cu apă sfințită luată de la sanctuarul catolic din Lourdes, din sudul Franței. În rucsac, are un notebook Hewlett Packard (HP) – marcă pentru care a devenit promotor –, telefonul mobil, documente, țigări, bani și carduri de credit.

După o jumătate de oră, revine în holul hotelului proaspăt bărbierit, mirosind a lavandă și cu dispoziția cuiva care abia s-a trezit (pardesiul aruncat pe umeri lasă la vedere, pe antebrațul stâng, tatuajul ce reprezintă un fluture albastru, cu aripile deschise). Ultima invitație a zilei va fi cina acasă la un artist plastic, o căsuță pe dealurile de pe Buda, partea înaltă a orașului, pe malul drept al Dunării, cu o minunată priveliște asupra vechii capitale, învăluită în seara aceasta de o ploaie măruntă.

La lumina lumânărilor, îl așteaptă vreo cincizeci de invitați, printre care artiști, scriitori și diplomați, majoritatea tineri de vreo treizeci de ani. Și multe femei, așa cum sunt în aproape toate locurile unde i se anunță prezența. Stau toți așezați pe canapele sau pe jos, conversând – sau cel puțin încercând să poarte o conversație, la cât de tare e dat volumul muzicii rock ce se aude din boxe. Un cerc de persoane care vorbesc fără oprire îl înconjoară pe scriitor. Audiența observă imediat două dintre obiceiurile sale neobișnuite: la intervale scurte, își trece rapid mâna dreaptă prin fața ochilor, ca și cum ar îndepărta o muscă pe care nimeni n-o vede. După câteva minute, gestul se repetă, însă acum e ca și cum musca invizibilă ar bâzâi în urechea dreaptă. În timpul cinei, mulțumește, într-o engleză fluentă, lăudând bucătăria maghiară, care a transformat o modestă tocană de carne într-o delicatesă de neuitat, gulașul.

La două dimineața, după cafea și câteva rânduri de Tokaji, echivalentul local al vinului de Porto, pleacă toți.

La zece fără un sfert dimineața, primii jurnaliști invitați la interviul colectiv se așază pe cele treizeci de scaune capitonate din micuța sală de ședințe a Hotelului Gellért. Cei care ajung exact la ora zece vor trebui să stea în picioare. Persoana reprezentând obiectul de interes al reporterilor s-a trezit la opt și jumătate. Dacă n-ar fi plouat, și-ar fi făcut plimbarea obișnuită de o oră pe străzile din jurul hotelului. Cum nu-i place să ceară mâncare în apartament („Numai bolnavii mănâncă în cameră", după cum obișnuiește să spună), a luat micul dejun în salonul pentru cafea, a urcat să facă baie, iar acum citește ziare și navighează pe internet. În general, citește un ziar din Rio, altul din São Paulo și ediția pariziană a ziarului nord-american *International Herald Tribune*. Restul vine mai târziu, în clipinguri și sinopsisuri ce filtrează numai știrile despre autor și cărțile sale.

La zece fix, intră în salonul luminat de reflectoare și plin de jurnaliști și se așază în spatele măsuței pe care se află o sticlă de apă minerală, un pahar, o scrumieră și un buchet de trandafiri roșii. Gergely ia microfonul, explică motivele vizitei scriitorului în țară și anunță prezența, în primul rând de scaune, a agentului Mônica Antunes. Îmbrăcată într-un taior bleumarin elegant, se ridică, vizibil emiționată, și mulțumește pentru aplauze.

Paulo vorbește timp de patruzeci de minute în engleză, care include și timpul de care are nevoie Gergely pentru a traduce fiecare frază în ungurește. Își aduce aminte de călătoria sa la Budapesta, în 1982, povestește puțin despre viața sa personală și cariera de scriitor. Dezvăluie, bunăoară, că, după succesul cu *Jurnalul unui mag*, afluxul de pelerini pe drumul spre Santiago de Compostela, în Spania, a crescut de la patru sute pe an la patru sute pe zi – și, drept recunoștință, guvernul din Galicia a botezat „strada Paulo Coelho" una dintre arterele orașului Santiago de Compostela, destinația finală a pelerinajului. La momentul întrebărilor, jurnaliștii demonstrează că sunt familiari cu opera sa și manifestă o admirație explicită. Unii se referă la câte o carte ca la „favorita mea". Întâlnirea decurge fără nici o întrebare indiscretă sau ostilă. Atmosfera de prietenie dă impresia că se află la o întâlnire de la clubul cititorilor lui Paulo Coelho din Budapesta. Când Gergely declară încheiată întâlnirea, reporterii îl aplaudă pe scriitor. Se formează o coadă în fața mesei, și astfel începe o dimineață de autografe, improvizată exclusiv pentru jurnaliștii din Ungaria – abia atunci observă că aproape toți își aduseseră cărți în geantă.

Fiindcă nu este adeptul meselor de prânz copioase, scriitorul ia o gustare rapidă chiar acolo, la restaurantul hotelului. Mănâncă o felie de pâine prăjită cu pateu de ficat, bea un pahar cu suc de portocale și o ceașcă cu cafea espresso. Profită de jumătatea de oră liberă pe care o are înainte de următoarea întâlnire și aruncă un ochi asupra știrilor internaționale din ziarele *Le Monde*, din Paris, și *El Pais*, din Madrid. Prin internet, televizor sau prin presa scrisă, Paulo e conectat în permanență la ceea ce se întâmplă în lume. Este un consumator vorace de știri despre politica internațională, ceea ce face din el o persoană bine informată despre războaiele și crizele care țin prima pagină a ziarelor – oriunde ar avea ele loc. E ceva normal să-l vezi vorbind cu siguranță (și totdeauna cu naturalețe, fără să pară profesor sau snob) despre subiecte diverse precum recrudescența crizei libaneze sau naționalizarea petrolului și a gazului în Bolivia. A luat public atitudine în favoarea schimbului de ostatici ai gherilelor marxiste din Columbia cu deținuții politici ai guvernului columbian, iar scrisoarea sa de protest din 2003 intitulată „Mulțumim, Domnule Președinte Bush", în care-l critica aspru pe președintele american pentru iminenta invadare a Irakului, a fost citită de peste 400 de milioane de persoane și a stat la baza unei ample dezbateri.

După ce răsfoiește ziarele, e timpul să se întoarcă la lucru. Acum, e rândul blondei Anikó Marsi, prezentatoarea emisiunii *Fókusz2*, de la televiziunea RTL Club, campioană imbatabilă de audiență în nopțile de duminică. În afară de talentul și de înzestrările fizice ale prezentatoarei, *Fókusz2* are ca particularitate cadoul care, la sfârșitul emisiunii, este oferit intervievatului din acea săptămână: un fel de mâncare ungurească pregătit chiar de Marsi. În micul studio improvizat într-o sală de hotel, nici o surpriză (nici măcar senzualele picioare ale lui Marsi) nu tulbură emisiunea față-n față, cu excepția roșeții de pe chipul prezentatoarei când, pus pe glume, Paulo Coelho se apucă să vorbească despre actul sexual. La sfârșit, primește două săruturi pe obraz, o tavă cu *almás rétes* – tartă tradițională ungurească din petale de mac*, pe care Marsi jură că a făcut-o cu propriile-i mâini – și o sticlă de *pálinka*, țuică locală foarte tare. În câteva minute, decorul pentru *Fókusz2* este demontat, pentru a lăsa locul altuia, mai jovial și mai colorat, destinat interviului cu András Simon, de la MTV**. Când termină înregistrarea, după

* De fapt, *almás rétes* înseamnă ștrudel cu mere (*n. ed.*).

** MTV: *Magyar televízió* „Televiziunea Ungară" (*n. ed.*).

o oră, în loc de cadouri, brazilianul primește de la jurnalist un teanc cu șapte cărți ale sale pentru a acorda autografe.

Intercalate cu câteva pauze scurte – suficiente ca autorul să bea un espresso și să fumeze un Galaxy –, aceste interviuri continuă până târziu după-amiază. Când ultimul reporter pleacă din hotel, e deja întuneric. În ciuda umbrelor lăsate de cearcăne pe chipul său, Paulo îi asigură că nu este obosit:

— Din contră. Să vorbești despre atâtea lucruri diferite într-un timp atât de scurt îți crește adrenalina. Abia m-am încălzit...

Fie că energia îi e dată de profesionalism, vanitate sau orice altceva, e clar că, deși mai are puțin și devine sexagenar, scriitorul dă dovadă de o dispoziție de invidiat. O baie și o cafea espresso sunt de-ajuns ca să se poată întoarce, frecându-și mâinile, la ora opt și jumătate seara, în curtea hotelului, unde îl așteaptă Mônica, elvețiana Lea, care părea că se alăturase grupului, tăcutul Szabados, garda de corp, și Gergely. Vegheat de bona Juana Guzmán, puștiul doarme ca un îngeraș în apartamentul mamei sale. Mai lipsea o întâlnire pentru a încheia programul zilei: o cină cu scriitori, editori și jurnaliști acasă la Tamás Kolosi, patronul Editurii „Athenaeum" și unul dintre cei care au organizat venirea scriitorului în Ungaria. Când Gergely îl întreabă dacă este obosit după agitația din acea zi, izbucnește în râs:

— Bineînțeles că nu! Azi a fost numai aperitivul, munca începe abia mâine.

După cina cu editorul, Mônica profită de zece minute, în mașină, pe drumul de întoarcere la hotel, pentru a-l informa că a stabilit cu Gergely agenda pentru ziua următoare:

— Deschiderea Târgului de Carte este la ora două după-amiază. Cum dimineața ai mai multe interviuri la hotel, nu vom avea timp pentru masa de prânz. Am făcut rezervare la un restaurant de pe drum pentru a mânca sendvișuri și salată.

Mintea lui Paulo este în altă parte:

— Mă supără că editurii din Israel nu i-a plăcut titlul *Zahir* și vrea să-l schimbe. Te rog, sună acolo mâine și spune-le că nu sunt de acord. Ori păstrează titlul, ori nu publică cartea. Mi-e de-ajuns că au schimbat numele păstorului Santiago, personajul din *Jurnalul unui mag*, cu Jakobi.

Era încăpățânat chiar și înainte de a deveni renumit. Mônica își aduce aminte că, la publicarea *Alchimistului* în Statele Unite, editorul voia să-l boteze cu titlul *The Shepherd and his Dreams* „Păstorul și visurile sale", însă autorul a pus piciorul în prag și nu i-a permis. Aude de alături povestea și zâmbește:

— Eram un ilustru necunoscut, iar ei erau HarperCollins. Însă imediat am pus piciorul în prag și am spus „mai departe nu treceți", și așa le-am câștigat respectul.

Conversația ia sfârșit în curtea hotelului. În dimineața următoare, soarele ce-și răspândea razele asupra orașului îl însufleți pe scriitor să-și facă plimbarea de o oră pe malurile Dunării. O baie, o rapidă privire pe internet, micul dejun, două interviuri, și e gata pentru a doua parte a zilei, deschiderea Târgului. Pe drum, se opresc la locul în care Mônica făcuse rezervarea, snack-barul unde toți clienții par speriați de sunetul înalt ce se aude dintr-un vechi *jukebox*. Paulo se duce până acolo, dă volumul mai mic, pune 200 de forinți și alege un hit romantic al anilor '50, *Love Me Tender*, cântat de Elvis Presley. Se întoarce la masă zâmbitor, imitând vocea melodioasă a rockerului:

— *Love me tender, love me true...* Îi ador pe Beatles, însă tipul ăsta e etern, și așa va rămâne pentru totdeauna...

Gergely dorește să știe motivul acestei bucurii, și Coelho își deschide brațele:

— Azi e Sfântul Gheorghe, patronul cărților. O să meargă totul bine!

Realizat, în fiecare an, într-un centru de conferințe situat într-un parc – acoperit de un strat subțire de zăpadă căzută azi –, Târgul Internațional de Carte din Budapesta atrage sute de mii de persoane. Primit la o intrare privată de trei bodyguarzi corpolenți și dus într-o sală VIP, Paulo protestează când află că sunt cinci sute de persoane la coadă pentru autografe la standul editurii:

— Nu am stabilit așa. Corect e să fie acordate numai o sută cincizeci de autografe.

Directoarea editurii îi explică faptul că n-a putut să îndepărteze cititorii și fanii:

— Scuzați-mă, însă, văzându-i pe cei care ies cu autografe, ceilalți au spus pur și simplu că nu pleacă. De fapt, erau și mai multe persoane, dar cei care erau în plus s-au dus în sala unde urmează să vorbiți. Problema este că acolo încap trei sute cincizeci de persoane și au intrat opt sute. A trebuit să tragem, în grabă, pe dinafară, draperiile pentru cei care n-au reușit să intre.

Mônica iese discret din sală, se duce la standul Athenaeum și se întoarce după cinci minute, dând din cap, cu un aer preocupat:

— Fatal. Nu se poate, va fi un vacarm.

Paznicii spun că nu sunt riscuri pentru nimeni. Cel mult, recomandă ca doica și copilul să aștepte în sală până la sfârșit. Veștile că târgul este plin

ochi de fani și cititori îi alungă de tot proasta dispoziție lui Paulo. Se ridică zâmbitor, bate o dată din palme și hotărăște:

— E prea multă lume? Cu atât mai bine! Hai să primim cititorii. Totuși, înainte, lăsați-mă cinci minute.

Se preface că se duce la toaletă, însă, ajuns acolo, se oprește în fața unui perete și-și repetă, cu ochii ațintiți în depărtare, rugăciunea tăcută, la sfârșitul căreia îi cere lui Dumnezeu ca totul să meargă bine în această zi:

— Acum, e în mâinile Tale.

Dumnezeu se pare că l-a auzit. Protejat de cei trei bodyguarzi – și de Szabados, care respecta cu exactitate ordinele de a nu se dezlipi deloc de el –, Paulo Coelho ajunge la Sala „Béla Bartók" sub luminile echipelor de televiziune și sub flashurile fotografilor. Toate scaunele sunt ocupate și nu mai încape nimeni pe coridoare, rânduri și galerii. Publicul este împărțit jumătate-jumătate, sunt și bărbați, și femei, iar majoritatea sunt tineri. Însoțit pe scenă de paznici, mulțumește pentru aplauze cu mâinile încrucișate pe piept. Lumina puternică a reflectoarelor și excesul de lume fac căldura dinăuntru insuportabilă. Scriitorul vorbește în picioare o jumătate de oră, într-o franceză la fel de fluentă ca și engleza sa – despre povestea sa, lupta pentru a fi scriitor, realizarea visului, credințele sale... –, iar versiunea în ungurește este tradusă de o tânără. După ce a terminat expunerea, un număr limitat de persoane este ales să pună întrebări, la sfârșitul cărora scriitorul se ridică pentru a mulțumi pentru primirea făcută. Fluturându-i cărțile în aer, ei strigă:

— *Ne! Ne! Ne!*

În mijlocul vacarmului, traducătoarea dă explicația că *ne* în ungurește înseamnă „nu" – oamenii pur și simplu nu vor ca autorul să plece fără să acorde autografe. Problema e că și paznicii spun *ne* – nu e posibil să se organizeze o sesiune de autografe acolo, cu atâția oameni. În fața strigătelor publicului – *ne! ne! ne!* continuă –, Paulo se face că nu-i înțelege pe paznici, scoate un pix din buzunar și, cu el în mână, se întoarce la microfon, zâmbind:

— Dacă vă organizați, pot să semnez câteva!

N-a mers. După câteva clipe, zeci de persoane se împing, urcă pe scenă și-l înconjoară pe scriitor. Riscul agitației tensionează atmosfera, iar paznicii decid să intervină fără să aștepte ordine. Îl prind de umeri, îl ridică și-l cară până la o fereastră din spatele cortinei, de unde e dus într-o sală sigură. Reacția lui e râsul în hohote:

— Puteați să mă lăsați acolo. Nu mi-e frică de cititorii mei. Mie mi-e frică de agitație. În 1998, la Zagreb, în Croația, un individ încerca să treacă de coadă arătând un pistol la brâu, imaginați-vă pericolul! Cititorii mei nu mi-ar face rău niciodată.

Cu două gărzi de corp în față și două în spate, scriitorul e însoțit pe coridoarele centrului de conferințe sub privirile curioase ale audienței, până ajunge la standul Athenaeum, unde-l așteaptă un maldăr de exemplare din *Zahir*. Coada de cinci sute de persoane s-a transformat într-o aglomerație de nedescris, căreia nimeni nu reușește să-i dea de cap. Cei o sută cincizeci de deținători de numere de ordine agită în aer biletele numerotate, înconjurați de majoritatea, a cărei calitate de a obține autograf sunt înseși cărțile lui Paulo Coelho pe care le țin în mână. Având experiență în situații asemănătoare, preia imediat comanda. Vorbind în franceză, cu traducătoarea lângă el, ridică brațele și strigă la mulțime – da, ceea ce-l așteaptă este o mulțime de câte persoane? O mie cinci sute, două mii? Nu-ți poți da seama cine se află acolo pentru autografe, cine pentru a-și vedea idolul sau pur și simplu atras de mulțime. Auzit cu greu, strigă:

— Vă mulțumesc pentru prezență. Știu că mulți dintre voi sunteți aici de la prânz și am cerut deja editurii să vi se dea tuturor apă. Vom face două cozi: una cu cei care au numere de ordine și alta cu cei care nu au. Voi încerca să vă dau autografe tuturor. Vă mulțumesc mult!

După care urmează munca grea. În timp ce chelnerii circulă prin mulțime cu tăvi cu apă minerală rece, scriitorul încearcă să pună ordine în acea confuzie: semnează treizeci de cărți ale cititorilor de la coadă și imediat încă treizeci ale celor care au rămas afară. La fiecare cincizeci de minute, o oră, mai mult sau mai puțin, face o scurtă pauză pentru a se duce la toaletă sau pentru a ieși într-o curticică interioară în aer liber, singura zonă din tot centrul de conferințe unde se poate fuma. La cea de-a treia vizită în acel loc – pe care-l botează *bad boy's corner* –, întâlnește un nefumător cu o carte în mână, așteptând un autograf în afara cozii. Este brazilianul Jacques Gil, din Rio, în vârstă de douăzeci de ani, care s-a mutat în Ungaria pentru a juca la Clubul Újpest, cel mai vechi club de fotbal din țară. Semnează cartea în fugă, trage adânc de patru sau cinci ori din țigară. Se întoarce în mare grabă la stand, unde mulțimea aștepta răbdător. Din când în când, cineva reproșează că merge foarte încet. Din mijlocul cititorilor care n-au apucat bilete cu numere de ordine, o voce se aude de fiecare dată când scriitorul se apropie. Este un

tânăr înalt, cu barbă neagră, care agită în mână un exemplar din *Lo Zahir* și scandează în italiană cuvintele:

— *Maestro! Maeeeestro! Per piacere, firmi il mio libro! Io sono il unico italiano qui!* „Maestre! Maestre! Vă rog, dați-mi un autograf pe carte! Sunt singurul italian de aici!"

Prin cupola de sticlă, se poate vedea că e deja noapte când ultimii cititori se apropie de măsuță. Odată încheiat programul oficial, e timpul de relaxare. Grupul de la început, la care s-a adăugat vreo jumătate de duzină de fete și băieți care au refuzat s-o ia din loc, stabilește să se întâlnească după cină la intrarea hotelului pentru un program nocturn. La ora zece seara, ajung cu toții la un bar de karaoke în „Mammut", un centru comercial modern și foarte cunoscut. Tinerii unguri care-l însoțesc pe scriitor sunt dezamăgiți să afle că sistemul de sunet e stricat. „Ce veste proastă", se plânge unul dintre ei directorului. „Tocmai azi, când am reușit să-l convingem pe Paulo Coelho să ne cânte..." La menționarea numelui său, ușile se deschid din nou: individul îi șoptește ceva la ureche unuia cu capul ras, iar acesta ia o cască de motociclist de sub masă și iese în grabă. Directorul se întoarce zâmbitor la grup:

— Doar n-o să pierdem o reprezentație a lui Paulo Coelho din cauza unui echipament de karaoke. Asociatul meu a plecat cu motocicleta și o să aducă un echipament de la un bar din apropiere. Puteți să vă așezați.

Motociclistul întârzie atât de mult, încât așteptata reprezentație ajunge să fie redusă la ceea ce muzicienii numesc „improvizație", și dintre cele mai modeste. Paulo face un duet cu Andrew, un tânăr student american ce se afla în vacanță în Ungaria, cântând melodia *My Way*, imortalizată de Frank Sinatra, face apoi un solo pe *Love Me Tender*, dar refuză cererea de bis. Se întorc cu toții la hotel pe la miezul nopții și, în dimineața următoare, grupul se desparte. Mônica se întoarce cu fiul și Juana la Barcelona, Lea se duce în Elveția, iar scriitorul, după plimbarea de o oră prin centrul Budapestei, se află pe bancheta din spate a Mercedesului condus de Szabados. Alături de el, se află o cutie plină de cărți ale sale, pe care le deschide la prima pagină, doar le semnează și i le dă, una câte una, lui Gergely, care stă pe scaunul din față. Pe ultimele două le scrie câte o dedicație șoferului și ghidului.

După o oră, se afla deja la clasa business a altui avion Air France – acum cu destinația Paris –, făcându-și rugăciunea tăcută. După ce aeronava decolează, o tânără negresă, frumoasă, cu părul împărțit într-o mulțime de codițe împletite, se apropie de el ținând în mână un exemplar din *Jurnalul unui mag* în portugheză. Este Patrícia, secretara celei mai renumite persoane din

Capul Verde, cântăreața Cesária Évora. Cu accentul caracteristic vechilor coloniști portughezi din Africa, cere un autograf:

— Nu este pentru mine, este pentru Cesária, care se află în spate. Este fana dumneavoastră, dar e foarte timidă.

Peste două ore și ceva, este la Paris, unde, la sosirea pe Aeroportul „Charles de Gaulle", are de făcut față unei scurte și neașteptate sesiuni de autografe și fotografii, după ce este recunoscut de grupul de rastafarieni din Capul Verde care o aștepta pe cântăreață. Agitația pe care aceștia o cauzează atrage curioși care, recunoscându-l pe scriitor, vor și ei fotografii. Deși este vizibil obosit, îi servește pe toți cu zâmbetul pe buze. La ieșire, îl aștepta deja șoferul Georges, la volanul unui Mercedes-Benz argintiu, pus la dispoziția sa de editorul francez. Deși avea la dispoziție un apartament de 1300 de euro pe zi la Hotelul Bristol, unul dintre cele mai luxoase din capitala franceză, preferă să doarmă acasă la nepoata sa, într-un apartament spațios, de 210 metri pătrați, cu patru dormitoare, în elegantul arondisment XVI, de la ferestrele căruia se poate bucura de o priveliște romantică a curbelor fluviului Sena. Problema este să ajungă acolo: azi, se aniversează masacrul comis de Imperiul Otoman contra armenilor, și o manifestație zgomotoasă de protest înconjoară Ambasada Turciei, care se află la câțiva metri de clădirea scriitorului. Pe drum, la standurile de ziare și la chioșcuri, vede, pe o pagină întreagă din revista *Femina* (supliment săptămânal pentru femei, cu un tiraj de 4 milioane de exemplare și promovat de diverse ziare franceze), un anunț cu imaginea scriitorului, în care se spune că revista oferă cititoarelor un capitol din *Le Zahir*. O fotografie enormă a scriitorului este, de asemenea, pe prima pagină a ziarului *Journal du Dimanche*, care anunță un interviu exclusiv cu acesta.

Cu prețul unor mici contravenții, precum urcatul pe trotuare și mersul pe contrasens, Georges reușește, în sfârșit, să parcheze la ușa clădirii – o clădire similară altor sute, mii de construcții ridicate în Paris la începutul secolului al XX-lea și care ilustrează așa-numita „arhitectură burgheză". Este o casă atât de puțin familiară lui Paulo Coelho, încât, chiar dacă fusese achiziționată de mai bine de patru ani, acesta încă nu reușise să țină minte codul din două litere și patru cifre care deschide automat ușa de la intrarea în clădire. Christina, soția sa, îl așteaptă sus, dar nu are telefonul mobil – iar el nu-și aduce aminte numărul de telefon din apartament. Alternativele sunt să aștepte venirea unui vecin sau să strige ca ea să-i arunce cheia. Începuse o ploaie măruntă și, cum „arhitectura burgheză" nu prevedea

marchize, așteptarea începea să devină inconfortabilă. Mai mult decât atât, într-o clădire cu șase niveluri și cu un singur apartament pe etaj, există marele risc să aștepți ore întregi până când un samaritean să intre sau să iasă. Soluția este să strigi – și să te rogi să fi rămas Christina trează. Oprit în mijlocul drumului și cu mâinile pâlnie la gură, strigă:

— Chris!

Nimic. Încearcă din nou:

— Christina!

Se uită în jur și la ferestrele din apropiere, temându-se să nu fie recunoscut, și-și golește din nou plămânii:

— Chris-tiii-naaaaa!

Ca o mamă care privește în jos, spre fiul ei neascultător, își face apariția zâmbitoare, în blugi și pulover de lână la fereastra celui de-al treilea etaj și aruncă în aer legătura de chei pentru ca soțul (acum, da, cu un aer obosit) să poată intra în clădire. Cuplul doarme numai o noapte acolo. În ziua următoare, se cazau în apartamentul 722 de la Hotelul Bristol, rezervat de Editura „Flammarion". Nu este întâmplătoare alegerea Hotelului Bristol, un templu al luxului, de pe strada Faubourg Saint Honoré: acolo, printre fotoliile stil Louis al XV-lea din curte, scriitorul și-a adaptat fragmente din *Zahir*. În carte, personajul principal obișnuiește să se întâlnească cu soția, jurnalista Esther, pentru a bea la cafeneaua hotelului o ciocolată caldă, îndulcită cu coajă de portocală cristalizată. Drept recompensă pentru acest omagiu, Bristol a decis să boteze băutura cu numele *Le chocolat chaud de Paulo Coelho*, denumire gravată pe bomboana aurie și pe bucățile de ciocolată servite oaspeților, la preț de zece euro. La acest sfârșit de după-amiază, hotelul a devenit punctul de întâlnire al ziariștilor, al personalităților și al invitaților străini care vor merge la cina la care „Flammarion" va anunța bomba anului de pe piața editorială europeană: contractarea lui Paulo Coelho. Din 1994, scriitorul fusese fidel micuței edituri Éditions Anne Carrière, deținătoarea unor cifre care erau capabile să trezească chiar și invidia editurilor tradiționale: în mai puțin de zece ani, a vândut 8 milioane de cărți ale acestui autor. După ce au trecut ani în care refuzase ofertele devenite din ce în ce mai seducătoare și de nerefuzat, scriitorul a sfârșit prin a se supune în fața unui munte de 1,2 milioane de euro transferați de „Flammarion" în contul său bancar, cifră pe care ambele părți preferă să nu o confirme.

Paulo și Christina își fac apariția în foaierul Hotelului Bristol. Ea este o femeie de cincizeci și cinci de ani, frumoasă și puțin mai scundă decât soțul ei, cu care este căsătorită din 1980. Discretă și elegantă, cu pielea deschisă, ochi căprui și nasul delicat, are tatuată pe partea interioară a antebrațului stâng un mic fluturaș albastru, identic cu cel pe care-l are soțul pe brațul stâng, însă pe partea exterioară. Christina are părul cu șuvițe strălucitoare, tuns până la urechi. Poartă o eșarfă de un roșu-aprins, care îi acoperă rochia neagră și lungă, dar ceea ce atrage mai cu seamă atenția este perechea de inele misterioase pe care le poartă pe degete („binecuvântate de un șef tribal", explică ea), un cadou adus din Kazahstan de soțul ei. El, ca totdeauna, este îmbrăcat cu totul în negru – pantaloni, haină, ghete de cowboy. Singura schimbare față de modelul din fiecare zi este folosirea cămășii și a cravatei, ambele negre, bineînțeles.

Primul prieten care apare este și el cazat la Bristol și a venit de departe. Este vorba de jurnalistul rus Dmitri Voskoboinikov, un uriaș cu simțul umorului, care încă mai păstrează la fluierul piciorului cicatricile lăsate de tsunamiul care, în 2005, a măturat Indonezia – unde el și soția sa, Evghenia, își petreceau Anul Nou. Fost corespondent la Londra pentru TASS (agenția oficială de știri din fosta Uniune Sovietică) și fiul unui fost conducător al temutei KGB, serviciul secret sovietic, Dmitri este proprietarul Interfax, o megaagenție de știri cu sediul în Moscova, care acoperă lumea începând din Portugalia și până în cele mai îndepărtate colțuri orientale ale Asiei. Îl îmbrățișează, în timp ce Paulo desface cadoul pe care „Flammarion" tocmai i-l lăsase în apartament: un telefon mobil Nokia, dintre modelele care sunt capabile să facă aproape orice.

Se așază toți patru în jurul unei mese din curtea interioară cu marmură bej, iar Evghenia, o blondă cazahă opulentă, îi oferă scriitorului un cadou special: o ediție de lux din *Zahir* în limba țării sale natale. Patru cupe de șampanie apar pe masă, însoțite de recipiente de cristal cu fistic decojit. Subiectul devine imediat gastronomia, și Evghenia povestește că a mâncat un „cușcuș à la Paulo Coelho" la Marrakech, în Maroc. Dmitri își aduce aminte că au fost într-un Restaurant „Paulo Coelho" în stațiunea de schi din Gstaad, din Elveția. Conversația este întreruptă de prezența unui alt jurnalist celebru, brazilianul Caco Barcellos, șeful biroului european al Rețelei de Televiziune „Globo". Proaspăt sosit de la baza din Londra, a fost trimis la Paris special pentru a participa la cina de la „Flammarion". Jurnalistul este

singur, fără nici un ajutor sau asistent pentru a se ocupa de lumină sau chiar pentru a opera cu camera. La momentul interviului, desface trepiedul de nouă kilograme pe care îl purta sub braț, își înșurubează camera cu flashul instalat dinainte, aprinde reflectorul, apasă butonul *rec*, se învârte, ia microfonul și începe să facă interviul în fața a ceea ce, la prima vedere, pare să fie o cameră fantomă, fără operator.

La șapte seara, Georges vine cu Mercedesul pentru a-i lua la ceremonie. Locul ales de „Flammarion" pentru banchetul cu două sute cincizeci de tacâmuri nu pune la îndoială caracterul spectaculos al petrecerii: restaurantul „Le Chalet des Îles", un imobil din Elveția care a fost demontat la dispoziția lui Napoleon III și care a fost reconstruit, piatră cu piatră, pe una dintre insulele de pe lacul din Bois de Boulogne, în vestul Parisului, drept dovadă de dragoste pentru soția sa, contesa spaniolă Eugenia de Montijo. Invitații sunt verificați de gărzile de securitate în ambarcațiunea ce-i va duce la Île Supérieur, unde se află restaurantul. La debarcare, recepționerele îi însoțesc până la intrarea principală a restaurantului, unde directorii de la „Flammarion" întâmpină invitații. Editori, critici literari, artiști, diplomați și personalități ale vieții culturale europene sunt înconjurați, pentru fotografii și interviuri, de paparazzi și de echipe de la reviste mondene. Sunt mulți bărbați la costum și femei în rochii lungi, care trec pe rând să-și caute numele înscrise la cele douăzeci și cinci de mese de câte zece locuri, dispuse în salonul central și pe verandele cu vedere la lac.

Sunt prezenți cel puțin doi ambasadori, brazilianul Sérgio Amaral și Kuansâș Sultanov, reprezentantul Kazahstanului, țara unde a fost adaptată o parte din *Zahir*. Singura absență notabilă este cea a polemistului Frédéric Beigbeder. Fost publicist, scriitor și critic literar cu un stil provocator, Beigbeder ocupă, încă din 2003, funcția de editor la „Flammarion". N-ar fi nimic deosebit dacă cu câțiva ani înainte, când era criticul săptămânalului francez de scandal *Voici*, nu l-ar fi ridiculizat pe Paulo Coelho după lansarea în Franța a cărții *Manuel du guerrier de la lumière* (*Manualul războinicului luminii*). După ce s-au așezat cu toții la locurile lor, scriitorul trece pe la fiecare masă pentru a saluta invitații. Înainte de servirea aperitivelor, publicul ascultă un discurs rapid al lui Frédéric Morel, directorul general de la „Flammarion", care anunță contractarea lui Paulo Coelho ca pe o mândrie pentru casa care a lansat unii dintre cei mai mari scriitori francezi. Emoționat, scriitorul vorbește și el rapid, aducând mulțumiri tuturor pentru urări și spunând cât este de impresionat că au venit atâtea persoane. După desert, toasturi

Chocolat chaud Paulo Coelho,
o exclusivitate a Hotelului Bristol din Paris

Ambasadorul Braziliei, Sergio Amaral,
Paulo Coelho, Christina Oiticica
și soția ambasadorului, Rosaria Amaral,
la petrecerea Editurii Flammarion,
din Bois de Boulogne, la Paris

cu șampanie și un dans executat de un ansamblu artistic, întâlnirea se termină, cum e obiceiul în Franța, la oră fixă.

În dimineața următoare, un zbor cu durata de o oră îi duce pe scriitor și pe Christina la Aeroportul „Pau", în sudul Franței. De acolo, iau mașina pe care Paulo o lăsase în parcare cu câteva zile înainte – un modest Renault Scénic achiziționat în sistem leasing și identic cu cel al soției sale. Dezinteresul său vizibil pentru bunurile de consum, împreună cu o anume zgârcenie, a făcut ca, deși este foarte bogat, să aibă prima mașină de lux abia în 2006, și, chiar și așa, obținută la schimb. Asta s-a întâmplat când fabricantul german Audi i-a comandat un text de șase mii de caractere – echivalentul a două pagini dactilografiate – pentru a-l introduce în raportul anual trimis acționarilor. L-au întrebat cât dorea să primească pentru această lucrare, iar el a spus glumind:

— O mașină!

A scris textul și l-a trimis electronic. După câteva zile, un camion care venea din Germania descărca în fața casei sale strălucitorul break Audi Avant negru, nou-nouț. Când a aflat că era o mașină care costa în jur de o sută de mii de euro în magazine, o ziaristă braziliană a făcut socotelile și a anunțat că acesta a câștigat șaisprezece euro pe fiecare literă scrisă. „E foarte bine", a reacționat el când a citit știrea, „fiindcă mi s-a spus că Hemingway primea cinci dolari pe cuvânt."

La jumătate de oră după ce au plecat din Pau, Paulo și Christina se aflau în melancolicul Tarbes, orășel cu cincizeci de mii de locuitori de la marginea dinspre Franța a Țării Bascilor, la câțiva kilometri de frontiera cu Spania. Încă patru kilometri spre sud, pe o stradă aproape pustie, și ajungeau, în sfârșit, acasă, în Saint-Martin, o comună micuță în mijlocul lanurilor de grâu și al pășunilor cu vaci rasa Holstein, unde trăiesc 316 suflete, în puțin peste câteva zeci de case. Alegerea unui loc atât de neobișnuit pentru a trăi a venit în 2001, când cuplul a făcut un pelerinaj la sanctuarul de la Lourdes, care se află la șaisprezece kilometri de acolo. Destinație a credincioșilor veniți din toate colțurile lumii, orașul Lourdes nu avea nici măcar un pat disponibil la hotel, ceea ce i-a făcut să se cazeze la Hotelul Henri IV, unul modest, de trei stele, din Tarbes. Liniștea regiunii, apropierea de sanctuarul de la Lourdes și priveliștea uimitoare asupra Pirineilor i-a făcut pe cei doi să ia o decizie radicală: să-și stabilească domiciliul în acea regiune. În timp ce căutau, fără grabă, să cumpere o casă, Paulo și Christina au locuit vreme de doi ani în singurul apartament de la Henri IV, o căsuță veche, comodă și fără confortul

cu care erau amândoi obișnuiți la marile hoteluri. Absența acestui lux – nu avea nici măcar conexiune la internet – era compensată de dragostea cu care erau tratați de doamna Geneviève Phalipou, proprietara, și de fiul ei Serge, care, în funcție de oră, putea fi director, chelner sau portar la hotel. Așa-numitul „apartament" ocupat de cuplu nu era nici mai mult, nici mai puțin decât o cameră cu baie, similar celorlalte, cu o a doua cămăruță transformată în sufragerie.

Șederea atât de îndelungată într-un orășel mic ca acela l-a transformat pe brazilian într-un om al locului. Fără să aibă niciodată secretari sau asistenți, el mergea la poștă, la supermarket, la farmacie și la măcelărie exact la fel ca și ceilalți locuitori de acolo. La început, era privit ca o celebritate (mai ales din cauza prezenței permanente a jurnaliștilor străini la ușa Hotelului Henri IV), dar nu există faimă care să reziste conviețuirii zilnice de la coada la brutărie sau la bărbier: în câteva luni, a devenit un adevărat membru al comunității din Tarbes. De fapt, nimeni nu înțelege bine de ce, în loc să aleagă unul dintre locurile preferate de celebrități – precum Paris, New York, un orășel de pe Riviera Franceză sau de pe eleganta Coastă Amalfitana, în Italia –, Paulo Coelho s-a hotărât să petreacă trei luni pe an în acel spațiu rural, aflat literalmente la capătul liniei: Tarbes este punctul final al uneia dintre liniile trenului rapid TGV din sud-estul Franței. Chiar și după ce a părăsit hotelul și s-a mutat în casa din Saint-Martin, locuitorii orașului au continuat să-l considere ca pe unul de-ai lor – relație pe care Paulo ține s-o recompenseze. În una dintre șederile sale la Paris, a dovedit-o când a fost intervievat în *Tout le monde en parle*, emisiunea transmisă în direct de canalul France 2, al cărui prezentator, Thierry Ardisson, este cunoscut că-și pune invitații în încurcătură. În acea zi, mai participau și cântărețul Donovan și stilistul Paco Rabanne. Ardisson a început în forță:

— Paulo Coelho, am o întrebare care de mult mă macină. Sunteți bogat, celebru, cunoscut în toată lumea, și totuși locuiți... Locuiți în Tarbes! Ce-i cu prostia asta?

Scriitorul n-a răspuns la provocare. A izbucnit în hohote și i-a răspuns:

— Chiar și locuitorii de acolo au fost surprinși. A fost dragoste la prima vedere. Și numai dragostea poate explica aceste lucruri.

Prezentatorul nu renunță:

— Acum serios, fără să râdem, explicați-ne: de ce ați ales să locuiți în Tarbes?

— Dragostea.

— Nu cred. Mărturisiți: ați pierdut vreun pariu și a trebuit să vă mutați în Tarbes?

— Nu! Nu!

— V-au răpit soția ca să vă oblige să locuiți acolo?

— Nu! Nici vorbă!

— Dar cei care locuiesc în Tarbes nu sunt obligați să meargă să facă cumpărături la centrele comerciale din Laloubère sau din Ibos?

— Da, așa e. Acolo fac cumpărăturile.

— Și vă cunoaște cineva acolo, în Tarbes, știe că sunteți Paulo Coelho?

— Bineînțeles, toată lumea de acolo mă cunoaște...

— Că tot vă place atât de mult acolo, doriți să transmiteți vreun mesaj *locuitorului* din Tarbes, mă scuzați, *locuitorilor* din Tarbes?

— Sigur că da: oameni din Tarbes, vă iubesc. Vă mulțumesc că m-ați primit ca pe un fiu al orașului.

Declarațiile au sunat ca o melodie pentru urechile consătenilor săi. După câteva zile, ziarul *La Dépêche*, care acoperă toată regiunea Hautes-Pyrénées, unde se află localitatea, sărbătorea atitudinea lui Paulo Coelho, afirmând că „Tarbes și-a trăit sâmbătă seară momentul de glorie națională".

În mod diferit față de ce obișnuiește presa să publice, el nu trăiește într-un castel. Locul în care locuiește cuplul este vechea moară de grâu, Moulin Jeanpoc, dezafectată, pe care el și Christina au transformat-o în locuință. Suprafața utilă a imobilului pare să ajungă la 300 de metri pătrați, distribuiți pe două niveluri. O casă foarte confortabilă, dar fără prea mult lux. La parter, se află sufrageria cu șemineu (lângă care și-a instalat masa de lucru), o micuță bucătărie, sufrageria și o toaletă. În timpul modernizării locului, cuplul a făcut un șopron, totul din geam armat, inclusiv acoperișul, care le permite să ia cina la lumina stelelor. Un vechi siloz a fost transformat într-un plăcut birou plin cu șevalete, pânze, pensule și tuburi de vopsea, sub un mezanin din lemn: acolo își petrece zilele Christina Oiticica, pictându-și tablourile. La cel de-al doilea etaj se află dormitorul cuplului, cel de oaspeți și un al treilea, unde doarme Maria de Oliveira, care este din Minas Gerais, priceputa bucătăreasă pe care Christina a adus-o din Brazilia, dar care primește un salariu european – două mii de euro pe lună. Cea mai mare încântare a casei, totuși, nu este interiorul ei, ci exteriorul. Din orice loc al terenului, ai o priveliște magnifică asupra Pirineilor – lanțul muntos lung de 430 de kilometri și trei mii de metri altitudine, care alcătuiește frontiera naturală dintre Franța și Spania, unind Atlanticul cu Mediterana. Priveliștea capătă o

frumusețe aparte în perioada dintre noiembrie și martie, când zăpada învăluie masivul, acoperind în totalitate mastodontul de piatră. Pentru a se bucura de acest privilegiu, scriitorul a trebuit să cumpere și să dărâme casa unui vecin, care creștea catâri și oi. Nu-și aduce aminte exact cât a plătit pentru casă (nici pentru cea a vecinului), însă agenții imobiliari din regiune evaluează imobilul, fără terenul care îl înconjoară, la 900 de mii de euro. Patrimoniul imobiliar al scriitorului, care cuprindea casa din Tarbes și apartamentul de pe Copacabana, în Rio, a crescut substanțial în 2007, când Alteța Sa șeicul Mohammed bin Rashid Al Maktoum, emir din Dubai și prim-ministru al Emiratelor Arabe Unite, i-a oferit cadou un conac mobilat, în valoare de 4,5 milioane de dolari, construit în unul dintre cele mai exclusiviste domenii din Dubai (un cadou asemănător i-a fost oferit de monarh și pilotului german Michael Schumacher, mijlocașului englez David Beckham și jucătorului brazilian Pelé).

Cum familia nu dispune de ajutorul altui angajat în afară de Maria, nici măcar al unui șofer, responsabilul pentru sarcinile de rutină este chiar Paulo. Să taie lemne pentru șemineu, să aibă grijă de trandafiri, să taie gazonul și să adune frunzele uscate cu furca sunt sarcini care fac parte din viața sa de zi cu zi. Sistematic și organizat, cum se spune că sunt cei care se nasc sub semnul Fecioarei, încearcă să impună o anumită disciplină asupra orelor de acasă, prin reguli pe care le numește, în glumă, „regulament de mănăstire". Cu excepția momentelor când este ocupat cu lansarea unei noi cărți sau când participă la dezbateri și discuții prin lumea întreagă, viața sa de zi cu zi nu se schimbă mult. Fără să fie boem, rar adoarme înainte de miezul nopții. Cum în materie de alcool bea numai vin, și în general cu moderație, obișnuiește să se trezească mereu binedispus, pe la ora opt dimineața. Mâncarea sa de dimineață constă în cafea cu pâine, unt, brânză și, chiar dacă plouă sau este soare, iese o oră la plimbarea zilnică, pe care o face fie în lanurile de grâu din jurul casei, fie, în cazul în care e frumos afară, pe munții abrupți și pietroși din vecinătate, care formează poalele Pirineilor. Aproape totdeauna, în aceste plimbări e însoțit de Christina; dar, dacă ea nu este sau e indispusă, merge singur. Eventualii prieteni care sunt găzduiți în casă știu că vor fi constrânși să-l însoțească pe amfitrion – este una dintre „regulile mănăstirii". Unul dintre traseele preferate este cel care se termină în fața capelei Notre Dame de Piétat din comuna Barbazan-Debat, în apropiere de Saint-Martin și Tarbes. Acolo, în genunchi, se închină, face o rugăciune rapidă, pune o monedă în cutia milelor și aprinde o lumânare în fața unei icoane de lemn

Thierry Ardisson îl pune pe Paulo în încurcătură într-un interviu la televiziunea franceză: „De ce o vedetă ca dumneavoastră locuiește într-un loc de la țară ca Tarbes?“
În fotografia de alături, ziarul local sărbătorește pledoaria brazilianului ca fiind „un moment de glorie al orașului“.

Paulo Coelho a défendu « sa » ville de Tarbes. Photo DDM.

Télévision. Paulo Coelho était l'invité de Thierry Ardisson.

Tout le monde en parle de Tarbes

La ville de Tarbes a connu son « moment de gloire » dans l'émission de Thierry Ardisson « Tout le monde en parle », diffusée samedi soir sur France 2, avec l'interview de l'écrivain Paulo Coelho.

Thierry Ardisson, bien aidé par son complice, le truculent Laurent Baffie, a prouvé à sa façon qu'il connaissait la ville : « Tarbes avec sa place Verdun, sa place Marcadieu, son jardin Massey et son usine Gut qui va bientôt fermer ! » La chute.

Et, puis, la machine à grandes vannes est lâchée, méritant quelques réponses : « Vous avez déjà vu une Tarbaise en string ! [...] C'est le mot « putaing cong » qui vous a séduit ? » Visiblement Thierry Ardisson n'avait pas, lors de son passage, tout à fait terminé sa visite de la capitale des Hautes-Pyrénées. Au sujet des dessous des Bigourdanes, il n'y a qu'à voir les articles proposés par les magasins de lingerie pour s'apercevoir que, tanga ou brésilien, les Tarbaises aiment à la page. À moins qu'ils ne soient réservés aux touristes françaises de passage.

Quant à l'expression prononcée « avec l'accent », elle figure assurément dans le répertoire toulousain, beaucoup moins dans celui de la Bigorre.

Enfin, Thierry Ardisson trouva bon d'ajouter : « Avec ces connes-ries vous allez finir par vivre à Roubaix ! » Et pourquoi pas à Vi-san dans une ferme avec quatorze autres célébrités ? Merci en tout cas Paulo Coelho d'avoir défendu Tarbes avec une sobriété et une discrétion [illegible] les atta[illegible] samed[illegible]

Dimitri Germain et Julien Munos.

pictat cu Fecioara Maria care ține în brațe un Prunc Isus neobișnuit: deși are forma unui bebeluș, are corpul martirizat și barbă.

Întors acasă, Paulo își face de lucru prin grădină, îngrijește florile, curăță de buruieni pârâiașul care trece pe teren. Abia apoi urcă să facă baie, după care-și deschide calculatorul pentru prima dată în ziua aceea. Citește versiunile online a cel puțin două ziare braziliene – *Folha de S. Paulo* și *O Globo* –, își trece privirea asupra clippingului electronic cu tot ce a fost publicat cu o zi înainte, despre el și cărțile sale, în presa mondială. Înainte de a apăsa pe tasta *enter*, care va deschide un site cu listele celor mai vândute cărți, își pune palmele desfăcute pe ecranul calculatorului, ca și cum s-ar încălzi la șemineu, închide ochii și, pentru o clipă, meditează, căutând, după cum spune el, să atragă energia pozitivă. Apasă în forță cu arătătorul pe tastatură și zâmbește pe măsură ce ecranul se rotește: dintre țările importante, *Zahir* nu doar în Germania și... Brazilia nu se află pe primul loc. În ambele, podiumul este ocupat de americanul Dan Brown și al său *Codul lui Da Vinci*. Poșta electronică nu aduce nici ea mari surprize: azi, au ajuns aproape o mie de mesaje, venite din nici mai mult, nici mai puțin decât o sută unsprezece țări, organizate în ordine alfabetică într-o listă care merge din Andorra până în Venezuela, trecând prin Burkina Fasso, în Africa, Niue, pe coasta Noii Zeelande, și Tuvalu, în Polinezia. Paulo comentează împreună cu Christina, care stă așezată lângă el:

— Ia uite, Chris: când ne-am întors de la plimbare, era 11 și 11 minute, iar termometrul arăta 11 grade Celsius. Acum, mi-am deschis cutia poștală electronică și am mesaje venite din 111 țări. Trebuie să descifrez ce înseamnă acest semn.

De multe ori face considerații ca aceasta. Lucrurile pe care majoritatea persoanelor le socotesc doar o coincidență – ca în cazul numărului unu, care a apărut de atâtea ori într-un timp atât de scurt –, scriitorul le vede ca semne interpretabile. Atenția pe care o acordă numelor, locurilor, datelor, culorilor, lucrurilor și numerelor care, după părerea sa, ar putea să atragă nenorociri – ca și musca invizibilă pe care încearcă s-o alunge cu degetele – lasă loc de suspiciuni că poate avea o formă ușoară de ceea ce medicina modernă numește sindromul obsesiv compulsiv sau, mai simplu, SOC. Cel puțin alte trei vedete, englezul David Beckham, compozitorul italian Ennio Morricone și cântărețul brazilian Roberto Carlos au recunoscut public că au SOC. Morricone nu intră în locuri unde pereții sunt violeți. Roberto Carlos, printre alte manii, nu îmbrăca haine maro și nici nu intra în locuri

Sus și alături, scriitorul, în casa lui din orășelul Saint-Martin, o veche moară cu vedere spre Pirinei

Paulo preia cheile casei pe care a primit-o în dar în Dubai

care expun animale împăiate. Beckham își umplea frigiderul cu produse duplicate și, când ajungea la hotel, reușea să adoarmă numai după ce închidea într-un sertar toate hârtiile din cameră. Paulo nu pronunță cuvântul Paraguay, nici numele fostului președinte Fernando Collor (și al ministrului finanțelor, doamna Zélia Cardoso de Mello), iar numele Adalgisei Rios, una dintre cele patru foste soții ale sale, l-a putut spune doar după moartea ei, în iunie 2007. Referitor la celelalte, dacă cineva spune cuvântul interzis în prezența sa, se grăbește să caute ceva din lemn în care bate de trei ori, pentru a îndepărta energia negativă. Trece pe cealaltă parte a drumului ori de câte ori vede o pană de porumbel pe trotuar, și nu calcă niciodată peste ea. Unul dintre cei mai buni prieteni ai săi, omul de afaceri uruguayano-brazilian José Antonio Domínguez, sau Pepe, este martor că aceste excentricități ale scriitorului sunt vechi. Își aduce aminte cum, într-o seară, la începutul anilor '70, când au ieșit împreună într-un bar din Rio de Janeiro, Paulo l-a prins de braț dintr-odată și a traversat strada, împingându-l imprudent printre mașini, până a găsit un copac (cea mai apropiată suprafață din lemn) și a bătut în el de trei ori, cu lăcomie. Când Pepe, care nu înțelegea nimic, i-a cerut o explicație, i-a mărturisit:

— Tocmai am văzut o femeie însărcinată care vorbea la telefonul public. Asta atrage energii foarte negative.

Spre deosebire de Beckham și Roberto Carlos, care au recurs la specialiști pentru a scăpa de aceste impulsuri incontrolabile, Paulo conviețuiește cu maniile sale fără nici o constrângere. În aprilie 2007, când a fost subiectul unui reportaj de opt pagini al rafinatei reviste americane *The New Yorker*, a mărturisit sincer reporterului Dana Goodyear că refuză să ia cina la mese unde sunt treisprezece persoane. Christina nu doar că înțelege această latură excentrică a soțului, ci îi și împărtășește temerile și interpretările și, de cele mai multe ori, ea este cea care-l avertizează de riscurile astrale.

În rutina casei, o după-amiază pe săptămână este rezervată pentru citirea corespondenței pe hârtie. La fiecare șapte zile, primește prin poștă volumele ce vin de la biroul său din Brazilia și de la „Sant Jordi", din Barcelona. Stivuite pe una dintre mesele de pe gazonul din grădină, pachetele sunt deschide cu un briceag cu mâner din os, iar scrisorile sunt organizate în grămezi, separate după mărime. Din când în când, liniștea este întreruptă de mugetul unei vaci sau de zgomotul îndepărtat al unui tractor. Pentru a citi cea mai mare parte din material, Paulo trebuie să recurgă la una dintre cele cincizeci de perechi de ochelari de plastic pe care le păstrează într-un sertar din

sufragerie. Nu sunt cu nimic diferite de cele vândute în supermarketuri sau de vânzătorii ambulanți din marile orașe, și au ajuns acolo întâmplător. Într-o zi, la o emisiune TV franceză, l-au întrebat care este marca de ochelari pe care o folosește, iar scriitorul a răspuns că nu sunt de marcă celebră, ci sunt cumpărați de pe rafturile magazinelor Afflelou, un lanț cunoscut, specializat în optică și care are filiale prin toată Franța. Spre norocul său, doamna Rosalie Afflelou, soția proprietarului lanțului, se uita la emisiune și, în ziua următoare, i-a trimis în Saint-Martin o cutie cu cincizeci de perechi de ochelari pentru ochi obosiți.

Pachetele cu manuscrise sau dischetele ce conțin originale ale cărților scrise de autori aspiranți nici măcar nu sunt despachetate și iau direct drumul către coșul de gunoi – așa cum este anunțat în mod expres pe site-ul și pe blogul de pe internet ale scriitorului. În mijlocul mormanelor de hârtie, vede două pachete micuțe, ambalate cu grija și delicatețea pe care numai mâinile materne sau îndrăgostite le au: expeditoarele sunt călugărițe din Norvegia, care-i trimit douăsprezece săpunuri făcute de ele (șase de benzoin și șase de lavandă) și diverse cutii de carton de tip tetrapak, fără nici un semn imprimat, conținând lapte de ovăz, de orez și de soia – produse tot la mănăstire și care, printr-o misterioasă magie, au fost transformate, așa îl asigură novicele, în produse alchimice. În epoca în care scrisorile cu bombă și plicurile cu prafuri chimice otrăvitoare au devenit arme letale, a ajuns să se teamă că cineva nebun o să se gândească să-l arunce în aer sau să-l contamineze, dar n-a primit niciodată ceva care să dea de bănuit. Cu toate acestea, pachetele care ajung prin poștă, chiar dacă sunt mai întâi controlate la Rio de Janeiro sau la Barcelona, sunt supuse unei meditații rapide, pentru a primi vibrații pozitive înainte de a fi deschise. Un ambalaj din carton de mărimea unei cutii de cămăși, ce vine de la biroul din Rio de Janeiro, aduce răspunsurile la scrisorile cititorilor pentru a fi semnate de el. Cele mai lungi sunt imprimate pe foi de hârtie oficială, cu antetul Academiei Braziliene de Litere, instituție în cadrul căreia Paulo este membru din 2002. Răspunsurile scurte sunt scrise pe cărți poștale imprimate cu numele său. La sfârșit, oferă autografe pe o sută de fotografii, solicitate de cititori, în care scriitorul apare ca de obicei: în pantaloni, cămașă și cu eșarfă, toate negre.

După ce dă câteva telefoane, are o oră de relaxare: pe standul improvizat, montat în grădină (sau în pădurea din jurul casei) practică *kyudo*, arta marțială japoneză de tragere cu arcul, care unește forța fizică cu disciplina mentală. La mijlocul după-amiezii, se așază în fața calculatorului, pentru

a scrie articolul săptămânal de o sută douăzeci de cuvinte, care este publicat în treizeci de ziare, de pe cinci continente, din Liban (*Al Bayan*) în Africa de Sud (*Odyssey*), trecând, printre altele, prin Venezuela (*El Nacional*), India (*The Asian Age*), Brazilia (*O Globo*) și Polonia (*Zwierciadło*).

În rest, viața lor de zi cu zi nu diferă mult de cea dusă de cei trei sute de locuitori din micuța localitate. Cercul de relații ale cuplului este mic și nu include intelectuali, personalități sau pe cei care frecventează evenimentele sociale. Cel mai cunoscut din grup este Frédéric Bonomelli, de patruzeci și șapte de ani, care locuiește la patru kilometri de casa cuplului Coelho, distanță suficientă pentru a ajunge în altă comună, și anume Hibarete. El are drept de proprietate asupra unor tipuri de jambon numite „Salaisons Pyrénéennes" și este producătorul unei specialități celebre și scumpe, cunoscută sub numele „Le Noir de Bigorre" – șunca de porc iberic, „porcul negru", după cum i se spune, din faimoasa familie Patanegra, din Spania. Pe cale de dispariție cu zeci de ani înainte, rasa a fost recuperată de Eugène Bonomelli, tatăl lui Frédéric, care se mândrea să-l aibă printre clienții săi pe nimeni altul decât papa Ioan XXIII. Ceilalți prieteni sunt radiologul din Tarbes, Hervé Louit, reprezentantul Renault din acea regiune, Allen Tanni, doctorița cardiolog Sylvie Pinta și soțul acesteia, Patrice.

„Am acces la cinci sute de canale de televiziune", a declarat Paulo cu ani în urmă, în interviul acordat ziarului *The New York Times*, „dar locuiesc într-un oraș care nu are brutărie." Nu are brutărie, bar, supermarket, și nici benzinărie. Așa cum se întâmplă de obicei în majoritatea celor 35 de mii de comune micuțe din Franța, în liniștitul Saint-Martin nu există nici măcar un singur complex comercial. Pentru a-ți face cumpărăturile sau doar pentru a ieși din rutină, Tarbes este alternativa cea mai la îndemână, dacă ajungi acolo înainte de cinci după-amiaza, ora la care orășelul începe să tragă obloanele. Programul nocturn este să mergi la unul dintre cele trei restaurante locale, bune, cel vietnamez „Thanh Thúy", cel tunisian „L'Oriental", unde au un cușcuș bun, și, cel mai bun dintre toate, cel francez „Le Petit Gourmand", care era o prelungire a casei familiei Coelho, în perioada când au locuit în Tarbes – nu doar pentru delicioasa mâncare făcută de proprietara Marie Christine Espagnac, ci și pentru comoditatea de a fi la cinci pași de Hotelul Henri IV.

În timpul unei cine la „Le Petit Gourmand", în acele vremuri, Paulo și Christina au trăit momente grele. Ei și ceilalți clienți, care ocupau jumătate dintre mese, au fost surprinși când luminile s-au stins deodată, iar locul a

fost ocupat de tropăitul unor bărbați care alergau și de zgomotul asurzitor al elicopterelor care survolau clădirea de două etaje. Pe ușile din față și din spate, au intrat două grupuri de soldați cu fețele acoperite cu cagule, cu lanterne cu infraroșu și înarmați. Au traversat salonul pe întuneric, răsturnând mese, sticle, și au urcat rapid scara ce ducea la cel de-al doilea etaj, spărgând cu lovituri de picior ușile pe care le-ntâlneau. Zgomotul elicelor elicopterelor îți dădea impresia că aparatele se află înăuntrul restaurantului, înfricoșându-i pe și mai tare comeseni. Era un comando antiterorist al trupelor franceze, aflate pe urmele unui grup de luptători ETA, organizația pentru independența Țării Bascilor. Deși acționează în special în Spania, ETA are reprezentanți și în Franța și, conform denunțurilor făcute, închiriase apartamentul de la etajul superior pentru a-l folosi ca ascunzătoare. Spre norocul clientelei prezente, soldații nu au mai găsit pe nimeni.

Odihna din Saint-Martin ajunge la sfârșit, pentru Coelho e timpul să se-ntoarcă la treabă. Un e-mail trimis de „Sant Jordi" conține o propunere compactă de agendă pentru următoarele trei săptămâni, care, dacă e respectată, îl va obliga pe scriitor să facă un tur complet al globului pământesc. Pentru Paulo Coelho, aceste călătorii nu mai au același obiectiv pe care-l au pentru aproape toți autorii, și anume să-și promoveze cărțile, activitate la care el nu mai are nevoie să recurgă de câțiva ani. Apropierea de unii dintre fanii săi celebri, precum fostul președinte american Bill Clinton, vedeta de la Hollywood Julia Roberts și președintele rus Vladimir Putin, a ajuns să-l ridice într-o altă lume – lumea mondenă internațională. În lista care a venit de la Barcelona sunt programate invitații pentru lansarea cărții *Zahir* în Argentina, Mexic, Columbia, Porto Rico și Paris; primirea premiului Goldene Feder la Hamburg, în Germania; seri de autografe în Egipt, Siria și Liban, precum și o călătorie la Varșovia pentru ziua de naștere a Jolandei, soția președintelui Poloniei din acea perioadă, Aleksander Kwaśniewski. Apoi va merge la Londra, pentru a participa – împreună cu jucătorul de tenis Boris Becker, cântărețul Cat Stevens și fostul secretar general al ONU Boutros Boutros-Ghali – la o cină de binefacere pentru campania împotriva folosirii minelor militare, iar în ziua următoare se va întoarce în Franța pentru a lua cina la castelul Versailles, cu Lily Marinho, văduva lui Roberto Marinho, patronul Trustului „Globo". Patru zile mai târziu, sunt prevăzute lansări ale cărții *Zahir* în Japonia și în Coreea de Sud. La întoarcerea în Europa, va face o escală în Astana, capitala Kazahstanului, pentru a sărbători cei șaizeci și cinci de ani ai președintelui republicii, Nursultan Nazarbaiev. De la ultimul

angajament sugerat nu putea să lipsească: era o invitație din partea omului de afaceri Klaus Schwab, creatorul și președintele Forumului Economic Mondial organizat anual la Davos, în Elveția, special ca scriitorul să vorbească la deschiderea unei alte faimoase inițiative ale sale – Festivalul Cultural din Verbier, ce reunește în cantonul elvețian tineri interpreți de muzică clasică din toată lumea.

Paulo alungă de două-trei ori musca invizibilă din fața ochilor și, contrariat, mormăie ceva de genul „nici o ființă umană nu e capabilă să respecte o agendă ca asta". Lângă calculator, în sala de oaspeți, Christina aude reclamația și îl provoacă pe soț, zâmbind:

— Ehei, nu tu ai ales să fii campion mondial la Formula 1? Acum ia-ți Ferrariul și treci la condus!

Această frază îi alungă indispoziția. Râde și recunoaște că nu numai că a ales, ci a și luptat toată viața ca să devină ceea ce a devenit, și nu are de ce să se plângă:

— Bine, dar chiar și așa, agenda asta nu poate fi respectată. Sunt evenimente foarte apropiate unele de altele, și sunt pe trei continente diferite!

De cele mai multe ori, stresul călătoriilor nu stă în angajamentele propriu-zise, ci în infernul aeroporturilor moderne, mai ales după atentatele teroriste din 11 septembrie 2001 asupra turnurilor gemene din New York, când paza, birocrația, neîncrederea și întârzierile au crescut foarte mult. Iar faima nu îți asigură toate privilegiile, ci se lovește de cozi, întârzieri și suprarezervări la fel ca oricare dintre milioanele de cititori. Gelos pe imaginea sa discretă și ascetică – și foarte puțin aplecat asupra cheltuielilor inutile –, rezistă unei idei sugerate de mai mulți prieteni: aceea de a-și cumpăra un avion turboreactor. Susținător al politicii de „toleranță zero" față de companiile aeriene, Paulo Coelho suferă frecvent de dureri de cap în aeroporturi. Fiind victima unei suprarezervări la clasa business dintr-un zbor pe ruta Londra–Madrid cu Compania spaniolă Iberia, s-a plâns cu atâta vehemență de echipaj, încât, în clipa sosirii la Aeroportul „Barajas" din capitala spaniolă, cinci polițiști îi așteptau – era împreună cu Christina. Nici măcar o cerere formală de scuze din partea președintelui companiei, trimisă prin scrisoare, nu l-a putut scăpa de indispoziție.

Problema agendei propuse de „Sant Jordi" este că va trebui să fie respectată integral cu ajutorul avioanelor comerciale. Paulo imprimă lista pe o foaie de hârtie și, cu pixul în mână, începe să taie primele angajamente ce necesită zboruri intercontinentale, ceea ce înseamnă că va amâna America Latină,

Japonia și Coreea și va refuza aniversarea din Kazahstan. Siria și Liban sunt tăiate și ele, însă rămâne Egiptul. Varșovia este înlocuită de Praga, orașul unde scriitorul dorește să-și respecte o promisiune făcută cu douăzeci de ani în urmă. În final, rămâne decis ca, din Republica Cehă, începutul periplului, să se ducă la Hamburg pentru a fi premiat și, de acolo, să meargă spre Cairo. Însă problema, din nou, o reprezintă avioanele: nu există legături disponibile care să-i permită să respecte programul angajamentelor din Germania și Egipt. Germanii refuză să schimbe programul care a fost deja imprimat și distribuit, însă propun o alternativă: avionul particular al lui Klaus Bauer, președintele grupului de presă Bauer Verlagsgruppe, care sponsorizează Goldene Feder, îi va duce pe Paulo și pe eventualii însoțitori de la Hamburg la Cairo imediat după ce se termină ceremonia. Câteva ore mai târziu, când programul este bătut în cuie pentru toate părțile implicate, scriitorul o sună pe Mônica cu un aer malițios:

— Acum, că mergem la Praga, ce zici să facem un *Blitzkrieg* acolo?

Blitzkrieg – „război-fulger", în germană – este numele dat sesiunilor de autografe făcute pe nepregătite, adesea la câteva ore diferență de cea stabilită, fără anunțuri sau publicitate. Pur și simplu, intră într-o librărie aleasă la întâmplare, îl salută pe director „îmi pare bine, eu sunt Paulo Coelho" și se oferă să acorde autografe pe cărțile sale, în cazul în care există clienți interesați. Sunt unii care spun că *Blitzkrieg*-ul este, de fapt, un soi de exhibiționism, pe care scriitorul adoră să-l facă, mai ales în compania jurnaliștilor – așa cum s-a întâmplat, de fapt, în cazul reporterei care-l însoțea în Italia ca să pregătească profilul pentru *New Yorker*. Dana Goodyear a câștigat la Milano un *Blitzkrieg* de toată frumusețea, care a fost realizat special pentru ea. În Praga, într-adevăr, propune ceva intermediar: să-l anunțe în ajun pe editorul cărților pentru a nu lăsa timp să apară interviurile, dezbaterile și talk-show-urile, dar asigurându-se că vor fi cărți suficiente pentru toți, în cazul în care apare multă lume.

De fapt, obiectivul acestei călătorii în Republica Cehă nu are nimic a face cu lansarea cărților. Când și-a început drumul de întoarcere la catolicism, în 1982, după o perioadă în care s-a lepădat de credință și a aderat la secte satanice, Paulo a fost la Praga, în compania Christinei, cu care era deja căsătorit, pe la mijlocul unei lungi călătorii în stil hippy pe care aceștia o făcuseră prin Europa. Când au trecut pe întunecata stradă Karmelitská, au intrat în bisericuța Maica Domnului a Victoriei, înghesuită printre locuințele simple și magazinele de suveniruri religioase, pentru a-i face o făgăduință

Pruncului Isus din Praga. Acolo, prezența unui brazilian nu atrăgea atenția. Din vremuri îndepărtate și din motive inexplicabile, creștinii brazilieni i s-au închinat mereu acestei imagini a pruncului, sfințită în secolul al XVII-lea, lucru ce poate fi verificat, cel puțin în Brazilia, prin anunțurile fără număr care de zeci de ani sunt publicate în ziarele din toată țara și în care credincioșii scriu numai o frază, urmată de inițiala numelui lor: „Pruncului Isus din Praga, pentru milostivirea primită. D." La fel ca milioane de compatrioți ai săi, și Paulo avea o cerere de făcut, și nu era mică. A îngenuncheat la micul altar lateral, unde era expusă statuia copilului, a făcut o rugăciune și a murmurat, fără să fie auzit de Christina, care stătea alături:

— Vreau să fiu un scriitor citit și respectat în lumea întreagă.

Da, el știa că era o cerere mare și că plata trebuia să fie pe măsură. În timp ce se ruga, a remarcat hăinuțele mâncate de molii ce acopereau statuia – reprezentând copii ale tunicii și mantiei cusute de mâinile prințesei Policena Lobkowitz în 1620 pentru cea dintâi statuie cunoscută a Pruncului Isus din Praga. Murmurând în continuare, a făgăduit ceea ce atunci i s-a părut un lucru măreț:

— În ziua în care voi fi un scriitor citit și respectat în lumea întreagă, mă voi întoarce aici și voi aduce o mantie brodată cu fir de aur pentru a-ți acoperi trupul.

Propunerea de *Blitzkrieg* era un pretext pentru adevăratul său motiv de a călători la Praga: după aproape trei decenii, se ducea, în sfârșit, să-și respecte făgăduința. Făcută exact după măsurile statuii – care are aproape un metru înălțime –, mantia de catifea roșie, brodată cu fir de aur foarte fin, era rezultatul săptămânilor de lucru ale Paulei Oiticica, mama Christinei. Împachetat într-o cutie de acrilat pentru a fi transportat în siguranță, cadoul a reușit să provoace un mic incident pe Aeroportul „Charles de Gaulle" din Paris: polițiștii au cerut ca ambalajul să fie trecut prin aparatul cu raze X, pentru a fi siguri că nu ascundea droguri și materiale explozibile, însă acesta nu încăpea în aparatul de la aeroport. Fără mantie, Paulo nu se îmbarca. Iar fără să treacă prin razele X, mantia nu pleca de acolo, după spusele polițiștilor. Ușoara aglomerație care s-a produs a atras atenția unui oficial de rang superior, care l-a identificat pe *monsieur Coelho* și a rezolvat impasul: mantia a fost dusă la avion fără să fie trecută prin aparat.

Când soții au ajuns la bisericuța din Praga pentru a oferi statuii ceea ce i se cuvenea, erau puțin peste douăzeci de credincioși, și toți păreau străini.

Cum vorbește numai cehă și italiană, preotul carmelitan Anastasio Roggero părea că nu înțelege prea bine cine e și ce face acel individ în biserica sa, ținând în mână o mantie roșie. Preotul ascultă ce-i spuse Paulo în engleză, arătă că înțelege, zâmbi, îi mulțumi și se pregăti să așeze cutia în spatele unui dulap, în sacristie, aproape de naos, când o bătrânică franțuzoaică îl recunoscu pe autor. Cu tonul vocii care urcase câțiva decibeli peste cei obișnuiți pentru un asemenea loc, îi anunță pe colegii de excursie:

— Ia te uită cine e aici: scriitorul Paulo Coelho!

În câteva clipe, toate grupulețele de turiști se îndreptară spre el, vorbind tare și cerându-i autografe și fotografii. Părintele Anastasio se întoarse din drum, se uită din nou la mantia pe care o avea în mână și începu să înțeleagă că a comis o gafă. Îi ceru scuze lui Paulo că nu l-a recunoscut și abia atunci înțelese semnificația cadoului pe care Pruncul Isus tocmai îl primise. Se duse în sacristie și se întoarse înarmat cu un Nikon digital pentru a poza mantia, turiștii și, bineînțeles, pe el însuși împreună cu ilustrul oaspete, ale cărui opere jură că le cunoaște foarte bine.

După ce și-a aranjat socotelile cu Sfântul Prunc, cuplul profită de timpul liber pentru a revedea orașul și pentru a-l vizita pe Leonardo Oiticica, fratele Christinei, căsătorit cu Tatiana, diplomată acreditată la Ambasada Braziliei din Praga. Cum ziarele *Právo* și *Komsomolskaia* au publicat știri despre prezența scriitorului în oraș, *Blitzkrieg*-ul de aici nu va fi unul autentic. La ora 3 după-amiază, cu o oră înainte de cea stabilită, sute de persoane se așază la coadă la ușa Empik Megastore, o librărie enormă și modernă aleasă de Argo, editura lui Paulo în acea țară. Ajunge la ora stabilită și dă de o situație asemănătoare cu cea din Budapesta: de această dată, numai o sută cincizeci de cititori au reușit să obțină semnături, însă, în afară de aceștia, un val de sute de persoane se împrăștie pe coridoarele magazinului și se revarsă pe trotuarul Pieței Wenceslas, una dintre cele mai aglomerate din Praga. Și toți vor autograf. Scriitorul repetă rețeta unguroească – cere ca librăria să le ofere tuturor apă, împarte grupurile și semnează, alternativ, și pentru cei cu bilet de ordine, și pentru cei fără bilet. La șase după-amiază, se uită la ceas, se ridică și-și cere scuze ca să se ducă la toaletă, dar se îndepărtează doar câțiva metri pentru a-și face rugăciunea în liniște, în spatele unui raft. E întuneric când îi primește pe ultimii cititori. Alături de un mic grup de prieteni și angajați, termină seara înfruptându-se din bucatele *nouvelle cuisine* cehești, într-un restaurant elegant, situat în partea veche a orașului.

În ziua următoare, se întoarce la Paris pentru o altă acțiune: o după-amiază de autografe la librăria Fnac din Place des Thermes. Deși era prevăzută prezența a doar o sută de clienți, trași la sorți de magazin, știrea a circulat și s-au înghesuit aproape trei sute de persoane în micuțul auditoriu. Într-o anticameră, publicul se certa pentru cărțile, CD-urile și DVD-urile expuse pe unul dintre rafturile gigantice. Era o mică expoziție cu vânzare, nu numai cu toate operele sale editate în Franța, ci și cu preferințele sale literare, muzicale și cinematografice. Cărțile sale preferate sunt *Străinul* (de Albert Camus), *Tropicul Racului* (Henry Miller), *Ficțiuni* (Jorge Luís Borges), *Gabriela, cravo e canela* (Jorge Amado) și *...où tu porteras mon deuil* („...unde îmi vei purta doliul", versiunea franceză a biografiei toreadorului El Cordobés, *I'll Dress You in Mourning*, scrisă de Dominique Lapierre și Larry Collins, inedită în Brazilia). Fanii care au trecut pe la Fnac au putut să-și achiziționeze și selecția de filme: *Blade Runner* (de Ridley Scott), *Era odată în vest* (Sergio Leone), *2001, o odisee în spațiu* (Stanley Kubrick), *Lawrence al Arabiei* (David Lean) și cel brazilian *O pagador de promessas* (Anselmo Duarte). Selecția CD-urilor preferate de Paulo e și mai eclectică: de la *Abbey Road* (Beatles) la *Simfonia a IX-a* (Beethoven), de la *Atom Heart Mother* (Pink Floyd) la *Concertul nr. 1 pentru pian și orchestră* (Chopin). Ultimul disc din listă este *Greatest Hits* al lui Roberto Carlos – cântărețul de muzică populară cu cel mai mare succes în Brazilia, cu care Paulo avea să fie în dezacord peste câteva luni, când muzicianul a reușit să convingă justiția să scoată din circulație o biografie a sa, neautorizată, care circula prin Brazilia. Francezii care umplu salonul de la Fnac nu sunt mai puțin discreți și cumpătați decât cititorii unguri sau cehi. Și nici mai puțin răbdători: după ce a vorbit timp de o jumătate de oră și a răspuns la întrebările publicului, scriitorul încă semnează cărți pentru toți cei prezenți înainte de a părăsi magazinul.

În contrast evident cu atmosfera relaxată a lansărilor din Budapesta, Praga și Paris, protocolul de acordare a Premiului Goldene Feder, din ziua următoare, este de o rigoare aproape militară. Hamburg a ajuns să trăiască într-o permanentă stare de alertă (și tensiune) de când s-a descoperit că acolo acționa celula organizației teroriste Al-Qaeda, care i-a reunit pe autorii atacurilor din 11 septembrie 2001 din Statele Unite. Dintre cei douăzeci de răpitori sinucigași direct implicați în atentat, nouă locuiau într-un apartament de la periferia orașului – printre ei aflându-se și șeful grupului, egipteanul Mohammed Atta, pilotul unuia dintre cele două avioane care au pătruns în turnurile World Trade Center. Judecând după numărul de automobile

Christina și Paulo la Praga: după douăzeci de ani, scriitorul își respectă promisiunea facută Pruncului Isus si oferă mantia brodată cu fir de aur.

Rolls-Royce și Jaguar care lasă angajații la ușa Handelskammer, Camera de Comerț și Industrie, și după numărul de agenți de pază privați care îi înconjoară, petrecerea de omagiere a lui Paulo Coelho chiar pare să fie o țintă excelentă pentru atentate. Bancheri, industriași, oameni de afaceri și personalități veniseră din diverse colțuri ale Europei pentru ceremonie. Pentru a evita problemele, organizatorii evenimentului au rezervat numai cinci minute ca presa să fotografieze invitații și premianții (premiul avea să le mai fie acordat și unui om de știință, unui profesor, unei femei de afaceri și unui călugăr). Camerele de televiziune nu pot funcționa cu baterii, ci doar cu cabluri de energie legate la prizele locale, iar transmisiunile prin radio nu sunt permise. Publicul este împărțit după culoarea covoarelor: cei premiați pe roșu, invitații pe albastru – jurnaliștii care se găsesc pe ambele covoare aveau să fie scoși din incintă de agenții de pază. Pe parcursul ceremoniei de premiere, reporterii sunt așezați laolaltă cu agenții de pază și șoferii, într-o cantină a funcționarilor, de unde asistă la tot ce se petrece, pe monitoarele instalate pe pereți.

La vreo cinci ore după ceremonia de la Handelskammer, scriitorul se află, cu un rucsac în spate, într-o sală VIP a aeroportului din Hamburg, pregătit să se îmbarce în Falcon Jetul care-l va duce la Cairo. Sosirea sa în capitala Egiptului coincide cu prezența în oraș a primei doamne a Statelor Unite, Laura Bush, care obligă autoritățile să întărească și mai mult opresivul aparat de siguranță din țară. Frecvența cu care Egiptul a fost victima atentatelor teroriste ale grupurilor islamice radicale – având drept principală țintă turiștii – i-a determinat pe prietenii scriitorului să-și facă griji. „Te-ai gândit dacă un grup religios fanatic te răpește", a întrebat unul dintre ei, „și cere eliberarea a o sută de deținuți politici ca să-ți dea drumul?" Scriitorul nu pare totuși preocupat. Nu doar fiindcă și-a consultat oracolele, ci și fiindcă știe că în timpul vizitei se va afla sub protecția lui Hebba Raouf Ezzat, responsabilă de invitația la o dezbatere de la Universitatea din Cairo. Musulmană, în vârstă de patruzeci de ani, mamă a trei copii, profesor invitat al Universității din Westminster, în Londra, carismatica specialistă în științe politice a depășit prejudecățile unei societăți atașate ideilor machismului, devenind o importantă conducătoare a luptei pentru drepturile omului și pentru dialogul dintre islamism și celelalte religii. Să te afli în Egipt la invitația lui Hebba înseamnă să te plimbi cu dezinvoltură (și siguranță) printre cele mai diverse curente politice și religioase.

Dar Paulo are și alte motive obiective pentru realizarea acestei călătorii: Egiptul este probabil campionul mondial al piratării cărților sale. Chiar dacă vorbim de o țară în care aproape jumătate din populație e analfabetă, se estimează că acolo circulă peste 400 de mii de exemplare ilegale – aproape 5% dintre cărțile sale piratate în întreaga lume. De la *Jurnalul unui mag* și până la *Zahir*, operele sale complete pot fi găsite în arabă, atât în vitrinele celor mai elegante librării, cât și pe trotuarele din Cairo, Alexandria și Luxor. Și sunt cărți pentru toate buzunarele, toate piratate – de la ediții de proastă calitate, ușor de remarcat că sunt produse în condiții dubioase, până la volume cu coperte tari, imprimate pe hârtie de bună calitate, produse de edituri cu reputație, unele dintre ele chiar de stat. În afara autorului, în al cărui cont n-a intrat nici un ban din drepturile de autor ce provin din Egipt, marea victimă este cititorul, care citește ediții cu capitole tăiate, care nu sunt în ordine sau, și mai mult, cu lungi fragmente de traduceri piratate din alte țări arabe, de multe ori de neînțeles pentru un egiptean. Pedepsele aplicate celor care se ocupă cu piratarea sunt atât de neînsemnate, încât la ultimul Târg Internațional de Carte din Cairo – eveniment oficial, important în calendarul cultural egiptean – operele lui Paulo Coelho au fost pe primul loc în topul vânzărilor, ca și cum ar fi fost publicate de edituri ce respectau legea și acordurile internaționale. Decis să pună punct acestui aspect, aterizează la Cairo escortat de Mônica Antunes și Ana Zendrera, proprietara Editurii „Sirpus", cu sediul în Spania, dar specializată în publicații în limba arabă, distribuite în țările din Orientul Mijlociu și Nordul Africii. De la acea dată, din mai 2005, numai două companii – All Prints, din Liban, și Sirpus – aveau să fie autorizate legal să-i editeze cărțile în Egipt.

La aeroportul plin de soldați cu mitraliere, cei trei sunt primiți de Hebba și soțul ei, activistul Ahmed Mohammed. El este îmbrăcat în haine occidentale, însă la ea se pot vedea doar chipul zâmbitor și mâinile foarte albe – restul este ascuns de privirile indiscrete printr-un larg chador bej, care o face să pară și mai plinuță. Toți vorbesc engleza, a doua limbă în Egipt. Vizitatorii cunosc regulile locale rigide: bărbații și femeile se salută doar cu o strângere de mână formală și seacă, fără obișnuitele îmbrățișări și sărutări occidentale. Micul grup se duce direct la Hotelul Four Seasons – unde scriitorul are rezervat un apartament la ultimul etaj, cu vedere spre Giseh, la începutul deșertului Sahara, unde se află una dintre cele șapte minuni ale lumii, ansamblul format din piramidele lui Keops, Kefren și Mykerinos.

Programul organizat de Hebba este la fel de exhaustiv precum cel obișnuit: interviuri și talk-show-uri cu principalele trusturi de presă și canale TV din țară, vizite la personalități (printre acestea, și la câștigătorul Premiului Nobel pentru Literatură Naghib Mahfouz, nonagenar și aproape orb, dar care ține neapărat să-l primească pe brazilian la un ceai în apartamentul său), o conferință la Universitatea din Cairo și două dezbateri – una la Asociația Egipteană a Scriitorilor și o alta la principalul concurent al acesteia, Uniunea Scriitorilor Egipteni. La cererea lui Paulo, Hebba a organizat, în unul dintre saloanele de la Four Seasons, un prânz la care au fost invitați principalii editori și librari din țară și reprezentanți ai Ministerului Culturii. La această întâlnire, scriitorul dorește să ia poziție pentru a-și apăra drepturile. Reiterează, cu o privire malițioasă:

— Și tu știi foarte bine, Hebba: când un războinic își scoate spada, trebuie s-o folosească. Nu poate s-o pună la loc în teacă fără să verse sânge.

În dimineața următoare, holul de la Four Seasons este invadat de canalele de televiziune, care așteaptă ora interviurilor organizate de Mônica – peste tot, camere, trepiede, reflectoare, cabluri și baterii puse laolaltă în colțuri sau împrăștiate peste mese și canapele. Interviurile individuale vor fi un privilegiu al televiziunilor: reporterii de ziare și reviste vor trebui să se consoleze cu unul colectiv. Singura excepție este pentru *Al Ahram*, principalul ziar din țară – de stat, cum pare să fie aproape totul în Egipt – și care are chiar privilegiul de a fi primul la rând. După terminarea interviului, reporterul Ali Sayed deschide o geantă și-l roagă pe scriitor să-i acorde autograf pe trei cărți, *Alchimistul*, *Maktub* și *Unsprezece minute* – toate piratate, cumpărate de pe stradă, cu șapte dolari fiecare. După-amiază devreme, cei cinci se duc la un restaurant cu specific, pentru a lua un prânz rapid, cu fanta, coca-cola, ceai și apă minerală. Deși la vânzare erau și vin și bere, cum nota avea să fie plătită de Ahmed, un musulman, conform bunelor maniere la masă nu se consumă băuturi alcoolice.

Odată terminate programările cu presa, participă la dezbateri rapide ce au loc la cele două asociații de scriitori. La ambele, publicul este de două, trei ori mai mare decât capacitatea locurilor și inevitabilele solicitări de autografe de la sfârșit sunt primite de invitat cu amabilitate și bună dispoziție. Înainte de a se întoarce la hotel, este dus la apartamentul lui Mohamed Heikal, om politic veteran și influent, care și-a început cariera alături de decedatul președinte Gamal Abdel Nasser (a guvernat între 1954 și 1970) și supraviețuiește și azi intemperiilor politice care au măturat Egiptul.

Înconjurat de gărzi de corp, Heikal își primește vizitatorul într-un mic apartament. Pereții sunt acoperiți de poze ale acestuia în compania marilor lideri ai politicii internaționale din secolul al XX-lea, precum răposatul conducător sovietic Nikita Hrușciov și răposații prim-miniștri Ciu En-Lai, din China, Jawaharlal Nehru, din India, și Willy Brandt, din Germania Occidentală de la acea vreme, președintele sovietic Leonid Brejnev și, bineînțeles, Nasser însuși. Întâlnirea cu Naghib Mahfouz are loc și ea sub paza atentă a gărzilor de corp (cu ani în urmă, scăpase ca prin urechile acului de la moarte, în fața casei sale, când a fost înjunghiat la gât de un fundamentalist islamic care-l acuza de blasfemie împotriva Coranului, cartea sfântă a musulmanilor). Cei doi stau de vorbă rapid în engleză, fac schimb de cărți cu autografe și nimic altceva. Odată încheiat programul zilei, noaptea este rezervată unei plimbări cu barca pe fluviul Nil.

În ziua următoare, dimineața liberă i-a permis să se trezească mai târziu, să-și facă plimbarea fără a fi incomodat și să-și dedice mai mult timp pentru a urmări știrile de pe internet. La ora 1 după-amiază, s-au întors la salonul hotelului pentru prânzul propus de scriitor. În ciuda zâmbetelor și a salamalecumurilor de prezentare, se simte în atmosferă o reglare de conturi. Înainte ca mâncarea să fie servită și după ce toți invitații și-au ocupat locurile, unul dintre editori se ridică pentru a saluta oaspetele și ține neapărat să spună că aceasta este o întâlnire între prieteni. „Scriitorul Coelho a dat dovadă de angajament față de poporul arab nu numai în operele sale", spuse el, „ci și prin manifestările publice curajoase, precum scrisoarea «Mulțumesc, Domnule Președinte Bush», o adevărată condamnare a invadării Irakului de către Statele Unite." Încă un orator, încă o lingușire, dar, până la urmă, vine momentul în care avea să vorbească și Paulo. Pe masă, lângă tacâmuri, lasă trei exemplare ale cărților sale, piratate, puse acolo special pentru a provoca un disconfort editorilor, domni eleganți în costum și cravată, așezați în fața sa. Experimentat în arta de a vorbi în public (lucru pe care, în mod paradoxal, urăște să-l facă), începe liniștit, reamintindu-le că Egiptul și cultura arabă l-au inspirat în unele dintre cărțile sale, și recurge la o *escapadă* pentru a intra în spinoasa temă a pirateriei, față în față cu piratii:

— Oricărui autor i-ar plăcea să-și vadă cartea publicată în Egipt. Problema mea este exact invers: eu am prea mulți editori în Egipt...

Nimănui nu i se pare amuzantă gluma, dar asta nu-l descurajează. Stând în picioare, privește spre cer un moment, ca și cum i-ar cere Sfântului Gheorghe

tăria să-și apere cărțile, și se hotărăște să vorbească aspru. Ia un exemplar piratat din *Alchimistul* și-l flutură în aer:

— Mă aflu aici ca invitat al doamnei Hebba, adică al poporului egiptean. Dar am venit în numele meu, pentru că doresc să soluționez, o dată pentru totdeauna, problema piratării cărților mele aici.

Acum, comesenii, bărbați și femei, par să se simtă incomod pe scaune, mișcându-se nervos dintr-o parte în alta. Unii mâzgălesc desene imaginare pe șervețele, cu capetele plecate. Paulo știe că printre ei se află funcționari de la Ministerul Culturii (entitate acționară la multe dintre editurile acuzate) și nu pierde ocazia:

— Guvernul nu pedepsește, și nici nu reprimă pirateria, deși Egiptul este semnatar al tratatelor internaționale de drepturi de autor și trebuie să le respecte. Eu aș putea să angajez cel mai bun avocat și să câștig această cauză la curțile internaționale, dar nu sunt aici doar ca să apăr valorile materiale. Apăr principiile. Cititorii mei cumpără cărți la preț de nimic și primesc opere cu un conținut de nimic, iar asta trebuie să se termine.

Propunerea de armistițiu sugerată de Paulo nu pare să-i fie pe plac nici unuia dintre cei prezenți:

— Nu mă interesează trecutul, să uităm ce s-a întâmplat până acum. Nu voi cere de la nimeni pe cale judiciară drepturile pentru cele 400 de mii de cărți publicate aici, o țară în care n-am avut niciodată editor. Începând de azi, orice carte a mea publicată în Egipt care nu este de la Sirpus sau de la All Prints va fi considerată ilegală, și astfel va deveni obiect de acționare în judecată.

Pentru a demonstra că nu glumește, scriitorul anunță pentru acea după-amiază, la librăria Dar El Shorouk, de lângă hotel, un *Blitzkrieg* special: va acorda autografe pe cartea în premieră a acestei noi faze (o versiune de buzunar a cărții *Alchimistul* în arabă, cu timbrul de la Sirpus) și pe exemplare din ediția în limba engleză a cărții *Zahir*. Întâlnirea incomodă se termină fără aplauze și înfuriind majoritatea invitaților. Totul pare să decurgă așa cum prevedea Paulo: după-amiza de autografe este un succes, iar tuturor jurnaliștilor care-l caută le repetă discursul de la prânz. „Sunt convins că editorii au acceptat propunerea mea", a repetat de mai multe ori. „Începând de acum, egiptenii îmi vor citi cărțile numai în traduceri oficiale, editate de Sirpus." Totuși, timpul va demonstra că acea bucurie avea să dureze puțin: după nici șase luni, scriitorul a primit rapoarte care arătau că situația cărților

sale a rămas exact aceeași. Singura schimbare care a avut loc pe piața editorială egipteană după vizita sa a fost că piraţii au încă un concurent pe piață, Sirpus.

Conferința de la Universitatea din Cairo, din ziua următoare, ultima din călătoria în Egipt, decurge fără probleme și cu o organizare care amintește mai mult de a unui colegiu decât de campusul unei universități: într-un auditoriu de trei sute de locuri, sunt fix trei sute de persoane, nici una în plus. Majoritatea sunt femei tinere care, spre deosebire de Hebba, se îmbracă după moda occidentală, cu haine decoltate, jeanși și tricouri care lasă la vedere umeri și talii. După discursul invitatului, idolatria învinge disciplina și persoanele îl asediază cu cărți în mână, așteptând de la el un autograf.

Pe drumul spre hotel, Hebba îi sugerează o activitate fără programare. Cititorii asociați la Fan-Clubul Oficial al lui Paulo Coelho în Egipt, care n-au reușit să asiste la nici una dintre aparițiile sale publice, doresc să se întrunească cu el spre sfârșitul după-amiezii pentru o discuție. Entuziasmat de presupusul succes de la prânzul cu editorii, acceptă fără să întrebe detalii. Răspunsul afirmativ o obligă pe Hebba să se despartă de grup și să plece pe teren pentru a mobiliza publicul. Locul ales este un auditoriu improvizat în aer liber, sub unul dintre podurile peste fluviul Nil. Nimeni nu știe ce mijloace de difuzare a folosit amfitrioana pentru a aduna atâta lume, însă mirarea este generală când brazilienii ajung în acel loc și dau peste un public de peste două mii de persoane. Locul pare să fie o construcție pe jumătate abandonată, cu dale de ciment și vârfuri de fier la vedere. În incinta plină ochi, oamenii se îngrămădesc prin rândurile dintre scaune și coridoarele laterale. Este incredibil că se poate aduna atâta lume într-o zi din cursul săptămânii, fără vreun anunț sau știre în ziare, la radio sau la televizor. Sunt oameni agățați chiar și de zidurile și copacii care înconjoară auditoriul. Pe o căldură insuportabilă, Paulo e dus de Hebba la o mică tribună din colțul scenei, lângă care se află o măsuță și trei fotolii. Când pronunță primele cuvinte, în engleză – „bună ziua, vă mulțumesc tuturor pentru prezență" –, peste zgomotul general se lasă o liniște de mormânt. Vorbește o jumătate de oră despre viața sa, despre lupta pentru a fi un scriitor recunoscut, despre convieţuirea cu drogurile, cu vrăjile, cu internările în ospicii, cu represiunea politică și cu critica, pentru ca în sfârșit să regăsească drumul credinței și să-și realizeze visul. Oamenii îl privesc fix, ca și cum nu s-ar afla în fața autorului cărților preferate, ci în fața cuiva care le dă lecții de viață. Multe femei nu reușesc să-și ascundă emoția și au ochii plini de lacrimi. Când rostește pentru ultima dată „mulțumesc mult", se vede că și Paulo plânge.

Aplauzele par să nu aibă sfârșit. Fără a-și înfrâna plânsul, brazilianul mulțumește de mai multe ori, încrucișând brațele pe piept și făcând o ușoară plecăciune în față. Oamenii rămân în picioare și nu se opresc să bată din palme. O fată îmbrăcată într-un chador închis la culoare urcă pe scenă și-i oferă un buchet de trandafiri. Chiar dacă este obișnuit cu situații asemănătoare, scriitorul pare sincer emoționat și nu știe cum să reacționeze. Publicul continuă să stea în picioare, aplaudând. El se întoarce rapid, se ascunde în spatele cortinei preț de o clipă, își îndreaptă privirea spre cer, își face cruce și repetă pentru a nu se știe câta oară rugăciunea de mulțumire către Sfântul Iosif, cel care, acum aproape șaizeci de ani, i-a binecuvântat renașterea.

*

Să mobilizezi și să emoționezi mulțimi din lumea întreagă și să ai editori-pirați care se ceartă pentru publicarea operelor tale chiar și într-o țară cu enorme contingente de săraci și analfabeți, cum e Egiptul, n-a fost ușor pentru Paulo Coelho. Este adevărat, visul de a fi un scriitor citit în lumea întreagă și de a avea „faimă, noroc și putere" i-a călăuzit neîntrerupt viața, chiar din adolescență. Însă acest vis începe să se realizeze abia în 1987, când, la patruzeci de ani, publică *Jurnalul unui mag*. În mai puțin de un an, autorul vinde patruzeci de mii de exemplare din celebra relatare a traiectoriei sale pe drumul spre Santiago. Vânzările aveau să fie mult depășite de cea de-a doua carte, *Alchimistul*, editată în 1988. La sfârșitul anului următor, cele două cărți atinseseră împreună astronomica cifră de jumătate de milion de exemplare. Succesul l-a transformat pe Paulo Coelho într-un nume național și i-a deschis ușile editurilor din Statele Unite, Europa și din alte locuri. La douăzeci de ani după lansarea primei sale cărți în afara Braziliei, avea să fie autorul celei mai traduse cărți (*Alchimistul*, în șaizeci și șapte de limbi).

Totuși, până să scrie *Jurnalul unui mag*, băiatul slăbuț, crescut în cartierele Botafogo și Gávea, din Rio, parcursese o traiectorie extraordinară. Elev rebel și încăpățânat, controlat strict de un tată sever și neîndurător, a ajuns să fie internat cu forța de trei ori într-un ospiciu și supus la ședințe brutale cu electroșocuri. Tulburat de propria sa identitate sexuală, a preluat inițiativa de a se culca cu bărbați, pentru a se hotărî abia după aceea că nu acela era drumul său. Tânărul atât de stângaci, în adolescență, în privința relațiilor sale cu femeile avea să devină, adult, colecționar de cuceriri amoroase – dintre care unele aveau să ajungă și în presă. A făcut de toate în acest domeniu,

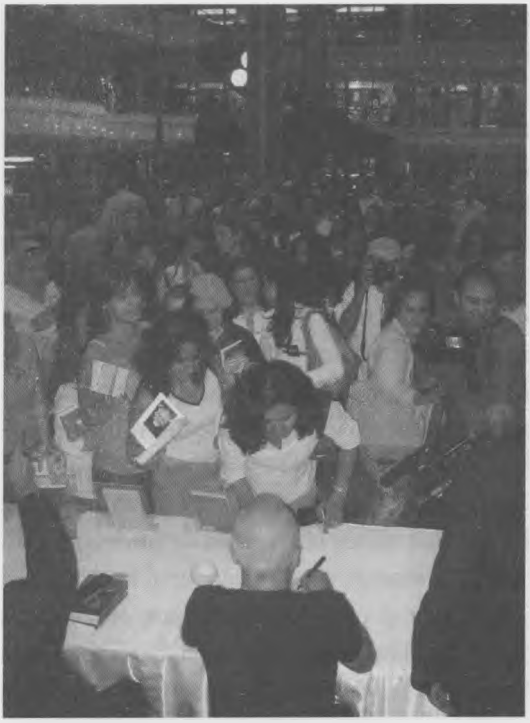

Paulo acordă autografe în Cairo.
În imaginea de jos,
împreună cu Hebba, Ahmed,
Monica și Ana Zendrera

a participat la orgii și a făcut sex cu o fată într-un cimitir. Modul său deosebit de a aborda femeile și de a stabili relații cu ele nu l-a împiedicat și nici nu-l împiedică să mențină o căsnicie solidă de douăzeci și șapte de ani cu artista plastică Christina Oiticica, de care ne asigură că nimic și nimeni nu-l va face „niciodată" să se despartă. Bărbatul care de mai bine de trei decenii s-a lăsat de cocaină și de mulți ani nu mai fumează canabis ajunsese să se cufunde adânc, și pentru mult timp, în lumea drogurilor, fără să lase aproape nimic să-i scape neîncercat. Plictiseala studiilor formale, ce au reprezentat motiv pentru permanentul său insucces școlar, nu l-a împiedicat pe Paulo să devină un consumator vorace de cărți. Lectura fără discriminare, ce includea clasicii perfecți și prostiile fără valoare, avea să-l ajute în incursiunea prin lumea la care visa; a început cu teatrul de copii, cu mici roluri neplătite, dar cu timpul a riscat profesional să scrie și apoi să și regizeze și să producă mici spectacole. În paralel, a început să călătorească și să-și găsească slujbe temporare în presa alternativă – și a fost editor la o revistă de underground, unde avea să fie căutat de cel care i-a marcat viața, legendarul rocker Raul Seixas, căruia avea să-i devină partener și textier timp de șase ani, pentru patruzeci și un de cântece. Așa a câștigat și mai mult din faima, banii și puterea la care visase până atunci – acesta reprezentând totuși extrem de puțin față de ceea ce avea să câștige.

Înainte și în timpul parteneriatului cu Raul, nerăbdarea sa permanentă de a trăi noi experiențe, pe de-o parte, și tendința sa de a citi fără alegere, pe de altă parte, l-au antrenat într-o depresie înfricoșătoare. Adolescent fiind, a flirtat cu ideea sinuciderii și a ajuns să decapiteze un animal de casă pentru ca „Îngerul morții" să aibă un suflet pe care să-l ia în locul său. Devenit adult, a susținut decizia unei iubite de a se sinucide, traumatizată după ce avortase copilul lui. Transgresarea frontierelor misteriosului univers al întunericului a ajuns la extreme periculoase și l-a făcut să urmeze practici aproape incredibile, ca, de pildă, să aibă ca sclav, cu contract semnat, un tânăr student care se iniția în ezoterism. Îl invoca pe diavol în timp ce făcea băi cu ierburi și ajunsese să-i propună acestuia un pact formal: să-și dea sufletul în schimbul unor puteri absolute. Cariera sa în satanism a ajuns la sfârșit după un episod îngrozitor și înspăimântător care a durat douăsprezece ore interminabile, pe care Paulo le descrie drept întâlnirea sa cu Diavolul. Înfricoșătoarea viziune, împărtășită de iubita sa, avea să reprezinte începutul reîntoarcerii lui Paulo la credința creștină transmisă de riguroșii preoți iezuiți de la colegiul la care fusese educat. Chiar și așa, continua să creadă că a găsit modalitatea de a

atinge supranaturalul și de a acționa asupra forțelor naturii, făcând cu puterea gândului său, de exemplu, să sufle vântul și să plouă.

Faptul că, adolescent și apoi tânăr, fusese străin și ostil față de politică nu l-a împiedicat să fie arestat de două ori de dictatura militară, iar la un al treilea episod, sechestrat de DOI-CODI*, cel mai brutal mijloc de represiune – care i-a lăsat semne profunde și i-a accentuat trăsăturile vechii paranoia. Persecutarea sa de către critica literară braziliană, care, cu câteva excepții, îi disprețuiește cărțile și-l tratează ca pe un autor mediocru, nu pare să-l afecteze. Se declară indignat numai când dificultățile care se ridică în fața muncii sale implică subestimarea entității pe care o cultivă cu devotament deplin și răbdare orientală: cititorii săi. Pentru a contrabalansa disprețul criticii braziliene, Paulo nu duce lipsă de argumente care-i stau la îndemână. Și nu e vorba doar de alegerea sa ca membru al Academiei Braziliene de Litere ori de incontestabilele decorații acordate în străinătate, precum Légion d'Honneur în Franța, ci și de masivele, consistentele elogii primite de la critici din zeci de țări, printre care și de la veneratul scriitor și semiolog italian Umberto Eco.

Aceste întâmplări din viața lui Paulo reprezintă o simplă mostră privind traiectoria extraordinară a unui brazilian a cărui apariție internațională nu poate fi comparată decât cu cea a lui Pelé. Totuși, nimic din tot acest miracol n-ar fi fost posibil dacă Paulo s-ar fi născut mort.

---

* *O Destacamento de Operações de Informações – Centro de Operações de Defesa Interna* (*DOI-CODI*) „Detașamentul de Operațiuni și Informații – Centrul de Operațiuni pentru Apărarea Internă" (*n. ed.*).

2
La doisprezece ani, primește o lecție de viață: dacă doare, înfruntă problema imediat, cel puțin așa trece

Paulo Coelho de Souza s-a născut în ploioasa noapte de 24 august 1947, de Sfântul Bartolomeu, la Spitalul „São José", în Humaitá, cartier de clasă medie din Rio de Janeiro, în Brazilia. Medicii prevăzuseră o naștere dificilă pentru primul copil al tinerei casnice Lygia Araripe Coelho de Souza, în vârstă de douăzeci și trei de ani, căsătorită cu inginerul Pedro Queima Coelho de Souza, de treizeci și trei de ani. Bebelușul nu era numai primul născut al cuplului, ci și primul nepot al celor patru bunici și al mătușilor și unchilor de ambele părți. Analizele inițiale indicau un risc destul de ridicat: copilul părea să fi înghițit un amestec fatal de meconiu – adică propriile sale fecale – cu lichid amniotic. Numai un miracol l-a făcut să se nască în viață. Nemișcat în burta mamei, fără să manifeste nici o intenție de a veni pe lume, proaspăt născutul a trebuit să fie scos cu forcepsul. Exact la cinci minute după miezul nopții, când îl trăgea afară cu ajutorul mișcărilor rotative ale instrumentului, medicul auzi un zgomot ușor, asemănător cu cel produs de sfărâmarea unui creion: era delicata claviculă a bebelușului, care n-a rezistat presiunii unuia dintre cleștii forcepsului. Dar nu avea de ce să-i pară rău de accident: bebelușul, băiat, era mort, aparent asfixiat de lichidul care-l protejase timp de nouă luni în pântecele mamei.

În pragul disperării, primul nume care-i veni în minte Lygiei, catolică devotată, pentru a cere ajutor a fost cel al ocrotitorului maternității:

— Sfinte Iosif, adu-l înapoi pe fiul meu! Salvează-l, Sfinte Iosif, bebelușul meu este-n mâinile tale!

Părinții au cerut plângând cu suspine prezența cuiva care ar putea să-i dea maslul copilului pe jumătate mort. În lipsa unui preot, s-a găsit o călugăriță de la spital pentru sacramentul final, până când, odată cu plânsul părinților, se auzi un geamăt, aproape ca un mieunat: era el, băiețelul – viu. În comă

profundă, dar viu. Prima provocare impusă de destin acelui băiețel a fost să se nască, iar el i-a supraviețuit.

Primele trei zile pe lume și le-a petrecut în incubator. De-a lungul celor șaptezeci și două de ore decisive, tatăl l-a vegheat, rămânând tot timpul cu el, așezat pe un scaun de unde s-a ridicat numai când a aflat că fiul nu mai era în pericol. În cea de-a patra zi de viață, când Paulo a părăsit incubatorul, rămânând însă sub o monitorizare strictă și constantă, Pedro a acceptat să se ducă să se odihnească și a fost înlocuit la căpătâiul copilului de soacra sa, Maria Elisa. Șase decenii mai târziu, Paulo avea să afirme, fără ezitare, că aceasta era cea mai veche dintre toate amintirile sale: la vederea femeii care intra în cameră, bebelușul cu câteva ore de viață a înțeles că era vorba de bunica sa. Oricum, prezența ei alături de nepot s-a dovedit a fi crucială: în zorii primei zile de veghe, Maria Elisa a trebuit să-l ajute pe bebeluș într-o periculoasă convulsie respiratorie – după spusele medicilor, o sechelă a accidentului cu forcepsul. În ciuda tuturor acestor lucruri, copilul părea sănătos: la naștere, cântărea 3,33 kilograme și măsura 49 de centimetri. Conform primelor note scrise de Lygia în „Albumul bebelușului", avea părul închis, ochi căprui, piele deschisă și semăna cu tata (ceea ce nu putea fi chiar o virtute, ținând seama că, spre deosebire de soția sa, Pedro, un bărbat de 1,80 înălțime, nu era chiar frumos). Numele ales era un omagiu adus unchiului bebelușului, care murise înainte de vreme, în urma unui atac cardiac.

Urmărit de o persistentă aversiune față de tot ce era legat de trecut, scriitorul avea să ajungă la vârsta de șaizeci de ani fără să-și manifeste vreodată interesul față de istoria strămoșilor săi. Informațiile pe care le avea despre originile sale se limitau la bunicii din partea mamei, Maria Elisa și Arthur Araripe Junior („Lilisa" și „Maestrul Tuca", cum îi striga el), ambii născuți în Rio de Janeiro, și la cei din partea tatei, Maria Crescência, din Rio Grande do Sul, și João Marcos Coelho, din Ceará („Cencita" și „Cazuza").

Pe cât putem ști din datele înregistrate de documente, în genealogia familiei Coelho nu strălucesc figuri sau personalități cunoscute. Despre bunicul Cazuza, Paulo știe doar că era un medic care și-a petrecut viața în Belém do Pará și a fost fidel jurământului lui Hipocrate – „dintre aceia care primesc pui sau un porcușor de lapte ca plată pentru consultație" –, motiv pentru care a murit sărac. „Nici nu reușesc să-mi închipui", a declarat scriitorul, pe vremea când era adult și faimos, „ce a făcut-o pe bunica mea Cencita să plece din Porto Alegre și să călătorească opt mii de kilometri, până la Belém do Pará, unde l-a cunoscut pe bunicul meu." În aceeași mărturie,

spune că are „câteva amintiri" despre un unchi „care a fost ministru într-un guvern de stânga" (se referea la fratele bunicii Lilisa, unchiul său Cândido de Oliveira Neto, ministrul justiției și procuror general al republicii în guvernul João Goulart, dat jos de lovitura militară din 1964). Dacă totuși ar fi avut vreodată curiozitatea să intre în jungla arborelui genealogic al familiei Araripe Alencar, prenumele mamei i-ar fi fost suficient, fără să intre în cel de familie, oferindu-i o sursă de personaje potrivite pentru cărțile sale – eroi sau săteni, la alegerea autorului.

Arheologia începe cu stră-stră-stră-stră-străbunica sa, Bárbara de Alencar, una dintre puținele conducătoare de sex feminin în lupta pentru independența Braziliei. În 1817, cu cinci ani înainte ca țara să se elibereze de sub jugul portughez, ea a proclamat Brazilia drept republică la Crato, în extremitatea sudică a regiunii Ceará. Arestată, a fost dusă la Fortaleza cu lanțuri de fier la gât. Ura pe care Metropola i-a arătat-o revoluționarei de cincizeci și șapte de ani a fost atât de mare, că portughezii au reușit să-i șteargă orice urmă. Pentru totdeauna: Bárbara de Alencar este reprezentată de statuia unei femei fără chip ridicată în amintirea sa, în capitala statului Ceará. Nu era de ajuns ca ea însăși să se încarneze într-o eroină ce părea ieșită din paginile unui roman de aventuri, Bárbara avea să fie bunica maternă a lui José de Alencar, unul dintre cei mai respectați și populari romancieri brazilieni și unchiul de gradul trei al lui Paulo Coelho. Decedat în 1877, José de Alencar a fost ales de nimeni altul decât Machado de Assis ca patron al lojei sale, cu ocazia înființării Academiei Braziliene de Litere. În primii ani ai instituției, doi unchi ai săi de gradul doi au devenit nemuritori: criticul literar Tristão de Alencar Araripe Júnior și poetul Mário Cochrane de Alencar, fiul lui José de Alencar, care l-a urmat pe José do Patrocínio în loja 21 – aceeași pe care Paulo avea s-o ocupe multe decenii mai târziu. În 1997, când respectata academie împlinea optzeci de ani de existență, scriitoarea Rachel de Queiroz – verișoară de gradul patru cu autorul cărții *Alchimistul* – a întrerupt o tradiție de decenii și a fost aleasă, ca prima femeie, membră a academiei.

Familia avea să lase urme și în politica contemporană a Braziliei. Generalul Tristão de Alencar Araripe (omonimul tatălui academicianului), unchi de gradul doi al scriitorului și autor al cărților *Família Alencar* și *Expedições Militares contra Canudos*, a fost numit de președintele Getúlio Vargas, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, guvernator militar al arhipelagului strategic Fernando de Noronha, care pe vremea aceea era teritoriu federal. Și cum existau Alencari și Araripi pentru toate preferințele și

Lygia ține în brațe bebelușul,
care la naștere a fost întâmpinat
cu un elogiu îndoielnic:
seamănă leit cu tata.

ideologiile, Paulo Coelho era văr de gradul cinci atât cu principalul lider militar al loviturii din 1964 (și primul președinte al republicii din perioada dictatorială), mareșalul Humberto de Alencar Castello Branco, cât și cu Miguel Arraes de Alencar, la vremea aceea guvernator al statului Pernambuco. Destituit în prima zi a loviturii, Arraes s-a dus de la palatul guvernatorului direct la închisoare, unde a petrecut unsprezece luni înainte de a pleca în exil în Algeria, și apoi în Franța.

O rămășiță de sânge revoluționar de la Bárbara de Alencar se pare că i-a fost lăsată moștenire stră-stră-stră-strănepoatei Lygia. Căsătoria cu un bărbat extrem de autoritar i-a sufocat unele visuri – precum cel de a fi artist plastic, îndrăzneală pe care Pedro Queima Coelho n-ar fi permis-o niciodată –, astfel încât era normal ca ea să-l înfrunte, atât pe față, cât și indirect. Interzicându-i să-nvețe să conducă automobilul (ceva ce reprezenta o extravaganță în acea vreme, lucru pentru femei așa-numite „avansate"), Lygia n-a avut remușcări să se înscrie la o școală auto, să facă pe ascuns cursul, să dea examenele și să apară acasă arătându-i, ca pe un trofeu, carnetul de conducere. Fiindu-i interzis să se ducă la plajă, aștepta să plece soțul, se-ntâlnea cu prietenele și petrecea ore în șir la malul mării. Dacă el se mira de bronzul de pe chipul și brațele ei, îi spunea că o arsese soarele la fereastra casei. Chiar și la sfârșitul vieții – Lygia a murit în mai 1993, la șaizeci și nouă de ani, victimă a bolii Alzheimer –, conservatoarea, practicanta catolică avea să se alăture mișcării progresiste Teologia Eliberării. Pioasa de odinioară s-a alăturat cu trup și suflet activității de propovăduitori a doi călugări renegați de Vatican, dominicanul Frei Betto și franciscanul Leonardo Boff. Nu doar aceste momente de rebeliune, ci și rădăcinile aristocratice ale familiei Alencar Araripe și-au pus amprenta asupra educației pe care Lygia i-a dat-o primului său născut. Sau, cel puțin, a încercat să i-o dea.

În afară de o ușoară bronșită, care a evoluat apoi într-o tuse convulsivă, băiatul a avut o copilărie normală. La vârsta de opt luni, a pronunțat primul cuvânt, la zece i-au apărut primii dinți, iar la unsprezece a mers, fără să meargă de-a bușilea niciodată. După spusele Lygiei, era un copil „dulce, ascultător, extrem de vivace și inteligent". Când avea doi ani, s-a născut singura sa soră, Sônia Maria, cu care a fost mereu drăgăstos și pe care, aparent, nu a fost niciodată gelos. La trei ani, a învățat să facă semnul crucii, care era urmat apoi de cereri la Dumnezeu pentru sănătatea părinților, a bunicilor, a verilor și a unchilor. De la naștere și până la treisprezece ani, în 1960, împreună cu familia a locuit într-un complex rezidențial cu unsprezece case construite

de tatăl său la intersecția străzilor Teresa Guimarães și Mena Barreto, în Botafogo, un cartier plăcut de clasă medie din Rio. Cea mai bună dintre ele, și singura cu grădină, a rămas pentru socrii Lilisa și Tuca, proprietarii terenului. Una i-a fost dată lui Pedro, ca răsplată pentru munca sa, iar celelalte nouă au fost închiriate, vândute sau ocupate de rude. Lângă peretele lateral, a fost plantat un șir de copaci, care s-a transformat în locul predilect pentru joaca copiilor. Erau case de două etaje, modeste și fără lux, dar confortabile și bine finisate. Inginer al fostului IAPI – *Instituto de Aposendatoria e Pensão dos Industriários* –, Pedro avea experiență în acest domeniu și păstra cu mândrie medalia primită pentru construirea în timp record și cu costuri mici a unui mare ansamblu rezidențial în popularul cartier Penha, în zona de nord a orașului.

Interesul familiei Coelho față de propria siguranță era atât de mare, încât, deși complexul rezidențial era protejat de porți înalte, casa avea tot timpul ușile și ferestrele închise. O dată, Lygia a plecat devreme și abia la sfârșitul zilei, când s-a întors, și-a dat seama că închisese acolo un zidar care făcea reparații în baie. Deși era la câteva străzi de plaja Botafogo, viața în afara zidurilor complexului rezidențial era inaccesibilă copiilor. Asigurarea unei vieți liniștite în mijlocul acelui Rio de Janeiro al anilor '50 a fost o preocupare a părinților (și a vecinilor), care transformaseră locul într-un spațiu protector pentru copii, contra lumii periculoase pe care toți o numeau „strada". Atât Paulo, cât și ceilalți copii puteau să se joace în voie, dar numai în interiorul complexului rezidențial. Prietenia cu băieții amenințători „de pe stradă" era de neconceput.

De mic, Paulo a dovedit că are un fel original de a gândi. Pentru a ieși din încurcătură, recurgea la tirade care ajungeau să-l deranjeze pe interlocutor. La trei ani, prins de Lygia cu o strengărie, i-a răspuns:

— Mami, știi de ce sunt azi neascultător? Pentru că îngerul meu păzitor nu funcționează. A lucrat mult și și-a consumat bateriile.

Cu o altă ocazie, mama încerca să-și aducă aminte numele unei foste servitoare, și i-a cerut ajutorul:

— Paulinho, care era numele doicii tale? Eunice... Elvira...

Copilul, care știa primul vers din imnul național, a întrerupt-o:

— Ouvira nu, mami. Ouvira e cea a familiei Piranga...

Persistența problemelor respiratorii i-a făcut pe părinți să-l interneze într-o clinică particulară, la vârsta de cinci ani, pentru a-l opera de un început de

sinuzită și pentru a-i scoate amigdalele și inconfortabilii polipi care-l obligau să meargă mereu cu batista în mână și să-și șteargă nasul. După trei zile de la operație, era acasă și mergea cu bicicleta, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Una dintre plăcerile sale era să se joace ajutându-l pe bunicul Tuca să repare motorul de la marele său Packard. Pentru tatăl său cel mândru, nu încăpea îndoială că ingineria era vocația profesională a copilului. Și Pedro avea mașina lui, un Vanguard, mult mai modest decât cea a socrului, dar care făcea pană foarte rar, din simplul motiv că vehiculul aproape că nu era scos din garaj. Pentru ursuzul și sistematicul Pedro Coelho, dacă familia putea să se deplaseze cu autobuzul prin oraș, nu exista nici un motiv să cheltuiască bani pe benzină.

Probabil că aceasta este una dintre cele mai vechi amintiri pe care Paulo Coelho le-a păstrat din perioada în care a trăit în complexul rezidențial și chiar de mai târziu: controlul rigid pe care tatăl său îl ținea asupra finanțelor casnice. Visul inginerului Pedro Queima Coelho de Souza era să construiască pentru familie nu o casă modestă precum cele din complexul rezidențial, ci o casă mare, cu saloane, grădină de iarnă, verande și băi. Prima piatră pentru construirea acestei catedrale i-a fost oferită de socrul Tuca: un lot de 400 de metri pătrați pe strada Padre Leonel Franca, în cartierul elegant Gávea. După planurile lui Pedro, un teren ca acela, în inima zonei de sud, merita o casă pe măsură. Din acel moment, toate cheltuielile care nu erau esențiale pentru familie au fost tăiate pentru casa din Gávea. „Acum, că vom construi o casă pentru toți", a decretat domnul Pedro, așa cum i se spunea, „toți trebuie să-și restrângă cheltuielile la minimum posibil." Fără haine noi, petreceri de zile de naștere, cadouri și risipă pe benzină pentru plimbări cu mașina. „A fost o vreme când nu am avut nimic", își aduce aminte scriitorul, „dar nici nu ne lipsea nimic." Pentru copii, sărbătorile de Crăciun erau salvate de trenulețele electrice germane și de păpușile franțuzești oferite de bunicii din partea mamei. Abia când copiii au ajuns la vârsta de școală severitatea financiară a cunoscut o excepție: nu erau bani pentru lucruri de lux, dar colegiul copiilor trebuia să fie cel mai bun. În afară de constrângeri, visul casei din Gávea a produs o supărare suplimentară pentru familie. În loc să depună economiile într-o instituție financiară, domnul Pedro a preferat să le imobilizeze literalmente în piatră și var, în materiale de construcție. Și, în lipsa unui depozit unde să țină ceea ce cumpăra, totul a fost păstrat în casa din complexul rezidențial, până când a dispus de capital suficient pentru

a începe lucrarea. Astfel, amintirea ce le-a rămas celor doi frați e că și-au petrecut copilăria printre chiuvete, robineți, saci de ciment și faianță, stivuite prin toate colțurile libere.

Perioada vacilor slabe nu a sărăcit viața intelectuală a familiei Coelho. Domnul Pedro a renunțat să mai cumpere discuri cu muzică de operă și clasică, dar nu și-a pierdut obiceiul de a asculta în fiecare seară arii care au rămas pentru totdeauna în memoria familiei. Când nu era pick-upul tatei, vecinii care trăgeau cu urechea la casa cu numărul 11 puteau să audă acordurile lui Bach și ale lui Ceaikovski, cântate de Lygia la pianul care-i aparținea de pe vremea când nu era căsătorită. Își aduc aminte și că pereții casei, mai mult datorită ei decât soțului, erau prevăzuți cu etajere de cărți, formând o bibliotecă rezonabilă, de interes general și care avea să fie extinsă cu literatură pentru tineret după nașterea copiilor.

La începutul anului 1952, la patru ani și jumătate, părinții l-au înscris pe Paulo la Grădinița São Patrício, unde a petrecut doi ani. Cum plănuia ca fiul să studieze la Colegiul „Santo Inácio", în 1954 mama l-a transferat la Școala Nossa Senhora das Vitórias, cu sediul într-un edificiu de mari dimensiuni, înconjurat de copaci și de câteva străzi ale complexului rezidențial și a cărei deviză putea fi citită pe poarta de la intrare: „Totul pentru elev și elevul pentru Dumnezeu." Deși nu avea legături formale cu Compania lui Isus, școala Nossa Senhora das Vitórias era considerată cel mai bun drum pentru a putea intra la Colegiul „Santo Inácio", cea mai tradițională instituție de acest gen din Rio. Condus de iezuiți, „Santo Inácio" împărțea cu „Pedro II" faima de a fi cele mai respectate școli pentru copiii din oraș. „Pedro II" oferea în plus, în afară de învățământ de calitate, marele avantaj de a fi o școală publică federală și, astfel, gratuită. Dar numai costisitorul „Santo Inácio" garanta esențialul pentru familia Coelho: rigoarea și dura disciplină cu care iezuiții le-au impus elevilor cunoștințele și mai ales credința. Timp de decenii, profesorii și părinții au tot repetat plini de mândrie că „Santo Inácio" nu numai transmitea cunoștințe, ci modela și caracterul elevilor săi. Nu conta că era scump, pentru că, după judecata Lygiei și a lui Pedro, exact de asta avea nevoie fiul lor: disciplină riguroasă în studiu și un drum greu pentru a-și forma caracterul.

Da, pentru că, cel puțin în cazul lui Paulo, nu pare să fi dat vreun rezultat cordonul sanitar amplasat în jurul complexului rezidențial pentru a proteja copiii de răul care prolifera pe stradă. Abia trecut de cinci ani, era văzut de vecini ca exercitând o influență negativă asupra copiilor lor. Cum mai erau

încă doi copii cu același nume în complex (verii săi Paulo Arraes și Paulo Araripe), el era strigat numai „Coelho". Spre spaima Lygiei și a lui Pedro, ceea ce înainte însemna o simplă suspiciune a început să prindă conturul adevărului: Coelho era răspunzător pentru multe dintre lucrurile care se întâmplaseră în micuța comunitate. Mai întâi, o fată, pe care o prinsese cu frânghii de mâini și picioare de un copac, n-a avut curaj să-l denunțe pe autorul răutății. Apoi, a venit știrea că, în toiul nopții, copiii organizau curse cu pui de o zi – competiții care se terminau cu moartea prin strangulare a tuturor concurenților, cu excepția câștigătorului. Într-o zi, cineva a înlocuit cu apă conținutul sticluțelor cu fixativ ale fetițelor din complexul rezidențial. Iar una dintre victimele acestei farse, Cecília Arraes, o verișoară cu câțiva ani mai mare, a fost cea care a dezlegat misterul. Într-o ascunzătoare a copiilor, a găsit un dosar plin cu hârtii revelatoare: totul era lucrarea unei „organizații secrete", cu statut, directori și acte de ședință periodice. Era vorba de „Organizația Arco" – siglă alcătuită din primele două litere ale numelor de familie: Araripe, de la Paulo Araripe, și Coelho, de la Paulo Coelho, autorii micilor delicte. Cecília l-a înșfăcat pe viitorul scriitor:

— Ce e cu afacerea asta Arco? Ce face organizația asta? Dacă nu-mi explici, le spun totul părinților tăi.

El se sperie:

— E o organizație secretă și-mi este interzis să spun altceva.

Cum verișoara insista cu amenințările, a implorat:

— Nu, zău nu pot să spun. Singurul lucru pe care-l pot divulga e că Arco este o organizație specializată pe sabotaj.

Și povesti și mai mult: atât apa din fixativul Cecíliei, cât și fata legată de copac erau pedepse pentru că au încălcat frontiera de cretă desenată pe trotuarul complexului rezidențial, care demarca limitele teritoriului ce aparținea lui Arco, „interzis fetelor". Când au ajuns la casa de la nr. 11 indiciile privind implicarea lui Paulo în toate acelea, n-au mai existat îndoieli că băiatul trebuie încredințat mâinilor aspre și înțelepte ale preoților iezuiți.

Prima schimbare impusă vieții sale de către Nossa Senhora das Vitórias a fost schimbarea programului școlar: pentru a se obișnui cu regimul care-i aștepta la „Santo Inácio", elevii nu mai aveau ziua liberă săptămânală sâmbăta, așa cum se întâmpla în toate celelalte școli din țară, ci miercurea. Acum, aceasta se reducea la o zi pe săptămână – duminica –, timp disponibil pentru a se juca cu prietenii din complexul rezidențial. Sâmbăta, când toți erau liberi,

În complexul rezidențial construit de tatăl său,
Paulo (în sandale și pantaloni scurți),
se joacă cu verii săi: distracția era
să omoare puii și să pună apă în fixativul fetelor.

Paulo, pe vremea când se ocupa cu vânzarea de pliculețe
de parfum pentru femeile din cartier

el era obligat să-și petreacă ziua la școală. Miercurea, în ziua liberă, fără nici un camarad la îndemână, nu avea alternativă decât să rămână în casă să citească și să studieze.

Cum avea a face cu copii ale căror vârste erau de la șapte la unsprezece ani, Nossa Senhora das Vitórias ținea neapărat să le inculce de timpuriu și alte valori în afară de performanțele școlare, și anume respectul reciproc. Nu din întâmplare era aceasta una dintre poruncile școlii, imprimată pe toate caietele și pe care elevii trebuiau s-o știe pe dinafară: „E lipsă de politețe, de milostenie creștinească și de colegialitate să-i jignești cu cuvinte și râsete pe cei cu mai puțin talent sau cu mai puțină pregătire." Eficacitatea iezuiților de a-i insufla credința, care avea să-i afecteze profund viața, nu are echivalent în ce privește educația formală. Paulo n-a reușit niciodată să învețe și să studieze din plăcere. Ura toate materiile, fără excepție. Doar obligația de a obține note pentru a trece anul îl făcea să se supună torturii de a-și petrece ziua aplecat asupra cărților. Asta, în primii ani pe care i-a petrecut la Nossa Senhora das Vitórias, până când a atins o performanță bună, obținând note peste opt, mult peste media generală. Chiar și la purtare a ieșit bine, niciodată n-a primit note mai mici de șapte. Începând cu anul al treilea totuși, lucrurile au început s-o ia razna. Scăderea randamentului este vizibilă în scrisoarea pe care i-o trimite domnului Pedro cu ocazia Zilei Taților din 1956:

Tati,
Acum, în fiecare seară trebuie să studiez cu tine, fiindcă am luat nota 1 la lucrarea de la matematică. La restul, a mers mai bine. Să vedem diferența: la religie, am sărit de la zero la șase; la portugheză, de la zero la șase și jumătate; la matematică, de la patru și jumătate la doi și jumătate. Clasarea mea a fost foarte proastă, chiar dacă am mai crescut puțin, de la locul 26 la locul 16.
Cu respect,
Paulo

Locul 25 la care, de fapt, se referea era ultimul, fiindcă clasele de la Nossa Senhora das Vitórias aveau numai douăzeci și cinci de băieți – da, numai băieți, și la fel se întâmpla și la „Santo Inácio", în acea vreme fiind o instituție exclusiv masculină. Dar faptul că era codașul clasei nu însemna că familia Coelho crescuse în casă un prost. Din contră, fiului nu-i plăcea deloc să studieze, dar îi plăcea foarte mult să citească. Citea basme, Monteiro Lobato,

Tarzan, cărți pe care părinții i le cumpărau sau pe care i le dădeau prietenii cu împrumut. Încă nu ajunsese la gimanaziu, și autorul său preferat era Malba Tahan, pseudonimul lui Júlio César de Mello e Souza, matematician din Rio, care a scris zeci de romane cu acțiune ce se petrece în lumea arabă. În scurt timp, Paulo a devenit povestitorul din complexul rezidențial. Mătușa Cecília Dantas Arraes, a cărei fiică fusese victima farsei cu fixativul, își aduce aminte, după ani și ani, de „puștiul cu fluierele picioarelor foarte subțiri, pierdute în niște pantaloni foarte largi": „Când nu sărbătorea vreo strengărie, se așeza pe trotuar, prietenii se strângeau în jurul lui, iar el le spunea povești."

Nimeni nu e în stare să-și aducă aminte de aceste povești, dar puteau fi despre război, prinți sau spioni. Într-o seară, le ținea companie părinților și bunicilor în fața televizorului, când toți se uitau la faimoasa emisiune de întrebări *O Céu é o Limite*. Un profesor dădea răspunsuri legate de Imperiul Roman, iar când moderatorul l-a întrebat cine i-a urmat lui Iulius Caesar Paulo a sărit în picioare și, spre mirarea tuturor, a răspuns înainte:

— Octavianus Augustus.

Iar puștiul nu știa doar numele:

— Mereu l-am simpatizat pe împăratul Octavianus Augustus. La urma urmelor, el a dat numele lunii august, luna în care m-am născut.

Cunoașterea mai multor lucruri decât prietenii săi era modalitatea de a-și compensa fragilitatea fizică. Slăbuț, delicat, micuț, Paulo era, atât în complexul rezidențial, cât și la școală, „sacul de box", jargon folosit în Rio de la acea vreme care-l denumea pe băiatul care nu bătea niciodată, ci doar lua bătaie. Deși era victima preferată a colegilor, a descoperit apoi cum să scape și să se impună: știind lucruri pe care nu le știa nimeni, citind povești pe care nici unul dintre colegii săi nu le știa. Fiind sigur că niciodată nu avea să fie printre primii, participa la competițiile sportive ale colegiului doar când era pentru notă. Când a aflat că a fost deschis un concurs de compuneri pentru elevii din anul al treilea, s-a gândit totuși că se poate înscrie. Tema era „Părintele aviației, Alberto Santos Dumont", a cărui aniversare se sărbătorea în acea perioadă, și trebuia să cuprindă cel mult două pagini de caiet, scrise de mână. Fără ajutorul nimănui, a scris un text scurt, de mai puțin de două sute de cuvinte:

A fost odată un copil pe nume Alberto Santos Dumont. În fiecare zi de dimineață, devreme, Alberto vedea păsările zburând și câteodată se gândea: „Dacă vulturii zboară, eu de ce să nu zbor, dacă sunt mai inteligent decât

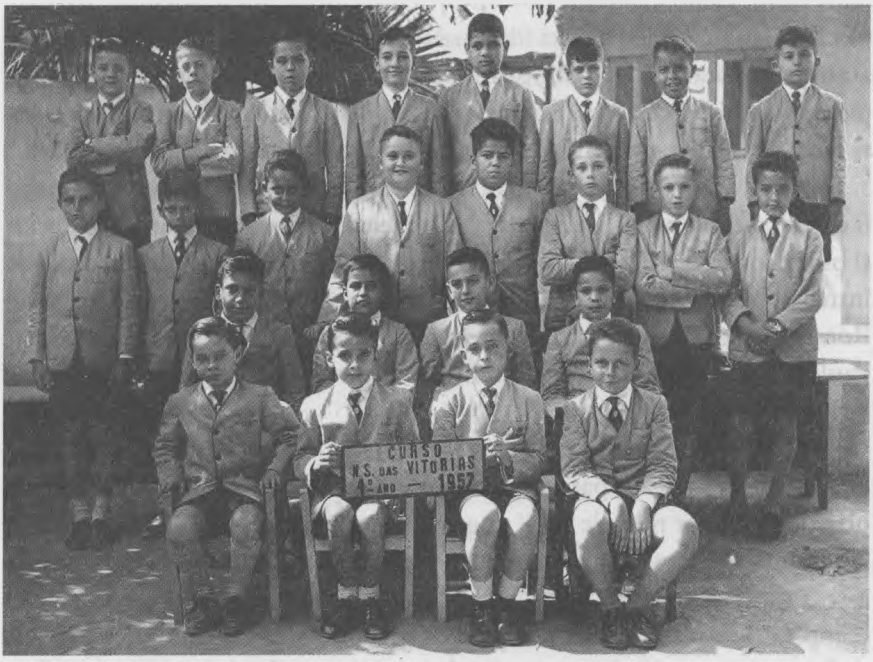

Paulo la zece ani, la Nossa Senhora das Vitorias
(în primul rând, al doilea din stânga)

vulturii?" Așa s-a hotărât Santos Dumont să studieze, iar tatăl și mama sa, Francisca Dumont, l-au trimis la o școală de aeromodelism.
Deja mulți încercaseră să zboare, precum părintele Bartolomeu și Augusto Severo. Balonul pe care l-a construit a căzut, iar el a murit. Dar Santos Dumont n-a renunțat. A construit un dirijabil care este un tub plin cu gaz și a zburat, a făcut înconjurul Turnului Jefel [sic] în Paris și a aterizat în același loc din care a plecat.
Și așa s-a hotărât să inventeze un aeroplan mai greu decât aerul. Structura a fost făcută din bambus și mătase. În 1906, pe Champs de Bagatelle avionul a fost încercat. Mulți râdeau, gândindu-se că n-o să zboare. S-a început proba, Santos Dumont cu al său 14 bis a parcurs peste 220 de metri, dintr-odată roțile s-au ridicat. Mulțimea, când a văzut aceasta, a scos un strigăt „O!", și gata. Și așa s-a inventat aviația.

Cea mai bună compunere avea să fie aleasă prin vot de colegii de clasă. Paulo părea atât de puțin încrezător în șansele sale, că, la momentul votului, a ales compunerea unui coleg. Odată calculate voturile, mare i-a fost mirarea să afle că a câștigat concursul. Colegul pe care-l votase a rămas pe locul doi, dar a fost descalificat când s-a descoperit că plagiase integral textul unei știri de ziar.

Nu existau totuși mijloace care să facă să se reflecte și în celelalte materii performanța de la concurs. Când a venit timpul să dea examen de admitere la Colegiul „Santo Inácio", n-au valorat deloc rigoarea și sacrificiile impuse de regimentul dur de la Nossa Senhora das Vitórias și a rămas corigent. Pedeapsa n-a întârziat să apară: ca să se pregătească pentru examenele din cea de-a doua sesiune, a fost obligat să rămână în Rio, să ia ore particulare și să-și piardă dreptul la vacanța anuală, cu familia, în Araruama, un orășel plăcut la marginea unui lac, pe litoralul din statul Rio, la o sută de kilometri de Rio de Janeiro, unde stătea unul dintre unchii săi. Ca să nu-i rămână ore libere, mama, preocupată și de fragilitatea fizică a fiului său, a hotărât ca diminețile să facă un curs de educație fizică, într-o tabără de vacanță din Fortaleza de São João, unitate militară așezată în liniștitul și romanticul cartier Urca, în regiunea centrală din Rio. Obligat să facă două lucruri pe care le ura – să facă exerciții fizice dimineața și să studieze după-amiaza –, Paulo s-a simțit ca și cum și-ar fi petrecut două luni în infern.

În fiecare dimineață, Lygia și puștiul luau autobuzul care mergea direct de la Botafogo la Urca și îl încredința călăilor. Apogeul coșmarului era

nenorocita de săritură în râu cu băieții – vreo cincizeci –, fiind obligat să facă în fiecare zi toate interminabilele flexiuni, alergări și activități la bară. Mereu însoțiți de instructori adulți, băieții erau așezați în rând și obligați să sară de pe un pod în apa înghețată a râului care taie pădurea în jurul Fortalezei. Chiar dacă știa că nu era posibil ca vreunul dintre ei să se înece sau să se rănească, simpla amintire a acelui lucru îl panica pe Paulo. În fiecare zi, în primele săptămâni, era ultimul la rând. Până-i venea rândul să-și pună mâinile pe parapet și să sară în gol, suferea fiecare fracțiune de secundă. Inima îi bătea tare, mâinile transpirau rece, îi venea să plângă, s-o cheme pe mama, să facă pipi în pantaloni, orice, ar fi fost în stare să facă orice pentru a nu fi nevoit să sară de sus, de unde se afla. Însă teama de a nu părea laș era și mai mare și s-a resemnat să sufere în fiecare zi. Până când, fără ca nimeni să-l sfătuiască, a descoperit ceva nemaipomenit: „Dacă aș fi primul la rând, aș suferi mai puțin timp."

Problema era rezolvată. „Nu că mi-ar fi trecut teama să sar", își amintea el după ani de zile. „Dar suferința s-a terminat și am învățat prima lecție de viață: dacă doare, înfruntă problema imediat, cel puțin așa trece." Problema e că acelea au fost două luni de bani și suferință risipiți. Mai întâi, pentru că orele particulare s-au dovedit un eșec. Paulo n-a trecut examenul de admitere, iar cursul de educație fizică din Fortaleza de São João a dat rezultate și mai slabe. Lua bătaie în continuare, ori de câte ori se lua la harță. Odată, la noul colegiu, a ajuns acasă plângând și i-a povestit mamei că luase din nou bătaie de la un coleg. Lygia a reacționat cu duritate. „Dar ce e asta?", întrebă ea, refuzând să-și consoleze fiul. „Iei o palmă la școală și vii plângând ca să te ascunzi sub fusta mamei?" Cum, în acel caz, era vorba de un băiat mai mare, s-a dus la școală ca să denunțe agresorul, dar a și profitat, ca să se plângă de reacția fiului, incompatibilă cu a unui elev al lui Inácio de Loyola, sfântul războinic.

Totuși, ceea ce contează este că, după ce și-a petrecut tot anul 1958 pregătindu-se, la cea de-a doua tentativă nu numai că a reușit să intre la „Santo Inácio", ci a și făcut-o cu excelenta medie finală de 8,3. Notele mari pe care le obținuse nu numai că-i garantau admiterea la colegiu, ci-i și atribuiau candidatului un titlu de noblețe – în cazul său, 8,3 însemna că avea să fie *contele* Paulo Coelho de Souza. Dacă, de-a lungul activității școlare, situația i se îmbunătățea și mai mult, putea să fie promovat la rangul de *marchiz* sau, cine știe, așa cum visau toți părinții, chiar și la *duce*, titlu rezervat pentru cei care terminau anul cu nota zece la toate materiile.

Totuși, visul părinților săi a rămas pentru totdeauna neîmplinit. În întregul său trecut școlar, de la grădiniță la universitate, trecerea examenului de admitere a fost singurul său moment de glorie. Graficul realizat pe baza buletinelor sale școlare din 1959 și anii următori indică o curbă descendentă, care se va termina la sfârșitul cursului științific, în 1965, în unul dintre cele mai slabe colegii din Rio de Janeiro. Comparativ cu situația ulterioară, trecerea surprinzătoare este, aparent, un mesaj către părinți. Era ca și cum le-ar fi spus Lygiei și lui Pedro: visul vostru de a avea un fiu la „Santo Inácio" s-a împlinit, acum lăsați-mă în pace. Acea medie de 8,3 părea să fie, ca și în expresia pe care a folosit-o în opera sa cu mulți ani mai târziu, ultima sa faptă în lumea celor normali.

3
Mama îi descurajează visul de a fi scriitor: „*Băiatul meu, există un singur Jorge Amado.*"

Dacă Diavolul se ascundea în venerabilii pereți ai Colegiului „Santo Inácio", paradisul se afla la vreo sută de kilometri de Rio și avea și nume: Araruama. Acolo-și petrecea Paulo Coelho vacanțele școlare, aproape mereu în compania surorii sale Sônia Maria, care era cu doi ani mai mică. Când finanțele familiei permiteau – nu foarte des, din moment ce excesul bugetului casei era îndreptat către proiectul de la casa din Gávea –, mergeau la Belém do Pará, oraș în care locuiau bunicii din partea tatei. Această rutină era întreruptă numai când unul dintre ei era obligat să-și petreacă vacanțele în Rio, când trebuia să rămână pe loc sau când avea de făcut ore suplimentare. Acest lucru se întâmpla cu adevărat numai cu Paulo, fiindcă sora sa, ea da, era o fată exemplară. După același criteriu de a da copiilor cea mai bună educație, fără să se uite la costuri, Sônia a fost înscrisă din vreme la Colegiul „Jacobina", un fel de „Santo Inácio" pentru fete, unde s-a dovedit a fi elevă sârguincioasă, responsabilă și interesată de chimie, ceea ce a permis de pe atunci să se întrevadă în ea respectata femeie de știință în care s-a transformat când a devenit adultă.

Situată în regiunea Lagos din statul Rio de Janeiro și faimoasă pentru inepuizabilele saline maritime, Araruama nu a fost aleasă de familia Coelho pentru frumusețile sale naturale și nici pentru proprietățile curative ale nisipurilor, ci pentru faptul că acolo toți aveau cazarea asigurată în casa unuia dintre unchii lui Paulo, excentricul José Braz Araripe. Inginer mecanic de profesie, a fost angajat în anii '20 de Lóide Brasileiro, companie de navigație aflată în proprietatea statului, pentru a conduce atelierele de reparații navale pe care compania le deținea în Statele Unite. Cu ajutorul unui alt inginer brazilian, Fernando Iehly de Lemos, Araripe își petrecea tot timpul liber în strungăriile și laboratoarele de la Lóide, lucrând la dezvoltarea unei invenții

care avea să-i schimbe propria viață – și pe cea a milioane și milioane de consumatori din lumea întreagă, ceva ce majoritatea zdrobitoare a brazilienilor ignoră complet: cutia automată de viteze la autoturisme. Unchiul José a pornit de la un prototip creat în 1904 de frații Sturtevant din Boston, în Statele Unite, și care n-a ajuns să fie industrializat, fiindcă avea numai două viteze și funcționa numai la turație maximă. Abia în 1932, după mii de ore de teste, revoluționara mașinărie a lui Araripe și Lemos a fost, în sfârșit, patentată. În acel an, General Motors a cumpărat de la ei drepturile de producție în serie – lucru care avea să se întâmple din 1938, când GM a anunțat că Oldsmobile, una dintre mărcile pe care le producea compania, avea ca echipament opțional cea mai mare noutate de la invenția automobilului, sistemul *hydra-matic*, un lux pentru care consumatorul plătea cu șaptezeci de dolari în plus, aproape zece la sută din prețul total al mașinii. Informațiile despre modul de remunerare a celor doi brazilieni sunt contradictorii: unele asigură că fiecare dintre cei doi brazilieni a băgat în buzunar o mică avere în bani, și nimic altceva. Altele afirmă că ambii au optat să primească, pe viață, un procent din fiecare cutie de viteze comercializată. Oricum ar fi, începând de atunci, banii n-au mai fost niciodată o problemă pentru Araripe – „unchiul José", cum îl strigau toți nepoții.

Cu contul bancar burdușit și fără să-și facă griji pentru viitor, și-a dat demisia de la Lóide și s-a întors în Brazilia. Normal era să se întoarcă să locuiască în Rio, unde locuia și familia. Totuși, pe parcursul șederii sale în Statele Unite, suferise un mic accident de lucru care-i limitase o parte dintre mișcările brațului stâng – și cineva i-a spus că nisipurile negre din Araruama erau un remediu infailibil pentru acel tip de problemă. S-a mutat acolo, a cumpărat un teren mare pe strada Oscar Clark, o stradă principală a orașului, și a construit ceea ce avea să fie cea mai evidentă extravaganță a sa: o casă cu șase dormitoare cu toți pereții despărțitori și mobila retractabile. La comenzile proprietarului, pereții, paturile și mesele se strângeau, transformând în câteva minute reședința într-un amplu atelier în care lucra unchiul. În timpul anului, când totul era încorporat în plafoane și în laterale, funcționa acolo atelierul unde concepea și-și construia invențiile.

În toiul verii, sistemul de scripeți cobora pereții și mobila pe podea, pregătind casa să primească copiii. O noapte pe săptămână, în perioada vacanței, pereții dispăreau din nou, pentru a face loc unui proiector de filme profesionist, de 35 de milimetri, iar atelierul devenea astfel o sală de cinema. În unele veri, unchiul ajungea să primească peste douăzeci de oaspeți, printre

care nepoți, servitori și câțiva adulți care veneau cu misiunea imposibilă de a-i supraveghea pe cei mici. Părinții copiilor strâmbau din nas la comportamentul exotic al unchiului, dar confortul pe care-l oferea era mai presus de îngrijorări. Mamele neliniștite își murmurau una alteia la urechi că, pe lângă faptul că e ateu, José obișnuiește să organizeze întruniri unde rulează filme pornografice când sunt numai copiii în casă – ceea ce, de fapt, era adevărat. Sexagenar niciodată căsătorit – dar căruia, după mult timp, i s-a descoperit o fiică nelegitimă ce-i fugise –, el își scotea numai la ocazii speciale salopeta de pânză, pătată cu ulei (sub care nu folosea niciodată pantaloni), lucru care de obicei aducea ghinion. Când s-a hotărât să-și schimbe mașina, de exemplu, s-a dus la Rio, unde a vizitat mai multe magazine și, până la urmă, și-a ales modelul, un Mercedes cu zero kilometri. Dar a reușit să-l scoată din magazin numai după ce a dat multe telefoane și a obținut consultații bancare, fiindcă vânzătorul se temea să dea un automobil atât de scump cuiva îmbrăcat cu o salopetă murdară și ruptă la spate, de sub care i se vedeau izmenele albe. Prost îmbrăcat și generos, excentricitățile casei sale erau împărtășite cu vecinii. Când a aflat că televizorul pe care tocmai îl cumpărase era singurul din oraș, n-a ezitat să scoată paravanul mobilei dinspre stradă și să improvizeze o mică tribună, ca să se poată bucura cu toții, de la șapte la zece seara, de noua manie națională.

Michele Conte și Jorge Luiz Ramos, doi prieteni din Araruama ai lui Paulo, își aduc aminte că, în fiecare an, Coelho ajungea la Rio cu ceva nou. Odată a fost un pistol cu aer comprimat Diana, cu care a omorât prima pasăre, un grangur ale cărui aripi negre au fost cu grijă secționate de corp și au fost lipite de o bucată de hârtie cu data și caracteristicile păsării (trofeu care a rămas printre lucrurile din copilărie ale scriitorului, în casa sa din Rio). În anul următor, a apărut cu o mască de scufundări și picioare de rață, din cauciuc, lucru care l-a încurajat pe unchiul José să-i construiască un harpon de vânătoare submarină în care săgețile erau propulsate de un arc din metal, ca la vechile arcuri medievale.

La fel ca și ceilalți băieți, aflați în vizită sau ai locului, Paulo se trezea în fiecare zi cu noaptea-n cap. Amintirea pe care a lăsat-o în oraș este cea a unui băiat cu picioarele subțiri, cu șosete care-i ajungeau până la genunchi, cu pantaloni largi și aproape mereu cu o batistă în mână, pentru a-și șterge nasul, ce părea că nu se oprește din curs niciodată. Grupul dispărea prin zonele cu păduri și lacuri, fura bărci ca să pescuiască, dădea năvală în livezi, explora grotele și peșterile. Seara, la întoarcerea acasă, roadele expediției –

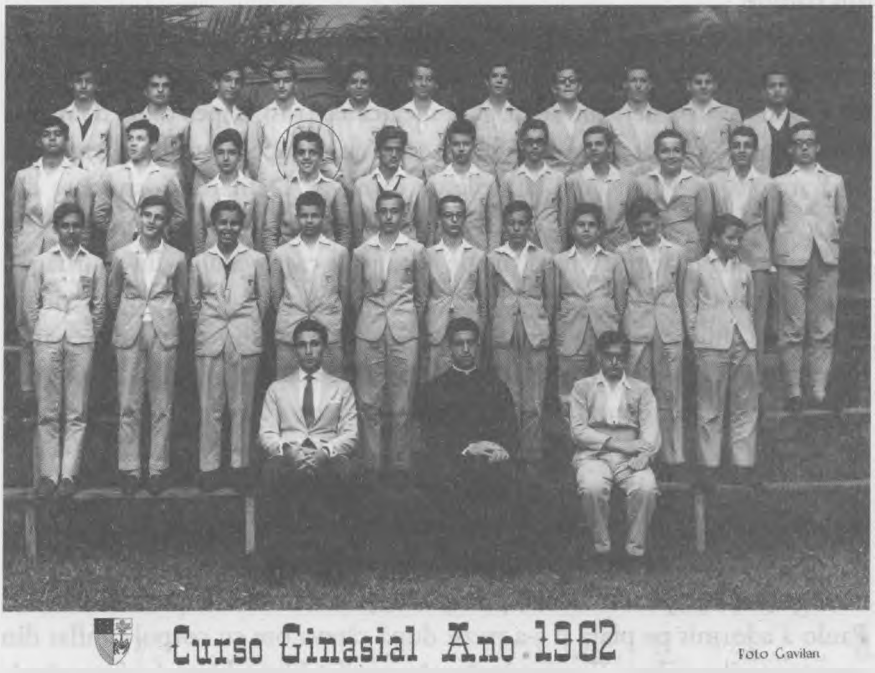

Paulo la cincisprezece ani, în clasa gimnazială de la Colegiul „Santo Inácio": cu trecerea anilor, devenea un elev din ce în ce mai slab.

porumbei omorâți de torpile sau pești agățați de harponul unchiului José – erau date Rosei, bucătăreasa casei, care curăța și pregătea totul pentru cină. Era normal ca unul sau altul să se-ntoarcă lovit sau, așa cum s-a-ntâmplat o dată și cu Paulo, să fie prins de silvicultori pentru că a vânat animale din pădure.

La sfârșit de săptămână, când apărea în oraș ca să-și vadă copiii, Lygia intra în atmosfera petrecerii, lua o chitară și-și petrecea serile cântând melodii ale cântărețului american de origine mexicană Trini Lopez și ale debutantului Roberto Carlos, acompaniată de ceata de copii. Singurul program care nu-l atrăgea pe Paulo erau balurile de carnaval. Defilările costumate din Rio i se păreau frumoase, dar nu-i plăcea deloc să danseze. Se simțea ridicol când era obligat de prieteni să țopăie la balurile carnavalului din Araruama. Pentru a nu se simți în inferioritate, de îndată ce ajungea la club, se ducea la baie, își punea cămașa sub robinet și o îmbrăca din nou, udă leoarcă. Dacă cineva îl invita să participe la dans, avea o scuză vizibilă:

— Tocmai am dansat, uite ce transpirat sunt. Fac o pauză și mă-ntorc imediat.

Araruama avea să fie și scena descoperirilor din adolescență, precum prima beție. Două sticle de rom cumpărate în secret la Rio și ascunse printre haine, la fundul valizei, au fost consumate în câteva minute de el și alți doi prieteni ai săi pe o plajă pustie din oraș. Experiența a fost atât de puternică, încât Paulo a adormit pe plajă și s-a trezit după câteva ore cu corpul umflat din cauza arsurilor solare. S-a simțit rău câteva zile. Efectul beției a fost atât de devastator, încât, spre deosebire de cea mai mare parte a băieților de aceeași generație, niciodată nu avea să fie un băutor în adevăratul sens al cuvântului. Și primul sărut s-a petrecut tot în una dintre acele vacanțe. Deși îi plăcea să se laude la prieteni, într-un mod teatral, că destinul îi rezervase „alt noroc pentru primul său sărut – o prostituată", acesta a avut loc chiar în atmosfera inocentă din Araruama, cu Élide – sau Dedê –, sora mai mare a lui Michele și puțin mai mică decât Paulo, care, oficial, a fost prima iubită a scriitorului. Și tot în Araruama a experimentat primul său impuls sexual. Asta s-a-ntâmplat după ce a descoperit că pereții despărțitori făcuți de unchiul José erau dintr-un lemn mai ușor și mai puțin gros, pentru a putea fi ridicați ușor. Nepotul a început să găurească, puțin câte puțin și în liniște, peretele de lângă patul său cu vârful unui briceag, fără să atragă atenția nimănui, până când a deschis un mic orificiu. Era suficient cât să se bucure de un privilegiu solitar înainte de a adormi: să-și spioneze verișoarele, oaspete din camera

vecină, complet dezbrăcate. Prima dată, a fost un șoc: când a văzut cu ochii lui, năucit, că fetele aveau sexul acoperit cu păr creț, Paulo și-a pierdut respirația, a făcut tahicardie și i-au tremurat picioarele. Emoția era atât de mare, că-i era teamă să nu-l ia o criză de astm și să piardă totul.

Da, aceasta a fost vestea proastă pe care i-a adus-o pubertatea. Complicațiile respiratorii care-l însoțiseră de la naștere au evoluat într-un astm supărător. Provocate de diverse cauze – schimbări ale vremii, praf, mucegai, fum –, crizele erau imprevizibile. Începeau prin lipsă de aer, tuse și șuierături în piept și sfârșeau printr-o senzație de asfixiere, care cerea un efort foarte mare pentru eliminarea aerului ce părea că-i crapă plămânii. De la prima manifestare a bolii, într-o scurtă călătorie cu familia la plaja Guarapari, din Espírito Santo, Paulo a ajuns să umble mereu cu o geantă plină de siropuri, bronhodilatatoare (în general, pastile pe bază de cortizon) și nelipsită „pompița" cu medicamentul care-i alina crizele. Era ceva normal ca părinții săi să stea nopți la rând alături de patul lui pentru a-l ajuta în caz de urgență. În disperare de cauză, Lygia a ajuns să-l ducă la un medic care vindeca prin sugestie, recomandat de prieteni. Când au ajuns la cabinet, bărbatul l-a privit fix în ochi pe Paulo, care era așezat în fața sa, și i-a spus numai cinci cuvinte:

— Îl văd pe doctorul Fritz.

A fost suficient ca mama să-și ia fiul de mână și să plece, mormăind că „locul ăsta nu este pentru un creștin". Când astmul se manifesta în Araruama, departe de grija maternă, schimbul de scrisori dintre Paulo și mama sa devenea mai frecvent și căpăta uneori accente de îngrijorare. „Nu poți să vii cu mătușa Elisa ca să mă vindeci?", îi cerea el, plângăcios, lucru care obișnuia să declanșeze trimiterea de telegrame de îngrijorare din partea Lygiei către mătușa care se îngrijea de copii la plajă: „Sunt foarte îngrijorată de astmul lui Paulo. Medicul a zis să ia o fiolă de Reductil timp de trei zile la rând și două pastile de Meticorten pe zi. Trimite-mi vești."

Deși obișnuia să spună că îi place mult să primească scrisori, dar nu să le scrie, imediat ce a învățat să scrie Paulo profita de fiecare zi de sărbătoare pentru a umple pagini întregi adresate mai ales părinților. Conținutul lor ne arată un băiat matur, delicat și preocupat de faima sa de elev rău. Cele scrise pentru Lygia erau mieroase și pline de afecțiune, precum este aceasta, trimisă de Ziua Mamei, în 1957, când avea nouă ani:

Dragă mamă: nu, nu avem nevoie de 8 mai pentru a ne aduce aminte de toate lucrurile bune pe care le-am primit de la tine. De dragostea și afecțiunea

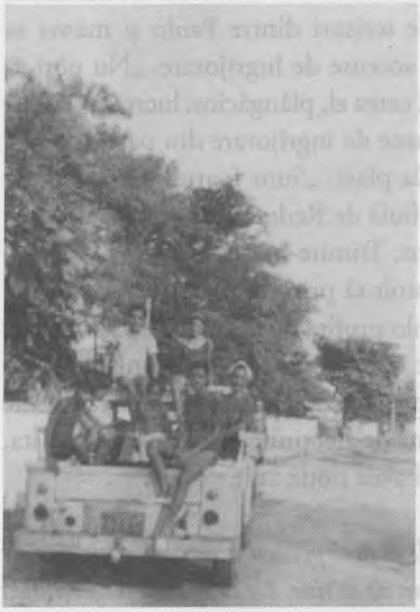

Amintiri din paradisul numit Araruama: casa nemaipomenită a unchiului José, mașina fabricată de el și aripile primei păsări omorâte de Paulo

care-ți sunt constante, chiar dacă suntem de multe ori copii nepoliticoși, neascultători. [...]
Dar, de fapt, iubirea ta este cea care ne iartă. Acea iubire care este flexibilă și care niciodată nu pocnesc ca guma de mestecat. Fie ca Domnul să aibă grijă de tine, dragă mamă, și iartă-mi greșelile, pentru că încă sunt mic și promit să mă îndrept cât mai repede posibil.
Cu dragoste,
Paulinho

Chiar dacă erau presărate pe ici, pe colo cu dragoste, scrisorile adresate tatei erau mai formale, chiar și la semnătură, și aproape mereu revendicatoare:

Tăticule,
Ai trimis deja la redactat formularele mele? Și casa cea nouă – merge? Când ne mutăm?
Contez pe prezența ta aici la următoarea vizită.
O îmbrățișare,
Paulo Coelho

Cu trecerea timpului, scrierea scrisorilor a devenit un obicei periodic. Le scria părinților, unchilor, bunicilor și prietenilor. Dacă nu mai existau și alți destinatari posibili, pur și simplu nota ideile pe bucățele de hârtie și apoi ascundea textulețele într-un loc secret, departe de privirile indiscrete. Pe la doisprezece ani, a cumpărat o agendă de buzunar, dintre cele care încap în palma unui adult, pe paginile căreia a început să noteze zilnic. Scria mereu cu cerneală, cu litere încă neregulate și nesigure, dar într-o portugheză cu puține greșeli. A început prin a înregistra sarcinile obișnuite pentru un adolescent – „să-mi fac curat pe birou", „ziua de naștere a lui Fred" sau „de trimis mesaj prin telegraf bunicului Cazuza" – și, puțin câte puțin, a ajuns să înregistreze nu numai mementouri, ci și ceea ce făcuse. Ori ce a văzut sau, pur și simplu, a gândit. Câteodată erau înregistrări scurte, cu cuvinte-cheie ce păreau să aibă sens numai pentru el, precum „de schimbat s. cu Zeca", „tăticu: ecuații" sau „de făcut partea E din plan". Din acea vreme datează și prima sa schiță de autoportret:

M-am născut în ziua de 24 august 1947, la Spitalul „São José". De mic locuiesc în acest complex rezidențial. Am studiat deja la trei colegii și în

toate trei am fost tratat ca un principe, acesta era rangul meu. În toate colegiile în care am fost, am avut mereu note bune.
Îmi place mult să învăț, dar îmi place să mă și joc. Niciodată nu m-a interesat opera, și nici muzica romantică. Detest rock-and-rollul, dar îmi place mult muzica populară braziliană. Îmi place carnavalul numai când mă duc la baluri cu costume.
Îmi plac mult aventurile, dar îmi este foarte frică de lucrurile periculoase.
[...] *Am avut deja mai multe iubite. Ador sportul. Profesia mea preferată este să fiu chimist, fiindcă îmi place să lucrez cu sticla și medicamentele. Îmi plac cinematograful, pescuitul și aeromodelismul.*
Îmi place mult să citesc benzi desenate și să dezleg cuvinte încrucișate. Urăsc să mă duc la picnic și în excursii și, de asemenea, nu-mi plac lucrurile care mă obosesc.

Acest exercițiu regulat de a scrie despre el însuși sau despre lucrurile din viața sa de zi cu zi l-a sedus, astfel încât Paulo a început să înregistreze totul – ori într-un jurnal scris de mână, ori dictând într-un reportofon și păstrând benzile. Odată cu apariția informaticii, a dat caietele cu spirală pe arhivele digitale. A adunat tot ceea ce produsese până atunci și a depozitat într-un cufăr, închis cu lacăt, nici mai mult, nici mai puțin de patru decenii de confesiuni. În cele o sută șaptezeci de caiete groase scrise de mână și cele nouăzeci și patru de CD-uri audio stăteau detalii ale vieții și sufletului său din 1959, când avea doisprezece ani, și până în 1995, la patruzeci și opt de ani, când a început să scrie direct pe calculator. Deja adult și faimos, a decis într-un testament public ca, imediat după moartea sa, cufărul să fie incinerat cu tot conținutul său – decizie care a fost ulterior revocată în beneficiul acestei biografii. E sigur că, în afara cazurilor în care sunt produse pentru publicare, jurnalele au înscrisă în natura lor dorința implicită ca într-o zi să fie citite de cineva – căci altfel nici n-ar fi fost scrise. Cum sunt înregistrări făcute aproape simultan cu emoția sau acțiunea descrisă, fără timp suficient ca faptele să fie mai bine elaborate, de cele mai multe ori se termină ca adevărate exerciții de catharsis pentru autor. Acest lucru este evident în jurnalele lui Paulo, în care atrage atenția spațiul exagerat dedicat expunerii ascunzișurilor umbroase, câteodată perverse ale personalității sale, în detrimentul laturii sale mai generoase și sensibile, precum și cuceririlor și momentelor sale fericite, care, deși sunt mai puțin frecvente în această perioadă, nu înseamnă că nu ar trebui să fie înregistrate.

Jurnalul oferea autorului libertatea de a-și da frâu liber imaginației. Spre deosebire de ceea ce a scris, Paulo rareori se îmbrăca rafinat, ura să învețe și să facă sport, iar iubirile sale nu aveau mereu final fericit. După părerea sa, puteau fi considerate iubite verișoara Cecília (cea cu fixativul), cu care flirtase; vecina Mônica, din complexul rezidențial; Dedê, cea care i-a dat primul sărut în Araruama; și Ana Maria, Tatá, o brunetă frumoasă, cu aparat dentar. Tulburătoare, cum sunt de obicei pasiunile din tinerețe, apariția acestei fete în viața sa l-a scos din această lume, fiind demnă de poveștile dramatice. „Pentru prima dată am plâns din cauza unei femei", a scris. „Cu ea am experimentat nefericirea, necazurile vieții." Noaptea, foindu-se-n pat din cauza insomniei, se vedea ca un personaj dintr-o dramă de Nelson Rodrigues, care, trecând cu bicicleta prin fața casei iubitei, este lovit de o mașină și cade pe jos, sângerând. Venită de nicăieri, ea se pune în genunchi, se apleacă asupra sa plângând și, din când în când, îl mai aude pronunțând cele din urmă cuvinte, înainte de a-și da ultima suflare: „Acesta e sângele meu. Și pentru tine l-am vărsat. Să-ți aduci aminte de mine..."

Deși era o relație platonică, refuzul părinților ei a fost imediat. Fiindu-i interzis să continue relația cu acel „băiat ciudat", fata s-a umplut de mândrie și a înfruntat opoziția familiei. Chiar și palme a primit de la mama sa, i-a mărturisit lui, dar nici așa n-a renunțat la el. Paulo își petrecea vacanțele în Araruama când știrea i-a ajuns prin poștă, prin două rânduri scrise de Chico, un prieten din complexul rezidențial: „Tatá m-a pus să-ți spun că totul s-a terminat. S-a îndrăgostit de altcineva." A fost ca și cum pereții din casa unchiului s-ar fi prăbușit peste el. Nu era vorba numai de pierderea iubitei, ci și de demoralizarea în fața prietenilor că a fost trădat într-un mod murdar, punându-i-se coarne. El accepta totul, mai puțin „să-și piardă morala în cartier". Pentru asta, a inventat o poveste uimitoare, pe care i-a transmis-o, în ziua următoare, printr-o scrisoare unui prieten: Chico era autorizat să dezvăluie tuturor secretul care învăluia relația sa cu Tatá. De fapt, a mințit, nu simțise niciodată nimic cu ea, dar, cum era „agent secret la CIC – Central Intelligence Center –, agenția de spionaj a Statelor Unite", a primit misiunea de a supraveghea fata. Acesta fusese singurul motiv pentru care s-a apropiat de ea. La o săptămână după ce a primit următoarea scrisoare de la Chico, și-a notat în jurnal: „El a crezut în povestea mea, dar de acum încolo va trebui să trăiesc din minciuni colective. Aparențele sunt salvate, dar inima mea arde."

Inima Lygiei și a lui Pedro ardeau și ele, și nu era din cauza iubirii. Primele luni ale fiului la gimnaziul de la Colegiul „Santo Inácio" fuseseră un eșec.

În fiecare lună, ziua în care se predau carnetele de note era zi de ceartă în casă. În timp ce sora sa, Sônia Maria, strălucea pe primele locuri de la „Jacobina", Paulo cădea în gol. Cu rare excepții – în general, erau materii irelevante, precum corul sau lucrul manual –, abia ajungea la media 5, necesară pentru a rămâne la colegiu. Numai după impunerea unei supravegheri severe acasă, care-l obliga la ore în șir de studiu, și cu costul orelor suplimentare la diverse discipline, a reușit să termine primul an de gimnaziu și, chiar și așa, cu media generală slabă de 6,3. În cea de-a doua, situația s-a înrăutățit. Lua în continuare note mari la cor, dar nu atingea nici măcar nota medie minimă la ce era mai important, adică la matematică, portugheză, istorie, geografie, latină, engleză...

Totuși, părinții știau că fiul lor avea caracter bun și că mâna de fier a iezuiților avea să-l aducă din nou pe drumul cel bun. Cu trecerea timpului, Paulo devenea din ce în ce mai timid, retras și nesigur. Puțin câte puțin, și-a pierdut interesul chiar și pentru programul preferat al colegilor de la „Santo Inácio": să facă de serviciu la intrarea în Colegiul „Jacobina", unde studia sora sa, Sônia Maria, pentru a vedea ieșirea fetelor. Era o încântare pe care mulți aveau să și-o amintească pentru tot restul vieții, la fel ca și fostul elev Ricardo Hofstetter, care avea să devină scriitor și scenarist:

— Era o adevărată fascinație să mergi două, trei străzi ca să le vezi ieșind. Chiar și până azi păstrez acea imagine în minte: picioarele delicate și delicioase ale fetelor, cu ciorapii la vedere, ușor ascunși de fustele plisate. Ele ieșeau în grupuri, iar grupurile de picioare și de fuste plisate vântul le făcea și mai interesante. Cei ce reușeau această aventură garantează că nu exista nimic mai sublim pe lume, dar eu n-am avut niciodată o relație cu o fată de la „Jacobina".

Și nici Paulo. Nici de la „Jacobina", nici de la alt colegiu. Cu excepția flirturilor schimbate cu fetele din cartier sau din Araruama, a ajuns la adolescență fără să fi avut vreodată o adevărată iubită. Când prietenii se adunau să se laude cu grozăvii și cuceriri emoționante – care, în realitate, nu erau nimic altceva decât săruturi rapide, strângeri de mână și eventuale îmbrățișări tandre –, era singurul care nu avea nici o aventură de povestit. Destinul nu făcuse din el un băiat frumos. Capul său era prea mare pentru corpul firav, iar umerii îi erau înguști. Buzele erau groase, ca ale tatălui său, iar nasul părea exagerat pentru fața unui băiat de acea vârstă. Pe zi ce trecea, era mai singuratic și se îngropa în cărți – nu în cele a căror literatură era cerută de preoții de la „Santo Inácio", pe care o ura, ci în cele cu povești de

aventuri și în romane. Chiar dacă citea mult și regulat, acest lucru nu contribuia la îmbunătățirea performanțelor sale de la colegiu. La fiecare sfârșit de an, la ceremonia publică de premiere a celor mai buni elevi, se obișnuise să-și vadă colegii, unii dintre ei viitoare figuri ale vieții publice braziliene, ridicându-se să-și primească diplomele și medaliile, în timp ce numele său nu era niciodată strigat să se urce pe scenă. La sfârșitul celui de-al treilea an gimnazial, viitorul filozof și ministru Roberto Mangabeira Unger primea medalii pentru că s-a clasat primul la religie, latină, engleză, istorie generală, istoria și geografia Braziliei, și diplome pentru al doilea loc la portugheză, științe și cor, în timp ce el trecuse anul depășind limita minimă cu doar trei sutimi. Chiar și medalia pentru prezență a fost pierdută în fața lui Albano Franco, viitor senator și guvernator în Sergipe. Adevărul e că mai avea puțin și pierdea anul și trebuia să-și găsească altă școală, din moment ce la „Santo Inácio" repetarea anului era sinonimă cu exmatricularea.

Dacă, în calitate de elev, fiul s-a dovedit a fi un eșec răsunător, părinții încă nutreau nădejdea ca el să devină un bun creștin. Iar pe acest teren el părea, de fapt, bine îndrumat. Fără înclinații pentru studiu, se simțea confortabil în mediul religios apăsător al colegiului. Îmbrăcat în uniformă de gală, mergea negreșit la slujba obligatorie din fiecare duminică, ținută în întregime în latină, și s-a familiarizat cu enigmaticele ritualuri, precum acoperirea cu voaluri mov a statuilor sfinților în timpul postului dinaintea Paștelui. Chiar și întunecatele catacombe subterane, unde erau așezate relicvele iezuiților, îi stârneau curiozitatea, chiar dacă nu avusese niciodată curajul să intre acolo. Speranțele Lygiei și ale lui Pedro de a salva sufletul fiului lor au renăscut în clasa a patra de gimnaziu, când a luat inițiativa de a se înscrie la o acțiune de meditație spirituală promovată de cei de la „Santo Inácio". Acțiunile durau între trei și patru zile și erau realizate în timpul săptămânii, pentru a evita orice asemănare cu o tabără de vacanță sau de recreere. Și aveau loc mereu la Refugiul „Padre Anchieta" sau, simplu, Casa da Gávea, cum era cunoscută, o mică fermă în partea superioară a cartierului São Conrado, la cincisprezece kilometri de centrul orașului Rio. Construit în 1935 și înconjurat de pădure, sediul era un edificiu alb cu trei etaje și cu treizeci de ferestre albastre frontale, corespunzătoare celor treizeci de camere unde stăteau oaspeții. De la fiecare fereastră, se dezvăluia o priveliște splendidă pentru plaja pustie São Conrado. Iezuiții nu uitau niciodată să repete că liniștea din casă era atât de profundă și de riguros respectată, încât, la orice oră din zi sau din

noapte – în orice colț al clădirii –, era posibil să auzi valurile mării spărgându-se pe plajă.

Și era o dimineață călduroasă de octombrie, în 1962, când Paulo a plecat la întâlnirea cu Dumnezeu. În micuța valiză pregătită de mama sa, erau, în afară de haine și de obiectele de uz personal, noii și inseparabilii săi camarazi: un caiet cu coperta groasă și un stilou pentru notele care, pe zi ce trecea, luau forma unui jurnal. La opt dimineața, toți băieții erau la locurile lor în curtea de la „Santo Inácio". În timp ce autobuzul care urma să-i ducă la Refugiu aștepta, viitorul scriitor prinse dintr-odată curaj. Însoțit de doi prieteni, a intrat în capelă pe întuneric, a înconjurat altarul și a coborât scările spre catacombe. Luminat numai de lumânări, subteranul plin de racle părea chiar mai macabru. Totuși, surprinzător, în loc să fie cuprins de spaimă, cum își imaginase mereu, a simțit o extraordinară stare de bine. Părea inspirat să caute explicații pentru curajul neașteptat. „Poate că nu vedeam moartea cu laturile sale triste", scria el în caiet, „ci odihna eternă a celor care au trăit și au suferit pentru Isus".

La jumătate de oră după aceea se aflau toți în Casa da Gávea. În zilele următoare, Paulo avea să împartă cu un alt tânăr o cămăruță cu două paturi, un șifonier, o masă, două scaune și un loc de rugăciune lângă perete. Într-un colț, o chiuvetă de bucătărie și, deasupra ei, o oglindă – „cu siguranță pentru a putea să ne apreciem întinerirea în zilele pe care le vom petrece aici", și-a notat el, optimist, în jurnal. După ce și-au desfăcut bagajele, ambii au coborât la sala de mese, unde se serveau ceai și biscuiți. Conducătorul spiritual al grupului, părintele João Batista Ruffier, anunță regulile meditației, dintre care prima intra în vigoare chiar peste zece minute: legământul tăcerii. Chiar așa: de atunci și până când părăseau locul pe poarta de ieșire, la sfârșitul meditației, nimeni nu avea voie să pronunțe nici un cuvânt. Supraveghetor pentru respectarea regulilor jocului, părintele Ruffier – mic și grăsuț, dar plin de energie, de fel din regiunea Rio Grande do Sul, fiu de francezi, al cărui hobby era apicultura – și-a început încă una dintre cunoscutele sale predici care aveau să rămână în memoria generațiilor de inițiați:

— Voi vă aflați aici ca niște mașini care au venit să li se facă revizia. Încercați să vă demontați piesă cu piesă. Nu vă fie teamă să vedeți murdăria care rămâne în urmă. Cel mai important este să puneți fiecare piesă la locul potrivit, cu absolută onestitate.

Predica a durat aproape o oră, dar acestea au fost primele cuvinte care au răsunat toată ziua în capul lui Paulo, care și-a petrecut după-amiaza

singuratic, plimbându-se prin pădurea din jurul casei. Noaptea, și-a notat în caiet: „Mi-am revăzut toate gândurile din ultimele zile și sunt gata să mă îndrept." A spus o dată *Bucură-te, Marie*, o dată *Tatăl nostru* și a adormit.

Deși părintele Ruffier nu lăsa semne de întrebare față de rostul meditației – „aici vă veți îndepărta de solicitările vieții, pentru a vă putea consacra meditației, rugăciunii" –, nu toți se aflau acolo pentru a reflecta la creștinism. Se știa că, după terminarea cinei și după ultima rugăciune a zilei, umbrele se furișau pe coridoarele întunecate ale edificiului și se întâlneau clandestin, în mici grupuri, pentru reprize de pocker în șoaptă și cunoscutul joc de cărți jucat în Brazilia, șapte și jumătate. Dacă vreunul dintre băieți reușea să ascundă în bagaj un radio cu baterii – lucru expres interzis – capabil să prindă postul Jornal do Brasil, imediat apărea cineva care propunea să se parieze la cursele de cai de la Jockey Club. Spre zorii zilei, în incintă, mediul religios era profanat de joc, de fum și chiar de whisky de contrabandă, adus în ambalaje de șampon. Când lumina aprinsă dintr-o cămăruță trăda activități suspecte, vreunul dintre preoții mai atenți tăia imediat lumina din cameră. Lucru care nu rezolva mereu problema, pentru că acest chef al ereticilor continua la lumina lumânărilor sustrase din capelă în timpul zilei.

În ziua următoare, Paulo se trezi la cinci dimineața cu gânduri confuze, dar starea sa de spirit s-a îmbunătățit puțin câte puțin după ce a deschis ferestrele și a privit primele raze ale soarelui deasupra mării. La șase fix, când încă nu mâncase și și-a întâlnit colegii în capelă pentru slujba zilnică, s-a arătat dispus să-și regleze conturile cu Dumnezeu și să facă ceva ce amânase de aproape un an: să ia sfânta cuminecătură. Problema nu era cuminecătura ca atare, ci oroarea de spovadă – un lucru bine cunoscut băieților. Ajungeau la confesional dispuși să-și dezvăluie doar păcatele banale, dar știau că nimeni nu îngenunchea acolo fără să se aștepte la vreo pedeapsă. La sfârșit, venea inevitabilul, cu preotul care întreba fără ocolișuri: „Ai păcătuit împotriva castității, fiul meu?" Dacă răspunsul era afirmativ, întrebările se succedau: „Singur? Sau împreună cu cineva?" Dacă era împreună cu cineva, părintele continua, pentru a-i tortura pe cei mai timizi: „Cu o persoană? Sau cu un animal?" Dacă era „cu o persoană", păcătosul nu trebuia să identifice partenerul, ci numai sexul: „Cu un băiat? Sau cu o fată?"

Lui Paulo îi venea greu să vorbească despre acest subiect și nu înțelegea cum acel lucru putea să fie un păcat. Era atât de convins că masturbarea nu trebuia să rușineze pe nimeni, încât a scris în caietul său: „Nimeni pe acest pământ nu va putea să arunce cu pietre în mine, fiindcă nimeni nu

a scăpat de această tentație." În ciuda acestui lucru, niciodată n-a avut curaj să recunoască în fața unui preot că se masturba, iar această conviețuire permanentă cu păcatul îl chinuia. Cu sufletul îndoit, a preferat să se căiască rugându-se și să primească sfânta cuminecătură fără să se spovedească.

După slujbă, părintele Ruffier a ținut din nou o predică dură. În fața unei audiențe cu ochii holbați, preotul a proiectat o viziune înfricoșătoare a locului unde aveau să meargă toți păcătoșii.

— Suntem în iad! Focul arde necruțător! Aici se văd numai lacrimi și se aude numai scrâșnetul dinților din silă pentru celălalt. Sunt cu un coleg și-l blestem că el a fost cauza condamnării mele. Și, în timp ce plângem de durere și remușcare, Diavolul ne zâmbește cu un surâs care ne face să suferim și mai mult. Dar cea mai mare pedeapsă, cea mai mare durere, cea mai mare suferință este că nu avem nici o speranță. Suntem aici pentru totdeauna.

Paulo nu avea îndoieli: despre el vorbea părintele Ruffier. După douăsprezece luni fără să se spovedească – pentru a nu trebui să deschidă subiectul-tabu despre masturbare – a înțeles că, dacă va muri dintr-odată, acesta îi va fi destinul: Iadul. Și l-a imaginat pe Diavol, care se uita în ochii lui și râdea sarcastic, în hohote: „Dragul meu, suferința ta încă n-a-nceput." Se simțea dezarmat, neputincios și confuz. Nu avea la cine să apeleze, dar știa că un refugiu iezuit era un loc al siguranței, nu al îndoielii. Între a suferi etern în flăcările descrise de preot și a abdica de la plăcerea singuratică, a optat pentru credință. Cuprins de emoție, singur și îngenuncheat pe lespedea de piatră a miradorului, s-a adresat lui Dumnezeu și a promis solemn că nu se va mai masturba niciodată. Decizia l-a făcut să se simtă curajos și i-a liniștit inima. Dar senzația avea să dureze puțin. În ziua următoare Diavolul l-a contraatacat cu o energie atât de mare, că n-a rezistat tentației și, învins, s-a masturbat. A ieșit din baie ca și cum ar fi avut mâinile murdare de sânge, a îngenuncheat la locul de rugăciune și a implorat:

— Doamne! Vreau să mă căiesc, dar nu reușesc să mă abțin! Am făcut milioane de acte de căință, dar nu mă pot opri în fața păcatului. Păcătuiesc cu gândul, cuvântul și cu fapta. Dă-mi putere! Te rog! Te rog! Te rog!

Cuprins de disperare, a simțit alinare când, într-o convorbire avută în șoaptă în pădure, a aflat că avea companie la suferința eternă: și un alt coleg s-a masturbat acolo, la refugiu. Rușinat de propria-i slăbiciune, înainte de a pleca a mai avut de făcut față la două predici ale părintelui Ruffier, ce păreau să fie alese meticulos pentru a chinui mintea băieților. Încă o dată a recurs la imagini dramatice și înfricoșătoare, acum pentru a-i alerta față de

pericolele pe care le presupune aderarea la valorile materiale. Din vârful amvonului, gesticula ca un actor, agitând brațele scurte și musculoase în aer:

— Cu adevărat, cu adevărat vă spun, fiii mei: va veni momentul când toți vom fi la pat. Imaginați-vă în agonie. În camera de spital, rude livide și nervoase. Noptiera plină de medicamente, devenite de-acum inutile. Abia atunci vă veți da seama că sunteți slabi. Umili, veți recunoaște că sunteți neputincioși. La ce vă vor folosi în clipa fatală faima, banii, mașinile și luxul? Pentru ce toate acestea, dacă finalul îi aparține Creatorului?

Cu pumnii strânși, încheieturile mâinii îi semănau cu două bucăți de lemn. Părintele Ruffier vocifera ca și cum ar fi fost posedat de o furie divină:

— Să renunțăm la toate, fiii mei! Să renunțăm la toate!

Aceste cuvinte nu trebuiau confundate cu vreun îndemn la îmbrățișarea ideilor socialiste sau a ceva asemănător. Și nu numai pentru că auditorii erau fiii unora dintre cele mai prospere familii din Rio de Janeiro. Colegiul „Santo Inácio" era conservator din punct de vedere politic și, pentru a le arăta tinerilor „caracterul sângeros al comunismului", se rulau tot timpul filme despre execuțiile prin împușcare ce aveau loc în Cuba, comandate de Fidel Castro. Chiar părintele Ruffier se mândrea că a plecat în pripă din Columbia, „fugind de comunism" (se referea la revolta populară de la Bogota, din 1948, cunoscută ca „Bogotazo"). În timp ce băieții își aruncau priviri speriate, părintele a prins din nou curaj. Subiectul era tot Iadul. Ca și cum prima parte a predicii nu fusese suficient de clară, a reamintit caracterul etern al suferinței la care aveau să fie condamnați păcătoșii:

— Iadul e ca marea pe care o avem în fața ochilor. Închipuiți-vă că o rândunică vine din o sută în o sută de ani și ia o înghițitură de apă de fiecare dată. Această rândunică sunteți voi, și aceasta e penitența voastră. Veți suferi milioane și milioane de ani, iar într-o zi marea va fi seacă. Și veți spune: s-a terminat totul, acum pot să mă odihnesc în pace.

Padre Ruffier făcu o pauză strategică și încheie:

— Dar atunci Creatorul va surâde de la înălțime și va spune: acesta a fost abia începutul. Acum, vor veni alte mări și așa va fi pentru eternitate. Rândunica golește, iar eu umplu din nou.

Paulo și-a petrecut restul zilei cu acele cuvinte răsunându-i în minte. A mers prin pădurea care înconjura refugiul, a încercat să se detașeze ajutat de frumusețea priveliștii, dar cuvântul părintelui Ruffier era mai puternic. În noaptea aceea, dându-și seama de eficiența meditației spirituale, își scrise în caiet ultimele gânduri înainte de a fi luat de somn.

Părintele Ruffier și teribilele reculegeri spirituale din Casa da Gávea: masturbarea era pedepsită prin focul veșnic al iadului.

Aici, am uitat complet de lume. Am uitat că mai aveam puțin și rămâneam corijent la matematică, am uitat că Botafogo este lider și am uitat că voi merge pe insula Itaipu săptămâna viitoare. Dar simt că, în fiecare minut de uitare, învăț să înțeleg lumea mai bine. Mă întorc în lumea pe care înainte nu o înțelegeam și o uram, dar pe care meditația m-a ajutat s-o iubesc și s-o înțeleg. Aici am învățat să văd frumusețea unui fir de iarbă și a unei pietre. Adunat, am învățat să trăiesc.

Cel mai important dintre toate este că se întorcea acasă sigur că a dobândit virtutea care, cu toate coborâșurile și urcușurile, avea să fie marea linie de orientare a vieții sale: credința. Chiar și părinții săi, care păreau că și-au pierdut nădejdea de a-l repune pe drumul cel bun, au fost entuziasmați de noul Paulo pe care iezuiții li l-au înapoiat. „Suntem foarte fericiți că, în sfârșit, te-ai îndreptat", se bucură Lygia la întoarcerea sa. Convertirea fiului era exact ceea ce lipsea pentru a completa armonia din casă, fiindcă partea materială a viselor lui Pedro Queima Coelho tocmai se realizase: cu câteva luni înainte, familia se mutase, în sfârșit, în casa cea mare roz de care se mândrea că o construise cu propriile mâini. De fapt, mutarea în Gávea a avut loc chiar înainte să se termine construcția, ceea ce însemna să trăiască o bună perioadă printre găleți de vopsea, chiuvete și căzi puse prin colțuri. Chiar și așa, era o casă care merita invidia oricui, cu sufragerie, cameră de zi și de oaspeți, băi individuale pentru toate dormitoarele, scară de marmură, balcon. Grădina de iarnă era o curte interioară atât de spațioasă, că Paulo a ajuns să se gândească, după un timp, s-o folosească pentru repetițiile pieselor de teatru. Deși locul era privilegiat, la mijlocul drumului dintre laguna Rodrigo de Freitas și plaja Ipanema, nu exista, la începutul anilor '60, nici o construcție în zonă despre care să se poată spune că are aer urban. În afară de casa pe care domnul Pedro o construia pentru socrul său, pe un teren vecin, ceea ce începea, de fapt, să schimbe aspectul locului era *favela* – sau mahalaua de cocioabe mizere –, cunoscută ca Parcul Proletar din Gávea, care se-ntindea până prin vecinătăți. Cum faza de penurie ajunsese la sfârșit, Lygia putea, în sfârșit, să-și pună în practică înzestrările de femeie sofisticată. A echipat casa cu tacâmuri de argint autentic și servicii de masă din porțelan fin, a cumpărat un pian cu coadă scurtă, la care cânta acorduri spre încântarea copiilor și a soțului – „Sonata Lunii" era piesa ei preferată –, și a angajat pe cineva care făcea câteodată pe majordomul. Mereu precedate de rugăciune,

prânzul și cina au început să fie servite *à la française*, cu oră fixă și cu toată familia în jurul mesei.

Pentru Paulo, schimbarea a fost un șoc. Să schimbe cartierul Botafogo, locul în care s-a născut și teritoriul unde era lider incontestabil, cu Gávea, la acea vreme o pădure imensă, cu case rare și câteva clădiri, a fost un lucru dureros. Schimbarea de cartier n-a diminuat totuși vechile temeri ale părinților – sau, mai precis, ale tatei. Preocupat obsesiv de daunele pe care „strada" ar fi putut să le aducă educației și caracterului băiatului, domnul Pedro a considerat că era mai bine să-i interzică ieșirile nocturne. Astfel, de pe-o zi pe alta n-a mai avut prieteni. Grupul din cartier cu care crescuse a dispărut cât ai clipi din ochi. Viața se rezuma acum la trei activități: dormit, mers la cursurile de la „Santo Inácio" și citit, acasă. Cititul nu era o noutate. Reușise să introducă în statutul „Organizației Arco" o clauză legată de cărți, stabilind că, „în afară de diversele activități, în fiecare zi trebuia să existe o lectură recreativă". A început să citească clasicii pentru copii pe care brazilienii obișnuiau să-i dea de citit copiilor, precum Monteiro Lobato și *O Tesouro da Juventude*. Apoi, a sărit la Conan Doyle și imediat a trecut prin toată colecția lui Sherlock Holmes. Ocupându-se, la cererea colegiului, de lectura comentată a romanului *O Cortiço*, de Aluísio Azevedo, și-a notat părerile într-un caiet, pe măsură ce citea. Începe să strâmbe din nas: „Nu-mi place cartea. Nu știu de ce Aluísio Azevedo explorează atât de mult sexul în această carte." După câteva capitole, își schimbă radical părerea și aduce elogii lucrării: „Până la urmă, înțeleg *O Cortiço*: viața fără ideal, plină de trădare, remușcarea care îmbată și umilește. Lecția pe care am învățat-o este că viața e lungă și dezamăgitoare. *O Cortiço* este o carte sublimă. Ne face să medităm la nenorocirea celui apropiat." Ceea ce la început era obligație școlară a devenit plăcere. De atunci, toate cărțile citite meritau o critică. Textele pe care le făcea puteau conține chiar și scurte verdicte – bunăoară, „intrigă slabă", când se referea la *Aimez-vous Brahms?* de Françoise Sagan, ori, în interminabilele paragrafe pe care le-a scris despre *Vuzz* de P.A. Hourey, că era „magnifică".

Paulo ajunsese să citească mult și de toate. Citea ce-i cădea în mână, de la poemele lirice ale lui Michel Quoist la greoaiele texte ale lui Jean-Paul Sartre. Citea bestselleruri de Leon Uris, culegeri polițiste de Ellery Queen și lucrări pseudoștiințifice precum *O Homem no Cosmos* (clasificat în notele sale ca „pură propagandă roșie prost deghizată"). În câteva luni de nopți solitare, a citit treizeci de cărți. Câteodată, devora un roman de pe-o zi pe

alta, așa cum s-a întâmplat cu *Informação ao Crucificado* de Carlos Heitor Cony, care l-a impresionat mult: „Cea mai bună carte pe care am citit-o în acest an. Este de nedescris ceea ce am simțit. Sublimă." Entuziasmat de descoperire, s-a grăbit să găsească un exemplar din *Matéria de Memória*, un alt succes al scriitorului din Rio. Numai că, de această dată, n-a mai avut cuvinte elogioase pentru Cony: „Greșeala este că autorul, influențat de revista *Senhor*, a prezentat gândirea femeii foarte asemănător cu cea a bărbatului în materie de pornografie." Pretențioasa, extravaganta judecată arăta că băiețandrul citea *Senhor*, cea mai sofisticată publicație braziliană din acea vreme, dar avea abordări conservatoare precoce când se referea la tema sexualității. Micile sale recenzii literare dădeau impresia că citea cu un ochi îndreptat spre estetică și cu unul spre bunele moravuri. Considerații de genul „poezia sa conține cele mai degradante și perfect dispensabile aspecte ale moralei umane" (când vorbea de cartea *Para Viver um Grande Amor* de Vinicius de Moraes) sau „brazilianul încă nu e suficient de matur pentru acest tip de lectură" (referindu-se la piesa *Bonitinha, mas Ordinária* de Nelson Rodrigues) erau frecvente în însemnările sale. Despre Nelson Rodrigues a mai scris: „Se spune că e sclavul publicului, dar nu sunt de acord. S-a născut pentru acel tip de literatură, nu poporul îl obligă s-o scrie."

În politică, comportamentul său nu era mai puțin lipsit de prejudecăți. Văzând filmul *Seara Vermelha*, inspirat de cartea omonimă a lui Jorge Amado, s-a plâns, referindu-se la carte ca fiind „ușor comunistă, evidențiind exploatarea omului de către om". De aici surpriza plăcută pe care a avut-o când a terminat de citit celălalt bestseller al scriitorului din Bahia. Spre deosebire de experiența cu Cony, era nerăbdător să termine *Gabriela, Cravo e Canela*: „Câtă naturalețe... Nici urmă de comunism în paginile sale. Mi-a plăcut mult." Îl considera pe Manuel Bandeira cel mai mare poet brazilian („fiindcă a lăsat deoparte aspectele murdare ale vieții, pentru stilul simplu și sobru"), îl detesta pe João Cabral de Melo Neto („am citit câteva versuri și am închis imediat cartea") și mărturisea că nu-l înțelege pe Carlos Drummond de Andrade („are un stil abstract și confuz, ceea ce-i face poezia greu de interpretat").

Primele simptome de idee fixă ce nu poate fi reprimată par să fie din perioada când avea treisprezece-paisprezece ani, o adevărată obsesie, ce nu avea să-l părăsească niciodată: să fie scriitor. După aproape jumătate de secol, consacrat ca unul dintre autorii cei mai citiți din toate timpurile, a dezvăluit, într-un paragraf din cartea sa *Zahir*, motivele care l-au dus la acest vis:

Scriu pentru că, adolescent, nu știam să joc bine fotbal, nu aveam mașină, nu aveam o alocație bună, nu aveam mușchi. Și nici nu mă îmbrăcam cu haine la modă. Fetele din clasa mea erau interesate numai de asta, și nu le puteam face să-mi acorde atenție. Seara, când prietenii mei erau cu iubitele lor, eu îmi petreceam timpul liber pentru a crea o lume unde puteam fi fericit: camarazii mei erau scriitorii și cărțile lor.

Într-adevăr, Paulo se considera scriitor chiar înainte de a fi proclamat ca atare. În afară de faptul că a fost câștigătorul concursului de compuneri la Nossa Senhora das Vitórias, de când a învățat să scrie a devenit poet „cu normă întreagă". Scria versuri și balade pentru părinți, bunici, prieteni, veri, iubite și chiar pentru sfinții veneraţi de familie. Lucruri precum „Măicuță, în această noapte febrilă de adolescență / Îți ofer copilăria pură / Pe care focul acum o devorează / Și o transformă în fum pentru a urca la tine / Ca și focul să mă elibereze astfel de trecut", inspirat de Fecioara Maria, sau catrenele scrise pentru părinți: „Dacă cel mai mare bine din lume / Dumnezeu îl dă celor care sunt părinți / Este clar și profund / Că ei sunt cei care suferă mai mult." Dacă nu avea cui să-i dedice versurile, le scria pentru el însuși: „Trecutul s-a stins / Iar viitorul încă n-a venit / Pustiu în prezentul imposibil / Cu iubire, ideal, necredință / Se pare că doar / Trec prin viață."

După ce a crescut și a cunoscut mai multe lucruri despre cărți și biblioteci, i-a căzut în mână un citat atribuit lui Émile Zola, în care autorul cărții *J'Accuse* ar fi afirmat, referitor la poezie, ceva de felul „muza mea poetică a ieșit dintr-o inutilă stare de ipocrizie; de acum, voi fi prozator". Fals sau adevărat, Paulo a considerat că fraza părea scrisă în mare măsură pentru el și a decis s-o încorporeze formal. „Azi îmi închei faza poetică", și-a notat el în jurnal, „pentru a mă dedica numai teatrului și romanelor." A adunat tot ceea ce scrisese până atunci – cantități industriale de poezii, sonete și catrene –, a făcut o grămadă în grădină și le-a dat foc. Dacă ar fi gândit-o serios, o asemenea făgăduință ar fi fost o dovadă de mare ingratitudine față de arta versului. Până la urmă, o poezie – *Femeia de treisprezece ani* – a fost cea care l-a scos din anonimat dintre cei 1200 de elevi de la „Santo Inácio". Una dintre tradițiile iezuite era Academia de Litere „Santo Inácio" (ALSI), creată în 1941 și care răspundea de acțiunile culturale printre studenți. Era normal să vezi mari nume ale culturii naționale în evenimentele ALSI, precum istoricii Paulo Mendes Campos și Fernando Sabino, poeți de calibru precum Bandeira și Drummond și gânditori creștini precum Alceu Amoroso

Lima și Tristão de Athayde. La paisprezece ani, Paulo a apărut pentru prima dată în paginile revistei *Vitória Colegial*, organul oficial al ALSI, cu un mic text intitulat „De ce îmi plac cărțile". Era o apărare clară a autorilor, prezentați dramatic ca ființe ce petreceau nopți albe, „fără să mănânce, exploatați de editori", pentru ca apoi să moară uitați:

Ce reprezintă o carte? O carte reprezintă o comoară culturală inegalabilă. Cartea este cea care ne deschide fereastra spre lume. Prin intermediul cărții trăim marile aventuri ale lui Don Quixote și Tarzan ca și cum noi înșine am fi personajele; râdem de povestioarele amuzante ale lui Don Camilo, suferim așa cum suferă personajele din alte opere mari ale literaturii universale. Pentru asta îmi plac cărțile, în orele libere. Printr-o carte ne formăm pentru viitor. Învățăm, doar citindu-le, teorii care au costat sacrificii și chiar moartea pentru descoperitorii lor. Fiecare carte didactică înseamnă un pas în direcția viitorului glorios al țării. Din acest motiv îmi plac cărțile, în orele de studiu. Dar de ce a fost nevoie ca să putem ține o carte în mână? A fost nevoie de sacrificiul autorilor lor. Câte nopți albe nu au petrecut, fără să mănânce, uitați, luminați câteodată doar de flacăra tremurândă a unei lumânări? Și apoi, exploatați de editori, au murit uitați, uitați pe nedrept. Câtă putere de voință a altora a fost necesară pentru ei ca să aibă puțină faimă? Pentru aceasta îmi plac cărțile.

Publicarea textului a făcut posibilă alegerea lui Paulo ca membru al academiei, unde a ocupat loja care-i aparținuse chiar autorului cărții *O Cortiço*. După câteva luni, ALSI a anunțat începerea înscrierilor pentru tradiționalul său premiu anual pentru poezie. Tocmai văzuse producția franco-italiană *Două femei*, regizată de Vittorio De Sica, și a ieșit impresionat de la cinematograf. Bazat pe romanul *La Ciociara* al scriitorului italian Alberto Moravia, filmul spune povestea Cesirei (Sophia Loren) și a fiicei sale Rosetta (Eleanora Brown), în vârstă de treisprezece ani, violate de soldații aliați în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Și, cu gândul la Rosetta, imediat după ce a ajuns acasă, a scris poemul *Femeia de treisprezece ani*. Cu această poezie a intrat în competiție pentru premiul academiei. Ziua în care poemele urmau să fie judecate a însemnat o agonie fără sfârșit. Paulo nu reușea să se gândească la altceva în afară de concurs. La lăsarea serii, înainte de adunarea în care aveau să fie anunțați câștigătorii, și-a reprimat timiditatea și l-a întrebat

pe unul dintre membrii juriului, profesor de portugheză, pe cine a votat. A rămas livid la primirea răspunsului:

— Pe tine, pe Átila și pe Chame.

La sfârșit, fuseseră selectate douăzeci de poezii. Paulo cunoștea cel puțin unul dintre poemele finaliste, *Introduce*, de José Átila Ramos, care, după părerea sa, era marele favorit. Dacă ar reuși să atingă cel puțin locul trei, ar fi cea mai mare glorie. La ora nouă seara, auditoriul fierbea de băieți nerăbdători, care solicitau voturi și făceau socoteli pentru șansele de clasare. Într-o liniște generală, juriul format din doi profesori și un elev (viitorul compozitor de muzică populară Sidney Miller) a anunțat în ordine ascendentă numele celor trei câștigători. Când a auzit că locul al treilea a fost pentru *Serpentina e Colombina*, iar cel de-al doilea pentru *Introduce*, și-a pierdut speranța. Și aproape a căzut de pe scaun când juriul a anunțat:

— Câștigătorul este poemul... *Femeia de treisprezece ani* de Paulo Coelho de Souza, cu unanimitate de voturi din partea membrilor juriului!

Primul loc! Nu-i venea să creadă ce auzise. Cu inima bătând puternic și cu picioarele tremurând de emoție și timiditate, băiatul firav a traversat salonul în aplauze și a urcat pe scenă pentru a-și primi diploma și premiul, un cec de o mie de cruzeiro – echivalentul a aproape optzeci de reali, în 2008 (circa 47 de dolari americani). La încheierea ceremoniei, a fost printre primii care au părăsit colegiul, nerăbdător să meargă imediat acasă și, cel puțin de acea dată, să le dea părinților o veste bună. În tramvai, în drum spre Gávea, își alegea cuvintele și încerca să găsească cel mai nimerit mod de a-i spune tatălui său că și-a descoperit adevărata și singura vocație: să fie scriitor. Mare i-a fost surprinderea când a ajuns la casa cea mare roz și l-a găsit pe domnul Pedro în picioare pe trotuar, cu aerul funebru dintotdeauna și bătând cu arătătorul în ceasul de la mână:

— E aproape ora unsprezece, și ar trebui să știi că în această casă ușile se închid la ora zece, fără nici un fel de discuție.

Dar acum, Paulo avea în mânecă un as care era în stare să atingă sensibilitatea inimii aride a tatei. Zâmbitor, a agitat în aer trofeul pe care tocmai îl cucerise – cecul de o mie de cruzeiro – și i-a povestit totul fără oprire: premiul, alegerea unanimă, zecile de concurenți, descoperirea vocației. Dar nici de data asta taciturnul domn Pedro n-a fost impresionat. Ca și cum n-ar fi auzit nimic, i-a spus, turnându-i parcă apă rece asupra entuziasmului:

— Aș prefera să iei note bune la școală. Și să nu te mai întorci atât de târziu acasă.

Iluzia că cel puțin mama s-ar bucura de victorie a dispărut în câteva secunde. Când a văzut-o așteptându-l la ușa de la intrare, băiatul a repetat, din nou cu ochii strălucitori, vestea pe care i-o dăduse și tatei: premiul, alegerea în unanimitate, concurenții, vocația. Spre dezamăgirea fiului, Lygia i-a repetat, delicat și cu un ton mai calm, așa cum îi era obiceiul, același lucru ca și tata:

— Fiul meu, n-are rost să alimentezi fantezia de a deveni scriitor. Este foarte bine să scrii astfel de lucruri, dar viața e diferită. Uite un exemplu: Brazilia este o țară de șaptezeci de milioane de locuitori, are mii de scriitori, și totuși doar Jorge Amado poate trăi din cărți. Și există un singur Jorge Amado.

Profund nefericit, deprimat și cu dorința de nestăpânit de a plânge, a reușit să adoarmă abia spre ziuă. În jurnal a lăsat numai un rând: „Mama e o proastă. Tata are ochelari de cal." Când s-a trezit, nu mai avea nici o îndoială: familia era chiar hotărâtă să-i îngroape pentru totdeauna ceea ce el numea teatral „singura mea rațiune de a trăi" – proiectul de a fi scriitor. Pentru prima dată, Paulo părea să fie conștient că e dispus să plătească scump pentru a-și realiza acest vis, chiar dacă prețul era să-și înfrunte părinții. Lygia și Pedro Queima Coelho nu pierdeau nimic dacă așteptau.

4

Carlinhos strigă, panicat:
„Dă-i drumul, Paulo! Dă-i drumul!
Fugi, că ai omorât copilul!"

Pe la sfârșitul anului 1962, după ce a terminat gimnaziul, Paulo a fost forțat să se înscrie la profilul real, și nu la cel uman, așa cum își dorea. În anul al patrulea de gimnaziu, foaia sa matricolă era rușinoasă, iar anul îl terminase cu o a doua corigență la matematică – părea o impertinență, tocmai la matematică, materia în care tatăl său era mândru că e specialist și la cunoștințele căruia fiul obișnuia să recurgă înainte de lucrări. Până la urmă, a ajuns să fie trecut cu nota 5, nici măcar o sutime în plus față de ce avea nevoie ca să treacă anul și să continue la „Santo Inácio". La acea vreme, colegiul le oferea elevilor săi să aleagă între două posibilități: cine voia să facă o carieră în științe exacte mergea la profilul real, iar cei care alegeau științele umane mergeau la cel uman. S-a întâmplat că, în ciuda vocației sale declarate pentru litere, părinții au insistat să devină inginer – iar, după foarte slabele performanțe școlare, Paulo nu mai avea autoritate să-și impună vreo dorință.

Din punctul său de vedere, sistematicul domn Pedro avea totuși motive obiective ca să spere că fiul încă putea să se recupereze și să meargă pe drumul cel bun – adică spre inginerie. Iar aceste semne externe nu veneau numai din interesul său pentru aventurile bunicului ca mecanic amator. Încă de pe vremea când era copilandru, le cerea frecvent părinților să-i cumpere numere din revista *Mecânica Popular*, succes editorial al anilor '50, care te învăța de la cum să repari polizoarele și până la cum să construiești bărci și case. Când avea vreo zece-unsprezece ani, părinții au văzut în pasiunea cu care puștiul s-a dedicat aeromodelismului trăsăturile unui viitor inginer în aeronautică. Diferența este că, în timp ce toți copiii se jucau cu aeromodele, meticulosul Paulo a înființat „Clubul Sunday", la care erau asociați el și vărul Fred, care stătea în Belém. Și, cum casele și avioanele asociaților

erau despărțite de o distanță de trei mii de kilometri, activitatea clubului se rezuma la înregistrarea istoricului pentru aeromodelele achiziționate de amândoi. Din informațiile lui și din cele trimise de Fred prin poștă, la fiecare sfârșit de lună, Paulo înregistra operațiunile clubului într-un caiet: nume și caracteristici ale micilor aeronave achiziționate, prefix, anvergură, data și locul achiziționării, cheltuieli generale cu montajul, data, locul și motivul pierderii aparatului, când se-ntâmpla. Nici una dintre acele date nu avea utilitate, dar „era mai bine să ții lucrurile organizate", zicea Paulo. Când s-a izbit de un perete din Gávea, planorul „Chiquita" a avut parte de o mențiune specială: „A zburat numai o dată, dar, cum a fost distrus eroic, îi acord acestui avion Crucea de Război. Paulo Coelho de Souza, director."

Febra aeromodelelor i-a trecut rapid, dar avea să facă loc unei manii și mai promițătoare pentru cineva care-și dorea un fiu inginer: fabricarea rachetelor. Preț de câteva luni, el și Renato Dias, colegul său de clasă de la „Santo Inácio", și-au dedicat tot timpul liber pentru această noutate. Nu s-a știut niciodată de ce sau de cine au fost inspirați – nici măcar Paulo nu-și mai aduce aminte –, amândoi și-au petrecut orele libere din cursul săptămânii la Biblioteca Națională, încercând să descifreze compendii despre teme precum „propulsia prin explozie", „combustibil solid" și „combustibil metalic". Duminica și de sărbători, piața din fața casei familiei Coelho devenea platformă de lansare. Așa cum îi era obiceiul lui Paulo, înainte ca activitatea să fie pusă în practică, trebuia să aștearnă totul pe hârtie. Meticulos și atent la detalii, a deschis un caiet-supliment intitulat „Astronautică – activități ce vor fi desfășurate prin Programul de construire a rachetelor spațiale". Cronogramele determinau timpul petrecut pentru cercetări în cărți, specificațiile materialelor folosite la construire și tipul de combustibil. În ziua lansării, deschidea o fișă dactilografiată cu spații în alb, care erau completate de mână la momentul testului: data, locul, ora, temperatura, umiditatea și vizibilitatea.

Făcute din tuburi de aluminiu cu lungime de aproape douăzeci de centimetri și cu greutate de două sute de grame, rachetele cu ogive de lemn erau propulsate de combustibilul pregătit chiar de băieți, pe bază de „zahăr, praf de pușcă, magneziu și acid azotic". După ce era amestecat și pus într-un recipient la baza astronavei, cocktailul exploziv era detonat cu ajutorul unui fitil îmbibat în kerosen. Rachetele erau botezate în mod ambițios cu nume celebre, precum Goddard I, II și III sau Von Braun I, II și III – omagiu adus exploratorului american din industria aerospațială Robert H. Goddard și

creatorului de bombe zburătoare germane care au pedepsit Londra în cel de-al Doilea Război Mondial, Werner von Braun, care avea să fie apoi unul dintre părinții programului spațial american. Totuși, deși erau proiectate să se ridice chiar și până la șaptesprezece metri înălțime, au fost un fiasco. În zilele în care erau lansate, Paulo își punea bunurile personale la ușa casei: izola o bucată din trotuar „pentru spectatori", transforma o groapă, pe care compania de telecomunicații uitase s-o astupe, în tranșeu pentru el și prietenul său ca să se protejeze și-și convoca tatăl, pe angajații casei sau pe simplii trecători ca să semneze buletinele în calitate de „inspectori ai guvernului". Chiar și așa, nimic din toate acestea nu se reflecta în performanța rachetelor. Nici una nu trecuse vreodată de câțiva centimetri înălțime, iar majoritatea explodaseră fără să se ridice de la sol. Faza astronautică a dispărut la fel de repede cum a apărut și, în mai puțin de șase luni, programul spațial își încheia activitatea fără să fi reușit construirea celei de-a șaptea rachete.

Cu excepția acestor rapide abateri de la traseu – o altă pasiune trecătoare a fost filatelia –, primogenitura domnului Pedro continua să nutrească un singur vis, același dintotdeauna: cel de a fi scriitor. Când a împlinit șaisprezece ani, tata, într-un gest conciliator, i-a oferit o călătorie cu avionul la Belém, loc ce reprezenta pentru fiul său un paradis la fel de râvnit ca și Araruama. Sărbătoritul a spus pur și simplu nu, fiindcă ar fi preferat să primească o mașină de scris. Bătrânul a fost de acord și i-a dat o Smith Corona care avea să-l însoțească pe parcursul vieții, până când a fost înlocuită de o Olivetti electrică, iar, după câteva zeci de ani, de un microcomputer. Dezinteresul său olimpian față de viața școlară l-a plasat printre ultimii elevi din clasă, în prima serie de la real, iar la sfârșitul anului a trecut din nou la limită, cu modesta medie generală de 5,2. Carnetul a fost trimis acasă în ajunul Crăciunului. Paulo n-a aflat niciodată clar dacă din cauza notelor foarte mici sau a discuției despre lungimea părului în data de 25 decembrie 1963, când primele rude au ajuns la cina de Crăciun, mama i-a comunicat sec:

— Am stabilit deja consultația. Pe 28, te voi duce la neurolog.

Speriat de ceea ce putea însemna acest lucru – ce naiba o fi un neurolog? –, s-a închis în cameră și a schițat un bilanț sever, aproape necruțător al relațiilor sale familiale:

Voi merge la un neurolog. Mi-au înghețat mâinile de frică. Dar frica pe care mi-a cauzat-o mi-a permis să-mi examinez mai bine familia și pe cei care fac parte din ea.

Mama nu mă pedepsește ca să mă educe, ci doar ca să-și arate forța. Nu înțelege că sunt nervos și că am ieșiri nervoase și mereu mă pedepsește din cauza asta. Ceea ce este spre binele meu ea consideră că este amenințare, de condiție slabă, egoist. Este extrem de egoistă. Anul acesta, nu m-a ajutat deloc, sau poate de puține ori.
Tata are ochelari de cal. Mai bine s-ar numi finanțatorul casei. Fiindcă, la fel ca și mama, nu stă de vorbă cu mine, își îndreaptă mereu atenția spre casă și spre munca sa. E oribil.
Sonia este extrem de lipsită de personalitate. Mereu face ce zice mama. Dar nu este nici egoistă, nici rea. Încet, încet, n-o să mai fiu rece cu ea.
Mama e o neghioabă. Mereu mă complexează. Este neghioabă, foarte neghioabă. Și tata la fel.

Jurnalul dovedește că fiorul provocat de vizita la medicul neurolog era nejustificat. A doua zi după consultație, subiectul este menționat numai printre trivialități:

Ieri, am fost la psihiatru. Vizită de prezentare. Fără comentarii importante de făcut.
Am văzut piesa Pobre Menina Rica *de Carlos Lyra și Vinicius de Moraes, și apoi am mâncat o pizza.*
Am decis să-mi amân programul literar din 1964 pentru 1965. Voi aștepta să mă mai maturizez puțin.

Adevărul este că trecuse anul și, conform regulilor casei, avea dreptul la vacanță, care, de data aceasta, avea să fie în Belém. Vacanțele cu bunicii din partea tatei, Cencita și Cazuza, aveau un mare avantaj față de Araruama. În vremea în care poșta dura săptămâni întregi ca să aducă o scrisoare, iar pentru un telefon interurban trebuia să aștepți ore întregi și câteodată chiar zile, cei peste trei mii de kilometri distanță de Rio îl țineau pe băiețandru departe de controlul părinților sau de vizitele incerte ale acestora. Aventurile de neînchipuit în Rio de Janeiro erau o rutină în capitala statului Para, cum ar fi să bea bere, să joace biliard și să doarmă afară cu cei trei veri orfani de mamă și crescuți de bunic. Agitația era atât de mare, că, în câteva zile de vacanță, Paulo și-a pierdut briceagul, ceasul, lanterna și neprețuitul stilou Sheaffer's, cumpărat cu bani din premiul literar. Un obicei și-l păstra: nu

conta la ce oră se ducea la culcare, ultimele treizeci de minute înainte de a-l prinde somnul erau dedicate scrierii de scrisori către prieteni și lecturii din selecția generală de cărți pe care le luase în bagaj – titluri ce porneau de la romanul polițist *O Caso da Boa do Calendário* (*The Case of the Calendar Girl*) de Erle Stanley Gardner și ajungeau la enciclica *Pacem in Terris*, lansată în martie 1963 de papa Ioan XXIII („citirea acestei cărți mi-a permis o mare înțelegere socială", și-a notat el).

Dacă pentru prieteni umplea foi cu vești despre aventurile sale de acolo, în scrisorile pe care le scria tatălui său subiectul era unul și același: banii.

Nu ți-ai folosit niciodată banii mai bine ca atunci când ai cumpărat acest bilet. Nu m-am mai distrat niciodată atât de bine. Dar, pentru ca toți banii folosiți să fie cu profit pentru mine, am nevoie de mai mult. Nu e normal să cheltuiesc 140 de mii pe o călătorie în care să nu mă distrez. Dacă nu ai, nu-i nimic. Dar nu e corect să folosești toți banii la casă când viața mea cea scurtă trece.

Belém părea un oraș predestinat să-i provoace mari emoții. Cu trei ani înainte, tot o vacanță acolo i-a dat ocazia să-și lămurească o întrebare care-l neliniștise: în fond și la urma urmei, cum se năștea copiii? Înainte de asta, Paulo își făcuse curaj și i-a pus întrebarea lui Rui, un prieten puțin mai mare, dar răspunsul, dat cu o impolitețe supărătoare, l-a scos din pepeni:

— E foarte simplu: bărbatul își introduce penisul în vaginul femeii și, în momentul plăcerii, lasă o sămânță în burta ei. Această sămânță crește și devine om.

Lui nu i-a venit să creadă. Nu-i trecea prin minte că tatăl său ar fi fost în stare să practice o perversiune ca aceea cu mama sa. Cum nu era un lucru care putea fi scris în scrisori, a așteptat vacanța ca să se informeze de la persoana indicată: vărul Fred, care, în afară de faptul că era mai mare, era din familie, iar în versiunea lui putea avea încredere. Cu prima ocazie când a putut să stea de vorbă singur cu vărul său, a găsit un mod să aducă vorba și i-a repetat povestea dezgustătoare pe care i-o spusese prietenul său. Aproape că a făcut o criză de astm când l-a auzit pe Fred:

— Prietenul tău din Rio are dreptate, chiar așa e. Bărbatul penetrează femeia și depune o picătură de spermă în vaginul ei. Așa se nasc toți oamenii.

Paulo a reacționat cu furie:

— Spui asta doar fiindcă nu ai mamă și nu ești obligat să suporți această presiune. Reușești să ți-l imaginezi pe tatăl tău penetrând-o pe mama ta, Fred? Ai înnebunit!

Pierderea inocenței nu avea să fie singurul șoc pe care i-l pregătise Belém. Orașul avea să fie și scena primului său contact cu moartea. Sâmbăta de Carnaval, la lăsarea serii, când a ajuns la casa bunicilor de la o petrecere la Clubul Tuna Luso, a încremenit când și-a auzit o mătușă întrebând pe cineva: „Paulinho a aflat deja?" Bunicul Cazuza tocmai murise subit, în urma unui infarct. Paulo s-a întristat și s-a tulburat la aflarea veștii, dar s-a simțit important când i s-a dat de știre, neputând veni la Belém la timp, Lygia și Pedro l-au numit reprezentant al familiei la înmormântarea bunicului. După cum îi era obiceiul, a preferat să-și manifeste sentimentele în singurătate, prin înscrierile pe care le făcea în jurnal înainte să adoarmă:

Sâmbăta de Carnaval, 8 februarie
Această noapte nu s-a terminat cu bine pentru bătrânul Cazuza. Sunt confuz și distrus de această tragedie. Ieri, râdea și avea chef de glume, iar azi totul e sub tăcere. Râsul său nu va mai deborda de fericire. Brațele sale primitoare, poveștile sale despre orașul Rio vechi, sfaturile sale, cuvintele sale de încurajare – totul s-a terminat. Școlile de samba și carele alegorice trec pe stradă, dar totul s-a terminat.

În acea noapte, avea să creeze *Recordações*, poem cu trei strofe lungi dedicate bunicului. Durerea adolescentului exprimată în proză și versuri părea sinceră, dar era întrețesută cu alte simțăminte. Cu cadavrul încă expus în camera de oaspeți a casei, în ziua următoare Paulo a călcat strâmb de câteva ori, păcătuind împotriva castității – cu gândul, bineînțeles – când a văzut picioarele verișoarelor prezente la priveghi. Spre finalul după-amiezii de duminică, Cazuza a fost înmormântat – „un eveniment strălucitor", a scris nepotul în jurnal, însă de Lăsata-secului, în plină săptămână de doliu, verii deja se distrau prin cluburile din oraș. Acea vacanță din Belém nu numai că avea să fie ultima pe care o petrecea acolo, ci avea să însemne și un punct de răscruce în viața sa. În afară de experiențele trăite, știa că avea să înfrunte un an școlar foarte greu. Cu entuziasmul față de studiu și mai scăzut decât cel din anii anteriori, era ușor de prevăzut că zilele sale la „Santo Inácio" erau numărate, cu toate consecințele pe care acest lucru avea să le aducă acasă. Și nu numai asupra vieții sale școlare pluteau nori negri. În ajunul

reîntoarcerii la Rio, a revenit, în jurnal, la pagina cu ziua în care înregistrase moartea bunicului și a profitat de un mic spațiu alb pentru a scrie, cu litere foarte mici, dar lizibil: „Azi, am stat puțin pe gânduri și m-am apropiat de un adevăr îngrozitor: îmi pierd credința."

Nu era un sentiment nou. Ca termitele ce rod în liniște și neîndurător, primele sale îndoieli religioase apăruseră în timpul reculegerii spirituale de la „Santo Inácio". Urmărit de dorința sexuală și torturat de vinovăție, era cuprins de panică în fața posibilității de a suferi veșnic în flăcările apocaliptice descrise de părintele Ruffier. Cu această stare de spirit, a recurs la jurnal pentru a i se adresa lui Dumnezeu – pe un ton mult prea sfidător pentru un adevărat creștin:

Tu ai fost Cel care ai creat păcatul! A Ta e vina că nu m-ai creat într-atât de puternic, încât să rezist! Dacă n-am reușit să-mi țin cuvântul, vina e a Ta!

În dimineața următoare, s-a întristat și mai tare de blasfemia pe care o scrisese. Disperat, l-a tras spre un loc sigur pe colegul său Eduardo Jardim, a încălcat voit legământul tăcerii și și-a deschis sufletul. Alegerea nu era întâmplătoare. Jardim era modelul lui: inteligent, citea mult și era un bun poet, fără a fi exhibiționist. În garajul său se reunea grupulețul de la „Santo Inácio", din care făcea parte și Paulo, ca să discute lecturile fiecăruia. În special, fermitatea convingerilor religioase era cea care-l făcea pe Jardim nu numai un exemplu, ci și un confident ideal pentru un prieten cu sufletul mâhnit. I-a povestit că totul începuse cu o îndoială: dacă exista Dumnezeu, iar acest Dumnezeu l-a creat după chipul și asemănarea Sa, de ce se bucura de suferința lui? De la o întrebare la alta, a ajuns la marea întrebare, la îndoiala de nemărturisit: Dumnezeu chiar există? Temându-se de ascultători indiscreți, Jardim s-a apropiat de el și i-a murmurat, ca și cum ar fi fost într-un confesional, cuvintele care au avut efectul unei lovituri cu sare peste rănile prietenului său:

— Când eram mai mic, simțind cum credința în Dumnezeu îmi dispărea, am făcut cele mai mari sacrificii pentru a o păstra. Mă rugam cu disperare, făceam băi reci iarna, dar, puțin câte puțin, credința mi-a dispărut, încet, până când n-a mai rămas nimic. Credința mea s-a terminat.

Asta însemna că până și Jardim capitulase. Oricât ar fi încercat să se gândească la altceva, nu reușea să-și șteargă din minte imaginea unui băiat firav care se sacrifica într-o baie rece, în plină iarnă, ca Dumnezeu să nu dispară –

iar Dumnezeu pur și simplu îl ignora! În acea zi, Paulo Coelho l-a urât pe Dumnezeu. Și a scris, ca să nu mai existe îndoieli referitoare la sentimentele sale:

Știu cât e de periculos să-l urăști pe Dumnezeu.

Un episod banal, întâmplat la întoarcerea din perioada de reculegere, i-a înăcrit și mai tare relațiile cu Dumnezeu și păstorii săi. Pe drumul dintre Casa Gávea și „Santo Inácio", Paulo se gândea că șoferul autobuzului merge prea repede, punând în pericol viața tuturor. Ceea ce inițial a fost doar o îngrijorare a devenit un film de groază: dacă autobuzul ar fi făcut accident și el ar fi murit înainte de prânz, sufletul său ar fi ars în iad. Teama era mult mai mare decât rușinea. S-a dus până în partea din față a vehiculului, unde s-a așezat lângă conducătorul spiritual și i-a spus adevărul:

— Părinte Ruffier, șoferul conduce prea repede. Mi-e foarte frică să nu mor.

Înfuriat, acesta i-a spus printre dinți, la câțiva centimetri de chipul său:

— Ție ți-e frică să nu mori, iar eu sunt indignat de lașitatea ta.

Odată cu trecerea timpului, îndoielile au lăsat locul certitudinilor. A ajuns să-i urască pe preoți („o adunătură de înapoiați") și toate obligațiile pe care aceștia le impuneau, fie ele religioase sau școlare. Se simțea înșelat de iezuiți. Examinate de la distanță, predicile, care înainte păreau adevăruri solide, erau acum amintite ca „doze de un venin administrat lent, ca noi să urâm viața", după cum și-a înregistrat el în jurnal. Și s-a căit profund că l-a luat în serios pe acel limbut. „Și eu, prostul, chiar am crezut că viața nu face nici două parale", și-a notat el. „Și, cu moartea mereu la pândă, eram obligat să mă spovedesc mereu, ca să nu risc să mă duc în iad." Cu costul unei mari suferințe și al nopților de insomnie, la aproape șaptesprezece ani, Paulo avea certitudinile sale. Nu voia să mai audă nimic de biserică, predică, păcat. Și nu avea nici cea mai mică intenție să devină un bun elev în cel de-al doilea an de la profilul real, ale cărui ore erau pe cale să înceapă. Cu aceeași convingere, era hotărât să pună totul la bătaie, să-și investească toată energia în ideea fixă pe care nu o numea vocație, ci „profesie": aceea de a fi scriitor.

Un semestru a fost mai mult decât suficient ca toți să afle că acel colegiu își pierduse de tot semnificația pentru el. „Eu, care eram deja un elev slab, am ajuns să fiu unul foarte prost." Notele din carnet dovedesc că nu era vorba de o exagerare. Era unul dintre cei mai din urmă din clasă, la fiecare

serie de examene reușea să-și înrăutățească situația. La primele lucrări, a reușit să obțină o medie puțin peste 5, datorită unui suspect 9 obținut la chimie. În mai, media a scăzut la 4,4, dar alarma avea să fie dată abia în iunie, când raportul școlar a scăzut dramatic la 3,7. În acea lună, Pedro și Lygia au fost convocați la o ședință la colegiu împreună cu carnetul de note al fiului. Veștile nu puteau fi mai rele. Un preot le-a citit celor doi articolul 5 din regulamentul de la „Santo Inácio" – document pe care părinții erau obligați să-l semneze când înscriau copiii și care prevedea exmatricularea celor care nu atingeau media minimă impusă – și a mers direct la subiect, fără ocolișuri. Dacă în al doilea semestru avea să continue în același ritm, Paulo avea să fie lăsat repetent, lucru care însemna că, prin exmatricularea de la unul dintre colegiile cu cele mai mari tradiții din țară, își păta foaia matricolă. O singură ieșire exista pentru a evita exmatricularea – și pentru a salva aparențele, scutind elevul și părinții de rușine. Preotul propunea ca, înainte de exmatricularea inevitabilă, părinții să preia inițiativa și să-și transfere fiul imediat la altă instituție. Și le-a explicat că la „Santo Inácio" nu se mai întâmplase niciodată ceva asemănător. Le făcea această excepție din respect pentru faptul că elevul în cauză era nepotul bătrânului Arthur Araripe Júnior, „maestrul Tuca", unul dintre primii elevi ai colegiului, înscris acolo în 1903.

Pedro și Lygia s-au întors acasă distruși. Știau că fiul fuma pe ascuns, iar în respirație, în mod frecvent, se simțea consumul de alcool. Unii părinți ajunseseră să se plângă că Paulo devenise un exemplu prost. „Băiatul ăla e o amenințare", șușoteau mătușile, „o să ajungă să-i abată din drum pe toți verii mai tineri." Până atunci, ceea ce numeau „comportament ciudat" la Paulo fusese o problemă strict familială. Să pleci de la „Santo Inácio" pe ușa din spate era totuși o rușine pentru părinți, dovada publică a incompetenței lor de a-i fi dat o educație adecvată. Iar dacă un fiu, așa cum repeta tata de zeci de ori, era chiar o carte de vizită pentru familie, familia Coelho avea motive berechet pentru a se simți cu imaginea destul de pătată. Într-o vreme în care violența fizică era pedagogia obișnuită printre părinții brazilieni, Pedro și Lygia nu au ridicat niciodată mâna la Paulo, dar erau riguroși cu pedepsele pe care i le impuneau. Când l-a anunțat că urma să-l înscrie la Colegiul „Andrews" – unde avea să continue la real –, tata l-a mai anunțat și că viitoarea vacanță era anulată, iar alocația era suspendată temporar. Dacă voia bani să cumpere țigări sau bere, să-și caute de lucru.

Deși această alegere era o formă de pedeapsă, contrar așteptărilor, lui Paulo i-a plăcut schimbarea. Laic și infinit mai liberal decât „Santo Inácio",

„Andrews" era un colegiu mixt, care aducea o noutate delicioasă pentru cotidianul școlar: fetele. În afară de ele, existau discuții politice, grupuri de studiu în domeniul cinematografiei și chiar o trupă amatoare de teatru, căreia i s-a alăturat chiar înainte de a cunoaște toți profesorii. Cu un an înainte, se aventurase în lumea dramaturgiei: în ziua liberă, prelungită de Ziua Morților, s-a închis în cameră, hotărât să scrie o piesă de teatru. Ieșea numai la prânz și la cină și le justifica părinților detenția invocând că învăța pentru lucrările de la sfârșit de an. La sfârșitul celor patru zile de lucru, pusese la punct piesa *O Feio*, la care se referea pretențios ca la „un *petit guignol* à la Aluísio Azevedo" și al cărui sinopsis l-a lăsat înregistrat în jurnal:

> *În această piesă, prezint urâtul în societate. Este povestea unui tânăr respins, care ajunge să se sinucidă. Scenele se desfășoară prin siluete, în timp ce patru bufoni declamă sentimentele și acțiunile personajelor. În pauza dintre primul și al doilea act, în spatele publicului se aude cântând o melodie lentă de bossa nova, ale cărei versuri sunt legate de primul act. Am găsit o scenografie bună. Chiar anul acesta va fi pusă în scenă aici acasă, în grădina de iarnă.*

Simțul critic avea să vorbească mai tare decât mândria, iar la o săptămână după ce s-a întors din prima incursiune în dramaturgie i-a și dedicat un epitaf de cinci cuvinte: „Este groaznică. Curând, scriu alta." Iar apropierea de Teatrul Amator al Colegiului „Andrews", TACA, a făcut-o, în 1964, ca dramaturg (încă nepublicat). Cât privește viața școlară, profesorii, examenele, nimic din toate acestea nu părea să-l intereseze. Rareori, când subiectul merita să fie menționat în jurnal, făcea înregistrări scurte, negative și care dădeau dovadă de lipsă de perspective: „Merg prost cu studiile, sunt amenințat de eșec la geometrie descriptivă, fizică și chimie"; „Nu reușesc să pun mâna pe cărți: e mereu ceva care îmi distrage atenția, oricât de banal ar fi"; „Pe zi ce trece, orele de la școală mi se par mai lungi"; „Pe cuvânt, chiar nu știu ce se întâmplă cu mine, este ceva ce nu poate fi descris". Faptul că mărturisea că merge prost cu studiile era un mod de a ascunde adevărul. Se ducea la vale.

Până în octombrie, cu două luni înainte de sfârșitul anului, toate notele sale, la toate disciplinele, fuseseră sub 5. Tata găsi de cuviință că era momentul să prindă hățurile o dată pentru totdeauna și și-a respectat amenințarea: a obținut de la vărul Hildebrando Góes Filho un loc pentru fiul său, ca lucrător fiscal la o companie care se ocupa de operațiuni de dragare în portul Rio de Janeiro. Salariul era insuficient chiar și pentru a-și plăti

transportul și țigările. În fiecare zi, după cursurile de dimineață, fugea acasă, mânca de prânz, apoi lua autobuzul și se oprea în Santo Cristo, cartier central din Rio, de-a lungul cheiului. Un remorcher îl transporta până la dragă, unde-și petrecea zilele cu o planșetă în mână, bifând un „x" de fiecare dată când utilajul aduna deșeurile de pe fundul mării și le depozita într-o barjă. Părea ceva inutil și fără perspectivă, și-i aducea aminte de o poveste care-i era cunoscută: mitul grecesc al lui Sisif, în care personajul era obligat să împingă o piatră până în vârful muntelui și, când ajungea în vârf, piatra se rostogolea din nou la poale, trebuind ca, de fiecare dată, s-o împingă din nou. „Este o muncă ce nu se termină niciodată", a scris el în jurnal. „Când mă gândesc că s-a terminat, totul începe din nou." Chiar și așa, pedeapsa n-a produs nici un rezultat pozitiv. În continuare mergea prost la școală, iar, când a aflat că risca să piardă anul școlar, a înregistrat vestea în batjocură: „Un prieten al meu mi-a spus că voi rămâne corigent la matematică", notă el. „Și, chiar și așa, dimineața este atât de frumoasă, de muzicală, sunt chiar mulțumit. O, Doamne, ce viață frumoasă! Ce viață de viață, Doamne!" La sfârșitul anului, raportul a confirmat așteptările generale: media finală 4,2 însemna corigență la toate disciplinele.

Pe zi ce trecea, Paulo părea din ce în ce mai indiferent față de acea lume. Suporta fără proteste munca la dragă și nici nu i-a păsat că a primit de la părinți, drept dar de Crăciun, numai un briceag modest. Îl interesau numai literele, fie ele sub formă de romane, piese de teatru sau versuri. Da, pentru că, la câteva luni după ce întrerupsese poezia, s-a întors furios la versuri. După ce a reflectat mult, a ajuns la concluzia că nu era nici o rușine să compună versuri atâta timp cât nu venise momentul să-și pună pe hârtie romanul. „Și ce subiect am ca să scriu un roman! Dar, la naiba, nu reușesc un început bun, și nici nu am răbdarea suficientă să-l continu", mormăia el, pentru a încheia resemnat: „Și, totuși, asta e profesia pe care mi-am ales-o." După ce s-a acomodat cu vecinătățile din Gávea, a descoperit că mai erau și alți tineri interesați de cărți și literatură. Cum erau în total cincisprezece fete și băieți, au creat un club de lectură, intitulat „Rota 15" – numele venea de la inițialele străzii Rodrigo Otávio, ce tăia Padre Leonel Franca, unde se afla casa lui, la colțul căreia se întrunea grupul. Producția poetică a lui Paulo Coelho era atât de prolifică, încât, când „Rota 15" a hotărât să lanseze o cărticică de poezii litografiată, el a contribuit cu un grupaj de treisprezece poezii (printre care și premiata *Femeia de treisprezece ani*), la sfârșitul căruia se afla CV-ul său: „Paulo Coelho și-a început cariera literară în 1962, scriind

cronici scurte, pentru ca mai târziu să adopte genul liric. A intrat la Academia de Litere «Santo Inácio» în 1963 și, în același an, a câștigat premiul cel mare al acestei asociații." „Rota 15" și-a închis porțile în mod scandalos, când Paulo l-a acuzat pe casier că i-a golit seifurile și a folosit banii ca să vadă spectacolul franțuzoaicei Françoise Hardy, diva pop care avea reprezentație în Rio.

Se credea deja un poet de statură suficientă ca să nu mai depindă de micuțele ziare de cartier sau de grupuri. Cu încrederea de sine a unui veteran, a simțit că venise momentul să zboare mai sus. Visul său era să vadă publicat un elogiu – un simplu citat era perfect – în respectatul editorial literar „Scriitori și cărți" pe care José Condé, din Pernambuco, îl semna săptămânal în ziarul *Correio da Manhã*. Capabil să construiască sau să demoleze reputații printr-un simplu paragraf, ursuzul Condé sărbătorea participarea la realizarea cărții *Os Sete Pecados Capitais*, culegere lansată de Editura „Civilização Brasileira" și în care îi avea colegi pe Guimarães Rosa, Otto Lara Resende, Carlos Heitor Cony și Lygia Fagundes Telles, printre alți scriitori de aceeași importanță. Paulo admira stilul sec al lui Condé și spera ca privirea ascuțită a criticului să descopere talentul ascuns din scrierile sale. A adăugat noi poezii la antologia publicată de „Rota 15", a dactilografiat cu atenție și a expediat maldărul legat cu grijă către redacția ziarului *Correio*. Miercurea următoare, ziua cu „Scriitori și cărți", a alergat într-un suflet la standul de ziare, nerăbdător să citească părerea lui Condé despre el. Surprinderea i-a fost atât de mare, încât a tăiat articolul, l-a lipit în jurnal și a scris deasupra: „Acum o săptămână, i-am scris lui J. Condé, i-am trimis poeziile și i-am cerut să mi le critice. Iar azi, îmi apare asta în ziar." Motivul indignării sale era post-scriptumul de zece rânduri de la sfârșitul articolului:

> *Tinerilor îndrăzneți, nerăbdători să le apară publicate cărțile, aș dori să le reamintesc exemplul lui Carlos Drummond de Andrade, care, timp de cincisprezece ani, a publicat numai trei volume mici, cu un total de o sută patruzeci și patru de poezii... Și, chiar zilele trecute, un critic sublinia că Ernest Hemingway și-a rescris nici mai mult, nici mai puțin de douăzeci de ori acea capodoperă de mici dimensiuni care se numește* Bătrânul și marea.

Copleșit de răspunsul agresiv, și-a asumat vina. Dacă cu puțin timp înainte îi mulțumea lui Dumnezeu pentru fericirea că și-a descoperit vocația, acum stăpânirea de sine făcea loc unei mulțimi de îndoieli. „Poate că nu sunt făcut să fiu scriitor", se gândea el. Dar și-a înlăturat imediat din cuget toate aceste

îndoieli. Precum prietenul care făcea băi reci ca să nu-și piardă credința în Dumnezeu, trebuia să lupte și el fără ezitare sau clipe de slăbiciune pentru a-și realiza visul. Simțea lovitura dată de Condé, dar nu era dispus să se lase bătut. Și-a petrecut toată ziua fără să se gândească la altceva în afară de articolul literar. Pentru a-și distrage atenția, noaptea a încercat să se uite la televizor, la un episod din faimosul serial american *Dr. Kildare*, care prezenta activitatea unui tânăr medic, jucat de actorul Richard Chamberlain, într-un mare spital. A deconectat aparatul înainte de terminarea episodului și a scris în caiet:

În episodul de azi al serialului Dr. Kildare, *directorul spitalului îi spune medicului: „N-ar fi trebuit să încerc să-ți schimb viața, Jim. Noi toți ne naștem croiți pentru un ideal." Am aplicat aceste cuvinte profesiei de scriitor și m-am hotărât s-o urmez.*

Entuziasmat de propria-i determinare, a compus cinci versuri în maniera poemului *If...* al britanicului Rudyard Kipling:

Dacă ai fi în stare să ceri prietenilor și inamicilor o șansă.
Dacă ai fi în stare să auzi un „nu" și să-l consideri un „poate".
Dacă ai fi în stare să-ncepi de jos și, chiar și așa, să pui în valoare puținul care-ți revine.
Dacă ai fi în stare să te perfecționezi în fiece clipă și să ajungi în vârf fără să te lași dominat de mândrie.
Atunci vei fi scriitor.

Cufundat în gânduri atât de înalte, vedea cu mare mâhnire perspectiva de a se întoarce în băncile de la Colegiul „Andrews". Torturat de idee, a proiectat un plan care, dacă ar fi reușit, l-ar fi scăpat de liceu o bună bucată de vreme: să obțină o bursă de studiu în afara țării, așa cum făcuseră unii dintre colegii săi. Părinții și-au redobândit speranțele când au văzut că s-a înscris la American Field Service, programul de schimb cultural foarte în vogă în acea vreme. Judecând după note, nu era o nulitate absolută la engleză (disciplină la care rar mergea prost, pentru standardele sale), lucru care însemna jumătate de drum parcurs pentru a obține bursa. Timp de două săptămâni, și-a dedicat timpul liber pentru a pregăti maldărul de hârtii necesare la înscriere: adeverințe școlare, fotografii de tip pașaport, scrisori de

intenție. Când au început examenele, cei șapte concurenți pentru locul din grupul său au fost reduși la patru, pentru ca, în ultimă instanță, să rămână numai Paulo și încă doi, calificați pentru examenul decisiv: interviul oral ținut de cineva din Statele Unite – totul în engleză, bineînțeles.

În ziua stabilită, era atât de emoționat, încât, când s-a așezat în fața examinatorului – o fătucă de vârsta lui –, a simțit prima lovitură, ca și cum ar fi fost un pumn în capul pieptului. Și-a lăsat deoparte ateismul și, în liniște, l-a implorat pe Dumnezeu să nu fie decât o alarmă falsă. Nu era – avea o criză de astm. Un sunet ascuțit, sec ieșea din plămânii săi, în timp ce, cu ochii holbați, pipăia buzunarele în căutarea inhalatorului. Încerca să vorbească, dar, în locul vocii, se auzea un gâfâit. Speriată de scenă, americanca a rămas încremenită, fără să știe ce să facă. După câteva minute, criza a încetat. După ce s-a liniștit, a reușit să termine interviul, dar a ieșit de acolo cu un presentiment urât: „Cred că astmul m-a făcut să pierd totul." De fapt, cu o lună înainte de îmbarcare, a primit telegrama care-l anunța că nu fusese ales. În loc să se simtă copleșit de eșec, Paulo l-a atribuit nu proastei sale prezentări, ci faptului că mama sa vizitase Statele Unite înainte. „Cred că preferă persoane ale căror rude n-au fost niciodată în Statele Unite", a scris el, completând cu o evaluare demnă de vulpea din fabula cu ciorchinele de struguri: „Ei cred, cel puțin asta este interpretarea mea, că sunt prea deștept pentru America."

În aceeași perioadă, apare în viața sa o nouă și cuceritoare pasiune. De data aceasta, pasiune în carne și oase, cu ochii căprui, picioare lungi, pe nume Márcia. La șaptesprezece ani, Paulo continua să fie slab și micuț pentru standardele braziliene. Avea cincizeci de kilograme, cu cel puțin zece sub greutatea ideală a unei persoane care măsura 1,69 m, statură pe care avea să și-o mențină tot restul vieții. Și nu era un adolescent frumos, după propria-i părere imparțială: „Eram urât, slab, nedotat cu șarm și incapabil să trezesc interesul vreunei iubite", repeta el de zeci de ori, cu ușoare variații în vocabular, în interviurile pe care le-a dat de-a lungul vieții. „Din cauza fizicului meu, aveam un complex de inferioritate." În timp ce majoritatea băieților foloseau cămăși cu mâneci scurte și drepte pentru a-și arăta mușchii, el se îmbrăca mereu cu cămăși cu mâneci lungi, care ascundeau umerii înguști și brațele slabe. O curea de piele disproporționată față de măsurile proprietarului îi ținea blugii prespălați, așa cum poruncea moda, lipiți de picioarele delicate. Chipul era completat de ochelarii cu ramă din metal și lentile colorate, care mai târziu aveau să devină marca înregistrată a membrului

Beatles, John Lennon. Părul îi acoperea urechile și se apropia de umeri, iar în ultima vreme lăsase să-i crească o mustață aspră și un mic smoc de păr sub buza inferioară.

Cu un an mai mică decât Paulo, Márcia era aproape vecina lui, fiindcă locuia într-o clădire aflată la întretăierea străzii Rodrigo Otávio cu strada Padre Leonel Franca. Învăța tot la „Andrews" și făcea parte din „Rota 15". Cu părul deschis la culoare și drept, nas de păpușă și ochi languroși, Márcia era considerată, în ciuda supravegherii stricte a părinților și a fratelui mai mare, drept cuceritoare și, tocmai de aceea, sfârșea prin a fi una dintre cele mai curtate fete din grup. Chiar dacă avea stimă față de el însuși, viitorul autor de bestselleruri nu și-a dat seama niciodată că ea îl privea într-un fel special. Mai ales când el se afla în polemică cu un alt „intelectual" din grup, Alcides Lins, sau Cidinho, cum îl numeau ei, despre filme, cărți și piese de teatru. Deși cei mai mulți nici măcar nu cunoșteau semnificația exactă a acestui cuvânt, aproape toți se simțeau „existențialiști". Paulo nu folosea haine șic, nu avea mașină și nici nu era puternic, dar pe Márcia o tulbura când îl auzea povestind fragmente din cărți sau când recita versuri ale poeților celebri. El, în schimb, niciodată n-a simțit vreo simpatie din partea fetei, până când ea a luat inițiativa.

În noaptea de 31 decembrie 1964, Paulo a mai încheiat un volum din jurnal cu următoarea frază melancolică: „Azi e ultima zi din 1964, an care se termină cu un geamăt ascuns în noapte. Un an încoronat de mâhnire." Și, cu acest aer deprimat, s-a alăturat prietenilor după două zile, într-o sâmbătă, pentru a vedea spectacolul *Opinião*, cu cântăreața Nara Leão, la Teatrul „Arena" din Copacabana. Grupul și-a împărțit locurile și s-a întâmplat ca Márcia să se așeze lângă el. Când luminile s-au stins și vocea suavă a lui Nara a început să intoneze primele versuri din *Peba na Pimenta* de João do Vale, fata a simțit o atingere foarte delicată, aproape ca o adiere pe mâna ei. S-a uitat pieziș, fără să-și miște chipul, și a văzut mâna lui Paulo peste mâna ei. Și-a împreunat imediat degetele cu ale lui și l-a strâns ușor. El s-a speriat atât de tare, încât prima reacție a fost de panică: dacă făcea o criză de astm acum? Nu, s-a liniștit. „Eram sigur că Dumnezeu ghidase mâna Márciei până la a mea", își amintea el apoi. „Dacă era așa, de ce mi-ar fi trimis o criză de astm atunci?" Și, respirând ca orice muritor, cei doi s-au îndrăgostit nebunește. Când spectacolul s-a terminat, Nara Leão a trebuit să facă bis de mai multe ori cu melodia de afiș, un protest al lui Zé Kéti contra dictaturii militare ce se instalase în Brazilia cu nouă luni înainte.

Ținându-se mereu de mâini, perechea a profitat de întuneric, s-a furișat prin sala plină ochi și a ieșit. Pe drum, încă o mai puteau auzi pe Nara cântând versurile din deschiderea melodiei *Opinião*, la al patrulea bis:

Puteți să mă bateți, puteți să mă prindeți,
Puteți chiar să mă lăsați fără mâncare,
Că tot nu-mi schimb părerea,
De aici, din deal, eu nu plec.

Și-au scos pantofii și au mers ținându-se de mână pe nisipul de pe Copacabana. Paulo o îmbrățișă și-ncercă s-o sărute, dar ea se retrase delicat:

— N-am fost niciodată sărutată pe gură.

El a reacționat cu naturalețea unui bătrân donjuan:

— Nu-ți face griji, eu am sărutat deja multe fete. O să-ți placă.

Sub căldura sufocantă și cerul înstelat al nopții din Rio, cei doi mincinoși și-au dat un sărut prelung, de care ambii aveau să-și aducă aminte cu dor patruzeci de ani mai târziu. În mod hotărât, anul 1965 nu putea să-nceapă mai însuflețit. Relația cu Márcia i-a adus o pace în suflet cum nu-și aducea aminte să fi avut vreodată, nici măcar în cele mai bune vremuri din Araruama și Belém. Simțindu-se în al nouălea cer, nici măcar nu s-a supărat când a aflat că fusese descalificat la un concurs de poezii sponsorizat de Institutul Național „Mate". „Ce mai contează un premiu în plus sau în minus", a scris el mărinimos, „pentru cineva care este iubit de o femeie ca Márcia?" Pagini întregi din jurnal erau acum ocupate de desene cu inimioare, străpunse de săgeți de dragoste, cu numele celor doi gravate.

Fericirea a avut viață scurtă. Înainte de terminarea verii, părinții Márciei au aflat cine era acel iubit nou și au fost neîndurători: cu el, nu. Și, cum ea dorea să știe motivele interdicției, mama sa a fost de o sinceritate supărătoare:

— În primul rând, este foarte urât. Nu știu ce a văzut o fată frumoasă ca tine la un băiat atât de urât și de neajutorat. Tu ești o fată căreia-i plac petrecerile, iar el nici măcar nu știe să danseze. Nu vrea să știe decât de cărți. Și apoi, băiatul ăsta pare foarte bolnăvicios, nu știu...

Márcia răspunse că Paulo era sănătos. Suferea de astm, ca milioane de alte persoane, dar era ceva vindecabil, nu era o deviație de caracter. Dacă totuși astmul avea vindecare, mama se temea să nu sufere și de alte boli, de data aceasta contagioase:

— Deja mi s-a spus că e chiar existențialist și comunist. Nici nu mai avem ce discuta despre acest subiect.

Pentru fată, subiectul era departe de a fi încheiat. I-a povestit totul iubitului și ambii au decis să înfrunte situația. Au ajuns să se-ntâlnească pe ascuns, să fie primiți în casele prietenilor comuni și, în lipsa locurilor sigure, momentele de intimitate erau foarte rare – în general, se petreceau în bărcile din laguna Rodrigo de Freitas. Și nu mergeau niciodată mai departe de cele preliminare. Paulo simula naturalețea, când, de fapt, avusese până atunci numai o relație sexuală, care se-ntâmplase cu câteva luni înainte. Profitând de absența părinților, care plecaseră la film, a reușit s-o convingă pe Madalena, o frumoasă servitoare recent angajată de mama lui, să urce în camera sa. Deși avea doar optsprezece ani, Madá era o tânără destul de experimentată pentru ca băiatul să păstreze amintiri frumoase din prima sa noapte.

Când au aflat că fiica lor continua să se-ntâlnească pe furiș cu „acel individ", părinții au sporit supravegherea și i-au interzis să mai vorbească la telefon cu Paulo. Dar, imediat, au descoperit că amândoi își puneau alarma la ceas să sune sub pernă la ora patru dimineața și astfel, protejați de liniștea nopții, își șopteau cuvinte de dragoste cu gura lipită de receptor. Pedeapsa pentru nesupunere a fost și mai dură: să stea o lună închisă în casă. Márcia nu s-a lăsat bătută: cu ajutorul servitoarei, îi trimitea bilețele prin care stabilea ora la care să se posteze pe o stradă din spatele clădirii pentru a o vedea la fereastra camerei în care era închisă. Într-o dimineață, când s-a trezit, s-a uitat pe fereastră și a văzut pe pavajul străzii o declarație de dragoste scrisă cu litere imense: „M.: te iubesc. P."

Când pedeapsa mai avea puțin și ajungea la sfârșit, mama a insistat din nou: Paulo nu era bun pentru ea, relația aceea nu avea să meargă, era vorba de un individ fără viitor și perspective. Încăpățânată, fata răspundea că nu, nu termină relația. Planul ei era ca într-o zi să se căsătorească cu Paulo. Când a auzit acest lucru, o mătușă a ajuns să insinueze că un băiat firav ca el poate că nu ar fi în stare nici măcar să-și respecte obligațiile conjugale. „Știi despre ce vorbesc, nu-i așa, draga mea?", a insistat mătușa. „Căsătorie, sex, copii... Oare, așa slăbuț cum e el, poate să aibă o viață normală?" Márcia nu părea să facă caz de amenințări. Imediat ce și-a ispășit pedeapsa, a început să se întâlnească din nou cu Paulo. Descoperiseră un loc ideal: în biserica Nossa Senhora da Conceição, care era aproape de casele lor. Niciodată nu se așezau unul lângă altul, ci unul în fața celuilalt, pentru a nu trezi suspiciuni, și stăteau de vorbă în șoaptă. În ciuda precauțiilor pe care și le luaseră, au

ajuns să fie prinși în flagrant de tatăl Márciei, care a târât-o până acasă în urlete, iar, când a ajuns acolo, i-a dat o pedeapsă proporțională cu păcatul comis: o puternică bătaie cu cureaua.

Fata, chiar și așa, părea ferm hotărâtă să continue relația, să se logodească și să se căsătorească cu prințul ei fermecat. Iar dacă părinții ei erau împotrivă, ai lui Paulo nu păreau nici ei foarte entuziasmați de alegerea fiului. Cum organizarea petrecerilor era ceva normal acasă la prietenii săi, Paulo a reușit să-i înduplece pe Lygia și Pedro și a organizat una și la el acasă. A fost un dezastru. Când și-a văzut fiul dansând lipit de iubită, tata s-a oprit cu brațele încrucișate lângă ei, privindu-i ostentativ contrariat, până când Márcia, rușinată, și-a cerut scuze și s-a dus lângă un grup de prietene. Și la fel erau și ceilalți. Dansatul lipiți unii de alții sau cu mâna sub talia fetei era de ajuns ca tata să repete impolitețea: se oprea lângă pereche și încrucișa brațele, iar nesupravegheați îi lăsa numai când „se purtau frumos". În afară de asta, toată petrecerea a decurs sub o riguroasă prohibiție, având în vedere că, la ordinul stăpânului casei, băuturile alcoolice fuseseră interzise – fără excepție nici măcar pentru o bere inocentă.

Din cauza tuturor acestor lucruri, asta avea să fie și prima, și ultima petrecere dată de familia Coelho în imensa casă roz. Dar nimic, nici chiar ofensele tatei, nu părea să-i afecteze fericirea lui Paulo. Ziua de naștere a Márciei se apropia, iar relația încă nu împlinise două luni când mama a chemat-o să stea de vorbă. Neîncrezătoare în rezultatele educației prin violență, a jucat tare:

— Dacă termini relația cu acest băiat, poți să-ți alegi cel mai bun butic din Rio și să-ți cumperi ce rochii vrei.

Mama știa că atinsese un punct slab al fetei – mândria –, însă reacția inițială a Márciei a fost să considere propunerea inacceptabilă, „un șantaj fără măsură". După ce a stat totuși mai mult pe gânduri, a ajuns la concluzia că dăduse dovezi cât se poate de elocvente pentru iubirea ei. Și, sincer vorbind, amândoi știau că era o iluzie să-și închipuie că reușeau să ducă mai departe acea relație contra voinței părinților. Amândoi erau minori, în întreținere, ce viitor puteau să aibă? Dacă trebuia să termine, măcar să fie pentru un preț bun. Și a consimțit. Când a citit scrisoarea Márciei prin care-i comunica sfârșitul aventurii amoroase, Paulo a izbucnit în lacrimi și și-a înregistrat în jurnal frustrarea că nu a reușit să trăiască cu tânăra o poveste de dragoste tragică precum cea dintre Romeo și Julieta: „Pentru cineva ca mine, care

Márcia, prima sa pasiune
in carne și oase,
care și-a schimbat iubitul
pe două rochii.

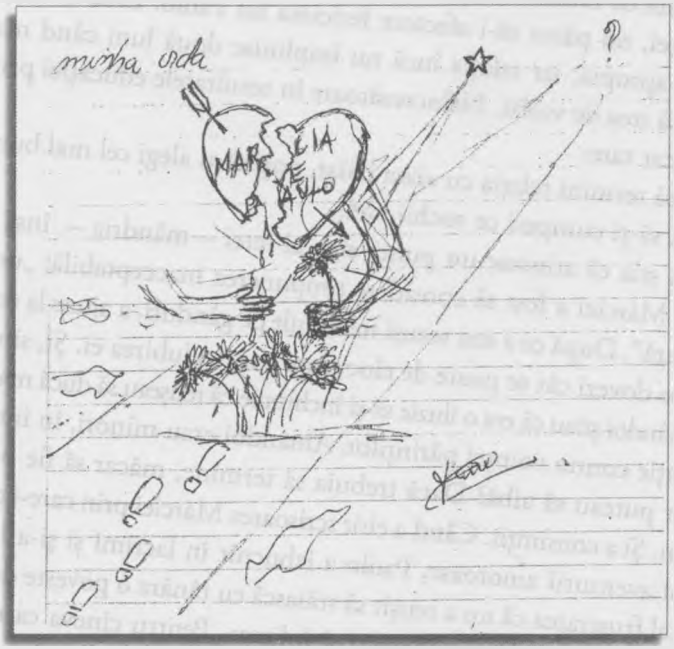

visa să transforme Gávea într-o Verona braziliană, nu putea să existe final mai melancolic decât cel de a fi schimbat pe două rochii."

Părăsit de Marea Iubire – așa cum se referea la Márcia în jurnal, cu inițiale majuscule –, a căzut din nou în depresie. Preocupați de starea fiului, părinților le-a părut rău și au decis să facă o excepție: deși vacanța în Araruama fusese interzisă, ca pedeapsă pentru eșecul de la „Andrews", putea să se distreze la Carnaval cu verii săi. Paulo a ajuns în oraș cu autobuzul, vineri seara, și și-a petrecut sfârșitul de săptămână melancolic, fără chef nici măcar ca să vadă fetele la dansurile din oraș. Luni seara, a acceptat invitația celor trei prieteni ca să bea o bere la o cârciumă din apropierea casei unchiului José. Când masa era acoperită de căpăcele, care demonstrau cantitatea excesivă de bere consumată, unul dintre băieți, Carlinhos, a avut o idee:

— Părinții mei sunt plecați, iar mașina e ușor de furat din garajul de acasă. Dacă vreunul dintre voi știe să conducă, putem să facem o tură prin oraș.

Deși nici unul dintre ei nu pusese mâinile pe volanul unei mașini, Paulo s-a aventurat:

— Eu știu.

Actul continuă: au achitat nota de plată, s-au dus acasă la Carlinhos și au luat mașina. Când cei patru se îndreptau spre bulevardul principal, pe unde defilau dansatorii și școlile de samba, o pană de curent a stins complet luminile orașului. În ciuda întunericului, Paulo a continuat să meargă prin mijlocul confuziei pietonilor și a petrecăreților. Dintr-odată, a văzut un grup de încornorați care se îndreptau spre mașină. Fără să știe cum să reacționeze în fața neprevăzutului, a ocolit și a accelerat, speriat, iar atunci unul dintre prieteni a strigat:

— Vezi, băiatul!

Era prea târziu. Toți auziseră un zgomot puternic la bara de protecție din față, dar Paulo a continuat să accelereze, în timp ce colegii priveau în spate și strigau panicați:

— Dă-i drumul, Paulo! Dă-i drumul! Fugi de-aici! Ai omorât băiatul!

5
Pentru a potoli Îngerul Morții, Paulo decapitează capra vecinului, acoperind cu sânge peretele casei

Băiatul era Luís Cláudio, sau Claudinho, cum i se spunea, fiul croitorului Lauro Vieira de Azevedo. Avea șapte ani și locuia pe strada Oscar Clark, în apropiere de casa în care era găzduit Paulo. Șocul a fost atât de puternic, încât l-a proiectat pe băiat departe, cu abdomenul despicat și măruntaiele ieșindu-i din corp. Dus în stare de inconștiență la Casa de Caridade, singurul spital din Araruama, s-a constatat că izbitura i-a rupt brațul. Pentru a opri hemoragia, medicul de gardă i-a făcut o transfuzie de sânge, dar presiunea arterială a scăzut brusc. Claudinho se afla între viață și moarte.

După impact, în afara faptului că nu l-au ajutat pe băiat, Paulo și prietenii săi au fugit în mare viteză de la locul accidentului. Au ținut autovehiculul acasă la Carlinhos și, cum orașul era încă în întuneric, s-au dus până la Maurício, un alt pasager al automobilului. Pe drum, și-au dat seama că vestea se răspândea. Panicați de zvonurile că băiatul murise, au făcut un pact de tăinuire eternă: nici unul dintre ei nu avea să deschidă niciodată gura despre cele întâmplate. Fiecare și-a urmat drumul. Pentru a nu trezi suspiciuni, Paulo a ajuns acasă la unchiul José ca și cum nu s-ar fi-ntâmplat nimic – după cum a spus și el, „cu cel mai mare cinism". După o jumătate de oră totuși, bomba a explodat: denunțați de cel de-al patrulea membru al grupului, care fusese și martor, Maurício și Aurélio au fost prinși și, constrânși de polițiști, au povestit cine a condus mașina. Unchiul l-a dus în cameră și i-a atras atenția în legătură cu gravitatea situației:

— Băiatul se află între viață și moarte. Să ne rugăm să trăiască, pentru că altfel lucrurile se înrăutățesc mult pentru tine. Părinții tăi au fost anunțați și vor veni de la Rio ca să stea de vorbă cu polițiștii și cu judecătorul. Între timp, nu ieși din casă. Aici ești în siguranță.

Unchiul cunoștea faima de scandalagiu și țărănoi a croitorului și-i era frică ca vecinul să nu facă vreo prostie. Teama sa s-a confirmat chiar în acea

noapte. După ce și-a vizitat fiul care agoniza în spital, Lauro a apărut la poarta casei în care se ascundea Paulo, însoțit de doi indivizi încruntați. Lăsând la vedere revolverul de la brâu și fără a-și controla emoțiile, și-a îndreptat degetul spre chipul unchiului José:

— Domnule Araripe, Claudinho se zbate între viață și moarte la Casa de Caridade. Cât timp nu iese din spital, nepotul tău nu pleacă din Araruama. Iar dacă fiul meu moare, Paulo va fi înmormântat împreună cu el, pentru că o să vin aici să-l omor.

Spre lăsarea nopții, Lygia și Pedro au ajuns la Araruama și, chiar înainte de a-și vedea fiul, au mers acasă la judecătorul de drept, de la care au aflat că „autorul" putea să părăsească orașul numai cu autorizația sa. Prezența părinților nu i-a diminuat disperarea lui Paulo, care și-a petrecut noaptea ca un câine, fără să reușească să închidă un ochi. Culcat în pat, a scris cu litere tremurânde:

Aceasta e cea mai lungă noapte din viața mea. În această noapte, trec prin momente de chin, fără să știu care e starea copilului. Oricum, momentul cel mai chinuitor a fost când am ajuns acasă la Maurício, după accident, și toți spuneau că băiatul murise. Mi-am dorit să mă fac nevăzut, să dispar. Numai tu, Márcia, ai fost și ești în gândurile mele de până acum. Voi primi citație, fiindcă am condus fără carnet. Iar, în cazul în care starea copilului se înrăutățește, voi răspunde penal, riscând chiar să mă duc la școala de corecție.

Era iadul pe pământ. În dimineața zilei de marți, de Lăsata-secului, cele două știri – accidentul și amenințarea croitorului – au făcut înconjurul orașului, atrăgând spre strada Oscar Clark grupuri de curioși care așteptau sfârșitul dramei. Chiar de dimineață, Lygia și Pedro s-au hotărât să le facă o vizită de curtoazie părinților lui Claudinho ca să-și ceară scuze pentru cele întâmplate și ca să obțină vești despre starea de sănătate a băiatului care era în continuare inconștient. Lygia a aranjat un frumos coș cu fructe pentru ca mama să i-l ducă copilului. Când ea și soțul se apropiau de casă, pe aceeași parte unde locuia unchiul José, Lauro i-a trimis înapoi, pentru că nu voia să vorbească cu ei. A repetat amenințarea – „fiul vostru pleacă viu din acest oraș numai dacă al meu supraviețuiește" – și i-a spus Lygiei că poate să-și ia fructele înapoi: „Aici nu moare nimeni de foame. Nu vreau pomană, îmi vreau fiul înapoi." Paulo nu ieșea din cameră decât ca să ceară vești despre băiat. Toate informațiile pe care le primea erau înregistrate în caiet:

[...] *Au fost la spital de dimineață. Băiatului i-a scăzut febra, și bine-ar fi ca tata să-și retragă plângerea de la poliție.*
[...] *Întregul oraș știe deja totul și nu pot să ies din casă, fiindcă sunt căutat. Mi-au spus că ieri, la dans, era la poartă un procuror care mă aștepta.*
[...] *Febra băiatului a crescut din nou.*
[...] *Se pare că e posibil să fiu arestat în orice moment, fiindcă cineva a spus poliției că sunt major. Acum totul este în mâinile băiatului.*

Febra i-a crescut și a scăzut de mai multe ori. Claudinho și-a recăpătat cunoștința miercuri dimineața, după două zile de la accident, dar abia mai târziu a încetat agonia, când medicii au spus că se afla în afara oricărui pericol și că urmau să-l externeze în câteva zile. Joi dimineața devreme Pedro Coelho și-a dus fiul să depună declarații la judecător, în prezența căruia a trebuit să semneze un act de asumare a tuturor cheltuielilor medicale și de spitalizare făcute de familia băiatului. Acesta a supraviețuit fără nici o urmare, cu excepția unei cicatrice enorme pe abdomen, care avea să-i însemneze corpul pentru totdeauna. Chiar și așa, destinul se pare că a hotărât ca întâlnirea sa cu moartea să aibă loc într-o luni, de Carnaval. După treizeci și patru de ani, la 15 februarie 1999 – o altă zi de Carnaval –, Luís Cláudio, la acea vreme comerciant, căsătorit și tată a două fete, a fost târât din casa sa din Araruama de doi bandiți mascați, aparent dintr-o bandă mafiotă care asalta camioanele încărcate. Torturat cu sălbăticie, era încă conștient când bărbații l-au legat, i-au îmbibat hainele cu benzină și i-au dat foc, carbonizându-l.

Însă în acel an, 1965, supraviețuirea copilului nu i-a schimbat dispoziția lui Pedro Coelho. La întoarcerea în Rio, Paulo a auzit că, drept pedeapsă pentru accident și pentru că a mințit, avea să stea o lună fără să iasă seara din casă. Iar alocația, pe care o recuperase în decembrie, când și-a dat demisia de la dragă, avea să fie suspendată din nou, până când îi înapoia tatei cei 100 de mii de cruzeiro (aproximativ trei mii de reali în 2008) pentru a acoperi cheltuielile cu accidentul. La două luni după reînceperea cursurilor, primul raport de note de la „Andrews" a schimbat speranțele familiei Coelho: deși mersese prost la unele discipline, fiul primise note atât de bune la portugheză, filozofie și chimie, încât media sa generală urcase la 6,1 – cifre mediocre, da, dar cu siguranță erau un progres pentru cineva care, până nu demult, nu reușea să ajungă nici măcar la nota cinci. Sperau cu toții: la cel de-al doilea raport, media a scăzut la 4,6, iar la cel de-al treilea abia că reușea să

ajungă la 2,5. Ziua de sosire a notelor a ajuns să fie cea a certurilor în familie. Pedro Queima Coelho de Souza se urca pe pereți, țipa, tăia privilegiile, amenința cu pedepse din ce în ce mai dure, dar Paulo părea indiferent la acele chestiuni. „M-am săturat de școală", le repeta el prietenilor. „Când voi putea să fug, nu voi sta pe gânduri de două ori."

Energia și entuziasmul pe care le economisea din lucrările de la școală erau în întregime canalizate asupra proiectului său de a deveni scriitor. Neresemnat cu faptul că încă nu era un autor cunoscut și fiind sigur de propriul talent, a ajuns la concluzia că problemele sale puteau fi rezumate într-un cuvânt: propagandă. În lungile plimbări nocturne cu prietenul său, Eduardo Jardim, pe plaja din Copacabana, la acel început de an 1965, s-a gândit mult la această temă – sau, după cum spunea el, „la problemele mele de a mă convinge că sunt un scriitor consacrat". Ecuația sa părea simplă: într-o lume care devenea din ce în ce mai materialistă (prin comunism sau capitalism, era același lucru), tendința naturală era ca artele să dispară și, odată cu ele, și literatura. Și numai propaganda putea să le salveze de armagedonul cultural. Principala sa îngrijorare era față de litere, așa cum îi făcuse cunoscut în mai multe rânduri lui Jardim: fiindcă nu era la fel de răspândită ca muzica, literatura nu găsea teren fertil în rândul tinerilor. „Dacă acestei generații nu are cine să-i inculce plăcerea pentru litere", îi argumenta unui prieten, „acestea vor dispărea în scurt timp." În încheiere, le dezvăluia rețeta sa de succes:

— Tocmai de aceea, propaganda va fi principalul element din programul meu literar. Și va fi administrată de mine. Prin propagandă, voi obliga publicul să citească și să judece ceea ce scriu eu. Prin asta, cărțile mele vor avea vânzări mai mari, dar aceasta va fi doar o consecință secundară. Important este că voi trezi curiozitatea oamenilor obișnuiți asupra ideilor și teoriilor mele.

În ciuda aspectului de om speriat cu care Jardim îl asculta, el continua cu proiectele pentru faza de după cucerirea publicului:

— Apoi, după exemplul lui Balzac, voi scrie, sub pseudonim, articole care să mă susțină, dar astea sunt deja alte chestiuni.

Jardim nu părea să fie de acord cu nimic din ce auzise:

— Gândești ca un comerciant, Paulo. Adu-ți aminte că propaganda este ceva fals, ceva care-i forțează pe oameni să facă ceea ce nu-și doresc.

Chiar și așa, el era atât de convins de eficiența ideilor, încât, chiar din ianuarie, a ținut lipită de biroul său de acasă o listă sumară a sarcinilor pe

care ar trebui să le îndeplinească pe parcursul anului pentru a ajunge să se facă cunoscut:

Program literar pentru anul 1965

Să cumpăr toate ziarele din Rio în cursul săptămânii.
Să verific secțiunile literare, persoanele responsabile și directorii de ziar. Să trimit lucrări responsabililor și o scrisoare explicativă directorilor. Să intru în contact telefonic cu aceștia și să mă interesez când apare lucrarea. Să-i informez pe directori care sunt ambițiile mele.
Să găsesc persoane influente pentru publicare.
Să repet operațiunea cu revistele.
Să aflu dacă vreun cititor al lucrărilor mele dorește să le primească periodic.
Să repet operațiunea cu stațiile de radio. Să sugerez un program al meu sau să propun contribuții la programele deja existente. Să restabilesc contactul telefonic și să mă informez în ce zi vor fi transmise lucrările mele, dacă vor fi.
Să caut adresa marilor scriitori și să le scriu, să le trimit poeziile și să le cer critici, iar apoi să le introduc în ziare. Să insist ori de câte ori nu primesc răspuns la scrisoare.
Să mă prezint mereu la serate de autografe, conferințe, spectacole de teatru, căutând să stau de vorbă cu cei mai mari și să mă fac remarcat.
Să organizez montajul pieselor de teatru scrise de mine, cu invitați ce provin din cercul literar din vechea generație, și să obțin astfel „sponsorizarea".
Să caut să intru în contact cu noua generație de scriitori, organizând cocktailuri, prezentându-mă în locurile pe care aceștia le frecventează. Să continuu cu propaganda internă, comunicându-le mereu colegilor mei victoriile.

Dactilografiat pe hârtie, planul părea infailibil, însă adevărul este că Paulo continua în aceeași stare de obscuritate umilitoare și nebunească. Nu reușea să publice nimic, nu cunoștea nici un critic sau ziarist, pe nimeni care să-i poată deschide o ușă sau să-i întindă o mână pentru a ajunge la succes. Pentru a-și amărî și mai tare sufletul, continua să aibă rezultate slabe la școală și, vizibil descumpănit, se obliga să meargă în fiecare zi la „Andrews" – fără nici un rost, fiindcă notele sale erau din ce în ce mai proaste. Își petrecea zilele absent, ca și cum mintea sa ar fi fost în altă lume. În mijlocul acestei letargii a cunoscut un coleg de liceu, pe numele său Joel Macedo, care învăța la uman. Aveau aceeași vârstă, dar Joel era exact opusul său: extrovertit și cu viziuni

politice articulate, era un fel de boboc în așa-numita „generație Paissandu" – cinefili și intelectuali care se întruneau la tradiționalul cinematograf din cartierul Flamengo. Fiind un promotor cultural, conducea trupa de teatru TACA și era responsabil pentru *Agora*, ziarul intern al elevilor de la „Andrews" – din a cărui redacție, la invitația sa, a început să facă parte și Paulo. Ziarul nu era în relații bune cu directorii conservatori ai colegiului, din cauza denunțării arestărilor și celorlalte măsuri arbitrare ale guvernului militar.

O lume nouă i s-a deschis în fața ochilor. Să intri în „grupul Paissandu" însemna să conviețuiești cu spuma intelectualilor din Rio și să vezi îndeaproape opoziția de stânga care contesta regimul militar. Cei care alcătuiau comunitatea din cinematograf și din cele două baruri din vecinătate, Oklahoma și Cinerama, nu erau numai cineaști, ci și muzicieni, dramaturgi, ziariști, care dictau moda culturală din Rio. Cele mai recente noutăți ale cinematografiei europene erau reprezentate la „sesiunile damnate" de la miezul nopții, vinerea, când cele șapte sute de bilete se evaporau în câteva minute. Paulo nu avea neliniști politice și nici sociale, însă anxietățile sale existențiale puternice se potriveau perfect cu profilul unui membru tipic pentru „Paissandu" și, în scurt timp, avea să circule pe acolo cu dezinvoltura unui nativ. A sosit și ziua când a trebuit să-i mărturisească lui Joel că nu apăruse niciodată la „sesiunile damnate", exact la cele mai importante. „În primul rând, pentru că voi face optsprezece ani abia peste câteva luni, iar filmele prezentate acolo sunt, în general, interzise minorilor", i-a explicat el, adăugând că cel de-al doilea motiv era la fel de obstructiv: „Dacă ajung acasă la unsprezece, tata nu-mi mai deschide ușa." Joel nu se resemna să vadă pe cineva de șaptesprezece ani cu oră fixă de ajuns acasă: „A venit momentul să-ți ceri libertatea. Chestiunea vârstei e simplă: e de ajuns să modifici data nașterii în legitimația de elev, așa cum am făcut și eu." Și s-a oferit să rezolve și problema programului: „După sesiunile de la miezul nopții, vii să dormi la mine, în Ipanema." Începând de atunci, cu legitimația falsificată și cu un acoperiș asigurat, Paulo a intrat în lumea fermecată a lui Jean-Luc Godard, Glauber Rocha, Michelangelo Antonioni, Ingmar Bergman și Roberto Rossellini.

Rămânea totuși o dificultate. Biletele, berea, țigările și transportul costau bani. Bineînțeles că nu erau o avere, dar, de când cu alocația tăiată, nu avea nici un bănuț în buzunar și nici n-avea habar cum rar putea să se întrețină. Spre surprinderea lui, soluția a venit chiar din partea tatei. Domnul Pedro era prieten cu Luís Eduardo Guimarães, director la *Diário de Notícias*, la acea vreme un ziar influent din Rio, și cu ginerele proprietarei, Ondina

Dantas. A stabilit o întâlnire între fiul său și ziarist, iar câteva zile mai târziu Paulo avea să-nceapă să lucreze ca debutant – boboc, în jargonul jurnalistic – în vechea clădire de pe strada Riachuelo, din centrul orașului. Avea să lucreze fără să câștige nimic, până când, eventual, avea să fie angajat. Problema banilor se menținea, dar exista o compensație: postul era un pas înainte pentru a se elibera de controlul tatei. Așa, nu se mai oprea pe acasă. Pleca de dimineață la „Andrews", de unde se întorcea în grabă la prânz, și-și petrecea după-amiezile la ziar și nopțile la „Paissandu". Apartamentul lui Joel devenise a doua sa casă, atât de multe nopți dormise pe acolo.

Așa cum se întâmplă în toate redacțiile, bobocilor le reveneau mereu subiectele cel mai puțin relevante, precum gropile din drum care încurcă traficul, certurile cuplurilor care ajung la poliție sau strângerea listelor cu morți anonimi de la spitalele publice, pentru secțiunea de necrologie din ziua următoare. Era ceva normal ca bobocul să ajungă la redacție și să-l audă pe Silvio Ferraz, șeful reportajelor la *Diário de Notícias*, dând ordine de genul „mergi și stai de vorbă cu proprietarii de magazine, ca să vezi dacă comerțul se află în criză sau nu". Chiar și fără să câștige nimic și ocupându-se de lucruri lipsite de importanță, se simțea un intelectual, cineva care scria în fiecare zi, fără să conteze subiectul. Asta, ca să nu mai vorbim de marele avantaj al locului de muncă. Acum, când colegii de la „Andrews" sau cineva din „grupul de la Paissandu" îl întreba cu ce se ocupă, Paulo putea spune cu naturalețe: „Sunt ziarist, scriu la *Diário de Notícias*."

Ziar, cinematograf, teatru amator – cu o asemenea activitate, zilele erau din ce în ce mai scurte și-i rămânea din ce în ce mai puțin timp pentru „Andrews". Pedro a fost în culmea disperării când a aflat că fiul său terminase luna aprilie cu media 2,5 (la care au contribuit și notele de zero obținute la portugheză, engleză și chimie), dar Paulo părea că gravita pe altă orbită. Făcea numai ce-i trecea prin cap și se-ntorcea acasă numai noaptea, la ora la care avea chef. Dacă găsea vreo ușă deschisă, intra. Dacă tatăl său avusese grijă să încuie totul la unsprezece noaptea, așa cum făcea de obicei, pleca să ia autobuzul Leblon-Lapa și, în câteva minute, adormea acasă la Joel. Părinții nu știau ce să mai facă.

În luna mai, un prieten i-a cerut o favoare: participa la un concurs pentru un loc de muncă la Banca Crédito Real de Minas Gerais și avea nevoie de două scrisori de recomandare. Cum tocmai la această bancă avea și domnul Pedro cont, voia să știe dacă era posibil ca bătrânul să-i dea una dintre cele

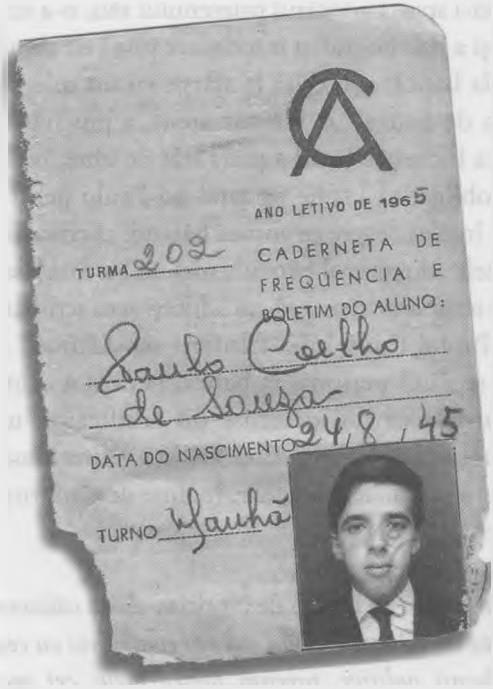

Cu ajutorul lui Joel Macedo, Paulo intră în „banda Paissandu", însă pentru asta trebuia să falsifice carnetul de note și să mai adauge doi ani la vârstă.

două scrisori. Paulo i-a promis că-i face rost de scrisoare, dar, când a deschis subiectul cu tatăl său, a primit un refuz neașteptat:

— Sub nici o formă! Numai tu îți poți închipui că aș da garanții pentru prietenii tăi vagabonzi...

Dezamăgit și fiindu-i rușine să-i spună adevărul prietenului său, n-a stat la îndoială: s-a închis în cameră și a dactilografiat o scrisoare plină de elogii pentru candidatul la postul de la bancă, subscrisă la sfârșit cu un solemn „Inginer Pedro Queima Coelho de Souza". A semnat atent, a pus hârtia într-un plic, și gata, subiectul era încheiat. Totul a mers atât de bine, încât beneficiarul scrisorii s-a simțit obligat să-l sune pe tatăl lui Paulo pentru a-i mulțumi. Domnul Pedro n-a înțeles despre ce vorbea băiatul: „Scrisoare? Dar ce scrisoare?" Auzind cuvintele „directorul băncii", nici nu l-a mai lăsat să termine: „Eu n-am făcut nici o scrisoare! Vă rog să-mi aduceți acea scrisoare aici. Aduceți-o imediat! Ăsta-i Paulo! Paulo mi-a falsificat semnătura!" A închis telefonul și s-a grăbit să se ducă personal la bancă, pentru a căuta mobilul crimei – scrisoarea, dovada că fiul devenise un falsificator, un infractor. Străin de ceea ce se întâmplase, seara, când Paulo a ajuns acasă, și-a văzut tatăl prost dispus, dar nu era chiar o noutate. Înainte de a adormi, a făcut o mică însemnare în jurnal:

Într-o lună, am publicat nouă reportaje în Diário de Notícias. *Am o călătorie stabilită pentru Furnas, la data de 12 iunie, când mă voi confrunta cu cele mai mari personalități ale lumii politice, precum președintele, cei mai importanți guvernatori și miniștri de stat.*

În dimineața următoare, s-a trezit entuziasmat, fiindcă la *Diário de Notícias* circula zvonul că, în acea zi, avea să fie angajat, ceea ce însemna că devenea jurnalist cu adevărat, cu portofoliu semnat și cu salariu garantat. Când a coborât, s-a mirat să-și găsească părinții în picioare, în camera de oaspeți, așteptându-l. Morocănos și fără să scoată un cuvânt, domnul Pedro părea că are scântei în priviri. Lygia a fost cea care a vorbit:

— Fiul meu, astmul tău ne îngrijorează mult și te-am programat să mergem la medic pentru un control. Bea-ți cafeaua, fiindcă trebuie să plecăm în scurt timp.

Câteva minute mai târziu, tata scoase Vanguardul din garaj, lucru care rar se întâmpla, și cei trei plecară pe drumul de coastă, spre centrul orașului. Așezat pe bancheta din spate și cufundat în gânduri, Paulo admira porțiunile

imense de ceață care în acea perioadă a anului plutea deasupra mării, dând golfului Guanabara un aspect melancolic și poetic în același timp. Când au ajuns pe la mijlocul plajei Botafogo, mașina a intrat în stânga, pe strada Marquês de Olinda, a mai înaintat câțiva metri și a oprit lângă un zid de peste trei metri înălțime. Cei trei au coborât și s-au dus până la poarta de fier care străjuia locul. Paulo și-a auzit tatăl discutând ceva cu portarul și, în câteva clipe, a văzut venind o călugăriță care i-a însoțit până la cabinet. Se aflau la Clinica „Dr. Eiras", un mare spital ce funcționa în mai multe clădiri și case dintr-o pădure de la poalele unui deal. Călugărița mergea înainte, pentru a le arăta drumul, iar în spate venea Paulo, fără să înțeleagă ce se întâmplă. Au luat toți patru un lift până la etajul al IX-lea și, îndreptându-se pe un coridor lung spre cabinet, călugărița a deschis una dintre uși și le-a arătat lui Pedro și Lygiei o cameră cu două paturi și o fereastră protejată de grilaj de fier, anunțând zâmbitoare:

— Aici o să doarmă băiatul. Vedeți ce spațioasă și bine luminată e camera!

Paulo n-a înțeles ce auzise, dar nici n-a mai avut timp să-ntrebe, că au și ajuns în cabinetul medicului. Așezat de partea cealaltă a unei mese de lemn, se afla psihiatrul Benjamim Gaspar Gomes, un bărbat în vârstă de cincizeci și doi de ani, cu ochii mici și cu un aspect simpatic. Stupefiat, Paulo se adresă părinților:

— Dacă am venit aici ca să fac analize pentru astm, de ce mi-ați rezervat o cameră?

Pedro n-a deschis gura, iar Lygia a încercat să fie delicată și să-i explice băiatului că-l internau într-un ospiciu:

— Tu nu mai mergi la școală, nu mai dormi acasă. Ai plecat de la „Santo Inácio" ca să nu fii exmatriculat și ai ajuns să rămâi corigent la „Andrews". Apoi, s-a-ntâmplat accidentul cu băiatul din Araruama...

Tata vorbi pentru prima dată:

— Acum, ai întrecut măsura. Să falsifici o semnătură, așa cum mi-ai făcut mie, nu mai e o ștrengărie, e o infracțiune.

Restul s-a întâmplat foarte rapid. Mama i-a povestit că ea și tatăl său stătuseră de vorbă timp îndelungat cu psihiatrul, dr. Benjamim – colegul lui Pedro la IAPI și persoană de mare încredere a familiei –, și toți au fost de acord asupra unui lucru: era prea nervos, avea nevoie să stea sub medicație și era mai bine să petreacă câteva zile la acea „casă de odihnă". Înainte de a-și reveni din sperietură, părinții s-au ridicat, și-au luat rămas-bun și au dispărut pe coridorul faianțat. Dintr-odată s-a văzut singur, închis într-un

ospiciu, cu un dosar școlar sub braț și un pulover pe umeri, paralizat. Ca și cum ar mai fi fost posibil să scape de acel coșmar, a apelat la medic:

— Dar mă internați ca nebun, fără nici o analiză, nici un interviu, nimic?

Benjamim Gomes l-a liniștit cu un zâmbet:

— Nu ești internat ca nebun. Aceasta e o casă de odihnă. Vei lua medicamente și te vei odihni. Iar interviul nu e necesar, am toate datele despre tine.

Datele pe care psihiatrul le primise de la tatăl său justificau cu greu, în ochii unei persoane cu bun-simț, constrângerea căreia îi căzuse pradă Paulo: irascibil, ostil, elev slab și „chiar și din punct de vedere politic era împotriva tatălui său" – adică cu nimic diferit față de ceea ce se vaită nouă din zece părinți despre copiii lor adolescenți. Mama avea temeri și mai precise și credea că băiatul „se confrunta cu probleme de ordin sexual". Cele trei motive ale suspiciunii sale nu păreau să vină din partea unei femei sofisticate și inteligente precum era Lygia: băiatul nu reușea să-și găsească iubite, refuza să-și facă operație de fimoză, iar sfârcurile lui creșteau precum cele ale unei fete. De fapt, exista o explicație pentru toate acele „simptome", inclusiv pentru modificarea sfârcurilor: nu erau decât un efect trecător al unui hormon de creștere pe care i-l prescrisese medicul la care chiar ea îl dusese. Singurul episod care era mai apropiat de o chestiune psihiatrică, prin care a trecut și care ar fi putut să le atragă atenția părinților, nici măcar nu le-a ajuns la urechi. Cu câteva luni înainte, în mijlocul uneia dintre nopțile sale de insomnie și chin, Paulo s-a hotărât să se sinucidă. S-a dus până la bucătărie și a început să acopere cu bandă și prosoape de bucătărie locurile prin care venea aer. Când era pe punctul de a da drumul la ochiul de la aragaz, curajul l-a părăsit. Cuprins de o luciditate instantanee și salvatoare, și-a dat seama că nu voia să moară, ci doar să atragă atenția părinților asupra disperării sale. Când a scos ultima bucată de bandă din spatele ușii și se pregătea să se întoarcă în cameră, și-a dat seama, îngrozit, că avea companie: era Îngerul Morții. Panica avea motivul ei pentru Paulo, care citise undeva că, odată chemat pe Pământ, Îngerul nu se întorcea niciodată cu mâinile goale. Încheierea întâlnirii macabre bineînțeles că a meritat o însemnare în jurnal:

Simțeam mirosul Îngerului cum mă-nconjura, respirația lui, dorința lui de a lua pe cineva. Am rămas tăcut și așa l-am întrebat ce voia. Mi-a spus că fusese chemat și că trebuia să ia pe cineva, ca să-și facă treaba. Și atunci am luat un cuțit din bucătărie, am sărit gardul ce dădea spre un teren

necultivat, unde săracii creșteau capre, am luat una dintre ele și i-am tăiat gâtul. Sângele a țâșnit sus, trecând peste zid și stropind chiar și peretele casei mele. Dar Îngerul a plecat mulțumit. De atunci, am fost sigur că nu voi mai încerca niciodată să mă sinucid.

Dacă părinții nu comiseseră indiscreția de a-i citi scrierile – suspiciune pe care el însuși o avusese după ceva timp –, sacrificarea caprei, la acea vreme atribuită unui răuvoitor, nu putea să intre în socotelile Lygiei și ale lui Pedro pentru a-l interna acolo. În timp ce asimila șocul, a fost condus în cameră de un infirmier și, sprijinindu-se de grilajul de fier de la fereastră, s-a speriat de frumusețea priveliștii pe care acel loc înfiorător o lăsa să se întrevadă. De la al nouălea etaj, puteai vedea, fără nici un obstacol, nisipurile albe ale plajei Botafogo, grădinile teraselor Flamengo, recent inaugurate și încadrând totul, în spate, superbul profil al colinelor Urca și Pão de Açúcar. Patul de alaturi era gol, ceea ce însemna că trebuia să traverseze singur calvarul. După-amiază, cineva de acasă i-a lăsat la poarta spitalului un geamantan cu haine, cărți și obiecte personale. Ziua a decurs fără să se-ntâmple nimic. Culcat în pat, Paulo se gândea la opțiunile pe care le avea: prima, bineînțeles, era să insiste cu proiectul de a fi scriitor. Dacă nu reușea, cel mai bine era să devină nebun cu acte în regulă. Era susținut de stat, nu trebuia să mai muncească și nici nu trebuia să-și asume vreo responsabilitate. Asta însemna să petreacă mult timp în instituții psihiatrice, însă, într-o zi, circulând pe coridoare, și-a dat seama că pacienții Clinicii „Dr. Eiras" nu se comportau „ca persoanele nebune pe care le vezi în filmele de la Hollywood":

Cu excepția unor cazuri patologice de catatonie sau schizofrenie, toți ceilalți pacienți sunt perfect capabili să vorbească despre viață și să aibă propriile idei despre acest subiect. Din când în când, au atacuri de panică, crize de depresie sau agresivitate, dar nu durează mult.

Paulo și-a petrecut următoarele zile încercând să cunoască locul în care fusese exilat de părinți. Stând de vorbă cu infirmierii și funcționarii care mergeau lent pe coridoarele interminabile, a descoperit că la acea clinică erau internați opt sute de bolnavi mintal, separați după gradul de nebunie și clasa socială. Etajul la care era el găzduit era privilegiul așa-numiților „nebuni liniștiți" și al celor tratați de medici privați, în timp ce restul,

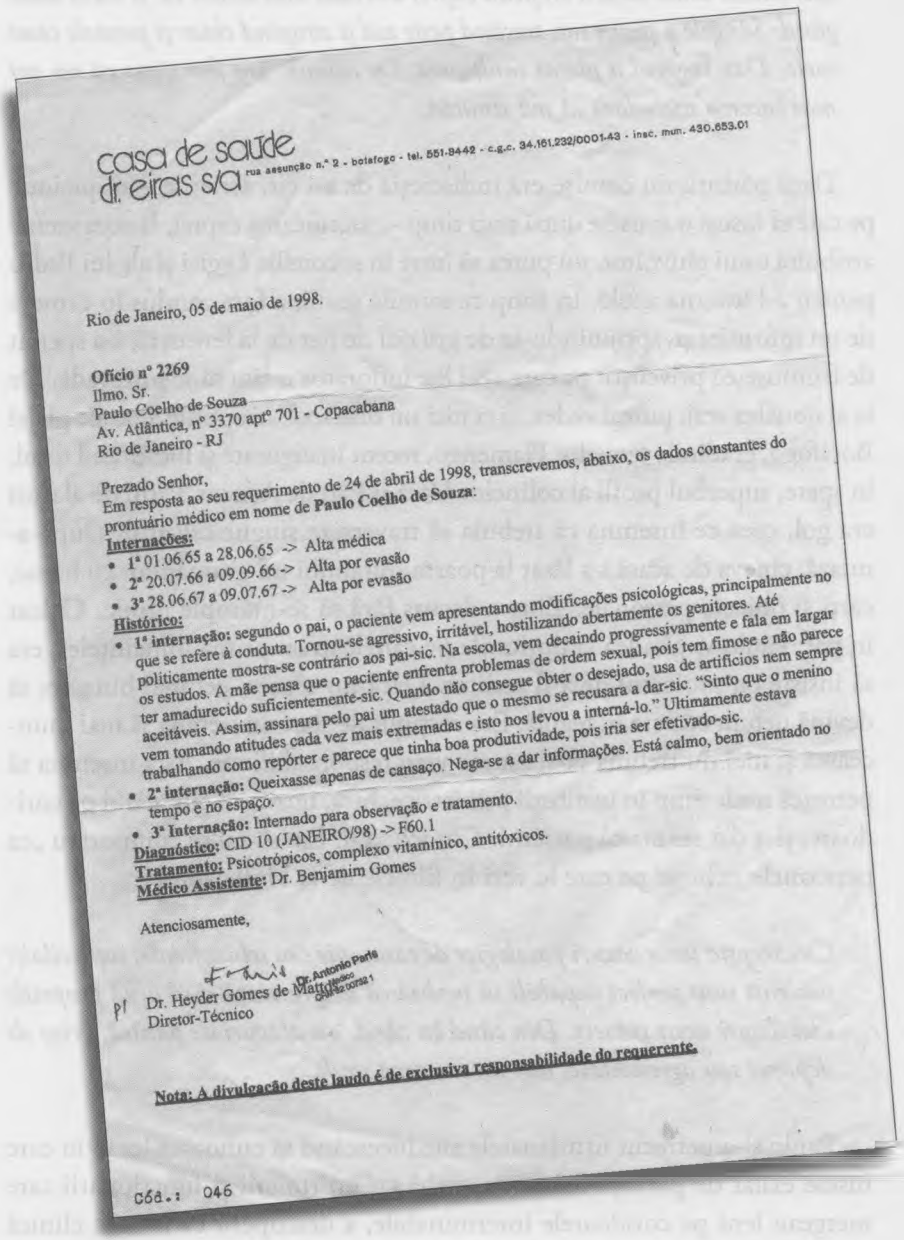

casa de saúde
dr. eiras s/a

rua assunção n.º 2 - botafogo - tel. 551-8442 - c.g.c. 34.161.232/0001-43 - insc. mun. 430.653.01

Rio de Janeiro, 05 de maio de 1998.

Ofício nº 2269
Ilmo. Sr.
Paulo Coelho de Souza
Av. Atlântica, nº 3370 aptº 701 - Copacabana
Rio de Janeiro - RJ

Prezado Senhor,
Em resposta ao seu requerimento de 24 de abril de 1998, transcrevemos, abaixo, os dados constantes do prontuário médico em nome de **Paulo Coelho de Souza**:

Internações:
- 1ª 01.06.65 a 28.06.65 -> Alta médica
- 2ª 20.07.66 a 09.09.66 -> Alta por evasão
- 3ª 28.06.67 a 09.07.67 -> Alta por evasão

Histórico:
- **1ª internação:** segundo o pai, o paciente vem apresentando modificações psicológicas, principalmente no que se refere à conduta. Tornou-se agressivo, irritável, hostilizando abertamente os genitores. Até politicamente mostra-se contrário aos pai-sic. Na escola, vem decaindo progressivamente e fala em largar os estudos. A mãe pensa que o paciente enfrenta problemas de ordem sexual, pois tem fimose e não parece ter amadurecido suficientemente-sic. Quando não consegue obter o desejado, usa de artifícios nem sempre aceitáveis. Assim, assinara pelo pai um atestado que o mesmo se recusara a dar-sic. "Sinto que o menino vem tomando atitudes cada vez mais extremadas e isto nos levou a interná-lo." Ultimamente estava trabalhando como repórter e parece que tinha boa produtividade, pois iria ser efetivado-sic.
- **2ª internação:** Queixasse apenas de cansaço. Nega-se a dar informações. Está calmo, bem orientado no tempo e no espaço.
- **3ª Internação:** Internado para observação e tratamento.

Diagnóstico: CID 10 (JANEIRO/98) -> F60.1
Tratamento: Psicotrópicos, complexo vitamínico, antitóxicos.
Médico Assistente: Dr. Benjamim Gomes

Atenciosamente,

Dr. Antonio Paris
Médico
CRM 52.00782-1

p/ Dr. Heyder Gomes de Mattos
Diretor-Técnico

Nota: A divulgação deste laudo é de exclusiva responsabilidade do requerente.

Cód.: 046

Fișa lui Paulo la Clinica „Dr. Eiras": în afară de „agresiv, irascibil, ostil și împotriva părinților din punct de vedere politic", mama credea că are probleme sexuale.

„periculoșii" și dependenții de serviciile publice de sănătate, erau în altă clădire. Cei dintâi dormeau în camere cu maximum două paturi și băi individuale, iar în timpul zilei puteau să circule liber pe tot etajul. Dar să ia liftul – ale cărei uși erau încuiate cu cheia – era posibil numai dacă erau însoțiți de un infirmier și aveau un aviz semnat de medic. Toate ferestrele, balcoanele și terasele erau protejate de grilaje de fier sau de elemente din ciment. Cei care beneficiau de asigurări sociale dormeau în camere colective de câte zece, douăzeci sau chiar treizeci de paturi, iar cei considerați violenți rămâneau închiși singuri în celule.

Clinica „Dr. Eiras" nu era numai un ospiciu, așa cum își închipuise Paulo la început, ci un ansamblu de clinici de neurologie, cardiologie și dezintoxicare pentru alcoolici și consumatori de droguri. Doi dintre directorii săi, medicii Abraão Ackerman și Paulo Niemeyer, erau printre cei mai respectați neurochirurgi din Brazilia. Așa cum la ușa sa se așezau la coadă sute de muncitori, beneficiari ai asigurărilor sociale, în așteptarea unei consultații, „Dr. Eiras" era și destinația marilor personalități cu probleme de sănătate. La cinci ani după internarea lui Paulo, într-o căsuță special izolată pentru el, a stat timp de patru luni magnatul Assis Chateaubriand, proprietarul unui imperiu de comunicații, victima unei tromboze cerebrale. Tot la „Dr. Eiras" și-au văzut sfârșitul zilelor doi idoli brazilieni celebri, geniul fotbalului Garrincha, în 1983, victima alcoolului, și cântăreața Dircinha Batista, internată cu depresie și care avea să moară în 1999 în urma unui stop cardiac.

În perioada în care a fost internat, Paulo primea vizite săptămânale din partea mamei. La una dintre ele, Lygia a venit însoțită de fiica sa, Sônia Maria, care pe vremea aceea avea cincisprezece ani și care insistase mult să-și vadă fratele la spital. Sônia a ieșit de acolo șocată. „Atmosfera era îngrozitoare, oamenii vorbeau singuri pe coridoare", își amintea ea cu indignare cu ani mai târziu. „Și, pierdut în acel infern, era Paulo, un băiat care niciodată n-ar fi trebuit să se afle acolo." A plecat de acolo cu dorința de a le spune părinților, de a-i implora să-și deschidă inima și să-i scoată fratele din ospiciu, dar îi lipsea curajul. Dacă ea nu protesta nici ca să-și apere propriile drepturi, ce putea să facă pentru el? Spre deosebire de Paulo, Sônia avea să-și petreacă viața supunându-se părinților – chiar și până în punctul în care, căsătorită și cu copii, nu fuma în fața tatei și-i ascundea că folosea costum de baie din două piese.

În ceea ce privește suferințele lui Paulo, nu au fost mai mari, după spusele doctorului Benjamim, care-l vizita în fiecare dimineață, doar datorită „acelui

fel specific al său de a ieși din situații dificile, chiar și când protesta că este internat". După spusele psihiatrului, „dacă Paulo nu a suferit mai mult s-a datorat faptului că vorbea frumos". Iar datorită faptului că „vorbea frumos" a scăpat de o violență practicată frecvent asupra bolnavilor mintal din clinică: electroșocurile. Deși era o persoană bine informată despre bolile mintale, traducător de cărți de psihiatrie, doctorul Benjamim Gomes era un dur susținător al tratamentului pe care o mare parte din lume îl condamnase deja, barbara terapie electroconvulsivă. „În anumite cazuri, precum în cel al depresiilor irevocabile, nu există alternativă", repeta el sigur de sine. „Orice altă terapie este o escrocherie, ademenitoare, paliativă, este o amânare periculoasă." Când a fost internat, Paulo a fost supus unor doze atât de puternice de psihotropice, încât își petrecea toată ziua amețit, târându-și papucii pe coridoare. Și, deși nu mai încercase niciodată nici un fel de drog – nici măcar canabis –, timp de patru săptămâni a consumat cutii peste cutii de medicamente aparent pentru dezintoxicare, dar care îl amețeau și mai tare.

Cum aproape nimeni nu știa că e internat, nu prea primea vești de la prieteni. Într-o zi, a primit o vizită neașteptată din partea responsabilului indirect de prezența sa acolo, prietenul care-i ceruse scrisoarea de recomandare, care a plecat de acolo cu o idee nebunească, ce nu avea să se realizeze niciodată: să organizeze un comando cu băieții de la fostul grup „Rota 15", pentru a-l elibera cu forța din acel loc îngrozitor. Însă sufletul său suferind își găsea adevărata alinare numai când trecea pe acolo cea mai recentă cucerire: Renata Sochaczewski, o fată frumoasă, pe care o cunoscuse într-o trupă de teatru amator și care avea să devină una dintre marile actrițe braziliene cu numele de scenă Renata Sorrah – pe care Paulo o numea drăgăstos „Rennie" sau „Pato". Când nu reușea să intre să-l viziteze, Renata îi trimitea pe furiș bilețele de dragoste de genul „Vino la fereastră, fiindcă te aștept să-mi iau rămas-bun" sau „Scrie o listă cu ce vrei și dă-mi-o vineri. Ieri, te-am sunat, dar nu te-au chemat."

După ce a fost externat, patru săptămâni mai târziu, Paulo era foarte slăbit, dar încă încerca să-nvețe o lecție pozitivă din acea trecere prin infern. Numai când s-a-ntors acasă s-a însuflețit și și-a reluat notările în jurnal:

În această perioadă, am fost internat la Casa de Saúde „Dr. Eiras" ca un dezechilibrat. Am petrecut acolo douăzeci și opt de zile, am pierdut cursurile, mi-am pierdut locul de muncă și am ieșit ca și cum m-aș fi făcut bine, fără nici un motiv de internare. Pe părinții mei îi mai apucă câteodată! Mi-au

stricat profesia, mi-au stricat anul școlar și au cheltuit bani ca să-și dea seama că nu am nimic. Ceea ce am de făcut acum e să încep totul din nou. Să iau drept glumă ceea ce a trecut și drept greșeală făcută cu bune intenții. (Cel mai rău e că în ziua internării mele urma să fiu angajat la ziar.)
Dar a fost bine. Cum spunea un pacient de la etajul meu, „toate experiențele prin care trebuie să trecem sunt bune, chiar și cele rele". Da, am profitat mult. Am putut să mă maturizez și să am mai multă încredere în mine însumi. Am putut să fac un studiu mai amănunțit al prietenilor mei și să constat anumite lucruri din ideile mele care treceau neobservate. Acum, sunt bărbat.

Dacă el părăsise clinica convins că „nu are nimic", nu aceasta era și părerea psihiatrului Benjamim Gomes. Fișa medicală arhivată pe numele său, în subsolul de la „Dr. Eiras", prezenta un diagnostic întunecat, care părea mai mult o condamnare: „Pacient cu personalitate schizoidă, împotriva contactelor sociale și afective. Preferă activitățile solitare. Este incapabil să-și exprime sentimentele și să experimenteze plăcerea." Judecând după acea bucată de hârtie, suferința abia începe.

6
Paulo își insultă propria familie și visează că este dus din nou la ospiciu: problema este că nu e doar un vis

Puținii prieteni care au fost alături de el în cele douăzeci și opt de zile de suferință de la clinică au fost surprinși când l-au externat. Deși din punct de vedere fizic era istovit și aspectul său era și mai firav decât înainte, nu ținea deloc să ascundă că fusese internat într-un ospiciu. Din contră, prima dată când și-a făcut apariția pe strada Rodrigo Otávio, a atras un cerc de prieteni pentru a se lăuda că trăise o experiență pe care nimeni de acolo nu o cunoștea: aceea de a fi tratat ca nebun. A descris personajele și a povestit episoade atât de uluitoare întâmplate la casa de sănătate, multe dintre ele inventate, încât unii prieteni și-au arătat invidia că nu fuseseră niciodată într-un loc atât de interesant ca acela. Lygia și Pedro erau îngrijorați de comportamentul său. Temându-se că internarea putea să-i strice faima la școală și la serviciu, tratau subiectul cu discreție absolută. Chiar tata s-a ocupat să comunice la „Andrews" și la *Diário de Notícias* că absența sa se datora „unei călătorii neașteptate". Când a aflat că el le spunea tuturor adevărul, domnul Pedro l-a avertizat:

— Încetează cu asta. Dacă oamenii află că ai fost internat pentru probleme mintale, nu vei putea candida niciodată la prezidențiale.

Fără nici cea mai mică pretenție de a fi orice fel de președinte, Paulo dădea impresia că se întorsese de la clinică cu o poftă mult mai mare pentru ceea ce însemna „viață intelectuală". Iar acum, avea un loc nou unde să-și facă apariția, în afară de teatrul amator de la „Andrews" și de Cinematograful „Paissandu". Bárbara Heliodora, director al Serviço Nacional de Teatro (SNT), obținuse autorizație din partea guvernului să transforme vechiul sediu al *União Nacional dos Estudantes* (Uniunea Națională a Studenților) UNE (care fusese devastat și incendiat de grupuri de extremă dreaptă în ziua loviturii militare), în noul Conservator Național de Teatru. Fără să restaureze sau

să zugrăvească semnele lăsate de flăcările vandalilor, în locul în care funcționa Centrul Popular de Cultură, celebrul CPC de la UNE, a fost creat Teatrul „Palcão", o sală de spectacole cu o sută cincizeci de locuri, care avea să fie, fără libertatea dinainte, un centru de promovare culturală, ocupat în permanență de laboratoare, repetiții și montaje ale trupelor de teatru. Acolo avea să ia naștere și embrionul Teatro Universitário Nacional (Teatrul Universitar Național) (TUN), companie ocazională alcătuită numai din studenți. Întreaga experiență a lui Paulo în acest domeniu se rezuma la piesa *O Feio*, retrasă înainte de a împlini un an de existență, și la două sau trei alte piese pe care le scrisese și care, de asemenea, nu trecuseră de limitele obișnuite. Era însă încrezător că se pricepe și s-a concentrat cu toate forțele pe recent înființatul Conservator Național de Teatru.

Când s-a reîntors la *Diário de Notícias*, i-a fost clar că absența sa de aproape o lună îi îngropase sau, cel puțin, amânase șansa de a fi angajat ca reporter, dar a continuat să se ducă fără bani și fără să se plângă. Să lucreze într-un loc care-i permitea să scrie în fiecare zi – chiar dacă subiectele care-i cădeau de obicei în mână erau plictisitoare – era foarte bine, accepta să facă acest lucru chiar și pe gratis. La sfârșitul lunii iulie 1965, a fost trimis să facă un reportaj despre istoria Congregației Mariane în Brazilia. Începând să prindă experiență ca reporter, i-a fost ușor să se achite de sarcină: la sediul instituției, a luat interviuri persoanelor consacrate, și-a notat cifre și a scris un mic articol, în care povestea totul despre cei din acest ordin religios, chiar de când aceștia veniseră în Brazilia, împreună cu primii misionari iezuiți portughezi. În dimineața următoare, în drum spre „Andrews", a cumpărat *Diário de Notícias* de la stand și a zâmbit mândru când și-a văzut materialul publicat. Cu câte o greșeală de literă pe ici pe colo, dar, în esență, textul citit la acea oră de mii de cititori era cel pe care-l scrisese el.

După prânz, când a ajuns la redacție, a aflat că puseseră recompensă pe capul său. Înfuriată de reportaj, Congregația Mariană făcuse plângere direct la proprietara ziarului. Aceasta îl acuza că inventase informații pe care le atribuise directorului instituției. Tânărul boboc a rămas indignat când a auzit – până la urmă, episodul cu scrisoarea îi dăduse o lecție pentru tot restul vieții și nici nu voia să mai audă de falsificare. Deși colegii spuneau că cea mai bună politică era să te prefaci mort până când se răcea subiectul, și-a amintit de experiența săriturii în râu, în Fortaleza de São João, și s-a hotărât: decât să sufăr și să fiu pedepsit pe nedrept, mai bine merg direct și clarific totul. S-a așezat în fața sălii cu pereți de sticlă, așa-numitul „acvariu", și a așteptat

să vină proprietara ziarului, lucru care s-a întâmplat două ore mai târziu. Invitat în acvariu, a rămas în picioare în fața mesei:

— Doamnă Ondina, eu sunt cel care a scris reportajul despre Congregația Mariană și am venit să clarific lucrurile...

Întrerupt din vorbă, nici măcar n-a mai putut să termine fraza:

— Ești concediat.

Surprins, a încercat din nou să argumenteze:

— Dar, doamnă Ondina, mai am puțin și mă angajează...

Fără să-și ridice ochii de pe hârtie, a repetat:

— Ești concediat. Poți să te retragi, te rog.

Paulo a ieșit de acolo, deplângându-și naivitatea. Dacă ar fi așteptat câteva zile, așa cum fusese sfătuit, probabil că ar fi uitat de acest subiect. Acum, nu mai era cale de întoarcere. A plecat acasă cu coada-ntre picioare. Deși era mâhnit de această veste, capacitatea sa de imaginație părea infinită. Când își înregistrează în jurnal regretul că luase inițiativa, își zugrăvește concedierea ca și cum ar fi fost vorba de persecuție politică:

Ah! Câte lucruri puteam să fac pentru a evita ce s-a întâmplat cu mine! Aș fi putut să cedez și să trag pur și simplu la dreapta, pentru a-mi păstra locul de muncă la ziar. Dar nu. Am vrut să fiu martirul răstignit pentru ideile sale și m-au pus pe cruce chiar înainte să pot transmite ceva umanității. Nici măcar n-am apucat să spun că eram inocent, că luptam pentru binele tuturor. Dar nu! Mori acum, câine murdar! Sunt un vierme. Un L-A-Ș! Am fost concediat de DN ca subversiv. Acum, nu-mi mai rămâne nimic altceva decât un liceu seral și mult timp ca să nu fac nimic.

Diário de Notícias nu era ziar de dreapta, și nici el nu fusese concediat din motive politice, însă Paulo părea dispus să profite de internare. Din moment ce avea „certificat de nebun", avea să se bucure de imunitatea ce protejează bolnavii mintal și să facă ce-i trece prin cap. Să se ducă naibii școala și părinții, fiindcă dorea să-și urmeze visul. Așa cum spunea și el, devenise un „delincvent", frecventa bande, însă, deoarece nu avea mușchi cum aveau ceilalți băieți, a crezut că putea să fie un „corupt intelectual", care citea lucruri pe care nici unul dintre prieteni nu le citea și știa lucruri pe care nimeni nu le cunoștea. Mergea la trei grupuri diferite – la „Paissandu", la Conservator și la ce mai rămăsese din „Rota 15" –, dar, de fiecare dată când deveneau violenți, se rușina că nu avea curaj nici măcar să-i separe pe certăreți.

Totuși, știa că nu prin demonstrarea forței fizice putea să triumfe. Și, dacă înainte se simțea „un existențialist în drum spre comunism", acum se considera „comunistul străzii". Citise celebra trilogie a lui Henry Miller – *Sexus*, *Plexus* și *Nexus* –, aruncase un ochi asupra operelor lui Marx și Engels și se simțea sigur să vorbească despre teme precum „socialismul real", „războiul rece" și „exploatarea forței de muncă". Într-un text intitulat *Arta în Brazilia*, l-a citat pe Lenin pentru a susține că liderul bolșevic „vorbea deja despre necesitatea de a face doi pași înapoi când vede că e singurul mijloc pentru a face un pas înainte. Arta nu putea să evite această premisă. Mai întâi, trebuie să se adapteze omului, iar după ce i-a câștigat [*sic*] încrederea, respectul și dragostea, să-l aducă pe drumul realității". Baza sofismului de a o lua pe un drum pe care înainte îl refuzase era simplă: sunt un intelectual și, ca atare, intelectualul este mereu comunist, sunt comunist. Mama unei fete cu care cochetase a ajuns să-l acuze că „le băga prostii" în cap săracilor de pe stradă. „Dacă de la Henry Miller la comunism e doar un pas", a scris el, „atunci, eu sunt deja comunist." Numai jurnalului îi mărturisea că-l ura pe Bergman, îl considera pe Godard „plictisitor", iar pe Antonioni „enervant". Într-adevăr, îi plăcea foarte mult să asculte Beatles, dar nu era bine ca un comunist să o spună public.

Studiile, așa cum își promisese, trecuseră pe al doilea sau al treilea plan. Temându-se să nu piardă anul, în august, conducerea de la „Andrews" i-a chemat pe Lygia și Pedro pentru a discuta trei subiecte: note mici, absențe în exces și „probleme personale ale elevului". De la reînceperea școlii, în iulie, tânărul nu reușea să obțină note mai mari de 2,5 la nici o disciplină și nu se prezentase nici măcar la o oră de matematică în acea perioadă – lucru care explica de ce nu luase mai mult de 3 la această materie de când se mutase la „Andrews". De fapt, el pleca de acasă în fiecare dimineață și se ducea la școală, dar, când ajungea acolo, influențat de trupa de teatru, obișnuia să nu intre zile întregi în sălile de clasă. Diagnosticul prezentat părinților era îngrijorător: ori depășea starea de demoralizare și găsea un stimul ca să învețe, ori urma să fie lăsat repetent. Deși „Andrews" nu adoptase sistemul de exmatriculare de la „Santo Inácio", dirigintele le-a sugerat subtil că, „pentru a evita răul cel mai mare", poate că era mai bine să-l transfere, înainte de sfârșitul anului, într-o instituție de învățământ „mai puțin exigentă". Pe înțelesul tuturor: dacă nu voiau să trăiască rușinea de a-și vedea fiul din nou repetent, cel mai bine era să-l înscrie imediat la un „bar" – așa cum erau numite liceele în care era suficient ca elevul să plătească ratele la

zi ca să fie sigur că trece clasa. Au primit sfatul cu indignare. Nici Lygia și nici Pedro nu-și pierduseră speranțele de a-l aduce pe Paulo din nou în lumea celor buni, iar acceptarea unei sugestii ca aceea era, într-adevăr, o cedare umilitoare. Pentru nimic în lume nu avea să termine liceul într-o școală de a cincea speță.

Paulo părea că trăiește în altă galaxie. Existența sa în mediul teatral, redută a opoziției împotriva regimului militar, l-a apropiat de tinerii pe cale de a deveni militanți politici. Acum, vedea numai filme și piese de teatru de protest politic și-și încorpora în vocabular sloganuri de stânga precum „Mai multă pâine, mai puțină artilerie" și „Poporul unit niciodată nu va fi învins". În noaptea în care, cu un grup de prieteni, se uita la Oduvaldo Viana Filho și Paulo Autran cum jucau în *Liberdade, Liberdade*, la Teatrul „Opinião", piesa a fost întreruptă la mijloc. Un băiat chel și cu un puternic accent de nord-est a urcat pe scenă și a făcut un „număr fulgerător" contra dictaturii militare. Era liderul studenților și viitorul deputat federal Vladimir Palmeira, la acea vreme președintele Centrului Academic „Cândido de Oliveira" (CACO) de la Facultatea Națională de Drept, care-și ridica glasul împreună cu publicul, ca la o manifestație a studenților, împotriva regimului. Cu degetul arătător ridicat, ca pentru a marca gravitatea situației politice a țării, la câțiva ani după aceea, arestat de regimul militar, Vladimir Palmeira avea să fie dat în schimbul ambasadorului Statelor Unite, Charles Burke Elbrick, sechestrat de un comando de gherilă. În puținele dăți când Paulo a prins curaj și a participat la manifestațiile contra guvernului, obiectivul său real era să fie văzut de tatăl său, al cărui birou se afla chiar în zona centrală a orașului, locul obligatoriu de desfășurare a marșurilor de protest care izbucniseră în Rio. De fapt, se trezise într-o lume care nu făcuse parte niciodată dintre preocupările sale, cea a politicii. Cu excepția câtorva însemnări, precum rezultatul alegerilor prezidențiale din 1960, câștigate de Jânio Quadros, jurnalul său reflectă indiferența sa față de politică și politicieni. Când militarii au preluat puterea, în aprilie anul precedent, Paulo tocmai își așternea în jurnal înaltele speculații referitoare la Cer și Iad. Cu două săptămâni înainte de lovitură, în timp ce țara fierbea ca urmare a discursului ținut de președintele João Goulart la celebrul „miting pentru reformă", Paulo a consumat câteva pagini din jurnal pentru a povesti nefericirea unei „blonde de șaisprezece ani" pe care o cunoscuse pe stradă: „Închipuiți-vă că această fată a fugit de acasă și, pentru a putea trăi, s-a supus celor mai umilitoare lucruri posibile și, chiar și așa, încă își păstra virginitatea. Avea totuși să fie obligată să și-o

piardă pentru a avea ce să mănânce." Și a încheiat: „În aceste momente, ajung să mă îndoiesc de existența lui Dumnezeu."

Dar acesta era trecutul. Acum, viitorul autor de bestselleruri se simțea militant al rezistenței, deși manifestările sale contra dictaturii nu depășiseră limitele jurnalului, și, chiar și așa, foarte timid. Acolo înregistra starea de nemulțumire față de situația existentă, ca în satira pe care a intitulat-o *J'accuse* – în care-i înfrunta, pe de-o parte, pe Beatles, Franco, Salazar și Lyndon Johnson și, pe de altă parte, pe de Gaulle, Glauber Rocha și Luís Carlos Prestes:

Îi acuz pe bogați, care au cumpărat conștiința politicienilor. Acuz militarii care controlează sentimentele poporului cu armele. Acuz Beatleșii, carnavalul și fotbalul că deviază mentalitatea noii generații, care avea sânge suficient ca să elimine tiranii. Îi acuz pe Franco și Salazar, care trăiesc prin oprimarea propriilor compatrioți. Îl acuz pe Lyndon Johnson, care oprimă țări prea sărace ca să reziste la valurile de dolari. Îl acuz pe papa Paul VI, care a denaturat cuvintele lui Cristos.

Dar oare există ceva bun în lumea care mă înconjoară? Da, nu e numai decepția. Este de Gaulle, care a reconstruit Franța și dorește să extindă libertatea în lumea întreagă. Este Evtușenko, care a ridicat vocea împotriva unui regim, știind că putea să fie strivit fără să afle nimeni, dar care, până la urmă, a văzut că umanitatea e pregătită să-i accepte gândurile, libere ca păsările cerului. Este Hrușciov, care i-a permis poetului să se exprime cu toată forța lui. Sunt Francisco Julião și Miguel Arraes, doi lideri adevărați, care au știut să lupte până la sfârșit. Sunt Ruy Guerra și Glauber Rocha, care au adus în arta populară un mesaj de revoltă. Este Luís Carlos Prestes, care și-a sacrificat totul pentru un ideal. E viața ce pulsează în mine, ca într-o zi să pot vorbi și eu. E lumea, cea din mâinile tinerilor. Poate că, înainte să fie târziu, devin conștienți de tot ce înseamnă asta. Și luptă până la moarte.

Primul posibil loc de muncă ce i s-a ivit se afla totuși la ani-lumină depărtare de lupta contra dictaturii militare și a exploatării popoarelor subdezvoltate de către imperialismul yankeu. O cooperativă de actori numită Grupul „Destaque" repeta Pinocchio, piesă clasică pentru copii, programată pentru sfârșitul acelui an 1965, dar regizorul s-a lovit de o problemă complicată. Cum decorurile erau schimbate de șapte ori în timpul spectacolului, se temea ca, de câte ori cădea cortina, publicul, alcătuit mai ales din copii, să nu se împrăștie prin sală, întârziind reînceperea piesei. Soluția găsită de producător,

francezul Jean Arlin, era simplă: să mai cheme un actor, care, la fiecare pauză, să apară și să distreze copiii, până când cortina se ridica din nou. Pentru acest rol, și-a adus aminte de un novice urât și împrăștiat, dar foarte spiritual, care-i fusese prezentat de Joel Macedo și care se numea Paulo Coelho. Nu era teatru de rezistență, rolul pe care i-l oferea nici text nu avea, era vorba numai de câteva minute de improvizație, iar perspectiva că acea muncă avea să-i aducă vreun ban era foarte departe de el. Cum era vorba de o cooperativă, după spectacole, încasările din bilete aveau să fie împărțite, în numerar, mai întâi pentru a plăti chiria teatrului, apoi tehnicienii, luminiștii. Restul – dacă rămânea ceva – îl împărțeau frățește între actori și actrițe. Fiecăruia dintre actori, la sfârșit, îi revenea cât pentru o gustare, dar, chiar și așa, Paulo a acceptat invitația pe loc.

La prima repetiție la care a participat, a luat din recuzita teatrului o salopetă ruptă și o pălărie veche și a așteptat în culise momentul intrării. Singura indicație pe care o primise din partea regizorului, argentinianul Luís Maria Olmedo, cunoscut sub numele Cachorro, a fost să improvizeze. Când cortina s-a lăsat, la primul schimb de decor, a urcat pe scenă și, printre grimase, a recitat ce i-a venit în minte:

— Cartofiorul când se naște se rostogolește pe pământ. Când mămica adoarme, pune mâna pe inimă.

În hohotele generale, a câștigat rolul – și o nouă poreclă. Începând cu acea zi, pentru prietenii de la teatru avea să fie Cartofior. În ciuda faptului că se considera actor foarte slab, în săptămânile ce aveau să urmeze s-a dăruit activității cu atâta devotament, încât, când se juca *Pinocchio*, aparițiile sale erau introduse în spectacol și avea dreptul ca numele să-i apară în program și pe afișe. La fiecare repetiție, își potrivea și mai bine vorbele – respectând mereu puținele minute de schimbare a decorului –, inventa nume ciudate, făcea grimase, sărea și țipa. De fapt, toate acele lucruri i se păreau ridicole, dar, dacă aceea fusese poarta care i s-a deschis, prin ea avea să intre în lumea teatrului. Faza teatrului în familie ajunsese la sfârșit. În Grupul „Destaque" avea să conviețuiască cu profesioniști, oameni care trăiau din teatru – de la persoane cu experiență precum Geraldo Casé, responsabil de coloana sonoră a piesei, până la actorii tineri, ca José Wilker, din Ceara. Deși era de aceeași vârstă cu Paulo, Wilker lucrase deja ca profesionist în teatru și, chiar în acel an, avea un mic rol în filmul *A Falecida*, regizat de Leon Hirszman, unul dintre cardinalii „noii cinematografii". După repetiții, vesela și colorata trupă a lui *Pinocchio* ieșea din Teatrul „Miguel Lemos", se plimba pe plajă până

pe strada Sá Ferreira, la câțiva metri distanță, și făcea o oprire obligatorie la barul Gôndola. Acolo se întâlnea fauna actorilor, actrițelor, tehnicienilor și a regizorilor, care, în fiecare seară, umpleau scenele celor aproape douăzeci de teatre care existau în Copacabana la acea vreme.

Paulo se simțea în cea mai bună lume. În sfârșit, împlinise optsprezece ani și însemna că putea să bea cât dorea, să meargă la orice fel de film sau piesă de teatru și să-și petreacă nopțile pe stradă, fără să dea socoteală nimănui. Bineînțeles, cu excepția tatei. Inginerul Pedro Queima Coelho vedea cu ochi foarte răi vocația fiului din ce în ce mai puternică pentru teatru. Și nu numai din cauză că aproape că nici nu mergea la liceu și era pe punctul de a fi lăsat repetent din nou. Pentru părinți, lumea teatrului era o „redută de homosexuali, comuniști, dependenți de droguri și leneși" și preferau să-și vadă fiul departe de ea. La sfârșitul lunii decembrie totuși, au cedat și au acceptat invitația insistentă de a merge la avanpremiera *Pinocchio*. Până la urmă, era vorba de o poveste clasică pentru copii, nu era teatrul indecent și subversiv cu un atât de mare succes în țară. Paulo rezervase locuri pentru părinți, soră și bunici și, spre surprinderea sa, au venit cu toții. În ziua reprezentației, *Caderno B* din *Jornal do Brasil* a publicat o notă și, pentru prima dată, numele său apărea tipărit. Era ultimul din listă, dar, pentru un începător, se afla la locul potrivit. Senzația că se afla pe o scenă a fost înregistrată scurt, dar emoționant în jurnal:

Ieri, am avut reprezentație. Emoții. Chiar emoții. De neuitat, când m-am văzut în fața publicului, cu spoturile care mă orbeau și vorbele mele provocând râsul. Sublim, chiar sublim. A fost prima mea realizare de pe anul acesta.

Venirea familiei la reprezentație n-a însemnat armistițiu. Când au aflat că era repetent la „Andrews" și, încă, cu ideea fixă că Paulo avea probleme mintale, părinții l-au obligat să frecventeze psihoterapia de grup, de trei ori pe săptămână. Indiferent de aerul de ostilitate pe care-l respira în mediul de acasă, fiul trăia momente de neuitat. În câteva săptămâni, crease practic un personaj nou în piesă: când cortinele cădeau, se așeza pe marginea scenei, desfăcea o bomboană apetisantă sau o caramelă și o mânca voluptuos. Puștimea privea scena salivând de poftă, și actorul îl întreba pe unul dintre băiețașii din primul rând:

— Vrei o bombonică?

Publicul striga:

— Eu vreau! Eu vreau!

Iar el răspundea sadic:

— Păi să vreți. Nu vă dau nimic!

Cartofior mai mușca o dată, sau lingea, și se-ntorcea din nou către cineva din sală:

— Vrei o bomboană?

Din nou țipete, și încă o dată Paulo refuza, iar asta se repeta până când cortina se ridica pentru următorul act al piesei. După o lună și jumătate de la reprezentație, *Pinocchio* avea să fie pusă în scenă la Teatrul „Carioca", aflat la parterul unei clădiri de apartamente din Flamengo, la câțiva metri de Cinematograful „Paissandu". Într-o după-amiază, în timp ce repeta, Paulo a observat că pe unul dintre ultimele scaune din sală s-a așezat o fată foarte frumoasă, cu ochi albaștri și părul lung, lăsat pe umeri, care părea că se uită fix la el. Era Fabíola Fracarolli, care locuia la etajul al optulea al acelei clădiri și care, văzând ușa deschisă, a intrat de curiozitate ca să vadă teatrul pe dinăuntru. În ziua următoare, Fabíola s-a întors, iar în cea de-a treia el s-a hotărât s-o abordeze. Fata avea șaisprezece ani, era orfană de tată și locuia într-un micuț apartament închiriat cu mama sa, croitoreasă, și cu bunica din partea mamei, o bătrână sclerozată care-și petrecea ziua întreagă prinsă de o geantă plină cu hârtii vechi care spunea că sunt „averea ei". Până la cincisprezece ani, Fabíola a trăit cu o problemă estetică – un nas ridicol, imens ca al lui Cyrano de Bergerac. Când a descoperit că singurul băiat pe care reușise să-l cucerească fusese plătit de verișoare ca să fie împreună cu ea, nu s-a mai gândit de două ori. S-a urcat pe fereastra apartamentului, s-a agățat de partea din afară și și-a înfruntat mama:

— Ori îmi plătești o operație estetică, ori mă arunc!

Câteva săptămâni mai târziu, după ce și-a revenit în urma operației și expunându-și năsucul de miss, sculptat cu bisturiul, prima sa măsură a fost să termine cu iubitul, căruia i-a fost greu s-o recunoască pe năsoasa dinainte văzând așa o frumusețe. Și chiar noua Fabíola s-a îndrăgostit nebunește de Paulo. Într-o fază de ascensiune în ale iubirii, continua să cocheteze cu Renata Sorrah și s-a hotărât s-o ierte pe Márcia și s-o accepte din nou ca iubită. Dar, chiar și așa, a avut o relație solidă cu Fabíola. Mama ei îl compătimea pe băiatul firav și cu respirația obosită și era pe punctul de a-l adopta ca membru al familiei. Prietenul ajunsese să ia prânzul și cina cu ele aproape în fiecare zi, lucru care-i ușura mult viața când îl juca pe Cartofior. Ca și cum atâta bunăvoință n-ar fi fost suficientă, doamna Beth avea să-și mute

patul în camera mamei sale bolnave, pentru a-i elibera o cămăruță, pe care Paulo a ajuns s-o folosească pe post de studio, birou și sală de ședințe. Pentru a-i da un aspect mai puțin domestic, a pus ziare pe toate spațiile libere de pe pereți, învelind chiar și podeaua din cameră. Când mama Fabíolei nu era acasă, spațiul de lucru era pe post de alcov, unde tânăra avea să dobândească inițierea sexuală. Dar Paulo tot nu înțelegea cum o femeie atât de frumoasă ca ea, capabilă să atragă atenția bărbaților de pe stradă, putea să se uite la un individ atât de nefericit cum se considera el. Urmărit de nesiguranță și împins de o caracteristică cu siguranță bolnăvicioasă, i-a dat iubitei un ultimatum:

— Nu reușesc să cred că o femeie atât de frumoasă ca tine, cu atâta șarm, cu hainele astea atât de frumoase poate să fie-ndrăgostită de mine. Am nevoie de o dovadă că mă iubești cu adevărat.

Fabíola i-a răspuns cu un „poți să-mi ceri ce vrei" atât de ferm, că a prins curaj și i-a propus:

— Dacă chiar mă iubești, lasă-mă să-ți sting o țigară pe coapsă. Fără să plângi.

Fata și-a tras marginea fustei indiene, lungă până jos, lăsând la vedere o bucată de picior, precum cineva care așteaptă o injecție, și i-a zâmbit, fără să mai spună nimic. Paulo a tras adânc din Continentalul fără filtru și, când vârful țigării era complet roșu, l-a apăsat cu forță pe coapsa catifelată și bronzată. Cu ochii închiși, Fabíola a auzit sfârâitul și a simțit mirosul neplăcut al jarului care-i ardea pielea – avea să poarte această cicatrice toată viața –, dar nu a deschis gura și nici nu a lăsat să-i curgă vreo lacrimă. Paulo n-a scos nici o vorbă, dar s-a gândit: mă iubește. În ciuda atâtor declarații de dragoste succesive, sentimentul său față de Fabíola era ambiguu. Dacă pe de o parte se mândrea să meargă în locurile la modă cu o astfel de femeie la braț, pe de altă parte murea de rușine pentru frivolitatea și ignoranța înfricoșătoare a acesteia față de orice. Fabíola era ceea ce în acea vreme se numea „înfumurată" – sau „snoabă", cum aveau să fie cunoscute, mai târziu, fetele frumoase, elegante și goale din punct de vedere intelectual. În ziua în care ea a spus în public, la o bere, că Mao Tzedun era „croitorul francez care a realizat costumele Mao", Paulo și-a dorit să intre în pământ de rușine. Era însă o relație cât se poate de comodă, care nu-l solicita, iar ea era atât de frumoasă, încât merita să-i suporte toate acele prostii cu amuzament.

În ziua când a fost invitată să-i cunoască familia, fata s-a speriat. Judecând după aspectul zdrențuit al iubitului ei în permanență lefter (adesea, ea scotea

bani din propria-i alocație pentru ca Paulo să-și cumpere țigări și să meargă cu autobuzul), Fabíola își închipuise întotdeauna că partenerul său era un sărăntoc care nu avea nici unde să pună capul. De aceea, mare i-a fost surprinderea când a fost primită de un majordom cu mănuși albe și tunică cu nasturi aurii. Pentru câteva clipe, a ajuns să-și închipuie că era fiul unui angajat, dar nu, era chiar fiul proprietarului – „un conac roz, cu pian cu coadă și grădini interioare imense", spunea Fabíola amintindu-și de acea zi. „Închipuiți-vă că, în mijlocul camerei de oaspeți, era o scară identică cu cea din filmul *Pe aripile vântului...*" La prânz, Lygia le-a arătat locurile pe care trebuia să se așeze fiecare. Prefăcându-se că este familiarizată cu acea cantitate de tacâmuri de argint, de diverse mărimi, și cu marea farfurie goală din fața sa, Fabíola nu a riscat să pună întrebări. Majordomul se opri în spatele ei, întinse brațul și așeză un bol de porțelan cu supă deasupra farfuriei. Peste câțiva zeci de ani, avea să râdă în hohote când reconstituia scena:

— Cum nu fusesem niciodată servită *à la française*, n-am avut nici o îndoială: am luat bolul de supă și l-am așezat pe mijlocul mesei, ca să se poată servi toți. În loc să se supere pe mine, Paulo a izbucnit în râs. A râs atât de mult, că a căzut de pe scaun.

Deși era major și se bucura de o independență relativă, Paulo încă avea frecvent manifestări infantile. Într-o noapte, a stat cu Márcia (a cărei familie se lăsase bătută și acceptase relația) până târziu, ca să asculte discuri de poezii și, când s-a-ntors acasă, care era la câteva zeci de metri distanță, s-a întâlnit, după cum spune el, „cu o gașcă de vagabonzi". De fapt, nu erau decât niște băieți de pe stradă cu care Paulo se certase cu câteva zile înainte, fiindcă se plânsese de zgomotul pe care-l făceau când jucau fotbal. Chiar și așa, când i-a văzut înarmați cu bucăți de lemn și sticle, s-a înspăimântat, s-a întors la apartamentul fetei și a sunat acasă, trezindu-l pe morocănosul de Pedro Queima Coelho. Dramatic și teatral, l-a implorat:

— Tată, vino și ia-mă de acasă de la Márcia. Dar vino înarmat cu revolverul, pentru că sunt amenințat cu moartea de doisprezece criminali.

A prins curaj să iasă numai când, de la fereastra apartamentului iubitei, l-a văzut pe tatăl său pe stradă, un bărbat solid, în pijama și cu un trabuc în mână, păzindu-și spatele. Grija paternă nu însemna că situația de acasă se îmbunătățise. Era tensionată în continuare, așa cum fusese mereu, dar controlul asupra vieții sale scăzuse. Performanțele sale în cel de-al doilea semestru la „Andrews" fuseseră atât de slabe, că elevul-problemă a fost descalificat chiar și pentru susținerea probelor finale, rămânând repetent. Singura

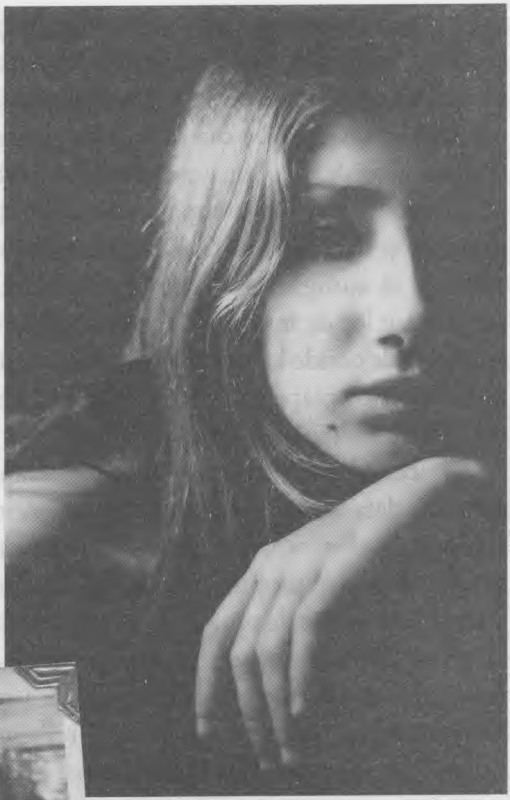

Drept dovadă de iubire,
frumoasa Fabíola îi permite
lui Paulo să-i stingă
o țigară pe coapsă.

scăpare era să urmeze calea pe care Pedro jurase că nu i-o va permite: să caute un liceu „mai puțin exigent". Cel ales a fost Guanabara, în Flamengo, unde avea speranțe să termine liceul și să încerce la facultate – care sub nici o formă nu avea să fie cea de inginerie, așa cum spera tatăl său. Alegerea cursurilor serale i-a obligat pe părinți să nu-i mai supravegheze atât de mult programul și să-i dea o copie după cheia de la casă, dar libertatea avea și ea un preț: dacă voia să fie independent, să-și aleagă singur școala, să facă teatru și să ajungă acasă la orice oră, atunci trebuia să muncească. Pedro i-a găsit un loc de muncă unde putea să câștige niște bani din vânzarea programelor de coride la Jockey Club, dar, după câteva săptămâni de insistențe, noul intrat pe piața muncii nu reușise să obțină nici măcar un centimetru pătrat de publicitate.

Insuccesul nu i-a tăiat entuziasmul tatălui său, care i-a acordat o a doua șansă, de data aceasta la Souza Alves Acessórios, firmă specializată în vânzarea echipamentelor industriale. Deși ura să facă orice din obligație, s-a hotărât să accepte pentru propria sa independență financiară. Da, pentru că, de data aceasta, era un loc de muncă cu salariu fix, fără să fie nevoie să vândă nimic. În prima zi, Paulo s-a prezentat în costum și cravată, cu părul creț pieptănat. Era curios să afle unde îi era biroul și s-a mirat când șeful l-a dus într-un hangar imens, i-a arătat o mătură și i-a spus pe un ton poruncitor:

— Poți să-ncepi. Mai întâi, mături acest depozit. Când termini, să mă anunți.

Să mătură? Dar el era actor, scriitor, iar tata îi găsise slujbă de măturător? Nu, asta nu putea fi decât o glumă, o farsă pe care o făceau tuturor nouveniților, în prima zi de lucru. S-a hotărât să intre-n joc și, cu mânecile suflecate, a măturat până la prânz, când au început să-l doară brațele. După ce și-a terminat treaba, și-a pus jacheta pe el și i-a comunicat zâmbitor superiorului că era gata. Fără să se uite la noul angajat, individul i-a dat o notă fiscală și i-a arătat cu degetul o ușă:

— Scoate douăzeci de cutii de hidrometre din acea sală și du-le la centrul de expediere, la parter, împreună cu această notă fiscală.

Asta însemna că era adevărat! Făcea special ca să-l umilească: tata l-a obligat să muncească în continuare în industrie. Umilit, a făcut ce i s-a spus și, în câteva zile, a descoperit că asta era rutina: să care cutii, să împacheteze contoare de apă și lumină, să mătură depozitul și magazia. Spre deosebire de Sisif, care l-a chinuit la dragă, munca de aici părea că nu are sfârșit. Când termina ceva, apărea altceva. Câteva săptămâni mai târziu și-a înregistrat în jurnal:

Mă sinucid încetul cu încetul, fără să simt. Nu mai rezist să mă trezesc la șase, să stau la serviciu până la șapte jumătate ca să mătur pe jos și să car fiare toată ziua, fără să mănânc, și apoi să fac repetiții până la miezul nopții.

A rezistat numai o lună și jumătate, și nici n-a fost nevoie să-și ceară demisia. Directorul s-a ocupat să-l sune pe domnul Pedro ca să-l informeze că băiatul nu era potrivit „pentru acest tip de serviciu". Când a ieșit din clădirea Souza Alves pentru ultima dată, Paulo avea în buzunar cei treizeci de cruzeiro salariu la care avea dreptul. Prima destinație a banilor a fost să cumpere un disc cu două dintre cele mai recente succese ale lui Roberto Carlos, *Quero que vá tudo pro inferno* și *Escreva uma carta, meu amor*. Era de-nțeles de ce n-a rezistat la serviciu. În afară de *Pinocchio*, pus în scenă șase zile pe săptămână, începuse să repete pentru cea de-a doua piesă pentru copii, *A guerra dos lanches*, regizată tot de argentinianul Luís Olmedo, Cachorro, cum i se spunea. „Am obținut rolul în această piesă nouă", își nota el mândru, „datorită perfomanței mele spectaculoase cu Cartofiorul din *Pinocchio*." Acum, avea să lucreze cu adevărat ca actor, împărțind scena cu prietenul său Joel Macedo și cu o brunetă frumoasă pe nume Nancy, sora lui Roberto Mangabeira Unger, elevul exemplar care obținuse aproape toate locurile întâi la „Santo Inácio". După obositoarea rutină de repetiții, piesa a avut premiera în aprilie 1966. Văzându-l emoționat, Cachorro l-a sărutat pe frunte:

— Cartofior, eu am încredere în tine!

Paulo păși pe scenă cu piciorul drept. Îmbrăcat în cowboy, a fost de-ajuns să intre în scenă ca să declanșeze hohote de râs din partea spectatorilor, și așa a fost până la sfârșit. Când s-a terminat spectacolul, era văzut drept cel mai bun actor al serii. Printre complimente, în fața părinților stingheriți, care veniseră la seara de gală, Cachorro îl îmbrățișa și-l săruta:

— Cartofior, nu am cuvinte să-ți descriu reprezentația. Ai produs un scurtcircuit pe scenă, ai magnetizat toată sala. A fost nemaipomenit.

La spectacolul de închidere a stagiunii cu *Pinocchio*, scena s-a repetat. Cartofior a fost singurul actor – tocmai el, care nici măcar nu era un actor adevărat – capabil să primească din nou aplauze din partea publicului, la scenă deschisă. Dacă nu i-ar fi lipsit acut banii, ar fi dus viața pe care i-o ceruse lui Dumnezeu. Avea mai multe iubite, avea un succes rezonabil ca actor și, în scurt timp, avea să-și producă și să-și regizeze propriile piese. A învățat să cânte la chitară, și acum căra peste tot instrumentul, așa cum făceau

idolii săi bossa nova. Dar, așa cum i se întâmpla frecvent, valurile de bucurie erau aproape mereu întrerupte de izbucniri de depresie profundă. Din acea perioadă, aparent fericită și motivantă, a rămas, de exemplu, înregistrarea pe care a făcut-o în jurnal după ce a citit o biografie a lui Toulouse-Lautrec:

Tocmai am terminat, în acest moment, una dintre cele mai emoționante povești reale pe care le-am citit. Este vorba despre viața unui pictor bogat, de familie nobilă, talentat, care a atins gloria chiar de mic copil, dar, în același timp, era și bărbatul cel mai nefericit din lume, fiindcă nu fusese iubit niciodată, din pricina corpului său grotesc și a urâțeniei fără pereche. Din cauza băuturii, a murit în floarea vârstei, fiindcă organismul său i-a absorbit și ultimele puteri. Un bărbat care, în cafenelele întunecate și zgomotoase din Montmartre, a conviețuit cu Van Gogh, Zola, Oscar Wilde, Degas, Debussy și a trăit, de la optsprezece ani, viața pe care toți intelectualii sperau s-o aibă. Un bărbat pentru care banii și poziția socială nu au folosit niciodată ca să-i umilească pe ceilalți, dar nici nu i-au oferit o fărâmă de dragoste sinceră pentru inima sa înfometată de tandrețe. Într-un fel, acest bărbat seamănă mult cu mine. Henri de Toulouse-Lautrec, a cărui biografie a fost descrisă admirabil de Pierre La Mure, în cele 450 de pagini de Moulin Rouge. Nu voi uita niciodată această carte.

Continua să citească mult, însă acum avea acest obicei suplimentar: fiecare carte citită primea o mică recenzie în jurnal, la fel ca și înainte, dar însoțită de o clasificare precum cea a criticilor profesioniști. O stea însemna rău; două, bine; trei, foarte bine; patru stele, genial. Pe o pagină din luna iunie, până și el avea să se sperie de o așa mare voracitate literară: „Am bătut un record: citesc cinci cărți în același timp. Așa nu mai ajung la sfârșit." Și nu că ar fi citit cărți siropoase. În acea zi, avea pe noptieră *Crimă și pedeapsă* de Dostoievski; *Frică și cutremur* de Kierkegaard; *Pentru persoanele nervoase și anxioase. Ghid medical* de David Harold Fink; *Capodopere ale poeziei universale* editate de Sérgio Milliet; și *Panorama teatrului brazilian* de Sábato Magaldi.

Tot în acea lună de iunie 1966, Paulo a prins curaj și i-a arătat lui Jean Arlin prima sa producție adultă: o piesă în trei acte, intitulată *Juventude sem tempo* (*Tinerețe fără vârstă*). De fapt, era vorba de o culegere din diverse lucrări, cu fragmente de poezii, discursuri și fraze memorabile ce aparțineau unor autori precum Bertolt Brecht, Carlos Lacerda, Morris West, Manuel Bandeira, Vinicius de Moraes, Carlos Drummond de Andrade, Jean-Paul

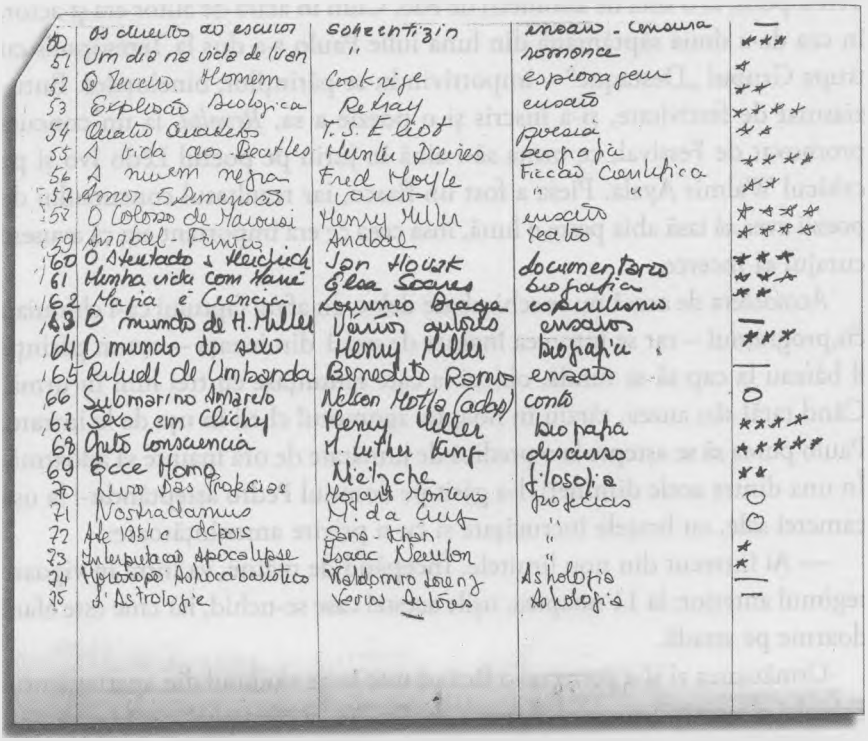
50 Os direitos do escritor Goldentiziu ensaio - censura —
51 Um dia na vida de Ivan " romance ***
52 O Terceiro Homem Cookridge espionagem *
53 Explosão Biológica Rekay ensaio **
54 Quarto Quadrado T. S. Eliot poesia ****
55 A vida dos Beatles Hunter Davies biografia **
56 A nuvem negra Fred Hoyle Ficção Científica *****
57 Amor Sexo Amizades vários " " **
58 O Colosso de Maroussi Henry Miller ensaio ****
59 Arrabal - Pânico Arrabal teatro ****
60 O Atentado a Kleinfield Jan Hawk documentário ***
61 Minha vida com Haroldo Elza Soares biografia ***
62 Magia e Ciência Loquinio Braga esoterismo **
63 O mundo de H. Miller Vários autores ensaios —
64 O mundo do sexo Henry Miller biografia ***
65 Ritual de Umbanda Benedito Ramos ensaio —
66 Submarino Amarelo Nelson Motta (adap) conto 0
67 Sexo em Clichy Henry Miller biografia ****
68 Outra Consciência M. Luther King discurso *****
69 Ecce Homo Nietzche filosofia **
70 Livro das Profecias Miguel Moreno profecias 0
71 Nostradamus M.ª da Cruz " 0
72 Até 1954 e depois Sara - than " *
73 Interpretação Apocalipse Isaac Newton " *
74 Horóscopo Astrocabalístico Waldomiro Lorenz Astrologia —
75 A Astrologia Vários Autores Astrologia 1

Cititor atent, dar puțin selectiv, Paulo începea cu T. S. Eliot și Henry Miller și ajungea la Elza Soares și la umbandism. Citea, critica și făcea clasificarea cărților utilizând steluțe.

Sartre și, bineînțeles, Paulo Coelho. Francezului i s-a părut interesant, s-a învârtit de colo colo și a hotărât să înceapă repetițiile la spectacol. Mai mult decât atât, cum era o piesă simplă, aproape fără decor și figurație, s-a hotărât s-o prezinte la Festivalul de tineret ce avea să se realizeze în vacanță, în orașul Teresópolis, la o sută de kilometri de Rio. Cum în afară de autor era și actor, în cea de-a doua săptămână din luna iulie Paulo s-a dus la Teresópolis cu trupa Grupul „Destaque" – împotrivindu-se părinților, bineînțeles. Entuziasmat de festivitate, și-a înscris și o poezie a sa, *Revolta*, la un concurs promovat de Festival, ce urma să-i aibă în juriu pe poetul Lêdo Ivo și pe criticul Walmir Ayala. Piesa a fost un fiasco, iar rezultatul concursului de poezii avea să iasă abia peste o lună, însă ceea ce era important era că avusese curajul să încerce.

Atmosfera de acasă nu se schimbase deloc. În afara faptului că-l chinuiau cu programul – rar se întorcea înainte de ora 1 dimineața –, acum părinții îl băteau la cap să se tundă, obicei la care renunțase cu trei luni în urmă. Când tatăl său auzea, târziu în noapte, zgomotul cheii în ușa de la intrare, Paulo putea să se aștepte la o predică de jumătate de oră înainte să adoarmă. În una dintre acele dimineți, l-a găsit pe domnul Pedro așteptându-l la ușa camerei sale, cu brațele încrucișate și cu o privire amenințătoare:

— Ai întrecut din nou limitele. Începând de mâine, va intra în vigoare regimul anterior: la 11 noaptea, ușile acestei case se-nchid, iar cine este afară doarme pe stradă.

Următoarea zi și-a petrecut-o făcând ture între studioul din apartamentul Fabíolei și repetițiile pentru *A guerra dos lanches*, al cărei public scădea văzând cu ochii. Seara s-a dus la „Paissandu" să vadă filmul *La Chinoise*, cea mai recentă producție a lui Godard – deși nu aprecia regizorul, era interesat de dezbaterea despre film, programată după aceea. Acolo s-a întâlnit cu Renata, iar seara târziu s-au dus împreună să mănânce rață friptă cu măr și să bea celebra bere cu gheață de la Zeppelin, în Ipanema – loc de întâlnire a stângii îmbogățite, pe care Paulo putea s-o frecventeze, ca și în acea seară, în calitate de invitat. Nu mai era aproape nimeni acolo când au cerut nota de plată și au plecat spre Leblon. Ținându-se de mână, au mers pe plajă aproape trei kilometri, până la strada Rita Ludolf, unde locuia Renata. Mort de somn, Paulo a așteptat mult până să treacă un autobuz de pe linia Lapa–Leblon și era aproape de patru dimineața când a introdus cheia în broasca ușii de la intrare. Nu, n-a introdus-o. A încercat, fiindcă cheia nu intra. Abia atunci și-a dat seama că tatăl său își respectase amenințarea din ajun și schimbase

iala. La acea oră, nu mai putea să meargă la Joel sau la Fabíola. Cuprins de furie, și-a umplut pumnii cu pietre și a început să spargă, unul câte unul, toate geamurile de la ușile și ferestrele casei. Treziți de zgomot, părinții ar fi vrut să-și măsoare forțele cu el, dar, temându-se ca vecinii să nu cheme poliția, Pedro Coelho a coborât și i-a deschis fiului ușa. Nefăcând un secret din faptul că băuse peste limită, Paulo a traversat camera plină de cioburi și a urcat scările fără să audă nici un cuvânt de la tatăl său.

În acea noapte, a adormit imediat, dar a avut un coșmar îngrozitor. A visat un medic așezat pe marginea patului său, care-i lua tensiunea sub privirile a doi asistenți care țineau o cămașă de forță la ușă. Abia atunci, năucit, și-a dat seama că nu era vorba de un vis. Tata chemase primul ajutor de la azilul de nebuni, ca să-l interneze din nou. De această dată, cu forța.

7
Fragmente din *Balada închisorii de odihnă* (inspirată de Oscar Wilde)

Miercuri, 20 iulie

ora 8.00 – M-au trezit ca să-mi măsoare tensiunea. Pe jumătate adormit, credeam că visam. Însă, încet, m-am trezit la realitate. Era sfârșitul. M-au trimis să mă îmbrac repede. La ușa casei, se afla o mașină a ambulanței de la Serviciul de Urgență Psihiatrică. Niciodată nu m-am gândit că putea fi așa deprimant să intri într-o mașină ca aceea.

Câțiva vecini spionau de la distanță băiatul slab și cu părul lung care-și plecase capul ca să intre în mașină. Își plecase capul. Era învins.

ora 9.30 – Formalitățile birocratice s-au încheiat deja. Și iată-mă din nou la al nouălea etaj. Ce repede a fost! Chiar ieri mă plimbam cu Rennie, bucuros, ușor îngrijorat, dar nu mă așteptam la asta. Și iată-mă din nou aici, fiindcă n-am vrut să-mi petrec o noapte pe stradă. Mă gândesc la ea, câteodată. Simt că sunt ușor sentimental.

Aici, toți sunt triști. Nu există zâmbete. Privirile sunt oprite în gol, căutând ceva, o întâlnire cu ele însele. Colegul meu de cameră este vărul unui ministru important. Are mania morții. În glumă, cânt la chitară Marșul Funebru. E bine să ai chitară. Te face să uiți de tot. Aduce puțină bucurie acestui mediu încărcat de tristețe. O tristețe profundă, în care nimeni nu mai aspiră sau nu-și dorește ceva de la viață. Mă consolează că ei știu să cânte.

ora 15.00 – Am stat de vorbă cu un băiat care este aici de doi ani. I-am spus că sunt mâhnit și că vreau să ies de aici. El mi-a spus foarte sincer: „De ce? Aici e atât de bine. Nu ai pentru ce să-și faci griji. De ce să lupți? În fond, nimănui nu-i pasă de nimic." Mi-e teamă. Teama de a nu ajunge să gândesc la fel ca el. Simt neliniște. Neliniștea de a nu ști când voi ajunge să văd lumea fără gratii. Este o neliniște de nedescris. Neliniștea unui prizonier condamnat

la detenție pe viață, știind că într-o zi va obține eliberarea condiționată. Dar când va veni acea zi? Peste o lună? Peste trei? Un an? Sau nu va veni?

ora 17.00 – Sau nu va veni?

ora 19.20 – Nu pot să plec de la acest etaj, nu pot să dau telefoane, și nici să scriu scrisori. Cu puțin timp în urmă, am încercat să vorbesc (pe ascuns) cu Rennie, dar era la cină. Și dacă n-ar fi fost? Ce i-aș fi spus? M-aș fi plâns? M-aș fi lăudat? Cui i-aș spune ce aș vrea să spun? Oare încă mai pot să vorbesc, Doamne?

Mă impresionează calmul cu care se acceptă această detenție. Mi-e teamă să n-o accept și eu așa. „Orice om este incendiator la douăzeci de ani și pompier la patruzeci" – atunci înseamnă că eu am 39 de ani și 11 luni. Sunt aproape de înfrângere. Am simțit asta după-amiază, când a fost mama aici. Ea mă privește de sus. Din prima zi mă simt deja pe jumătate învins. Dar trebuie să câștig.

Joi, 21 iulie

ora 8.00 – Ieri, mi-au dat un medicament puternic ca să dorm, și abia acum mă trezesc. În timpul nopții, fără nici un motiv, colegul meu mă trezește să mă întrebe dacă sunt de acord cu masturbarea. I-am spus că da și m-am întors cu spatele. Sincer, nu am înțeles de ce mi-a pus această întrebare. De fapt, nici nu știu dacă nu cumva a fost un vis de-al meu, însă știu sigur că a fost ciudat. Flávio, colegul meu de cameră, are perioade lungi când nu scoate un cuvânt. Când vorbește, repetă aceeași întrebare: cum merg lucrurile și oamenii acolo afară. El încă vrea să țină legătura cu lumea. Săracul! Se mândrește cu viața sa boemă, dar acum e aici, și recunoaște că e bolnav.

Eu n-aș face asta niciodată. Sunt bine.

ora 11.30 – Tocmai am constatat că mi-au golit portofelul. Nu pot să cumpăr nimic pentru Pato. De fapt, am vorbit ieri cu ea. A promis că vine azi să mă vadă. Știu că e interzis, dar vreau să vorbesc cu ea. Am vorbit cu ea, dar pe ton de glumă, pentru a-mi ascunde depresia.

Celor de aici le place să-mi arate noutăți. Chiar îmi place de ei. Roberto îmi tot arată lucruri – cum să-mi calculez vârsta, un voltmetru etc. Flávio are mania de a cunoaște persoane importante. Cazurile curioase sunt nenumărate aici. Unul are mania de a mirosi mâncarea, altul nu face nimic de teamă să nu se îngrașe, altul vorbește numai despre sex și perversiuni sexuale. Colegul meu de cameră stă culcat, cu privirea fixă și chipul întristat. La radio, se cântă

Menina Flor. Oare la ce s-o gândi? Privirea lui caută cu disperare o întâlnire cu el însuși, sau o fi abandonat, fără rost, pierdut, învins?

Stau de vorbă cu câțiva pacienți. Unii sunt aici de trei luni, alții de nouă, și alții de ani de zile. Eu n-aș suporta toate acestea.

„Și cerul s-a întunecat de la ora șase și până la ora nouă, iar El a spus: Tată, Tată, de ce M-ai părăsit?"

Muzica, soarele de după grilaj, visurile, toate acestea aduc o melancolie imensă. Îmi aduc aminte de Teresópolis, unde am pus în scenă Juventude sem tempo. *Un eșec la public, dar o mare experiență. Zile fericite, când puteai să vezi liber razele soarelui, să mergi cu calul, să săruți, să zâmbești.*

Și acum, nimic. Nimic. Aveam să aducem piesa aici, în Rio. Acum, numai ei o s-o aducă. E trist să începi să realizezi ceva și să fii întrerupt. Chiar foarte trist. Mi-e lene să scriu despre piesă, dar nu pot dormi. Somnul tocește raționamentul și, în cazul acesta, sunt la fel ca toți ceilalți de aici. Dar există tăieturi din ziarele publicate înainte de plecarea noastră la Teresópolis. Vă povestesc mai târziu ce a urmat apoi. Avem timp. Avem mult timp.

ora 14.10 – O aștept pe Pato. Medicul meu a venit să-mi aducă în cameră o antologie de poezii franțuzești. E bine, fiindcă învăț puțin această limbă. Mi-a spus că sunt calm, că dau semne că-mi place. Câteodată, îmi place puțin aici. Este o lume aparte, unde se mănâncă și se bea. Nimic altceva. Dar vine un moment în care îmi aduc aminte de lumea de afară și-mi vine să plec. Acum, nu chiar așa de mult. Ieri, a fost mai greu. Dar deja mă obișnuiesc. Îmi lipsește numai mașina de scris.

Știu că Pato o să vină (sau va încerca să vină) azi. Probabil că e curioasă ce se-ntâmplă cu mine. Apoi, va mai veni de două sau de trei ori și mă va uita. C'est la vie. Și nu pot face nimic. Mi-ar plăcea să vină în fiecare zi, ca să mă binedispună cu felul ei de a fi deosebit, dar n-o să se-ntâmple așa. Nici nu știu dacă-i vor permite să vină să mă vadă azi. Dar, oricum, este plăcută această perspectivă, acest suspans de așteptare.

ora 14.45 – Este deja trei fără un sfert, și Pato nu vine. Poate nu vine. Sau poate n-au lăsat-o să intre.

Vineri, 22 iulie

11.50 – Pato a venit ieri. Mi-a adus o parte dintre fotografiile ei din Statele Unite și mi-a promis una cu dedicație. Îmi place de Pato. Am impresia tristă

că nu m-am purtat cu ea cum trebuia. Am fost rece și distant. Iar ea era atât de drăgăstoasă...

Până acum, n-a ajuns și restul lucrurilor de acasă. Cum ajunge mașina de scris, va trebui să bat o lucrare despre psihiatrie, pe care dr. Benjamim mi-a dat-o. Am terminat cartea sa Antologie de poeți francezi. *Acum, voi încerca să citesc* Leopardul, *de Lampedusa.*

Este amuzant, dar mă obișnuiesc cu ideea de a rămâne aici.

ora 12.00 – Încep să mă las învins de somn. Somnul greu, fără vise, somnul pe fugă, sau somnul care mă face să uit că sunt aici.

ora 14.00 – N-am reușit să citesc în continuare Leopardul. *Este una dintre cele mai plictisitoare cărți pe care le-am citit până acum. Un studiu banal, monoton și fără valoare. M-am oprit acum la pagina 122, definitiv. Îmi pare rău. Este enervant să lași un lucru pe jumătate neterminat, dar nu mai am răbdare. Mi-e somn. Și trebuie să evit somnul cu orice preț.*

ora 14.30 – E trist să lași un lucru pe jumătate neterminat.

ora 14.45 – Stau de vorbă cu colegul meu de cameră.

— Nu vreau să locuiesc la „Dr. Eiras", în Flamengo, în Copacabana, în nici unul dintre aceste locuri...

— Atunci, unde, Flávio?

La Cimitirul „São João Batista". Viața și-a pierdut toată însemnătatea pentru mine, de la Carnavalul din 1964.

— De ce?

— Persoana la care țineam cel mai mult pe această lume n-a vrut să meargă cu mine la Municipal.

— Hai, Flávio, lasă prostiile. Mai sunt atâtea femei de iubit. [Pauză] *Încă mai ții la ea?*

— El. E băiat. Acum, el este acolo, afară, și se pregătește pentru medicină, iar eu, aici, aștept moartea.

— Lasă prostiile, Flávio.

— Ieri, m-a sunat. Este cam molatic. Aș fi foarte fericit dacă ar trece pe aici. Din cauza lui am încercat să mă sinucid, dând pe gât sticluța de parfum amestecată cu whisky, în noaptea petrecerii. M-am oprit la Urgențe. Acum, el este acolo afară, iar eu aștept moartea.

Flávio e un tip ciudat. Cu un aspect de adevărat schizoid. Dar câteodată stă de vorbă, ca acum. Iar eu mă simt trist și impotent. A încercat să se sinucidă

de mai multe ori, aici. Mi-a povestit mult despre viața sa de boem și observ o anumită mândrie când povestește. Din experiență proprie, știu că toți boemii sunt mândri de starea lor.

Flávio plânge.

Dragi prieteni, în fond, cred că majoritatea celor de aici sunt internați din cauza lipsei de dragoste (din partea părinților sau a altcuiva). Eu mă încadrez în primul caz (iubirea din partea părinților).

ora 15.00 – Bolnavii de aici sunt amuzanți câteodată. Domnul Ápio „scorțosul", bătrân de vreo cincizeci și șase de ani, mi-a spus ieri că Revoluția Bolșevică a fost finanțată de americani. Mai e un băiat, singurul de vârsta mea, care face pe toată lumea să râdă. Câteodată, mai jucăm noaptea canastă.

Nu pot să mai scriu, Flávio plânge.

Sâmbătă, 23 iulie

ora 10.00 – Ieri-seară, am reușit să-i sun pe Luís și pe Pato. Pato mi-a spus că e iubita mea și că ține mult la mine. M-am bucurat și probabil că am spus multe dulcegării din cauza asta. Sunt un sentimental, un prostuț. La sfârșitul convorbirii cu Pato, a intervenit telefonista și n-am putut să mai spun nimic. Vine aici luni. Mi-e teamă să nu mă plâng prea mult la ea. Este enervant, mă simt inferior.

Luís a rămas să vină aici la prânz.

Alături de mine, stă acum un enervant pe care-l cheamă Marcos. E aici de când am plecat, adică acum un an. Îmi ia mereu radioul, ca să asculte fotbal.

L-am dat afară din cameră diplomatic.

ora 20.30 – Este ora opt și jumătate seara, dar aici ai impresia că este și mai târziu. A venit Luís. Mi-a ridicat puțin moralul. Am sunat-o pe Pato și iar am vorbit dulcegării.

Duminică, 24 iulie

Este duminică dimineață. Ascult radio și simt o imensă singurătate, care mă omoară încetul cu încetul. Este duminică dimineață, o duminică întunecată, tristă. Sunt aici, în spatele grilajului, fără să stau de vorbă cu nimeni, cufundat în singurătatea mea. Îmi place acest termen: cufundat în singurătatea mea.

E duminică dimineață. Nu cântă nimeni, la radio este o melodie tristă despre dragoste și plâns. E o zi fără perspective.

Pato este departe. Prietenii mei sunt departe. Mai mult ca sigur dormind, după o noapte de chefuri și bucurie. Iar eu sunt aici. La radio, se aude acum un vals vechi. Mă gândesc la tata. Îmi pare rău de el. Trebuie să fie trist pentru el să aibă un fiu ca mine.

În această duminică dimineață, simt că dragostea mea pentru Rennie se stinge puțin. Sunt sigur că și a ei moare. Am mâinile goale, nu am ce să ofer, nu am ce să dau. Mă simt neputincios și neajutorat, ca o rândunică fără aripi. Mă simt rău, pervers, mă simt singur. Singur pe lume.

Aici, totul este monoton și imprevizibil. Păstrez cu teamă fotografiile lui Pato, banii și țigările. Sunt singurele lucruri care mă pot deconecta puțin.

Luni, 25 iulie

Te aștept atât de mult, iar, când se apropie momentul, dorința mea de a te vedea este și mai mare. Ieri, la telefon, mi-ai spus că ești iubita mea. Sunt foarte fericit să am o iubită. Te simți mai puțin singur aici, lumea pare mai frumoasă, chiar și în spatele grilajului. Și o să fie și mai frumos când o să vii. Pentru asta, în această dimineață, îmi deschid pieptul și-ți ofer inima, iubita mea. Sunt puțin trist că ești departe, pentru că nu poți sta mereu cu mine. Dar deja sunt bărbat și trebuie să învinge singur această situație grea.

E amuzant, dar simt că sunt posesiv. Ieri, am vorbit cu Luís și Ricardo la telefon. Vor veni aici marți. Știu că pentru ei e un efort. Luís este cu tatăl său la o casă de sănătate, iar Ricardo studiază. Dar vor veni. Și mă bucur. Am descoperit că putem obține bucurie și fericire din lucrurile cele mai triste. Am descoperit că nu sunt atât de singur precum credeam. Există oameni care au nevoie de mine și care țin la mine. Sunt nostalgic, dar fericit.

Marți, 26 iulie

Ieri-seară, am citit tot Omul nostru din Havana *de Graham Greene. Încă n-am avut timp (ha! ha! ha!) să fac un studiu de carte. Dar m-am distrat. Mi-a plăcut.*

Duminică, 31 iulie

ora 13.00 – Azi, la ora treisprezece, în această casă de sănătate, am primit vestea că la concursul de poezii din Diário de Notícias, *din două mii cinci sute de concurenți, am ocupat locul nouă în clasamentul general și locul al doilea la mențiunea de onoare. Probabil că voi fi inclus într-o antologie ce va fi publicată.*

Sunt fericit. Aș fi vrut să fiu afară, să povestesc tuturor, să stau de vorbă cu toți. Sunt extrem de fericit.

Din spatele grilajului, mă gândesc dacă Tatá își aduce aminte de mine, de primul ei iubit. Nu știu dacă a crescut mult, dacă e slabă sau grasă, dacă e intelectuală sau din high-society. Poate a rămas infirmă sau și-a pierdut mama, poate s-a mutat într-un palat. De opt ani n-am mai văzut-o, dar azi mi-ar plăcea să fiu cu ea. Nu am mai știut nimic de ea niciodată. Zilele trecute, am sunat și am întrebat-o dacă a obișnuit să iasă cu un anume Coelho. Doar mi-a răspuns că da și mi-a închis.

Sâmbătă, 6 august

Patinho, dragostea mea, simt o nevoie teribilă de a sta de vorbă cu tine. Acum, că dr. Benjamim m-a amenințat cu insulina și șocurile electrice, acum că am fost acuzat că sunt dependent de medicamente, acum că mă văd ca un animal acuzat, fără apărare, simt nevoia de a sta de vorbă cu tine. Dacă acesta ar fi momentul de transformare a personalității mele, dacă peste câteva clipe ar începe prăbușirea mea sistematică, aș dori ca tu să-mi fii alături.

Vom sta de vorbă despre subiectele cele mai banale din lume. Vei ieși zâmbind, așteptând să mă vezi din nou peste câteva zile. Tu nu vei afla nimic, iar eu mă voi preface că totul e bine. La ușa liftului, vei observa lacrimi în ochii mei, iar eu îți voi spune că am căscat din cauza discuției plictisitoare. La chitara pe care mi-ai împrumutat-o, voi cânta Olé Olá *cu Nara Leão. Iar tu, de jos, te vei uita spre mine și-mi vei face semn cu mâna prin grilaj. Apoi, mă voi întoarce în camera mea și voi plânge mult gândindu-mă la ce a fost și la ceea ce ar fi trebuit să fie și nu se poate. Medicii vor intra cu valiza neagră, iar șocurile electrice îmi vor penetra întregul corp.*

Și, în singurătatea nopții, voi lua lama, voi privi fotografia ta lipită de pat, sângele va începe să curgă, iar eu îți voi spune în șoaptă, privindu-ți zâmbetul din fotografie: „Acesta e sângele meu." Și voi muri fără să zâmbesc, fără să plâng. Voi muri, pur și simplu, lăsând multe lucruri neterminate.

Duminică, 7 august

Dialog cu dr. Benjamim

— N-ai mândrie. După prima internare, am crezut că nu te vei mai întoarce aici niciodată și că vei face tot posibilul să devii independent. Da', de unde. Ești din nou aici. Ce-ai realizat în acest timp? Nimic. Ce ți-a adus călătoria

la Teresopolis? Ce profit ai avut de-acolo? De ce nu ești capabil să realizezi ceva singur?

— Nimeni nu realizează nimic singur.

— Bine, poate... Dar, spune-mi: ce profit, ce avantaj ai avut ca să mergi la Teresopolis?

— Experiența.

— Tu ești genul de persoană care-și petrece viața experimentând.

— Domnule doctor, tot ceea ce este făcut cu dragoste e bine făcut. Aceasta e filozofia mea: dragostea e suficientă pentru a ne justifica faptele.

— Dacă aș lua patru schizofrenici de la etajul patru, schizoizi la propriu, ar avea argumente mai bune decât tine.

— Am spus prostii?

— Bineînțeles că ai spus! Ia fii atent: tu îți petreci tot timpul făcându-ți o imagine despre tine însuți, o imagine falsă, fără să-ți dai seama că nimic din ceea ce ai în tine nu e folosit cum trebuie. Ești redus la zero.

— Știu. Orice spun e simplă apărare. Pentru mine, eu nu contez.

— Atunci reacționează! Dar tu ești incapabil. Ești mulțumit cu ceea ce se-ntâmplă. Te-ai obișnuit cu această situație. Uite, după cum merg lucrurile, nu voi ține cont de responsabilitatea mea și voi chema o comisie medicală ca să-ți administreze electroșocuri, insulină, glucoză, lucruri care te vor face să uiți și să devii mai blând. Îți mai dau un timp. Hai, fii bărbat! Învinge-o!

Duminică, 14 august – Ziua taților

Bună ziua, tată. Azi, e ziua ta.
Ani la rând, asta era ora la care te trezeai zâmbind
și tot zâmbind îți primeai și cadoul pe care ți-l aduceam în cameră,
și zâmbind mă sărutai pe frunte și mă binecuvântai.

Bună ziua, tată, azi e ziua ta
și nu pot să-ți dau sau să-ți spun nimic,
fiindcă inima ta întristată nu-mi mai aude cuvintele.
Nu mai ești același. Inima ta este bătrână,
urechile tale sunt pline de atâta deznădejde,
inima te doare. Dar încă știi să plângi. Și cred că ai acel plâns
timid al tatălui sever și autoritar:
plângi pentru mine, pentru că sunt aici, în spatele grilajului,
plângi pentru că azi e ziua tatei, iar eu sunt departe,

făcând ca mâhnirea și tristețea
să-ți pătrundă în inimă.

Bună ziua, tată. Soarele se naște frumos,
fiindcă azi e zi de sărbătoare și bucurie pentru mulți,
însă tu ești trist. Și știu că tristețea ta sunt eu.
Fără să vreau, m-am transformat într-o cruce grea,
pe care o porți pe umeri, care îți rănește carnea
și pieptul.
La această oră, sora mea va apărea în cameră
cu un cadou frumos împachetat în hârtie creponată,
iar tu vei zâmbi, pentru a nu o întrista și pe ea. Chiar dacă, de fapt,
inima ta se topește de plâns,
iar eu nu pot spune nimic, în afara cuvintelor morbide de revoltă,
și nu pot face nimic în afară de a-ți mări suferința
și nu-ți pot da nimic, în afară de lacrimi și căință
că m-ai adus pe lume.

Poate că, dacă n-aș exista, acum ai fi fericit,
o fericire a unui bărbat care a luptat mereu
pentru o viață liniștită,
și care acum, de ziua universală a taților,
își primește recompensa pentru lupta sa, sub formă de sărutări,
de fleacuri cumpărate cu alocația mică
ce săptămâni întregi a rămas neatinsă în sertar
pentru a putea fi transformată în cadou,
care, oricât de mic ar fi, este imens în inima oricărui tată.

Azi, e ziua taților. Dar tata m-a internat
într-o casă de sănătate pentru nebuni. Sunt departe,
nu-l pot îmbrățișa, sunt departe de familie,
departe de tot, și știu că el,
văzându-i pe ceilalți tați cu copiii în jurul lor,
umplându-i de dragoste, va simți înțepături ascuțite
în inima sa mâhnită. Dar sunt internat,
de douăzeci de zile nu văd lumina soarelui,
și, dacă aș putea să-i ofer ceva, acel ceva ar fi întunericul
celui care nu mai aspiră la nimic sau nu mai dorește ceva de la viață.

De aceea stau liniștit. De aceea nici nu pot spune
„Bună ziua, dragul meu, să fii fericit;
tu ai fost bărbatul, tu m-ai conceput într-o noapte oarecare,
mama m-a născut în chinuri,
dar acum pot să-ți ofer puțin din comoara
pe care mâinile tale transpirate de muncă
au lăsat-o în inima mea."
Nici asta nu pot spune. Trebuie să stau liniștit,
pentru a nu-l întrista și mai tare,
ca să nu se gândească că sufăr, că nu sunt fericit aici,
în mijlocul acestei liniști imense, care poate fi găsită numai în cer,
dacă, de fapt, cerul există.
Trebuie să fie trist să ai un fiu ca mine, tată.

Bună ziua, tată. Cu mâinile goale
îți ofer soarele care răsare, roșu și omnipotent,
ca să nu mai fii trist și să fii mulțumit
și ca să te gândești că ești corect și că eu sunt fericit.

Marți, 23 august

S-a făcut deja ziuă, ajunul aniversării mele. Mi-ar plăcea să scriu în acest caiet un mesaj de optimism și de înțelegere: tocmai de aceea am rupt foile anterioare, profund de neînțeles și triste. E greu, mai ales pentru o persoană cu temperamentul meu, să suporte deja treizeci și două de zile fără să coboare. Este chiar foarte greu, credeți-mă! Dar, în fond, știu că nu sunt cel mai nefericit bărbat. Tinerețea îmi curge prin vene și pot reîncepe totul de nouă mii de ori.

Ajunul nașterii mele. În aceste rânduri pe care le scriu în zori, mi-ar plăcea să-mi recapăt puțin încrederea în mine.

„Uite, Paulo, pregătirea o poți face anul viitor, încă mai ai mulți ani de acum înainte. Nu ai de ce să te plângi. Profită de aceste zile pentru a te gândi puțin și pentru a scrie mult. Rosetta, mașina ta de scris, solidară însoțitoare de luptă, este cu tine, gata să te slujească la orice oră dorești. Îți aduci aminte de Salinger? «Păstrează-ți experiențele. Poate că ele mai târziu vor folosi cuiva, așa cum ți-au folosit ție cele dinaintea ta.» Gândește-te la asta. Nu te considera atât de abandonat. Până la urmă, prietenii tăi te-au susținut la început destul. Uitarea e o lege a vieții. Și tu ai fi uitat de cineva care a plecat. Nu-ți cenzura

prietenii din cauza asta. Au făcut ce le-a stat în putință. S-au demobilizat așa cum ai face-o și tu dacă ai fi în locul lor."

Miercuri, 1 septembrie

Sunt aici din iulie. Sunt din ce în ce mai laș. Pentru orice, vinovatul sunt eu. Ieri, de exemplu, am fost singurul care a făcut injecție ca să adoarmă, și numai eu l-am ascultat pe infirmier și m-am culcat, în timp ce alții făceau gălăgie. Călugărița s-a supărat pe prietena mea și nu mai pot primi vizite de la ea. Au aflat că am de gând să-mi vând cămășile altor pacienți, iar partea negativă e că am pierdut și posibilitate, și bani. Am reușit să-mi conving prietenii să-mi aducă un pistol Beretta. Nici nu m-au văzut cu pistolul în mână, că m-au și pârât.

Pauză de tuns.

Gata, ăsta a fost părul meu. Acum, am față de bebeluș timid, de puști cu pantaloni. Acum, a apărut dorința de care mă temeam, cea de a rămâne aici. Nu mă mai interesează să ies. Sunt terminat. Din februarie nu mă mai tunsesem. Până și într-o casă de sănătate mi-au pus această condiție: ori mă tund, ori nu ies. Am preferat să mă tund. Apoi, a venit însă acea senzație că a pierit și ultimul lucru care mai rămăsese. Această pagină avea să fie scrisă ca un manifest. Un nenorocit, un nenorocit și jumătate. Sunt terminat. Nu mă mai împotrivesc. Acum, mai am puțin și mă acomodez.

Sâmbătă, 3 septembrie

Așa se termină această baladă și așa închei și eu.
Fără mesaje, fără nimic, fără nici o dorință de a învinge,
distrusă de ura omenească.
A fost bine să simt asta. Învingerea totală. [...]
Să începem totul din nou.

8

Legat de pat, corpul lui Paulo tremură la fiecare rotire a manivelei: încep electroșocurile

Într-o duminică de septembrie 1966, după prânz, Paulo hoinărea pe coridoare în pijama. Tocmai recitise *Balada do cárcere de repouso* (*Balada închisorii de odihnă*), pe care o terminase cu o zi înainte și era mândru de maldărul de treizeci și cinci de pagini dactilografiate pe care reușise să le scrie într-o lună și jumătate la ospiciu. De fapt și de drept, nu era atât de departe de originalul după care se inspirase, *Balada închisorii Reading*, poezie scrisă în 1898 de irlandezul Oscar Wilde, în care înfățișa închisoarea unde a ispășit o pedeapsă de doi ani pentru practici homosexuale în Anglia victoriană. Când a citit fraza finală de pe ultima pagină – „Să începem totul din nou" – putea să jure că acelea nu erau cinci cuvinte goale de conținut, alese pentru a înfrumuseța finalul unui text. Să înceapă totul din nou avea o singură semnificație: să iasă cât mai repede posibil din infernul acela, care era clinica, și să-și reînceapă viața. O idee chinuitoare devenea mai palpabilă de la o zi la alta: dacă ar fi depins de medici sau de părinții săi, ar fi zăbovit în continuare la etajul nouă pentru încă mult timp.

Absorbit de aceste gânduri, nu i-a observat pe cei doi infirmieri care s-au apropiat și i-au cerut să-i însoțească până în altă zonă a clădirii. L-au condus la o cămăruță cu gresie pe jos și pereții acoperiți cu faianță, unde-l aștepta dr. Benjamim. În centrul cămăruței, erau un pat acoperit cu un cearșaf gros din cauciuc și, alături, un mic aparat ce semăna cu un transformator de curent, cu fire și manivelă – era așa-numita „zdrobitoare", asemănătoare unui echipament folosit clandestin de poliție pentru a tortura deținuții și pentru a obține declarații, lucru care l-a înspăimântat:

— Înseamnă că o să-mi administrați șocuri?

Mereu politicos și zâmbitor, psihiatrul a încercat să-l liniștească:

— Nu-ți face griji, Paulo. Știi că nu doare deloc. Este mult mai traumatizant să vezi pe cineva care este tratat decât să treci tu prin același tratament. Știi că nu doare deloc.

Culcat pe pat, a văzut cum un asistent îi introducea un tub de plastic în gură, pentru a împiedica răsucirea limbii în timpul convulsiei și, implicit, asfixierea. Celălalt asistent a venit prin spate și i-a lipit pe fiecare tâmplă un electrod asemănător cu un minidefibrilator cardiac. În timp ce privea fix vopseaua curățată de pe tavan, aparatul a fost conectat. Începea încă o ședință de electroconvulsoterapie. La prima mișcare de manivelă făcută de asistent, o cortină părea că i-a coborât peste ochi. Privirea sa a devenit din ce în ce mai slabă, s-a fixat într-un singur punct, până când totul s-a întunecat. De fiecare dată când se dădea la manivelă, corpul i se zguduia necontrolat, puternic, iar saliva îi șiroia din gură ca o spumă albă. Paulo n-a reușit niciodată să calculeze cât timp dura fiecare ședință – câteva minute? O oră? O zi? – și nici nu simțea vreo indispoziție. Când își recupera cunoștința, avea impresia că ieșea dintr-o anestezie generală: memoria îi dispărea și câteodată stătea ore întregi culcat în pat, cu ochii deschiși, până reușea să recunoască și să identifice unde se afla și ce făcea acolo. În afară de fața de pernă și de gulerul pijamalei umezite de salivă, nu rămânea în cameră nici un vestigiu al brutalității căreia îi fusese victimă. Electroșocul părea să aibă forță suficientă ca să-i distrugă neuronii, dar medicul avea dreptate: nu durea deloc.

Electroconvulsoterapia se baza pe ideea că bolile mintale rezultau din „dezorganizări electrice cerebrale". După mai mult de zece ședințe cu electroșocuri aplicate, în zile alternate, convulsiile provocate de succesiunea de descărcări electrice aveau rolul de a „reorganiza" creierul pacientului, permițându-i să se întoarcă la normalitate. Acest tratament prezenta un mare beneficiu față de rudele sale, Metazol și șocul cu insulină: provoca amnezie, adică ștergea amintirile despre evenimentele imediat anterioare descărcărilor, și inclusiv despre aplicarea acestora. Fără să-și amintească exact ce i s-a întâmplat și cine i-a provocat acel lucru, pacientul nu mai avea sentimente negative față de medici sau de propria familie.

Paulo s-a trezit după-amiază târziu, cu gura amară. În ciuda moleșelii care-i paraliza de obicei capul și mușchii după administrarea electroșocurilor, s-a ridicat încet, ca și cum ar fi fost un bătrân, și s-a dus până la grilajul ferestrei. A văzut că ploua mărunt, dar încă nu-și recunoștea propria cameră, unde fusese dus după ședință. A încercat să-și aducă aminte ce mai era în afară de ușa de la intrare, dar n-a reușit. Când s-a îndreptat spre ea, și-a simțit

picioarele fără vlagă și corpul pătruns de electroșocuri. A mers cu greu până să iasă din cameră. Acolo, afară, a văzut un coridor imens, gol, și a simțit nevoia de a merge puțin prin acel cimitir al celor vii. Era așa o liniște, că din orice loc era posibil să auzi zgomotul papucilor târându-se pe coridoarele albe și dezinfectate. Când a făcut primii pași, a avut impresia că pereții se apropiau pe măsură ce avansa, până când începea să se simtă strivit și-l dureau coastele. Pereții erau atât de aproape și-l comprimau în așa fel, încât nu mai putea să meargă. Înfricoșat, a-ncercat să se gândească:

— Dacă stau liniștit, nu mi se-ntâmplă nimic. Dar, dacă merg, ori o să distrug pereții, ori o să fiu strivit.

Ce să facă? Nimic. Pe loc era și pe loc a rămas, fără să miște vreun mușchi. A rămas acolo ceva timp, până când o asistentă l-a luat de braț, încet, și l-a condus înapoi în cameră ca să stea culcat în pat. Când s-a trezit, și-a dat seama că era cineva care stătea în picioare lângă el, cineva care aparent vorbea cu el în timp ce dormea. Era Luís Carlos, pacientul din camera vecină, un mulatru slăbuț, cu aspect de șmecher, căruia îi era atât de rușine că era bâlbâit, încât în fața străinilor se prefăcea că e mut. La fel ca toți ceilalți internați, și el garantase că nu era nebun. „Sunt aici pentru că m-am hotărât să mă pensionez", murmura el, ca și cum ar fi dezvăluit un secret de stat. „Am obținut de la un medic un certificat de alienație mintală și, dacă rămân aici doi ani ca nebun, reușesc să mă pensionez."

La fel ca și Paulo, care fusese aruncat acolo de părinți, fiecare dintre colegii săi de ghinion avea o explicație pentru prezența la Clinica „Dr. Eiras". Unul spunea că se afla acolo pentru a scăpa de o datorie la jocuri, altul că fusese internat de soția geloasă, un al treilea jura că singura sa boală e că-i place să bea. Paulo nu mai suporta să audă acele povești. La vizitele părinților, îngenunchea pe podea, plângea și le cerea cu mâinile împreunate să-l scoată de acolo, însă răspunsul era mereu același: „Mai așteaptă câteva zile, ești aproape bine, domnul dr. Benjamim o să te externeze în câteva zile." Singurele sale contacte cu lumea exterioară erau din ce în ce mai rarele vizite din partea prietenilor care reușeau să păcălească paza. Profitând de adevăratul du-te-vino de la poartă, cei care aveau puțină răbdare reușeau să treacă de ziduri, transportând orice își doreau. Astfel, într-un acces de persecuție, a reușit să-și convingă un prieten să aducă în clinică, ascuns în chiloți, un pistol automat de calibru 7.65, încărcat cu gloanțe. De cum a început să circule printre bolnavi zvonul că Paulo mergea înarmat pe coridoare, s-a grăbit să bage pistolul Beretta în geanta Renatei, care a dispărut cu arma

de acolo. Ea era cea care-l vizita cel mai adesea. Când nu reușea să păcălească paznicii, îi lăsa bilețele la poartă:

[...] *Fraierul de la lift deja mă cunoaște și azi nu m-a lăsat să urc. Spune-le că te-ai certat cu mine și, poate, așa adunătura asta de nerușinați te lasă-n pace.*
[...] *Sunt tristă, nu din cauza ta, ci pentru că nu știu ce să fac ca să te ajut.*
[...] *Pistolul e bine păstrat la mine în dulap. N-o să-l arăt nimănui. De fapt, i l-am arătat lui Antônio Cláudio, fratele meu. Dar el e atât de cumsecade, că nici nu m-a întrebat al cui e . Dar eu i-am spus.*
[...] *Mâine, e ziua în care voi merge acolo, ca să dau această scrisoare. O să fie o zi tristă. Dintre cele care te rănesc pe dinăuntru. Apoi, voi rămâne cincisprezece minute acolo jos, uitându-mă la fereastra ta, ca să văd dacă ai primit-o. Dacă nu apari înseamnă că nu ți-au dat-o.*
[...] *Cartofior, mi-e atât de frică, încât simt uneori nevoia de a mă duce să vorbesc cu mama ta sau cu dr. Benjamim. N-ar ajuta însă la nimic. Tocmai de aceea, ține-te ferm pe poziții. Suportă! Am avut o idee foarte bună: când o să ieși de acolo, luăm vaporul cargo și ne ducem în Portugalia, să locuim în Porto. Nu e genială?*
[...] *Știi, am cumpărat un pachet de Continental, fiindcă așa rămân cu puțin din savoarea ta.*

În ziua aniversării sale, Renata a apărut cu un pachet de bilete și scrisori adunate de pe la prieteni, cu mesaje optimiste și de încurajare, toți rugându-se pentru Cartofior să se întoarcă în curând pe scenă. În mijlocul acelor hârtii pline de săruturi și promisiuni de vizite, un singur mesaj l-a emoționat în mod special. Era un mesaj de trei rânduri de la Jean Arlin: „Prietene Cartofior, a noastră *Juventude sem tempo* va avea premiera pe 12 septembrie aici, în Rio. Contăm pe prezența autorului." Ideea de a fugi i-a reapărut cu o forță la cote maxime când și-a dat seama că, având părul tuns, era de nerecunoscut chiar și pentru colegul său de cameră. Și-a petrecut două zile așezat pe un scaun de pe coridor, prefăcându-se că citește o carte, când, de fapt, controla cu colțul ochiului mișcările liftului – singura posibilitate nu doar pentru a fugi, ci și pentru a circula prin clădire, fiindcă scările erau închise cu grilaje de fier. Un lucru era sigur: perioada cu cea mai mare agitație era duminica între prânz și ora 1 după-amiaza, când medicii, asistenții și funcționarii își

schimbau tura și se-mbulzeau împreună cu sutele de vizitatori care intrau și ieșeau din liftul înghesuit.

În papuci și în pijama, riscul de a fi prins era enorm. Dar, îmbrăcat cu „haine de stradă" și încălțat cu pantofi, era posibil să se infiltreze fără să fie observat în mulțimea de oameni care se îngrămădea dezordonat să nu piardă liftul și să părăsească clădirea. Mereu protejat de cartea pe care o ținea deschisă, Paulo a refăcut de zeci, de sute de ori traseul evadării. A luat în considerare toate obstacolele și lucrurile neprevăzute care puteau apărea și a ajuns la concluzia că șansele de a scăpa erau foarte mari. Dar trebuia s-o facă imediat, înainte ca oamenii să se obișnuiască cu noua lui fizionomie, fără chica încolăcită care trecea de umeri.

A vorbit despre plan doar cu două persoane: Renata și Luís Carlos, falsul mut, vecinul său de cameră. Iubita nu numai că l-a încurajat, ci a și contribuit cu 30 de mii de cruzeiro – aproape 850 de reali în 2008 – scoși din economiile sale, în cazul în care trebuia să mituiască pe cineva ca să fugă. Luís Carlos s-a entuziasmat, și el, atât de tare, încât s-a hotărât să se ducă împreună cu el, fiindcă se săturase de lâncezeala de la casa de sănătate. Paulo a întrebat dacă asta înseamnă că renunță la planul de a se pensiona ca nebun, dar colegul i-a răspuns în șoaptă, ca totdeauna:

— Să fugi face parte din boală. Toți nebunii fug cel puțin o dată. Am mai fugit și altă dată, dar mă-ntorc aici.

În sfârșit, venise mult așteptata duminică, 4 septembrie 1966. Corespunzător echipați cu „haine de oameni normali", cei doi colegi au trecut prin clipe care păreau fără sfârșit, în timp ce coborau cu liftul, care se oprea la toate etajele. Tot timpul cu capetele plecate, se temeau să nu intre vreun medic sau asistent cunoscut de la vreun alt etaj. Pentru ei, a fost o mare ușurare când au ajuns la parter și s-au dus până la poartă – așa cum calculase Paulo de sute de ori, nici prea repede, ca să nu trezească suspiciuni, nici prea încet, ca să permită cuiva să-i identifice. Totul decursese exact cum fusese planificat. Nefiind nevoie să mituiască pe nimeni, banii îi puteau folosi pentru a se întreține câteva zile.

Însoțit peste tot de Luís Carlos, Paulo s-a dus la autogară și a cumpărat două bilete de autobuz pentru Mangaratiba, orășel de pe coasta oceanului, aflat la mai puțin de o sută de kilometri sud de Rio de Janeiro. Soarele începea să apună, iar cei doi au angajat un barcagiu care să-i transporte până pe o insuliță la jumătate de oră de continent. Atât de mică, încât cartierul Ipanema n-ar încăpea întreg pe ea, insula Guaíba era un paradis care-și trăia ultimii

ani ferit de mâna omului – înainte ca Paulo să devină adult, avea să fie transformată într-un megaterminal pentru exportul minereului de fier. În unul dintre punctele sale, pe plaja Tapera, era o casă în proprietatea Heloísei Araripe, „mătușa Helói", sora mamei sale – și doar când a ajuns acolo, trăgându-l după el ca pe o remorcă pe falsul mut, s-a considerat în sfârșit la adăpost de clinica blestemată, de medici și de asistenți.

Ca refugiu, acel loc părea chiar ideal, însă, la doar câteva ore după ce au ajuns, cei doi și-au dat seama că nu puteau să rămână acolo pentru mult timp, cel puțin nu în acele condiții. Foarte rar folosită de mătușa Helói, casa nu avea absolut nimic, în afară de un vas din lut cu apă până la jumătate – care, chiar și așa, avea o culoare verzulie suspectă. Ținând cont că arendașul, un țăran angajat, care trăia într-o colibă la câțiva metri de casă, nu și-a manifestat interesul de a împărți cina cu ei, la ora când li s-a făcut foame, nu le-a rămas decât să atace un bananier de pe plantație pentru a-și potoli foamea. În ziua următoare, când s-au trezit, cu brațele și cu picioarele pline de înțepături de țânțar, au trebuit să se ducă la același bananier și pentru micul dejun, apoi pentru prânz și, la sfârșitul zilei, pentru cină. În cea de-a doua zi, mutul a sugerat să încerce o altă dietă, să pescuiască niște pește, dar ideea a căzut când au descoperit că aragazul nu avea gaze, iar în bucătărie nu erau tacâmuri, ulei, sare, nimic. Marți, la trei zile după ce sosiseră, cei doi au petrecut ore întregi așezați pe chei, așteptând primul barcagiu care să-i ducă din nou pe continent. Când autobuzul dinspre Mangaratiba i-a lăsat pe autostrada Rio, Paulo i-a comunicat însoțitorului său că avea să-și petreacă câteva zile ascuns până să decidă ce să facă cu viața lui. Chiar și Luís Carlos considera că aventura fusese suficientă și a hotărât să se întoarcă la Clinica „Dr. Eiras".

Amândoi și-au luat la revedere în hohote de plâns, dorindu-și să se-ntâlnească din nou într-o zi. Fiul domnului Pedro a luat autobuzul și s-a dus acasă la Joel Macedo, unde dorea să se ascundă până-și punea ideile în ordine. Prietenul său l-a primit cu mult drag, însă se temea că la el acasă nu era tocmai o ascunzătoare bună, fiindcă Lygia și Pedro știau că acolo obișnuia să doarmă în nopțile foarte boeme. Și, dacă era să iasă din Rio, ascunzătoarea ideală era altă casă – cea pe care tatăl său tocmai o construise într-un complex rezidențial din Cabo Frio, oraș la patruzeci de kilometri de Araruama. Înainte de a porni la drum, i-a cerut lui Paulo să-și ia o precauție profilactică – adică să-și facă o baie bună și să-și schimbe hainele –, fără de care ar fi

imposibil să călătorească în compania prietenului, care intra în cea de-a patra zi fără igienă personală. La câteva ore după aceea, porniră la drum în breakul DKW-Vemag al lui Joel – condus chiar de el, fiindcă, după trauma accidentului, Paulo n-a mai îndrăznit să pună mâna pe volanul unei mașini. Prietenii și-au petrecut zilele bând bere în cartierul Ogiva, plimbându-se pe plaja Conchas și citind noua pasiune a lui Joel, teatrul rușilor Maksim Gorki și Nikolai Gogol. Când s-a dus și ultimul bănuț pe care i-l dăduse Renata, Paulo se gândi că era timpul să se-ntoarcă. Trecuse o săptămână de când fugise și nu mai avea rost să hoinărească fără drum și fără destinație. S-a dus la o cabină telefonică și a făcut o legătură cu taxare la destinație. Când, de cealaltă parte a receptorului, i-a auzit vocea tatălui său, acesta nu i s-a părut supărat, ci doar îngrijorat de sănătatea și starea sa fizică și mintală. Când a aflat că fiul său este în Cabo Frio, Pedro s-a oferit, cu subită amabilitate, să se ducă să-l ia cu mașina, însă el a preferat să se-ntoarcă cu Joel.

După ce petrecuseră o săptămână întreagă căutându-și, în disperare, fiul pe la morgi și la poliție, atât Lygia, cât și Pedro s-au comportat într-un mod de nerecunoscut. Au fost de acord ca el să nu se mai întoarcă la clinică și, delicați și amabili, s-au arătat interesați de munca sa la teatru, părând că suspendaseră definitiv programul-limită de întoarcere seara acasă. Paulo privea cu neîncredere acea liberalitate. „Dacă la sfârșitul unei săptămâni de panică, fără vești de la mine", spunea el ulterior, „au acceptat orice condiție, atunci am profitat." Părul și o bărbuță ridicolă îi creșteau fără ca nimeni să-l cicălească, iar puținul timp care-i mai rămânea din activitățile sale era dedicat fetelor. În afară de Renata și Fabíola (Márcia era cam distantă), acum era încântat de Genivalda, o fată din nord-est, urâțică și cu picioare delicate, dar posesoare a unei inteligențe sclipitoare. Geni, așa cum prefera să fie strigată, nu se îmbrăca bine, nu locuia în Zona de Sud și nici nu studia la PUC sau la alte colegii șic, dar, fiindcă părea că știe totul, avea locul rezervat la adunările de la „Paissandu".

Succesul său cu femeile – lent, dar perceptibil – nu se datora nici unei intervenții chirurgicale, ca în cazul Fabíolei, ci unei schimbări de obiceiuri care începea să apară în Brazilia. Așa-numita revoluție „contraculturală" care se răspândea în lume transforma nu doar standardele politice și comportamentale, ci și pe cele estetice. Iar asta făcea ca bărbații care până atunci erau considerați urâți, precum rockerul Frank Zappa sau, în Brazilia, muzicianul Caetano Veloso, să devină, ca prin farmec, standarde ale acestei frumuseți moderne. După noul criteriu de frumusețe, bărbatul viril, sănătos și

bărbierit era înlocuit de cel neîngrijit, zdrențuit și cu aspect firav. O reclamă spunea că John Wayne îi lăsa locul lui Woody Allen ca bărbat dorit de femei. Pentru beneficiarul acestei noi tendințe, singura problemă consta în a avea un loc pentru întâlniri. Avid să recupereze timpul pierdut, în afară de iubitele stabile, le cucerea și pe cele de ocazie care-i apăreau întâmplător în cale, fie ele amatoare sau profesioniste. Într-o vreme în care nu existau moteluri, iar moralitatea obliga prezentarea certificatului de căsătorie pentru cuplurile care se cazau la hoteluri, rămâneau puține posibilități pentru tinerii care, la fel ca și el, nu dispuneau de o garsonieră. Nu avea de ce să se plângă, fiindcă, pe lângă îngăduința mamei și a bunicii Fabíolei, care închideau ochii și urechile la ceea ce se întâmpla în cămăruța acoperită de ziare, mai conta și pe colaborarea unchiului José, în Araruama, ale cărui uși erau mereu deschise, oricare ar fi fost compania pe care Paulo o aducea la sfârșit de săptămână sau în zi de sărbătoare.

Chiar și așa, când apărea o cucerire neașteptată, rezolva problema cum putea. Odată, și-a petrecut ore în șir în introduceri amoroase cu o tânără candidată la meseria de actriță, într-o hidrobicicletă în laguna Rodrigo de Freitas. După vizitarea unor spelunci și deja amețiți – de alcool, fiindcă nici unul nu consuma nici un fel de droguri –, Paulo și fata au terminat noaptea făcând sex în casa unde ea locuia cu o mătușă. Cum era un apartament cu o singură cameră, s-au distrat în fața ochilor impasibili ai bătrânei, surdomută și senilă – experiență care, altminteri, s-a repetat de câteva ori. Cu o altă ocazie, a mărturisit jurnalului că făcuse sex în circumstanțe și mai neobișnuite:

> *Am invitat-o pe Maria Lúcia să facă un tur cu mine pe plajă, și apoi am fost să stăm de vorbă în cimitir. Tocmai de aceea scriu azi: pentru ca, mai târziu, să-mi amintesc că am avut o amantă pentru o zi. O fată complet dezbărată de prejudecăți, în favoarea amorului liber, dar radical, o fată care e și femeie. Ea mi-a spus că aspectul meu fizic arăta, înainte de toate, că sunt fierbinte în pat. Și amândoi, întrerupți din când în când de oboseală sau de câte o înmormântare care trecea, s-au iubit după-amiaza întreagă.*

La câteva săptămâni după fuga de la clinică, aceste probleme aveau să ia sfârșit. Datorită intervenției bunicului din partea mamei, Paulo a obținut autorizație de la părinți să facă o experiență: să locuiască singur pentru o perioadă. Noua locuință i-a fost oferită chiar de Maestrul Tuca: un mic apartament pe care-l avea în clădirea Marquês de Herval, pe bulevardul Rio

Renata Sorrah, pe vremea când
i-a scris lui Paulo, internat la ospiciu:
„Cartofiorul meu curajos, luptă,
nu te lăsa afectat, și nici influențat
de acest mediu!"

Fascinanta lume a teatrului
i se deschidea lui Paulo
pe măsură ce-i scădeau
performanțele școlare.

Branco, în plin centru comercial al orașului Rio. Locul, la câteva străzi de zona de bordeluri, nu putea să fie mai rău. În timpul zilei, regiunea era un turn Babel cu mici comercianți, vânzători de bilete de loterie și cerșetori, cu autobuze și mașini care circulau în toate direcțiile. De la șapte seara, era ca și cum decorul unei piese fusese schimbat. Coloritul zilei făcea loc umbrelor, iar personajele diurne erau înlocuite de prostituate, vagabonzi, travestiți, pești și traficanți. Nimic din apropiere nu amintea de lumea din care venea Paulo, dar nu conta, aceea era casa lui, acolo el comanda, nimeni altcineva. Și, în afară de asta, a descoperit că acea clădire avea aură pozitivă. În acel loc funcționase, în anii '20, faimosul Palace Hotel, *rendez-vous* al franțuzoaicelor frumoase printre care mare succes aveau doi băieți: bunicul său, Maestrul Tuca, și un vechi coleg de școală, compozitorul Bororó, coautor, împreună cu Lamartine Babo, al celebrului cântec *Da cor do pecado*.

Imediat după întâlnirea cu prietenii din Grupul „Destaque", Paulo a aflat că montajul promis pentru *Juventude sem tempo* de la Rio fusese amânat din lipsă de resurse. O parte din trupa care făcuse *Pinocchio* și *A guerra dos lanches* era acum angrenată într-un alt proiect, în care s-a integrat imediat: punerea în scenă a unei piese de teatru pentru adulți. Era, de săptămâni întregi, pe afișul Teatrului Universitar Național o adaptare a piesei *Capitães da Areia*, faimoasa și polemica operă scrisă cu treizeci de ani înainte de Jorge Amado. Blond, cu ochii albaștri și bronzat, directorul și autorul adaptării părea mai mult unul dintre surferii care-și petreceau ziua-ntreagă prinzând valurile în Arpoador. La cincisprezece ani, precocele Francis Palmeira avea deja o piesă, *Ato institucional*, interzisă prin cenzură. Era atât de stimulant să vezi acel grup de tineri făcând teatru de oameni mari precum Jorge Amado – autorul sărbătorit pe plan mondial și membru al Academiei Braziliene de Litere –, nu numai fiindcă acesta autorizase adaptarea, ci a și scris un text simpatic pentru programul piesei:

> *Am încredințat studenților adaptarea teatrală a romanului meu* Capitães da Areia *și am făcut-o cu încredere și bucurie: studenții sunt azi în avangardă față de tot ceea ce se realizează bine în Brazilia. Sunt luptători neobosiți pentru democrație, pentru drepturile omului, pentru progres, pentru propășirea poporului brazilian, contra dictaturii și a opresiunii. În romanul din care s-au inspirat ei pentru piesa lor de teatru, eu am transmis un cuvânt de încredere în poporul brazilian și de protest contra tuturor formelor de injustiție și de opresiune. Prima ediție a cărții* Capitães da Areia *a fost*

publicată cu o săptămână înainte de proclamarea „Statului Nou", o dictatură crudă și obscurantistă – care a confiscat ediția și a interzis cartea. Acest roman a fost armă de luptă. Azi, câștigă o nouă dimensiune: scena, care stabilește atât de repede contactul cu publicul. Studenților la Teatrul Universitar Național le pot dori doar cel mai mare succes, sigur fiind că sunt, din nou, în serviciul democrației și al Braziliei.

Era evident că avea să genereze probleme. Prima a fost cu Tribunalul pentru Minori, care a amenințat să interzică repetițiile dacă nu arătau autorizația din partea părinților pentru toți cei care aveau sub optsprezece ani, începând cu regizorul spectacolului. Când mai lipseau câteva zile până la premieră, repetițiile au fost întrerupte de prezența delegatului Edgar Façanha, șeful Cenzurii în Rio de Janeiro, însoțit de un agent de la Serviciul Național de Informații, SNI, care solicitau prezentarea certificatului de aprobare fără de care piesa nu putea fi pusă în scenă. Cum nu aveau nici un certificat, în altercațiile ce au urmat polițiștii au ajuns să-l aresteze pe unul dintre actori, Fernando Resky, și s-au retras cu o avertizare: dacă chiar voiau să joace piesa la data stabilită, 15 octombrie 1966, să încerce să ia rapid o copie a textului pentru a fi supus aprobării oficiale. Câteva zile mai târziu, modul în care textul de la *Capitães da Areia* avea să fie „eliberat" de opreliști dezvăluia obscurantismul care sufoca din ce în ce mai tare țara sub regim militar. Fuseseră cenzurate cuvintele „tovarăș", „dialog", „revoluție" și „libertate" și tăiată o frază întreagă: „Toate căminele vor fi deschise pentru el, fiindcă revoluția este o patrie, o familie pentru toți."

Dificultățile pentru a ajunge la montaj fuseseră atât de multe, încât grupul s-a gândit că era mai bine să înghită și să nu protesteze sau să reclame. Deși era pierdut printre cei treizeci de actori și actrițe care pășeau pe scenă în timpul spectacolului, Paulo făcea un rol rezonabil fără ceva special. Era Almiro, un homosexual care trăia cu Barandão și care avea să moară de varicelă – sau de „vărsat", cum se mai spune – la sfârșitul piesei. Jorge Amado promisese să vină la avanpremieră, dar, cum se afla la Lisabona pentru lansarea celui mai recent succes al său, romanul *Dona Flor e seus dois maridos*, a cerut să fie reprezentat în carne și oase de nimeni altul decât „Volta Seca", unul dintre băieții străzii, din Salvador, de la care s-a inspirat pentru a crea personajele principale ale piesei. Știrile apărute în ziarele din Rio privind cenzurarea piesei *Capitães da Areia* a funcționat ca o atracție atât de mare, încât cele patru sute de locuri ale Teatrului „Serrador", din centrul orașului

Rio, au fost insuficiente pentru a găzdui publicul în seara premierei. Din lista sa de invitați personali, Paulo a observat numai două absențe: Renata și dr. Benjamim – chiar el, cel cu șocurile electrice.

De la a doua internare, Paulo a avut o relație ciudată cu psihiatrul. Nu era doar afecțiune, în ciuda a ceea ce suferise la clinică, însă apropierea de medic sau părerea sa privind întrebările pe care i le punea a ajuns să-i dea o siguranță pe care n-o avea înainte. În acea vreme, acest tip de comportament era considerat unul dintre efectele colaterale ale amneziei retrograde. Cu câțiva ani mai târziu totuși, chiar Paulo a diagnosticat acel lucru ca fiind ceva ce primise numele de „sindromul de la Stockholm": o subită și inexplicabilă dependență afectivă a sechestraților față de sechestratori, a persoanelor private de libertate față de răpitorii lor și, în cazul său, a pacienților de la psihiatrie față de cei răspunzători de internarea lor. „Am stabilit cu domnul doctor Benjamim aceeași relație sechestrat – sechestrator", avea să spună scriitorul matur într-un interviu. „Chiar și după ce am ieșit de la clinică, în marile crize ale tinereții, pentru probleme cu iubitele, mă duceam acolo ca să stau de vorbă cu el."

Capitães da Areia avea să rămână pe afiș timp de două luni. Chiar dacă nu ajunsese să fie un succes răsunător, a avut public suficient pentru a plăti cheltuielile și pentru a rămâne ceva și pentru împărțeala făcută între artiști și tehnicieni, fără să mai vorbim de elogiile pe care le-a primit de la critici respectați precum Walmir Ayala, de la *Jornal do Brasil*, și Van Jafa (pseudonim pentru José Augusto Faria do Amaral), de la *Correio da Manhã*. „Un spectacol de prima clasă" și „o excelentă surpriză" erau referirile curente la piesă. După ce a trecut euforia montajului, Paulo avea să cadă din nou în depresie. Se simțea gol, pierdut și adesea distrugea cu lovituri de picior tot ceea ce îi apărea în cale în micuțul apartament al bunicului. Singur, în acel cartier straniu și ostil, fără să aibă la cine să apeleze în momentele de melancolie și fără să aibă cui să-și împărtășească rarele momente de bucurie, era ceva normal să-l apuce disperarea. Când apăreau acele crize, jurnalul creștea văzând cu ochii. Odată și-a petrecut o noapte întreagă umplând pagini dactilografiate la un rând, cărora le-a dat numele *Confesiunile unui scriitor*:

> [...] *Dintr-odată, viața mea s-a transformat. Am fost aruncat în locul cel mai murdar din Brazilia: orașul, centrul comercial din Rio. Pustiu noaptea. Ziua, mii de persoane distante. Iar singurătatea s-a materializat atât de tare, încât am ajuns s-o simt ca pe ceva viu și dur, care umple colțurile și*

drumurile. Eu, Paulo Coelho, în vârstă de nouăsprezece ani împliniți, am mâinile goale.

Apropierea de zona prostituatelor a ajuns să facă din el un client obișnuit al caselor de toleranță care se aliniau, una după alta, din capătul Lapa și până în Mangue. Puțin conta că acele femei nu aveau eleganță, și nici nu semănau cu fetele care-l excitau în Zona Sud. Cu prostituatele, putea să vorbească despre orice subiect, fără cenzură, și să-și realizeze toate fanteziile secrete fără să scandalizeze pe nimeni. Chiar și atunci când aceste fantezii însemnau să nu facă nimic, ca în patetica experiență pe care a înregistrat-o în scris:

Ieri, am fost cu femeia cea mai în vârstă din zonă – și cea mai în vârstă cu care am dormit în viața mea (nu m-am culcat cu ea, am plătit doar ca să privesc). Sânul îi semăna cu o sacoșă goală, iar ea stătea în fața mea, goală, trecându-și mâna pe organele genitale. Eu o priveam fără să-nțeleg de ce-mi inspira pietate și respect în același timp. Era pură, extrem de drăgăstoasă și profesionistă, dar era o femeie foarte în vârstă, nimeni nu-și poate închipui cât de mult. Poate de vreo șaptezeci de ani. Franțuzoaică, avea ziarul France Soir *aruncat pe podea. M-a tratat cu cea mai mare grijă. Lucrează de la ora 18 la 23, apoi ia autobuzul, se duce acasă, iar acolo unde locuiește este o bătrânică respectabilă. Nimeni n-ar spune, Dumnezeule! Nu pot să-mi aduc aminte de ea goală, fiindcă mă apucă tremuratul și-mi provoacă un amestec puternic de sentimente. Această bătrânică n-o să-mi iasă niciodată din minte. Foarte ciudat.*

Dacă adesea plătea fără să facă sex, se mai întâmpla și să facă și să nu plătească nimic, sau aproape nimic („...ieri, am fost inspirat și am reușit să aduc o prostituată fără să plătesc nimic – la sfârșit, a luat un pulover pe care-l furasem eu de la un prieten"). Așa cum permitea relații platonice, zona putea să trezească și pasiuni distrugătoare, demne de tangouri și bolero. Paulo nu avea să scape de acest destin. Săptămâni întregi și-a dedicat toate paginile jurnalului unei iubiri halucinante pentru o tânără prostituată. Într-o zi, femeia a dispărut cu un alt client, fără să lase vești, iar el a intrat din nou într-o stare de deprimare. Deși era un bărbat urâțel, numai inocența unui băiat în fața iubirii ar fi justificat criza de gelozie pe care a avut-o fiindcă fusese trădat de o prostituată. „Am acordat destulă atenție! Am simțit nevoia să

plâng cum n-am făcut-o niciodată, pentru că în acea femeie era toată ființa mea", s-a plâns el melancolic. „Prin trupul ei, puteam să țin singurătatea puțin departe." Când a auzit că iubita se-ntorsese și că-ncepuse să dezvăluie prin zonă intimități ale lor, a fost doborât:

Am aflat că mă defăimează, povestind lucruri pe care dragostea mea imensă m-a determinat să le fac. Niciodată n-a spus ceva bun la adresa mea. Am descoperit că pentru ea eram un nimic, un port distrus. Voi cita numele femeii căreia i-am dăruit ce aveam mai pur în ființa mea putrefactă: Tereza Cristina de Melo.

În acel moment al vieții, ziua și noaptea erau lucruri foarte diferite pentru Paulo. În timpul zilei continua să trăiască viața visurilor sale: iubite, repetiții, grupuri de studiu, dezbateri despre cinematografie și existențialism. Deși abia pusese piciorul în noul liceu, a reușit să treacă anul și mai avea un an până la pregătirea pentru facultate, care în mod clar nu era de inginerie, așa cum își dorea domnul Pedro. De puținele ori în care se ducea acasă la familie – în general, pentru a-și umple stomacul sau pentru a cere bani –, inventa minciuni pentru a-și șoca părinții, spunând că fusese în locurile cele mai extravagante din Rio. „Citeam în ziare știri despre locurile frecventate de tinerii libertini și mințeam spunând că fusesem acolo, numai ca să-i scandalizez pe mama și pe tata." Oriunde se ducea, lua pe umăr chitara, la care nu cânta aproape niciodată, numai „ca să facă impresie printre fete". Fiind major, se distra cu bătăile de la Tribunalul de Minori care era pe urmele adolescenților ce consumau băuturi alcoolice.

Totuși, la venirea nopții, crizele de melancolie și singurătate reveneau și erau necruțătoare. Venise un moment în care nu mai suporta. De trei luni, rezistase unui coșmar constant, noapte după noapte, și a simțit că trebuia să se-ntoarcă. Și-a împachetat toate lucrurile și, trist și umilit, le-a cerut părinților să-l primească înapoi în casa în care nu-și închipuise că avea să se mai întoarcă vreodată să locuiască.

9
După o a treia experiență cu bărbați, Paulo se convinge: nu sunt homosexual

Dezinvoltura cu care se întâlnea cu femei de toate nivelurile, de la prostituatele din Mangue la cocotele elegante din „Paissandu", lăsa tuturor impresia că Paulo e un bărbat împlinit din punct de vedere sexual. Era însă doar o impresie. Conviețuirea în universul teatral, unde homosexualitatea era privită fără opreliști, i-a trezit o îndoială atât de secretă, încât nici jurnalul său n-a aflat-o: și dacă chiar avea „probleme sexuale", așa cum bănuia mama sa când l-a internat pentru prima dată? Sau, fără ocolișuri: dacă era homosexual? Deși mai avea puțin și împlinea douăzeci de ani, această latură era încă întunecată și misterioasă pentru Paulo. Spre deosebire de ceea ce obișnuia să se-ntâmple între băieții brazilieni de vârsta lui, prima sa experiență sexuală a avut-o cu precocea și experimentata Madá, și nu făcând sex anal – sau, cum se spunea în Rio la acea vreme, „tricotând șosete" – cu vreun prieten. Nu simțise niciodată dorința de a ajunge la intimitate fizică cu un bărbat, și nici măcar nu ajunsese să aibă fantezii cu astfel de experiențe. Totuși, deseori, când vedea grupuri de prieteni homosexuali care stăteau de vorbă în pauzele dintre repetiții, se aprindea și-și punea întrebări. „Și dacă au dreptate? Și dacă opțiunea lor sexuală e mai bună decât a mea?"

Viața îl învățase că e mai bine să fie primul care sare în râul înghețat decât să sufere până când îi vine rândul. Și, în loc să fie chinuit de întrebări interminabile, știa că exista o singură modalitate de a rezolva problema: să încerce. Când a citit într-un text de Karl Marx o frază de genul „practica este hotărâtoare", a fost și mai stimulat de decizia pe care o luase. Într-o seară, când încă locuia în apartamentul bunicului, din centrul orașului, a prins curaj și s-a hotărât să rezolve treaba. A umblat câteva ore prin discotecile de homosexuali din *bas-fond*-ul galeriilor Alaska și Menescal, din Copacabana, până când, încurajat de câteva pahare de whisky, s-a hotărât să atace.

La barul unui club foarte zgomotos, s-a apropiat de un băiat de vârsta lui – un profesionist, care se afla acolo să facă sex pe bani – și a trecut direct la subiect:

— Bună, ce faci? Vreau să mă culc cu tine, vrei să vii?

Paulo era pregătit pentru orice, mai puțin pentru răspunsul pe care l-a primit:

— Nu. Nu vreau să mă culc cu tine.

Nici dacă l-ar fi pocnit cineva n-ar fi fost atât de surprins ca acum. Cum nu? Dar îl plătea! Individul i-a întors spatele și l-a lăsat cu paharul în mână. Când a încercat din nou, într-o altă discotecă, și a auzit un al doilea nu, a pus capăt scurtei și frustrantei experiențe homosexuale. Câteva săptămâni mai târziu, absorbit de activitatea profesională intensă, părea că uitase totul.

Dacă în carieră scriitorul Paulo Coelho avea în continuare un eșec răsunător, nu același lucru se putea spune și despre dramaturgul Paulo Coelho. Prima sa aventură în lumea artei scenice, tot la teatrul de copii, a fost punerea în scenă a unui clasic al cinematografiei, *Vrăjitorul din Oz*. Nu s-a ocupat numai de adaptarea textului de Lyman Frank Baum, ci a și regizat piesa și și-a ales pentru el rolul leului. Fără a recurge la costume scumpe, pur și simplu își picta mustăți pe chip, își lega două urechi de pânză de cap, iar coada era o coardă cusută de pantaloni, al cărei vârf se înfășura pe degetul arătător pe tot parcursul spectacolului. Din versiunea originală a folosit, practic, doar cântecul *Over the rainbow*. Restul coloanei sonore a fost compusă de Antônio Carlos Dias, sau Kakiko, muzician și actor cu care Paulo împărțise un vestiar în perioada stagiunii cu *Capitães da Areia*. Spre surprinderea tuturor, *Vrăjitorul din Oz* nu numai că a plătit cheltuielile de punere în scenă și salariile actorilor și tehnicienilor, ci a avut și profit – bani pe care Paulo i-a păstrat cu zgârcenie pentru o nouă producție. Dacă a avea numele scris în ziare, la rubrica de spectacole, era sinonim cu succesul, atunci el nu avea de ce să se plângă: într-o singură zi din 1967, numele său apărea în trei locuri diferite în secțiunile culturale ale presei din Rio. La Teatrul Arena, era autorul și regizorul piesei *O tesouro do capitão Berengundo*; la Santa Terezinha era în program una dintre adaptările sale, *Aladin și lampa fermecată*; iar la Teatrul „Carioca" apărea ca actor în *A onça de asas* de Walmir Ayala.

Cu piesele pentru copii, făcea ceva bani, dar numai în teatrul pentru adulți era posibil să atingă faima și prestigiul pe care le căuta. Repercusiunile montajului *Capitães da Areia* arătase asta foarte clar. În luna martie, a fost invitat să joace într-o mare producție: muzicalul *Opera de trei parale* de Bertolt Brecht și Kurt Weill, a cărui traducere fusese comandată de academicianul

Raimundo Magalhães Júnior și care avea să fie regizată de José Renato. Spectacolul avusese mult succes în São Paulo, cu o distribuție faimoasă, precum Leilah Assumpção, Maria Alice Vergueiro, Ruth Escobar și Sílvio de Abreu. Cu stele de prima clasă, nici trupa din Rio nu era mai prejos și era formată, printre alții, din Dulcina de Moraes, Fregolente, Marília Pêra, Francisco Milani, José Wilker, Denoy de Oliveira și, în rolul reverendului Kinball, bătrânul Bororó, fostul camarad de petreceri al bunicului, Maestrul Tuca. Coregrafia se afla în sarcina dansatorului consacrat Klauss Vianna, iar, odată cu piesa, avea să fie inaugurat teatrul „Sala Cecília Meirelles", din Lapa. Paulo juca rolul unui cerșetor orb, rol cu puține replici, însă numele avea să-i fie scris pe program alături de cel al monștrilor sacri. După câteva săptămâni de repetiții, erau cu toții pregătiți de premieră. Cu câteva zile înainte, trupa a fost invitată să joace o scenă din piesă în direct, la studiourile televiziunii Rio, cea mai importantă din oraș. La momentul prezentării, au constatat absența actorului Oswaldo Loureiro, care trebuia să cânte tema muzicală. Și, cum Paulo era singurul din grup care știa versurile melodiei *Mack the Knife*, i-a revenit lui marea onoare de a-l înlocui la emisiunea TV. Succesul rezonabil pe care l-a avut *Opera de trei parale* l-a ancorat și mai tare în noua profesie.

Locuia din nou acasă la părinții săi și piesa încă se mai juca, când diavolul homosexualității a hotărât să-l mai tenteze o dată. De data aceasta, inițiativa n-a plecat de la el, ci de la un actor de aproape treizeci de ani care lucra la piesă. De fapt, cei doi schimbaseră doar câteva vorbe și priviri, însă, într-o seară, după spectacol, celălalt l-a abordat fără ocolișuri:

— Vrei să dormi acasă la mine?

Nervos și surprins de neașteptata seducție, Paulo i-a răspuns ce i-a venit la gură:

— Da, vreau, da.

Și-au petrecut noaptea împreună. În ciuda faptului că-și amintea, după ceva timp, că simțise dezgust că a atins un bărbat, a făcut sex cu el, penetrându-l și lăsându-se penetrat. Ziua următoare, Paulo s-a întors acasă chiar mai confuz decât era înainte. Nu simțise nici un fel de plăcere și în continuare nu știa dacă era sau nu homosexual. Câteva luni mai târziu, a insistat și, încă o dată, și-a ales partenerul dintre colegii de scenă. În casa acestuia, o chicinetă din Copacabana, s-a simțit foarte stânjenit când partenerul său i-a propus să facă baie împreună. Indispoziția avea să continue tot restul nopții. Soarele începea să-și facă apariția în micul apartament, când, în sfârșit,

au reușit să facă sex – iar Paulo Coelho s-a convins, o dată pentru totdeauna, că nu era homosexual.

Pentru cineva cu atât de multe îndoieli față de propria sexualitate, el continua să aibă succes surprinzător la femei. Renunțase la Márcia, terminase relația cu Renata și-și continua căsătoria informală cu Fabíola, care, pe zi ce trecea, era mai frumoasă. Fiind bigam de mic, s-a îndrăgostit de Genivalda, din Sergipe, tocmai de ea, urâta și strălucitoarea Geni, care fermeca urechile *intelligentsiei* de la „Paissandu" și „Zeppellin". După câteva săptămâni de asediu zilnic, dar fără rezultat, până la urmă a reușit s-o ducă, la sfârșit de săptămână, la casa unchiului José, din Araruama. În prima noapte petrecută împreună, mare i-a fost surprinderea s-o audă pe Geni, acea femeie cu experiență, care părea atât de matură și că știe totul, murmurându-i s-o ia încet, fiindcă aceea era prima relație sexuală din viața ei. În lipsa unui loc adecvat pentru a se întâlni, prima parte a lunii de miere a fost inconfortabilă, dar fertilă: la începutul lui iunie, Geni l-a sunat și l-a anunțat că era însărcinată, aștepta un copil cu el. În același moment, Paulo a decis că vrea copilul, dar nici n-a mai apucat să-i spună, pentru că ea i-a spus că avea să facă avort. El i-a propus o întâlnire ca să poată sta de vorbă, dar Geni a fost perseverentă: era fermă în atitudinea sa și, mai mult decât atât, voia să pună capăt relației. I-a închis telefonul și a dispărut, ca și când n-ar fi existat niciodată.

Puțin câte puțin, Paulo a intrat din nou într-o stare depresivă. Enervându-se din cauza veștii despre sarcină și a dispariției bruște a lui Geni, a-nceput s-o caute în toate colțurile, ca să afle că iubita se-ntorsese în orașul său natal, Aracaju, unde voia să facă avortul. Nerăbdător s-o facă să renunțe la idee, dar fără s-o poată localiza, la aproape două mii de kilometri distanță, a avut din nou crize de depresie, intercalate cu scurte manifestări de euforie. Și asta se reflecta în pagini întregi din jurnal, scrise în nopțile de insomnie:

Respir singurătate, mă îmbrac cu singurătate, defechez singurătate. E futai. Niciodată nu m-am simțit așa de singur. Nici măcar în cele mai dureroase și lungi zile din adolescența mea abandonată. De fapt, pentru mine singurătatea nu e o noutate. Numai că sunt sătul de asta. În scurt timp, o să fac o nebunie care o să șocheze lumea.

Vreau să scriu. Dar pentru ce? De ce? Fiind singur, problemele existențiale îmi ocupă creierul, iar din acel susur intens nu disting decât un singur lucru: dorința de a muri.

Premiera piesei *Capitães da Areia* la Teatrul Serrador: probleme cu cenzura și elogiile pentru Jorge Amado

Dispoziția dramatică pentru a relata nefericirea apărea și în rafalele de bucurie. Rare și de scurtă durată, momentele de optimism erau înregistrate fără nici un fel de modestie.

Mi-a venit ceasul să plec, așa cum spuneam și într-o poezie pe care am scris-o la Casa de Sănătate. În dimineața aceasta, mă nasc laolaltă cu lumina. A sosit momentul să arăt lumii cine sunt.

Până pe la jumătatea anului 1967, lumea nu știa cine e Paulo Coelho, dar risca să-l piardă, judecând după frecvența izbucnirilor depresive și după insistența cu care vorbea despre moarte și sinucidere. La sfârșitul lui iunie, după încă o noapte de insomnie, a avut o izbucnire. A păstrat jurnalul în sertar, a învârtit cheia din ușă de două ori, s-a asigurat că era bine închisă și a-nceput să spargă totul. A-nceput cu chitara, ruptă în bucăți pe măsuța de lucru, cu un zgomot care semăna cu explozia unei bombe. Vecinii care, la acea oră, șase dimineața, încă nu se treziseră pentru noua zi lucrătoare, de joi, s-au sculat speriați de vacarmul din casa familiei Coelho. Cu bucățile de chitară, a rupt pick-upul portabil, din plastic roșu, a spart aparatul de radio cu unde scurte și tot ce a găsit în cale.

Nu mai era nimic de distrus, dar încă era furios. Paulo s-a dus la raft și a-nceput cu cele zece volume din colecția Sherlock Holmes. Le-a rupt, unul câte unul, și apoi s-a apropiat de raftul cu autori brazilieni de proză, poezie, filozofie, până când podeaua camerei a fost acoperită de cărți distruse. A intrat în baia din apropiere și, ajutându-se de brațul chitarei pe post de bâtă, a spart oglinda de la dulap. Când zgomotul a încetat preț de câteva clipe, l-a auzit pe tatăl său bătând în ușă și cerându-i să-i deschidă, dar n-a încetat. A smuls și a rupt în bucăți două texte pe care le lipise pe ușă – o rugăciune către Sfântul Francisc din Assisi și versurile poeziei *Barbara*, scrisă de francezul Jacques Prévert – și același lucru l-a făcut și cu posterele reprezentând tablouri care-i decorau camera: *La Maja desnuda* de Goya, *Grădina plăcerilor* de Bosch și *Răstignirea* de Rubens. Obosit, a observat că numai o piesă a supraviețuit întreagă: fotoliul alb unde obișnuia să „plângă sau să privească cerul înstelat", așa cum scrisese odată. Fără să aibă nici un instrument cu care să spargă telefonul mobil, nu a ezitat să deschidă fereastra și să-l arunce zgomotos într-o grădină laterală a casei. Abia când n-a mai văzut nimic în picioare sau întreg a decis să deschidă ușa. Nici n-a avut timp să observe că cel care bătea

la ușă nu mai era tatăl său: doi infirmieri l-au imobilizat, iar unul dintre ei i-a făcut o injecție în braț cu ceva care părea să fie un sedativ puternic.

Când a deschis ochii, a recunoscut vopseaua decojită de pe plafon: era din nou culcat în patul de la etajul al nouălea al Clinicii „Dr. Eiras". Prima precauție pe care au luat-o infirmierii imediat după ce s-a trezit a fost să-l ducă la liftieri și să le atragă atenția:

— Acesta e pacientul care a fugit de aici anul trecut. Țineți minte cum arată și, de data aceasta, să aveți grijă cu el.

La clinică, nu se schimbase nimic în privința internărilor anterioare. Cu excepția lui Flávio, nepotul ministrului, care a încercat să se sinucidă cu whisky și cu drogul *lança-perfume**, erau toți acolo, inclusiv bâlbâitul și falsul mut Luís Carlos, camaradul său de fugă. Chipurile erau aceleași ca înainte și tortura era la fel. Încă din prima zi, Paulo a fost supus unei ședințe de electroșocuri atât de puternică, încât, când Fabíola a venit în vizită, la câteva ore după aplicarea acesteia, el încă era inconștient, plin de salivă și cu fizionomia desfigurată de violența descărcărilor electrice asupra creierului. În ciuda dragostei și a atenției cu care a fost tratat de prietena sa – la cea de-a treia internare, Fabíola a fost singura, în afară de părinții săi, care l-a vizitat –, nu reușea să și-i scoată din minte pe Geni și pe bebelușul său.

La o săptămână după ce a fost dus la „Dr. Eiras", perioadă în care a fost supus la trei ședințe cu electroșocuri, Paulo se gândea din nou să fugă. Și, din nou, l-a ales pe Luís Carlos drept camarad, fiindcă nici el nu mai suporta rutina de la ospiciu. Șansa a apărut în ziua în care unul dintre membrii echipei doctorului Benjamim i-a făcut o consultație dentară și a văzut că-i ieșea măseaua de minte. Medicul se comporta ca și cum descoperise praful de pușcă:

— Știu care e problema: e un dinte care crește și-ți provoacă tensiune craniană. Asta te face să fii nervos, asta e cauza crizelor tale. Îi voi cere dentistului nostru să-ți facă extracția și, cu asta, se termină.

În timp ce căutau un infirmier care să-l însoțească la clinica stomatologică de la „Dr. Eiras", s-a întâlnit cu Luís Carlos și l-a anunțat:

— Acum e momentul! Mă duc la dentist și voi încerca să scap. Vezi dacă reușești și tu să fugi. Dacă totul merge cum trebuie, ne întâlnim peste o oră la cafeneaua din fața clinicii.

---

* Drog considerat simbol al carnavalului. A apărut în 1906 la Rio de Janeiro, după care a fost preluat de toate carnavalurile din Brazilia (*n. ed.*).

A traversat aleile care separau clădirile de clinică, mereu sub atenta supraveghere a infirmierului, care, la ușa cabinetului, s-a uitat la ceas și a stabilit cu dentistul: cum extracția avea să dureze aproape o jumătate de oră, se ducea la toaletă și se-ntorcea imediat, pentru a însoți pacientul înapoi în clădirea cu bolnavi. Consultația n-a durat totuși nici cinci minute. După ce l-a examinat rapid cu oglinzile și i-a verificat dinții cu pense ascuțite, dentistul i-a dat drumul:

— Nu știu cine a inventat prostia asta! De când o măsea de minte face pe cineva să fie nebun? Poți sta afară să-l aștepți pe infirmier să te ducă înapoi.

Era momentul. Paulo s-a furișat pe coridoare, a trecut cu capul plecat și cu pași rapizi, a intrat în aglomerația de vizitatori și medici de la poartă și, după câteva minute, era în libertate. A ajuns alergând la cafeneaua de la întretăierea străzilor Assunção și Marquês de Olinda și, spre surprinderea sa, l-a văzut pe Luís Carlos, care-l aștepta cu un pahar de bere în mână – numai atâta putea să cumpere cu mărunțișul pe care-l avea în buzunar. Au sărbătorit aventura cu hohote de râs și au hotărât să plece înainte să se descopere că lipseau de la etajul al nouălea și să vină după ei (de fapt, paza părea slabă în clinică: abia pe 9 iulie, la două zile după ce au fugit, medicii au observat dispariția celor doi). La ieșire, Paulo a reușit să vândă ceasul de la mână casierului de la bar și, cum nu avea mult timp să negocieze, a primit numai 300 de cruzeiros noi (650 de reali în 2008), mai puțin de jumătate din valoarea sa reală. Fugarii au dat câteva colțuri pe strada Marquês de Olinda, s-au așezat pe iarbă și au stat câteva ore fără să vorbească, bucurându-se de deosebita plăcere de a privi minunata plajă Urca cu Pão de Açúcar pe fundal. Era exact aceeași priveliște pe care o aveau de la fereastra ospiciului – numai că acum era fără nici un grilaj în fața ochilor. Paulo i-a povestit lui Luís Carlos ce plănuia:

— Mă duc la autogară să cumpăr un bilet spre Aracaju. Trebuie să găsesc o prietenă care așteaptă, sau aștepta, un copil cu mine. Dacă vrei să vii și tu, banii de pe ceas ne ajung și pentru biletul tău.

Bâlbâitul s-a speriat de o călătorie atât de lungă, dar, în lipsa unui program mai bun și fără să aibă unde să meargă, a acceptat invitația. Cum autobuzul Expresso Paraibano, care deservea capitala statului, Sergipe, pleca abia la ora opt, dimineața următoare, partenerii și-au petrecut noaptea pe băncile din autogară. Biletele costaseră optzeci de cruzeiros noi și le rămăseseră bani suficienți pentru ca amândoi să mănânce pe parcursul interminabilei călătorii. Luís Carlos a dorit să știe cum vor supraviețui până ajungeau la destinație,

dar Paulo l-a liniștit cu „acolo ne preocupăm și de asta". După ce a traversat statele Rio de Janeiro, Minas Gerais și Bahia, cu opriri în cincisprezece orașe, în dimineața de 9 iulie 1967, două zile mai târziu, cei doi au ajuns în capitala Sergipe. Abia în Aracaju a aflat Luís Carlos că Paulo nu avea adresă, telefon sau orice altă formă de a o localiza pe iubita sa Genivalda, într-un oraș cu 170 de mii de locuitori. Singura sa referință locală era numele Mário Jorge Vieira, un tânăr poet și militant al Partidului Comunist Brazilian, clandestin, al cărui contact era studenta la medicină și organizatoarea de evenimente culturale Ilma Fontes.

Datorită minciunilor pe care le-a inventat, în ziua următoare Paulo era instalat în confortabila casă a jurnalistei Marcos Muti, împreună cu prietenul său – pe care-l prezenta tuturor drept „secretarul meu mut" – și apărea în articolele sociale ale presei locale ba ca „student și actor", ba ca „tânăr dramaturg din Rio", însă mereu însoțit de povești fantastice:

> *Învârtindu-se prin mediile artistice din Sergipe, actorul de teatru Paulo Coelho a jucat recent în Rio, în piesa* Oedip rege, *alături de Paulo Autran. Se pare că Paulo Coelho a venit să ne admire priveliștea și să planteze noi semințe în infima istorie a artei scenice de pe aceste tărâmuri.*

La sfârșitul unei săptămâni de căutări, și-a pierdut speranța de a o reîntâlni pe Geni – despre care avea să audă din nou peste mulți ani, când a aflat că, de fapt, făcuse avort și că, după un timp, încă tânără, a murit într-un accident de mașină. Frustrat de singurul obiectiv care-l adusese în Aracaju, plănuia să se întoarcă imediat la Rio de Janeiro, însă ospitalitatea era atât de mare, că a mai rămas pe acolo. Tratat ca o vedetă, a acordat un lung interviu ziarului *Gazeta de Sergipe*, ocazie cu care a fost prezentat cititorilor:

> *Pe data de 9, a sosit în ținutul nostru o figură stranie. Cu părul lung, nebărbierit, slab, cu un chip ciudat, dar cu multe idei în cap, multă speranță și dorința puternică de a propaga arta în Brazilia brazilienilor. Un băiat de douăzeci de ani (fiul uneia dintre cele mai notabile familii din Rio de Janeiro), care și-a abandonat căminul de amorul artei. O minte îndreptată spre Umanitate.*

Protejat de distanță (sau, cine știe, de impunitatea acordată nebunilor, copiilor și indigenilor), Paulo a fost cuprins de un curaj subit și a profitat

de spațiul din ziar ca, pentru prima dată, să lovească în dictatura militară – sau, și mai grav, în președintele din acele vremuri, mareșalul Arthur da Costa e Silva. „Nu voi tăcea numai pentru că un mareșal în pijama a luat o pușcă și spune că apără moralul și libertatea unui popor care nici măcar nu știe ce înseamnă libertatea", a declarat el îndrăzneț. Nu părea un interviu, ci un manifest, o chemare. „Nu am călătorit mii de kilometri până în Aracaju pentru a nu scoate o vorbă. Nu mă voi minți pe mine însumi, și nici pe cei din preajma mea." Urmarea acestei atitudini vehemente a fost că i s-a oferit un spațiu în *Gazeta de Sergipe*, pentru a publica un articol politic semnat, în ediția de sâmbătă ce urma.

Vineri, a aflat totuși că mai erau doi tipi în oraș care-l căutau pe „individul care a venit din Rio" pentru a-l omorî. Fiind sigur că erau părinții lui Geni, dispuși să spele cu sânge onoarea fetei, a văzut cum curajul i-a dispărut ca prin farmec. Și-a strâns catrafusele și era gata să fugă, când, amețit, și-a adus aminte de articolul pe care-l promisese ziarului. Paulo și-a deschis geanta de piele pe care o ținea pe umăr și a scos din ea o foaie de ziar din Rio pe care o găsise pe o bancă de pe autostrada din Vitória da Conquista, în Bahia, una dintre cele cincisprezece opriri ale autobuzului până în Aracaju. Le-a cerut proprietarilor casei să-l lase să folosească mașina de scris și a copiat, cuvânt cu cuvânt, un articol care biciuia dictatura militară pentru privarea de libertăți în Brazilia. A păstrat același titlu și a schimbat numai numele autorului. Unde era scris „Carlos Heitor Cony", scriitorul și jurnalistul devenit celebru datorită curajului cu care a atacat lovitura militară chiar din primele zile, în paginile ziarului *Correio da Manhã*, s-a semnat cu „Paulo Coelho de Souza". Cărându-l și pe Luís Carlos, și-a cheltuit banii care-i mai rămăseseră pe două bilete de autobuz către Salvador – destinația pe care banii săi în monede i-o permiteau. Zeci de ani mai târziu, indignați să afle că fuseseră păcăliți tot timpul, inclusiv cu articolul plagiat în întregime din Cony, sergipanii care au conviețuit cu scriitorul, la acea vreme, au o altă versiune a poveștii despre plecarea sa bruscă din Aracaju. „El și acel secretar mut au petrecut două săptămâni fără să facă baie și au fumat marijuana toată ziua", își aduce aminte Ilma Fontes. „Din această cauză a fost gonit Paulo Coelho din casa familiei Marcos Muti: pentru că-și petrecea toată ziua fumând marijuana pe o stradă unde erau numai locuințe." Două săptămâni fără să facă baie poate că nu erau o noutate în viața sa, însă consumul de marijuana cu siguranță nu făcea parte dintre obiceiurile lui Paulo, cel puțin nu în iulie 1967.

Când au debarcat în Salvador, capitala unității federative Bahia, fără un sfanț în buzunar, cei doi au mers zece kilometri pentru a ajunge la Obras Sociais Irmã Dulce, instituție de caritate cunoscută în toată Brazilia. După ce au înfruntat un șir lung de cerșetori așezați la coadă cu farfurii din aluminiu pentru a-și primi porția zilnică de supă, s-au apropiat de o măsuță unde nefericiții erau primiți de o măicuță – la care Paulo s-a referit în jurnal drept „Irma la Douce", glumă eretică cu numele prostituatei pe care o juca actrița Shirley MacLaine în filmul lui Billy Wilder. I-a explicat cu privirea tristă călugăriței că avea nevoie de bani pentru a cumpăra două bilete de autobuz către Rio. Cum nu exista o mai bună demonstrare a sărăciei decât înfățișarea zdrențuită a celor doi cerșetori, ea nici măcar nu i-a întrebat nimic și le-a scris cu litere mici, pe o bucată de hârtie cu numele instituției imprimat:

Acești doi băieți cer un transport gratuit până la Rio.
Sora Dulce – 21/7/67

Acum, trebuia doar să schimbe hârtia la ghișeul de pe autostradă pentru două bilete. În Bahia, orice bucată de hârtie semnată de călugăriță valorează cât un document justificativ pentru obținerea unei farfurii de mâncare, a unei internări sau, în cazul lor, a unor bilete de autobuz. Cele patruzeci de ore de călătorie din Salvador spre Rio le-a petrecut lucrând la schița de proiect pentru o carte despre fuga și călătoria din nord-est. Nu, nu doar o carte. Cu pofta megalomană dintotdeauna, prevedea că va scrie nici mai mult, nici mai puțin de nouă cărți, fiecare cu câte douăsprezece capitole. Deși la finalul călătoriei avea deja toate tomurile ordonate și capitolele denumite (*Pregătirea fugii*; *Camarazii de călătorie*; *Băiatul generalului*; *Părul meu lung și ideile scurte ale celorlalți*; *Pistolul lui Pedro sau când baianii se cacă*; *Dormind în găleți de kerosen la 7°Celsius*...), lucrare care i-a ocupat cincisprezece pagini de jurnal, dar proiectul n-a mers mai departe de atât: un proiect. În stația de pe autostrada din Rio, el și Luís Carlos și-au luat rămas-bun emoționați. Încă o dată, Paulo avea s-o ia spre casă, iar falsul mut avea să se întoarcă la sanatoriu, unde-și petrecea zilele rămase ca fals nebun, pentru a obține pensia la care visa. Și, cum mai avea puține luni până atunci, știau amândoi că șansele de a se mai întâlni erau mici.

Dacă ar fi depins de dorința lui Paulo, s-ar fi întâlnit la câteva luni de la ultima revedere. Încă nu trecuse un an de la internare când, afundându-se din nou în melancolie și depresie, viitorul autor de bestselleruri a spart din

nou tot ce a găsit prin cameră. Zgomotul s-a repetat, mai puțin finalul. Acum, când a deschis ușa, n-a dat peste asistenți cu seringi și cămăși de forță în mână, ci peste un medic tânăr și simpatic, care l-a întrebat delicat:

— Pot să intru?

Era psihiatrul Antônio Ovídio Clement Fajardo, al cărui cabinet obișnuia să trimită pacienții să facă tratament la Clinica „Dr. Eiras". Când Lygia și Pedro au auzit primele zgomote care veneau din camera băiatului, l-au sunat pe dr. Benjamim, dar, cum nimeni n-a reușit să-l găsească și era caz de urgență, au intrat în contact cu dr. Fajardo. Vorbind la telefon cu Pedro Coelho, medicul i-a cerut informații esențiale despre bolnav:

— Este înarmat?

— Nu.

— Este alcoolic?

— Nu.

— E dependent de droguri?

— Nu.

Atunci e mai simplu. Fajardo insista:

— Pot să intru?

Repetarea întrebării neobișnuite l-a lăsat pe Paulo încremenit.

— Să intrați aici? Dar n-ați venit să mă internați?

Medicul i-a răspuns cu un zâmbet:

— Numai dacă vrei tu. Dar nu mi-ai răspuns: pot să intru?

Așezat pe pat, medicul s-a uitat prin toată camera, ca și cum ar fi evaluat cât de mari sunt pagubele. Și a continuat cu o desăvârșită naturalețe:

— Ai spart totul, hm? Foarte bine. Perfect.

Paulo nu-nțelegea ce se-ntâmplă. Medicul continua să-i explice, pe un ton profesoral:

— Ceea ce ai distrus tu acum reprezintă trecutul tău. Este nemaipomenit. Acum, că nu mai există, haide să începem să ne gândim la viitor, ce zici? Sugestia mea este să începi să vii de două ori pe săptămână la cabinetul meu, pentru a putea să stăm de vorbă despre viitorul tău.

El era în continuare perplex:

— Dar, domnule doctor, am avut o criză de nebunie și n-o să mă internați?

Medicul era în continuare impasibil:

— Toată lumea are o latură puțin dezaxată. Și eu probabil că o am pe a mea, dar ăsta nu e motiv pentru a interna oamenii fără să gândim. Tu nu ești bolnav mintal.

Abia după acest episod, în casa familiei Coelho a revenit pacea. „Cred că părinții mei erau convinși că eu eram un caz pierdut și preferau să mă țină sub supraveghere și să mă întrețină pentru restul vieții", își amintea Paulo, cu mult timp mai târziu. „Știau că aveam să umblu din nou în «companii proaste», dar nu le trecea prin cap să mă interneze din nou." Problema e că fiul nu era dispus să trăiască în continuare sub controlul părinților. Era capabil să accepte orice variantă, în afară de cea de a se întoarce în chicineta deprimantă a bunicului, din centrul orașului. Soluția intermediară, care a ținut totuși câteva luni, a venit din nou de la bunici. De câteva luni, Maestrul Tuca și bunica Lilisa se mutaseră într-o casă din apropiere, în Gávea, iar deasupra garajului construiseră o mică locuință, cu o singură cameră, dar cu baie și intrare separată. Nepotul, dacă dorea – și dacă domnul Pedro era de acord –, putea să se mute acolo.

Nepotul voia așa de mult, încât, chiar înainte ca tata să aibă timp să spună „nu", și-a transferat la noua adresă tot ceea ce rămăsese după dezastrul din cameră: patul, măsuța de lucru, puținele haine și mașina de scris, prudent scutită de furia de la sfârșitul lunii iunie. În puțin timp, a înțeles că a locui acolo era ca și cum se afla în anticamera paradisului: în fața libertății extreme a bunicilor, intra și ieșea când dorea și, în limitele generoase ale decenței, putea să primească pe cine voia, zi și noapte. Toleranța era așa de mare, că Paulo își amintea cu mulți ani mai târziu, destul de vag, că încăperea e posibil să fi fost locul unde a încercat pentru prima dată marijuana.

Fără nici un control asupra fiului și fără nici o plângere a bunicilor față de comportamentul său, câteva luni mai târziu tata i-a sugerat lui Paulo să se mute într-un loc mai confortabil. Dacă îl interesa, putea să se întoarcă să locuiască singur, dar nu în chicineta Maestrului Tuca, ci într-un frumos apartament pe care domnul Pedro îl primise drept recompensă pentru construirea unei clădiri pe strada Raimundo Correa, în Copacabana. Neîncrezător față de atâta generozitate, Paulo a descoperit că oferta ascundea interese materiale ale tatei: obiectivul său adevărat era să-l scoată de acolo pe chiriașul care întârzia frecvent cu plata chiriei. Și, cum legea spunea că locatorul poate rezilia contractul numai dacă imobilul urma să fie folosit de o rudă de gradul întâi a proprietarului, mutarea soluționa două probleme, pe a lui și pe a tatei. La fel ca aproape tot ce venea din partea domnului Pedro, mulțumirea avea și ciudățeniile ei: Paulo putea să folosească numai unul dintre cele trei dormitoare, fiindcă celelalte două rămâneau mereu închise și goale. Și accesul trebuia să se facă mereu pe ușa din spate, fiindcă cea principală rămânea

închisă și cheia rămânea la cel bătrân. Ca moștenire de la fostul chiriaș, a rămas un frigider vechi, care obișnuia să-i sperie pe neatenți cu șocuri neașteptate, dar care, în afară de asta, funcționa bine. Paulo a trebuit doar să cumpere de la un magazin cu obiecte de mâna a doua din apropiere niște becuri, o etajeră, și gata, casa putea fi locuită.

Dacă timpul petrecut în apartamentul bunicului fusese funest, Paulo păstra din strada Raimundo Correa cele mai plăcute amintiri. Relațiile au început și s-au terminat, însă Fabíola îi rămânea fidelă. Răbda gelozia și le suporta pe „Renate, Geni și Márcia, care plecau și veneau", așa cum își aducea ea aminte, „dar, când se afla la ananghie, eu eram alături de el, din pură dragoste – din pură dragoste". Mulți ani mai târziu, devenit o celebritate internațională, Paulo își amintește cu dor de acea perioadă:

Am petrecut o vreme de mare bucurie încercând să-mi exercit libertatea, pentru ca, în final, să pot să-mi trăiesc „viața de artist". Am renunțat la studii și m-am dedicat în exclusivitate teatrului și am frecventat barurile preferate ale intelectualilor. Pe parcursul unui an, am făcut exact ce am dorit. Atunci s-a întâmplat ca Fabíola să intre dintr-odată în viața mea.

Dramaturg cu normă întreagă, a transformat sala de mese din apartamentul cel nou în birou pentru decoruri, costume, compoziții și repetiții. Și-a iritat vecinii inoportuni, pictând în italiană, la ușa de la intrare – pe care n-a folosit-o niciodată –, fraza care apare pe portalul Infernului, în opera lui Dante Alighieri: *Lasciate ogni speranza, voi che entrate* („Lăsați orice speranță, voi, cei ce intrați aici"). Paulo traducea piese, regiza și lucra ca actor. Montajele cu cel mai mare succes acopereau pierderile celorlalte, și astfel supraviețuia fără să depindă exclusiv de ajutorul părinților.

Când ajungea la fundul sacului, încerca să-și asigure lucrurile de bază la mesele de poker și biliard sau jucând la pariuri pe caii de la Jockey Club. Fiind acceptat la Guanabara, a reușit să termine liceul cu profil științific, dar nu avea planuri să dea examen de intrare la facultate atât de curând. La sfârșitul anului 1968, Paulo s-a hotărât să se aventureze în singura arie a teatrului pe care nu o frecventase încă: producția. A făcut chiar el adaptarea clasicului *Peter Pan*, pe care dorea să-l regizeze și la care se gândea să-l transpună și ca pantomimă, dar a primit un duș cu apă rece când a descoperit, dezamăgit, că economiile sale erau o bagatelă față de ceea ce era necesar pentru montaj. Încă rumega frustrarea când, într-o seară, Fabíola și-a făcut apariția

în apartamentul său, a deschis geanta și a scos pachete de bancnote prinse cu elasticul – erau peste 5000 de cruzeiros noi, adică aproximativ 20 000 de reali în 2008 (11 600 de dolari SUA) – pe care le-a întins pe pat și i-a explicat despre ce e vorba:

— Acesta e cadoul din partea mea ca să poți face montajul pentru *Peter Pan*.

Fabíola i-a povestit că mai avea puțin și făcea optsprezece ani și s-a hotărât să-i spună mamei, bunicii și tuturor prietenilor și rudelor că, în loc de rochii și cadouri, prefera să primească bani. Adunând de ici, de colo, a descoperit cliente bogate ale mamei sale și nași pe care nu-i văzuse de mulți ani, iar, la final, rezultatul era acela: pachețelele aruncate pe pat nu erau chiar o avere, dar erau bani suficienți și chiar mai rămâneau pentru ca producția piesei să fie viabilă. Paulo a fost copleșit de dar și s-a emoționat:

— O prietenă m-a schimbat pe două rochii, iar acum tu schimbi toate rochiile și cadourile pe mine. Gestul tău reabilitează femeile în concepția mea.

Fabíola nu numai că a reușit să facă rost de resurse pentru montaje, dar a și vândut anunțuri cu programul piesei și a ajuns la o înțelegere cu restaurantele din apropierea Teatrului „Santa Terezinha", cu Grădina Botanică: în schimbul numelui lor imprimat pe materialele de reclamă, aceștia au permis ca actorii și tehnicienii să ia cina pe gratis. Paulo i-a răsplătit cu generozitate implicarea și a invitat-o să joace rolul principal. Lui îi revenea să-l joace pe Căpitanul Cârlig. Având coloana sonoră compusă de Kakiko, *Peter Pan* a umplut sala la toate reprezentațiile, făcând ca fiecare cent investit să fie recuperat. Și, contrazicând regula care spune că succesul la public înseamnă eșec la critică, piesa a fost încununată cu premiul Festivalului de teatru pentru copii din statul Guanabara. Visul lui Paulo era în continuare același – să devină un mare scriitor –, dar cât timp nu se-ntâmpla asta nu-i rămânea altă posibilitate decât să trăiască din teatru. Rezultatele bune l-au încurajat să devină profesionist, și prezenta mereu, mândru, legitimația Societății Braziliene a Autorilor de Teatru (SBAT), semnată de președintele acesteia, Raimundo Magalhães Júnior, traducătorul lucrării *Opera de trei parale*, pe care a pus-o în scenă.

În 1969, a fost invitat să lucreze ca actor în piesa *Viúva porém Honesta* de Nelson Rodrigues. În pauza dintre repetiții, sorbea o bere la barul de lângă Teatrul „Sérgio Porto", când și-a dat seama că era privit de o femeie blondă și frumoasă așezată la bar. Se tot prefăcea că se uită în altă parte, iar când se-ntorcea, acolo era ea, cu privirea fixă asupra lui și cu un zâmbet discret

Fabíola în rolul lui Sininho,
iar Paulo în rolul Căpitanului Cârlig,
în piesa *Peter Pan*

pe buze. Flirtul n-a durat mai mult de zece minute, dar Paulo a fost impresionat. Noaptea a scris în jurnal:

Nu pot să precizez cum a început totul. A apărut dintr-odată. Am intrat și i-am simțit imediat privirea. Printre zeci de persoane, știam că mă privește și n-am avut curajul să-mi întorc privirea spre ea. N-o văzusem niciodată înainte. Dar, când i-am simțit privirea, ceva s-a-ntrezărit. Era o poveste de dragoste ce începea să prindă contur.

Blonda frumoasă și misterioasă era Vera Prnjatovic Richter, cu unsprezece ani mai mare decât el, care în acea perioadă încerca să pună capăt căsătoriei sale de cincisprezece ani cu un industriaș bogat. Mereu frumos îmbrăcată, avea mașină, lucru puțin obișnuit pentru femeile din acea vreme, și locuia într-un apartament ce ocupa un etaj întreg, la una dintre adresele cele mai scumpe din Brazilia, pe bulevardul Delfim Moreira, în Leblon. După părerea lui Paulo, avea un singur defect vizibil: avea o relație cu actorul Paulo Elísio, un bărbat frumos, cu barbă, cunoscut pentru că era mereu prost dispus și pentru că avea centura neagră la karate. Dar presimțirile înregistrate în jurnal erau mai puternice decât artele marțiale. Două săptămâni mai târziu, Vera Richter avea să fie prima soție a lui Paulo Coelho.

10
Cea mai mare amenințare: dacă mă minți, îți voi scoate ochiul din orbită și-l voi mesteca

Anul 1969 a început cu o Brazilie care se adâncea în cea mai brutală dictatură din toată istoria sa. Pe data de 13 decembrie 1968, președintele republicii, mareșalul Arthur da Costa e Silva – „mareșalul în pijama" la care Paulo se referise în interviul sergipan –, a emis Actul Instituțional nr. 5, instrument de forță care închidea și ultima portiță spre libertate care mai rămăsese deschisă după lovitura militară din 1964. Semnat de președinte și contrasemnat de toți miniștrii săi – inclusiv de cel al sănătății, Leonel Miranda, proprietarul Clinicii „Dr. Eiras" –, AI-5, printre multe alte violențe contra libertăților publice și drepturilor cetățenilor, suspenda dreptul la *habeas corpus* și acorda guvernului puterea de a cenzura presa, teatrul, cărțile și de a suspenda Congresul Național. Dar nu numai Brazilia s-a aflat în pragul unui incendiu pe parcursul anului 1968.

În cel de-al șaselea an al războiului de agresiune asupra Vietnamului, unde fuseseră trimiși peste jumătate de milion de soldați, Statele Unite l-au ales președinte pe rapacele Richard Nixon. În mai, a fost asasinat liderul pacifist de culoare Martin Luther King Jr., iar la mai puțin de șaizeci de zile de la acest eveniment venea rândul senatorului Robert Kennedy, susținător al curentelor mai liberale, să moară ciuruit de gloanțe. Unul dintre simbolurile contraculturii a fost piesa *Hair*, care se juca la New York și în care actorii și actrițele apăreau, la un moment dat, pe scenă goi. În mai, studenții francezi au ocupat Sorbona și au transformat Parisul într-un câmp de luptă, obligându-l pe generalul Charles de Gaulle să stea de vorbă cu șefii militari francezi la Baden-Baden, în Germania. Febra mondială traversase așa-numita Cortină de Fier și ajunsese în Cehoslovacia, sub forma „Primăverii de la Praga", proiect liberal al lui Alexander Dubček, prim-secretarul Partidului Comunist din Cehoslovacia, care avea să fie zdrobit în luna august

de tancurile Pactului de la Varșovia, alianță militară a Uniunii Sovietice și a sateliților săi.

În Brazilia, opoziția față de dictatură începea să prindă puteri. Mai întâi, sub formă de marșuri studențești pacifiste – la care Paulo rareori participa, iar, când mergea, o făcea mai mult pentru petrecere și pentru aventura de a „înfrunta poliția" decât pentru convingerile sale. Temperatura politică a crescut și mai mult odată cu marile greve muncitorești din São Paulo și Minas Gerais, care au atins niveluri alarmante când serviciile de informații militare au detectat apariția grupurilor de gherilă, pe care regimul le numea, fără a face vreo diferență, „teroriști". La sfârșitul anului, existau, de fapt, cel puțin patru organizații armate care desfășurau acte de gherilă urbană – *Vanguarda Armada Revolucionária* (VAR-Palmares) (Avangarda Revoluționară Armată), *Ação Libertadora Nacional* (ALN) (Acțiunea de Eliberare Națională), *Vanguarda Popular Revolucionária* (VPR) (Avangarda Revoluționară Populară) și *Comando de Libertação Nacional* (Colina) (Comandoul de Eliberare Națională). Partidul Comunist din Brazilia – de inspirație chineză –, pe de altă parte, trimisese către Xambioá, la nord de Goiás (azi, la limitele statului Tocantins), primii militanți care puseseră bazele unui sediu de gherilă rurală, în regiunea râului Araguaia, la granița cu jungla amazoniană. Extrema stângă jefuia bănci și arunca bombe în carteluri, iar extrema dreaptă organiza atentate împotriva celui mai vizibil opozant al regimului, teatrul.

În São Paulo, în timpul punerii în scenă a piesei *Roda Viva* de Chico Buarque, grupul *Comando de Caça aos Comunistas* (CCC) (Comandoul pentru Prinderea Comuniștilor) a invadat și a distrus Teatrul „Ruth Escobar", dezbrăcând și bătând actorii și tehnicienii, printre care pe actrița Marília Pêra, colega lui Paulo Coelho din *Opera de trei parale*. Același lucru s-a întâmplat câteva luni mai târziu la Teatrul „Opinião" din Rio (unde Paulo l-a văzut pe Vladimir Palmeira improvizând un miting politic), distrus de un atentat cu bombă pus la cale și de către CCC. În octombrie, poliția a arestat aproape o mie de studenți care participau la Ibiúna, în regiunea sudică a statului São Paulo, la un congres clandestin al UNE, interzis de regim. Conform statisticilor realizate de jurnalistul Elio Gaspari, anul 1968 s-a terminat cu cifre înfricoșătoare: optsprezece morți (doisprezece la manifestații de stradă și șase victime ale atentatelor gherilei, dintre care doi oficiali străini – un căpitan nord-american și un maior german), douăzeci și unu de jafuri de bănci și optzeci și cinci de raportări de torturare a deținuților politici în cazărmi și în secții ale poliției. Imediat după publicarea AI-5, sute de persoane

au fost arestate în toată țara, printre care și fostul guvernator al Guanabara și liderul civil al loviturii din 1964, Carlos Lacerda, compozitorii Caetano Veloso și Gilberto Gil și jurnalistul Carlos Heitor Cony, cel pe care Paulo îl plagiase în Aracaju.

Deși se lăuda că era „comunistul grupului" și deși era martor la violența care aducea atingere și categoriei sale profesionale – la urma urmei, acum era autor de teatru, cu legitimație semnată de Uniunea Teatrală –, Paulo manifesta o indiferență solemnă față de uraganul politic ce devasta Brazilia. Așa cum se întâmplase și în timpul loviturii militare, pentru el AI-5 a trecut neobservat, nemeritând nici măcar o virgulă sau o cratimă în notele sale zilnice. Primele cuvinte scrise în 1969 dezvăluie destinația energiei sale:

Azi e Anul Nou. Mi-am petrecut noaptea cu adulteri, homosexuali, lesbiene și încornorați.

În 1964, dezinteresul față de politică putea fi atribuit vârstei sale, însă acum era un adult care mergea pe douăzeci și doi de ani, vârsta la care s-au ridicat ca lideri majoritatea numelor importante ale mișcărilor politice și culturale care agitau țara. Iar dacă avea loc vreo schimbare importantă în viața sa, asta nu se datora cazanului politic în care se afla Brazilia, ci noii sale pasiuni, Vera Richter.

Scundă, blondă și bine îmbrăcată la orice oră din zi sau din noapte, s-a născut în 1936 la Belgrad, capitala Iugoslaviei de atunci (iar azi, capitala Serbiei), fiica unei familii de latifundiari înstăriți. Până la douăzeci de ani, dusese o viață normală pentru o tânără din clasa de sus, dar în primul an la facultatea de teatru, unde se specializa pe regie, a început să simtă pe pielea ei schimbările politice din Europa Centrală. Moartea lui Stalin a apropiat din nou Moscova de liderul iugoslav, mareșalul Josip Broz Tito. După ce a impus cu mână de fier unificarea țării, Tito a colectivizat agricultura, transformând proprietățile în bunuri obștești care nu aparțineau statului, ci erau administrate de muncitori. Era momentul ca bogații să iasă din scenă. Cum aveau prieteni stabiliți la Rio de Janeiro, familia Prnjatovic – mama văduvă, sora mai mare și Vera – au decis ca aceasta să fie și destinația lor. În momentul culminant al Războiului Rece, frontierele erau închise, ceea ce însemna că ieșirile trebuiau să se facă cu cea mai mare discreție. Mama și sora mai mare au călătorit primele și abia câteva luni mai târziu, după ce se instalaseră în Copacabana, i-au trimis bilet și Verei. Vorbind numai engleză și dialectul

italienesc din zona sa, simțindu-se fără rădăcini în Brazilia, a ajuns să accepte o căsătorie aranjată de familie, cu un concetățean milionar și cu doisprezece ani mai mare decât ea. Chiar Vera își aducea aminte cu ani mai târziu că până și străinii observau că nu erau compatibili. La fel ca majoritatea fetelor de douăzeci de ani, ea era zgomotoasă, îi plăcea să danseze, să practice sport și să cânte; timid și liniștit, soțul se dedica lecturii și muzicii clasice de fiecare dată când nu se ocupa de compania sa de comerț exterior.

Când privirile lor s-au întâlnit în acea seară, la barul teatrului, căsătoria Verei era doar o formalitate. Ea și soțul ei trăiau sub același acoperiș, dar nu mai formau un cuplu. Fusese atrasă la Teatrul „Carioca" de o știre din ziar conform căreia tânărul director baian Álvaro Guimarães – cunoscut drept cel care „l-a descoperit" pe Caetano Veloso – făcea o selecție de studenți pentru un curs de teatru. După vreo patruzeci de ani, ea și-a adus aminte că prima impresie pe care i-a lăsat-o Paulo nu fusese prea măgulitoare:

— Semăna cu profesorul Abronsius, omul de știință cu capul mare din filmul *Dansul vampirilor* de Roman Polanski. Arăta cam așa: un cap enorm cu un corp firav. Urât, plin de țepi, cu buzele groase și lăsate, cu ochii holbați, Paulo nu era deloc o frumusețe...

Dar avea un farmec ușor de identificat în privirea unei femei îndrăgostite:

— Paulo era un Don Quijote! Era un tip dement... Pentru el totul părea ușor, totul era simplu. Trăia în nori, nu atingea pământul. Dar era în permanență preocupat de o idee fixă: să devină cineva. Făcea totul pentru a ajunge acolo. Așa era Paulo.

Odată cu apariția Verei, relația cu Fabíola a fost condamnată, însă a luat sfârșit când ea l-a surprins cu cealaltă. Fabíola nu credea că Paulo se întâlnește clandestin cu o tânără actriță olandeză care apăruse la repetiții și a decis să-și alunge suspiciunile: într-o noapte, s-a așezat pe pragul ușii de la apartamentul din strada Raimundo Correa și a plecat de acolo abia dimineața, când el a trebuit să iasă cu cealaltă. Dezamăgită, ca una ce primise cele mai clare declarații de dragoste, ea a pus capăt relației. Câteva luni mai târziu, Fabíola, care ajunsese la o anumită intimitate cu familia Coelho, i-a scandalizat pe Lygia și pe Pedro când a apărut goală pușcă pe coperta săptămânalului satiric *Pasquim*.

Așa cum își aducea aminte și Paulo, ani mai târziu, experimentata Vera a fost cea care l-a învățat cu adevărat să facă sex, să vorbească engleză și să se îmbrace puțin mai bine. Dar nu a reușit să-l ajute să treacă peste trauma din Araruama: încă mai tremura numai când se gândea să intre într-o mașină. Convergența de gusturi și interese se extindea și asupra vieții profesionale

a celor doi: banii Verei erau combustibilul care lipsea pentru ca el să poată, în sfârșit, să se afunde în teatru. Împărțindu-se între vechea adresă din Copacabana și luxosul apartament al Verei din Leblon, unde se ducea să doarmă aproape în fiecare noapte, a bătut săptămâni la rând la mașina de scris până a putut să-și anunțe mândru iubita că a terminat prima piesă pentru adulți, intitulată *O Apocalipse*. Cei doi păreau să fie făcuți unul pentru celălalt: nu numai că Vera a înțeles toată piesa (minune reușită de foarte puține persoane), dar i-a și plăcut atât de mult, încât a fost dispusă s-o pună în scenă, ca producătoare – adică persoana care pune banii – dacă Paulo se ocupa de regie. Totul a mers așa de bine, încât, la sfârșitul lui aprilie 1969, criticii și editorii de cultură de la ziare primeau invitația la avanpremieră și programul cu distribuția, în care Vera strălucea în rol principal. Pe cel de-al doilea plan în inima autorului și regizorului, Fabíola Fracarolli avea un rol secundar; pentru a compune coloana sonoră, Paulo l-a invitat pe prietenul său Kakiko, proaspăt absolvent de stomatologie și care acum își împărțea timpul între cabinet și muzică. Și tot pe Kakiko l-a avut partener când a scris primele sale versuri, un *frevo*[1] numit „Tragiblefe", care, deși nu fusese folosit în piesă, avea să fie mai târziu înregistrat de cântăreața Nara Leão:

Lumea noastră se sfârșește / Ne mai rămâne doar o secundă / Vom bea sânge murdar / Ce va țâșni până ne săturăm, / Iar femeile ies goale, / Nepieptănate pe străzi, / În timp ce sexul se revarsă la apus, / Mașini singure, bomba atomică peste tot, / Din dragoste va veni radiația care ne va distruge inima.
Eh, eh, eh... Poezia, moarte lentă, agonia / Surâs deschis vine bucuros, să ne caute și să ne părăsească / Să părăsim dorul de civilizație / Unde omul și-a iubit prea mult fratele... Surâsul pur de copil / Și-a pierdut speranța și în culori se va schimba, / Banii impun un ritm cald, bomba a cântat...
Eh, eh, eh... radiație, eh, eh, eh... radiație / Eu îmi voi omorî fratele, nu rămâne altă soluție. Eh, eh, eh... privește pericolul, fugi repede la adăpost, / Este fratele, dar și inamicul său.

Împreună cu invitația și programul, ziariștii și criticii au primit un comunicat de presă scris cu un limbaj pretențios și ermetic, dar care oferea o idee asupra a ceea ce avea să fie punerea în scenă a piesei *O Apocalipse*. „Piesa

1. Gen muzical apărut la cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea, utilizat la defilările de la Carnaval.

PASQUIM
O verdadeiro órgão da família brasileira
PÔ! ATÉ QUE ENFIM!
CARLOS DRUMMOND DEU A ENTREVISTA
E MAIS: A BICHA GAÚCHA

La un show al lui Canecão, în Rio, Paulo și noua sa pasiune, Vera Richter. Fosta iubită, Fabíola, scandalizase familia Coelho când a apărut goală în paginile ziarului *Pasquim*.

este un portret al momentului actual, al crizei existenței umane, care-și pierde toate caracteristicile individuale în favoarea unei manipulări mai comode, fiindcă dogmatizează gândirea", spunea textul de prezentare, care urmărea mereu același ton de neînțeles: „*O Apocalipse* este o transcendență a prezentului, încercând o revalorizare totală a conceptelor arhaice și actuale. Urmărește o linie evolutivă, plecând de la clasic și ajungând până la o formă de limbaj care atinge mai mult sentimentul decât rațiunea." Și promitea, în sfârșit, marea revoluție a dramaturgiei moderne: abolirea totală a personajelor, „permițând ca munca actorului să se circumscrie persoanei care interpretează". Să elimini personajele dintr-o piesă de teatru părea, de fapt, o îndrăzneală pe care nici măcar revoluționarul director polonez Jerzy Grotowski n-o încercase. Spectacolul începea cu proiectarea unor scene dintr-un documentar despre misiunea naveitei Apolo 8 pe Lună, după care distribuția făcea o coregrafie „tribală, cu influențe orientale", conform programului. Actorii și actrițele intrau pe rând în scenă, recitând fragmente recreate din *Prometeu înlănțuit* de Eschil, *Iulius Caesar* de Shakespeare și din Evanghelii. La final, înainte de a provoca publicul, fiecare actor își făcea propriul rol, revelând situații traumatizante pe care le-a trăit în copilărie.

O Apocalipse i-a permis lui Paulo să simtă, pentru prima dată, pe pielea sa un flagel care-l urmărea în viața de afară: critica. În zilele ce au urmat avanpremierei, piesa a fost masacrată în toate ziarele din Rio. Montajul, decorurile și figuranții, textul și interpretarea, totul, fără excepție, a fost distrus de critici. Clóvis Levi, de la ziarul *O Dia*, îl acuza pe autor și regizor că a amestecat într-un mixer piesele *Roda Viva*, *Os Fuzis*, *Galileu Galilei* și *Cemitério de Automóveis* pentru a încerca să extragă din sucul obținut „plasticitatea unei noi estetici" anunțată în program. Și termina articolul cu o anatemă: „Trebuie să împiedicăm ca un act de iresponsabilitate artistică precum *O Apocalipse* să distrugă munca serioasă pe care marii artiști ai teatrului brazilian o depun prin ore de studiu." Descărcările ce veneau din partea lui Jaime Rodrigues, de la *Diário de Notícias*, erau de același calibru: „Nici nu se poate vorbi de performanță sau interpretare în această eroare totală, în această lamentabilă pierdere de timp care este în programul Teatrului Național de Comedie." Însă din partea sfinției sale Yan Michalski, unul dintre cei mai temuți și respectați critici de teatru din țară, a venit ultimul cuvânt despre ceea ce rămânea din *O Apocalipse*. Într-un articol de pe o întreagă coloană

din *Jornal do Brasil*, intitulat „Extravaganța apocaliptică", Michalski diseca motivele pentru care piesa fusese un eșec:

> *Sărmane teatru de avangardă, câte crime sunt comise în numele tău!*
> [...] O Apocalipse *este de o profundă imaturitate intelectuală și culturală și de o plictiseală insuportabilă. Paulo Coelho pare că a auzit cocoșul cântând, dar, fiind atât de departe, i-a fost imposibil să-și dea seama de direcția din care venea cântecul cocoșului.*
> [...] *Deviza zilei e să protestăm contra nedreptății Istoriei – să protestăm împotriva înlănțuirii lui Prometeu, împotriva asasinării lui Caesar, împotriva răstignirii lui Cristos, împotriva crimelor naziste, împotriva invadării Cehoslovaciei, împotriva proiectului Apolo, împotriva subiectului tabu al virginității etc. etc., totul pus într-un singur bol și bine amestecat înainte de a fi servit clientului imprudent.*
> *După o oră de glume de acest fel – în timpul cărora interpreții sunt victimele unor contorsiuni oribile, ca și cum adevărata apocalipsă ar fi ajuns sub forma unei puternice dureri de stomac –, fiecare actor vine pe scenă, își spune numele, povestește un caz trist care i s-a întâmplat în copilărie și l-a traumatizat și lansează amenințarea spre public: „Vă aștept afară", după care se retrage. Însă nu așteaptă nimic afară: peste puțin timp, sunt toți din nou pe scenă, cu zâmbetul pe buze, mulțumind pentru aplauzele pe care o parte din public – care consideră că un astfel de spectacol, numai pentru că este diferit, e teatru de avangardă – insistă să i le dedice.*

Într-un final, Paulo Coelho, cel puțin, poate confirma maxima lui Nelson Rodrigues conform căreia „norocul dramaturgilor este că nici măcar critica nu reușește să introducă vreo bacterie în teatre". *O Apocalipse* a fost un eșec la critică și un succes la public. A avut reprezentații doar câteva săptămâni și a lăsat o gaură imensă în bugetul primei inițiative împreună cu Vera – gaură pe care ea s-a ocupat imediat s-o acopere.

Montajul a coincis cu o schimbare importantă în viața celor doi. Căsătoria Verei se deteriorase, dar, cum soțul continua să locuiască în apartament, ea a decis să termine cu această constrângere, mutându-se cu iubitul ei într-un loc ce a devenit adresa-simbol a contraculturii – sau, așa cum se spunea la acea vreme, a nebuniei – compozite a finalului anilor '60: Conacul Santa Terezinha, deținut de parohia cu același nume și care avea să fie imortalizat sub numele Conacul Fossa. Folosit la început ca adăpost, pe timp de noapte, pentru

cerșetori, conacul era o casă dreptunghiulară imensă, cu o curte interioară în jurul căreia se aflau camerele. Fiind vorba de un loc privilegiat – se afla pe strada Lauro Muller, la jumătate de drum între Copacabana și Botafogo, lângă recent inaugurata casă de spectacole „Canecão" –, locul a fost ocupat de tânăra *intelligentsia* din Rio de Janeiro lipsită de bani. Avea înfățișarea unui mare adăpost social decadent, deși era socotit mare lucru să locuiești acolo.

Chiria lunară pentru o cameră cu baie, precum cea ocupată de scriitorul miner Ruy Castro, ajungea pe la 200 de cruzeiros (360 de reali în 2008) (210 dolari SUA), însă, în majoritatea cazurilor, fiecare locatar trebuia să împartă o baie cu peste jumătate de duzină de oaspeți. Printre legendele care circulau despre conac, era și cea despre melodia *Panis et Circensis*, compusă de locatarii Gilberto Gil și Caetano Veloso, care aduce prin versurile sale un omagiu acelui loc: versul „Am rugat să planteze frunze de visuri în grădina conacului" ar fi o referire la lăstarii de marijuana care înfloreau în colțurile din curtea casei coloniale. Un număr însemnat de persoane ce aveau să devină faimoase au locuit acolo, printre care compozitorii Zé Kéti, Rogério Duarte, Torquato Neto și Capinam, precum și actorii și actrițele Betty Faria, Cláudio Marzo, Tânia Scher, Odete Lara, Ítala Nandi și Darlene Glória, care s-a consacrat în 1973 cu filmul *Toda Nudez Será Castigada*. O prezență care le dădea fiori celor de stânga și consumatorilor de droguri de acolo era polițistul Mariel Mariscotte, iubitul lui Darlene, care făcea parte din Esquadrão da Morte* și care apărea pe acolo în fiecare seară.

Paulo și Vera ocupau un apartament la conac, la sfârșitul lui iulie 1969, când s-au decis să facă ceva diferit. Pe la mijlocul lui august, naționala braziliană de fotbal urma să dispute cu naționala Paraguayului, la Assunción, un meci pentru calificarea la Cupa Mondială ce avea să se desfășoare în Mexic, în 1970. Deși nu era foarte interesat de fotbal, într-o duminică Paulo și-a emoționat iubita străină, ducând-o să asiste la un meci între Flamengo și Fluminense, pe Maracanã. Hipnotizată de spectacol, Vera a început să aprecieze acest sport și i-a sugerat să meargă cu mașina în Paraguay pentru a vedea meciul. El nici măcar nu știa că joacă Brazilia, dar i-a surâs ideea și, așa cum făcea el mereu, a început să se ocupe de planificarea călătoriei. De la început a respins posibilitatea de a merge singuri aproape 2 mii de kilometri de drum – maraton care ar fi avut-o doar pe Vera ca șofer, din moment

* *Esquadrão da Morte* („Escadroanele morții") este o organizație apărută la sfârșitul anilor 1960, în vederea eliminării celor suspectați a fi infractori de drept comun (*n. ed.*).

ce iubitul încă nu avea curaj să învețe să conducă mașina. Soluția a fost să cheme încă doi însoțitori la această aventură: muzicianul-dentist Kakiko și Arnold Bruver Jr., un nou angajat al teatrului, care făcea parte din viața de zi cu zi a lui Paulo și a Verei. De Kakiko și-a adus aminte și cu alte intenții: în afară de șofer, asigura și cazarea tuturor în Assunción, în casa unei iubite paraguayene a tatălui său. Și Bruver, la fel ca toată fauna în jurul căreia gravita Paulo, era un tip special: fiu de leton și mamă din Galicia, avea treizeci și trei de ani, era dansator, muzician, actor și cântăreț de operă și fusese dat afară din marină pentru o presupusă subversiune – unde era căpitan de corvetă – după o investigație a poliției militare instaurate de lovitura din 1964. Abia după ce a acceptat invitația, Arnold i-a mărturisit că nu știe să conducă. Maestrul Tuca făcuse cu bunica Lilisa o călătorie cu mașina până la Cascada Iguaçu, la granița Braziliei cu Paraguay, și tocmai de aceea următoarea precauție a fost să-i ceară să organizeze un traseu cu indicii ale locurilor unde puteau să alimenteze mașina, să mănânce și să doarmă.

În însorita și răcoroasa dimineață de 14 august, într-o zi de joi, cei patru și-au dat întâlnire la poarta Conacului Fossa și s-au îmbarcat în Volkswagenul alb al Verei. Când mașina a trecut prin Flamengo, Paulo a revăzut peisajul care-i atrăsese atenția cu un an înainte: enormi nori albi plutind deasupra golfului Guanabara. Și a respirat relaxat când și-a dat seama că acum era în drum spre libertate, și nu spre un sanatoriu, ca data trecută. Marcat pe o hartă rutieră, minuțiosul traseu făcut de bunicul Tuca prevedea ca, după primul râu, să-și continue drumul până la São Paulo și, de acolo, s-o pornească pe valea Ribeira, oprindu-se doar pentru a înnopta în orașul paulist Registro. Călătoria a decurs fără probleme, Vera și Kakiko înlocuindu-se cam la fiecare o sută cincizeci de kilometri. Era noapte când mașina s-a oprit în fața porții hotelului din Registro, unde cei patru au ajuns frânți de oboseală, dar fericiți: în douăsprezece ore de drum, făcuseră șase sute de kilometri, aproape un sfert din distanța totală. Localnicii priveau cu neîncredere justificată pe orice străin care-și făcea apariția. De când Departamento de Ordem Politica e Social (DOPS) (Departamentul de Ordine Politică și Socială), poliția existentă în state la acea vreme, dizolvase congresul UNE, cu câteva luni înainte, în Ibiúna, la o sută de kilometri de acolo, orășelele de pe valea Ribeira, regiunea cea mai săracă din statul São Paulo, au ajuns să fie frecventate de persoane bizare, de care localnicii nu-și dădeau seama dacă erau polițiști sau altceva. Dar cei patru erau atât de obosiți, că prezența

lor nici n-a avut timp să trezească curiozitatea cuiva. Au ajuns și s-au dus direct la culcare.

Vineri, s-au trezit de dimineață, pentru că următoarea porțiune de drum era cea mai lungă din toată călătoria și trebuia făcută într-o zi. Dacă totul avea să meargă bine, la ora cinei ar fi urmat să fie în Cascavel, în regiunea de vest a statului Paraná, la șapte sute cincizeci de kilometri depărtare, aceasta fiind ultima oprire înainte să ajungă la Asunción. Dar n-a mers totul bine. Traficul aglomerat de camioane îi obliga să aștepte mult timp momentul când puteau să facă depășiri în siguranță. Rezultatul a fost că la ora zece seara erau toți morți de foame și, pentru a ajunge la Cascavel, mai aveau de făcut încă două sute de kilometri. Atunci, Vera a oprit mașina pe acostament și i-a cerut lui Kakiko să coboare ca să verifice dacă era vreo problemă la roți, fiindcă simțea că mașina alunecă.

Cum totul era în regulă, au ajuns la concluzia că ceața groasă care acoperea toată regiunea era cea care făcea ca drumul să fie alunecos. Kakiko i-a sugerat Verei să treacă pe bancheta din spate să se odihnească și să conducă el până în Cascavel. După ce a mai condus o oră, a oprit la o benzinărie ca să alimenteze. Cum toate cheltuielile erau împărțite în patru, când a căutat portofelul, Vera și-a dat seama că pierduse geanta cu banii și cu toate documentele, inclusiv permisul de conducere și documentele mașinii. Și a ajuns la concluzia că nu putea decât să-i fi căzut când a făcut schimb cu Kakiko. Alternativa era să se întoarcă la locul unde opriseră, la peste o sută de kilometri în urmă, pentru a încerca să găsească geanta. Au pierdut peste trei ore pentru a se duce și a se întoarce, dar fără succes. Oricât au căutat peste tot, la lumina mașinii, geanta nu era de găsit, iar la barurile și la benzinăriile din apropiere nimeni nu avea informații despre ea. Bineînțeles că era un ghinion, semn ce putea fi interpretat, iar Paulo a propus să se-ntoarcă la Rio – până la urmă, nimeni de acolo nu era atât de interesat de fotbal –, însă nici unul dintre cei trei colegi n-a fost de acord. Au continuat călătoria și au ajuns la Cascavel abia când se crăpa de ziuă, cu mașina care făcuse prima pană: ambreiajul n-a mai funcționat, iar așa nu mai puteau continua.

Din cauza meciului, în ziua următoare, aproape totul era închis în Cascavel, inclusiv atelierele mecanice la care au încercat să repare automobilul. Decizia de a termina călătoria în Asunción era majoritară și s-au hotărât să continue cu autocarul până la final. Și-au cumpărat bilete până la Foz do Iguaçu și, cum Vera nu avea documente, s-au amestecat cu hoardele de turiști și suporteri pentru a trece podul care separa Brazilia de Paraguay. Pe teritoriul

paraguayan, au luat un alt autocar spre capitală. Imediat ce s-au instalat în casa iubitei tatălui lui Kakiko, cei patru au aflat că biletele la meci se epuizaseră de câteva zile, dar nu s-au îngrijorat. Sfârșitul de săptămână și l-au dedicat vizitării unor triburi de indieni guarani din împrejurimile orașului și unor plimbări plictisitoare cu barca pe râul Paraguay. Luni dimineață, au început să se ocupe de repararea mașinii în Cascavel. După dispariția genții, călătoria înapoi trebuia să aibă griji suplimentare: fără documentele de la Volkswagen, nu puteau să comită nici o infracțiune pe șosea; și, fără banii Verei, cheltuielile celor patru trebuiau împărțite numai în trei – ceea ce însemna să mănânce mai puțin și să înnopteze în locuri mai ieftine. Au refăcut traseul bunicului și s-au hotărât să meargă la Curitiba, să doarmă și să-ncerce să obțină un duplicat pentru documentele mașinii și permisul de conducere al Verei.

Pe la ora zece seara, foamea i-a obligat să oprească înainte de capitala paranensă. Înainte să lase mașina în parcarea unui restaurant, la intrarea în orașul Ponta Grossa, se învârtiseră aproape patru sute de kilometri. Pentru a face economie, au aplicat lovitura pe care o folosiseră de când Vera pierduse geanta: Paulo și ea se așezau la masă singuri și comandau pentru două persoane. Când li se servea mâncarea, Kakiko și Arnold apăreau și împărțeau mâncarea cu ei. Bine hrăniți, cei patru se pregăteau să-și continue drumul, când în local a intrat un grup de soldați ai Poliției Militare înarmați cu mitraliere. Cel care părea să fie șeful s-a apropiat de masă:

— Broscuța albă cu numere de Guanabara care este în parcare e a voastră?

Singurul șofer cu acte în regulă din grup, Kakiko, s-a simțit obligat să răspundă:

— Da, e a noastră.

Când militarul i-a cerut să-i prezinte talonul mașinii, Kakiko i-a explicat detaliat, sub privirile speriate ale prietenilor săi, că Vera lăsase geanta lângă ușa mașinii, i-a povestit despre pierderea portofelului cu tot ce era înăuntru și despre planul de a dormi în Curitiba pentru a obține un duplicat al documentelor pierdute. Tipul a ascultat totul cu o privire neîncrezătoare și a decis:

— O să-i explicați totul comisarului. Mergeți cu noi.

Duși la o secție de poliție, cei patru și-au petrecut noaptea într-un frig glacial, așezați pe o bancă de lemn, până la șase dimineața, când a apărut comisarul, pentru a le da personal vestea:

— Sunteți acuzați de terorism și jaf la bancă. De-acum, nu mă mai ocup eu, ci Forțele Armate.

Fără să știe că se aflau
pe urmele gherilei Lamarca,
Kakiko, Paulo, Vera și Arnold
fac prima escală a călătoriei
în orașul Registro.

Cu câteva ore înainte
să înceapă coșmarul,
grupul se plimbă
în Assunção, Paraguay,
și la Cascada Iguacu.

Deși nici unul dintre ei nu era câtuși de puțin interesat de subiect, situația politică se agravase mult în Brazilia în ultimele luni. De la publicarea AI-5, în decembrie 1968, peste două sute de profesori universitari și cercetători fuseseră pensionați obligatoriu, arestați sau exilați – pe lista de pedepsiți, se aflau nume cu prestigiu internațional, precum sociologul și viitorul președinte al republicii Fernando Henrique Cardoso, istoricul Caio Prado Júnior și fizicianul Mário Schemberg. La Congresul Național, o sută zece deputați și patru senatori și-au pierdut mandatele, iar în state și municipii aproape cinci sute de persoane au fost înlăturate din administrația publică, sub acuzația directă sau indirectă de subversiune. Odată cu plecarea celor trei miniștri de la Tribunalul Federal Suprem, violența din țară a atins cele mai înalte cote. În ianuarie, căpitanul Carlos Lamarca a dezertat dintr-o cazarmă a Forțelor Armate din Quitaúna, cartierul Osasco (SP), ducând cu sine la gherila urbană un vehicul cu șaizeci și trei de pistoale automate, trei mitraliere și multă muniție. În São Paulo, guvernatorul desemnat, Abreu Sodré, a creat *Operação Bandeirantes* (Oban)*, organ ce reunea polițiști și militari ai celor trei arme, cu scopul de a reprima opoziția; mai târziu, avea să devină un centru de torturare a adversarilor regimului, unde va „dispărea" primul nume dintr-o listă de o sută treizeci și nouă de deținuți politici ai dictaturii: Virgílio Gomes da Silva, așa-zisul „Jonas".

Cu două zile înainte de a se ajunge la închisoare, Paulo și prietenii săi, patru luptători de gherilă înarmați cu mitraliere – trei bărbați și o femeie blondă –, folosind un Volkswagen alb cu număr de înmatriculare de Guanabara, jefuiseră o bancă și un supermarket în orașul Jandaia do Sul, la o sută de kilometri nord de Grossa. Nu puteau fi decât ei, și-au imaginat organele de represiune. Lăsând la o parte frigul și teama, cei patru au fost transportați cu o dubă de culoare kaki, păzită de soldați înarmați, până la sediul Batalionului nr. 13 de Infanterie Blindată (BIB), din cartierul Uvaranas, în cealaltă parte a orașului. Având mania de a interpreta semne, Paulo ar fi putut să prindă speranță că va ieși teafăr din acea confuzie dacă ar fi citit numele scris în ciment deasupra porții impunătoare de la intrarea în cartel – acela era Batalionul „Tristão de Alencar Araripe", nume dat în amintirea ilustrului consilier al Imperiului, străbunic al Maestrului Tuca și, prin urmare, străbunicul său de-al patrulea. Poate că, dacă n-ar fi văzut semnul,

* Centru de informații, investigații și tortură, înființat în 1969 de armata braziliană (*n. ed.*).

nimic n-ar fi indicat că situația avea să se termine cu bine. Zdrențăroși, urât mirositori și morți de frig, cei patru au coborât din dubă într-o curte enormă, unde aproape o mie de recruți executau ordine. Pentru a-i teroriza și mai tare, unii soldați îi băteau cu mâna dreaptă peste stânga, în formă de scoică, gest obscen a cărei semnificație o știa orice brazilian: erau pierduți.

Puși în celule separate, dezbrăcați și percheziționați, au început să fie interogați cu o jumătate de oră mai târziu. Primul chemat a fost Kakiko, dus într-o celulă unde erau numai o masă cu două scaune, dintre care unul era ocupat de un bărbat brunet, înalt și puternic, cu configurație și uniformă de militar, cu identitatea brodată pe piept: *Maj. Índio*. Nu era nume fals, așa cum presupunea Kakiko. Descendent din indieni Charrúa și născut în Alegrete, în Rio Grande do Sul, maiorul Índio do Brasil Lemes, în vârstă de treizeci și nouă de ani, n-a intrat în istoria Braziliei datorită onoarei de a fi nepotul generalului Honório Lemes, genial strateg din sud, cunoscut ca „Leul din Caverá", nici din cauza tragediei de la cincisprezece ani, când a fost martor la asasinarea tatălui său, funcționarul public Gaspar Lemes. Odată cu căderea dictaturii, mulți ani mai târziu, numele său a apărut de trei ori pe listele cu „persoanele implicate direct în torturi" din cadrul *Projeto Brasil Nunca Mais*, coordonat de Arhidieceza de São Paulo.

Maiorul l-a trimis pe Kakiko să ocupe unul dintre scaune și s-a așezat în fața lui. Și-a împreunat degetele arătător și mijlociu de la mâna dreaptă, cu celelalte strânse în pumn, și le-a fluturat în aer, ca o spatulă, la câțiva milimetri de nasul deținutului. Abia atunci a început să pronunțe fraza pe care muzicianul-dentist și-a adus-o aminte pentru restul vieții sale, cuvânt cu cuvânt:

— Până acum, nimeni n-a ridicat mâna asupra voastră, dar fiți atenți la ceea ce vă voi spune. Dacă vreuna dintre informațiile pe care le veți da aici e falsă – chiar și una e suficientă –, vă voi înfige aceste două degete în ochiul stâng, vă voi scoate globul ocular și-l voi mesteca. Ochiul drept vă va fi păstrat pentru a fi martor la scenă. Ne-am înțeles?

Infracțiunile de care Paulo și prietenii săi erau învinuiți se întâmplaseră cu câteva zile înainte de a ajunge la închisoare. Primul, jaful armat la un supermarket din Jandaia do Sul, nu lăsase victime. Dar, când a încercat să se apropie de valizele cu bani care erau duse la agenția Băncii de Credit Regal din Minas Gerais, în același oraș, banda l-a împușcat mortal pe directorul José Santamaria Filho. Asemănările dintre cei patru călători și luptătorii de gherilă păreau să justifice suspiciunile militarilor din Ponta Grossa. Deși

jefuitorii folosiseră ciorapi de nailon pentru a-și acoperi fața, nu existau îndoieli că erau trei bărbați albi, unul dintre ei cu părul lung, ca Paulo, și o femeie blondă, ca Vera, și că aveau un Volkswagen alb cu număr de înmatriculare de Guanabara, identic cu cel al călătorilor. Harta pe care Paulo o ducea li se păru autorităților prea minuțioasă și profesională pentru a fi făcută de un bunic grijuliu cu nepotul hippy. Și, în afară de asta, traseul ales nu putea fi mai compromițător: datele de la organele de informații militare anunțau că grupul căpitanului Carlos Lamarca era pregătit să deschidă focul în valea Ribeira – exact porțiunea de traseu pe care ei o parcurseseră în drum spre Assunción. Un dosar cu fișele celor patru și informații despre mașină au fost trimise către organele de siguranță din Brasília, Rio și São Paulo.

În afară de detenția ilegală și de intimidările din ce în ce mai înfricoșătoare, nici unul dintre cei patru nu suferise până atunci nici un fel de violență fizică. Maiorul Índio le-a repetat și celorlalți promisiunea de a le mesteca un ochi, insistând că nu era doar o amenințare:

— Până acum, nimeni n-a ridicat mâna asupra voastră. Vă dăm de mâncare și pături presupunând că sunteți nevinovați. Dar nu uitați: dacă există vreo silabă de minciună în declarațiile voastre, voi respecta ceea ce am promis. Am scos deja ochii altor teroriști și voi face asta din nou și cu voi, fără nici un fel de problemă.

Situația s-a agravat marți spre prânz, când niște angajați de la supermarketul din Jandaia do Sul au fost duși la cartelul BIB 13 pentru a recunoaște suspecții. În cazul lui Paulo și al Verei, vizualizarea a fost făcută prin fereastra micuță de la ușa celulei, fără ca ei să-și dea seama că sunt spionați. În cazul lui Arnold și al lui Kakiko, ușile erau pur și simplu deschise, permițând ca persoanele să se uite rapid înăuntru, la fel de speriate ca și deținuții. Deși jefuitorii aveau fețele acoperite la momentul infracțiunii, și chiar dacă i-au văzut pe deținuți cu coada ochiului, în celule fără lumină, martorii au fost unanimi: ei erau infractorii. Interogatoriile au devenit și mai intense, și mai intimidante, iar aceleași întrebări erau repetate de patru, cinci, șase, zece ori. Vera și Arnold au trebuit să le explice tuturor – da, pentru că acum era o succesiune de civili și militari care intrau în celule pentru a pune întrebări – ce făceau în regiunea aceasta o iugoslavă și un oficial al marinei demis pentru subversiune. Paulo a răspuns de nenumărate ori la aceleași întrebări: dacă au făcut o călătorie așa de lungă, de ce nici măcar n-au văzut meciul și s-au întors în Brazilia? Cum reușise Vera să traverseze granița cu Paraguay pe cele două sensuri fără documente? De ce harta sugera atâtea variante pentru

a dormi și pentru a alimenta mașina? Paulo se plânsese la Arnold, în unul dintre rarele momente în care erau singuri în aceeași celulă, că această situație era un coșmar kafkian: până și prezența aparatului inocent care-i alina crizele de astm a trebuit să fie explicată cu detalii, de nenumărate ori.

Coșmarul a continuat timp de cinci zile. Sâmbătă dimineața, soldații înarmați au intrat în celule și au dat ordine ca deținuții să-și ia lucrurile, pentru că aveau să fie „mutați". Proptiți de peretele din spate al aceleiași dube kaki, cei patru erau convinși că aveau să fie executați. Când vehiculul s-a oprit câteva minute mai târziu, mare le-a fost surprinderea când au coborât în fața unui bungalow împrejmuit de tufe de trandafiri îngrijiți. În capul scărilor, îi aștepta un militar zâmbitor, cu părul cărunt și cu un buchet de flori în mână. Locuia acolo, era colonelul Ivan Lobo Mazza, de patruzeci și nouă de ani, comandantul BIB nr. 13 și erou al Forței Expediționare Braziliene, care luptase în Italia în al Doilea Război Mondial. Mazza le-a explicat călătorilor amețiți că totul fusese clarificat și că erau, de fapt, nevinovați. Florile, culese chiar de oficial, au fost oferite Verei pentru a-și cere scuze. Colonelul le-a explicat motivele pentru care fuseseră închiși – avansarea luptei armate, asemănarea lor cu jefuitorii din Jandaia do Sul, trecerea prin valea Ribeira – și a ținut neapărat să-i întrebe pe fiecare dacă au fost agresați fizic. În fața aspectului jalnic al grupului, care avea șapte zile de când nu văzuse apă, le-a sugerat să folosească baia din clădire și apoi le-a oferit sărățele pe o tavă, împreună cu whisky scoțian. Problema la ambreiajul mașinii fusese rezolvată la atelierul cazărmii și, pentru a putea ajunge la Rio în siguranță, au luat un document de conducere, semnat chiar de colonelul Mazza. Călătoria ajunsese la final.

11
„Pentru mine, drogul este ca mitraliera pentru comuniști și luptătorii de gherilă"

Întors la Rio, Paulo avea să intre în anii '70 pus în mișcare de un nou combustibil: marijuana. Apoi, aveau să apară și alte droguri, dar la început a fost numai marijuana. După ce au încercat iarba împreună, amândoi pentru prima dată, el și Vera au devenit consumatori obișnuiți. Începători în acest domeniu și puțin familiarizați cu acel efect, înainte de a fuma închideau în sertar toate cuțitele și obiectele din casă cu care se puteau tăia, „pentru a preveni orice risc", cum spunea ea. Fumau în fiecare zi și cu orice pretext: după-amiaza pentru a se bucura mai mult de apusurile roșiatice din Leblon, noaptea pentru a face față emoției de a se culca la capătul pistei din aeroportul Santos Dumont, cu zgomotul asurzitor al avioanelor care decolau la o distanță de câțiva metri. Și, dacă n-ar fi avut motiv, fumau pentru a le trece plictiseala. Paulo își aducea aminte, mai târziu, că petrecuseră zile la rând sub efectul marijuanei, fără nici măcar o pauză de jumătate de oră.

Definitiv eliberat de controlul patern, devenise un adevărat hippy: unul care nu doar se îmbrăca și se comporta ca atare, dar care și gândea hippy. Nu mai era comunist – nu că ar fi fost vreodată – de când fusese admonestat în public de un militant al PCB, fiindcă afirmase că-i place foarte mult filmul *Umbrelele din Cherbourg* – musical francez în care juca Catherine Deneuve. Cu aceeași ușurință cu care trecuse de la creștinismul iezuiților la marxism, acum era devotat insurecției hippy care se răspândea în toată lumea. „Aceasta va fi ultima revoluție a umanității", și-a scris el în jurnal. „Comunismul e depășit, se naște o nouă frăție, misticismul pătrunde în artă, drogul este alimentul esențial. Când Cristos s-a consacrat vinului, s-a consacrat drogului. Drogul este un vin superior."

După câteva luni petrecute la Conacul Fossa, el și Vera au închiriat, împreună cu un prieten, un apartament cu două dormitoare în Santa Teresa,

cartier boem așezat pe o colină în apropiere de Lapa, în centrul orașului, tăiat de o linie de tramvai romantic, care scârțâia când urca pantele. Înainte de a se muta acolo, au trebuit să locuiască timp de câteva săptămâni în apartamentul din Leblon, perioadă în care cuplul a conviețuit cu fostul soț al Verei, care încă nu se mutase.

Dacă marijuana, așa cum afirmă anumiți specialiști, îl duce pe cel care o folosește la stări prelungite de letargie și epuizare, la Paulo drogul provoca un efect invers. Cuprins imediat de hiperactivitate, în primele luni din 1970 a adaptat pentru teatru și a montat *Războiul lumilor* de H.G. Wells, a participat la laboratoare împreună cu dramaturgul Amir Haddad, a înscris texte la Concursul de Povești din Paraná și la Premiul Esso pentru Literatură (care apoi avea să fie anulat). Și a mai găsit și timp pentru a scrie trei piese de teatru, *Os caminhos do misticismo*, despre părintele Cícero Romão Batista, făcătorul de minuni din nord-est; *A revolta da Chibata – história à beira de um cais*, despre revolta marinarilor ce a avut loc la Rio de Janeiro în 1910; și *Os Limites da Resistência*, un colaj de texte. A trimis *Limites* cu solicitarea de coeditare la Institutul Național de Carte, organ al guvernului federal, dar n-a trecut nici măcar de primul obstacol, comisia de lectură. Opera sa a căzut în mâinile criticului și romancierului Octavio de Faria, care, deși avea calități punctuale, a trimis originalele direct la arhivă, cu o părere elocventă:

> *Nu-mi voi ascunde perplexitatea față de o carte ciudată ca* Os Limites da Resistência, *despre care, chiar și după ce am citit-o, nu reușesc să-mi dau seama în ce gen literar se încadrează și ce conține, în afară de indicațiile de pe copertă: „Limitele rezistenței – compusă din «unsprezece diferențe fundamentale»", cu epigraful de Henry Miller, și care dorește să fie totul în materie de „temă" a vieții. Conține divagații, construcții suprarealiste, mărturii despre experiențe psihedelice, glume cât mai variate. Împreună, un morman de „diferențe fundamentale", incontestabil bine scrise, inteligente, dar care nu mi se par de genul celor care sunt incluse în tiparele noastre de valorificare. Aparține tipului de lucrare de care au grijă editurile „pentru mai târziu", cu speranța de a revela „genii", nu precum cele din Institutul Național de Carte, oricare ar fi viitorul literar al domnului Paulo Coelho de Souza.*

Îi rămânea consolarea că se afla într-o companie foarte bună. Chiar și Comisia de Lectură care declasificase *Os Limites da Resistência* aruncase cel puțin alte două lucrări ale autorilor care aveau să devină clasicii literaturii

braziliene: *Sargento Getúlio*, carte care avea să-l lanseze în Brazilia și în Statele Unite pe scriitorul João Ubaldo Ribeiro, și *Objeto gritante*, de Clarice Lispector, care avea să fie publicată cu numele de *Água viva*. Ca și cum o forță dorea să-l îndepărteze de ideea fixă de a fi scriitor, teatrul îi oferea mai multă recunoaștere decât proza. Deși Paulo își pusese multă încredere în piesa despre părintele Cícero, prevăzându-i un viitor strălucit, adevărul este că doar *A revolta da Chibata* avea să obțină succes. Rod al investigațiilor minuțioase privind estul condus de marinarul de culoare João Cândido, *A Revolta* a fost înscrisă de autor la prestigiosul Concurs de Teatru „Opinião" mai mult din obligație, fără mari speranțe de a fi nominalizat. Premiul oferit câștigătorului era mai important decât banii: montarea piesei în distribuția de la „Opinião", cel mai sărbătorit grup de teatru de avangardă din Brazilia. Când a aflat de la Vera, la telefon, că *A Revolta* era pe locul al doilea, Paulo, fără nici un fel de modestie, a reacționat prost dispus:

— Am luat doar locul doi? Ce căcat! Rămân cu stigmatul locului doi.

Locul întâi a fost primit de comedia polițistă *Os dentes do tigre* a debutantei miniere Maria Helena Kühner. Dacă obiectivul său chiar era faima, nu avea de ce să se plângă. În afara faptului că fusese citată în toate ziarele, elogiată de critici precum João das Neves și José Arrabal drept cea de-a doua clasată, piesa *A revolta da Chibata* a câștigat dreptul de a intra în disputatul Ciclu de Lectură de la „Opinião", deschis publicului și ținut în fiecare săptămână. Deși premiul îl nemulțumea, Paulo a fost cuprins de o mare neliniște în zilele care au precedat lectura dramatică. Toată săptămâna n-a reușit să se gândească la altceva și a fost mândru când a văzut o actriță consacrată precum Maria Pompeu citind un text scris de el, într-o seară, cu sala plină.

Apropierea de „Opinião" i-a dat, câteva luni mai târziu, posibilitatea să cunoască îndeaproape – sau, cel puțin, să încerce s-o facă – unul dintre miturile internaționale ale contraculturii, revoluționarul grup de teatru american „The Living Theatre", în acea vreme în turneu prin Brazilia. Fondat în 1947, la New York, de cuplul Julian Beck și Judith Malina – aceasta avea să devină cunoscută marelui public mult mai târziu, odată cu groaznica bunică din filmul *Familia Addams* –, „Living" făcea înconjurul lumii, introducând revoluția estetică ce a influențat puternic teatrul și cinematograful din anii '60 și '70. Cu un an înainte, rockerul Jim Morrison fusese arestat în Miami pentru că-și arătase penisul pe o scenă în fața a zece mii de persoane, în timpul unui show. La poliție, muzicianul a declarat că exhibiționismul era o tehnică a dramaturgiei pe care o învățase la un curs cu „Living". Când a

aflat că reușise să obțină bilete pentru a vedea o reprezentație a grupului american, Paulo a fost atât de emoționat, că s-a simțit „cu totul intimidat, ca și cum ar fi fost o mare decizie". Temându-se să nu fie abordat să-și spună părerea în pauzele piesei, a citit fragmente din Nietzsche înainte de a se duce la teatru, „pentru a avea ce spune". La final, el și Vera au rămas atât de impresionați de ceea ce au văzut, că au reușit să obțină o invitație pentru a se duce în locul unde era cazată trupa – Beck și Malina inclusiv –, iar, de acolo, au plecat să facă o vizită în mahalaua Vidigal. Totuși, judecând după notele din jurnal, întâlnirea nu decursese prea bine:

Contact apropiat cu „Living Theatre". Am fost acasă la Julian Beck și Judith Malina și nimeni nu ne-a băgat în seamă. Un sentiment amar de umilință. Am fost cu ei în mahala. Era pentru prima dată în viața mea când intram într-o mahala. Este o lume atât de diferită.

Ziua următoare, deși luaseră prânzul cu grupul și asistaseră la repetiții, indiferența nord-americanilor față de ei nu se schimbase. „Julian Beck și Judith Malina: continuă gheața totală față de noi", a scris el. „Dar nu-i cenzurez. Știu că a fost foarte dificil să ajungă unde sunt." Paulo urma să aibă din nou vești de la „Living" și de la liderii săi luni mai târziu, când a auzit la aparatul de radio din taxi că tot grupul fusese arestat în Ouro Preto, Minas Gerais, sub acuzația de consum și deținere de canabis. Cuplul închiriase o casă de mari dimensiuni în orașul istoric, transformându-l în laborator permanent pentru experiențe dramaturgice cu actori care veneau din diverse state. La câteva săptămâni după ce s-au instalat, poliția a înconjurat casa și, pe data de 1 iulie 1971, i-a arestat pe toți cei optsprezece membri ai grupului, transferându-i imediat în celulele DOPS din Belo Horizonte. Imediat ce a auzit știrea, în taxi, Paulo a scos din buzunar un pix, un blocnotes și, cu litere tremurate, a scris o minipiesă de teatru, într-un singur act, în care-și imagina motivele arestării:

Teatrul vieții
Julian Beck și Judith Malina s-au trezit de dimineață în Ouro Preto.
Judith Malina – Aici nu mai merge. Hai să plecăm.
Julian Beck – De acord. Dar înainte, avem nevoie de o piesă mare, un subiect nimicitor.
Amândoi se gândesc timp de cinci minute.

JB – Știu deja răspunsul. Sună la poliție. Spune că știi de existența canabisului în sala în care grupul de teatru face repetiții. Dă-le orice pistă îți cer.
Judith sună, comisarul de poliție pune mii de întrebări la care ea răspunde răbdător. Aprind și fumează o țigară de canabis timp de zece minute.
JB – OK, cheamă grupul. Anunță că acum avem repetiții. Vom face un laborator a cărui temă va fi închisoarea.
Julian Beck și Judith Malina se întâlnesc cu cei doisprezece apostoli ai lor. Vine poliția.

În ciuda protestelor din partea personalităților din lumea întreagă – Jean-Paul Sartre, Michel Foucault, Pier Paolo Pasolini, Jean-Luc Godard și Umberto Eco, printre alții –, guvernul militar a ținut grupul arestat timp de șaizeci de zile, la sfârșitul cărora au expulzat toți străinii din Brazilia, sub acuzația de „trafic de droguri și subversiune".

În ceea ce-l privește pe Paulo, la câteva luni după ce el și Vera au făcut cunoștință cu canabisul, au primit de la un prieten, artistul plastic Jorge Mourão, un fel de bucată de ceară de culoare foarte închisă, aproape neagră, de mărimea unei cutii de gumă de mestecat. Era hașiș. Deși e extras din aceeași plantă din care se face canabisul, hașișul este mai puternic și a fost mereu un drog mai consumat în Europa și în nordul Africii decât în America de Sud, motiv pentru care era considerat o noutate printre consumatorii brazilieni. Obsedat să planifice și să organizeze totul, Paulo s-a hotărât să devină un adevărat „specialist", făcând o experiență științifică solemnă. Din momentul în care a ingerat drogul pentru prima oară, a început să povestească toate senzațiile într-un reportofon, timp în care era cronometrat. Rezultatul final a fost dactilografiat și a fost lipit în jurnal:

Note scurte despre experiența cu hașiș
Lui Edgar Allan Poe

Am început să fumăm în camera mea, la zece și patruzeci de minute seara. Eram prezenți eu, Vera și Mourão. Hașișul este amestecat cu tutun normal, în proporție de aproximativ unu la șapte, și pus într-o pipă specială de argint. Această pipă face ca fumul să treacă prin apă cu gheață, ce face posibilă filtrarea perfectă. Trei fumuri pentru fiecare sunt suficiente. Dar Vera nu a participat la această experiență, s-a ocupat de înregistrare și de fotografii. Mourão, experimentat în ale drogurilor, ne-a spus ce trebuie să facem.

3 minute – Senzație de euforie și ușurare. Bucurie de nestăvilit. Agitație interioară destul de puternică. Merg înainte și înapoi cu o senzație de beție totală.

6 minute – Îmi simt pleoapele grele. Senzație de amețeală și adormire. Capul începe să atingă proporții îngrijorătoare, cu imaginile ușor distorsionate, cu formă circulară. În această fază a experienței, au apărut la suprafață anumite blocaje (de ordin moral). Notă: efectele poate că au fost afectate de excesul emoțional.

10 minute – Senzația de somnolență este uriașă. Nervii sunt complet relaxați și mă culc pe podea. Încep să transpir, mai mult de chin decât de căldură. Nici o inițiativă: dacă ia foc casa, prefer să mor decât să mă ridic de aici.

20 de minute – Sunt conștient, dar mi-am pierdut orice orientare auditivă. Este un stadiu plăcut, care te face să nu te preocupe nimic.

28 de minute – Senzația de relativitate a timpului este ceva impresionant. Cred că așa a descoperit-o Einstein.

30 de minute – Dintr-odată, îmi pierd complet starea de conștiență. Încerc să scriu, dar nu înțeleg că asta e doar o tentativă, un test. Încep să dansez, să dansez ca un nebun, muzica vine de pe altă planetă și are o dimensiune necunoscută.

33 de minute – Timpul trece cu o lentoare exagerată. Nu am curaj să încerc LSD...

45 de minute – Teama de a zbura pe fereastră este așa de mare, că mă dau jos din pat și mă culc pe podea, în capătul camerei, foarte departe de stradă. Corpul meu nu necesită confort. Pot să rămân culcat pe podea fără să mă mișc.

1 oră – Mă uit la ceas fără să înțeleg de ce încerc să înregistrez totul. Pentru mine, asta nu e decât sentimentul veșniciei, din care nu voi reuși niciodată să ies.

1 oră și 15 – Dintr-odată, am o imensă dorință să ies din transă. Iarna, sunt cuprins de un curaj subit și accept o baie rece. Nu simt apa pe corp. Sunt gol. Dar nu am reușit să ies din transă. Mă sperie posibilitatea de a rămâne așa etern. Cărți pe care le-am citit despre schizofrenie apar mergând prin baie. Vreau să ies. Vreau să ies!

1 oră și jumătate – Sunt rigid, culcat, transpirat de frică.

2 ore – Trecerea din transă la starea normală se face imperceptibil. Nu simt grețuri, somnolență sau oboseală, ci o foame neobișnuită. Caut un restaurant la colț. Merg, mă deplasez. Un picior în fața celuilalt.

Nemulțumit de fumatul și înregistrarea efectelor hașișului, Paulo a comis o îndrăzneală care în timpurile bune ale domnului Pedro I-ar fi costat o perioadă de șocuri electrice la sanatoriu: a făcut o copie după *Note scurte...* și aproape și-a omorât părinții de inimă când le-a dat să citească. Din punctul său de vedere, gestul nu era chiar o provocare pentru Lygia și Pedro. Deși îi mărturisise jurnalului că „descoperise o altă lume" și că „ drogul este cel mai bun lucru care există", Paulo nu se considera un drogat vulgar, ci „un ideolog activist al mișcării hippy" care nu se obosea să repete printre prieteni cu aceeași mândrie, cum a înregistrat în scris: „Pentru mine, drogul este ca mitraliera pentru comuniști și luptătorii de gherilă." Sau lucruri de neînțeles ca acesta: „Teroriștii cred că guvernul distribuie canabis, dar ei nu știu că acolo se întâmplă cea mai mare inversare de valori cunoscută de umanitate."

În afară de canabis și de hașiș, cuplul devenise consumator frecvent de droguri sintetice, adică de produse fabricate industrial în laboratoare. De când a fost internat pentru prima dată, lua, pe bază de rețetă medicală, doze regulate de valium, folosit în tratamentul anxietății. Fără să se teamă de problemele pe care acele cocktailuri puteau să le producă asupra neuronilor lor, iubiții se îndopau cu droguri precum Mandrix, Artane, Dexamil, Pervitin. Prezentă în unele dintre aceste medicamente, amfetamina acționa asupra sistemului nervos central, accelera frecvența cardiacă și mărea presiunea sangvină, producând plăcuta senzație de relaxare musculară, urmată de stadii de euforie care se întindeau până la cincisprezece ore. Când organismul obosea, luau un inductor al somnului, precum puternicul Mandrix, și cădeau lați. Medicamentele folosite pentru controlul crizelor de epilepsie sau pentru tratamentul bolii Parkinson garantau interminabile „călătorii" care durau zile și nopți, fără întrerupere. La un sfârșit de săptămână, la Kakiko, în Friburgo, la o sută de kilometri de Rio, Paulo a realizat un „test de limită" pentru a afla cât timp reușește să rămână drogat fără să se oprească măcar pentru a dormi – și a sărbătorit petrecând, după cronometru, douăzeci și patru de ore fără somn și complet „dus", așa cum se spunea atunci. Pe drumul periculos pe care-l parcurgea, numai drogul era important. „Alimentația noastră a devenit ceva foarte subiectiv", a scris el în jurnal. „Nu știm când am mâncat ultima dată și, chiar și așa, mâncarea nu ne lipsește deloc."

Un singur lucru părea să-l țină legat de lumea celor normali, cei care nu consumau droguri: încăpățânata idee fixă de a fi scriitor. Era hotărât să se închidă în casa unchiului José, din Araruama, și doar să scrie. „Să scrie, să scrie mult, să scrie tot" era proiectul său cel mai apropiat. Vera era de

acord și-l încuraja, dar a propus ca, înainte ca ei să se apuce de asta, el să se relaxeze într-o călătorie de recreere. În aprilie 1970, cuplul a decis să călătorească în unul dintre locurile consacrate ale mișcării hippy, din Anzii peruani: Machu Picchu, orașul sacru al incașilor, situat la 2400 de metri altitudine. Încă traumatizat de călătoria în Paraguay, Paulo se temea că i se putea întâmpla ceva rău dacă iese din Brazilia. Abia după multe planificări, la solicitarea lui, bineînțeles, și după ce petrecuse săptămâni întregi deasupra hărților și traseelor turistice, cuplul a plecat. Inspirați de *Easy Rider*, film cu Peter Fonda și Dennis Hopper care avusese un succes enorm în 1969 și devenise un cult hippy, nu aveau o destinație stabilită și nici dată de întoarcere. La 1 Mai, au luat un avion al companiei Lloyd Aéreo Boliviano spre La Paz, într-o călătorie plină de noutăți – prima pe care Paulo a experimentat-o imediat a fost când a aterizat pe aeroportul El Alto, în capitala Boliviei: zăpada. S-a emoționat atât de tare când a coborât din avion și a văzut totul acoperit de un strat alb imaculat, că n-a rezistat: s-a aruncat pe jos și a început să mănânce zăpadă. Era începutul unei luni de odihnă absolută. Scoasă din funcțiune de aerul rarefiat al celor aproape patru mii de metri altitudine la care e situată La Paz, Vera și-a petrecut ziua în pat, la hotel. Paulo a ieșit pentru a cunoaște orașul și, obișnuit cu apatia politică a unei Brazilii sub dictatură, a fost șocat de manifestațiile muncitorilor cu ocazia Zilei Muncii. Noaptea, când s-a-ntors la hotel, a comentat cu Vera:

— Sunt impresionat de marșurile și demonstrațiile de 1 Mai ale muncitorilor. Se pare că masa se află aici pentru a fi răsturnată în orice moment.

Deși previziunile politice nu sunt punctul său forte, de data aceasta a nimerit din plin: patru luni mai târziu, a căzut guvernul generalului Alfredo Ovando Candia, care ajusese la conducerea republicii pentru cea de-a treia oară, în septembrie anul anterior. Beneficiind de costul de viață scăzut din Bolivia, au închiriat o mașină, au stat la hoteluri bune și au frecventat restaurante de lux. O zi da, o zi nu, eleganta Vera găsea timp să se ducă la coafor, în timp ce Paulo se familiariza cu străzile abrupte din La Paz. Și, tot în oraș, cei doi au făcut cunoștință cu un nou tip de drog, practic inexistent în Brazilia: mescalito – cunoscut și ca peyote, peyotl sau mescal, nume care s-au schimbat după țară pentru a desemna același ceai halucinogen distilat din cactus tăiat și uscat. Uimiți de seninătatea și liniștea transmisă de infuzie, s-au cufundat în interminabile halucinații vizuale și au experimentat momente splendide de sinestezie, o confuzie a simțurilor care oferă consumatorului senzația de a putea mirosi o culoare și de a auzi un miros.

Au petrecut cinci zile în La Paz bând acest ceai, vizitând case de muzică tradițională, *peñas*, și frecventând *diabladas*, locuri de reprezentație teatrală unde un bărbat juca rolul lui Supay, echivalentul incaș al diavolului în creștinism. Când se aflau în gara din La Paz, de unde urmau să ia un tren spre lacul Titicaca, Paulo și-a dat seama că uitase o pereche de chiloți folosiți în hotel și, cuprins de o criză de avariție, chiar și împotriva protestelor Verei, aproape că a ratat călătoria, alergând patruzeci de minute cu taxiul pentru a recupera piesa vestimentară și pentru a se întoarce cu câteva clipe înainte de plecare. Când au ajuns la destinație, au traversat cu barca Titicaca, lacul navigabil situat la cea mai mare altitudine din lume, după care au luat trenul spre Cuzco și Machu Picchu și apoi, cu avionul, s-au dus până la Lima.

În capitala peruviană, au închiriat o mașină și s-au dus la Santiago de Chile, trecând prin Arequipa, Antofagasta și Arica. Planul era să petreacă mai mult timp în această zonă, însă hotelurile erau atât de modeste, încât Paulo și Vera s-au hotărât să meargă mai departe. Nici unul dintre ei n-a fost foarte încântat de capitala chiliană – „un oraș ca oricare altul", a scris el –, dar acolo avea ocazia să vadă *Z*, filmul regizorului grec Costa-Gavras, care denunța dictatura coloneilor din Grecia și care era interzis în Brazilia. La capătul călătoriei lor de trei săptămâni, aproape mereu drogați cu ceai de mescalito, s-au trezit în Mendoza, Argentina, în drum spre Buenos Aires. Paulo murea de gelozie când o vedea pe atrăgătoarea Vera cum era curtată de bărbați, mai ales când începea să vorbească cu ei în engleză, limbă pe care el încă n-o înțelegea bine. Dacă în La Paz vederea zăpezii îl hipnotizase, în Buenos Aires surpriza a venit când a călătorit pentru prima dată cu metroul. Obișnuiți cu prețurile mici din locurile prin care trecuseră, în capitala portuară s-au aventurat să ia cina la „Michelangelo", restaurantul cunoscut drept „catedrala tangoului" și unde au avut privilegiul să asculte un clasic al genului, pe cântărețul Roberto „Polaco" Goyeneche. Când a venit nota de plată de douăzeci de dolari, echivalentul a aproape o sută douăzeci de dolari în 2008, Paulo aproape că a căzut de pe scaun să afle că era unul dintre cele mai scumpe restaurante din oraș.

Deși astmul său convietuise pașnic cu altitudinile andine, în Buenos Aires, la nivelul mării, el a reapărut cu toată forța. Cu febră de 39 de grade și torturat de crize respiratorii, a căzut la pat timp de trei zile, revenindu-și abia în Montevideo, pe 1 iunie, ajunul îmbarcării pentru Brazilia. La cererea sa, întoarcerea nu se mai făcea cu Lloyd Aéreo Boliviano. Schimbarea nu se datora vreunei superstiții și nici faptului că trebuiau să se întoarcă în La

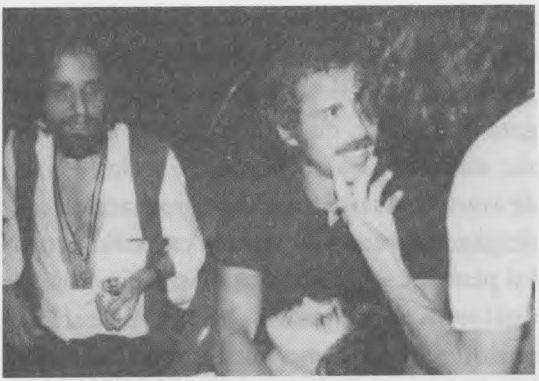

Sfârșit de săptămână tulburător
acasă la Kakiko: douăzeci și patru de ore
la rând sub efectul marijuanei

Paulo și Vera la ruinele
de la Machu Picchu, în Peru:
droguri, plimbări
și vizite zilnice la coafor

Paz și, de acolo, să se îmbarce pentru Rio, ci imaginii unei statui de bronz a unui pilot civil pe care Paulo a văzut-o în aeroportul din La Paz, ca omagiu pentru „piloții eroi ai LAB, morți la datorie":

— Numai un nebun ar călători cu compania care-i tratează ca eroi pe piloții ale căror avioane au căzut! Te-ai gândit cum ar fi dacă pilotul avionului nostru ar visa să i se facă statuie?

Până la urmă, cei doi s-au întors la Rio de Janeiro cu Air France, unde au ajuns pe data de 3 iunie, la timp pentru a vedea la televizor meciul de debut al Braziliei la Cupa Mondială din 1970, când naționala braziliană a înfrânt Cehoslovacia cu 4 la 1, cu golurile lui Jairzinho (2), Rivelino, Pelé și Petras. După ce s-au întors la viața de rutină, Vera, încă impresionată de criza de astm pe care Paulo o avusese în călătorie, l-a convins să încerce să se lase de fumat, abstinență pe care Paulo i-a oferit-o drept promisiune Sfântului Iosif pentru ca operația de cataractă a tatălui său să decurgă bine (când domnul Pedro a ieșit din spital, fiul a înregistrat în jurnal o notă curioasă: „Nu-ncape nici o îndoială – vindecarea tatălui meu se datorează exclusiv lui Caboclo Cobra Coral"). Vera a devenit încetul cu încetul altceva decât balzaciana bogată care-l învățase să facă sex și care-l obliga să citească volume întregi în engleză. Într-un fel, ea juca și un rol matern – fie să-l aducă din nou cu picioarele pe pământ, când Paulo zbura prea sus în reveriile sale, fie să-l stimuleze în momentele de depresie.

Visul de a deveni scriitor nu-i ieșea din minte. N-a reușit să ocupe vreun loc, nici măcar cu o singură poveste sau roman, la concursurile la care participase. „Cu inima frântă, am aflat știrea de la reporterul Esso", se plângea el în jurnal. „Am mai pierdut un concurs de literatură. N-am câștigat nici o mențiune de onoare." Totuși, fără să se lase doborât de înfrângeri, continua să noteze ca teme pentru viitoarele opere literare lucruri precum „farfurii zburătoare", „Isus", „teribilul om al zăpezilor", „spirite încarnate în cadavre" și „telepatie". Numai că premiile continuau să treacă în fiecare zi pe lângă el, așa cum a rămas înregistrat în notele sale:

Bunule Iosif, sfântul meu protector. Tu ești martor că am încercat multe anul acesta. Am pierdut toate concursurile. Ieri, aflând de înfrângerea la concursul de piese pentru copii, Vera a spus că, atunci când norocul vine la mine, va veni totul deodată. Oare așa să fie? Într-o zi, îți voi răspunde.

Pe 24 august, când a împlinit douăzeci și trei de ani, Vera i-a oferit un microscop sofisticat și a fost foarte fericită să vadă succesul pe care l-a avut

cadoul: la câteva ore după ce desfăcuse pachetul, Paulo continua să stea aplecat asupra lentilelor, examinând lamelele de sticlă și notând într-un caiet. Curioasă, a început să citească ce scria:

M-am născut acum douăzeci și trei de ani, în această zi. Am fost și eu ceea ce privesc acum la microscop. Agitat, alergând în direcția vieții, infinit de mic, dar cu toate trăsăturile ereditare ale speciei după mine. Deja îmi erau programate cele două mâini, cele două picioare și creierul. Din spermatozoid m-am reprodus și celulele s-au înmulțit. Iar acum, mă aflu aici și am douăzeci și trei de ani.

Abia atunci a înțeles că Paulo își pusese sperma pe lamelele de sticlă ale microscopului, pentru a vedea spermatozoizii. Relatarea continua:

Acolo, e un posibil inginer. Mai târziu, moare cel care ar trebui să fie medic. Un om de știință capabil să salveze Pământul moare și el, iar eu privesc totul impasibil, la microscopul meu. Sub privirile mele, spermatozoizii mei se mișcă furioși, furioși să găsească un ovul, furioși să se perpetueze.

Vera era o bună companie pentru distracție, însă, când era vorba de pregătire, era riguroasă. Când a înțeles că, de-ar fi depins de el, Paulo n-ar fi mers niciodată mai departe de diploma de liceu pe care o obținuse la Guanabara, pur și simplu l-a obligat să se pregătească pentru examenul de admitere la facultate. Tutela a dat rezultate surprinzătoare. La sfârșitul anului, prietenul ei a reușit să intre la nici mai mult, nici mai puțin de trei facultăți: drept, la „Cândido Mendes"; regie de teatru, la Școala Națională de Teatru; și comunicare, la Universitatea Pontificală Catolică (*Pontifícia Universidade Católica* – PUC) din Rio. Această performanță nu putea, bineînțeles, să se datoreze numai Verei. Explicația pentru faptul că terminase liceul la o școală care nu avea tradiția calității și că a luat trei examene de admitere era legată și de apetitul literar al lui Paulo. De când începuse să-și noteze sistematic lecturile, cu patru ani înainte, citise peste trei sute de cărți, sau șaptezeci și cinci pe an – un număr astronomic, având în vedere că un brazilian citea, în medie, la acea vreme, o singură carte pe an. El citea mult și de toate. De la Cervantes la Kafka, de la Jorge Amado la Scott Fitzgerald, de la Eschil la Aldous Huxley. Citea disidenți sovietici precum Aleksandr Soljenițân și brazilieni delincvenți precum umoristul Stanislaw Ponte Preta. Citea, făcea un mic comentariu

despre fiecare lucrare și, asemenea criticilor literari care-l chinuiau așa de tare, acorda stele după plăcerea lui. Să primești patru stele, cea mai bună clasificare, era un privilegiu pentru puțini, printre care se numărau Henry Miller, Borges și Hemingway. Și, cu cea mai mare nonșalanță, era capabil să bage în aceeași oală cărți precum *Un vis american* (Norman Mailer), *Revoluție în revoluție* (Régis Debray) și doi clasici brazilieni, *Os Sertões* (Euclides da Cunha) și *História Econômica do Brasil* (Caio Prado Jr.), toți clasificați la umilitoarea categorie „Fără clasificare – Zero stele".

În mijlocul acestei salate de teme, perioade și autori, un gen părea să înceapă să-i trezească interesul lui Paulo: cărțile despre ocultism, vrăjitorie și satanism. De când pusese ochii pe *Alquimia secreta dos homens*, o cărticică scrisă de vrăjitorul spaniol José Ramón Molinero, devorase tot ce avea legătură cu lumea invizibilă pentru ființele umane. Când a terminat de citit *Dimineața magicienilor*, bestsellerul mondial de realism magic scris de belgianca Louis Pauwels și de franco-ucraineanul Jacques Bergier, se simțea deja membru al acestui nou trib. „Sunt un magician care se pregătește să se trezească", a scris el în jurnal. La sfârșitul anului 1970, acumulase aproximativ cincizeci de lucrări dedicate acestui gen. În acea perioadă, a citit, a comentat și a acordat stele tuturor celor șase cărți publicate în Brazilia de Hermann Hesse (inclusiv, bineînțeles, cărții *Jocul cu mărgele de sticlă*, pentru care a primit Premiul Nobel pentru Literatură în 1946), bestsellerurilor scrise de elvețianul Erik von Däniken (*Carele zeilor. Continuarea misterelor* și *Înapoi la stele*) și unei mixturi care cuprindea de la lucrări clasice precum *Faust* de Goethe, care a primit numai trei stele, la păcăleli precum *Magia neagră și magia albă* a unui anume V.S. Foldej, care nici măcar nu merita clasificare.

Unul dintre cei mai apreciați autori ai acelui nou val nu numai că scria despre ocultism, ci-și menținea și propria poveste învăluită în mister. Era vorba de Carlos Castañeda, care se născuse în 1925, în Peru (sau în 1935, în Brazilia, conform altor surse), și care se specializase în antropologie la Universitatea din California, în Los Angeles. Când își pregătea teza de doctorat, a decis să-și transforme experiențele de pe teren, din Mexic, în cărți autobiografice despre folosirea drogurilor naturale, precum mescalina, ciupercile și ciumăfaia (așa-numita „iarba-dracului"), în ritualurile indiene. Succesul mondial al lui Castañeda, care ajunsese pe coperta revistei *Time*, a atras în deșertul Sonora, la granița Californiei și a Arizonei cu Mexicul, unde se petrecea acțiunea lucrării sale, hoarde de hippy, care veneau din cele patru colțuri ale planetei în căutarea pământului făgăduinței.

Pentru cei care nu cred în coincidențe, ca în cazul lui Paulo, a venit ca un „semn" faptul că tocmai cu acea ocazie mama sa i-a oferit cadou o călătorie fix în... Statele Unite. Bunica Lilisa mergea la Washington să-și viziteze fata, Lúcia, căsătorită cu diplomatul Sérgio Weguelin, iar el putea s-o însoțească până în capitala americană și, dacă voia, să-și prelungească șederea singur sau cu vărul Serginho, cu câțiva ani mai mic. În afară de posibilitatea de a cunoaște îndeaproape regiunea șamanilor Castaneda, cadoul venea și fiindcă relația sa cu Vera părea că se îndrepta spre sfârșit. „Viața cu ea devine complicată", obiecta el la începutul anului 1971 în jurnal. „Nu mai facem sex, eu o terorizez, iar ea mă terorizează. Nu o mai iubesc. Este doar obișnuință." Situația ajunsese la un nivel de obișnuință atât de pronunțat, încât renunțaseră să mai locuiască împreună. Vera se reîntorsese în apartamentul din Leblon, iar el schimbase Santa Tereza cu cămăruța pe care o ocupase în casa bunicilor înainte de a se muta în Copacabana. Chiar și în jurnal anunța că era „pe jumătate însurat" cu o altă femeie, tânăra actriță Christina Scardini, pe care o cunoscuse la școala de teatru și de care jura că este nemaipomenit de îndrăgostit. Era o minciună, dar nu părea: într-o lună și jumătate de călătorie, fata avea să fie destinatara a nici mai mult, nici mai puțin de patruzeci și patru de scrisori trimise din Statele Unite.

După o cină festivă de rămas-bun oferită de părinții prietenilor săi, la început de mai se îmbarca împreună cu bunicii într-un zbor al companiei Varig spre New York, unde aveau să schimbe pentru Washington. Când au ajuns în Aeroportul „Kennedy", Paulo și bunica Lilisa s-au mirat de graba neașteptată de care a fost cuprins Maestrul Tuca: el insista să ia zborul de la 11 dimineața spre capitala americană, al cărui *check-in* mai avea puțin și se închidea, după cum erau informați prin difuzor. Lilisa și nepotul susțineau că nu era motiv de pripă, fiindcă, dacă ar fi pierdut acel avion, se îmbarcau în următorul, peste o jumătate de oră. Dar bunicul, încăpățânat, nu voia să audă. Stresați de alergătură, cei trei au intrat în aproape în ultima clipă. Bătrânul s-a liniștit abia când erau toți așezați și cu centurile de siguranță prinse. Seara, acasă la unchiul său, când se uita la știri, Paulo a înțeles că mâna Destinului fusese cea care l-a grăbit pe Maestrul Tuca la aeroport: imediat după decolare, avionul zborului de la ora 11.30, un bimotor Convair al Companiei „Allegheny" (ulterior US Airways), a avut probleme mecanice și, când a încercat o aterizare de urgență în apropiere de New Haven, la șaizeci de kilometri de New York, s-a prăbușit, pierind toți cei treizeci de pasageri și echipajul.

Găzduit în casa unchiului diplomat, în orașul Bethesda, statul Maryland, la jumătate de oră de Washington, în loc să facă un jurnal de călătorie, Paulo s-a decis să înregistreze în corespondența torențială adresată Christinei tot ceea ce se întâmpla în fața ochilor săi. Iar el părea uimit de tot ce vedea. Era în stare să rămână minute în șir în picioare, năucit, în fața mașinilor automate care vindeau timbre, ziare și băuturi răcoritoare, sau să petreacă ore întregi în magazine fără să cumpere nimic, fiind doar extaziat de varietatea produselor. Chiar din prima scrisoare s-a plâns că n-a luat din Brazilia „un sac de bani", fiindcă descoperise că moneda de douăzeci de cenți cruzeiro era acceptată la toate aparatele ca una de douăzeci și cinci de cenți, deși banii brazilieni de la acea vreme valorau de cinci ori mai puțin decât cei americani. „Aș fi făcut mare economie dacă aș fi luat mai multe monede", a mărturisit el, „fiindcă douăzeci și cinci de cenți e ceea ce plătesc eu, la aparatele de vânzare a timbrelor, pentru trimiterea unei scrisori în Brazilia, sau pentru un bilet la filme porno în multe dintre cinematografele pornografice care există pe aici." Totul era o noutate și totul îl emoționa, de la cărucioarele din supermarketuri încărcate în exces, până la lucrările de artă de la National Gallery – unde Paulo a început să plângă când a atins cu propriile mâini pictura *Moartea avarului* a olandezului Hieronymus Bosch. Da, fiindcă, chiar dacă știa că atingerea unei lucrări e considerată un păcat capital în orice muzeu serios, el n-a atins cu degetele numai tabloul pictat de Bosch în 1485, ci mai multe raritățI. Se oprea în fața lucrării preț de câteva minute, se uita în jur și, când era sigur că nu era observat de paznici, fără nici o reținere comitea erezia de a-și pune cele zece degete pe pictură. „Am atins Van Gogh, Gauguin și Degas și am simțit că ceva creștea înăuntrul meu, știi?", i-a mărturisit el iubitei. „Aici cresc. Învăț multe."

Totuși, se pare că nimic nu l-a impresionat mai mult în capitala americană ca vizitele pe care le-a făcut la Muzeul Militar și la FBI. Primul, cu un mare număr de obiecte privind participarea Statelor Unite în cele două războaie mondiale, i s-a părut un loc „unde copiii sunt trimiși să învețe să urască inamicii Statelor Unite". Nu numai copiii, judecând după reacția sa. După ce a parcurs tot muzeul și a văzut avioane, rachete și filme despre puterea militară americană, a ieșit de acolo „urându-i ruși, dorind să omoare, să omoare, salivând de ură". În turul de la FBI, ghidat de un agent federal, a văzut Muzeul Gangsterilor, cu haine și arme originale folosite de bandiți faimoși, precum Dillinger, „Baby Face", „Kelly Metralhadora" și alții, precum și bilete autentice de răscumpărare pentru sechestrări importante. În colțul unei săli,

a fost speriat de licărirea unei lumini sub care se afla o plăcuță cu următoarele cuvinte: „De fiecare dată când această lumină se aprinde, o infracțiune de tipul A (asasinat, sechestru sau viol) e comisă în Statele Unite." Problema este că lumina se aprindea la fiecare trei secunde. La standul de trageri, agentul s-a lăudat că la FBI se trage numai pentru a ucide. Seara, într-o scrisoare plină de semne de exclamație, și-a rezumat emoțiile vizitei:

Tipii nu ratează nici măcar un glonț! Au tras cu revolverul și cu mitraliera și toți au nimerit în capul țintei! Nici măcar unul afară! Și copiii! Copiii, iubirea mea, care priveau totul! Școli întregi la standul de trageri al FBI, pentru a vedea cum își apără patria! Cât de greu, iubita mea! Agentul mi-a povestit că exigențele pentru a intra la FBI sunt: înălțime peste 1,80 m, o țintă bună și posibilitatea de a uita complet de viața de dinainte. Nimic altceva. Nu există nici un examen de inteligență, ci numai de tragere. Sunt în țara cea mai avansată din lume, în țara confortului total și a celei mai înalte perfecțiuni sociale. Și de ce se întâmplă aceste lucruri aici?

Preocupat de imaginea sa publică, în aproape toate scrisorile, Paulo o ruga insistent pe Christina să nu le arate nimănui. Putea să dezvăluie conținutul scrisorilor cui voia, dar nu să le arate. „Sunt foarte intime și fără cea mai mică preocupare față de stil", explica el. „Povestește ce scriu, dar nu arăta." La sfârșitul maratonului de o săptămână de plimbări, și-a cumpărat un bilet de tren spre New York, unde avea să hotărască următoarea destinație. La bordul unui confortabil vagon roș-albastru de clasa a doua al Companiei „Amtrak", la câteva minute după ce a părăsit capitala americană, a simțit un fior când a aflat că buncărele din beton pe care scria cu litere galbene *fallout shelter* și pe care le văzuse de-a lungul liniei feroviare erau adăposturi pentru radiațiile nucleare, unde oamenii trebuiau să se ducă în caz de război atomic. Gândurile rele au fost alungate de un semn pe umăr, când trenul se pregătea să facă prima oprire, în orașul Elizabeth, din New Jersey. Era controlorul, într-o uniformă albastră și cu o geantă de piele legată la brâu, care i s-a adresat:

— *Hi, guy, can you show me your ticket?*

Speriat și fără să înțeleagă că trebuia să-i arate biletul, i-a răspuns în portugheză:

— Mă scuzați?

Tipul părea grăbit și prost dispus:

— *Don't you understand? I asked for your ticket! Without a ticket nobody travels in my train.*

Abia atunci, cuprins de o profundă descurajare, Paulo și-a dat seama că tot efortul Verei de a-l transforma într-un anglofon impecabil fusese în van. Fără să aibă la cine să recurgă, a descoperit că una era să citești texte în engleză, și chiar și asta cu ajutorul femeii sau al dicționarelor, și alta era, total diferit, să vorbească și, mai ales, să înțeleagă ce se vorbea în acea limbă. Adevărul dezolant e că era singur în Statele Unite și nu reușea să pronunțe nici măcar un cuvânt în engleză.

12
În New York, iubita americană s-a speriat: „Paulo, o ai pătrată!"

Impresia sa inițială despre New York a fost cea mai proastă posibil. În ciuda curățeniei și a coloritului pe care era obișnuit să le vadă pe pânzele cinematografelor și în povestirile din cărți, orașul care defila în dreptul ferestrelor trenului, imediat ce vagoanele au traversat tunelul Brooklyn și au intrat pe insula Manhattan, i s-a părut infestat de cerșetori și oameni urâți, prost îmbrăcați și amenințători. Această priveliște însă nu l-a deprimat. Avea de gând să rămână doar câteva zile în oraș și apoi să se pregătească pentru adevăratul obiectiv al acelei călătorii: Marele Canion, din Arizona, și deșerturile magice din Mexic, atât de lăudate în lucrarea gurului Castaneda. Primele sfaturi de supraviețuire în acea junglă îi fuseseră date chiar în tren de pasagerul de origine hispanică, cel care îl ajutase cu controlorul. Cum Paulo dispunea doar de 300 de dolari (aproape 1 500 de dolari, sau 2 700 de reali în 2008) și dorea să petreacă două luni „măturând Statele Unite de la un cap la altul", prima măsură era să schimbe trenul, ca mijloc de transport, cu autobuzul companiei Greyhound. Pe aceștia, da, își aducea aminte că-i văzuse de multe ori la cinema, străbătând drumuri care traversau deșerturi, cu elegantul ogar desenat pe caroserie. Cumpărând un bilet cu 99 de dolari, pasagerul obținea dreptul de a călători timp de patruzeci și cinci de zile în orice punct de linie Greyhound, adică peste două mii de orașe împrăștiate prin Statele Unite, Mexic și Canada. Și, dacă planul era chiar acela de a se plimba două luni, banii care-i rămăseseră îl obligau să se cazeze în unul dintre multele hoste-luri ale Asociației Creștine a Tinerilor – *Young Men's Christian Association* (YMCA) –, unde înnoptarea ieșea pe la șase dolari, cu mic dejun și cină incluse.

Au fost de ajuns totuși două zile pentru ca New York să reușească să-i risipească dezamăgirea care îl cuprinsese când a ajuns. Mai întâi, fiindcă, deși hostelurile YMCA erau mici – jumătate din camera sa de la bunici –

și nu aveau baie, televizor sau aer condiționat, erau individuale și foarte curate, iar lenjeria de pat era schimbată în fiecare zi. Personalul de la recepție era politicos, iar mâncarea servită la tavă nu era o delicatesă, dar era bine făcută și apetisantă. Dacă n-ar fi existat disconfortul de a trebui să împartă o baie cu toți ceilalți oaspeți de pe coridor, Paulo ar fi fost în stare să locuiască în hostel pe perioadă nedeterminată. Problema era, în continuare, limba. Infernul se repeta în fiecare zi, când trebuia să aleagă mâncarea în sala de mese. Cu tava în mână și nervos din cauza cozii de oaspeți înfometați și nerăbdători care îl grăbeau, îi era imposibil să pronunțe corect numele alimentelor. I-a luat ceva până a înțeles că pronunția denumirii cărnii tocate prăjite nu era *hamburguer*, ci *hambărgăr* („*ham-băr-găr! ham-băr-găr!*", repeta el cu voce tare bucătarului), că legumă era *veg'teibăl*, și nu *vegetaibol*, cum credea el, și *lettuce* (salată) nu se pronunța *laitiuce*, ci *letus*. Sufocarea i-a mai trecut când Paulo a învățat că fasolea gustoasă servită de YMCA se numea *poroto*. Și, cum acesta era un cuvânt pe care-l pronunța fără dificultate, problema era rezolvată: până a prins trucurile limbii, a mâncat numai *poroto*, și era foarte bună.

În afară de plăcuta ospitalitate de la hostel, atmosfera de toleranță și liberalitate a obiceiurilor care se respira în New York, în cele câteva zile, l-a împăcat cu orașul. Paulo a descoperit că, la fel ca și sexul, canabisul și hașișul erau disponibile pe stradă, mai ales în apropiere de Washington Square, piața unde trupele de hippy venite din toate colțurile își petreceau zilele cântând la chitară și bucurându-se de primele raze ale soarelui de primăvară. Într-o seară, a ajuns la restaurantul de la hostel când mai erau cinci minute până la închidere. Chiar și cu aproape toate locurile goale, și-a luat tava și s-a așezat în fața unei fete de vreo douăzeci de ani, slăbuță, cu brațe lungi și albe, îmbrăcată cu ceva care părea să fie costumul oficial al hipioților din toată lumea – o rochie indiană din bumbac multicolor, lungă până la pământ. L-a recompensat cu un zâmbet pe chipul pistruiat, și Paulo, cu siguranța celui care știa engleză cât pentru un compliment, a îndrăznit:

— *Excuse me?*

Fata nu înțelegea:

— *What?*

Când și-a dat seama că era incapabil să pronunțe până și un banal *excuse me*, s-a relaxat și a început să râdă de el însuși. Spontaneitatea i-a ușurat abordarea, iar la unsprezece noaptea brazilianul și Janet – așa o chema pe fată – mergeau împreună pe străzile din oraș. Oricât a insistat să afle cu ce

se ocupa fata, Paulo tot n-a reușit să-nțeleagă ce însemna cuvântul *belei*, acel curs pe care îl urma ea la universitate. *Belei*? Dar oare ce însemna să studiezi *belei*? Janet s-a îndepărtat câțiva metri, cu un gest teatral, și a sărit în sus, cu brațele deschise, făcând o piruetă. A-nceput să meargă în poante de două sau trei ori, sub privirile curioase ale trecătorilor, și s-a oprit delicat în fața lui, simulând o reverență de vasal în fața regelui. Atunci, asta era! *Belei* era balet, era balerină! La finalul serii, în drum spre hostel, unde bărbații și femeile dormeau în corpuri de clădire separate, cuplul s-a oprit la un colț al clădirii Madison Square Garden pentru a-și lua rămas-bun. Printre săruturi și îmbrățișări, Janet și-a strecurat mâna sub centura lui Paulo, pe deasupra jeanșilor, dar a întrerupt imediat mângâierile și i-a murmurat la ureche, aproape subliniind cuvintele, pentru ca el să înțeleagă:

— Am mai fost și cu alți băieți înainte, dar tu... *Wow!* Tu ești primul care are *dick* pătrat.

Din nou în hohote de râs, a trebuit să-i explice că nu, nu avea penisul pătrat. Pentru a nu-și lăsa documentele în dulapul de la YMCA, își pusese toți banii și biletul de întoarcere în Brazilia în pașaportul cu copertă tare și le păstrase pe toate într-un loc care se presupunea că era sigur: în chiloți. Și, ghidat de balerina Janet – cu care avea să facă sex în mod frecvent, prin colțuri ascunse din parcuri și grădini –, a cunoscut o nouă lume numită New York, cu toată cultura și nebunia de la începutul anilor '70. A participat la marșuri ale activiștilor împotriva Războiului din Vietnam, a asistat la concerte de muzică barocă în Central Park și a fost surprins când a coborât scările de sub stadion și a dat de Pennsylvania Station feeric luminată. „Este o gară mai mare decât Central do Brasil, din Rio", i-a scris iubitei sale în scrisoare, „numai că este construită în întregime sub pământ." A fost emoționat când a intrat în Madison Square Garden, „unde, cu trei luni înainte, Cassius Clay fusese învins de Joe Frazier". Pasiunea sa pentru boxerul care adoptase numele Muhamad Ali era atât de mare, încât nu numai că mergea la toate meciurile lui, ci obișnuia și să-și compare măsurile uscătive cu cele ale gigantului american. Deși nu avea dată de întoarcere, timpul părea scurt pentru a se putea bucura de tot ce-i oferea New Yorkul unui tânăr venit dintr-o țară săracă și sub dictatură militară. Uimit – sau *frapat*, cum spunea că se simte față de oraș –, a văzut tot ce se putea vedea. A fost la spectacolul uneia dintre cele mai mari formații americane de rock, Credence Clearwater Revival, s-a dus la thrillerul *Amenințarea*, regizat de Sam Peckimpah, cu actorul debutant Dustin Hoffman, a văzut piese de teatru în care actorii

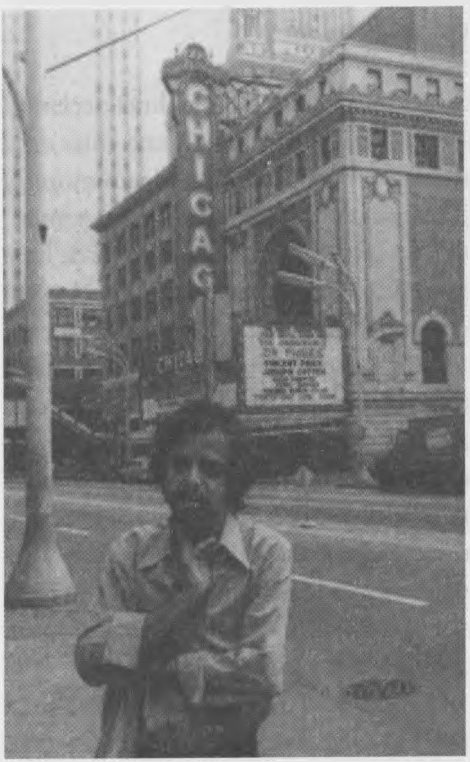

Imagini din călătoria
de *easy rider*
prin Statele Unite.
Sus, Paulo și Janet:
„Ai un *dick* pătrat?“

practicau sexul în mod explicit pe scenă. Și aproape și-a pierdut suflarea într-un cinematograf din Greenwich Village, cartierul boem al New Yorkului, când a văzut documentarul *Gimme Shelter*, filmat cu câteva luni înainte, în timpul prezentării celor de la Rolling Stones la festivalul Altamont, California. *Gimme Shelter* prezintă scenele în care adolescentul de culoare Meredith Hunter este omorât cu lovituri de cuțit în fața camerelor de luat vederi de către un grup de Hells Angels care asigura paza muzicienilor englezi. Când a avut puțin timp liber, a încercat să rezume în scrisori amețeala pe care o simțea:

> *Sunt cartiere în care totul – cărți, ziare, anunțuri – sunt scrise în chineză, altele în spaniolă sau în italiană. Hotelul meu găzduiește o faună: bărbați cu turban, militanți ai Panterelor Negre, indience cu haine lungi, totul se întâmplă aici. Ieri-seară, când am ieșit din cameră, am separat doi bătrâni de vreo șaizeci de ani care se certau violent! Se băteau de mama focului! Încă nu ți-am povestit de Harlem, cartierul negrilor, dar e ceva cuceritor, uluitor. Ce e NY? Cred că NY înseamnă curvele care fac trotuarul în mijlocul zilei în Central Park, clădirea unde a fost filmat* Copilul lui Rosemary, *locul unde a fost filmat* Poveste din cartierul de vest.

Înainte de a lipi plicurile, presăra marginile scrisorilor cu dulci declarații de dragoste („adorată, iubită, femeie admirabilă" sau „te voi suna chiar dacă va trebui să nu mănânc o zi, doar pentru a-ți auzi vocea timp de un minut") și niște minciuni de genul „să nu-ți faci griji de infidelitate din partea mea" sau „poți să ai încredere totală în mine". La sfârșitul a două săptămâni de lună de miere toridă cu cel mai mare oraș american, Paulo era convins de cel puțin două lucruri insuficiente: nici engleza sa bâlbâită și nici economiile sale nu erau îndestulătoare pentru a realiza planul de a se plimba solitar timp de două luni prin Statele Unite. Chestiunea banilor putea fi rezolvată cu cârpeala sugerată de Janet: să folosească biletul Greyhound doar în călătoriile nocturne și cu durată mai mare de șase ore, lucru care-i permitea să transforme autobuzul în dormitor. Problema limbii părea totuși fără soluție. Vocabularul său de gimnaziu îi folosea pentru a-și satisface nevoile de bază, precum să doarmă și să mănânce, dar Paulo știa că excursia își pierdea din farmec dacă nu înțelegea corect ce vorbeau ceilalți. Între a se întoarce în Brazilia și a cere ajutor, a optat pentru alternativa cea mai comodă: a dat un telefon cu taxă inversă la mătușa sa din Washington și l-a invitat pe vărul Sérgio, care vorbea fluent engleză, pentru a merge împreună cu el în călătorie. Câteva zile mai târziu,

cei doi băieți, cu rucsacul în spate și folosind autobuzul Greyhound pe post de hotel, plecau în direcția Chicago, mai întâi spre Marele Canion, în inima Arizonei, la peste 4 mii de kilometri de Manhattan – un loc atât de îndepărtat, încât ceasurile de acolo arătau cu două ore mai puțin decât cele din New York.

Singurele înregistrări din acea perioadă sunt scrisorile trimise Christinei, iar ceea ce atrage atenția este absența oricărei referințe la companie, care, până la urmă, îi salvase călătoria. Nu era un lapsus, fiindcă, în afara faptului că a ignorat prezența lui Serginho, Paulo îi spunea iubitei că era singur în excursie. „S-ar putea să las aparatul de fotografiat la bunicul cât timp călătoresc", i-a scris el, „fiindcă sunt singur și nu pot să-mi fac poze cu mine și, decât să fotografiez peisaje, mai bine cumpăr o carte poștală." Cum încerca să dea călătoriei caracter de aventură ce presupunea curaj, lăsa impresia că voia să se mândrească, spunându-i iubitei că în acel maraton e singur. Oricare ar fi fost omisiunea, adevărul era că, de acolo înainte, vărul avea să se evapore misterios din scrisorile redactate mereu persoana întâi.

Cu banii numărați, toate cheltuielile erau înregistrate de Paulo pe o bucată de hârtie, cu valorile în dolari și în moneda braziliană: un pachet de țigări, 60 de cenți (3 cruzeiro); un hamburger, 80 de cenți; un bilet de metrou, 30 de cenți; un bilet la cinema, 2 dolari. De fiecare dată când pierdeau autobuzul de noapte Greyhound, casa era sărăcită cu 7 dolari, prețul pe zi în unul dintre cele mai modeste hoteluri de pe drum. Baia de civilizație și barbarie făcută în New York îl lăsase atât de șocat – „învălmășit", a fost expresia folosită de el –, că i-a fost greu să se obișnuiască cu statele rurale din Vestul mijlociu. „După NYC, nu mai rămân multe de spus", s-a plâns Christinei într-o scrisoare cu scris ilizibil, mâzgălită în autobuzul în mișcare. „Scriu doar pentru că mi-e foarte dor de femeia mea." Celelalte orașe pe unde treceau meritau doar înregistrări superficiale în corespondență. Despre Chicago, impresia care i-a rămas a fost că este orașul „cel mai rece" de până atunci. „Oamenii sunt complet nevrotici, de o agresivitate totală și incontrolabilă. Este orașul muncii serioase."

După ce au petrecut cinci zile pe drum, ochii lui Paulo au început să sclipească în momentul în care, pe fereastra prăfuită a autobuzului, s-a văzut o placă rutieră care indica: „Cheyenne – 100 de mile". Situat în statul Wyoming, la granița cu Colorado, în inima Vestului american, era un oraș pe care avea impresia că-l cunoaște de când era copil. Paulo citise atâtea cărți și reviste și văzuse la cinematograf atâtea westernuri cu acțiunea în Cheyenne, că se

Ali		Norton	EU
34	Idade	31	29
99,7 kg	Peso	97,51 kg	54
1,90 m	Altura	1,90 m	1.69
1,11 m	Tórax (normal)	1,14 m	88 cm
1,76 m	Tórax (dilatado)	1,22 m	96 cm
2 m	Envergadura	2 m	1.72 m
38,1 cm	Biceps	40,6 cm	29 cm
34,3 cm	Antebraço	33 cm	29 cm
94 cm	Cintura	83,8 cm	82 cm
66 cm	Coxa	63,5 cm	48 cm
43,2 cm	Barriga da perna	39,4 cm	34 cm
33 cm	Punho	33 cm	26 cm
24,1 cm	Tornozelo	25,4 cm	
20,3 cm	Pulso	20,3 cm	17 cm
44,4 cm	Pescoço	44,4 cm	37 cm

Paulo își compară propriile măsuri fizice
cu cele ale supergreilor Muhammad Ali și Ken Norton.

simțea capabil să reconstruiască, din memorie, numele străzilor, al hotelurilor și saloanelor unde se petreceau aventurile cowboy-lor și ale pieilor-roșii. Uimirea, când a văzut placa rutieră, venea de la faptul că el nu știa că orașul exista cu adevărat. În capul său, Cheyenne era o fantezie indiană pe care și-o însușiseră autorii cărților, filmelor și tablourilor cu povești din vestul îndepărtat, pe care le citise și le văzuse în copilărie și în adolescență. Deși nu ar fi trebuit să se aștepte la altceva, a descoperit cu dezamăgire că, dacă încă mai existau cowboy în oraș – cu cizme cu toc pătrat, cu pălării, curele cu capete de taur reproduse pe cataramele și revolverele de pe curea –, aceștia se deplasau acum cu Cadillacuri decapotabile. Singurele urme de Cheyenne pe care le văzuse în *Toamna Cheyenilor*, westernul clasic al lui John Ford, erau diligențele folosite de o comunitate locală a grupului Amish – sectă creștină conservatoare, cu sediul în Canada și în Statele Unite, care interzicea folosirea lucrurilor moderne precum lifturile, telefoanele și mașinile. Dar cea mai mare decepție a fost când a descoperit că bătrâna și prăfuita Pioneer Street, locul preferat al cowboy-lor pentru duelurile de la sfârșit de după-amiază, din miticul Cheyenne, fusese transformată într-o stradă aglomerată cu patru benzi asfaltate, unde se aflau zeci de magazine de mărunțișuri electronice. Înainte de a lua autobuzul spre Arizona, unde se afla Marele Canion, Paulo a cumpărat singurul suvenir pe care și-l permitea: o diplomă de „în afara legii" semnată de legendarul bandit Jesse James.

Din regiunea în care se aflau cei doi, drumul normal spre Marele Canion era să coboare aproape o mie de kilometri spre sud-est, să traverseze Colorado și o porțiune din Noul Mexic, până să intre în statul Arizona. Dar, cum amândoi doreau să vadă Parcul Național Yellowstone și entuziasmați să folosească și ultimul cent din biletul Greyhound, au luat-o în direcția opusă, spre nord. Când au aflat că punctul cel mai apropiat de parc pe care mergea acea linie era orașul Idaho Falls, la trei sute de kilometri de Yellowstone, Paulo a făcut două excentricități, una după alta: mai întâi, a cheltuit treizeci de dolari pentru a închiria o mașină. Și apoi, cum încă nu reușise să ia permisul de șofer, traumatizat de accidentul din Araruama, a mințit-o pe locatoare și a prezentat legitimația de la Sindicatul Actorilor din Rio pe post de permis brazilian de conducere. Chiar dacă știa că risca să intre la închisoare dacă ar fi fost oprit de un polițist de la circulație, a mers o zi întreagă printre ghețarii din parc și gheizerele din care țâșneau, pe zăpadă, apă caldă și sulf, și a văzut urși și vite umblând libere. Seara, s-au întors pentru a înapoia vehiculul și au căutat imediat un autobuz Greyhound, în care puteau să se

adăpostească de frig. Deși erau în plină vară (cei doi au avut parte de temperaturi de până la 38 de grade), frigul din locul unde se aflau, la două ore de granița cu Canada, era insuportabil, astfel încât aerul condiționat din mașină părea insuficient pentru a încălzi atmosfera. Cum nici unul dintre ei nu avea haine adecvate pentru temperaturi atât de scăzute, când au ajuns în gara din Boise, capitala statului Idaho, s-au grăbit la ghișeul Greyhound, pentru a afla la ce oră pleacă următorul autobuz de noapte. Unde? În orice loc unde nu era așa de frig. Chiar și dacă singura destinație cu locuri disponibile de la acea oră era San Francisco, în California, atunci acolo mergeau.

În toiul nopții, când autobuzul traversa deșertul Nevada, i-a scris Christinei o scrisoare în care se lăuda că l-a păcălit pe funcționarul de la închirieri cu un permis fals, dar îi părea rău de cheltuiala inutilă pentru închirierea mașinii, care i-a „dereglat bugetul". I-a mai povestit și că descoperise originea puternicului miros de whisky care plutea în autobuzul Greyhound: „Toată lumea aici umblă cu sticluța în buzunar. Se bea mult în Statele Unite." Scrisoarea este întreruptă la mijloc și reluată câteva ore mai târziu:

Mă duceam direct la San Francisco, dar am descoperit că jocurile în Nevada sunt legale, așa că am petrecut noaptea aici. Voiam să joc și să văd cum se joacă. Nu mi-am făcut nici un prieten la cazinou, toți erau prea preocupați de joc. Am ajuns să pierd cinci dolari la jackbox, știi – aparatele de pariat unde oamenii trag de o manetă. Lângă mine, stă un cowboy, cu cizme, pălărie și batic la gât, așa cum vezi în filme. De fapt, autobuzul e plin de cowboy. Sunt în Far West, în drum spre San Francisco, unde trebuie să ajung pe la unsprezece noaptea. Peste șapte ore, voi fi terminat de traversat continentul american, lucru pe care puțini l-au făcut.

Când au ajuns în oraș, obosiți după douăzeci și două de zile de călătorie, verii s-au cazat la un hostel al YMCA și au dormit toată ziua, în încercarea de a recupera din cele peste o sută de ore în care au stat striviți în autobuz. Leagănul mișcării hippy și al manifestațiilor de protest din 1968, San Francisco, a avut asupra lui Paulo un impact la fel de mare ca New Yorkul. „Acest oraș e mult mai liber decât NYC. Am intrat într-un cabaret de lux și am văzut femei goale care făceau dragoste cu bărbați pe scenă, în fața americanilor bogați și a soțiilor lor", a povestit el, entuziasmat și părându-i rău că nu putuse să vadă tot. „Am intrat rapid și am văzut o părticică, dar, cum nu aveam bani să stau, tipul m-a scos afară." S-a speriat când a văzut

adolescenți care-și cumpărau și consumau pastile de LSD la lumina zilei, a cumpărat hașiș din cartierul hippy și a fumat pe stradă, fără să fie întrerupt de nimeni, a participat la manifestații împotriva Războiului din Vietnam și a văzut o manifestație pacifistă a călugărilor budiști, care a fost împrăștiată cu lovituri de baston de o bandă de tineri negri. „Se respiră un aer de nebunie completă pe străzile acestui oraș", a rezumat el în scrisoarea adresată Christinei. După cinci zile de „euforie totală" în acel Disneyland underground în care se transformase orașul, verii s-au urcat din nou într-un autobuz spre Marele Canion. Au coborât la jumătatea drumului, în Los Angeles, dar, cum oprirea a coincis cu ziua de 4 iulie, Ziua Independenței Statelor Unite, orașul era mort, așa că au stat doar puține ore acolo. „Nu era nimic deschis, și să găsești un loc să bei o cafea a fost complicat", s-a plâns el. „Faimosul Hollywood Boulevard era complet pustiu, pe străzi nu era nimeni, dar am putut vedea că totul este extrem de luxos aici, până și barul cel mai obișnuit." Și, cum costul vieții în Los Angeles părea incompatibil cu buzunarul unora ce călătoreau doar cu un rucsac în spate, nici măcar n-au înnoptat în oraș. Au luat alt autobuz și, la douăzeci și patru de ore după ce au plecat din San Francisco, aveau să ajungă în orașul Flagstaff, poarta de intrare în Marele Canion.

La fel de impresionante ca frumusețea defileului în adâncul căruia curgeau apele argiloase ale râului Colorado erau prețurile practicate în hoteluri și restaurante, aproape la fel ca în marile orașe americane. Cum nu existau hosteluri ale YMCA în regiune, au cumpărat un cort de nylon – care le-a făcut o gaură de nouăsprezece dolari în micile economii – și au petrecut prima noapte într-un camping hippy, unde cel puțin aveau garanția că găseau hașiș gratis. Imediat ce a răsărit soarele, au strâns și și-au umplut rucsacurile cu butelii cu apă și mâncare la conservă și au plecat, pe jos, spre Marele Canion. Au mers sub soarele puternic toată ziua și, când s-au hotărât să se oprească, sleiți de puteri și înfometați, și au descoperit că erau în punctul cel mai larg al prăpastiei – care acolo măsura douăzeci de kilometri de la o margine la alta – și cel mai adânc: între ei și albia râului, adâncimea era de 1 800 de metri. Au montat cortul, au făcut un mic foc pentru a încălzi conservele de supă și, doborâți de oboseală, i-a luat somnul. S-au trezit la prima rază a soarelui, în ziua următoare.

Când Serginho a propus să coboare până la râul Colorado, Paulo s-a speriat. Cum nu era absolut nimeni pe acolo în afară de ei doi, se temea să n-o apuce pe vreo cărare puțin folosită de turiști, să nu întâmpine vreo dificultate și să n-aibă cui să ceară ajutor. Totuși, Serginho era decis: dacă

Paulo nu dorea, cobora singur. A băgat totul în rucsac, l-a pus în spate și a început să coboare, la protestele vărului care țipa, încercând să-l facă să se răzgândească:

— Serginho, problema nu este coborârea, ci întoarcerea! O să fie foarte cald și va trebui să urcăm echivalentul unei scări dintr-o clădire cu cinci sute de etaje! Și pe soare!

Fără efect: vărul nici măcar nu s-a întors ca să-l asculte. Paulo nu mai avea de ales decât să-și ia rucsacul și să coboare și el, pe urmele lui Serginho, care se afla la vreo sută de metri în față. Frumusețea locului a alungat presimțirile rele. Marele Canion se asemăna cu o rană uriașă de 450 de kilometri, deschisă într-un deșert de nisipuri roșietice, în adâncul căruia curgea ceea ce părea a fi un minuscul firicel de apă. De fapt, era vorba de abundentul râu Colorado, care izvorăște din Munții Stâncoși și curge peste 2 300 de kilometri până se varsă în Marea lui Cortez (Golful Californiei), în Mexic, curs prin care taie peste șase state americane (Arizona, California, Nevada, Utah, New Mexico și Wyoming). Să te afli acolo, înăuntru, era o emoție de nedescris. După ce au mai mers încă cinci ore, Paulo s-a oprit, extenuat, și i-a sugerat vărului să încheie aventura și să înceapă să urce spre întoarcere:

—N-am mai mâncat de seara trecută, n-am luat nici micul dejun cum trebuie și, până acuma, nici n-am mâncat de prânz. Uită-te puțin în sus și vezi ce distanță trebuie să urcăm.

Celălalt s-a arătat totuși inflexibil:

— Atunci mă aștepți aici, pentru că eu vreau să cobor până la malul râului.

Și a continuat să meargă. Paulo a găsit un loc cu umbră unde să se așeze, a fumat o țigară, s-a bucurat de splendoarea peisajului în liniște totală și, când s-a uitat la ceas, a văzut că era după-amiază. A coborât câțiva metri, încercând să-l localizeze pe Serginho, dar n-a reușit să-l vadă. De fapt, nici el, nici altcineva: până unde putea să bată privirea, nu era semn de vreo ființă umană. Nici un turist, nici locuitori din regiune, nu era nimeni pe o rază de mulți, mulți kilometri. A înțeles că, dacă ar fi coborât încă puțin, ar fi ajuns pe o terasă stâncoasă de unde avea o vedere panoramică asupra locului. Problema e că nici de acolo n-a fost posibil să-l localizeze pe văr. Și-a dus palmele pâlnie la gură și a început să-i strige numele. Striga, se oprea câteva clipe, așteptând un răspuns, striga din nou, dar nimic. Vocea i se auzea în ecou printre pereții din piatră roșie, dar nu primea nici un semn de la celălalt. Era clar că cei doi aleseseră o rută greșită. De la teamă la panică

a fost un pas. Simțindu-se fără nici un fel de apărare și singur în acel capăt de lume, a început să se îngrijoreze. „O să mor aici", repeta cu voce tare:

—Voi muri. Nu voi reuși. Nu voi ieși de aici. Voi muri aici, în mijlocul acestei naturi minunate.

Paulo era conștient că, la acea oră, în plină vară, temperaturile din regiunea Marelui Canion treceau de obicei de 50 de grade Celsius. Apa se terminase, și nu exista nici un semn că ar putea să existe vreun izvor în mijlocul acelui deșert. Și adevărul e că nici măcar nu știa unde se află, atât de încurcate erau drumurile care se confundau unele cu celelalte. A început să strige după ajutor, dar nu apărea nimeni, nici el nu auzea nimic, în afară de ecoul vocii sale. Era deja trecut de ora 4 după-amiază. Disperat să-l găsească pe văr, a început să coboare alergând amețit spre râu, chiar dacă știa că fiecare pas în jos însemna tot atâția pași ce trebuiau urcați la întoarcere. Soarele îi ardea chipul când a dat peste un semn de civilizație. A văzut, prinsă de o stâncă, o placă de fier cu un buton roșu și o avertizare scrisă în relief: „Dacă te-ai rătăcit, apasă butonul roșu și vei fi salvat de elicoptere sau catâri. Vei plăti o amendă de US$ 500." Mai avea doar optzeci de dolari – și vărul tot cam atât avea prin buzunar –, dar descoperirea plăcii îi dădea o dublă siguranță: nu fuseseră primii care făcuseră prostia s-o ia pe acel drum, iar riscul de a muri acolo era înlăturat. Chiar dacă asta l-ar fi costat câteva zile de pușcărie până când părinții aveau să trimită banii de amendă. Totuși, înainte de asta, Paulo trebuia să-l găsească pe Serginho. A mai coborât câteva zeci de metri, fără să piardă din priviri butonul roșu, singurul reper vizibil, și, după o curbă, a dat de un loc pe o terasă naturală unde era fixată o lunetă de metal cu un orificiu lateral pentru monede. A introdus 25 de cenți, lentila s-a deschis și a început să privească malurile râului, în căutarea tovarășului de călătorie. Acolo, ghemuit la umbra unei pietre și aparent la fel de epuizat ca și Paulo, Serginho dormea ca o scândură.

Era deja noapte când cei doi au ajuns în Flagstaff, unde, cu două zile înainte, fuseseră lăsați de autobuz. Erau morți de oboseală și cu pielea arsă de soare, dar vii. După acea zi extenuantă, perspectiva de a dormi încă o noapte în campingul hippy era atât de descurajantă, încât Paulo a riscat să vină cu o sugestie:

— Cred că meritățm două lucruri azi: să luăm cina la restaurant și să dormim la hotel.

Au găsit un motel confortabil și ieftin, și-au lăsat rucsacurile și au intrat în primul restaurant, unde fiecare a cerut un *T-bone steak* – o friptură generoasă,

care abia încăpea în farfurie și costa zece dolari, aceeași valoare ca diurna. Ambii aruncau cu banii. Indispoziția cauzată de soare i-a lăsat prea vlăguiți ca să-și mai ia tacâmuri. Cum foamea era mare, au mâncat în grabă totul și au șters farfuriile, iar cinci minute mai târziu erau la toaletă, vomând cina prost digerată. S-au întors la hotel și s-au prăbușit pe pat, în ultima noapte pe care o petreceau împreună în acea călătorie: în ziua următoare, Serginho s-a întors acasă la părinții săi, în Washington, iar Paulo a plecat spre Mexic.

Deși luase sfârșit fără nici o problemă gravă, călătoria în Statele Unite păstra o asemănare cu cea pe care Paulo o făcuse cu Vera, Kakiko și Arnold în Paraguay, cu doi ani înainte. În prima, fusese dispus să meargă aproape două mii de kilometri cu mașina pentru a vedea un meci al Braziliei, iar, când a ajuns în Assuncion, nici nu l-a interesat că biletele la partidă se epuizaseră. De data aceasta, ceea ce l-a motivat să accepte oferta mamei fusese posibilitatea de a face un peregrinaj prin misterioasele deșerturi care-l inspiraseră pe vrăjitorul Castañeda – și totuși, tulburat de atâta noutate din jur, Paulo uitase complet de asta. Iar acum, cu dureri în tot corpul, în urma aventurii de la Marele Canion, și pe zi ce trecea cu banii tot mai puțini, tentația de a se întoarce în Brazilia era mare. Cum totuși termenul de valabilitate al biletului Greyhound îi mai dădea câteva zile de libertate, a mers înainte, așa cum plănuise la început. Obișnuit cu opulența americană, timp de cinci zile în care s-a aflat în Mexic, Paulo a fost scandalizat de mizeria de pe străzi, asemănătoare cu cea din Brazilia. A încercat tot ce a putut în materie de siropuri de ciuperci și ceaiuri de cactus halucinogene și, când nu i-a mai rămas nici un ban, a luat autobuzul spre New York – unde a mai petrecut trei zile –, după care s-a îmbarcat înapoi spre Brazilia.

13

„Guvernul torturează, iar mie mi-e frică de tortură,
mi-e teamă de durere.
Inima mea bate prea repede."

Refăcut după călătorie, la o săptămână după ce se întorsese în Brazilia, Paulo încă nu se hotărâse ce să facă cu viața lui. Singurul lucru cert era că nu avea să se întoarcă niciodată la facultatea de drept, abandonând-o la jumătatea primului an. Frecventa în continuare cursurile de regie de la Facultatea de Filozofie a Statului Guanabara (Fefieg) – care avea să devină mai târziu Universitatea din Rio de Janeiro (UniRio) – și încerca, sub orice chip, să-și publice textele în ziare din Rio. În urma propriei sale experiențe, a scris un articol despre liberalitatea cu care erau tratate drogurile în Statele Unite și l-a trimis la publicația cea mai în vogă la acea vreme, săptămânalul umoristic *Pasquim*, care avea să devină un vehicul influent de opoziție față de dictatură. I-a promis Sfântului Iosif că va aprinde cincisprezece lumânări în cinstea sa dacă textul era publicat și, în fiecare miercuri, era primul care ajungea la standul de ziare de la colțul casei. Răsfoia avid tabloidul și-l punea descurajat la loc în maldăr. Abia după trei săptămâni a înțeles că articolul fusese respins. Chiar dacă acest refuz îl chinuia, nu era suficient pentru a-l face să-și îngroape vechiul vis de a deveni scriitor. Când a înțeles că tăcerea redacției *Pasquim* însemna un „nu" sonor, Paulo a notat în mod ciudat în jurnalul său: „M-am gândit la problema faimei și am ajuns la concluzia că norocul nu are farmec", suspina el, pentru ca apoi să încheie profetic: „Dar e bine că nu are farmec. Când explodează, explodează dintr-odată." Problema e că, atâta timp cât acesta nu exploda, avea nevoie să câștige bani. Să facă teatru era în continuare plăcut, însă banii de pe bilete, de obicei, erau insuficienți chiar și pentru a plăti cheltuielile cu punerea în scenă. Această situație l-a determinat să accepte invitația de a preda un curs privat care pregătea studenții pentru examenul de admitere la Facultatea de Teatru de la Fefieg, activitate care nu contribuia cu nimic la planurile sale de viitor, dar nu avea

să-i ia mult timp și garanta un salariu lunar de 1 600 de cruzeiro – echivalentul a aproape 600 de reali în 2008.

Pe 13 august 1971, într-o vineri, la puțin peste o lună după ce se întorsese din Statele Unite, Paulo a răspuns la telefon și a primit de la Washington o veste îngrozitoare: bunicul Arthur Araripe murise. Maestrul Tuca suferise un traumatism cranian după ce căzuse pe scări în casa fiicei sale din Bethesda, unde stătea, și murise pe loc. Șocat de veste, s-a așezat și a rămas câteva minute tăcut, încercând să-și adune gândurile. Una dintre ultimele fotografii pe care le păstra cu el, zâmbitor și cu bereta pe cap, când au ajuns la aeroportul din Washington, părea mult prea recentă pentru a accepta faptul că bătrânul murise. Paulo avea impresia clară că, dacă ar fi ieșit pe verandă, l-ar fi găsit acolo pe Maestrul Tuca moțăind cu gura deschisă deasupra paginilor revistei *Seleções*. Sau, cum îi plăcea lui, provocându-l, cu ideile sale reacționare și pline de prejudecăți, pe nepotul hippy, spunând bunăoară că Pelé e „un creol neghiob", iar Roberto Carlos, „un țipător isteric". Sau să-i apere pe toți dictatorii de dreapta, începând cu portughezul Salazar și spaniolul Franco (în acele ocazii, însuflețit de conversație, domnul Pedro obișnuia să insiste că „orice analfabet" era în stare să picteze ca Picasso sau să cânte la chitară ca Jimi Hendrix). În loc să se enerveze, Paulo râdea cu hohote de exagerările bunicului încăpățânat care, în ciuda conservatorismului și poate fiindcă fusese boem în tinerețe, era singurul din familie care-i respecta și-i înțelegea prietenii ciudați cu care umbla. Convietuirea de atâția ani, aprofundată în exilurile din cămăruță, făcuse din Maestrul Tuca un al doilea tată pentru Paulo. Un tată generos și tolerant, opusul celui adevărat, durul și irascibilul domn Pedro. Tocmai de aceea, moartea neașteptată a bunicului devenise și mai dureroasă, iar rana deschisă de acea pierdere avea să-i ia timp pentru a se cicatriza.

A continuat să dea lecții pentru examenul de admitere și a frecventat facultatea de teatru, căreia începuse să-i găsească defecte. „În primul an, studentul învață să fie profitor și să-și folosească prestigiul personal pentru a obține ce dorește", a scris în jurnal. „În al doilea, studentul își pierde simțul de organizare pe care-l avea înainte, iar în al treilea ajunge homosexual." Paranoia sa proverbială a atins niveluri insuportabile când a aflat că detectivul Nelson Duarte, acuzat că făcea parte din Esquadrão da Morte, circula prin Școala Națională de Teatru în căutare de „drogălăi și comuniști". În una dintre descinderile sale, polițistul a fost înfruntat de o femeie curajoasă, profesoara și fonoaudiologa Glória Beutenmüller, care l-a primit cu mâna ridicată:

— Studenții mei poartă părul cât de lung vor – și, dacă e să fie arestați, ies de aici doar târâți.

Protejat de secretul jurnalului, Paulo protesta solitar contra nedreptăților:

Nelson Duarte i-a amenințat din nou pe studenții și profesorii care poartă părul lung, iar Școala a dat un decret care a interzis intrarea celor cu părul lung. Azi, nici n-am fost la cursuri, fiindcă încă nu m-am gândit dacă-l tai sau nu. Asta m-a afectat profund. Să mă tund, să nu folosesc coliere, să nu mă-mbrac ca un hippy... Este de necrezut. Cu acest jurnal fac o adevărată arhivă secretă a epocii mele. Într-o zi, voi publica totul. Sau voi păstra totul într-o cutie ferită de radiații și cu un cod ușor de descifrat pentru ca cineva, într-o zi, să citească ce am scris. Gândindu-mă mai bine, mi se pare chiar interesant să păstrez acest caiet.

A făcut numeroase însemnări din care reieșea că nu împărtășește ideile multora dintre prietenii de dreapta care se opuneau dictaturii. Afirmații precum „n-are rost să terminăm cu asta și să vină comunismul, care ar fi același căcat" sau „să pui mâna pe arme n-a fost niciodată o soluție pentru nimic" erau presărate în jurnal ici și colo. Însă reprimarea oricărei încercări de luptă armată atinsese cele mai înalte cote, ajungând să aibă de suferit chiar și simplii simpatizanți și prietenii lor. Chiar dacă erau cenzurate în ziare, știrile despre violențele guvernului contra opozanților ajungeau la urechile sale, iar umbra organelor de siguranță părea pe zi ce trecea mai aproape. Un prieten fusese arestat de poliția politică numai pentru că-și reînnoise pașaportul pentru a călători în Chile, la vremea aceea condusă de socialistul Salvador Allende. Cu un an înainte, Paulo a crezut că face infarct de spaimă când a citit în ziare că o fostă iubită a lui, frumoasa Nancy Unger, fusese rănită de gloanțe și arestată în Copacabana, fiindcă opusese rezistență arestării. Acum, tocmai aflase că Nancy fusese expulzată din Brazilia, împreună cu încă șaizeci și nouă de deținuți politic, la schimb cu ambasadorul elvețian Enrico Giovanni Bucher, care fusese sechestrat de un comando al Avangardei Populare Revoluționare. În final, represiunea ajunsese să-i prigonească chiar și pe cei care nu făceau parte din rezistența armată. Urmărit de cenzură, compozitorul Chico Buarque de Holanda s-a autoexilat în Italia. Un cartel al Armatei din Rio le-a ras părul lui Gilberto Gil și Caetano Veloso, apoi i-a băgat într-un avion și i-a trimis la Londra. Puțin câte puțin, Paulo a ajuns să-i urască pe militari, însă nimic nu l-a făcut să-și învingă teama și să-și ridice glasul, să

spună public ceea ce gândea. Tulburat că nu reușește să facă nimic împotriva regimului care tortura și omora lumea, a fost cuprins de depresie.

În septembrie 1971, în statul Bahia, armata a încercuit o pădure, unde l-a prins pe căpitanul Carlos Lamarca. Când a citit fragmentele din jurnalul războinicului decedat difuzate de presă, Paulo a redactat o lungă notă plină de amărăciune, ce reproduce cu fidelitate contradicțiile sale lăuntrice. Și a mărturisit, încă o dată, că evită să vorbească despre politică în jurnal dintr-un singur motiv: teama. Nu că însemnările sale ar fi conținut ceva incriminatoriu. „Punctul meu de vedere e altul", lămurea el, „cred că politica și gherila sunt două lucruri îngrozitoare." Se ducea la marșuri mai mult din divertisment decât din convingere și, deși era împotriva a ceea ce se întâmpla în Brazilia, nici nu voia să audă de comunism. „Chiar cred că, dacă țara ar fi azi comunistă, situația ar fi la fel de rea ca acum." Dar cum să nu protesteze față de ceea ce se-ntâmpla în jurul său? Singur, închis în camera sa, dădea expresie tristeții sale:

Trăiesc într-un climat îngrozitor, ÎNGROZITOR! Nu mai suport discuțiile pe care le tot aud despre arestări și torturi. Nu mai există libertate în Brazilia. Aria mea de activitate este sub o cenzură idioată și dată naibii.
Am citit jurnalul lui Lamarca. Îl admiram doar pentru că lupta pentru ideile sale, nimic altceva. Azi totuși, văzând comentariile rușinoase pe care le face presa, mi-a venit să strig, să urlu. Chiar m-am enervat. Și am descoperit în jurnalul său o mare dragoste pentru cineva, o dragoste poetică și plină de viață, pe care ziarul o numește „dependența teroristului de iubita sa". Am descoperit un bărbat plin de îndoieli lăuntrice, foarte onest cu sine, în ciuda faptului că luptă pentru o idee pe care o consider greșită.
Guvernul torturează, iar mie mi-e teamă de tortură, mi-e teamă de durere. Inima-mi bate acum prea tare, pentru că aceste rânduri mă pot compromite. Dar trebuie să scriu, totul este un căcat. Toate persoanele pe care le cunosc au fost deja arestate sau au luat bătaie. Și nimeni nu avea nimic cu nimeni. Mă tot gândesc că, într-o zi, vor da buzna în această cameră și vor lua acest caiet. Dar Sfântul Iosif mă protejează. Acum, că aceste rânduri sunt scrise, știu că voi trăi cu teamă, însă nu puteam continua așa, trebuia să mă descarc. Voi scrie la mașină, fiindcă merge mai repede. Trebuie să fie repede. Cu cât mai repede dispare acest caiet din camera mea, cu atât mai bine. Mi-e foarte teamă de durerea fizică. Mi-e teamă să nu fiu prins, cum am mai fost. Și nu vreau ca asta să se mai întâmple vreodată, tocmai de aceea încerc să nu

mă gândesc nici măcar la politică. N-aș putea să rezist. Dar voi rezista. Până azi, 21 septembrie 1971, mi-a fost teamă. Dar azi e o zi istorică – sau poate sunt numai câteva ore istorice. Mă eliberez din temnița pe care eu însumi am construit-o, datorită întregului mecanism al Lor.
A fost foarte greu pentru mine să scriu aceste rânduri. Repet asta, ca să nu-mi fac iluzii niciodată, când voi reciti acest jurnal la loc sigur, peste vreo treizeci de ani, despre timpul în care trăiesc. Dar acum, s-a terminat. Zarurile sunt aruncate.

Paulo știa însă că opoziția sa față de regim nu avea să se termine niciodată, iar asta-l împingea din nou spre crizele sufocante de depresie și singurătate. Își petrecea zilele închis în camera din fundul casei bunicului, fumând canabis și încercând să înceapă să lucreze la mult visata sa carte. Sau, cel puțin, la o piesă de teatru, la un eseu. Blocnotesuri pline de idei pentru oricare dintre aceste genuri erau acolo, la îndemână, însă lipsea ceva – dispoziție? inspirație? – și ajungea la sfârșitul zilei fără să fi produs vreun rând. Preda trei ore de curs și apoi se ducea la facultate. Intra, stătea de vorbă cu unul și cu altul și, când și asta începea să-l plictisească, se ducea să stea singur într-un bar de la colțul școlii, bând cafea, fumând una după alta țigări Continental cu filtru și umplând file de caiet cu notițe. În una dintre aceste seri a apărut o fată cu fustă scurtă, cizme cu toc înalt, și cu părul negru și des, cu bucle ce-i cădeau pe umeri. S-a așezat lângă ea la bar, a cerut o cafea și a început conversația. Era proaspăt absolventa de arhitectură Adalgisa Eliana Rios de Magalhães, Gisa, din regiunea Minas Gerais, Alfenas, cu doi ani mai mare decât Paulo. Părăsise Minas pentru Rio pentru a studia la universitatea federală, iar acum își câștiga pâinea făcând proiecte pentru Banca Națională de Locuințe, dar îi plăcea să creeze povești în benzi desenate. Slabă ca modelele de pe podium, Gisa avea un chip exotic, pe care melancolicii ei ochi negri contrastau cu gura cu buze cărnoase și senzuale. Au stat de vorbă un timp, au făcut schimb de numere de telefon și și-au luat rămas-bun. Din nou ca vulpea la struguri, când a ajuns acasă Paulo a îngropat în câteva cuvinte orice șansă ca acea întâlnire să reprezinte ceva mai mult: „E urâtă și fără sex-appeal."

Spre deosebire de el și fără ca Paulo să fi aflat vreodată, Gisa fusese o militantă activă a opoziției față de regimul militar. Nu participase niciodată la acțiuni armate sau la orice altceva care să-i fi pus viața în pericol – ceea ce în jargonul represiunii însemna că era o *subversivă*, nu o *teroristă*. De când începuse să frecventeze primul an la arhitectură, în 1965, a fost membră a

diverselor asociații clandestine de stânga infiltrate în mișcarea studențească. A intrat în Partidul Comunist Brazilian (PCB sau *Partidão*) prin uniunea studenților universitari, unde avea sarcina să împartă la adunările studențești exemplare din *Voz Operária*. A ieșit din *Partidão* pentru *Dissidência da Guanabara*, organizație care, în 1969, avea să-și schimbe numele în *Movimento Revolucionário 8 de Outubro* (Mișcarea Revoluționară din 8 octombrie) sau, mai simplu, MR-8, unul dintre grupurile responsabile pentru sechestrarea ambasadorului Statelor Unite, Charles Elbrick. Deși nu fusese niciodată mai mult decât un militant obișnuit, Gisa era activă. În afară de munca de difuzare, a participat la două acțiuni la Facultatea de Medicină, a făcut cursuri de lectură din *Capitalul* de Karl Marx, a făcut parte din grupul care a pus stăpânire pe restaurantul Facultății de Arhitectură, pe care l-a ținut ocupat timp de mai multe săptămâni, și a fost însărcinată să introducă, în toate numerele revistei *Arquitetura* – publicație legală –, o pagină separată ce conținea texte marxiste. În două rânduri, a reprezentat organizații politice la congresele Institutului de Arhitecți din Brazilia (IAB) organizate la São Paulo și a ajutat la înregimentarea studenților la adunările și manifestațiile care cuprinseseră Rio în 1968, începând de la marșul de protest față de decesul studentului Edson Luiz de Lima Souto, în martie, și până la cele mai faimoase dintre ele, Marșul celor o sută de mii, in iunie.

Când l-a cunoscut pe Paulo Coelho, Gisa era iubita unui tânăr arhitect pernambucan – care absolvise tot la Rio – pe nume Marcos Paraguassu de Arruda Câmara. Mai mult decât un simplu militant, Marcos era fiul lui Diógenes de Arruda Câmara, membru al conducerii superioare a Partidului Comunist din Brazilia (PC din B). Văzut ca un stalinist dur, „Arrudão", așa cum era cunoscut, fusese arestat la Rio în 1968, când se reîntorsese în Brazilia după patru ani de exil în Cehoslovacia de la acea vreme, împreună cu familia – inclusiv cu fiul. În același an, Marcos a fost arestat de DOPS când reprezenta PC din B la congresul UNE în Ibiúna. La acel sfârșit de an 1971, în timp ce Marcos redacta manifestele pe care Gisa se ocupa să le distribuie, tatăl său, din celula în care se afla întemnițat, la Batalionul nr. 2 al Cavaleriei Armatei, trimitea militanți pe Amazon cu instrucțiuni pentru a monta prima bază a ceea ce avea să se transforme în cea mai dramatică aventură a istoriei partidului: gherila din Araguaia.

În ciuda desconsiderării cu care Paulo o tratase după prima întâlnire, cei doi s-au întâlnit în fiecare seară la bărulețul de lângă școala de teatru. O săptămână mai târziu, el a însoțit-o până la ușa clădirii unde locuia

împreună cu fratele ei Luiz Fernando, la plaja din Flamengo. Fata l-a invitat să urce în apartament, unde au ascultat muzică și au fumat canabis până târziu. Când a introdus cheia în ușă pentru a intra în casă, la două dimineața, fratele i-a prins culcați goi pe covorul din sufragerie. Nu trecuse o lună de când cei doi se văzuseră pentru prima dată, când Gisa a pus capăt relației cu Marcos Paraguassu: ea și Paulo au decis să trăiască împreună. Pentru ca uniunea să se poată materializa, cuplul a trebuit să aștepte încă trei săptămâni, timpul de care a avut ea nevoie pentru a-l muta pe fratele său, pe care-l ținea în micul apartament. În prima noapte petrecută sub același acoperiș, Paulo i-a propus să se căsătorească în ajunul Crăciunului, peste o lună și jumătate. Gisa a acceptat, deși s-a mirat puțin de rapiditatea cu care el s-a mutat acasă la ea – și i s-a părut foarte ciudat obiceiul lui de a umbla prin casă în permanență gol.

Mișcată probabil de speranța că mariajul avea să-l pună pe fiul său pe drumul cel bun, când a cunoscut-o pe Gisa doamna Lygia a reacționat așa cum obișnuia să facă și cu celelalte iubite ale lui Paulo: i-a spus că-i face mare plăcere s-o aibă ca noră și, dacă erau de acord, ea putea să se ocupe să aleagă biserica și preotul pentru ceremonie. Pe 22 noiembrie totuși, la trei luni după primul schimb de priviri dintre cei doi, jurnalul a înregistrat: „Gisa este însărcinată. Dacă e așa, vom avea copilul." Și, cum astrele garantau că bebelușul avea să se nască în zodia Leului, asta părea să-l facă și mai entuziasmat de perspectiva paternității. „Forțele mele vor renaște odată cu acest fiu", a apreciat el. „În următoarele opt luni, energia îmi va spori și mai mult și voi urca tot mai sus și mai sus."

Visul n-a rezistat mai mult de o săptămână. După ce au trecut primele zile de entuziasm, Paulo a început să simtă fiori de teamă de fiecare dată când se gândea la asta – adică, tot timpul. Când, până la urmă, a revenit cu picioarele pe pământ și a-nțeles că un fiu în acele condiții ar fi o nebunie curată – fără loc de muncă fix, fără profesie stabilită și fără mijloace de a întreține o familie –, prima persoană informată despre decizie n-a fost Gisa, ci mama lui. Spre deosebire de ceea ce-și închipuia Paulo, doamna Lygia nu se arăta totuși a fi o catolică integristă când și-a auzit fiul care-i sugera iubitei să facă avort. Ea era de acord că nu avea să meargă. „În afara faptului că n-ai condiții materiale pentru a crește un copil", s-a gândit mama, „felul tău de a înfrunta lumea și instabilitatea ta emoțională chiar asta recomandă: să nu ai acest copil." Când a aflat despre schimbarea planului, Gisei i-a luat ceva timp până să fie de acord, dar a ajuns să se convingă că ar fi o iresponsabilitate

Frumoasa Gisa intră ca un uragan
în viața lui Paulo: după o lună
de la prima privire, erau împreună.

să păstreze bebelușul. Cu ajutorul prietenilor, au descoperit o clinică specializată în avorturi – clandestină, bineînțeles, fiindcă era vorba despre o crimă – și au programat operația pentru 9 decembrie 1971, într-o zi de joi. Nici unul dintre ei n-a reușit să închidă un ochi în noaptea respectivă. De dimineață, s-au trezit liniștiți, au făcut baie și au ieșit în căutarea unui taxi. La șapte fix, așa cum fusese stabilit, au ajuns la clinică.

A fost o surpriză pentru amândoi să vadă că acolo erau vreo treizeci de femei, majoritatea foarte tinere, multe însoțite de soți sau de iubiți – și toate cu o înfățișare patibulară. Când le venea rândul, se prezentau în fața asistentei, lăsau un teanc de bancnote pe masă – locul acesta nu accepta cecuri – și așteptau să fie chemate. Deși erau scaune suficiente pentru toți, majoritatea preferau să aștepte în picioare. După cinci minute, Gisa a fost dusă de o altă asistentă până la o scară de marmură care ducea la etajul doi. S-a dus cu capul plecat, fără să-și ia rămas-bun. În câteva minute, toate femeile fuseseră chemate, rămânând în sala de așteptare numai câțiva bărbați. Paulo s-a așezat pe unul dintre scaune, a scos un caiet din geantă și a început să noteze, având grijă să scrie cu litere mici, pentru a evita curiozitatea partenerilor de suferință. În mod conștient sau nu, fiecare dintre însoțitori încerca să-și ascundă anxietatea într-un fel sau altul. Paulo clipea des din ochi, vecinul de scaun din dreapta sa scutura în scrumieră jumătate din tutunul din fiecare țigară înainte de a o aprinde, altul răsfoia o revistă de la sfârșit spre început, cu o privire absorbită. În ciuda ticului, Paulo nu părea emoționat. Fusese cuprins, asta da, de o senzație neplăcută de micime fizică, ca și cum ar fi avut de la un moment la altul un șoc de nanism. Din două boxe, se auzea muzică ambientală și, deși nimeni de acolo nu era interesat să asculte muzică, toți își petreceau timpul acompaniind ritmul cu picioarele sau mișcându-și degetele pe chei. Observând mișcarea, Paulo și-a notat în jurnal: „Toți caută să-și ocupe membrele în cea mai mare parte a timpului și sub cele mai variate forme posibile, fiindcă ordinul subconștientului este clar: să nu te gândești la ce se întâmplă aici." Era mereu câte unul dintre ei care se uita la ceas și, de fiecare dată când se auzeau pași, capetele se mișcau în direcția scărilor. Din când în când, câte cineva se plângea că timpul trece greu. Un grupuleț încerca să alunge gândurile rele vorbind încet despre fotbal. Paulo doar privea și scria:

Un băiat de lângă mine se plânge că durează mult și că va întârzia cu dusul mașinii la atelier. Dar eu știu că el nu e așa. ***Nu*** *se gândește la mașină, dar vrea ca eu să cred asta, ca să rămân mereu cu impresia că el este* ***puternic****.*

Zâmbesc și mă uit înăuntrul neuronilor săi: acolo, se află soția sa cu picioarele desfăcute, medicul îi pune o pensetă, taie, curățând și acoperind totul cu pansament la sfârșit. Știe că mi-am dat seama, se-ntoarce în cealaltă parte și rămâne tăcut, fără să se uite la nimic, respirând suficient cât pentru a rămâne viu.

La opt și jumătate dimineața, jumătate dintre femei plecaseră, iar Gisa nu apărea. Paulo s-a dus până la barul de la colț, a băut o cafea, a fumat o țigară și s-a întors la caiet, nerăbdător și îngrijorat să nu fi mers ceva cu iubita sa. Încă o oră, și nici o veste. La nouă și jumătate, a băgat mâna în buzunar, a luat brusc pixul și a scris:

Am simțit că acum s-a întâmplat. Fiul meu a intrat în eternitatea din care n-a ieșit niciodată. Trecem prin niște momente de nici nu știm ce să spunem.

Dintr-odată, nu se știe de unde a venit, și nici de ce, s-a auzit un sunet pe care cu greu se aștepta cineva să-l audă în acel loc: un sănătos și strident plânset de bebeluș, urmat imediat de strigătul unui tip din sala de așteptare:

— S-a născut!

Pentru o clipă, acei bărbați au părut eliberați de durere, de tristețe și de teama care îi unea în acel loc funebru și au izbucnit într-un incontrolabil, sălbatic râs colectiv în hohote. Refăcut după valul de râsete, Paulo a auzit pași pe scară: era Gisa, care se întorcea de la chiuretaj, după aproape trei ore. Palidă cum n-o văzuse niciodată și cu cearcăne enorme, părea aproape beată, încă sub efectul anesteziei. În taxi, în drum spre casă, Paulo i-a cerut șoferului să încerce să meargă încet, „fiindcă fata a avut o tăietură la picior și o doare foarte tare".

Gisa a dormit toată după-amiaza și, când s-a trezit, nu s-a mai oprit din plâns. I-a povestit plângând că, în momentul anesteziei, îi venea să iasă de acolo alergând:

— Medicul mi-a înfipt un cilindru și a scos copilul care putea să se nască perfect. Acum însă, fiul nostru putrezește pe undeva, Paulo...

Nici unul n-a reușit să adoarmă. Era târziu în noapte, când ea a venit, mergând încet, până la măsuța unde el scria:

— Nu mai am curaj să-ți cer ceva: trebuie să-mi schimb pansamentul și cred că reușesc s-o fac singură. Dar, dacă mă doare rău, vii la baie să mă ajuți?

El i-a zâmbit și i-a răspuns cu un solidar „sigur că da", însă a fost de-ajuns ca ușa de la baie să se-nchidă pentru ca Paulo să-l implore de mii de ori pe Sfântul Iosif să-l scutească de acea sarcină ingrată. „Iartă-mi lașitatea, Sfinte Iosif", a murmurat el, privind spre cer, „dar să schimb pansamentul de avort al Gisei e prea mult pentru mine. Prea mult! Prea mult!" Pentru liniștea sa, după câteva minute, Gisa a tras apa și a venit să se culce din nou în pat. De când plecase de la clinica de avorturi, Gisa nu se oprea din plâns decât în puținele ore de somn. Sâmbătă, cum părea că se simțea puțin mai bine, Paulo a profitat de după-amiază pentru a trece pe la cursul unde preda. Seara, când a revenit, a găsit-o în stația de autobuz, la ușa clădirii. S-au întors amândoi acasă și, abia după multe insistențe, ea a mărturisit ce făcea pe stradă:

— Am plecat de acasă, fiindcă vreau să mor.

Reacția lui Paulo a fost surprinzătoare. Cu un aer grav, ca să nu rămână îndoieli că nu vorbea serios, i-a răspuns imediat:

— Sunt foarte supărat că am întrerupt un proces așa de important. Dacă ai decis să mori, du-te și sinucide-te.

Însă ea își pierduse curajul. În cea de-a treia noapte la rând petrecută fără să doarmă, Gisa a deschis gura numai pentru a plânge, iar el nu s-a oprit din vorbit nici măcar o secundă. I-a explicat didactic că nu avea ieșire: după ce fusese chemat pe Pământ, Îngerul Morții se-ntorcea doar dacă lua cu el un suflet. I-a povestit că nu avea rost să dea înapoi, fiindcă Îngerul avea s-o urmărească etern și, chiar dacă ea nu mai voia să moară, el putea s-o omoare mai târziu, prin accident, de exemplu. Și-a adus aminte de confruntarea sa cu Îngerul, în adolescență, când a trebuit să sacrifice o capră ca să nu-și dea propria viață. Scăparea asta era, să înfrunte Îngerul:

— Trebuie să-l sfidezi. Fă ce ai stabilit: încearcă să te sinucizi, dar roagă-te să scapi cu viață.

Când Gisa, extenuată, a închis ochii, el a alergat la jurnal, unde a comentat despre nebunia pe care i-o sugera iubitei sale:

Știu că Gisa nu va muri, dar ea nu știe asta și nu poate trăi cu îndoieli. Trebuie să-i dea un răspuns Îngerului, oricum ar fi. Acum câteva zile, o prietenă a noastră, Lola, și-a tăiat tot corpul cu o lamă de ras, dar a fost salvată în ultimul moment. Puțini reușesc însă, și asta e bine, fiindcă scapă cu viață și reușesc să omoare o persoană care exista înăuntrul lor și de care nu le plăcea.

Această teorie macabră nu era numai rezultatul imaginației bolnave a lui Paulo, ci era științific fundamentată de un psihiatru al cărui cabinet îl frecventase – și pe care-l identifica în jurnal doar ca „Dr. Umbră". Și axa teoretică a terapiei sale se concentra exact pe ceea ce făcuse el cu Gisa: să întărească traumele pacientului. Medicul îi spusese exhaustiv că nimeni nu are leac prin metodele convenționale. „Dacă ești pierdut și crezi că lumea e mult mai puternică", le prescria el pacienților săi, „atunci nu-ți rămâne decât sinuciderea." Exact în asta stătea, după părerea lui Paulo, genialitatea tezei:

Omul iese din cabinet complet dărâmat. Abia atunci înțelege că nu mai are nimic de pierdut și începe să facă lucruri pe care niciodată n-ar fi avut curaj să le facă în alte circumstanțe. Per total, metoda doctorului Umbră este cu adevărat singurul lucru în ceea ce privește subconștientul în care am o anumită încredere. Este vindecarea prin disperare.

Când s-au trezit în ziua următoare – o dimineață de vară luminoasă și însorită –, Paulo n-a mai trebuit să-și bată capul ca s-o convingă pe Gisa de nimic. A văzut-o cum a îmbrăcat un maiou, a luat un flacon de barbiturice din dulapul de la baie – în geam se vedea că era Orap, medicamentul pe care el obișnuia să-l ia de la prima internare – și l-a golit în gură, bând un pahar de apă. Au ieșit amândoi pe stradă, ea încă ametită, și au mers până la plajă. Paulo a rămas pe trotuar, iar Gisa a intrat în apă, îndepărtându-se înot. Deși știa că după acea cantitate de medicamente iubita sa nu avea forță să se-ntoarcă înapoi înot, a așteptat în picioare, privind ceea ce curând avea să se transforme într-un punct negru care se confunda cu reflexele soarelui în valuri. Un punct negru din ce în ce mai îndepărtat. „Mi-a fost teamă, îmi venea să renunț, s-o chem, să-i spun să nu facă asta", a scris el apoi, „dar știam că Gisa nu va muri." Doi bărbați care făceau yoga pe plajă l-au interpelat, îngrijorați de fata care dispărea în orizont:

— Mai bine chemați un salvamar. Apa este foarte rece și, dacă are crampe, nu se mai întoarce.

Paulo i-a liniștit cu un zâmbet și o minciună:

— Nu e nevoie, e înotătoare profesionistă.

Jumătate de oră mai târziu, când un grup de persoane a început să se aglomereze pe drum, prevăzând o tragedie, Gisa a pornit-o înapoi. Când a ajuns pe plajă, atât de palidă, încât avea o înfățișare spectrală, a vomat mult – lucru care, probabil, i-a salvat viața, pentru că a eliminat pilulele –

și avea mușchii feței și ai brațelor întăriți de apa rece și de doza exagerată de medicamente. Paulo a susținut-o până acasă și apoi a înregistrat în jurnal rezultatele „vindecării prin disperare":

Mă gândesc: cu cine s-o fi mulțumit Îngerul de data asta, acum, că Gisa e în brațele mele? A plâns și a fost foarte obosită, până la urmă luase opt pastile. Ne-am întors acasă și a adormit chiar pe covor, dar s-a trezit altfel, cu mai multă strălucire în privire. O perioadă n-am ieșit din casă din teamă de contagiere. Epidemia sinuciderii se împrăștie ca niciodată.

Dacă cineva ar fi examinat jurnalele sale din lunile care au precedat tentativa de sinucidere a Gisei nu s-ar fi speriat de enormitatea comportamentului lui Paulo. De când se inițiase în acest domeniu, după ce a citit cartea *Alchimia secretă a omenirii* a lui Molinero, s-a cufundat în ocultism și apoi în vrăjitorie. Nu mai era vorba să frecventeze țigănci, vrăjitori, ghicitoare în cărți și cititoare de tarot. La un moment dat, a scris că „ocultismul e singura mea speranță, singura scăpare vizibilă". Ca și cum ar fi lăsat deoparte vechiul vis de a deveni scriitor, acum își concentra toate energiile în tentativa de a „pătrunde profund în Magie, ultimul recurs și ultima ieșire pentru disperarea mea". Tot ceea ce avea legătură cu vraci, vrăjitoare și puteri oculte era consumat cu aviditate. Pe raftul de cărți din apartamentul în care locuia cu Gisa, lucrările lui Borges și Henry Miller au făcut loc unor lucrări precum *O Dom da Profecia*, *Livro do Juízo Final*, *Levitação* și *O Poder Secreto da Mente*. În mod frecvent, mergea în orașul Ibiapas, la o sută de kilometri de Rio, unde făcea băi purificatoare cu noroi negru, furnizate de un tip cunoscut drept „Pajé Katunda". Tocmai din una dintre aceste călătorii la Ibiapas provine prima însemnare făcută de Paulo în care și-a atribuit capacitatea de a interveni în elementele naturii. „Am cerut o furtună", a scris el, „și imediat s-a produs o furtună cum nu s-a mai văzut." Puterile supranaturale nu funcționau totuși mereu. „Am încercat, fără nici un rezultat, să fac să bată vântul", a scris el puțin mai târziu, „și, până la urmă, m-am întors acasă frustrat." Un alt eșec a fost tentativa de a distruge un obiect numai prin puterea gândului:

Ieri, eu și Gisa am încercat mental să spargem o scrumieră, dar n-am reușit. Și nu stăteam noi la prânz aici, puțin după aceea, când angajata a venit să ne spună că a spart o scrumieră? A fost o nebunie.

Sectele deveniseră o altă idee fixă a lui Paulo. Puteau fi Copiii Domnului, adepți Hare Krishna, adepți ai Bibliei Diavolului sau chiar fideli ai Bisericii Satanei, pe care-i cunoscuse în călătoria din Statele Unite. Era de-ajuns să emane vreun miros de supranatural – sau de sulf, în funcție de caz – ca el să devină interesat. Asta, ca să nu mai vorbim de miile de grupulețe de adoratori ai ființelor extraplanetare și ai vânătorilor de farfurii zburătoare. Atât de tare s-a pregătit în lumea ezoteriei, încât a ajuns să primească invitația de a scrie într-o publicație din domeniu, revista *A Pomba*. Publicată de PosterGraph, o mică editură specializată pe cultură underground și tipărirea afișelor politice, revista era o compilație de articole și interviuri pe teme de interes pentru grupurile hippy: droguri, rock, halucinații și experiențe paranormale. Tipărită în alb-negru, prezenta în toate numerele un reportaj fotografic cu câte o femeie goală – ca în revistele pentru bărbați, cu diferența că modelele din *A Pomba* păreau a fi doamne recrutate dintre funcționarele clădirii unde se afla redacția. Și, la fel ca în cazul altor zeci de publicații asemănătoare, *A Pomba* n-a avut răsunet, dar trebuie să fi avut un public acceptabil, căci a reușit să supraviețuiască timp de șapte luni. Pentru jumătate din salariul primit la curs, Paulo a acceptat să fie cel care făcea de toate la revistă: alegea subiectele, făcea interviuri, scria reportaje. De partea vizuală – design, ilustrații și fotografii – se ocupa Gisa. Experiența se pare că a funcționat, fiindcă, după ce au fost puse în circulație două numere sub conducerea lui, patronul de la PosterGraph, Eduardo Prado, i-a acceptat sugestia de a lansa o a doua publicație, care a primit titlul *2001*. Deoarece se îngrijea de două publicații, a avut un salariu dublu, însă a fost nevoit să renunțe la curs.

Când făcea muncă de teren pentru a scrie un reportaj despre Apocalipsă, Paulo a fost sfătuit să stea de vorbă cu un anume Marcelo Ramos Motta, personaj care se autointitula „moștenitorul Bestiei în Brazilia". Obișnuit cu reprezentațiile bizare, obișnuite prin deșerturile pe unde umblase – cu vraci care dădeau consultații cu turban, așezați în jurul lumânărilor, în corturi arabe –, a fost surprins când l-a vizitat pe intervievat într-un apartament simplu și auster, cu mobilă clasică și câteva zeci de cărți pe etajere, unde un detaliu i-a atras atenția. Toate volumele aveau aceeași copertă din hârtie închisă la culoare, fără vreo referință la conținut, în afară de un mic număr scris de mână în partea de jos, pe cotor. Cealaltă surpriză a fost când a apărut Motta, nu cu pelerină neagră și cu trident în mână, cum se aștepta Paulo, ci îmbrăcat cu un elegant costum bleumarin, cămașă albă, cravată de mătase și pantofi negri din lac. Era cu șaisprezece ani mai mare decât Paulo, înalt,

slab, cu barbă neagră, care-i acoperea jumătate din chip, și privire care chiar era foarte ciudată. Vocea avea, și ea, un timbru profund, ca și cum n-ar fi vorbit normal, ci încercând să imite pe cineva. Nu i-a zâmbit, pur și simplu i-a făcut reporterului semn cu mâna să se așeze și a făcut același lucru pe un scaun din fața lui. Paulo a scos un blocnotes din geantă și, pentru a sparge gheața, a pus o întrebare:

— De ce toate cărțile dumneavoastră au coperte închise la culoare?

Bărbatul nu părea să aibă chef de pălăvrăgeli:

— Nu e treaba dumitale.

Speriat de această necuviință, Paulo a început să râdă:

— Mă scuzați, dar n-am vrut să vă insult, era doar o curiozitate.

Motta nu s-a schimbat:

— Ăsta nu e un lucru pentru copii.

După ce a terminat interviul, Paulo a scris și a publicat reportajul, dar n-a reușit să-și scoată din minte imaginea tipului ciudat și a bibliotecii sale cu cărți neinscripționate. După mai multe refuzuri, Motta s-a arătat dispus să-l primească din nou și a deschis jocul:

— Sunt liderul mondial al unei societăți care se numește A. A., *Astrum Argentum*.

S-a ridicat, a luat de pe etajeră discul *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band* al formației Beatles și a pus degetul arătător pe una dintre figurile de pe colajul ticsit care ilustra coperta. Era un bărbat în vârstă, chel, al doilea din poză, lângă un guru indian:

— Acest bărbat se numește Aleister Crowley, iar noi suntem promotorii ideilor sale în lume. Du-te și informează-te despre el și apoi stăm de vorbă din nou.

Abia după ce a căutat prin biblioteci și anticariate, Paulo a descoperit că existau foarte puține informații în Brazilia despre bătrânelul care apărea pe coperta discului formației Beatles, pierdut printre imaginile reprezentându-i pe actrița Mae West, Mahatma Gandhi, Hitler, Isus Cristos și Elvis Presley. În timp ce se pregătea să se întoarcă să vorbească cu misteriosul Motta, trebuia să lucreze la cele două reviste cu Gisa. Cum bugetul era insuficient pentru a angaja chiar și un singur colaborator, el era cel care ajungea să scrie aproape tot conținutul celor două publicații. Ca să nu-și dea seama cititorii de sărăcia prin care trecea redacția, recurgea la diverse pseudonime, în afară de numele său. Și, uite-așa, la începutul anului 1972, un străin a apărut la redacție – care era, de fapt, o sală modestă la etajul al zecelea al unei clădiri comerciale

Un exemplar din revista *A Pomba*, liderul satanist Marcelo Motta (cu barbă) și vrăjitorul Aleister Crowley, omagiat pe coperta discului celor de la Beatles

din centrul orașului Rio de Janeiro. Avea un costum lucios, dintre cele care nu se șifonează niciodată, o cravată fină și o geantă de director în mână – și a anunțat că dorea să vorbească cu „redactorul Augusto Figueiredo". În acel moment, Paulo n-a făcut nici o asociere între vizitator și cel care-l sunase cu câteva zile înainte și l-a întrebat de același Augusto Figueiredo. A fost suficient pentru a-i trezi paranoia adormită. Tipul arăta ca un polițist, trebuie că se afla acolo din cauza vreunui denunț – droguri? –, și problema e că Augusto Figueiredo nu exista, era unul dintre numele pe care le folosea pentru a semna materialele. Înspăimântat, dar încercând să simuleze naturalețea, a încercat să scape de intrus cât mai repede posibil:

— Augusto nu este. Doriți să lăsați un mesaj?

— Nu. Cu el doresc să stau de vorbă. Pot să-l aștept?

Era clar, bărbatul chiar era copoi. S-a așezat la o masă, a luat un număr mai vechi din *A Pomba*, și-a aprins o țigară și a început să citească, având aspectul cuiva care nu se grăbea câtuși de puțin. După o oră, tot acolo se afla. Citise toate numerele vechi ale revistei, dar nu dădea semne că dorea să plece. Paulo și-a amintit de lecția pe care o primise la săriturile de pe pod, în copilărie: cel mai bun mod de a diminua suferința este de a înfrunta problema de la început. S-a hotărât să-i spună polițistului adevărul – era absolut sigur că era vorba de un polițist. Înainte totuși, și-a luat precauția de a face curățenie în sertarele redacției și s-a asigurat că acolo nu mai rămăsese nici un fragment din *beata*, numele dat țigărilor de canabis. A prins curaj și, clipind des, a mărturisit minciuna:

— Mă scuzați, domnule, însă nu există nici un Augusto Figueiredo aici. Cel care a scris articolul sunt eu, Paulo Coelho. Care a fost problema?

Vizitatorul a zâmbit larg și și-a deschis brațele lungi, ca și cum i-ar fi oferit o îmbrățișare, și i-a spus cu un puternic accent baian:

— Atunci cu tine vreau să vorbesc, băiete! Îmi pare bine, numele meu este Raul Seixas.

14

Drept dovadă de bunăvoință, Paulo îi promite Diavolului că nu mai pronunță nume de sfinți și nu se mai roagă timp de șase luni

În afară de interesul față de farfuriile zburătoare și de faptul că ambii au fost elevi foarte slabi în adolescență, Raul Seixas și Paulo Coelho păreau să aibă puține lucruri în comun. Primul lucra ca producător muzical la o casă de discuri multinațională, CBS, purta mereu părul lung, sacou, cravată și geantă de director în mână. Niciodată nu încercase droguri, nici măcar un fum de canabis. Celălalt purta pantaloni saint-tropez, cu cureaua sub talie, părul nepieptănat, căzut pe umeri, sandale franciscane, batic la gât și ochelari cu lentile octogonale de culoare lila – și-și petrecea o mare parte din timp sub influența drogurilor. Raul avea domiciliu stabil, era cap de familie adevărat, tatăl lui Simone, o fetiță de doi ani, iar Paulo trăia în grupuri ai căror membri se succedau ca anotimpurile anului. În ultimele luni, familia sa se rezumase la Gisa și Stella Paula, o frumoasă hippy din Ipanema, la fel de fascinată ca și el de ocultism și de lucrurile de Dincolo. În ceea ce privea bagajul cultural, distanța dintre cei doi era chiar și mai vizibilă. La douăzeci și cinci de ani, scriitorul citise – și comentase, acordând stele – peste cinci sute de cărți și scria articulat și fluent. Cât despre Raul, deși își petrecuse copilăria printre cărțile tatălui său, angajat la căile ferate și poet ocazional, nu se putea spune că era o persoană obișnuită cu lecturile. O singură dată din biografia lor avea semnificații diferite, dar la fel de importante pentru amândoi. Pe 28 iunie 1967, când Paulo a ajuns dopat la etajul al nouălea al Clinicii „Dr. Eiras", pentru cea de-a treia internare, Raul împlinea douăzeci și doi de ani și se căsătorea cu studenta americană Edith Wisner în Salvador, Bahia, locul său natal. Ambii credeau în astrologie, iar, dacă ai fi confruntat hărțile lor astrale, ai fi văzut că zodiacul făcea cel puțin o previziune sigură: amândurora le era scris în destin că vor câștiga mulți bani, în orice afacere ar fi intrat.

Când Raul Seixas a intrat în viața sa, Paulo Coelho era cufundat până peste cap în ermeticul și periculosul univers al satanismului. Sporise frecvența întâlnirilor cu Marcelo Ramos Motta și, după ce a devorat imense compendii despre pentagrame, cabala, sisteme magice și astrologie, a putut să înțeleagă puțin și să se apropie de lucrarea cheliosului ce apărea pe coperta discului formației Beatles. Născut în Leamington, Anglia, în ultima oră a zilei de 12 octombrie 1875, Aleister Crowley avea douăzeci și trei de ani când a susținut că a întâlnit, în orașul Cairo, un om care i-a transmis *Liber AL vel Legis* – „Cartea Legii Thelemei" –, prima și cea mai importantă operă a sa despre misticism, textul sacru fundamental Thelema.

Legea Thelemei proclama începutul unei ere în care omul avea libertatea de a-și realiza toate dorințele, obiectiv sintetizat în epigraful „Să faci ceea ce vrei e singura lege!", considerat drept regula de bază pentru conduita adepților lui Crowley. Printre instrumentele recomandate pentru a atinge acest stadiu erau eliberarea sexuală, folosirea drogurilor și redescoperirea înțelepciunii orientale. În 1912, Crowley intră în secta *Ordo Templi Orientis* (OTO), organizație de tip masonic, mistic și magic, unde avea să devină, după puțin timp, capul și principalul teoretician. Autonumit „Bestia", vrăjitorul englez a construit un templu în Cefalu, în Sicilia, dar a ajuns să fie expulzat din Italia de guvernul dictatorului Benito Mussolini, în 1923, sub acuzația că promova orgii. Printre admiratorii săi, se aflau poetul portughez Fernando Pessoa, de asemenea adept al astrologiei și cu care Crowley a ajuns să aibă un schimb de scrisori, în care discutau despre hărți astrale. Nu numai că au schimbat scrisori, dar s-au și întâlnit când Crowley a fost la Lisabona. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost chemat de scriitorul Ian Fleming, creatorul personajului James Bond și ofițer al Serviciului de Informații al Marinei Britanice, pentru a le vorbi englezilor despre superstițiile și misticismul conducătorilor naziști de care se putea profita în favoarea Aliaților. Iar Aleister Crowley, prin intermediul lui Fleming, a fost cel care i-a sugerat lui Winston Churchill să folosească drept simbol V-ul victoriei – de fapt, reprezentare a lui Apophis-Typhon, zeu al distrugerii și anihilării, capabil să depășească energiile zvasticii naziste.

În lumea muzicii, nu doar membrii formației Beatles s-au transformat, în cazul lor pentru o perioadă scurtă, în thelemiți, nume dat adepților lui Crowley. Teoriile sale satanice au sedus diverși artiști și trupe de rock precum Black Sabbath, The Clash, Iron Maiden și Ozzy Osbourne (care a compus clasicul *Mr. Crowley*). Faimosul castel Boleskine, unde Crowley a locuit câțiva

ani, a devenit proprietatea lui Jimmy Page, chitaristul de la Led Zeppelin. Însă ideile Bestiei Engleze au inspirat și tragedii oripilante: în august 1969, discipolul său american Charles Manson a condus masacrul a patru persoane, care au fost împușcate, înjunghiate și omorâte cu lovituri de baston într-o vilă din Malibu, California. Printre victime, se afla și actrița Sharon Tate, de douăzeci și șase de ani, care aștepta un copil cu soțul ei, cineastul Roman Polanski.

Paulo părea atât de intoxicat de lecturile și practicile supranaturale, că nici măcar atrocitățile de genul celor comise de Manson nu păreau să-l aducă înapoi cu picioarele pe pământ. Asasinul lui Sharon Tate a fost calificat drept „bărbatul cel mai malign și satanic de pe Pământ" de juriul care l-a condamnat la moarte – pedeapsă schimbată apoi în închisoare pe viață. Când a citit știrea, Paulo și-a notat în jurnal:

Armele de război sunt azi cele mai ciudate care pot fi găsite. Droguri, religie, modă... E ceva împotriva căruia nu se poate lupta. Sub acest aspect, Charles Manson e un martir crucificat.

Până să-și cunoască partenerul, Raul nu auzise despre Crowley nici măcar în nomenclatura folosită de acele persoane. Nimic despre *Astrum Argentum*, OTO sau *Liber Oz*. Îi plăcea să citească despre farfurii zburătoare, însă obiectul principal al interesului său a fost mereu muzica sau, și mai precis, rock'n rollul, genul muzical cu care Paulo avea o relație superficială – îi plăcea Elvis Presley, cunoștea trupele cele mai faimoase, și atât. Pasiunea pentru rock l-a făcut pe baian să repete de trei ori cea de-a doua serie gimnazială la Colegiul „São Bento" din Salvador, iar la optsprezece ani a avut succes la prezentările din interiorul statului Bahia, ca lider al trupei Os Panteras. La cererea viitorului socru, un pastor protestant american, a abandonat viața artistică ce părea promițătoare și și-a reluat studiile. A recuperat timpul pierdut printr-un curs suplimentar și, când a dat examenul de admitere la Facultatea de Drept, s-a clasat printre primii. „Eu voiam doar să demonstrez oamenilor, familiei mele, că era ușor să studiezi și să iei examenele", spunea Raul, mulți ani mai târziu, „fiindcă pentru mine n-a avut nici o importanță." În primele luni de mariaj, a susținut casa prin orele de vioară și de engleză, limbă cu care se familiarizase nu numai datorită lui Edith. De la sfârșitul anilor '30, când s-au găsit primele zăcăminte de petrol în Brazilia, în Lobato, din Salvador, capitala bahiană a fost invadată de grupuri de tehnicieni, geologi

și ingineri importați din Statele Unite pentru lucrările de teren – o prezență atât de masivă, încât a ajutat la popularizarea limbii engleze în anumite segmente sociale. Dar, înainte ca mariajul său să împlinească trei luni, Raul a căzut pradă tentației.

În octombrie 1967, trecea prin Salvador cântărețul Jerry Adriani, angajat pentru un show la elitistul Club Baian de Tenis, la care au participat și muza bossa nova, Nara Leão, și umoristul Chico Anysio. Ridicat la condiția de stea națională a Jovem Guarda, Adriani era considerat de prost gust de ascultătorii mai sofisticați, dar avea mult succes printre fete. În ziua spectacolului, un funcționar al clubului l-a căutat pe cântăreț la hotel și l-a anunțat că participarea sa fusese anulată dintr-un motiv de necrezut:

— Trupa pe care ați angajat-o are mai mulți muzicieni de culoare, iar negrii nu intră în Clubul Baian.

Chiar asta i-a fost dat să audă. Deși din 1951 era în vigoare, în acea țară, Legea Afonso Arinos, care califica drept crimă discriminarea rasială, „negrii nu intră la Baiano nici măcar pe ușa de la bucătărie", așa cum avea să spună mai târziu cântecul *Tradição* al unui alt ilustru baian, compozitorul Caetano Veloso. Prejudecata avea trăsături din ce în ce mai crude, având în vedere că era vorba de un club din Bahia, stat în care peste 70 la sută din populație sunt negri și mulatri. În loc să cheme poliția, impresarul care se ocupa de show a preferat să angajeze altă trupă. Prima de care și-a adus aminte a fost defuncta Os Panteras a lui Raul Seixas, care, în ultimele luni de existență, își schimbase numele în *The Panthers*. Aflat acasă pentru odihnă, lui Raul i-a surâs ideea de a reînvia ansamblul și a plecat imediat în oraș, în căutarea vechilor săi colegi, basistul Mariano Lanat, chitaristul Perinho Albuquerque și bateristul Antônio Carlos Castro, sau Carleba, toți albi. Improvizația a fost reușită, iar *Panthers* au părăsit scena clubului în aplauze. La finalul spectacolului, Nara Leão i-a șoptit la ureche lui Jerry Adriani:

—Trupa care te-a acompaniat e minunată. De ce nu-i chemi să cânte cu tine?

Când a primit, chiar în acea seară, invitația cântărețului ca trupa să-l însoțească într-un turneu în nord și nord-est care avea să înceapă în următoarea săptămână, Raul a rămas șocat. Să călătorești cu un artist de talie națională precum Jerry Adriani era una dintre binecuvântările pe care destinul nu obișnuiește să le pună de două ori în drumul cuiva. Dar știa că și dacă accepta propunerea însemna că arunca la gunoi căsătoria cu Edith, iar asta era o miză mult prea mare. Deși îi părea rău, a trebuit să refuze invitația:

— Ar fi o onoare să petrecem stagiunea cu tine, însă, dacă lipsesc acum de acasă, căsnicia mea ia sfârșit.

Interesat cu adevărat de compania trupei pe care tocmai o cunoscuse, Jerry Adriani a dublat miza:

— Dacă asta e problema, atunci se rezolvă: soția ta este invitata producției, ia-o cu tine în excursie.

Botezată pentru a doua oară, acum cu numele de Raulzito e os Panteras, trupa a cântat prin toată Brazilia. În afara faptului că a oferit cuplului un fel de lună de miere amuzantă și neobișnuită, turneul a dat rezultate așa de satisfăcătoare, că, la final, Jerry Adriani i-a convins pe Raul și pe muzicienii săi să se mute la Rio și să devină profesioniști. La începutul lui 1968, erau toți instalați în Copacabana pentru o aventură care nu avea să aibă un final fericit. Deși reușise să înregistreze la Odeon LP-ul *Raulzito e os Panteras*, dificultățile erau așa de mari, încât, în următorii doi ani, singura posibilitate de muncă apărută a fost să cânte la show-urile lui Adriani. Au fost momente în care Raul a trebuit să-i ceară bani cu împrumut tatălui său pentru a plăti chiria pentru casa în care stăteau el, Edith și ceilalți membri ai grupului. Să se-ntoarcă în Bahia pe ușa din dos a fost o lovitură dură pentru toți și, mai ales, pentru Raul, liderul grupului, dar nu avea de ales. În ciuda voinței sale, a reluat orele de engleză și începuse să se gândească să pună punct carierei sale de muzician, când a primit o propunere din partea lui Evandro Ribeiro, directorul de la CBS, pentru a se întoarce să lucreze în Rio – dar nu ca *band leader*, ci ca director în domeniul producției muzicale. Numele său fusese sugerat casei de înregistrări de Jerry Adriani, interesat să-l aducă pe prieten înapoi la axul Rio–São Paulo, centrul producției muzicale braziliene. Încercând să regleze conturile cu orașul care-l învinsese, Raul nu s-a gândit de două ori. I-a cerut lui Edith să pună lucrurile într-un camion și, după câteva zile, plecau, cu sacou și cravată, în poluatul centru vechi din Rio, unde se afla biroul CBS. În câteva luni, a devenit producătorul muzical pentru discurile unor nume importante, începând chiar cu Adriani.

La acel sfârșit de mai 1972, Raul n-a parcurs pe jos cele șapte străzi care separau clădirea CBS de redacția *A Pomba* doar pentru a elogia reportajul inexistentului Augusto Figueiredo despre extratereștri. În geanta sa de director, avea un articol scris de el despre farfuriile zburătoare și voia să știe dacă era interesat să-l publice. Paulo l-a primit politicos, i-a spus că-i va publica articolul – de fapt, ceea ce lipsea la revistă exact asta era, colaboratori – și, mișcat de intenții secundare, a extins discuția despre ufologie și viața pe

alte planete. Menționarea numelui CBS i-a trezit interesul material: din moment ce-i plăcea revista și era director la o multinațională, s-a gândit, filfizonul putea să obțină pentru *A Pomba* anunțuri ale casei de discuri. Scurta întâlnire s-a terminat cu invitația lui Paulo de către Raul de a se duce la cină la el acasă, în ziua următoare, într-o zi de joi. În acele timpuri, viitorul scriitor încă nu depindea de I Ching, celebrul oracol chinezesc, pentru a decide ce să facă, dar nu lua nici o hotărâre fără să-și consulte „familia", alcătuită la acea vreme din Gisa și chiriașa Stella Paula. Până și ceva banal, cum ar fi să se ducă sau nu acasă la cineva, era supus la vot, așa cum avea să-și aducă aminte ulterior:

— Am avut o adevărată discuție ideologică în cadrul acelui minuscul grup hippy pentru a decide dacă trebuia sau nu să ne ducem să bem un pahar la Raul.

Chiar dacă știa că, în afară de ufologie, nu păreau să aibă ceva în comun, Paulo, cu gândul la posibilitatea de a obține venituri din publicitatea de la CBS, a votat în favoarea acceptării invitației. Gisa l-a însoțit, în timp ce Stella Paula, învinsă la voturi, nu s-a simțit obligată să se ducă. Joi seară, când se-ndrepta împreună cu Gisa spre întâlnire, Paulo s-a oprit la un magazin de discuri și a cumpărat un LP cu *Preludii pentru orgă* de Johann Sebastian Bach. Autobuzul care-i ducea din Flamengo în Jardim de Alah – micul și elegantul cartier dintre Ipanema și Leblon, în zona de sud din Rio, unde se afla apartamentul lui Raul – a fost oprit în drum de un raid al poliției. De când cu instaurarea dictaturii, în decembrie 1968, așa-numitele operațiuni de control, ca aceea, deveniseră o rutină în viața brazilienilor din orașele mari. Când a văzut totuși că polițiștii din autobuz cereau documentele tuturor pasagerilor, Gisa a simțit că e semn rău, o avertizare, și a zis că renunță. Însă Paulo a fost ferm în ceea ce hotărâse și, la opt seara, așa cum stabiliseră, au sunat la soneria apartamentului lui Raul. Întâlnirea a durat vreo trei ore. Pentru ca amintirea să nu se piardă, când a plecat de acolo, obsesivul Paulo s-a oprit la prima cafenea și, aplecat asupra barului, a notat pe coperta discului de Bach detaliile vizitei la cel pe care, din puțină familiaritate, încă îl numea „tipul". Toate spațiile în alb de pe anvelopa discului au fost ocupate de litere mici, aproape ilizibile:

Am fost primiți de soția sa, Edith, împreună cu o fetiță micuță, care trebuie să fi avut maximum trei ani. E totul tradițional, totul bine aranjat. Ne-au

servit cu farfurioare cu saleuri... De ani de zile nu mai iau cina la cineva care să aibă saleuri. Saleuri, ce lucru ridicol! Atunci a venit tipul:
— Doriți un whisky?
Normal că voiam whisky, nu? Băutură de bogați. Nici nu s-a terminat bine cina, Gisa și cu mine abia așteptam să plecăm. Iar atunci Raul a spus:
— Ah, voiam să vă cânt ceva din muzica mea.
Fir-ar al naibii, mai trebuia să ascultăm și muzică? Dar eu trebuia să obțin anunțul sub orice chip. Ne-am dus în camera servitoarei, acolo a luat ghitara și a cântat niște melodii superbe.
La sfârșit, tipul mi-a zis:
— Tu ai scris acel material despre farfuriile zburătoare, nu-i așa? Plănuiesc să mă-ntorc la cântat, nu vrei să-mi scrii niște versuri?
M-am gândit: să scriu versuri? Închipuie-ți cum să scriu eu versuri pentru tipul ăsta, care nu s-a atins de droguri în viața lui! N-a pus niciodată o țigară de canabis în gură. Nici măcar o țigară normală. Dar eram deja pe punctul de a pleca, iar eu nu vorbisem despre anunț. Am prins curaj și i-am cerut:
— Noi vom publica articolul tău, dar crezi că ne poți obține pentru revistă un anunț de la CBS?
Închipuiți-vă uimirea mea când mi-a zis că-și dăduse demisia de la CBS chiar în acea zi:
— Plec la Philips, fiindcă-mi voi urma visul. Nu m-am născut să fiu director, vreau să fiu cântăreț.
În acel moment, mi-am dat seama: măscăriciul sunt eu, tipul ăsta merită cel mai mare respect. Un tip care-și lasă slujba care-i oferă totul, pentru copil, pentru soție, servitoare, familie, saleuri!
Am plecat de acolo impresionat de acel tip.
25 mai 1972

Presentimentele Gisei nu erau în întregime greșite. Greșise anul, dar nu și data. În timp ce marca primul pas al lui Paulo în direcția visurilor sale – faima –, 25 mai, din coincidență, avea să fie și o dată crucială, o cumpănă a apelor în viața viitorului scriitor: ziua aleasă de destin, cu ani mai târziu, pentru o primă întâlnire a sa cu Diavolul, ceremonie pentru care se pregătea de când îl cunoscuse pe Raul Seixas. Călăuzit de Marcelo Ramos Motta, se simțea discipol al falangei Bestiei. Hotărât să se integreze în forțele maligne care-i cuceriseră pe Lennon și Charles Manson, începea procesul prin a fi acceptat în OTO ca novice, primul grad în ierarhia sectei. Spre norocul

său, călăuză nu avea să-i fie Motta, ci un alt militant al organizației, funcționar la Petrobras, pe nume Euclydes Lacerda de Almeida – al cărui nume magic era Frater Zaratustra, sau Frater Z. –, rezident în orașul fluvial Paraíba do Sul, la 150 de kilometri de Rio. „Am primit o scrisoare nepoliticoasă, ca întotdeauna, de la Marcelo", i-a scris Paulo lui Frater Z. când a aflat vestea. „Nu am voie să intru în contact cu el decât prin intermediul tău." Era chiar o ușurare să ai ca instructor un bărbat politicos ca Euclydes, și nu obraznic ca Marcelo Motta, care-i trata pe toți subordonații cu spatele. Fragmente extrase din scrisori adresate militanților OTO de Parzival XI (așa cum se autointituia Motta pompos) arată că Paulo fusese precaut când îl numise prost crescut pe șeful adepților Diavolului:

[...] *Este de preferat să nu-mi mai scrii. Dacă o faci, trimite-mi plicuri ștampilate și pregătite pentru răspuns – sau nu mai primești nici un răspuns.*
[...] *Evaluează-ți poziția pe scara vertebratelor, maimuțo!*
[...] *Dacă ești incapabil să te ridici în două picioare și să cauți Drumul prin forțele proprii, atunci stai în cameră, lătrând aidoma câinelui care ești.*
[...] *Nu ești mai mult decât un căcat la fundul maimuței.*
[...] *Dacă dintr-odată fiul cel mai iubit sau chiar tu te îmbolnăvești de o boală mortală, care necesită o operație costisitoare, și nu poți dispune de bani decât de la OTO, lasă-ți copilul să moară sau mori chiar tu. Dar nu te atinge de bani.*
[...] *Încă nu ai văzut nimic. Așteaptă până numele tău devine cunoscut ca membru al OTO. Serviciile secrete ale armatei, ale CIA, Shin-Beth* [serviciile militare de informații din Israel], *rușii, chinezii și nenumăratii preoți romani deghizați în inițiați imediat vor căuta să intre în contact cu tine.*

În cel puțin două rânduri, numele lui Paulo apare în corespondența lui Parzival XI cu Euclydes. În primul, rămâne impresia că viitorul autor intermediază publicarea, la Editura „Três" din São Paulo, a cărții *Echinocțiul zeilor*, scrisă de Crowley și tradusă în portugheză de Marcelo Motta:

[...] *Am intrat imediat în contact cu Editura „Três" prin reprezentantul său din Rio, și vom vedea imediat ce e cu povestea aceea privind publicarea* Echinocțiului zeilor. *Paulo Coelho este tânăr, entuziast și cu imaginație, dar încă e devreme să ne gândim că publicarea se va face chiar la acea editură.*

În cea de-a doua, pe Euclydes îl mustră conștiința că a transmis novicelui informații premature și exagerate despre puterea lui Parzival XI:

> [...] *Paulo Coelho zice că tu ai spus că eu am distrus masoneria în Brazilia. Vorbești prea mult. Chiar dacă ar fi adevărat, Paulo Coelho nu are maturitate magică să înțeleagă cum se fac aceste lucruri, și atunci devine confuz.*

În acea perioadă, Paulo avusese propriile experiențe de apropiere față de Diavol. Cu câteva luni înainte de a-l cunoaște pe Motta, precum și OTO, în una dintre interminabilele sale crize de angoasă, se lamenta patetic. Motivele erau multe, dar în spatele lor se întrevedea adevărul cunoscut: mai avea puțin și împlinea douăzeci și cinci de ani, dar rămăsese un om ca oricare altul, fără nici cea mai îndepărtată perspectivă ca, într-o zi, să devină scriitor faimos. Drumul părea fără ieșire, iar durerea era, de această dată, așa de puternică, încât, în loc să-i implore pentru ajutor pe Sfânta Fecioară sau pe infailibilul Sfânt Iosif, așa cum obișnuia să facă, Paulo a decis să se înțeleagă cu Prințul Întunericului. Dacă i-ar fi dat puteri pentru a-și realiza toate visurile, Diavolul ar fi primit în schimb sufletul său. „Ca un bărbat învățat și cunoscător al principiilor filozofice care guvernează lumea, umanitatea și Cosmosul", s-a lăudat el în jurnal, „sunt perfect conștient că Diavolul nu înseamnă Răul, ci doar unul dintre polii echilibrului umanității." Folosind un pix de culoare roșie („culoarea ființei supranaturale menționate"), a început să redacteze pactul, sub forma unei scrisori adresate Diavolului. Chiar din primele rânduri a fost clar că dorea să stabilească condițiile și nu avea să trateze cu intermediari:

> *Voiai asta de mult timp. Am simțit că Tu ai închis cercul în jurul meu și știu că Tu ești mai puternic decât mine. Ai mai multe interese să-mi cumperi sufletul decât am eu ca să ți-l vând. Oricum, trebuie să-mi fac o idee despre prețul pe care Tu vrei să mi-l plătești. Pentru asta, de azi, 11 noiembrie 1971, și până pe 18 noiembrie, voi face o experiență. Voi vorbi direct cu Tine, Regele Celuilalt Pol.*

Pentru a ritualiza negocierea, a scos o floare dintr-o vază și a strivit-o sub capacul mesei de scris, în același timp în care îi propunea lui Satana un fel de test spectral:

Voi masacra această floare galbenă și o voi mânca. Începând din acest moment, timp de șapte zile, voi face tot ceea ce vreau și voi reuși ceea ce vreau, pentru că Tu vei face asta pentru mine. Dacă sunt mulțumit de mostră, Îți voi da sufletul meu. Dacă e nevoie de vreun ritual, mă voi ocupa să-l urmez.

Drept dovadă de bună-credință, Paulo i-a promis Diavolului că, în perioada de valabilitate a experienței, avea să facă sacrificiul de a nu se ruga și a nu pronunța numele considerate sfinte de Biserică. Dar a ținut neapărat să spună că acela era un test, nu un contract etern. „Îmi păstrez dreptul de a mă întoarce înapoi", a continuat el, mereu cu litere roșii, „și vreau să adaug că fac asta numai mișcat de disperarea completă în care mă aflu." Ajustarea n-a durat nici măcar o oră. A închis caietul, a ieșit să fumeze o țigară și s-a dus la plajă. Când s-a întors acasă, era palid ca un mort, terorizat de nebunia pe care o făcuse. A deschis din nou caietul și a scris cu majuscule care ocupau toată pagina:

PACT ANULAT
AM ÎNVINS TENTAȚIA!

Paulo a încheiat episodul sigur că-l păcălise pe Diavol, însă inteligența lui nu avea de pierdut dacă aștepta. Cât timp întâlnirea celor doi nu avea loc, insista să invoce spiritul Răului în reportajele și articolele scrise pentru *A Pomba* și într-un nou proiect în care intrase, scenariile benzilor desenate. Create de el, ființele de Dincolo au prins viață în desenele Gisei și au ajuns să ilustreze paginile revistei. Buna receptare a seriei *Os Vampiristas*, care portretiza conflictele și peripețiile unui vampir pașnic și solitar, au împins-o pe Gisa să-și trimită lucrările la *King Features*, o puternică agenție americană de difuzare a benzilor desenate, de la care nici măcar n-a primit răspuns. Totuși, cuplul a reușit să plaseze comicsuri scrise de ei în două dintre principalele ziare din Rio, *O Jornal* și *Jornal do Brasil* – la acesta din urmă, Gisa și Paulo au creat un comics special cu micul vampir în suplimentul pentru copii, publicat duminica. Parteneriatul lor avea să dea naștere unui personaj foarte popular, Curingão, publicat pe fluturașii folosiți pentru pariurile de la Loteria Sportivă. Din când în când, apărea câte un comics realizat de cei doi chiar și în paginile bine-cunoscutului *Pasquim*, organ favorit al intelectualității din Rio. Supraviețuind practic fără anunțuri – deși ajunseseră să vândă 20 de mii de exemplare, un adevărat fenomen pe piața sărăcăcioasă

a contraculturii –, pe la mijlocul anului 1972 *A Pomba* era plină de datorii, amenințând să ducă la vale împreună cu ea și *2001*. Când editorul Eduardo Prado a anunțat că se gândește să închidă cele două publicații, Paulo și Gisa s-au mutat la ziarul *Tribuna da Imprensa*, unde aveau să se ocupe de o pagină întreagă, publicată sâmbăta, botezată cu același nume al revistei care murise la două numere după ce se născuse: *2001*.

Schimbarea de vehicul era un pas înainte pentru ca munca lor să iasă din sublumea farfuriilor zburătoare, a elfilor și vrăjitorilor și să se adreseze unui public mai amplu. Deși cu un tiraj modest în comparație cu marile ziare din Rio, *Tribuna* era un ziar respectat prin tradiția sa de luptă. Creat în 1949 de ziaristul Carlos Lacerda pentru a combate ideile, precum și pe membrii partidului și viitorul guvern al președintelui Getúlio Vargas (1951–1954), iar acum aflat în mâinile lui Hélio Fernandes, ziarul era o victimă favorită a cenzurii militare. Sosirea lui Paulo și a Gisei în vechea clădire de pe strada Lavradio, din apropiere de Lapa, coincidea cu perioada cea mai represivă din toată istoria dictaturii, iar asta se reflecta în activitatea de zi cu zi a publicației. De trei ani, redacția *Tribunei* era vizitată în fiecare noapte de oficiali ai armatei, care citeau totul și apoi decideau ce putea și ce nu putea fi publicat. Conform celor spuse de Hélio Fernandes, în acea perioadă o cincime din producția zilnică a redacției era aruncată de cenzori la coșul de gunoi. Chiar el era un exemplu pentru ceea ce se întâmplase cu persoanele vizate de violența regimului, fiindcă fusese arestat de nici mai mult, nici mai puțin decât douăzeci și șapte de ori din 1964, fiind întemnițat în două rânduri. Totuși, cum militanților puțin le păsa de temele ermetice și supranaturale, pagina realizată de Paulo și Gisa în *Tribuna* nu făcea obiectul nici unei amenințări. Oricum, vizibilitatea dată de ziar l-a încurajat pe viitorul scriitor să prezinte la departamentul de propagandă de la Petrobras proiectul unei benzi desenate realizate de el și Gisa pentru a fi distribuită la benzinăriile din rețeaua statală. Funcționarul care i-a primit a aprobat ideea, însă Paulo, preocupat să ofere maximum de seriozitate proiectului, a vrut să facă o demonstrație de bună-credință:

— Pentru ca Petrobras să nu aibă nici un risc, putem lucra gratis timp de o lună.

Tipul s-a întors:

— Pe gratis? Scuzați-mă, dar sunteți foarte amator. Aici, nimeni nu face nimic pe gratis. Mergeți și munciți mai mult, iar când veți fi profesionist, veniți din nou cu proiectul.

Încă suferind de refuzul primit, în august Paulo a fost invitat să-și însoțească mama și bunica maternă, Lilisa, într-o călătorie de trei săptămâni prin Europa. Era ocupat cu munca de jurnalist și a ezitat înainte să spună da, însă nu în fiecare zi puteai să refuzi o plecare în Europa cu toate cheltuielile plătite. Și, până la urmă, putea să lase gata benzi desenate pentru mai multe ediții din *Tribuna*, pentru ca Gisa să le facă ilustrația și diagramele cât timp el era plecat – fiindcă invitația din partea mamei n-o includea și pe iubită. Timp de douăzeci și una de zile, Paulo a vizitat muzee, ruine și catedrale pe traseul care a început la Nisa, în sudul Franței, și s-a terminat la Paris, trecând prin Roma, Milano, Amsterdam și Londra. Cu excepția a două sau trei escapade de sub paza mamei pentru a fuma hașiș, în Amsterdam, călătoria a fost folositoare și pentru a-l îndepărta aproape o lună de consumul zilnic de droguri.

Obișnuit cu o mamă metodică și obsesivă, când a ajuns acasă s-a înfuriat să vadă apartamentul cu fundul în sus și a constatat că cel puțin una dintre colaborările pentru *Tribuna* nu fusese predată la timp:

> *Casa este toată o dezordine, și asta m-a enervat enorm. Nici măcar măturată nu e. Factura de lumină n-a fost plătită, nici chiria, lucru care este o totală iresponsabilitate. Sunt atât de dezorientat de asta, că nu am nimic de scris.*

Și totuși, nu totul era rău în Brazilia. Cât fusese plecat, venise prin poștă o invitație tentantă. Profesoara Glória Albues, de la Secretariatul pentru Educație din Mato Grosso, pusese până la urmă pe hârtie un vechi proiect pe care și-l imaginaseră împreună într-o călătorie la Rio. Ideea era ca el să petreacă trei săptămâni, din două în două luni, în trei orașe din Mato Grosso – Campo Grande, Três Lagoas (azi, în Mato Grosso do Sul, stat care la acea vreme nu exista) și Cuiabá – pentru a ține cursul intitulat „Teatru și educație" pentru profesori și elevi din rețeaua publică de învățământ. Salariul era seducător – 1 500 de cruzeiro pe lună, echivalentul a 560 de reali în 2008 –, practic același pe care îl primea pentru *A Pomba* și *2001*. Dar exista un motiv suplimentar pentru a-l face pe Paulo să schimbe plăcerile din Rio cu neospitalierele opriri din Mato Grosso. Când fusese gândit proiectul cursului, nu avea legături cu OTO, însă acum, interesat să promoveze ideile lui Crowley, o luminiță i s-a aprins în minte: de ce să nu transforme el cursul într-un laborator de practici de magie neagră?

15

Paulo Coelho nu mai există. Acum e Lumina Eternă (sau Staars), numele magic pe care l-a ales pentru a-l venera pe Satana

Singur sau alături de Gisa, care îl însoțea în călătoria sa către satanism, Paulo a testat așa-numitele exerciții sau practici magice. Un exercițiu pe care-l făcea în mod frecvent era, în primul rând, să culeagă dintr-o grădină o frunză de *Sansevieria trifasciata*, plantă cu frunze tari și ascuțite, cunoscută popular sub numele limba-soacrei sau, în Brazilia, drept sabia-Sfântului-Gheorghe. Dacă era realizat în public, exercițiul îl punea de obicei pe începător într-o situație ridicolă: să facă zece pași ținând strâns planta ca și cum ar fi fost o sabie, să se-ntoarcă spre apus, după care să facă o reverență spre cele patru puncte cardinale, îndreptând „sabia" spre fiecare dintre ele și strigând cât îl țineau plămânii:

— Forța e în vest!

Fiecare pas spre stânga era însoțit de un răcnet, scos cu ochii îndreptați spre cer:

— Înțelepciunea e în sud! Protecția e în est! Victoria e în nord!

După ce era dusă acasă, sabia-Sfântului-Gheorghe era tăiată în unsprezece bucăți – unsprezece este numărul magic al teoriei thelemite – cu un briceag sau un cuțit înfipt mai întâi în pământ, apoi încălzit în foc și trecut prin apa mării. Imediat, cele unsprezece bucățele erau așezate pe masa din bucătărie, pentru a forma simbolul lui Marte – cercul care are deasupra o mică săgeată și care reprezintă și sexul masculin –, în timp ce apa se fierbea într-o oală. Amestecate cu petale desprinse de la doi trandafiri galbeni, bucățile de sabia-Sfântului-Gheorghe erau puse în apă fierbinte. Întreaga ceremonie trebuia realizată în așa fel, încât sucul gros și vâscos să fie gata chiar la unsprezece noaptea – după cum spunea *Liber Oz*, la ora Soarelui –, când avea să fie amestecat cu apa pentru îmbăiere, în care novicele se cufunda și în care stătea până la miezul nopții, ora lui Venus. După ce a trăit una

dintre aceste experiențe, Paulo s-a șters, după care a scris în jurnal, stând aproape pe întuneric și cu caietul luminat numai de flacăra unei lumânări:

Știu că acest ritual poate părea extrem de naiv. A durat, cu totul, aproape două ore. Dar pot spune că, în cea mai mare parte a timpului, am fost în contact cu o dimensiune diferită, unde lucrurile sunt legate între ele prin Legi (Cauze secundare). Simt mecanismul, dar încă nu sunt în stare să-l înțeleg. Și nici nu reușesc să raționalizez mecanismul. Simt doar că intuiția funcționează foarte aproape de raționalizare, iar aceste două sfere aproape că se ating. Ceva mă face să cred că Diavolul chiar există.

O altă ceremonie care se repeta frecvent era așa-numitul „Mic Ritual al Pentagramei", vrăjitorie ce consta în a întinde pe jos un cearșaf alb pe care se picta, cu verde, o stea cu cinci colțuri. Desenul era înconjurat cu un fir de sfoară îmbibat în sulf, cu care Paulo a desenat semnul lui Marte. După ce s-au stins luminile, o singură lampă stătea agățată în vârf, chiar în centrul pentagramei, pentru a simula o coloană de lumină. Cu o sabie în mână, complet gol și îndreptat spre sud, călca pe mijlocul cearșafului, făcea „o aripă a Dragonului" – poziție de yoga, în care se ghemuia pe jos – și sărea în sus, ca o broască, în timp ce repeta cu voce tare incantații către Diavol. În una dintre aceste ocazii, ceremonia s-a terminat în mod neobișnuit, după cum a înregistrat el în jurnal:

La sfârșitul primei jumătăți de oră, problemele mele personale au început să intervină serios în concentrare, consumându-mi multă energie. Am schimbat aripa Dragonului cu cea a Ibisului, ajungând să rămân strivit în mijlocul cercului, scuturându-mi corpul. Asta m-a excitat sexual și am ajuns să mă masturbez fără să mă gândesc la nici o femeie, ci doar la coloana de lumină de deasupra cercului. Am ejaculat în vârful coloanei, prin spasme succesive. Asta se pare că m-a consacrat definitiv. Bineînțeles că a contat mult complexul de vinovăție din timpul masturbării, dar a trecut imediat, atât de puternică a fost starea de extaz în care am rămas.

Și, chiar în timpul acestor tentative, încă netrupești, de a se apropia de Diavol, Paulo s-a pregătit pentru prima sa perioadă în Mato Grosso. A pregătit textele și traseele pentru *Tribuna* și pentru celelalte publicații cu care colabora și a dactilografiat un program pentru curs – în care cineva din afară

n-ar fi reușit să identifice nimic magic sau diabolic. „Acesta era trucul folosit dinadins, ca nimeni să nu-nțeleagă", mărturisea el mai târziu, „fiindcă știa că – folosind tehnici și ritualuri de magie pentru a preda profesorilor și adolescenților – săvârșește un act de supremă iresponsabilitate... Acolo, făceam magie de stânga, sau magie neagră: foloseam oamenii fără ca ei să știe, inocent, pentru experiențele mele magice."

Înainte de a pleca, Paulo i-a cerut permisiunea lui Frater Zaratustra să utilizeze la curs *Tabula Smaragdina* a lui Hermes Trismegistul, vademecum de treisprezece comenzi la fel de megalomane ca și ale sale – lucruri de genul „Pentru toate resursele, vei avea toată slava din lume", „Întreaga obscuritate va fugi de tine" sau „Forța ta e mai presus de toate forțele". Fără să știe că erau folosiți pe post de cobai pentru experimentele unei secte sataniste, locuitorii din Mato Grosso l-au primit cu brațele deschise. Venirea sa în fiecare dintre orașele participante la proiect era întâmpinată de presa locală cu elogii, exagerări și chiar o picătură de fantezie. După ce l-a comparat cu Plínio Marcos și Nelson Rodrigues, două dintre cele mai mari stele ale dramaturgiei braziliene, *Diário da Serra*, din Campo Grande, felicita guvernul fiindcă îl invitase pe Paulo să aducă în Mato Grosso un curs „care a fost încoronat de succes când a fost predat la Rio de Janeiro, în Belém do Pará și în Brasília". Tratamentul pe care l-a primit din partea ziarului *Jornal do Povo*, din Três Lagoas, avea să fie și mai generos:

> *A venit și vremea celor din Três Lagoas. Avem șansa de a simți una dintre marile expresii ale teatrului național: figura lui Paulo Coelho. La început, persoana sa aproape că nu ne spunea nimic. Însă Paulo Coelho e mare! Prototipul concretismului, unde totul e puternic, structurat și în creștere. O figură ca aceasta nu putea să nu existe, iar ăsta e un lucru care-l călăuzește mereu, suscitând în el capacitatea enormă de a transmite. Nevoind să păcătuim și să exagerăm, simbolic putem să-l comparăm cu Cristos, care a venit tot pentru a crea.*

De la farsa din Aracaju, când plagiase articolul lui Carlos Heitor Cony, nu mai primise atâtea salamalecumuri. Misionar cu normă întreagă, Paulo profita de puținele ore libere pentru a se pregăti și mai intens în domeniul misticismului, neinteresându-l prea mult modalitatea de acces în această lume misterioasă. În Três Lagoas, „împreună cu un tibetan care se afla acolo pentru a îndeplini o misiune", a fost la sediul Societății Braziliene Eubiose,

grup care apăra viața în armonie cu natura, și la loja masonică Marele Ordin din Brazilia. Când a aflat că exista o comună de indieni aculturați, la periferia orașului, s-a dus să-i viziteze în căutare de informații despre vrăjitoriile indiene. După trei săptămâni de muncă, a terminat de strâns bagajele la hotelul din Campo Grande și a făcut primul bilanț al experienței sale:

La început, munca mea cu Tabula Smaragdina *a fost o mare decepție. Nimeni n-a înțeles exact cum funcționa (nici măcar eu, cu toate laboratoarele și improvizațiile pe care le-am făcut în această privință). Oricum, sămânța a fost lansată în tărtăcuța cursanților, și unii și-au modificat mult raționamentul și au ajuns să gândească în alt mod. O cursantă a intrat în transă la unul dintre cursuri. Marea majoritate a reacționat negativ, iar munca mea a avut sens numai în ultima zi de curs, când am reușit, într-un fel sau altul, să le înlătur blocajele emoționale. Bineînțeles că vorbesc de o desfășurare pur și simplu dramatică în ceea ce privește Tabula. Poate că, dacă ultima zi de cursuri ar fi fost prima, aș fi reușit ceva interesant cu ei.*
Ah, ca să nu uit: ieri, am ieșit prin oraș pentru a culege niște plante (terminasem de citit Paracelsus și urma să fac un ceremonial) și am văzut o plantă de canabis plantată în fața agenției Banco do Brasil. Imaginează-ți!

Întors la Rio, Paulo a aflat de la un coleg de la *Tribuna* că redacția de la *O Globo* avea nevoie de oameni. Faptul de a scrie pentru publicația care se proclama drept „cel mai mare ziar din țară" era ispititor; a reușit să stabilească, prin cineva, o întrevedere cu Iran Frejat, temutul șef de la redacția ziarului care aparținea familiei Marinho. Dacă ar reuși să intre acolo, ar dispune de un instrument adevărat pentru a putea răspândi ideologia OTO. În nenumărate rânduri, în corespondența sa cu Frater Zaratustra, a pus pagina săptămânală din *Tribuna* la dispoziția sectei, dar nu i s-a cerut niciodată nimic. Comentând cu Raul Seixas despre interesul față de un post disponibil la *O Globo*, acesta a încercat să-l facă să se răzgândească, fluturându-i din nou propunerea pentru un parteneriat muzical:

— Lasă asta. Nu te duce să ceri de muncă de la nici un ziar, hai să facem muzică. TV Globo vrea să înregistreze din nou *Beto Rockefeller* [telenovela înnoitoare și de mare succes realizată de fosta TV Tupi în 1968–1969] și mi-a cerut să fac coloana sonoră. De ce să n-o facem împreună? Eu compun muzica, iar tu scrii versurile.

În timp ce Paulo își bătea capul, pierdut între supranatural și necesitatea de a-și câștiga pâinea, Raul își construia cariera de cântăreț, dedicându-se exclusiv muzicii: avea un LP pe piață – *Sociedade da Grã Ordem Kavernista*, înregistrat aproape clandestin la CBS, cu câteva săptămâni înainte de a-și da demisia – și se pregătea să participe la cea de-a șaptea ediție a Festivalului Internațional de Muzică, organizat de Rede Globo. În cazul lui Paulo, să accepte parteneriatul însemna să se întoarcă la poezie, lucru pe care jurase să nu-l mai facă niciodată. Cel puțin în acel moment, postul disponibil de la *O Globo* părea mai la îndemână și voia să încerce. După ce a stabilit întrevederea cu Frejat, a apărut la ora programată în clădirea din strada Irineu Marinho, s-a prezentat la reporterul-șef – care părea foarte prost dispus – și s-a așezat într-un colț al redacției, așteptând să fie chemat. Înainte de a ieși din casă, Paulo își vârâse în buzunar un volum de poezii ale lui San Juan de la Cruz, care să-l ajute să-și ocupe mintea cât timp aștepta. La ora 2 după-amiaza, la un ceas după ce ajunsese, Frejat încă nu se uitase la el, deși trecuse de mai multe ori prin fața lui, dând ordine și distribuind hârtii pe birouri. Paulo s-a ridicat, și-a luat o cafea într-un termos, și-a aprins o țigară și s-a așezat la loc. Când ceasul arăta ora 3 după-amiaza, și-a pierdut răbdarea. A smuls paginile cărții pe care o citea, le-a mărunțit în zeci de bucățele, și-a umplut mâinile cu grămada de hârtie, s-a ridicat și a aruncat totul pe biroul lui Frejat. Gestul neobișnuit l-a luat prin surprindere pe ziarist, care a reacționat cu un hohot de râs:

— Ce-i asta, băiete? Ai înnebunit?

Paulo a vorbit încet, dar răspicat:

— De două ore aștept aici, n-ai observat? Faci asta doar pentru că-ți cer un loc de muncă? Asta-i lipsă de respect!

Frejat a încheiat subiectul cu o reacție surprinzătoare:

— Bine, scuză-mă! Postul liber îl voiai? Atunci hai să facem un test: dacă-l treci, postul e al tău. Poți să începi chiar acum. Du-te la Santa Casa și numără morții.

Morții? Da, una dintre sarcinile sale zilnice avea să fie exact asta: să treacă pe la Santa Casa de Misericórdia și pe la alte două mari spitale din Rio pentru a aduna listele cu numele celor morți, care în ziua următoare aveau să umple pagina din ziar dedicată necrologurilor. În ciuda experienței de la *Diário de Notícias* și de la *Tribuna*, avea să lucreze la *O Globo* ca începător. Ca reporter stagiar B, cel mai modest grad din carieră, lucra șapte ore pe zi, cu o zi liberă pe săptămână, și avea un salariu de 1 200 de cruzeiro pe lună – aproape

În perioada din Mato Grosso, Paulo recurge la tehnici și ritualuri de magie neagră la cursurile sale de teatru pentru adolescenți.

700 de reali în 2008. Primele săptămâni au fost petrecute cu ceea ce el numea „reportaje despre natura moartă" sau „acoperirea manifestațiilor pacifiste" – vizitele zilnice la morgile din oraș. Morții iluștri, precum politicienii și artiștii, erau pentru reporterii mai experimentați, care redactau necrologurile sau așa-numitele materiale „comemorative". Dacă macabra cursă zilnică se termina mai repede, făcea o plimbare prin zona cu prostituate, în Mangue, pentru a sta de vorbă cu ele.

Deși nu era angajat cu acte în regulă – și la fel proceda cu majoritatea novicilor mare parte a trusturilor de presă braziliană (ceea ce însemna că nu aveau acces la nici un beneficiu social) –, putea să ia masa la ieftinul restaurant al firmei. Pentru suma modică de șase cruzeiro – aproape trei reali în 2008 –, lua prânzul sau cina la bufetul ziarului, la ale cărui mese îl tot vedea pe nimeni altul decât proprietarul *O Globo*, Roberto Marinho în persoană, ducând farfurii, tacâmuri și șervețele. Și patronul, după câte se pare, îl observase. La câteva zile după ce s-au întâlnit la coada de la bufet, Paulo a aflat de la Frejat că „domnul Roberto", așa cum era cunoscut jurnalistul și omul de afaceri, l-a pus să-l anunțe că avea de ales: ori se tundea – la vremea aceea, avea părul până la umeri –, ori, dacă nu, nu mai era nevoie să se întoarcă la redacție. Să lucrezi la *O Globo* era mai important, așa că s-a supus exigenței fără mari probleme, tunzându-și coama neagră. Oricum, puțin câte puțin, redactorii austeri cu sacou și cravată lăsau locul unei faune neîngrijite, care-i speria pe cei mai în vârstă. Unul dintre principalii editorialiști de la *O Globo*, dramaturgul Nelson Rodrigues, a ajuns să denunțe invazia printr-un articol aspru, intitulat „Inteligența hippy":

Acum câteva zile, un prieten al meu a trecut pe la unul dintre cele mai mari ziare ale noastre. S-a întors înspăimântat. Văzuse o redacție de hippy. Văzuse, în primul rând, redactori desculți. Am ținut să-mi manifest îndoiala: „Chiar desculți?" A jurat: „Să mă orbească Dumnezeu dacă mint!" Un altul scria cu o maimuță pe umăr. Iar prietenul meu nu înțelegea ce era cu maimuța. Și vreo trei sau patru semănau exact cu acel Satana, asasinul frumoasei Sharon. Într-un cântec, o stagiară căuta lindini în capul unui coleg. Și, uite-așa, dintr-odată, un șobolan gestant trece pe acolo în fugă, și ea se oprește. Trecuse un cronicar al cărui miros era mai rău decât cel de pe plaja Ramos. Iar stagiarele leneveau printre mese și scaune, ușoare, agile, slăbănoage ca silfidele.

Chiar și așa, Paulo a fost solicitat în timpul reportajului la două sau trei urgențe, lăsând ca superiorii săi să înțeleagă că novicele cu ochi profunzi știa să scrie și avea dezinvoltură pentru a face interviuri. Fără să fie niciodată detașat pentru subiecte mai relevante, a început să iasă în fiecare zi pe stradă la fel ca și ceilalți reporteri, asupra cărora părea să aibă mereu un avantaj: aproape niciodată nu se întorcea în redacție cu mâinile goale. Ceea ce nu știau șefii săi era că, atunci când nu găsea persoane de intervievat pentru a îndeplini sarcinile, pur și simplu inventa reportajele – cu toate costumele, declarațiile și personajele ieșite din imaginația sa. În una dintre aceste ocazii, Paulo a primit sarcina să realizeze un reportaj despre persoanele a căror activitate are legătură cu Carnavalul. A petrecut toată ziua pe stradă, s-a întors la redacție și spre seară i-a dat editorului, experimentatul Henrique Caban, cinci foi de interviuri cu „Joaquim de Souza, paznic", „Alice Pereira, chelneriță", „Adilson Lopes de Barros, proprietar de bar", printre alții. Reportajul se încheia cu „analiza comportamentului locuitorilor din Rio în timpul Carnavalului", o declarație a foarte dubiosului „psiholog Adolfo Rabbit". Noaptea, Paulo și-a notat pe hârtia cu reportajul, trasă la indigo, pe care o luase acasă, ceva ce nici măcar Caban sau altcineva nu avea să afle vreodată: „Acest material a fost ÎN TOTALITATE inventat."

Chiar dacă se folosea de stratageme condamnabile precum aceasta, adevărul este că-i mergea bine la ziar. Nu avea nici două luni de când începuse să lucreze, când și-a văzut un interviu, de data aceasta unul real, pe cel cu Luís Seixas, președintele Institutului Național de Asistență Socială (INPS), trecând pe prima pagină din *O Globo* în ziua următoare: „Medicamente pe gratis la INPS". Și imediat după a primit o veste bună: dacă accepta să fie jurnalist de serviciu pe timp de noapte, urma să primească o mărire salarială de 50%. Inconvenientul care-i îndepărtase pe majoritatea candidaților de acest loc – trebuia să lucreze în fiecare zi de la ora 2 până la 9 dimineața – nu era tocmai o problemă pentru cineva ca el, un insomniac ce părea să se simtă la fel de bine în întunericul nopții ca și la lumina soarelui. Atribuțiile jurnalistului de serviciu pe timp de noapte începeau cu citirea tuturor ziarelor concurente din ziua următoare, cumpărate chiar în cursul nopții de la standurile din centru, pentru a le compara cu ediția *O Globo* și a verifica subiectele care, eventual, meritau atenția ziarului. După ce făcea asta, căuta în buletinul de știri de la radio ce anume avea să constituie știre în ziua următoare, pregătind rezumatul pentru reporterii care aveau să vină de dimineață. În afară de asta, printre sarcinile sale era și cea de a decide ce întâmplări petrecute

pe timp de noapte necesitau sau nu prezența unui reporter sau a unui fotograf. În primele zile, s-a rugat să se întâmple ceva important în timpul programului său. „Într-o zi, o să apară marea bombă a nopții, iar eu va trebui să mă ocup de ea, extinzându-mi responsabilitățile", și-a notat el în jurnal. „Îmi plăcea mai mult celălalt program, dar să lucrez după acesta nu e neplăcut, dacă n-ar fi nenorocitul de Frejat, care mă prinde pe aici de dimineață." În cele aproape șase luni în care a ocupat această funcție, o singură întâmplare l-a obligat să mobilizeze reporteri și fotografi: asasinarea jucătorului Almir Albuquerque, sau „Pernambucanul", atacantul de la Flamengo, omorât cu focuri de armă de niște turiști portughezi, într-o încăierare de la restaurantul „Río Jerez", în zona de sud. Totuși, de cele mai multe ori, nopțile au decurs fără incidente, lucru care-i lăsa timp pentru ca, singur la redacție, să umple pagini de notițe, care apoi aveau să fie lipite în jurnal.

[...] *Cred că șeful Frejat nu mă place. I-a spus cuiva că sunt „cam intelectual".*
[...] *Așa cum i-am spus și Gisei, ceea ce-mi place în jurnalism e că nimeni nu durează mult. Toți cad și se ridică de la o oră la alta. Căderea lui Frejat e aproape și se va-ntâmpla, fiindcă toată redacția pune presiune. Nimeni nu are caracter agreabil în jurnalism. Cine are e linșat.*
[...] *Am citit în ziar că un tip a omorât o femeie cu lovituri de cuțit, fiindcă nu reacționa. Voi tăia știrea și i-o voi lăsa Gisei s-o citească. Sper s-o înțeleagă bine.*
[...] *Adalgisa a fost la Minas, lăsând casa într-un infern total. N-a predat paginația la* Tribuna, *n-a plătit lumina, și nici măcar n-a spălat hainele. Lucrurile astea mă enervează foarte tare. Mi se pare că n-are nici cea mai mică noțiune despre subiectul căsnicie. Acum, nu pot să plătesc lumina, iar casa va rămâne pe întuneric. Când am vorbit cu ea la telefon, mi-a zis că „a avut enorm de lucru", dar nu e așa. E doar o mare iresponsabilitate.*

Cum angajamentul său pentru cursul din Mato Grosso fusese făcut înainte de a începe să lucreze la *O Globo*, la sfârșitul lui 1972, după multe insistențe, Paulo a reușit să obțină de la ziar trei săptămâni libere, fără plată, pentru a preda orele de teatru. La începutul anului următor însă, problema a reapărut. „Mă aflu într-o dilemă față de cursul din Mato Grosso și slujba de aici, la cel mai mare ziar din țară", a scris el în jurnal. „Caban a zis că nu pot să merg și, după cum se pare, la una din două va trebui să renunț." În afară de asta, Raul insista în continuare asupra ideii de a lucra împreună. Pentru

a arăta cât de adevărat era interesul său de a-l avea ca textier, baianul a făcut un gest minunat: a semnat ca fiind a lui și a lui Paulo Coelho melodia *Caroço de Manga*, compusă doar de el, pentru coloana sonoră a viitoarei versiuni a telenovelei *Beto Rockefeller*. Deși nu era ceva neobișnuit, în lumea fonografiei, ca un autor „să fie în parteneriat" cu un prieten la o melodie, asta însemna și împărțirea egală a drepturilor generate de lucrare. Puțin câte puțin, personajul Raul Seixas începea să câștige loc în viața sa:

[...] *Este o plăcere să lucrezi noaptea. N-am făcut baie azi. Am dormit de la 9 dimineața la 7 seara. M-am trezit, iar Gisa nu plecase la muncă. L-am sunat pe Raul, ca să-l anunț că nu vom putea ieși azi.*
[...] *Sunt obosit. Am bătut la mașină toată ziua, iar acum nu reușesc să-mi aduc aminte melodia pe care i-am promis-o lui Raul.*
[...] *Raul e plin de scrupule nefolositoare pentru a face muzică comercială. El nu înțelege că, cu cât domini mai mult mijloacele informaționale, cu atât mai importantă devine acțiunea ta.*

Așa cum prevăzuse, în aprilie 1973 Paulo a trebuit să decidă dacă va continua sau nu la *O Globo*. Cum devenise o obișnuință, în toate ocaziile în care se vedea obligat să ia o decizie, importantă sau nu, și-a încredințat destinul *Cărții Schimbărilor* sau *I Ching*. Singur acasă și după ce s-a concentrat mai întâi, a aruncat pe masă cele trei monede ale oracolului chinezesc și a notat în jurnal hexagramele dezvăluite. Nu existau îndoieli: *I Ching* îl prevenea asupra slujbei de la ziar, avertizându-l că însemna „un lent și prelungit exercițiu care ducea la o nenorocire". Nu mai avea nevoie de nimic. În dimineața următoare, era încheiată definitiv efemera sa carieră la *O Globo*. Soldul fusese pozitiv, chiar și cel bancar. Bănuții strânși din vânzarea benzilor desenate, cursul din Mato Grosso, pagina din *Tribuna* și munca la *O Globo* nu numai că au plătit cheltuielile de zi cu zi, ci i-au permis și ca, mereu sigur pe el, să poată începe să-și investească teancul de bani ca un modest, dar atent participant la bursa de valori. „Mi-am pierdut banii în acțiuni la Banco do Brasil. Sunt învins...", își nota el la acea vreme în jurnal, pentru ca, peste câteva zile, să-și revină. „Acțiunile de la Petrobrás, care erau doar 25 când le-am cumpărat eu, azi sunt 300."

În timpul ce a trecut din ziua în care și-a dat demisia de la *O Globo* și a început parteneriatul cu Raul Seixas, Paulo a făcut câte puțin din toate. În afară de activitățile pe care și le păstrase, a început din nou să predea la

cursul de admitere la facultate, a început să conducă show-uri ale prietenului său muzician și a lucrat ca actor la filmul porno *Os Mansos* – în care, alături de stele de calibru precum José Lewgoy, Sandra Bréa și Heloísa Mafalda, juca rolul unui fiu de calabrezi trădat de soție. Nemaifiind obligat să-și petreacă nopțile în redacție, program care-l făcea să-și petreacă ziua dormind, a început să se întâlnească cu Raul, azi la unul, mâine la celălalt, pentru a duce mai departe parteneriatul amânat de atâtea ori. Perspectiva de a lucra împreună avea o atracție suplimentară pentru Paulo: dacă *Caroço de Manga* genera deja drepturi de autor substanțiale în contul său bancar, era de imaginat ce însemna să fie textier într-un disc de succes. Pentru a nu lovi în pretențiile hippy ale prietenului său, Raul nu vorbea de bani pentru a-l flata:

— Acest fel de a fi al tău de artist neînțeles nu duce la nimic. Dacă vrei să acționezi, trebuie să vorbești cu oamenii în așa fel, încât să înțeleagă ce vrei să spui.

Cu experiența celui care, în așa scurt timp, devenise autorul a peste optzeci de melodii înregistrate de diverși interpreți – deși spunea că nu-i place nici una dintre ele –, baianul avea abilități suficiente pentru a corecta prejudecățile pe care Paulo încă le cultiva împotriva oricărei forme de versificare. „Ca să vorbești serios cu oamenii, nu e nevoie să vorbești greu", repeta Raul, în interminabilele conversații pe care le aveau. „Din contră, cu cât ești mai simplu, cu atât mai serios poți fi." Didactic, aproape profesoral, îi explica faptul că treaba asta nu era un balaur cu șapte capete:

— Să faci muzică înseamnă să scrii în douăzeci de rânduri o poveste pe care cineva o poate asculta de zece ori fără să se plictisească. Dacă reușești asta, înseamnă că ai făcut marele pas: vei realiza o operă de artă pe care o înțelege toată lumea.

Și așa au început. Mai mult decât simpli parteneri muzicali, cu trecerea lunilor cei doi au devenit mari prieteni – sau, cum le plăcea amândurora să le spună ziariștilor, „inamici intimi". Ei și soțiile lor ieșeau împreună și se vizitau în mod frecvent. N-a fost nevoie de mult pentru ca Raul și Edith să fie atrași de vertiginosul farmec al drogurilor și al magiei negre. La acea vreme, de fapt, drogurile erau pe planul doi în viața lui Paulo, atât de mare era fascinația pe care o exercitau asupra lui misterele pe care Frater Zaratustra și OTO i le dezvăluiau. Mult proclamata „inamicitate intimă" dintre cei doi nu era doar o expresie, și părea că se născuse odată cu prietenia. Dacă Raul îi deschisese poarta spre faimă și noroc noului său prieten, acesta îl recompensase introducându-l în lumea lucrurilor secrete, într-un univers în care

nu aveau acces muritorii de rând. Contrar a ceea ce s-au săturat ambii să afirme de-a lungul vieții, ceea ce părea a fi un schimb de politeți nu era mai mult decât o subtilă, aproape imperceptibilă dispută personală, în care fiecare își punea cărțile pe masă: Raul cunoștea drumul către faimă, însă Paulo era cel care știa cum să ajungă la Diavol.

Primul rezultat al muncii lor împreună a apărut în 1973, sub forma unui LP intitulat *Krig-Ha, Bandolo!* – nume luat dintr-un strigăt de război al personajului Tarzan, eroul a două romane ale lui Edgar Rice Burroughs, de la cinema și din benzile desenate. Din cinci cântece la care Paulo a apărut ca textier, numai unul, *Al Capone*, a devenit hit, dintre cele pe care oamenii le cântă pe stradă. *Krig-Ha* a pus în evidență un excelent Raul Seixas textier. Cel puțin trei dintre cântecele la care era textier și compozitor – *Mosca na Sopa*, *Metamorfose Ambulante* și *Ouro de Tolo* – erau în continuare difuzate la radio la mulți ani după moartea sa, în 1989. Deși nu fusese un hit, discul i-a permis lui Paulo ca, în sfârșit, să poată vedea banii cu adevărat explodând în contul său bancar. Când a cerut soldul de la agenția Banco do Brasil din Copacabana, la câteva săptămâni după lansarea *Krig-Ha*, nu i-a venit să creadă când a văzut că Philips, producătorul discului, depusese nici mai mult, nici mai puțin de 240 de milioane de cruzeiro – cam 400 de mii de reali în 2008 –, o grămadă de bani, cum nu văzuse până atunci.

Rezultatul discului a permis ca cei patru – Paulo și Gisa, Raul și Edith – să sărbătorească în exces. Au luat avionul și, după ce au petrecut o săptămână ca niște copii la Disney World, din Florida, au vizitat Memphis, în Tennessee, orașul natal al lui Elvis Presley, și au hoinărit timp de o lună prin New York. În una dintre numeroasele plimbări pe care le-au făcut în Big Apple, cele două cupluri au bătut într-o zi la ușa Dakota Building, clădirea cenușie, neogotică și sinistră, de apartamente, cu fața la Central Park, unde locuia beatlesul John Lennon și care fusese scena unui film clasic al satanismului, *Copilul lui Rosemary*, regizat de Roman Polanski. Mișcați, cine știe, de proverbiala lipsă de modestie braziliană, Paulo și Raul considerau că succesul lui *Krig-Ha* era garantat suficient pentru ca acei doi rockeri rahitici să poată să fraternizeze cu intangibila figură a autorului melodiei *Imagine*. Întorși în Brazilia, Paulo și Raul au dat interviuri, inclusiv pentru publicațiile internaționale, dezvăluind detalii ale conversației cu Lennon – care, după spusele lor, deși avea gripă, i-a primit împreună cu soția Yoko la o șuetă, au făcut schimb de partituri muzicale și chiar au luat în calcul posibilitatea de a face ceva împreună. Un comunicat difuzat presei, la întoarcerea în Brazilia, a dezvăluit cum fusese întâlnirea:

[...] *John Lennon a apărut cu o zi înainte de întoarcerea noastră. Am fost cu un jurnalist de la un post de televiziune din Brazilia. Imediat după ce ne-am așezat, jurnalistul a întrebat despre despărțirea lui de Yoko. Fără mari ceremonialuri, John i-a cerut imediat jurnalistului să se retragă, fiindcă nu voia să-și piardă timpul cu bârfe. Întâlnirea a început tensionat, din cauza acestui incident, John prevenindu-ne că orice tentativă de a capitaliza întâlnirea pentru a ne autopromova în Brazilia e foarte prost primită. După primele minute, tensiunea a dispărut și am stat de vorbă timp de jumătate de oră, fără oprire, despre prezent și viitor. Rezultatele acestei întâlniri vor fi divulgate puțin câte puțin, în funcție de desfășurarea situațiilor.*

Era o minciună curată. Cu trecerea timpului, versiunea a fost adaptată realității: Paulo și Raul nu fuseseră niciodată acasă la membrul formației Beatles, și nici nu fuseseră primiți de soția sa, Yoko Ono. Personajul cel mai apropiat de John Lennon cu care reușiseră să vorbească a fost portarul clădirii Dakota: la interfon, doar i-a informat sec că „domnul Lennon nu este acasă" – și nimic altceva. O altă invenție difuzată de comunicatul de presă spunea că membrul formației Beatles rămăsese foarte impresionat de un proiect pe care Paulo și Raul se pregăteau să-l lanseze în Brazilia, numit Societatea Alternativă.

Planul era să creeze o comunitate inspirată din experiența lui Aleister Crowley, de la începutul secolului al XX-lea, în Cefalu, Sicilia. Locul ales pentru sediul „Orașului stelelor", așa cum îl botezase Raul, era orașul Paraíba do Sul, unde locuise inițiatul Euclydes Lacerda, alias Frater Zaratustra. Rockerul baian intrase cu atâta repeziciune în lumea drogurilor și a magiei, încât, la un an după ce se cunoscuseră, nu mai aducea deloc a directorul priceput care apăruse la redacția *A Pomba* pentru a vorbi despre farfurii zburătoare. Bărbos și cu tunsoare afro, Raul a început să se îmbrace extravagant, cu pantaloni strâmți pe picior și evazați în partea inferioară, precum și sacou din lamé strălucitor, fără cămașă pe dedesubt, care-i lăsa la vedere pieptul palid, adânc și osos.

Când s-au întors din turneul american, cei doi prieteni au început să conceapă ceea ce avea să fie, de departe, cel mai mare succes al lor: LP-ul *Gita*. Din cele unsprezece melodii alese pentru a alcătui discul, șapte aveau textele scrise de Paulo și, dintre acestea, cel puțin trei au devenit mărci înregistrate ale celor doi: *Medo da Chuva*, *Gita* și *Sociedade Alternativa*. Prima denunța, chiar din versul de început, concepțiile deloc ortodoxe ale textierului

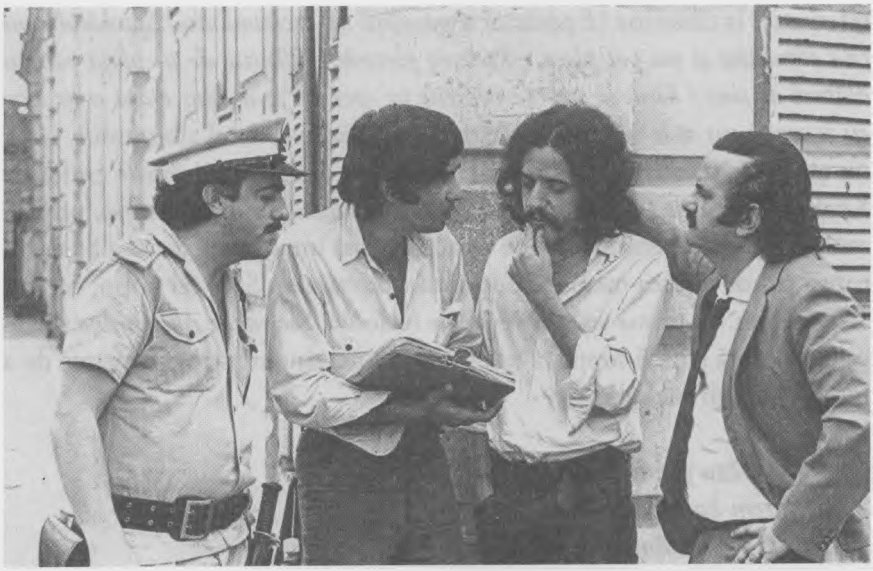

Paulo în timpul filmărilor pentru producția pornografică *Os Mansos*. În stânga, actorul Ari Fontoura, iar în dreapta Felipe Carone

Edith, Raul, Paulo și Gisa în Statele Unite

referitoare la căsătorie (*E păcat că te gândești că-s sclavul tău / Spunându-mi că-s soțul tău și nu pot pleca / Precum pietrele neclintite de pe plajă rămân alături de tine / Fără să știu de iubirile pe care mi le-a adus viața și pe care eu n-am putut să le trăiesc...*). Melodia care dădea și titlul albumului, *Gita*, nu era decât fidela și bine elaborata traducere a dialogului dintre entitățile Krishna și Arjuna, din *Bhagavad Gita*, text sacru al hinduismului, pe care autorii tocmai îl terminaseră de citit. Cea mai interesantă de pe album era totuși cea de-a șasea melodie, *Sociedade Alternativa*. Sau, cel puțin, ceea ce ascundea ea. La prima vedere, versurile melodiei *Sociedade Alternativa* sunau ca o inocentă glumă suprarealistă în jurul unei singure strofe, repetată de-a lungul întregii melodii:

Dacă vreau și vrei și tu
Să facem baie cu pălărie
Sau să-l așteptăm pe Moș Crăciun
Sau să discutăm de Carlos Gardel,
Atunci hai!

Totuși, în refrenul care deschidea și închidea melodia, se ascundea un mister. Pe fundalul corului care îi accentua vocea, Raul intona:

Fă ceea ce vrei, va fi întreaga Lege.
Trăiască! Trăiască! Trăiască Societatea Alternativă!

Ca și cum nu voiau să existe îndoieli referitoare la intențiile lor, autorii au transcris *ipsis litteris* fragmente întregi din *Liber Oz*, pentru ca, în final, să deschidă jocul, clarificând în serviciul cui se aflau amândoi. În timp ce Raul cânta refrenul, propria sa voce, mixată în planul al doilea, recita:

Numărul 666 se numește Aleister Crowley!
Trăiască! Trăiască!
Trăiască Societatea Alternativă!
Legea Thelemei
Trăiască! Trăiască!
Trăiască Societatea Alternativă!
Legea celui puternic
Aceasta e legea noastră și bucuria lumii

Trăiască! Trăiască!
Trăiască Noul Eon!

Deși numai cei inițiați măcar puțin în lumea lui Crowley înțelegeau asta, Paulo Coelho și Raul Seixas au decis să devină purtătorii de cuvânt ai OTO – și, în consecință, ai Diavolului. Pentru mulți dintre ascultătorii săi, era un mesaj cifrat, pentru a păcăli cenzura, și apăra o nouă societate ca alternativă la dictatura militară. Aceasta părea să fie și părerea guvernului: după ce a acceptat înregistrarea melodiei *Sociedade Alternativa*, cenzura a interzis ca ea să fie cântată la show-urile pe care Raul le făcea în afara Braziliei. Cu sau fără cenzură, adevărul e că totul mergea atât de bine, încât Paulo ajunsese la concluzia că zilele sale de penurie materială și emoțională se terminaseră. În acea noapte, așa cum obișnuia să facă adesea, în loc să scrie, a înregistrat jurnalul pe o casetă, cu un ton dramatic, ca și cum s-ar fi aflat pe scenă:

Pe 15 aprilie 1974, la douăzeci și șase de ani, eu, Paulo Coelho, am terminat de plătit crimele comise. Abia la douăzeci și șase de ani am avut conștiința curată, după ceea ce am plătit. Acum, dă-mi recompensa.
Vreau acum ceea ce mi se datorează.
Ceea ce mi se datorează va fi ceea ce-mi doresc eu!
Iar eu îmi doresc bani!
Îmi doresc putere!
Îmi doresc glorie, nemurire și iubire!

Atâta timp cât celelalte dorințe nu se realizau, el se bucura de bani, glorie și iubire. La începutul lunii mai, Raul l-a invitat, împreună cu Gisa, să se ducă la Brasília, unde aveau să dea trei spectacole în timpul Festivalului Națiunilor, organizat în capitala federală în zilele de 10, 11 și 12. Acolo, avea să înceapă o perioadă de promovare a LP-ului *Gita*, care urma să fie lansat pe piață câteva săptămâni mai târziu. Ca un sclav al lui *I Ching* care era, Paulo a răsfirat cele trei monede ale oracolului de mai multe ori pe masă, până s-a asigurat că excursia nu reprezenta nici un risc. Instalați la Hotelul Național de la acea vreme, într-o după-amiază de vineri, ziua primului show, cei doi au fost chemați de poliția federală pentru o procedură devenită rutină în comportamentul cenzurii: să le repete artiștilor ceea ce puteau și ce nu să cânte în public. Colonelul și funcționarul care i-a primit le-a explicat că, în cazul

lor, singura melodie interzisă era *Sociedade Alternativa.* Cu lumea îngrămădită în cele mai îndepărtate colțuri ale sălii de sporturi unde cântau, primele două spectacole au decurs fără probleme. În noaptea de duminică, a show-ului de închidere, lui Raul, care-și petrecuse după-amiaza și seara devreme fumând canabis, i s-a întâmplat „un lucru ciudat". De la o oră la alta, nu reușea să-și amintească nici măcar un vers din melodiile prevăzute. În timp ce trupa ținea publicul ocupat, baianul s-a așezat pe vine pe marginea scenei și i-a murmurat partenerului, care stătea în primul rând:

— Domnule Paulete, ajută-mă, că mă doare. Urcă-te aici și ține publicul un minut până-mi dau cu apă pe față.

Raul l-a prezentat mulțimii pe Paulo ca pe „partenerul meu drag", după care i-a cedat microfonul. Cum publicul acompania trupa bătând din palme, strigând refrenul interzis, Paulo pur și simplu a făcut același lucru și a început să cânte laolaltă cu publicul:

Trăiască! Trăiască! Trăiască Societatea Alternativă!
Trăiască! Trăiască! Trăiască Societatea Alternativă!

Întors la Rio, a rezumat în câteva rânduri sfârșitul de săptămână petrecut în Brasília:

A fost o călătorie liniștită. Vineri, am avut un contact oficial cu guvernul, unde am vorbit cu șeful Cenzurii, un colonel al poliției federale. Duminică, am vorbit pentru mulțime, pentru prima dată am fost luat complet prin surprindere. Promovarea Societății Alternative se petrece în timpul acestor interviuri.

În acea săptămână, Paulo avea să ia o decizie importantă: să-și formalizeze intrarea în OTO ca „probaționist" (adică începător), ocazie cu care a jurat „devotament veșnic față de Marea Lucrare". Pentru adepții Diavolului, începând din acel 19 mai „anul 1974 al Erei vulgare", „numele profan" al lui Paulo Coelho de Souza avea să dispară, pentru a face loc unui „nume magic" pe care tocmai el și-l alesese: *Lumina eternă* – ori *Staars*, ori, pur și simplu, *313*. După ce și-a depus jurământul la poștă, a notat în jurnal: „Atâta a fost invocat, că El probabil scoate deja foc pe nări pe aici pe-aproape." Și așa era. În dimineața de 25 mai, la șase zile după intrarea sa în lumea întunericului, Paulo urma să aibă mult dorita întâlnire cu Diavolul.

16
Paulo scapă de Diavol și de polițiștii DOPS, dar ajunge într-un loc mai rău decât iadul: DOI-CODI

Grămada de bani pe care Philips o depusese cu un an în urmă în contul bancar al lui Paulo era numai o mostră a ceea ce avea să vină. În urma zgomotosului succes cu *Krig-Ha, Bandolo!* casa de discuri a lansat un compact-disc cu melodiile *Gita* și *Não Pare na Pista*, ultima fiind compusă pe drumul de la Rio la Bahia, când cei doi se întorceau după câteva zile de concediu la părinții lui Raul, în municipiul Dias d'Ávila, din interiorul ținutului baian. Obiectivul discului era doar să ofere publicului un LP *avant la lettre* al celui care urma să iasă pe piață în iunie, dar, în mai puțin de o lună, a atins 100 de mii de exemplare vândute, cifră care avea să le aducă autorilor un timpuriu „Disc de aur", primul dintr-o serie de șase pe care cele două cântece le-au câștigat împreună. De fiecare dată când un post de radio, fără să știe, invoca Diavolul, difuzând refrenul *Trăiască! Trăiască Societatea Alternativă!*, casa de înregistrări a celor doi parteneri avea de câștigat. În aprilie 1974, Paulo a cumpărat un apartament de 150 de metri pătrați pe strada Voluntários da Pátria, în Botafogo, la câteva străzi de locul în care se născuse și-și petrecuse copilăria, și s-a mutat acolo cu Gisa.

Pe 24 mai, într-o vineri, la două săptămâni după ministagiunea din Brasília, Raul l-a sunat să-i spună că fusese citat să se prezinte luni la DOPS pentru a „da clarificări". Obișnuit cu convocările frecvente pentru discuții privind acceptarea melodiilor pentru show-uri sau discuri, nu părea speriat, dar, pentru orice eventualitate, l-a rugat pe partener să vină împreună cu el. Imediat după ce a închis telefonul, Paulo a consultat *I Ching*, să vadă dacă exista vreun risc să se ducă însoțit de Raul la DOPS. Cum răspunsul a fost negativ – sau, cel puțin, a părut că era, din moment ce interpretarea oracolului, după spusele adepților săi, nu era mereu precisă –, nu s-a mai gândit la acest subiect.

Când s-a trezit, în dimineața de sâmbătă, Paulo a văzut pe noptieră un bilet de la Gisa, care plecase mai devreme și promitea să se întoarcă repede. Când și-a aruncat ochii pe prima pagină a ziarului *Jornal do Brasil* care fusese lăsat sub ușa de la intrare, data imprimată sub antet i-a atras atenția: erau fix doi ani de când îl cunoscuse pe Raul – și de când viața sa luase o mare întorsătură. A băut cafeaua, și-a aprins țigara, s-a uitat pe fereastră, de unde putea să vadă soarele care cădea pe trotuar, acolo jos, și s-a dus până în cameră să-și pună niște bermude, ca să-și facă plimbarea zilnică de o oră. A simțit în casă un ușor miros de arsură, a inspectat prizele și aparatele electrocasnice, dar n-a găsit nimic în neregulă. După ce a făcut doi pași, și-a dat seama că mirosul revenea, iar acum era mai puternic. Nu, nu. Acela nu era miros de scurtcircuit, ci de ceva care-i părea din ce în ce mai cunoscut. A simțit un fior când memoria l-a transportat în locul unde simțise același miros care acum îi invada apartamentul: morga de la Santa Casa de Misericórdia, pe care a frecventat-o zilnic, timp de mai multe luni, culegând date despre morți, pentru pagina de necrologuri de la *O Globo*. Era mirosul macabru al lumânărilor ce păreau aprinse în permanență, iluminând în sala funerară de la Casa de Misericórdia descompunerea acelor morți. Diferența era că mirosul care îmbiba totul în jurul său era atât de puternic, încât aveai impresia că vine de la o sută, o mie de lumânări ce ardeau în același timp.

Când s-a aplecat să-și lege șireturile, a avut impresia că podeaua din lemn se încovoaie în sus, apropiindu-se periculos de fața sa. Picioarele îi slăbiseră neașteptat, cuprins parcă de o amețeală foarte puternică, iar pieptul i s-a înclinat în față. Aproape că s-a prăbușit pe podea. Când vertijul i s-a accentuat, a încercat să-și aducă aminte dacă mâncase ceva ciudat, dar nu, nu era vorba de asta: de fapt, nu simțea greață, și nici nevoia de a voma, ci era doar luat de un vârtej ce părea să cuprindă totul în jurul său. Odată cu accesele de amețeală, care veneau și plecau, și-a dat seama că apartamentul fusese cuprins de o ceață întunecată, ca și cum soarele ar fi dispărut dintr-odată și norii cenușii ar fi invadat casa. Pentru o clipă, a crezut că trăiește momentul cel mai temut de utilizatorii de droguri – *bad trip*, călătoria, câteodată fără întoarcere, provocată de consumul de LSD. Dar nici despre asta nu era vorba. Trecuse mult timp de când nu mai pusese în gură nici măcar o fărâmă de LSD. Și nu auzise niciodată ca marijuana sau cocaina să fi dus pe cineva într-un infern ca acela.

A încercat să deschidă ușa și să iasă, însă teama îl paraliza. Acolo, pe stradă, putea să fie și mai rău decât în casă. În afară de vertijuri și de fum, îl speriau

Liberdade
Poder
Destino

Vida
Putrefação
Morte

A.·. A.·.

O JURAMENTO DE PROBACIONISTA

Eu, PAULO COELHO (nome profano) estando em gozo de saúde física e mental, neste 19 (nº) dia de MAIO (mês)

An LXX (ano a partir de 1904, em algarismos romanos), Sol

em TAURUS (signo zodiacal), de 1974 e.v. (ano da era vulgar, e.v.),

na presença de T. (inicial do moto do Neófito ou Neófita),

um(a) Neófito(a) da A.·. A.·., aquí me dedico a: Encetar a Grande Obra, que é obter um conhecimento científico da natureza e dos poderes de meu próprio ser.

Que a A.·.A.·. corôe a Obra, empreste-me de Sua sabedoria na Obra, me abilite a compreender a Obra!

Reverência, dever, simpatia, devoção, assiduidade, confiança eu trago à A.·.A.·.; e em um ano a partir desta data possa eu ser admitido(a) ao conhecimento e conversação da A.·.A.·.!

Testemunhe minha mão [signature] (assinatura mundana)

Moto LUZ ETERNA

(313)

Amor
Paixão
Deboche

Luz
Percepção
Escuridão

La data de 19 mai 1974 din Epoca Vulgară, numele profan al lui Paulo Coelho dispare și face loc „Luminii Eterne" – sau, pur și simplu, 313.

de-acum și zgomotele pe care le auzea, ca și cum o persoană sau vreo entitate ar fi spart totul în jurul său – dar lucrurile erau, în continuare, la locurile lor. Terorizat și fără putere să reacționeze, și-a văzut speranțele renăscând când a auzit telefonul sunând. I-a cerut lui Dumnezeu să fie Euclydes Lacerda, Frater Zaratustra, care era capabil să pună capăt acelui martiriu. A ridicat telefonul din furcă, dar aproape că a închis când și-a dat seama că invoca numele lui Dumnezeu pentru a vorbi cu un discipol al Diavolului. Înainte de Euclydes: cea care-l suna era prietena Stella Paula, pe care o recrutase pentru OTO. În plânsete și la fel de panicată ca și el, fata l-a sunat pentru a-i cere ajutor, fiindcă apartamentul ei era cuprins de ceață neagră, un puternic miros de ceva în descompunere și alte duhori sufocante. Acum, el era cel care a început să plângă incontrolabil. A închis telefonul și și-a adus aminte de remediul pe care îl folosea când exagera cu consumul de canabis sau cocaină: s-a dus la frigider și a băut mai multe pahare de lapte, unul după altul, apoi și-a băgat capul sub robinetul de la chiuveta din baie, lăsând apa rece să curgă. Mirosul de mort, ceața și vertijurile continuau, la fel ca și bocăniturile, atât de puternice, că-l obligau să-și ducă mâinile la urechi pentru a le diminua efectul.

Abia atunci, ca și cum memoria sa ar fi curățat o veche hieroglifă, a început să-nțeleagă ce se-ntâmplă. După ce a rupt complet legăturile cu credința creștină, și-a petrecut ultimii ani lucrând cu energii negative, în căutarea a ceva ce nici măcar Aleister Crowley nu reușise: să-l întâlnească pe Diavol. Ce se întâmpla în dimineața acelei zile era ceea ce Frater Zaratustra numea „refluxul de energii magice": primea tot ceea ce ceruse atât de mult în invocații și băi cu sabia-Sfântului-Gheorghe. Paulo se afla față-n față cu Diavolul. A simțit dorința de a se arunca pe fereastră, dar să sară de la etajul al patrulea însemna să se zdrobească de pământ, să sufere teribil, poate chiar să nu mai poată să meargă, însă, chiar și așa, nu voia să moară. Plângând ca un copil părăsit, cu mâinile peste urechi și cu capul îngropat între genunchi, și-a adus aminte de fragmente din amenințările pe care părintele Ruffier le fulgera de la amvonul capelei Colegiului „Santo Inácio". Cu memorie uimitoare, a văzut brațele scurte și groase ale călugărului originar din sud, ridicându-se spre cer în mijlocul blestemelor:

[...] *Suntem în iad!* [...] *Aici se văd numai lacrimi și se aude numai scrâșnetul dinților din silă pentru celălalt.*

[...] *În timp ce plângem de durere și de remușcare, Diavolul ne zâmbește cu un surâs care ne face să suferim și mai mult. Dar cea mai grea pedeapsă, cea mai mare durere, cea mai mare suferință este că nu avem nici o speranță. Suntem aici pentru totdeauna.*

[...] *Și diavolul va spune: dragul meu, suferința ta încă n-a-nceput!*

Asta era, se afla în iad – iad mult mai rău decât făgăduise părintele Ruffier și la care părea că se condamnase singur. Da, pentru că trecuse mult timp de când începuse – două ore? Trei? Pierduse noțiunea timpului –, iar Gisa nu dădea nici un semn de viață. Să se fi-ntâmplat oare ceva cu ea? Pentru a nu se mai gândi la asta, a-nceput să numere cărțile pe care le avea în casă, apoi discurile, tablourile, cuțitele, lingurile, furculițele, farfuriile, perechile de șosete, chiloții... Când a ajuns la ultimele piese, a luat totul de la-nceput: a numărat cărți, discuri... Era ghemuit sub chiuveta de la bucătărie, cu mâinile pline de tacâmuri, când a ajuns Gisa. La fel de năucită ca și el, înfiorată de frig și clănțănind din dinți, iubita sa i-a povestit ce se-ntâmpla, dar Paulo nu știa. Ea s-a enervat:

— Cum, nu știi? Tu știi totul!

Îmbrățișați, cei doi au îngenuncheat pe podeaua din bucătărie și au început să plângă. Când s-a auzit pe sine povestindu-i Gisei că-i era frică de moarte, Paulo a văzut renăscând fantomele de la Colegiul „Santo Inácio". „Ție ți-e frică să nu mori", țipa o dată părintele Ruffier, în fața colegilor lui, „iar eu sunt indignat de lașitatea ta." Și Gisa era rușinată să-l vadă atât de laș pe bărbatul care, cu câteva zile înainte, era atoateștiutor, machoul care o făcuse să se pună cu vrăjitorii nebuni de la OTO. În mijlocul acelui infern totuși, puțin îi păsa lui Paulo de părerea pe care o aveau despre asta părintele, iubita sau părinții. Singurul adevăr e că nu voia să moară și, cu atât mai puțin, să-și lase sufletul în mâinile Diavolului. A prins curaj și i-a susurat Gisei la ureche:

— Hai să căutăm o biserică! Să plecăm de aici direct la o biserică!

Militanta de stânga părea că nu-și recunoaște iubitul:

— Biserică? Dar ce vrei să cauți la biserică, Paulo?

Pe Dumnezeu. Voia o biserică pentru a-i cere lui Dumnezeu să-l ierte că se-ndoise de existența Sa și să pună capăt acelei suferințe. A tras-o pe Gisa până la baie, a deschis robinetul de apă rece de la duș și s-a ghemuit pe jos, alături de iubita sa. Mirosul urât, norul și zgomotele se aflau acolo în continuare. Paulo a-nceput să rostească cu voce tare toate rugăciunile pe care le

știa – *Bucură-te, Marie, Tatăl Nostru, Salve Regina, Crezul* –, până când și ea a-nceput să facă același lucru. Nu-și mai aduc aminte cât timp au rămas acolo, dar amândoi aveau vârfurile degetelor de la mâini învinețite și încrețite de la apă când Paulo s-a ridicat în fugă, s-a dus în sufragerie și a luat de pe etajeră o Biblie. Din nou sub apă, a deschis cartea sfântă la o pagină la întâmplare și a dat de versetul 24 al capitolului 9 din Evanghelia după Marcu, pe care el și prietena sa au început să-l repete, ca pe o mantră, sub duș:

Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!...
Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!...
Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!...

Cuvintele au fost repetate de cei doi cu voce tare ca un ditiramb, de zeci, poate chiar sute de ori. Paulo a renegat și a abjurat, tot cu voce tare, legăturile sale cu OTO, cu Crowley și cu toți diavolii care păreau că se dezlănțuiseră în acea sâmbătă. Când a revenit pacea, noaptea își făcea intrarea pe fereastra apartamentului. Paulo se simțea o zdreanță – fizic și emoțional.

Uimit de ceea ce tocmai trăise, cuplul n-a avut curajul să doarmă în apartament în acea noapte. Mobila, cărțile și obiectele din casă erau în continuare în același loc dintotdeauna, ca și cum nimic nu s-ar fi petrecut acolo, dar cel mai bine era să nu riște și au plecat să petreacă sfârșitul de săptămână la Lygia și Pedro, în Gávea. De când era împreună cu Paulo, Gisa frecventa casa familiei Coelho în mod regulat, fiind mereu bine primită, mai ales de Lygia, care o înconjura de dragoste. Nu era o excepție. Mama le tratase pe prietenele lui Paulo cu un respect special, afirmând că toți erau mulțumiți dacă relația ajungea la căsătorie. Nici măcar Vera Richter, ale cărei vârstă și stare civilă puteau să trezească proasta dispoziție într-o familie atât de conservatoare, n-a avut parte de un tratament diferit. Lygia știa că, dacă ar fi stat să aștepte o noră perfectă, băiatul îi murea necăsătorit. Pentru familia Coelho, defectul Gisei era radicalismul politic. La prânzurile lungi de duminică, în Gávea, când se adunau părinții, unchii și bunicii lui Paulo, Gisa nu renunța să-și apere ideile, chiar dacă știa că era o comunitate de salazariști, franchiști și, bineînțeles, apărători înfocați ai dictaturii militare braziliene. Deși se știa că renunțase la activitatea de militantă politică în cadrul mișcării studențești, punctele sale de vedere nu se schimbaseră. Marcos Medeiros Bastos, primul soț al Sôniei Maria, sora lui Paulo, își aduce aminte că fetei îi făcea plăcere să-i provoace pe cei mai în vârstă:

— La prânzurile unde ne adunam toți acasă la părinții sau la bunicii lui Paulo, în Gávea, ea avea o atitudine radicală. Cei mai în vârstă erau foarte conservatori, iar ea era o contestatară radicală.

Când cuplul a plecat, luni dimineață, doamna Lygia i-a invitat la o cină pe care avea s-o pregătească în acea seară pentru sora Heloísa, „mătușa Helói". Cu taxiul – Paulo încă nu învățase să conducă –, cei doi s-au întors în apartamentul din Voluntários da Pátria. Nici mirosuri, nici duhori, nici bucăți de geam spart, nimic nu indica faptul că, în urmă cu două zile, acel loc fusese scena a ceea ce amândurora li se părea, fără nici cea mai mică îndoială, un război între Bine și Rău. Când a ales hainele pe care să le pună după ce făcea baie, Paulo a hotărât să nu mai fie sclavul superstițiilor. A luat din dulap o cămașă de pânză albastru-deschis, cu mânecă scurtă și cu buzunare cu broderie colorată, făcută cadou de mama sa cu trei ani înainte – și pe care n-o purtase niciodată. Asta, din cauză că piesa vestimentară fusese cumpărată într-o excursie pe care părinții săi o făcuseră la Assuncion, capitala țării vecine al cărei nume, de la arestarea din Ponta Grossa, el nu-l mai pronunța. Când s-a îmbrăcat cu cămașa paraguayană, voia, înainte de toate, să-și demonstreze sieși că se eliberase de maniile ezoterice. A luat prânzul cu Gisa și, pe la două după-amiază, a trecut pe la apartamentul lui Raul, pentru a-l însoți la vizita de la DOPS.

Parcurgerea celor cei cincisprezece kilometri presărați de blocaje care despart Jardim de Alah, unde locuia baianul, de clădirea DOPS, din centrul orașului, le-a luat peste o jumătate de oră, timp petrecut pentru a discuta despre evenimentele care aveau să vină, despre difuzarea LP-ului *Gita*. Cu un an înainte, când fusese lansat albumul *Krig-Ha, Bandolo!*, cei doi conduseseră un „marș muzical" pe străzile comerciale din centrul vechi din Rio, idee a lui Paulo care a avut mare succes. Happeningul neobișnuit adusese minute prețioase de apariție la telejurnale, în afară de reportajele din ziare și reviste. Pentru *Gita*, voiau să facă ceva și mai extravagant. Liniștea cu care se îndreptau spre poliția politică sub dictatură militară, fără a fi însoțiți de un avocat sau de un reprezentant din partea casei de discuri, nu era o atitudine iresponsabilă. În afara faptului că erau artiști destul de cunoscuți – Raul, cel puțin, era –, nici unul dintre ei nu avea schelete în dulap. În afară de arestarea lui Paulo din Ponta Grossa, în 1969, și de hărțuielile cenzurii, nimănui nu-i putea fi imputat nici un act care să se fi confundat cu opoziția față de dictatură. Și regimul, oricum, exterminase toate grupurile de luptă armată care acționau prin țară. Cu șase luni înainte, la sfârșitul anului 1973,

Plimbarea muzicală a lui Paulo și Raul pe străzile centrale din Rio și inconfundabilul „Krig-Ha Bandolo", care a intrigat poliția

A FUNDAÇÃO DE RAUL SEIXAS E KRIG-HA
RAUL SEIXAS
PAULO COELHO
SAUDAÇÃO
1.055 - ESTÃO SALVOS AQUELES QUE AINDA ACREDITAM NA IMAGINAÇÃO POIS TEM VARIOS HOMENS, O MOMENTO, PORÉM, NÃO É DOS MELHORES. EM TODOS OS CANTOS DO MUNDO A IMAGINAÇÃO CEDE LUGAR A UMA PSEUDO-CRUELDADE LOUCA E INCONSCIENTE PARA ESTA CRUEL REALIDADE CHAMADA MOMENTO ATUAL, QUE ARRECADOU AS MELHORES MENTES DE NOSSA GERAÇÃO E DARÁ TRES GERAÇÕES DE ESCRAVOS DO MOMENTO ATUAL.
6.900 - A IMAGINAÇÃO NOS DA TRES PODERES
A EMBRAPUEZ SEM VERGONHA
E A VILA SEM MORTE.
4.000 - CADA HOMEM TEM SEU CAMINHO E SUA FORMA DE FALAR. A MINHA FOI KRIG-HA. DESTRUIREMOS, SEM COMPROMISSO ALGUNS OBSTACULOS E OUTROS ARRUMADOS DURANTE SECULOS DE CULTURA. SOMOS MAIS FORTES COM PARADAS QUE TEM ROCK-PSYCHEDELIC. ANDEMOS A LEAO DE OUTRAS. LIVRE DE SEGREDOS E A CHUVA E DAS VEIAS. KRIG-HA E APENAS O BOTAFORA DO MOMENTO.
8.002 - ERO ESTAVA PROCURANDO TUDO COM TODOS. A FORMA DE EXPRESSAR TUDO QUE A IMAGINAÇÃO PROPORCIONA NOS DIAS, QUE TODOS TEM DIREITO DE VIVER. ARRASTANDO TUDO E A TODOS. ESTAMOS EM TODOS OS MOMENTOS. NUNCA DESCOBRIMOS O QUE SOMOS, COM UM OBJETIVO: IMAGINAÇÃO A FRENTE PARA O HOMEM.
FINAL
NOS ESTAMOS NO ELEMENTO TERRA E CAMINHAMOS PARA O ELEMENTO FOGO.
Raul Seixas
Paulo Coelho

trupe ale armatei masacraseră ultimele focare de gherilă din Araguaia, în sudul statului Pará, lăsând un total de șaizeci și nouă de morți printre militanții PC din B. Odată anihilată opoziția armată, puțin câte puțin, mașinăria de represiune avea să fie dezactivată. Multe crime și atrocități erau – și aveau să fie comise în continuare – de regim, dar în acea zi de luni din luna mai 1974 nu era nici o nebunie să răspunzi la o notificare de la poliția politică – de când se știa că acuzațiile de tortură și eliminare a deținuților cădeau de cele mai multe ori în sarcina serviciilor de informații și a altă sectoare ale armatei, marinei și forțelor aeriene.

Când taxiul i-a lăsat la ușa centenarei clădiri cu trei etaje din strada Relação, la două străzi de birourile casei de discuri Philips, era ora 3 fix, pe 27 mai. În timp ce Paulo se așeza să citească ziarul pe o bancă de așteptare, Raul i-a arătat funcționarului de la ghișeu notificarea și imediat a intrat pe un coridor. Jumătate de oră mai târziu, rockerul se întorcea. Fără să se adreseze partenerului, care se pregătea deja să iasă, Raul s-a dus până la un telefon public de pe perete, s-a prefăcut că formează un număr și a început să cânte încet ceva în engleză:

My dear partner, the men want to talk with you, not with me... „Dragul meu partener, oamenii vor să vorbească cu tine, nu cu mine..."

Cum Paulo nu părea să înțeleagă trucul folosit pentru a-l anunța că se afla în pericol, Raul a continuat să bată cu degetele în telefon și să repete, ca și cum ar fi fost un refren:

They want to talk with you, not with me...
They want to talk with you, not with me...
„Vor să vorbească cu tine, nu cu mine.
Vor să vorbească cu tine, nu cu mine."

Paulo în continuare nu înțelegea nimic. În picioare, gata să plece, l-a întrebat zâmbind:

— Ce nebunie e asta, Raul? Ce melodie e asta pe care o cânți?

Când se îndrepta spre ușă, un polițist i-a pus mâna pe umăr:

— Tu nu. Tu va trebui să rămâi aici pentru a da lămuriri.

Uimit, Paulo a reușit doar să-i mormăie lui Raul un rapid „anunță-l pe tata", înainte de a dispărea pe ușă. A fost condus printr-un labirint de

coridoare prost luminate și a traversat o curte interioară, în aer liber, până a ajuns la o galerie de celule cu gratii de ambele părți, majoritatea părând goale, de unde venea un miros puternic de urină amestecată cu dezinfectant. Bărbatul care-l însoțea s-a oprit în fața uneia, unde erau doi băieți arestați, l-a împins înăuntru cu o smucitură și a trecut cheia prin zăvor. Fără să le spună nimic celorlalți, Paulo s-a așezat pe jos, și-a aprins o țigară și, cuprins de panică, a încercat să descopere ce se putea afla în spatele acelei arestări. Era cufundat în preocupările sale, când unul dintre cei doi băieți, mai tânăr decât el, l-a întrerupt:

— Tu nu ești Paulo Coelho?

Speriat, i-a răspuns instinctiv:

— Da, eu sunt, de ce?

— Noi suntem Copiii Domnului. Eu sunt căsătorit cu Talita, pe care ai cunoscut-o în Amsterdam.

Era adevărat, și-a adus aminte că, în timpul călătoriei din Olanda, o braziliancă l-a abordat, atrasă de steagul Braziliei cusut pe umărul sacoului său din jeans. La fel ca și Paulo, nici cei doi reținuți nu știau de ce se află acolo. Creată în California cu ani înainte, secta Copiii Domnului reușise să atragă sute de adepți în Brazilia, dar aici avea de făcut față unor acuzații grave, printre care pe cea de a practica sex cu copii, inclusiv părinții cu propriii copii. Prezența celor trei în celulele poliției politice era un instantaneu fidel al stării de represiune politică din Brazilia. Temuta și violenta mașinărie creată de dictatură pentru a înfrunta luptătorii de gherilă era acum preocupată de hippy, drogați și adepți ai sectelor nebune. Abia pe la șase după-amiaza, un polițist civil, cu un pistol agățat de curea și cu un dosar cu hârtii în mână, a deschis ușa celulei și a întrebat:

— Care dintre voi este Paulo Coelho de Souza?

El s-a identificat și a fost condus într-o sală de la etajul al doilea al clădirii, unde se găseau doar o masă și două scaune. Polițistul s-a așezat pe unul dintre ele și i-a ordonat lui Paulo să-l ocupe pe celălalt. A scos dosarul și a aruncat pe masă banda desenată de patru pagini care însoțea LP-ul *Krig-Ha, Bandolo!* și a început un dialog suprarealist cu deținutul:

— Ce porcărie e asta?

— Este inserția care însoțește albumul înregistrat de mine și de Raul Seixas.

— Ce înseamnă *Krig-Ha, Bandolo!*?

— Înseamnă „Ai grijă cu inamicul!"

— Inamicul? Ce inamic, guvernul? În ce limbă e scris?

— Nu! Nu e nimic împotriva guvernului. Inamicii sunt leii africani și e scris în limba vorbită în Regatul Pal-U-Don.

Fiind sigur că era prostit de acel băiat cu părul lung și murdar, polițistul l-a amenințat că-i va arăta el ce e aia ignoranță, obligându-l să explice pe înțeles că toate acelea erau o lucrare de ficțiune, inspirată de locurile, personajele și dialectul poveștilor din benzile desenate cu Tarzan, ce se petreceau într-un loc imaginar din Africa, numit Pal-U-Don. Tipul nu era mulțumit:

— Și cine a scris treaba asta?

— Eu am scris, iar soția mea, care este arhitectă, a ilustrat.

— Cum se numește soția ta? Vreau s-o audiez și pe ea. Unde e acum?

Paulo a intrat în panică în fața perspectivei de a o băga și pe Gisa în acel coșmar, însă știa că nu putea să mintă – și nici nu avea motiv să mintă, fiindcă ambii erau nevinovați. S-a uitat la ceas și a văzut că era aproape opt seara:

— Se numește Adalgisa Rios. Am fost invitați azi la cină, acasă la părinții mei, iar la ora asta ar trebui să fie acolo.

Polițistul a strâns hârtiile, țigările și bricheta, pe care le împrăștiase pe masă, s-a ridicat și a dat ordine ca înfricoșatul deținut să-l urmeze:

— Să mergem acolo, atunci. Să mergem s-o căutăm pe stăpână.

După ce a fost băgat într-o dubă vopsită în alb și negru, cu simbolul Secretariatului Siguranței din Rio de Janeiro desenat pe ușă, Paulo a avut un moment de ușurare. Asta însemna că era arestat oficial și, cel puțin teoretic, era sub paza statului. Infernul erau de fapt arestările realizate de polițiștii civili, în vehicule obișnuite și cu legitimații false, fără nici un ordin sau mandat oficial. Acestea obișnuiau să fie anticamera torturilor, așa dispăruseră cele o sută șaptesprezece persoane pe care le adunase regimul. Părinților parcă nu le venea să creadă când și-au văzut fiul ieșind din mașina de poliție, încercuit de patru bărbați înarmați. Le-au spus că Gisa încă nu ajunsese și că voiau să știe ce se întâmplă. Paulo a încercat să-i calmeze, spunându-le că e vorba de o problemă cu discul *Krig-Ha, Bandolo!*, care avea să fie rezolvată repede – cu siguranță la timp pentru ca el și Gisa să se întoarcă la cină. Unul dintre polițiști a subliniat ceea ce spunea el, adresându-se părinților, Lygia și Pedro:

— Așa este, peste puțin timp vor fi înapoi.

În aceeași poziție în care venise – așezat pe bancheta din spate a mașinii, cu câte un polițist înarmat în stânga și-n dreapta și doi pe bancheta din față –, a făcut, vreme de câteva minute, cale-ntoarsă spre centrul orașului. Pe la jumătatea drumului, Paulo a întrebat dacă puteau să oprească la un

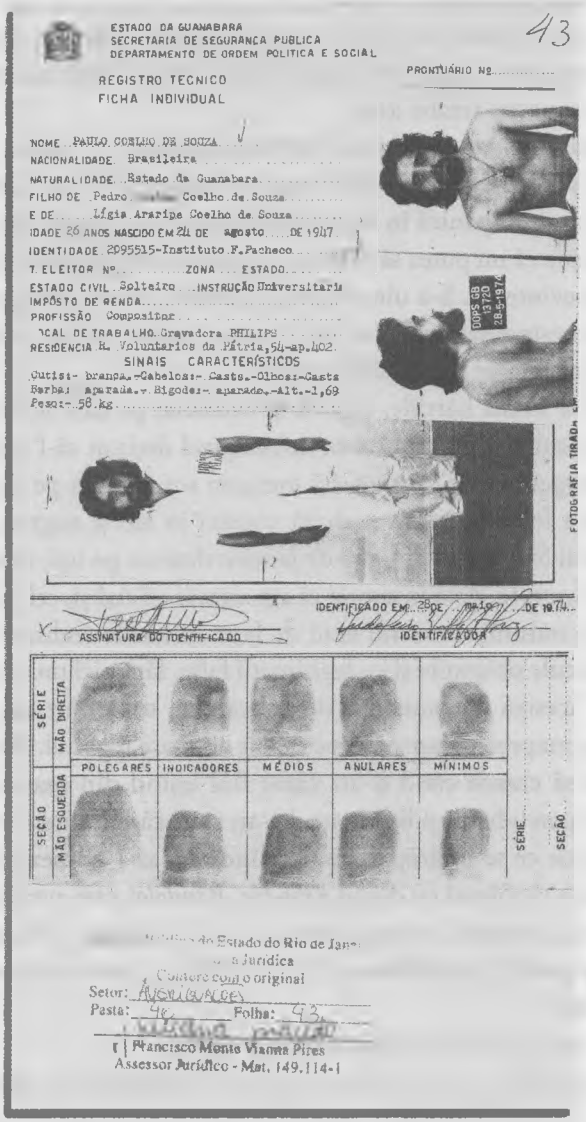

ESTADO DA GUANABARA
SECRETARIA DE SEGURANÇA PÚBLICA
DEPARTAMENTO DE ORDEM POLÍTICA E SOCIAL

43

PRONTUÁRIO Nº.....

REGISTRO TÉCNICO
FICHA INDIVIDUAL

NOME ..PAULO COELHO DE SOUZA.....
NACIONALIDADE ..Brasileira.....
NATURALIDADE ..Estado da Guanabara.....
FILHO DE ..Pedro [illegible] Coelho de Souza.....
E DE .....Lígia Arariba Coelho de Souza.....
IDADE 26 ANOS NASCIDO EM 24 DE agosto DE 1947
IDENTIDADE 2095515-Instituto F.Pacheco.....
T. ELEITOR Nº.....ZONA ... ESTADO.....
ESTADO CIVIL ..Solteiro ...INSTRUÇÃO Universitária
IMPÔSTO DE RENDA.....
PROFISSÃO Compositor.....
LOCAL DE TRABALHO..Gravadora PHILIPS.....
RESIDÊNCIA R. Voluntários da Pátria,54-ap.402.

SINAIS CARACTERÍSTICOS

Cutis:- branca.-Cabelos:- Casts.-Olhos:-Casts
Barba:- aparada.-Bigode:- aparado.-Alt.-1,69
Peso:-.58.kg.....

DOPS GB
13720
28-5-1974

FOTOGRAFIA TIRADA

ASSINATURA DO IDENTIFICADO

IDENTIFICADO EM 28 DE maio DE 1974

IDENTIFICADOR

SÉRIE	MÃO DIREITA	POLEGARES	INDICADORES	MÉDIOS	ANULARES	MÍNIMOS	SÉRIE
SEÇÃO	MÃO ESQUERDA						SEÇÃO

do Estado do Rio de Janeiro
a Jurídica
Confere com o original
Setor: AVULSOS
Pasta: 46 Folha: 43

Francisco Menio Viana Pires
Assessor Jurídico - Mat. 149.114-1

Închis de DOPS, Paulo îmbracă haina de deținut și este identificat drept „subversiv".

telefon public și a inventat că trebuia să comunice ceva companiei de înregistrări care avea probleme cu discul. Unul dintre polițiști i-a spus că nu, și l-a liniștit, repetând că, în câteva ore, el și soția sa aveau să fie liberi. Lovitura nu funcționase: de fapt, Paulo plănuia să dea telefon chiar la el acasă, ca s-o roage pe Gisa să arunce afară un pachet plin de canabis, aflat pe raftul din sufragerie. A rămas înghețat și liniștit până când au ajuns la ușa clădirii în care locuia. Un polițist a rămas în dreptul mașinii, în timp ce ceilalți trei au urcat cu el, înghesuindu-se în liftul mic și lent – caruia, în acea zi, părea că-i trebuia o oră ca să ajungă până la etajul patru. Dinăuntru, îmbrăcată cu un sari indian colorat care-i acoperea corpul până jos, Gisa stingea luminile, pregătită să plece, când Paulo a intrat cu polițiștii:

— Iubita mea, ei sunt de la DOPS și au nevoie de niște clarificări despre discul meu cu Raul și despre banda desenată pe care tu și cu mine am făcut-o pentru Philips.

Chiar dacă era speriată, Gisa părea că ține situația sub control cu seninătate:

— Atunci, sunt la ordinele dumneavoastră. Ce doriți să știți?

Un polițist a spus că nu se putea da declarația așa:

— Noi putem să luăm declarații numai la sediul DOPS, așa că va trebui să ne întoarcem acolo.

Ea n-a înțeles:

— Dar suntem arestați?

Polițistul i-a răspuns civilizat:

— Nu. Sunteți reținuți pentru clarificări, și vi se va da drumul imediat. Dar, înainte de a pleca, va trebui să verificăm rapid apartamentul. Ne scuzați.

Inima lui Paulo bătea atât de repede, că s-a gândit c-o să facă infarct: acum, vor da peste canabis. În picioare, în mijlocul sufrageriei, cu mâna pe umărul Gisei, a însoțit cu privirea mișcarea polițiștilor. Unul dintre ei a luat o grămadă de o sută de benzi desenate *Krig-Ha, Bandolo!*, altul a răscolit prin sertare și dulapuri, în timp ce al treilea, care părea să fie șeful, a examinat etajera cu cărți și discuri. Când a văzut vasul de lac chinezesc de mărimea unei cutii de bomboane, l-a luat în mână, a deschis capacul și a văzut că era plin ochi cu canabis. A mirosit conținutul, ca și cum ar fi adulmecat un parfum, a închis vasul și l-a pus la locul său. Abia atunci Paulo a înțeles că situația era mult mai rea decât ar fi presupus el: dacă polițistul desconsidera vasul cu canabis, însemna că era suspectat de infracțiuni mult mai grave. I-a venit imediat în minte incidentul de la Ponta Grossa: oare fusese din nou confundat cu un terorist, cu un jefuitor de bancă?

Abia când au ajuns la sediul DOPS el și Gisa și-au dat seama că nu aveau să ia cina acasă în acea seară. Despărțiți chiar de la intrare, cei doi au fost obligați să se schimbe de haine și să îmbrace salopete galbene pe buzunarul cărora era scris cuvântul „DEȚINUT", cu litere mari. În zorii zilei de 28, fiecare a fost fotografiat și identificat ca infractor, și ambii au trebuit să-și treacă degetele prin tuș și să „cânte la pian" pe fișele de la poliție completate în acea noapte pe numele lor – a lui Paulo primise numărul 13720, iar a Gisei, 13721. Mereu despărțiți, au fost interogați timp de mai multe ore. Printre obiectele personale confiscate, împreună cu hainele, erau și ceasurile, lucru care-i făcea să cam piardă noțiunea timpului, mai ales în circumstanțele în care se aflau, deținuți într-un loc unde nu intra lumina naturală. Fără torturi fizice, interogatoriile luate celor doi erau legate de psihedelica bandă desenată ce însoțea discul *Krig-Ha, Bandolo!* și de semnificația Societății Alternative. Asta, bineînțeles, după ce au petrecut ore întregi dictând grefierilor ceea ce jargonul poliției braziliene numește *capivara* „căprioara" – un minuțios, detaliat istoric al tuturor activităților desfășurate de deținut până în acea zi. Când Paulo a povestit că fusese la Santiago, în mai 1970, împreună cu Vera Richter, polițiștii l-au oprit, în căutare de informații despre brazilienii care trăiau acolo, dar el nu avea nimic de povestit, din simplul motiv că nu avea relații cu nici un brazilian exilat în Chile sau în vreo altă țară. Gisei, pe de altă parte, i-a luat ceva timp până să-i convingă pe interogatori că titlul *Krig-Ha, Bandolo!* fusese sugerat în mijlocul unei ședințe de creație de la Philips, când Paulo, în picioare pe o masă, striga în toate direcțiile cele trei cuvinte ale regatului Pal-U-Don.

În Gávea, familia Coelho și-a petrecut noaptea smulgându-și părul de îngrijorare. Cu ajutorul unei prietene, secretară a guvernatorului din statul Guanabara de la acea vreme, ziaristul și omul de afaceri Antônio de Pádua Chagas Freitas, doamna Lygia a reușit să descopere, pentru ușurarea tuturor, că fiul îi fusese deținut de DOPS și că se afla încarcerat la sediul din strada Relação. Să fii arestat oficial era o garanție, deși precară, că nu intrai pe listele de dispăruți. Cum instituția *habeas corpus*-ului fusese suspendată de AI-5, nu era altceva de făcut decât să cauți persoane care să aibă legături, de orice fel – familială, personală –, cu numele influente ale forțelor de siguranță. Marcos, soțul Sôniei Maria, le-a oferit serviciile unui prieten, un anume colonel Imbassahy, care avea relații la SNI, însă domnul Pedro a decis să încerce mai întâi pe cale legală, oricât de fragilă ar fi fost aceasta. Mătușa Helói a fost cea care le-a sugerat numele avocatului Antônio Cláudio Vieira, în vârstă

de cincizeci și cinci de ani, care lucrase cu un an înainte la biroul „unchiului Candinho", așa cum se referea familia Coelho la fostul procuror-general al republicii, Cândido de Oliveira Filho Neto. După ce i-au contactat pe unii și pe alții, la ora 5 după-amiază erau cu toții la poarta clădirii frumoase, dar sumbre prin ale cărei celule trecuseră personaje ilustre, precum revoluționarul Luís Carlos Prestes și soția sa de origine germană Olga Benario, liderul comunist argentinian Rodolpho Ghioldi și intelectuali precum Jorge Amado, Graciliano Ramos și Mário Lago. Când a aflat că numai avocatul Vieira putea să treacă de ușa de la intrare, domnul Pedro a adus în discuție relațiile sale cu una dintre stelele dictaturii:

— Suntem prieteni ai colonelului Jarbas Passarinho.

Se referea la fostul guvernator de Pará și ministru în trei dintre guvernele militare (a fost unul dintre semnatarii AI-5), care fusese reales senator de Arena, partid ce susținea regimul. Polițistului nu i-a păsat prea mult:

— Dar dânsul e la DOPS, iar aici păsările nu ciripesc. Și nici Jarbas.

În timp ce avocatul încerca să obțină vești despre Paulo de la ofițerul de serviciu, Pedro, Lygia, Sônia și soțul său Marcos au trebuit să aștepte pe trotuar, în ploaia care începuse să cadă. După câteva minute, Vieira s-a întors cu vești bune:

— Paulo e aici și e posibil să i se dea drumul chiar azi. Ofițerul sună la superiorul său, ca să afle dacă-mi permite să-l văd câteva minute.

Chemat de portar, avocatul a fost dus într-o sală închisă, unde putea să stea de vorbă cu el pentru câteva minute. A fost impresionat de înfățișarea băiatului: deși nu fusese victima nici unei violențe fizice, Paulo avea pielea palidă, cu cearcăne negre care i se prelungeau pe față, chiar până la mustață, și o privire întunecată, asemănătoare unui zombi. Vieira l-a liniștit, spunând că delegatul i-a promis că-l va elibera în următoarele ore. Și asta a fost tot. Lygia a insistat să rămână pe trotuarul de la DOPS până când fiul ei avea să fie eliberat, dar avocatul a făcut-o să renunțe la idee.

Pe la 10 seara, marți, un polițist – cel care lui Paulo i se păruse mereu mai simpatic și mai puțin amenințător – a deschis celula și i-a înapoiat hainele și documentele pe care le folosise până să fie arestat: și el, și Gisa erau liberi. Paulo s-a îmbrăcat în grabă, s-a întâlnit cu ea în holul de la intrare și cuplul a fost însoțit de polițist până la cafeneaua de lângă DOPS, unde au fumat o țigară împreună (cu mulți ani mai târziu, când scriitorul devenise o stea internațională, cei doi s-au reîntâlnit, fără să-și vorbească, pe o stradă din Milano, Italia). Nerăbdător să se îndepărteze de acel loc îngrozitor, Paulo

a luat un taxi și a cerut să fie dus acasă la părinții săi, în Gávea. Șoferul a luat-o pe bulevardul Mem de Sá, a intrat pe bulevardele moderne și pline de copaci din Flamengo și, când taxiul mergea cu mare viteză prin fața Hotelului Glória, a fost încercuit în mod agresiv de trei sau patru vehicule civile – printre ele și două dube Chevrolet Veraneio, la acea vreme un fel de vehicul-standard al organelor de represiune –, din care au ieșit mai mulți bărbați civili și au deschis cele două portiere din spate ale taxiului galben în care se afla cuplul, scoțându-i afară în lovituri. Încătușat și pus cu fața la pământ pe iarbă, Paulo a văzut cu colțul ochiului că Gisa era aruncată într-o dubă, care a demarat în trombă. Singurul lucru pe care l-a văzut înainte de a i se acoperi capul cu o cagulă neagră a fost eleganta construcție albă a Hotelului Glória, iluminată feeric. Așezat pe bancheta din spate a unei Brasília, a reușit să mormăie o întrebare pentru cei doi bărbați care-l flancau:

— O să mă omorâți?

Agentul a înțeles starea de panică în care se găsea:

— Tipule, fii calm! N-o să te omoare nimeni. Doar o să te interogăm.

Teama nu-i trecea. Cu mâinile tremurânde, Paulo s-a prăbușit înăuntru, dar a uitat de rușine și i-a cerut sechestratorului:

— Pot să te țin de picior?

Individului i s-a părut amuzantă cererea neobișnuită:

— Poți să mă ții de o cizmă. Și stai liniștit, că nu te omorâm.

17

Paulo iese din catacombe, jurând să învingă teama prin credință și să biruiască ura prin iubire

Abia treizeci de ani mai târziu, odată cu redemocratizarea țării, Paulo avea să afle că în acea noapte fusese sechestrat de un comando al DOI-CODI. Îngrijorat de daunele pe care toate acestea le produseseră în fragila structură emoțională a fiului său, Pedro Queima Coelho a ținut neapărat să fie acasă, ca să-l poată primi când Paulo avea să fie eliberat. A petrecut o noapte albă, alături de telefonul care n-a sunat, iar la opt dimineața a luat un taxi spre DOPS. Când a ajuns, a rămas stupefiat de ceea ce i-a spus polițistul de serviciu, chiar de la ghișeul de la intrare:

— Fiul dumneavoastră și iubita lui au fost eliberați ieri la ora 10 seara.

Fiindcă tata, cu ochii ieșiți din orbite, părea că nu crede ce aude, funcționarul a deschis un dosar și i-a arătat două foi cu antet. „Acestea sunt biletele de eliberare, iar aici sunt semnăturile lor", spuse, încercând să pară plin de înțelegere. „Eliberat a fost. Dacă băiatul dumneavoastră n-a ajuns acasă, veți vedea că a intrat în clandestinitate."

Începuse coșmarul care nu-i lăsa să doarmă pe adversarii dictaturii și pe rudele lor. La 10 seara, cu o zi în urmă, Paulo și Gisa intraseră pe lista de „dispăruți" ai regimului. Asta însemna că, orice li s-ar fi întâmplat, nu mai era responsabilitatea statului, din moment ce ambii fuseseră eliberați teferi și sănătoși, după ce semnaseră un bilet oficial de eliberare. Faptele care s-au succedat după sechestru sunt învăluite într-o pădure de mistere atât de deasă, încât, când a ajuns la șaizeci de ani, în 2007, însuși scriitorul încă mai avea întrebări fără răspuns. Registrele organelor de siguranță afirmă că Raul nici măcar n-a ajuns să fie deținut și că, în data de 27 mai, DOPS a arestat cuplul, identificându-i și ascultându-i pe cei doi în zorii și pe parcursul zilei de 28. Documentele de la Armata I indică, și ele, că, după sechestrarea din fața Hotelului Glória, Paulo și Gisa au fost duși separat la Batalionul 1 al Poliției

Armatei, din strada Barão de Mesquita, zona de nord din Rio, unde se afla sediul DOI-CODI, neexistând informații despre cât timp rămăseseră arestați la acea secție. Deși unele dintre rudele sale afirmă, fără să fie sigure, că ar fi rămas „vreo zece zile" la DOI-CODI, pe 31 mai, într-o vineri, Paulo se afla în Gávea, scriind în jurnal primele rânduri de după eliberare:

Stau acasă la părinții mei. Mi-e teamă chiar și să scriu ce mi s-a întâmplat. A fost una dintre cele mai rele experiențe ale vieții mele – încă o dată, o arestare nedreaptă. Însă temerile mele vor fi învinse de credință, iar ura va fi biruită de iubire. Din nesiguranță în mine se va naște siguranța.

Se întâmplă totuși ca printre documentele extrase din arhivele de la Abin ale Agenției Braziliene de Informații (succesoarea fostului SNI, Serviciul Național de Informații) să apară un lung interogatoriu al lui Paulo, luat de la ora 11 a nopții de 14 până la ora 4 a dimineții de 15 iunie, la sediul DOI-CODI. Enigma stă în faptul că el e sigur că nu s-a mai întors deloc la DOI-CODI după ce a fost eliberat. Cu aceeași siguranță, avocatul Antônio Cláudio Vieira garantează că niciodată nu l-a însoțit la Barão de Mesquita și că nici nu fusese chemat a doua oară de familia Coelho pentru a le salva fiul. Aceeași versiune e confirmată și de domnul Pedro, sora Sônia Maria și fostul ei soț, Marcos, care la acea vreme a fost martor nemijlocit. Prima și cea mai normală suspiciune – că Paulo, îngrozit, ar fi putut să-și denunțe prietenii sau să prejudicieze alți oameni și că acum ar fi încercat să șteargă această pată din istoria sa – nu stătea în picioare după citirea celor șapte pagini dactilografiate pe foi cu antetul Armatei I de atunci. Primele patru pagini sunt ocupate de repetarea „căprioarei" (*capivara*) pe care o făcuse la DOPS, istoricul detaliat al vieții sale de până atunci: școli, munca la teatru, călătorii, închisoarea din Paraná, *O Globo*, cursul din Mato Grosso, *A Pomba*, parteneriatul cu Raul... Fragmentul care se referă la aderarea lui și a lui Raul la OTO este atât de greu de înțeles, încât l-a obligat pe grefier să-l presare cu mai mulți „sic" – pentru a nu exista îndoieli că deținutul chiar spusese asta:

Că, încă din 1973, declarantul și Raul Seixas au ajuns la concluzia că „lumea trăiește o intensă perioadă de plictiseală" [sic!]; că, pe de altă parte, au constatat că, atunci când cariera unui muzician nu este însoțită de o mișcare puternică, tinde să se termine rapid. Că declarantul și Raul Seixas au hotărât atunci să „capitalizeze sfârșitul mișcării hippy, și atunci a apărut interesul

subit trezit de magia lumii" [*sic!*]*; că declarantul a început să studieze cărțile unei societăți ezoterice numite „OTO". Că declarantul și Raul Seixas au hotărât atunci să fondeze „Societatea Alternativă", „care a fost înregistrată la un notariat, pentru a evita falsele interpretări"* [*sic!*]*; că declarantul și Raul Seixas au fost în Brasília și au expus conceptele Societății Alternative șefilor poliției federale și cenzurii, că au spus „că intenția nu era să fie împotriva guvernului, ci inclusiv să canalizeze tineretul spre un alt tip de activitate"* [*sic!*].

Când agenții i-au cerut să le dea numele persoanelor de stânga cu care avea relații, Paulo a reușit să-și aducă aminte doar de doi: unul care frecventa Paissandu, „cunoscut de toți după porecla Filozoful", și un fost iubit al Gisei din mișcarea studențească, al cărui nume de asemenea nu și-l amintea, dar credea că „începe cu litera H sau A". Opinia sigură a tuturor că el nu se întorsese la DOI-CODI după sechestrare e întărită de jurnalul său – în care nu există absolut nici o înregistrare că se întorsese să facă declarații în noaptea de 14 spre 15 iunie. Ipoteza că grefierul dactilografiase greșit data e scoasă din calcul de faptul că declarația are șapte pagini, iar data scrisă pe fiecare dintre ele e aceeași, 14 iunie. Dovada definitivă că Paulo fusese, de fapt, la DOI-CODI în acea zi stă totuși într-un mic detaliu: când a fost fotografiat și identificat la DOPS, la câteva ore după arestarea din data de 27, avea mustață și cioc. Pe data de 14, e descris ca având „barba și mustața bărbierite".

Cât despre Gisa, în perioada în care a rămas la DOI-CODI a fost supusă la două interogatorii. Primul a început la ora 8 dimineața, pe data de 29 mai, și s-a terminat abia la 4 după-amiază, iar cel de-al doilea a fost luat între 8 și 11 dimineața, în ziua următoare, o zi de joi. La ambele, a fost audiată ca militantă a Acțiunii Populare și a Partidului Comunist din Brazilia, dar, la fel ca și Paulo, avea prea puține sau chiar nimic de spus în afara muncii sale de bază în mișcarea studențească, când circulase prin diversele organizații de stânga. În dimineața în care erau arestați la DOI, s-a întâmplat ceva care a produs ruptura definitivă dintre cei doi. Cu capul acoperit de cagulă, el era dus la toaletă de un polițist când, trecând prin fața unei celule, a auzit pe cineva plângând și care-l striga:

— Paulo? Ești aici? Dacă ești tu, vorbește cu mine!

Era Gisa, probabil acoperită la fel ca și el, care-i recunoscuse vocea. Îngrozit de posibilitatea de a se întoarce gol în „frigider" – celula închisă înăuntrul

căreia temperatura era menținută scăzută pentru a-i justifica porecla –, a rămas tăcut. Iubita sa implora după ajutor:

— Paulo, iubirea mea! Te rog, spune-mi doar da. Numai asta, spune-mi că ești aici!

Nimic. Ea insista:

— Te rog, Paulo, spune-le că nu am nimic de-a face cu asta.

Ceea ce avea să fie considerat cel mai mare gest de lașitate din viața sa era faptul că nu a deschis gura. Într-o după-amiază din acea săptămână – cel mai probabil vineri, pe 31 –, un paznic a apărut cu hainele sale, i-a dat ordin să se îmbrace și să-și acopere capul cu cagula. Așezat pe bancheta din spate a unei mașini, i-au dat drumul într-o piațetă din Tijuca, un cartier al clasei de mijloc, la zece kilometri de secția unde fusese arestat.

Primele zile acasă la părinții săi au fost o adevărată teroare. De fiecare dată când bătea cineva la ușă sau când suna telefonul, Paulo se închidea în cameră, de teamă să nu fie luat din nou de poliție, armată sau oricine l-ar fi putut sechestra. Ca să-l liniștească puțin, domnul Pedro, impresionat de paranoia fiului său, a jurat că nu avea să mai permită o altă arestare, oricare ar fi fost consecințele. „Dacă apare cineva pe aici ca să te aresteze fără mandat judiciar", a promis el, „va fi primit de mine cu arma." Abia după două săptămâni de stat închis în Gávea, Paulo a avut curajul să calce din nou pe stradă, și, chiar și așa, a ales să se aventureze pentru prima dată într-o zi în care era ușor să descoperi dacă te urmărea cineva: joi, 13 iunie, când Brazilia și Iugoslavia deschideau Campionatul Mondial de fotbal din 1974, găzduit de Germania – și toată țara se afla în fața televizoarelor pentru a susține echipa națională. Într-un Rio transformat în oraș-fantomă, a plecat cu autobuzul până în Flamengo și, după multe ezitări, a prins curaj și a intrat în apartamentul în care el și Gisa au trăit până în sâmbăta în care au crezut că li s-a arătat Diavolul. Rămăsese exact dezordinea pe care o lăsaseră polițiștii luni noapte. Înainte ca arbitrul să fluiere finalul meciului, care s-a terminat la egalitate, zero la zero, Paulo se afla deja sub protecția casei paterne. Una dintre penitențele pe care și le-a impus, pentru ca „totul să se întoarcă la normal cât mai repede posibil", a fost chiar să nu se uite la nici un meci al Cupei Mondiale – la care Brazilia avea să termine pe locul al patrulea.

Cel mai greu a fost s-o caute pe Gisa. De la teribila întâlnire în carcera de la DOI-CODI, nu mai știa nimic de ea, însă vocea ei plângând – „Paulo! Vorbește cu mine, Paulo!" – îi tot răsuna în minte. Când, într-un final, a

reușit să sune la fostul apartament unde ea se întorsese să locuiască, și-a amintit de posibilitatea ca telefonul să fie ascultat și și-a pierdut curajul de a o întreba dacă fusese torturată și când fusese eliberată. Când i-a propus o întâlnire pentru a discuta despre viitor, a primit de la Gisa dramaticul și definitivul ultimatum:

— Nu vreau să mai trăiesc cu tine, nu vreau să-mi mai vorbești și prefer să nu-mi mai pronunți numele niciodată.

Colapsul emoțional în fața a ceea ce auzise a fost atât de grav, că familia a trebuit să-i ceară din nou ajutorul doctorului Benjamim Gomes – tocmai lui, psihiatrul de la Clinica „Dr. Eiras". Spre norocul lui Paulo, de această dată medicul a decis să înlocuiască șocurile electrice cu ședințe zilnice de analiză, care, în primele săptămâni, aveau loc la domiciliu – tratament care costa deloc modica sumă lunară de 3 000 de cruzeiro, echivalentul a 4 000 de reali în 2008. Mania persecuției atinsese cote atât de înalte, încât, în una dintre ieșirile lui, teama l-a făcut să leșine pe stradă, în fața unei librării din Copacabana, fiind salvat de trecători. Când a primit de la Philips dovada copertei LP-ului *Gita*, aflat în pregătire, nu și-a crezut ochilor: era o fotografie a lui Raul cu o beretă tip Che Guevara, purtând steluța roșie cu cinci colțuri a comuniștilor. Îngrozit, a sunat pe loc la Philips și a cerut: dacă nu schimbă fotografia de pe copertă, trebuie să-i scoată toate melodiile de pe disc. Când au dorit să afle de ce, le-a răspuns atât de încet, că părea că silabisește la telefon:

— Pentru că nu mai vreau să fiu arestat, iar cu această fotografie pe coperta discului o vor face din nou. Ați înțeles?

După multe parlamentări, a acceptat ca Raul cu bonetă *à la* Che să iasă pe copertă, dar a cerut o declarație scrisă din partea celor de la Philips, în care să se menționeze că alegerea era responsabilitatea exclusivă a companiei. A ajuns să aibă câștig de cauză sugestia unui artist grafic care avea ochiul format pentru toate: steluța roșie a fost pur și simplu ștearsă din poză, făcând ca bereta să fie doar una nevinovată, fără nici o conotație comunistă. Cu această stare de spirit s-a prăbușit el pe divanul psihiatrului. La prima ședință, doctorul Benjamim l-a asigurat că nu vor exista șocuri, dar el nu se afla acolo ca să glumească:

— Marele tău act de lașitate în pușcărie a fost când te-a strigat Adalgisa. Era de-ajuns ca tu să spui „da, eu sunt", dar, din teamă să nu te bată, n-ai avut curaj să răspunzi.

Cum Gisa nu-i mai răspundea la apelurile telefonice, a început să-i scrie scrisori în fiecare zi, cerându-i iertare pentru ceea ce făcuse în pușcărie și

propunându-i să locuiască din nou împreună. În una dintre ele, i-a scris despre nesiguranța pe care o trăise în ultimii trei ani petrecuți împreună:

N-am înțeles când te-ai mutat la mine acasă și ți-ai adus doar un minimum de lucruri indispensabile. Niciodată nu ți-am înțeles insistența de a plăti în continuare chiria pentru celălalt apartament, gol. Am încercat să exercit presiune asupra ta, spunând că nu mai plătesc, și totuși ai continuat să-ți păstrezi celălalt apartament. Faptul că exista celălalt apartament mă făcea destul de nesigur. Însemna că, de la un moment la altul, puteai să scapi din ghearele mele și să-ți recapeți libertatea.

Gisa nu i-a răspuns niciodată, dar el i-a scris în continuare. Într-o zi, tatăl său, vizibil afectat, l-a chemat deoparte. „Fiule, Gisa mi-a dat telefon la birou", a povestit el, cu mâna pe umărul lui. „Îți cere să nu-i mai scrii." Paulo a ignorat cererea și a continuat să-i scrie:

Azi, am aflat de la bătrân că nu vrei să mă mai vezi. Am auzit și că lucrezi, asta e bine. Am fost, în același timp, rănit și bucuros. Tocmai am ascultat Gita *la radio. Stau și mă gândesc dacă tu îți aduci aminte de mine când asculți melodia asta. Cred că sunt cele mai frumoase versuri pe care le-am scris. Așa sunt eu. Acum, stau fără să citesc, să scriu și fără prieteni.*

Una dintre trăsăturile paranoiei era să reclame presupusa abandonare din partea prietenilor, fiindcă le era teamă să se apropie de cineva care fusese arestat și sechestrat de organele de siguranță. Realitate sau halucinație? Important e că, în memoria sa, în afară de Raul, numai două persoane dintre relațiile sale i-au întins mâna: ziarista Hildegard Angel și Roberto Menescal, unul dintre părinții curentului bossa nova și, la acea vreme, director la Polygram. Împreună cu Phonogram, Polydor și Elenco, firma era una dintre filialele braziliene ale multinaționalei olandeze Philips și o avea pe CBS ca pe una dintre cele mai mari concurente în Brazilia, filiala companiei americane Columbia. Hilde, cum era și este cunoscută, a fost prietena lui Paulo în continuare, chiar dacă avea motive dureroase să nu-și mai dorească alte probleme cu dictatura: cu trei ani înainte, fratele său cel mai mic, Stuart Angel, militant al grupului de gherilă MR-8, fusese asasinat în mod barbar, prin asfixiere, la un cartel de la Aeronautică, cu gura prinsă de țeava de eșapament a unui jeep pornit. Soția sa, economista Sônia Moraes Angel,

Coperta discului „Gita“,
cu timbrul Societății Alternative:
la cererea lui Paulo, steluța
comunistă a fost ștearsă
de pe pălăria lui Raul Seixas.

La stânga lui Paulo, jurnalista Hildegard Angel, una dintre puținele persoane care i-au întins o mână după închisoare și sechestru.

militantă a ALN, a murit, și ea, sub tortură la DOI-CODI din São Paulo cu puține luni înainte, la sfârșitul anului 1973. Ca și cum două tragedii n-ar fi fost suficiente pentru aceeași familie, mama lui Hilde și Stuart, stilista Zuzu Angel, a murit doi ani mai târziu, în 1976, într-un accident de mașină cu toate caracteristicile unui atentat, care a ajuns pe ecranele cinematografelor în filmul intitulat *Zuzu Angel.*

Hilde a fost cea care, după multe insistențe, l-a convins pe Paulo să iasă din nou: l-a convins să asiste la dezbaterea „Femeia și comunicarea", la care ea avea să participe împreună cu feminista Rose Marie Muraro, la Muzeul Național de Artă. Paranoia justificată a lui Paulo ar fi atins cote insuportabile dacă ar fi știut că în mijlocul publicului se afla un spion, polițistul Deuteronômio Rocha dos Santos, care în aceeași zi a redactat o informare despre acea întâlnire pentru „Secția de Căutări Speciale" de la DOPS, neuitând să înregistreze: „printre cei prezenți, se afla și ziaristul și scriitorul Paulo Coelho, prietenul apropiat al lui Hildegard Angel".

Imediat după ce a prins forță să circule prin oraș fără teama de a fi sechestrat din nou, prima măsură importantă pe care a luat-o, după perioada pe care ajunsese s-o numească „săptămâna neagră", a fost să caute OTO. Două motive îl făceau să bată la ușa lui Frater Zaratustra: voia să înțeleagă ce se-ntâmplase la el acasă, în acea sâmbătă teribilă, și apoi, oricare ar fi fost explicația dată de sectă, avea să se rupă definitiv de ea. Teama de Diavol era atât de mare, că i-a solicitat lui Euclydes-Zaratustra ca întâlnirea să se petreacă în cursul zilei, acasă la părinții săi, unde s-a întors să locuiască, și, drept garanție, l-a invitat pe Roberto Menescal ca martor. A fost bine că l-a chemat pe Menescal: spre surprinderea sa, în ziua stabilită, cel care a apărut la casa din Gávea nu a fost nimeni altul decât Parzival XI, autoîncoronatul cap mondial al sectei. Chiar el, sinistrul și nepoliticosul Marcelo Ramos Motta. Paulo a hotărât să treacă direct la subiect, fără prea multe introduceri. După ce i-a povestit pe scurt ce s-a petrecut acasă la el și în cele două pușcării, l-a întrebat:

— Vreau să știu ce mi s-a întâmplat sâmbătă și în zilele următoare.

Parzival XI l-a privit cu dispreț:

— Ai știut mereu că la noi valorează legea celui mai puternic. Îți aduci aminte că te-am învățat asta? Conform legii celui mai puternic, cel care se ține de bară trece. Cine nu se ține de bară dansează. Tu ai fost slab și ai dansat.

Menescal, care urmărea dialogul de la distanță, s-a îndreptat amenințător spre oaspete – lucru ce punea în pericol porțelanurile și cristalurile familiei Coelho, având în vedere că autorul cărții *O Barquinho* practica aikido, iar

vrăjitorul crowleyst avea centura neagră la jiu-jitsu. Dar Paulo l-a oprit și a reacționat, pentru prima dată, tratându-l pe marele-preot cu numele său obișnuit:

— Și atunci OTO asta e, Marcelo? Sâmbătă apare Diavolul la mine acasă, luni sunt arestat, iar miercuri, răpit? Asta înseamnă OTO? Atunci, dragul meu, ies.

Imediat ce s-a văzut eliberat de vrăjitor, cu o mare ușurare, ca și cum și-ar fi luat de pe umeri o grea povară, Paulo s-a așezat la mașina de scris și a redactat o adresă oficială de ieșire a sa din misteriosul Ordo Templi Orientis. Scurta și dramatica sa incursiune în regatul întunericului nu ajunsese să împlinească nici două luni:

Rio de Janeiro, 6 iulie 1974
Eu, Paulo Coelho de Souza, care mi-am semnat jurământul de Probaționist în anul LXX, 19 mai, cu soarele în semnul Taurului, 1974 e. v., solicit și mă consider exclus din Ordin, din cauza totalei mele incompetențe în ceea ce privește realizarea sarcinilor care mi-au fost trasate.
Declar că sunt în stare bună de sănătate fizică și mintală pentru a lua această decizie.
93 93/93
Martoră mi-e mâna [care semnează],
Paulo Coelho

Desprinderea lui Paulo de diavol și de adepții săi n-a însemnat sfârșitul paranoiei. De fapt, se simțea sigur numai când era acasă, cu părinții prezenți și ușile bine închise. În mijlocul acestei disperări i-a venit ideea de a pleca din Brazilia pentru o perioadă, cel puțin până îi dispărea teama. Gisa fiind departe, nu-l mai lega nimic de Brazilia. Vânzările LP-ului *Gita* depășeau așteptările cele mai optimiste și banii curgeau fără oprire în contul său bancar.

Schimbarea produsă în viața sa de parteneriatul cu Raul a ajuns să acopere un moment important al traiectoriei lui Paulo: lansarea primei sale cărți. Încă nu era vorba de Marea Lucrare pe care visa s-o realizeze, dar era o carte. Publicată la sfârșitul lui 1973 de respectata Editură „Forense", specializată pe cărți didactice, *O Teatro na Educação* era sistematizarea suportului de curs pe care autorul îl preda la școlile publice din Mato Grosso. Nici măcar un reportaj elogios, semnat de Gisa și publicat în pagina lor săptămânală din *Tribuna da Imprensa*, nu fusese capabil să stimuleze vânzările: la un an de la lansarea volumului *O Teatro na Educação* vânduse numai cinci sute de

exemplare, într-un tiraj inițial de trei mii. În ciuda faptului că era previzibil ca lucrarea să treacă practic neobservată în lumea literelor, aceea era prima sa carte, astfel că merita să fie sărbătorită. Când Gisa a ajuns acasă, în ziua în care *O Teatro na Educação* a fost gata, pe masă se aflau două pahare și o sticluță de lichior Bénédictine pe care Paulo o primise la cincisprezece ani și-l păstrase în tot acest timp, promițând s-o deschidă numai când avea să publice prima carte. Nici insuccesul debutului ca autor și nici cornul abundenței alimentat de faima sa n-au fost totuși capabile să-i zdruncine vechea și puternica convingere, visul care devenise, așa cum recunoștea chiar și el, obsesie: să fie un scriitor cu faimă în lumea întreagă. Chiar și după ce a devenit cunoscut ca textier, în momentele de singurătate ideea fixă îi revenea cu forță. O rapidă trecere în revistă a jurnalelor sale arată, în fraze luate de ici și colo, că recunoașterea publică ca textier nu-l făcuse să-și schimbe planurile: el nu dorea să fie doar încă un scriitor, ci, textual, unul „faimos în toată lumea". Îi părea rău că, la vârsta sa, cei de la Beatles „cuceriseră deja lumea", dar, „chiar și cu multă bătaie de cap", Paulo nu-și pierdea speranța ca visurile sale să devină realitate. „Sunt precum un luptător ce așteaptă momentul pentru a intra decisiv în ring", a scris, „și destinul meu e succesul. Marele meu talent e să lupt pentru el."

Cum Raul fusese foarte impresionat de arestarea în mai multe rânduri a prietenului său, n-a fost greu să fie și el convins să călătorească în străinătate pentru o perioadă. Între decizia de a pleca din Brazilia și plecarea ca atare n-au trecut nici zece zile. Faptul că trebuia să se întoarcă la DOPS pentru a-și lua viza de ieșire din țară – exigență impusă de dictatură celor care doreau să călătorească în străinătate – a provocat atâta teamă, încât în ziua stabilită Paulo a trebuit să înfrunte o puternică criză de astm. Pe 14 iulie 1974, la o lună și jumătate de la răpirea sa, cei doi parteneri au aterizat la New York fără dată de întoarcere.

Fiecare își luase cu el noua iubită. Raul se despărțise de Edith, mama fiicei sale Simone, și trăia cu o altă americancă, Gloria Vaquer, sora bateristei Jay Vaquer. Părăsit de Gisa, Paulo începuse o relație cu frumoasa Maria do Rosário do Nascimento e Silva, o brunetă uscățivă de douăzeci și trei de ani. Actriță, scenaristă și producătoare de filme, Rosário era fiica juristului din Minas, Luiz Gonzaga do Nascimento e Silva, care, cu o săptămână înainte de călătoria lor, fusese numit de generalul Ernesto Geisel, președintele republicii, ministru al serviciilor sociale, post pe care-l ocupase și în primul guvern al dictaturii militare. În ciuda activităților tatălui său, Rosário era o activistă

de stânga care-i ascundea pe cei urmăriți de regim, ajungând să fie arestată când filma declarații ale muncitorilor în gara Central do Brasil, din Rio. Când l-a cunoscut pe Paulo, prin intermediul jurnalistei Hilde Angel, era pe punctul de a termina o căsătorie tumultuoasă cu Walter Clark, directorul general al Rețelei de Televiziune „Globo" de la acea vreme.

Balanța bancară a celor patru călători era mai mult decât suficientă pentru a putea sta liniștiți la luxosul Hotel Plaza, situat vizavi de Central Park, sau la discretul Algonquin, adrese obișnuite pentru stelele care treceau prin New York. În nebunii ani '70 totuși, era de *bon ton* să stai în locuri care trezeau emoții puternice. Așa s-a întâmplat ca Paulo, Rosário, Raul și Gloria să bată la poarta Hotelului Marlton – sau, mai precis, la gratiile de fier care protejau intrarea în hotel de găștile de pe strada Greenwich Village, cartierul boem în care se afla. Construit în 1900, Marlton era celebru, fiindcă găzduise, fără a face diferențe, pești, prostituate, traficanți de droguri, artiști de cinema, cântăreți de jazz și beatnici. Prin cele o sută paisprezece camere ale sale, majoritatea cu baie pe coridor, trecuseră personalități precum actorii John Barrymore, Geraldine Page și Claire Bloom, cântăreții Harry Belafonte, Carmen McRae și Miriam Makeba și scriitorul *beat* Jack Kerouac. Iar din una dintre camerele de la Marlton, în iunie 1968, a ieșit fanatica feministă Valerie Solanas, înarmată cu un revolver, pentru a comite atentatul care aproape că i-a luat viața artistului pop Andy Warhol. Apartamentul lui Raul și al Gloriei, cu sufragerie, dormitor și baie, costa pe lună trei sute de dolari, (1 300 de dolari sau 2 300 de reali în 2008). Cel al lui Paulo și al lui Rosário, doar cu dormitor și baie, era la două sute de dolari, dar nu avea frigider, ceea ce-i obliga să bea în fiecare zi coca-cola călduță și whisky fără gheață – asta, bineînțeles, când nu fumau canabis sau nu prizau cocaină, principalele distracții ale grupului.

Pe acel 8 august 1974, privirile întregii lumi erau îndreptate spre Statele Unite. După doi ani și două luni de implicare într-un scandal de spionaj, așa-numitul „Caz Watergate", guvernul republicanului Richard Nixon agoniza în piața publică. Marile decizii se luau la Washington, însă inima americanilor bătea la New York. În atmosfera din *Big Apple*, părea să fie o încărcătură suplimentară de electricitate. Se aștepta dintr-un moment în altul ca președintele să sufere o punere sub acuzare pentru înaltă trădare sau să renunțe. După o noapte petrecută într-o discotecă la modă, Paulo și Rosário s-au trezit la ora 3 după-amiază, au coborât pentru un *breakfast* adevărat la Child, tavernă foarte bună aflată la o stradă de Marlton, și s-au întors

în cameră. Au prizat câteva liniuțe de cocaină și, când s-au dezmeticit, se întuneca. La radioul de pe noptieră, prezentatorul anunța că peste zece minute va fi o transmisie la radio și televiziune pentru un anunț al președintelui Nixon. Paulo a sărit din patul unde dormeau amândoi:

— Hai să mergem, Maria! Să coborâm, ca să înregistrăm reacțiile poporului în momentul demisiei.

Și-a pus o jachetă de jeans direct pe piele, s-a încălțat cu cizme de călărie care-i ajungeau până la genunchi, a luat reportofonul – o cărămidă de mărimea unei cărți de telefoane –, și-a umplut buzunarele cu casete și a agățat aparatul foto de gâtul lui Rosário, grăbind-o:

— Hai, Maria! Nu putem să pierdem asta. Va fi mai bine decât la finala Cupei Mondiale!

Pe stradă, a dat drumul la reportofon și a început să povestească ce vedea, ca și cum ar fi făcut o transmisie radiofonică în direct:

Paulo – Azi e 8 august 1974. Sunt pe strada 8, mergând spre restaurantul „Shakespeare". Mai sunt cinci minute până când președintele Statelor Unite va demisiona. Am ajuns. Suntem aici, la „Shakespeare", televizorul este pornit, dar încă n-a început discursul... Ce-ai zis?
Rosário – Am spus că eu cred în continuare că poporul american nu este rece. Din contră, uuu!
Paulo – Pare fotbal. Televizorul este pornit aici, la barul „Shakespeare". Încă n-a început discursul, dar se mai poate vedea un marș extraordinar pe stradă.
Rosário – Oamenii strigă, vezi?
Paulo – Da!

La aglomeratul „Shakespeare", cei doi au reușit să găsească un loc în fața televizorului agățat de tavan, cu sonorul dat la maxim. În costum bleumarin și cravată roșie, Nixon apare pe ecran cu o înfățișare funebră. O liniște de biserică se lasă asupra locului când începe să-și citească discursul de renunțare la funcția cea mai importantă din lume. Timp de cincisprezece minute, fără să se audă vreo voce din public sau vreun zgomot, Nixon a explicat motivele care-l conduseseră la dramatica decizie. Vorbele sale s-au încheiat pe un ton melancolic:

To have served in this office is to have felt a very personal sense of kinship with each and every American. In leaving it, I do so with this prayer: may

Paulo împreună cu Rosário: sus la un restaurant, iar jos sărbătorind renunțarea lui Nixon la New York. În acea zi de 8 august 1974, a mirosit a cocaină pentru ultima dată în viață.

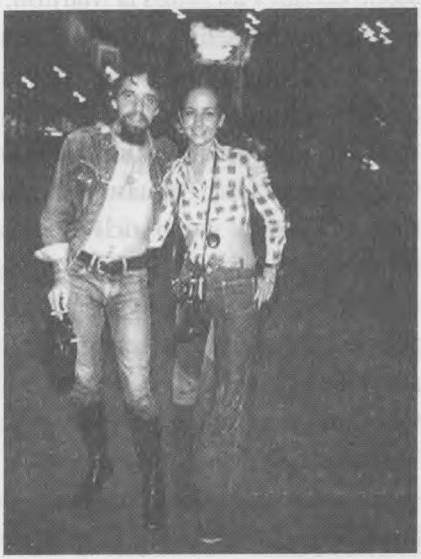

God's grace be with you in all the days ahead. „Să slujești în acest post înseamnă să ai o apropiere specială de fiecare american. Părăsindu-l, o fac cu această rugăciune: harul lui Dumnezeu să fie cu voi în toate zilele ce vor veni."

Nici n-a terminat bine discursul, că Paulo era deja pe stradă, urmat îndeaproape de Maria do Rosário, cu microfonul la gură, ca un prezentator de radio.

Paulo – La naiba! Am rămas chiar foarte impresionat, Rosário, foarte! Dacă vreodată va trebui să renunț, așa o voi face... Ia uite aici: Nixon tocmai a renunțat, și tipul ăsta dansează la colț.
Rosário – Dansează și cântă la banjo. Țară de nebuni!
Paulo – Sentimentele mele, în acest moment, sunt total de nedescris. Mergem pe strada 8.
Rosário – Oamenii chiar sunt foarte fericiți și asta e prea tare!
Paulo – Da! Sunt uimit, Maria. Chiar sunt! Televiziunile iau interviuri oamenilor de pe stradă! E o zi istorică!
Rosário – Uite o femeie plângând, și are și o fetiță care plânge. Este emoționată cu siguranță.
Paulo – Este într-adevăr o oră super, nu? Dar chiar super!

Cuprinși de entuziasm, cei doi s-au întors la Marlton. Rosário a coborât la etajul al treilea, unde se afla apartamentul lor, iar Paulo a urcat mai departe cu liftul până la etajul al șaptelea, ca să-i arate lui Raul casetele cu nebunia care se petrecuse în acel sfârșit de după-amiază în New York. Când a deschis ușa fără să bată, cum erau obișnuiți amândoi, a dat de partenerul său întins pe canapea, dormind cu gura deschisă. Pe măsuța de lângă el, o liniuță de cocaină pregătită pentru a fi prizată pe nas, o sticlă de whisky golită pe jumătate și un teanc de bani cu aproape 5 000 de dolari în bancnote de o sută. Pentru cineva care venea de la o festivitate civică spontană, precum Paulo, martor la o sărbătoare populară fără pereche, șocul provocat de acea imagine a prietenului, desfigurat și dedat prafului și alcoolului, a avut impactul unei bruște treziri la realitate. Nu era doar dezamăgirea să-l vadă în acea stare pe prietenul pe care-l introdusese în lumea drogurilor – ci și siguranța că, de fapt, cocaina îl ducea și pe el pe același drum. Paulo nu mărturisise niciodată, nimănui, nici chiar jurnalului, dar știa că devenise dependent de droguri.

Șocat, s-a întors în apartamentul său. Iluminat numai de lumina albăstruie care venea de afară, a văzut corpul uscățiv al lui Rosário, goală în pat. S-a așezat melancolic alături de iubita sa, a mângâiat-o ușor pe spate și a anunțat-o cu un murmur:

— Azi e o zi istorică și pentru mine. Pe 8 august 1974, am renunțat să mai prizez cocaină.

18

Doamna Paulo Coelho își impune limitele: chiar și un fum e în regulă. Dar nici vorbă de astfel de extravaganțe sexuale

Planurile de a rămâne mai multe luni în New York au fost devansate de un accident neașteptat. Într-o seară, Paulo a folosit un deschizător de conserve electric și, din neglijență, lama ascuțită i-a alunecat și i-a atins mâna dreaptă. Prosopul de baie pe care Rosário l-a folosit pentru a încerca să-i oprească hemoragia s-a umplut rapid de sânge, devenind o sferă roșie. Dus cu ambulanța la un punct de prim-ajutor din Greenwich Village, a aflat că mașina îi tăiase un tendon flexor al degetului inelar de la mâna dreaptă. Supus unei operații de urgență, i-au fost cusute nouă copci pe deget și s-a văzut obligat să folosească timp de câteva săptămâni o tijă de metal care îi imobiliza mâna.

Câteva zile mai târziu, el și Rosário s-au întors în Brazilia, în timp ce Raul și Gloria se duceau mai departe, spre Memphis, în Tennessee. Odată întors la Rio, Paulo a considerat că acumulase forțe suficiente pentru a înfrunta fantomele și a decis să locuiască singur în apartamentul în care locuise cu Gisa. Curajul a avut totuși viață scurtă. Pe 10 septembrie, după două săptămâni, își adăpostea din nou arca în bine cunoscutul port patern din Gávea. Nerăbdător să scape de tot ceea ce-i aducea aminte de diavoli, închisori și răpiri, înainte de a se muta în casa părinților, și-a vândut toate cărțile, discurile și tablourile. Când a văzut apartamentul gol, fără nimic pe pereți și pe etajere, a scris în jurnal: „Tocmai m-am descotorosit de trecut." Nu avea să fie chiar atât de ușor. Paranoia, temerile și complexele continuau să-i roadă sufletul. Mărturisea în mod frecvent că încă se mai simțea vinovat chiar și pentru întâmplările petrecute în copilărie, precum cea „când a pus mâna pe organul genital al unei fetițe" sau chiar și când „a visat dezmățuri cu mama sa" –, dar cel puțin acasă avea speranța că nimeni nu avea să-l răpească fără să fie pedepsit.

Într-o perioadă în care varietatea partenerilor și promiscuitatea sexuală implicau puține riscuri, du-te-vino-ul femeilor din viața sa era înregistrat

în jurnal, fără ca vreuna dintre ele să primească vreo mențiune specială – cu excepția câte unei evaluări despre performanțele sexuale. Câteodată, se întâlnea cu fostele iubite, însă adevărul era că nu se refăcuse după terminarea poveștii de dragoste cu Gisa – căreia îi scria în continuare și de la care n-a primit răspuns niciodată. Când a aflat că Vera Richter s-a împăcat cu fostul soț, și-a notat:

Azi, am fost în oraș să-mi rezolv problema psihanalitică cu acțiunile de la Banco do Brasil. M-am gândit să le vând și să-i dau banii lui Mário, fiindcă a avut-o pe Vera peste un an. De fapt, Vera a fost cea care m-a avut pe mine, deși înăuntrul minții mele strivite am considerat mereu că era invers.

Parteneriatul cu Raul dădea în continuare cele mai bune rezultate, însă, pe plan intern, nava Societății Alternative începea să ia apă. Chiar înainte de „noaptea neagră" și de arestarea lui Paulo, între ei și Philips avuseseră loc divergențe subtile despre semnificația acelei societăți. Totul indica faptul că Raul luase în serios ideea de a crea o nouă comunitate – sau sectă, sau religie, sau mișcare –, care să pună în practică și să transmită poruncile lui Aleister Crowley, Parzival XI și ale lui Frater Zaratustra. Cu toate acestea, pentru directorii de la casa de discuri, Societatea Alternativă nu era mai mult decât o marcă bună pentru a promova vânzarea discurilor – așa cum făcuse, la începutul anilor '60, tipul cu părul mare de la Jovem Guarda. Paulo fusese martor la aceste divergențe de opinie, în aprilie 1974.

Președintele companiei Philips în Brazilia, sirianul naturalizat brazilian André Midani, crease un grup de lucru informal pentru a ajuta firma să-și poziționeze mai bine artiștii pe piață. Coordonat de Midani și de compozitorul Roberto Menescal, *dream-team*-ul era alcătuit din cercetătorul de piață Homero Icaza Sánchez, scriitorul Rubem Fonseca și ziariștii Artur da Távola, Dorrit Harazim, Nelson Motta, Luis Carlos Maciel, João Luís de Albuquerque și Zuenir Ventura. Grupul se întrunea o dată pe săptămână în apartamentul unuia dintre hotelurile de lux din Rio și petrecea acolo o zi întreagă, discutând despre profilul și lucrările vreunui artist de la Philips. La prima întâlnire, discutau doar între ei, iar săptămâna următoare repetau ședința în prezența artistului. Participanții erau plătiți cu bani grei – Zuenir Ventura povestește că primea pe ședință „patru mii sau patru milioane, nu-mi mai aduc aminte, dar știu că era echivalentul salariului meu lunar ca director de sucursală al revistei *Visão* din Rio". Fiecare artist reacționa altfel

când afla noutățile. Rebela Rita Lee și-a pierdut răbdarea „cu acea mulțime de idioți" care doreau să-i dea sfaturi până și despre culoarea părului și a încheiat ședința luându-i în derâdere:

— Cât decideți voi dacă trebuie să port sau nu o perucă *black power*, merg până la baie să iau un acid.

Mai târziu, avea să înregistreze piesa *Departamento de Criação*, ale cărei versuri erau ironice față de echipa alcătuită de Philips:

Cei care trăiesc să lucreze așa / Nu lucrează ca să trăiască aici, / Iar tu vrei ca eu să fac toate lucrurile astea. / Ce nu știi să faci?
Și se termină lumea din lipsă de imaginație. / Eu nu! Domeniul meu e de creație! Dar ce lipsă de imaginație. / Eu nu! Domeniul meu e de creație!

Când a venit rândul lui Paulo și al lui Raul să fie chemați de grup, cel care înota într-o maree de paranoia era baianul. Fiind sigur că e urmărit de polițiști sub acoperire, Raul l-a angajat ca gardă de corp pe investigatorul Millen Yunes, de la secția de poliție din Leblon, care, în orele libere, îl însoțea pe cântăreț peste tot. Când Paulo i-a transmis invitația făcută de Menescal de a fi următorii care să fie examinați de selectul grup de intelectuali, Raul a sărit ca ars:

— O să ne ia poliția! Să n-ai nici o îndoială că poliția a infiltrat oameni în grupul ăla pentru a înregistra ce vorbim acolo. Nici să nu te gândești la asta, domnule Paulete! Spune-i lui Menescal că nu mergem.

Paulo și-a asigurat partenerul că nu era nici un pericol, fiindcă el îi cunoștea pe majoritatea participanților, iar în grup erau chiar și persoane din opoziția față de dictatură și, până la urmă, i-a garantat că nici Midani, nici Menescal n-ar face o astfel de măgărie. Cum Raul nu renunța, soluția era să se ducă singur la întâlnire – dar, pentru orice eventualitate, a lăsat pe masă un reportofon pornit, iar casetele înregistrate i-au fost date partenerului la sfârșitul zilei. Înainte să înceapă discuțiile, cineva i-a dat cuvântul lui Paulo, pentru aoferi, cu vorbele sale, explicații cât mai exacte, în timpul de care avea nevoie, despre ce anume era Societatea Alternativă. Din câte își aduce el aminte trei decenii mai târziu, nu luase nici un drog și nici nu fumase canabis. Deși nu părea așa, judecând după ceea ce a spus imediat, înregistrând pe reportofon:

curtição
Societatea Alternativă atinge nivelul politic, nivelul social, pătura socială a unui popor, mă înțelegeți? Și atinge, la naiba, pătura intelectuală a unui

popor care iese din impas, care are mai multe de întrebat... Chiar avusese loc o discuție acolo, în São Paulo, despre revista Planeta. *Eu cred că* Planeta *va da faliment peste un an, fiindcă toată lumea care o citește află și începe să creadă că e o revistă superficială, care a dat deja faliment în Franța, și uite-așa au inventat* Le Nouveau Planet, *și apoi* Le Nouveau Nouveau Planet, *mă înțelegeți? Au ajuns să închidă revista. Așa o să se-ntâmple și cu acest popor căruia acum îi place macumba. Nu, nu, nu! Nu e proletar, hei? Dar asta numește lumea clasă medie. Burghezia care, dintr-odată, s-a hotărât să se intereseze, știi, intelectual? E clar, există un alt aspect al chestiunii, acela al credinței, de a merge acolo și de a reuși să faci o promisiune, să reușești să câștigi un teren sau, mă rog, alte lucruri. Bine, dar din punct de vedere cultural va exista o schimbare, înțelegi? Și această schimbare va veni din afară, așa cum a venit mereu, mă-nțelegeți? Și ea nu va fi niciodată filtrată de un produs brazilian numit spiritualitate. Asta, acum, deja discutând pe plan spiritual, pentru că pe plan politic cred că am fost destul de clar, nu?*

Claritatea, în mod evident, nu fusese principala sa virtute, dar grupul de lucru părea obișnuit cu astfel de personaje. Paulo s-a oprit o secundă și a continuat:

Atunci... Nu vreau să susțin nici pozițiile sociale, nici altceva. Și atunci, va exista această filtrare. După părerea mea, nu e o filtrare, însă niciodată nu vor renunța să-l placă pe Satana, care este o chestie superfascinantă: „O, Satana?" E un tabu precum... Precum virginitatea, înțelegeți? Când toată lumea începe să vorbească despre Satana, chiar dacă ție ți-e frică de Diavol și-l detești, efectiv vrei să-ți placă, înțelegeți? Pentru că e o agresiune, agresiune a Sistemului asupra sieși, agresiune asupra represiunii, înțelegeți? Apar o serie de lucruri din acea schemă și începe să-ți placă... E un val care durează puțin, dar încă n-a venit, cel al lui Satana. Însă este un fenomen. E rezultatul agresiunii, același lucru ca iubirea liberă, al tabuului despre sex pe care hipioții l-au deschis.

[...] *Ce v-am spus eu n-a fost o panoramă a Societății Alternative. Am spus niște lucruri, dar am căutat să fac o panoramă a tot ceea ce noi concepeam, viziunea generală a lucrurilor, da? Bun, să vedem acum ce are a face Raul Seixas cu toate astea... Societatea Alternativă îl slujește pe Raul Seixas și nu se lasă influențată fiindcă lumea a vorbit două zile despre Societatea Alternativă sau fiindcă vorbește numai despre Societatea Alternativă.*

Înțelegeți? Societatea Alternativă îl slujește pe Raul Seixas în măsura în care Raul Seixas catalizează acest tip de mișcare. Înțelegeți? Ea a fost judecată de un mit. Nimeni nu explică ce e Societatea Alternativă.
Mă înțelegeți?

„Mai mult sau mai puțin", s-a grăbit să răspundă jurnalistul Artur da Távola. La fel ca majoritatea celor prezenți, nu înțelesese nimic din acea harababură, iar problema pe care i-o punea grupul lui Paulo era simplă: dacă acelea erau explicațiile pe care el și Raul aveau să le dea presei despre semnificația Societății Alternative, atunci trebuiau să se pregătească pentru a-și vedea ideea umilită de presă. Dorrit Harazim, la acea vreme editor al secției internaționale a revistei *Veja*, considera că, dacă voiau să convingă publicul că Societatea Alternativă nu era numai o strategie de marketing, ci o mișcare mistică sau politică, era nevoie să ai argumente mai obiective pentru ca acest lucru să fie clar:

— Înainte de toate, trebuie să vă hotărâți: Societatea Alternativă este ceva politic? Sau ceva metafizic? Cu argumentele voastre, va fi foarte greu să explicați cuiva ce este, de fapt, Societatea Alternativă.

Deși aceea fusese prima dată când grupul de lucru își dădea în unanimitate cu părerea despre un subiect, Artur da Távola a fost cel care i-a atras atenția că se aflau în pericolul de a seca o mină de aur:

— Trebuie să avem multă grijă, fiindcă găsim defecte unui duo care vinde sute de mii de discuri. Nu putem uita că Raul și Paulo reprezintă deja un succes indiscutabil.

Exista însă o altă chestiune care-i preocupa pe cei din grup: insistența cu care cei doi artiști repetau presei, vorbind serios, că văzuseră farfurii zburătoare. Toți erau de acord că era vorba de un lucru ce putea afecta performanțele comerciale ale celor doi și i-au sugerat lui Paulo să-i recomande lui Raul să lase deoparte acea nebunie. Ei aveau motive de îngrijorare. Cu câteva luni înainte, Raul dăduse un lung interviu în *Pasquim* și, cum era de așteptat, a fost constrâns de ziariști să explice ce înseamnă Societatea Alternativă și viziunea farfuriilor zburătoare, având șansa să delireze în voie. A explicat că aceea nu era o societate care să fi stat sub semnul vreunui adevăr ori lider, ci se născuse „pe baza conștientizării unei noi tactici, a unor noi mijloace". Cum răspunsul nu părea clar, a explicitat mai bine ce voia să spună. „Societatea Alternativă este chiar rezultatul mecanismului acelui lucru", a continuat el, adăugând că aceasta trecuse și de granițe. „Am păstrat

corespondența, în mod constant, cu John Lennon și cu Yoko Ono, care fac parte și ei din Societate." Fără să fie nimeni care să-l controleze, Raul pălăvrăgea chiar și despre lucruri îndeobște cunoscute, precum prima sa întâlnire cu Paulo. „L-am cunoscut pe Paulo în Barra da Tijuca", a povestit el în *Pasquim*. „La ora cinci după-amiază, stăteam acolo și meditam, și la fel stătea și el, dar eu nu-l cunoșteam – în ziua aceea am văzut farfuria zburătoare." Unul dintre cei care-i luau interviul a întrebat dacă putea să descrie presupusul OZN, iar el a completat, în același stil:

— Era cam așa... Argintiu, dar cu o aură portocalie în jur. Stătea oprit și era enorm. Paulo a venit într-un suflet, eu nu-l cunoșteam, dar mi-a zis: „Vezi și tu ce văd și eu?" Am stat acolo, iar farfuria a dispărut după un zigzag incredibil.

Declarațiile de genul acesta îi făceau pe cei din grupul de lucru de la Philips să se teamă de căderea publică în ridicol a celor doi. După ce a terminat maratonul, Paulo a adunat casetele înregistrate cu tot ce se vorbise pe parcursul zilei și i le-a dat partenerului său. Cum considerațiile nu erau tocmai elogioase, în loc să-i povestească personal lui Raul ceea ce se întâmplase, a preferat, când a ajuns acasă, să mai înregistreze o bandă, în care i-a expus baianului punctul său de vedere despre întâlnirea din apartamentul de la Hotelul Méridien:

Marea teamă a grupului de lucru e ca Societatea Alternativă să funcționeze și ca Raul – în acest caz, tu, care asculți banda – să nu poată înfrunta publicul. Le este teamă că Societatea Alternativă o să crească și, în momentul în care Raul va da un interviu despre Societatea Alternativă cu fundamentele sale, după cum a spus Artur da Távola, Raul va spune o mulțime de lucruri, dar nu va explica. Iar presa se va arunca asupra lor, va spune că e o farsă, iar atunci cariera lui Raul va lua foc. Adică cei de la Philips sunt preocupați doar de neputința lui Raul de a suporta un astfel de public. Întâlnirea a fost extrem de tensionată. Până la un punct, simt că ei nu se vor schimba: în inabilitatea ta, Raul, de a ține în frâu publicul. Vei auzi asta pe casetă, iar eu îți vorbesc despre asta acum, fiindcă această impresie a fost foarte puternică. Un alt lucru abordat a fost problema farfuriei zburătoare, despre care toți au spus că este o batjocură. Au spus, bunăoară, că, de fiecare dată când ajungi într-un loc și repeți treaba cu farfuria zburătoare, presa se va arunca asupra ta, chiar nu te va ierta. La naiba, m-am decis să nu spun nimic, să nu explic dacă e adevăr sau minciună. Dar pentru grupul de lucru această poveste a

farfuriei zburătoare trebuie lăsată puțin deoparte, încet, încet. Nu am apucat să vorbesc, dar am lăsat deschisă posibilitatea de a ne dezminți jocul despre farfuria zburătoare, cel puțin față de grupul de lucru.

Deși ideea Societății Alternative încă mai avea forță să atragă sute de mii de cumpărători de discuri și un număr nesigur de adepți ai Diavolului în toată Brazilia, timpul avea să le demonstreze că grupul de lucru avusese dreptate. Cum nu era vorba de o mișcare politică, și nici de una metafizică, cu trecerea anilor expresia „Societatea Alternativă" avea să fie amintită doar ca un refren muzical al anilor '70.

Când s-a întors de la New York, cu mâna înfășată și plină de copci chirurgicale, în culmea succesului cu LP-ul *Gita* (care fusese lansat în absența lor), Paulo a ajuns să fie invitat de Menescal să intre în grupul de lucru de la Philips pe post de consultant, cu aceeași remunerație ca și a celorlalți membri – ceea ce însemna că în contul său bancar se adăuga, în fiecare lună, echivalentul a peste 20 000 de reali în 2008. Veneau bani din toate părțile. Când a primit prima tranșă de la casa de discuri pentru vânzările inițiale pe care le făcuse *Gita*, a stat în dubiu dacă să bage banii în acțiuni sau să cumpere o casă de vară în Araruama, dar, până la urmă, s-a hotărât pentru un apartament pe aglomerata stradă Barata Ribeiro, din Copacabana. În afară de parteneriatul cu Raul, în acea perioadă Paulo a scris versurile a trei piese – *Cartão Postal*, *Esse Tal de Roque Enrow* și *O Toque* – pentru LP-ul *Fruto Proibido*, pe care cântăreața Rita Lee avea să-l lanseze la începutul anului 1975, și a produs și scenarii cinematografice pentru Maria do Rosário. În afară de aceste activități, a lucrat ca actor în filmul porno *Tangarela, a Tanga de Cristal*. În decembrie 1974, casa de discuri a închis unul dintre robinetele care-i alimentau conturile, încheind activitățile grupului de lucru, dar i-a deschis imediat un altul: la sugestia lui Menescal, André Midani l-a angajat pe Paulo Coelho să lucreze pe o poziție înaltă în cadrul companiei, în funcția de director al Departamentului de creație.

Stabilitatea financiară și profesională n-a avut puteri magice pentru a-i liniști sufletul torturat. Dacă până în mai 1974 convietuise traumatic cu sentimentele de persecuție și respingere, după arestare se pare că acestea au devenit insuportabile. Din cele șase sute de pagini ale jurnalului scrise în cele douăsprezece luni de după eliberare, peste patru sute se refereau la temerile de după acea săptămână neagră. Într-un singur caiet de șase sute de pagini, ales la întâmplare, cuvântul „teamă" este repetat de o sută patruzeci

și două de ori, urmat de „problemă", de o sută optsprezece ori, ca să nu mai vorbim de zecile de cuvinte „singurătate", „disperare", „paranoia", „mirare" etc. Pentru a reflecta starea sa de spirit, obișnuia să recurgă la clasicii literaturii braziliene, așa cum a făcut când l-a citat pe Guimarães Rosa pentru a încheia o pagină din jurnal: „Nu e teamă, nu. Ci mi-am pierdut dorința de a avea curaj." În mai 1975, cu ocazia primei aniversări a eliberării sale din DOI-CODI, a dat o slujbă de mulțumire la biserica „Sfântul Iosif", sfântul său protector.

Mai presus decât dr. Benjamim sau chiar de propriul său tată, de când ieșise din pușcărie figura care-i inspira cea mai mare siguranță era avocatul Antônio Cláudio Vieira, pe care Paulo îl considera autorul eliberării sale. Imediat ce s-a întors din Statele Unite, i-a cerut domnului Pedro să stabilească o întâlnire pentru a-i mulțumi lui Vieira pentru ajutor. Când a ajuns la luxosul apartament care ocupa un etaj întreg într-o clădire de pe dealul Viúva, de unde aveai o vedere privilegiată asupra rampei Flamengo, ceea ce l-a surprins pe Paulo a fost Eneida, fiica avocatului. Brunetă, frumoasă, elegantă și cu o palmă mai înaltă decât el, fata atrăgea atenția prin exuberanța bijuteriilor pe care le purta – dintre care ieșea în evidență un scorpion din aur masiv, pe care-l purta în permanență la gât, agățat de un lanț. Avocată, la fel ca și tatăl ei, la al cărui birou lucra, Eneida defila pe străzile din Rio cu părul în vânt, la volanul unei mașini MG decapotabile de invidiat, importată din Anglia. La acea întâlnire, cei doi nu au mers mai departe de un flirt, dar, exact cu patruzeci și șapte de zile mai târziu, Paulo a cerut-o pe Eneida în căsătorie, iar ea a acceptat propunerea imediat. Conform valorilor existente în cea mai mare parte a societății braziliene, el nu numai că era bun de însurat, ci devenise chiar o partidă bună – adică unul cu bani suficienți pentru a întreține o soție și copii. Un nou album al lui împreună cu Raul fusese lansat la sfârșitul anului 1975 și purta numele de *Novo Aeon*. Cei doi au semnat patru dintre cele treisprezece melodii (*Rock do Diabo*, *Caminhos I*, *Tu És o MDC da Minha Vida* și *A Verdade sobre a Nostalgia*). LP-ul dezvăluia și gradul de implicare pe care Raul îl păstra în continuare cu sataniștii de la OTO: obraznicul Marcelo Motta semna ca textier nici mai mult, nici mai puțin de cinci piese pe disc (*Tente Outra Vez*, *A Maçã*, *Eu Sou Egoísta*, *Peixuxa – O Amiguinho dos Peixes* și *Novo Aeon*). Deși Raul și adepții săi considerau această lucrare drept o capodoperă, *Novo Aeon* n-a atins succesul albumelor anterioare și a vândut puțin peste 40 000 de exemplare.

Condițiile materiale pentru a-și întemeia o familie nu-i lipseau, după cum se vede, însă ușurința cu care luase decizia de a cere mâna fetei nu putea fi explicată decât de o pasiune fulminantă – care, cu toate acestea, nu era reciprocă. Pentru el, nimic nu putea fi mai convenabil: dintr-o singură lovitură, găsise o femeie cu care, în sfârșit, să se căsătorească și *să înșele*, așa cum își promisese de când ieșise din pușcărie, și, în afară de asta, urma să-l aibă ca socru pe garantul siguranței sale emoționale, Antônio Cláudio Vieira. În noaptea de 16 iunie 1975, după ce și-a aprins un joint dublu, Paulo a hotărât că era momentul să rezolve treaba. A sunat-o pe Eneida și i-a cerut să-și anunțe părinții că dorea să facă formele pentru legalizarea logodnei și că o va cere în căsătorie peste câteva ore:

— Doar trec pe acasă și-i iau pe părinții mei. Ajungem imediat acolo.

Bătrânii dormeau adânc, însă au fost sculați din pat de fiul nebun, care hotărâse dintr-odată să se logodească, într-o zi de luni. Să fi fost efectul ierbii sau fiindcă nu jucase niciodată acel rol, adevărul este că, în clipa în care a venit vremea să-i spună viitorului socru, Paulo și-a simțit gura uscată, s-a înecat și n-a reușit să mai pronunțe nici măcar o silabă. Sub privirile stupefiate ale părinților speriați, Pedro și Lygia, Vieira a salvat situația cu prezență de spirit:

— Toți știm ce vrei să ne spui. Îi ceri mâna Eneidei, nu-i așa? Dacă asta e, suntem de acord.

Iar el i-a răspuns ușurat că asta era. În mijlocul unui rapid toast cu șampanie franțuzească, Paulo a deschis portmoneul pe care-l purta pe după gât și a scos din el un frumos inel cu briliante pe care-l cumpărase pentru viitoarea sa soție. La jumătate de oră după venirea oaspeților, nu mai era nimeni treaz în apartamentul de pe dealul Viúva. În ziua următoare, Eneida i-a oferit cadoul de logodnă, comandând livrarea acasă la Paulo a unei noutăți care s-a transformat în obiectul cel mai râvnit de ziariști și scriitori: o mașină de scris electrică „Olivetti", pe care scriitorul avea s-o folosească până în 1992, când a început să scrie pe microcalculatoarele personale. Nici nu trecuseră trei săptămâni, că jurnalul începea să dezvăluie că logodna fusese o decizie luată în grabă:

Am probleme serioase de relație cu Eneida. Eu am ales-o pentru siguranța și stabilitatea emoțională pe care avea să mi le dea. Am ales-o, căutând echilibru pentru temperamentul meu natural dezechilibrat. Acum înțeleg prețul pe care trebuie să-l plătesc pentru asta: castrarea. Castrarea de comportamente, castrarea de conversații, castrarea de nebunii. Iar eu nu pot să accept asta.

Să dea înapoi și să anuleze logodna nu-i trecea prin cap, fiindcă asta ar fi însemnat nu numai să-l piardă pe avocat, ci și să câștige un dușman – lucru care, doar dacă se gândea la el, îi dădea fiori. Paulo a înțeles că și Eneida avea tot felul de ciudățenii. De fapt, pe logodnică n-o deranja dacă el fuma canabis în continuare, dar nu voia să fie și ea obligată să consume droguri, iar Paulo tot insista s-o facă. Cât despre „propunerile sexuale", fusese clară: nici vorbă de *ménage à trois*. Eneida nu accepta ca prietenele lui să împartă patul cu ei. Sfârșitul relației era astfel previzibil. Când logodna a împlinit patruzeci de zile, Paulo a înregistrat în jurnal că totul ajunsese la sfârșit:

Eneida pur și simplu m-a părăsit. A fost foarte greu, chiar foarte greu. Eu am ales-o ca femeie și tovarășă de viață, dar ea n-a rezistat și a dispărut subit din viața mea. Am încercat cu disperare să intru în contact cu mama ei, dar și ei s-au îndepărtat. Mi-e teamă că le-a povestit părinților ei vrăjitoriile mele și propunerile sexuale. Pe ultimele știu că le-a povestit. Despărțirea a fost destul de dură pentru mine, mult mai mult decât mi-aș fi închipuit. Bătrânii mei vor fi foarte șocați de vestea ruperii logodnei. Și va fi dificil să accepte o altă femeie așa cum au acceptat-o pe fosta mea logodnică. Știu asta, dar ce pot să fac? Plec din nou, fără să mă opresc, în căutarea unei alte tovarășe de viață.

Tovarășa de viață pe care pusese ochii era stagiara Cecília MacDowell, care lucra la biroul de presă de la Philips. Însă, înainte de a-i face declarații Cissei, așa cum îi spuneau, Paulo a mai avut o relație-fulger tot cu o ziaristă, Elisabeth Romero, care îl intervievase pentru o revistă specializată în muzică. Au început să iasă împreună și relația s-a legat. Beth i-a atras atenția, deoarece se deplasa pe străzile din Rio pe o motocicletă puternică, Kawazaki 900, pe șaua căreia avea să circule și Paulo. Chiar dacă a fost scurtă, relația i-a permis lui Beth să fie martoră la un episod ce avea să fie menționat de Paulo de zeci, sute de ori în interviurile publicate în presa internațională: întâlnirea care nu a avut loc între el și idolul său Jorge Luís Borges. Fiindcă se apropiau sărbătorile de sfârșit de an, Paulo a invitat-o pe Beth să se ducă împreună la Buenos Aires, unde avea de gând să-i facă o vizită marelui scriitor argentinian.

Își amânase călătoria cu ceva timp în urmă, de teamă ca, ducându-se la DOPS pentru a solicita viza de ieșire în țara vecină, să nu fie arestat. Fără nici un număr de contact sau vreo prezentare prealabilă, cuplul a înfruntat patruzeci și opt de ore de autobuz între Rio și capitala portuară, având ca

unică indicație o adresă: strada Maipu 900, unde locuia Borges. Și spre aceasta s-a îndreptat Paulo imediat ce s-a cazat. Portarul clădirii din centrul orașului l-a informat că *don Jorge Luís* era pe cealaltă parte a drumului, unde-și bea cafeaua la barul unui vechi hotel. Paulo a traversat strada, a intrat prin hol și, cu lumina bătându-i în geam, a văzut silueta inconfundabilă a magistralului autor al cărții *El Aleph*, care atunci avea șaptezeci și șase de ani, așezat singur la o masă și sorbind dintr-o ceașcă o cafea espresso. Emoția a fost atât de mare, încât brazilianul n-a avut curajul să se apropie. Furișându-se afară în liniște, la fel cum intrase, a părăsit locul fără să-i adreseze lui Borges nici măcar un „Bună ziua", un „Îmi pare bine", atitudine de care avea să-i pară rău mereu.

La douăzeci și opt de ani, acela avea să fie primul său Crăciun petrecut departe de familie. În drumul său de reîntoarcere la creștinism, pe data de 24 a invitat-o pe Beth să se ducă împreună la slujba de Ajun la biserica „Nuestra Señora del Pilar", din apropiere de Casa Rosada, sediul guvernului argentinian. Surprins de refuzul fetei, care prefera să profite de noapte și să se plimbe pe străzile din Buenos Aires, a pus pur și simplu capăt relației. A sunat-o pe Cissa, la Rio, cu pretextul de a-i ura sărbători fericite, și i-a declarat:

— Sunt îndrăgostit de tine și mă-ntorc peste trei zile. Dacă-mi promiți că mă aștepți la aeroport, vin cu avionul, ca să fim împreună cât mai repede posibil.

Micuță ca și el, cu ochii căprui și cu nasul ușor acvilin, Cecília MacDowell avea nouăsprezece ani și urma cursurile Facultății de Comunicare de la Universitatea PUC din Rio de Janeiro când l-a cunoscut pe Paulo. Fiica unei americance, Patrícia Fait, și a respectatului și bogatului specialist în tuberculoză Afonso Emílio de la Rocque MacDowell, care era proprietarul unei mari clinici pentru tuberculoși, în Jacarepaguá, fusese educată la tradiționalul Colegiu Brazilian de Almeida, în Copacabana, înființat și condus de profesoara Nilza Jobim, mama compozitorului Tom Jobim. Deși era un cămin conservator – tata provenea din tradiționalista zonă nord-estică, iar mama primise o educație protestantă riguroasă –, familia MacDowell l-a primit cu brațele deschise pe greierele care se îndrăgostise de fiica lor mai mică. Cu trecerea lunilor, Patrícia și Afonso Emílio au închis ochii chiar și față de faptul că Cissa își petrecea toate sfârșiturile de săptămână în compania iubitului (care închiriase apartamentul din Voluntários da Pátria și începuse să locuiască în apartamentul cu două camere din Barata Ribeiro). După treizeci de ani, Cissa privește retrospectiv și, cu umor neiertător, descoperă intențiile ascunse în atitudinea liberală a părinților săi:

— Cum cele două surori mai mari ale mele nu se căsătoriseră, cred că nivelul așteptărilor părinților mei față de viitorii gineri a fost coborât puțin. Pentru orice eventualitate, cel mai bine era să nu sperie posibilii candidați.

Oricare ar fi fost motivele părinților, adevărul e că, la sfârșit de săptămână, în timp ce familia MacDowell se ducea la casa lor de țară de la Petrópolis, Cissa își aduna hainele și obiectele personale într-o sacoșă și se muta în apartamentul din Barata Ribeiro – fapt pentru care vinerea a început să fie numită de cei doi „Ziua Mariei Sacoșă". Fantoma dezastruoasei logodne cu Eneida continua totuși să-i tulbure sufletul lui Paulo de fiecare dată când subiectul amenința să reapară, așa cum își nota în jurnal. „Diseară, luăm cina acasă la Cissa, și lucrurile astea mă zăpăcesc", se plângea el, „pentru că se aseamănă cu o logodnă, iar ce-mi doresc acum cel mai puțin e să fiu logodit." În una dintre ședințele psihiatrice pe care le frecventa în continuare, doctorul i-a expus ipoteza ca tensiunile nervoase să-și aibă originea în dificultățile de relaționare sexuală:

El mi-a spus că dezinteresul meu față de sex provoacă această tensiune prin care trec. De fapt, Cissa e cam la fel ca mine, nu face atâta caz să facă sex oral. Eu așa rezolvam, iar apoi rămâneam fără obligație, dar acum am început să folosesc sexul ca pe o terapie pentru a mă detensiona. Domnul doctor Benjamim mi-a povestit de curba electroșocurilor că este aceeași ca cea a orgasmului și a crizei de epilepsie. Cu asta, am descoperit în sex o terapie.

Oricât de perturbat ar fi fost de tot ce-i aducea aminte de o logodnă, în martie 1976, când iubita i s-a întors dintr-o excursie de trei săptămâni prin Europa, Paulo a cerut-o în căsătorie. Cissa a acceptat propunerea cu o bucurie sinceră, dar a pus condiții: trebuia să fie o căsătorie adevărată, la starea civilă și la biserică, cu preot, cu rochie de mireasă albă și mire la costum și cravată. El i-a răspuns într-un hohot de râs, afirmând că accepta toate exigențele în numele iubirii și fiindcă „eu chiar aveam nevoie să fac o schimbare, și ce era mai bun pentru asta decât o căsătorie". Înainte de ceremonie, Paulo și-a consultat *I Ching* de câteva ori, pentru a ști dacă acționa bine, și a înregistrat în jurnal nesiguranța prin care trecea:

Ieri, am fost cuprins de o teamă imensă de căsătorie și am fost panicat. Am reacționat violent. Eram deja neîncrezători unul față de celălalt și ne-am certat urât.

După două zile, starea sa de spirit era alta:

N-am dormit la apartament, fiindcă sunt paranoic. Abia aștept să vină Cissa să locuiască la mine. De fapt, ne iubim și ne înțelegem, iar ea este o persoană cu care te-nțelegi foarte ușor. Dar, pentru asta, avem nevoie să înfruntăm mai întâi circul căsătoriei.

Cu sufletul zdruncinat, Paulo a ajuns pe data de 2 iulie chiar și mai aranjat decât îi ceruse logodnica sa. Punctual, la ora 7 seara, când orchestra de coarde a început să interpreteze *Nocturna* nr. 2 [în si bemol major] de Chopin, s-a furișat după draperia altarului bisericii „Sfântul Iosif", din centrul orașului Rio de Janeiro, și s-a așezat în partea dreaptă a preotului. Comparat cu acel Paulo Coelho care se lăsase fotografiat amețit în New York, cu doi ani înainte, cel de la altar părea un prinț. Cu părul scurt, mustață și cioc bărbierite cu grijă, era îmbrăcat cu un frac modern, cu sacou cu două rânduri de nasturi, pantaloni cu dungi, pantofi negri, cămașă albă cu butoni și cravată argintie – haine identice cu cele folosite de tată și de socru, dar de care fuseseră scutiți nașii Roberto Menescal și Raul Seixas. Doamna Lygia nu numai că alesese personal locul pentru căsătoria religioasă, ci făcuse și cadou parohiei „Sfântul Iosif" o icoană nouă pentru impozanta biserică, ale cărei turnuri erau înalte de trei etaje.

În acordurile marșului *Pompă și circumstanță* de Elgar, cinci fete cu rochii de domnișoare de onoare îi deschideau drumul miresei cu rochie albă și lungă până la podea, adusă la braț de tatăl ei. Printre zecile de invitați care umpleau biserica, atrăgea atenția figura unică a lui Raul Seixas, cu ochelari fumurii, deși era noapte, papion roșu și sacou cu cusături tot roșii. În momentul binecuvântării verighetelor, naosul s-a umplut de sunetul viorilor care cântau *Adagio* de Albinoni, cu care se încheia ceremonia religioasă. De acolo, au plecat spre apartamentul părinților miresei, pe strada General Urquiza, în Leblon, unde a fost oficiată căsătoria civilă și apoi oferită o cină fastuoasă invitaților.

Luna de miere n-a avut nici o atracție specială. Cum amândoi trebuiau să se întoarcă repede la serviciu, au petrecut o săptămână la o casă de vară a părinților ei de pe insula Jaguanum, pe coasta oceanului. Nici unul dintre cei doi n-a păstrat amintiri marcante din acea zi. În jurnalele lui Paulo, nu există nici o referire la călătoria de nuntă, iar flashurile care rămân în memoria Cissei nu vorbesc nici ele despre o mare fericire:

Paulo nu era foarte fericit. Cred că nu voia tot acel formalism... A acceptat, dar cred că a făcut-o, fiindcă am insistat eu. Dar n-a fost o lună de miere în care să spunem, oh, suntem complet îndrăgostiți, a fost minunat. Nu. N-am această amintire. Știu că am petrecut câteva zile acolo, nu pot spune câte, și ne-am întors la viața din Rio.

Viața avea să înceapă cu o mică divergență între soț și soție. Deși era proprietarul spațiosului apartament de pe strada Voluntários da Pátria, unde locuise aproape trei ani împreună cu Gisa, Paulo prefera să-l țină închiriat și să locuiască în cel de-al doilea imobil pe care-l avea în proprietate, apartamentul cu două camere din zgomotoasa Barata Ribeiro. Dacă alegerea ar fi avut drept motiv să facă economie, pe Cissa n-ar fi deranjat-o. Problema era că el prefera să locuiască acolo pentru a fi aproape de părinți, care vânduseră casa din Gávea și se mutaseră într-un nou apartament pe strada Raimundo Correia, în Copacabana, la o stradă distanță. Amintirile pe care ea le-a păstrat din primele luni de căsnicie nu erau entuziasmante:

Să locuiești acolo era un lucru îngrozitor. Singurul dormitor dădea spre strada Barata Ribeiro, unde era un zgomot infernal. Dar el era în faza maternă și voia să fie aproape de mama sa, care locuia la o stradă distanță. Apartamentul nostru abia ar fi încăput într-o sufragerie frumoasă. El mai avea și celălalt apartament, dar voia să stea aproape de mama sa. Cum eu avusesem educație protestantă, să fac totul pentru fericirea cuplului, dormeam în zgomotul din Barata Ribeiro. Căsătoria a fost în iulie, cred că am rămas acolo vreo șase luni.

Poate că nu era un început de căsnicie dintre cele mai promițătoare, dar, cum nici un cuplu nu e la adăpost de intemperiile vieții în comun, căsătoria mergea. Câteodată, certurile erau zgomotoase, precum cea din dimineața de 24 august, când Paulo împlinea douăzeci și nouă de ani. Cissa a fost trezită la ora 2 dimineața de un zgomot care a speriat-o, ca și cum o bombă ar fi explodat în casă. S-a ridicat stupefiată și și-a găsit soțul în sufragerie cu un artificiu ars în mână. Acesta hotărâse să-și sărbătorească ziua de naștere și arunca artificii în sus, spre disperarea vecinilor. Totul, bineînțeles, înregistrat pentru posteritate pe reportofon:

Paulo – Acum e 1.59, 24 august 1976. Împlinesc douăzeci și nouă de ani. Voi lansa un artificiu pentru a mă sărbători și voi înregistra zgomotul.

Deja soț și soție, Paulo și Cissa părăsesc altarul bisericii din São José. Jos, mirii împreună cu părinții lor.

Amor Paulo Teixeira de Souza
CANTADOR DO ASFALTO
DA ESCOLA J. B. SENA

Paulo e Cecília em Cordel

UM AMOR POR ACASO

Cele două invitații:
una clasică și una hippy

[Zgomot de pocnitură de artificiu]. Ce frumos! Oamenii au venit la ferestre!
Cecília – Paulo!!
Paulo – Ce se-ntâmplă? Toată lumea s-a trezit, câinii latră...
Cecília – E absurd!
Paulo – Ce?
Cecília – Ești nebun?
Paulo – A făcut un zgomot nemaipomenit! A avut ecou în tot orașul! Sunt campion!! [râzând mult] Ce bine că am cumpărat aceste artificii! Ce bine! La naiba, a fost frumos! [râzând mult] Ce frumos, Dumnezeule din ceruri! Ce nebunie! Cred că m-am eliberat de o mulțime de lucruri, aruncând artificiul ăsta!
Cecília – Stai puțin aici cu mine, că sunt nervoasă.
Paulo – De ce ești nervoasă? Ai vreo premoniție, ceva de genul ăsta?
Cecília – Nuuu, Paulo, fiindcă a fost o zi foarte grea.
Paulo – Ah, mulțumesc lui Dumnezeu! La naiba, asta a fost o adevărată eliberare, Cecília. Aruncă un artificiu și să vezi că te liniștești imediat. Aruncă-l de aici, de la fereastră.
Cecília – Nu! Cine o să audă zgomotul o să vadă de unde a venit. Lasă artificiile. Vino și stai puțin cu mine, vii?
Paulo – [am râs mult] Ce frumos! La 2 dimineața, un artificiu care-mi sărbătorește ziua de naștere, iar stelele umplu cerul. O, Dumnezeule din ceruri! Îți mulțumesc mult! Voi mai trage focuri prin oraș! [zgomot de artificii explodând].
Cecília – Paulo! Portarii de la toate clădirile vor vedea că de aici vin.

Cissa era, de fapt, o persoană cu care te înțelegeai ușor, dar avea o personalitate puternică și nu-i plăcea să fie forțată să facă ceva împotriva voinței ei. Așa cum se întâmplase cu Eneida, accepta *vrăjitoriile* soțului – câteodată chiar îl acompania cu o țigară de canabis –, dar nici nu voia să audă de extravaganțele conjugale, pe care el le numea „propuneri sexuale". Într-o zi, Paulo s-a trezit dimineața târziu, oră la care, ca totdeauna, Cissa era la serviciu. Pe noptieră, îi lăsase o hârtie scrisă de mână care parcă i-a ars mâinile când a citit-o. Biletul dezvăluia că, dacă soțul chiar se hotărâse s-o *înșele*, asta se întâmplă doar în afara casei lor.

Celor interesați:
Sunt liniștită față de cele cinci sute de femei ale lui Paulo, fiindcă nici una dintre ele nu reprezintă o amenințare. Dar azi, chiar m-am enervat față

de căsătoria mea. Când Paulo mi-a spus, glumind despre o secretară, că o va lua de fund, mi s-a părut un lucru lipsit de clasă. Cel mai rău a fost când am primit o propunere indirectă de a chema „niște tipi" de la Cinelândia pentru a participa la relația noastră sexuală. Știam că făcuse asta înainte, dar niciodată nu mi-am închipuit că mi-ar fi propus mie o treabă atât de scârboasă, eu știindu-mă așa cum Paulo mă știe pe mine, și știind ce cred eu despre asta. Și atunci, în această dimineață mă simt atât de singură cum nu m-am simțit niciodată, fiindcă știu că nu-mi pot vărsa nimănui amarul. Singurul lucru pe care-l pot vedea și pe care-l doresc chiar acum este să mă despart de Paulo cât mai repede posibil, cât de repede permite această societate de căcat, chiar dacă știu că va fi o traumă foarte mare pentru mine și pentru familia mea.

Căsătoria nu ajunsese nici măcar la nunta de hârtie – erau căsătoriți de puține luni – și începea să naufragieze.

19
„La Londra s-au risipit toate șansele ca, într-o zi, să devin un scriitor faimos pe plan mondial"

În timp ce căsătoria se destrăma, nu se putea spune același lucru și despre viața sa profesională. În decembrie 1976, Philips a scos cel de-al cincilea LP al lui Paulo împreună cu Raul, *Há Dez Mil Anos Atrás*, care a devenit imediat un succes răsunător și pe care, din unsprezece piese, zece erau scrise de el. Piesa care dădea numele albumului avea două particularități: o redundanță în titlu și faptul că era traducerea adaptată a titlului *I Was Born Ten Thousand Years Ago*, o bine-cunoscută melodie tradițională americană de domeniu public, care avea mai multe versiuni, cea mai faimoasă dintre ele fiind cea înregistrată de Elvis Presley cu patru ani înainte. O altă curiozitate a discului era că, de când se inspirase de la adolescenta din filmul lui Vittorio De Sica, la paisprezece ani, era prima dată când Paulo îi dedica cuiva una dintre creațiile sale, în acest caz tatălui său, Pedro Queima Coelho. Era o formă neobișnuită de omagiu, din moment ce versurile înregistrează diferențele dintre el și tatăl său și sugerează o atitudine condescendentă. Deși acest lucru avea să fie recunoscut de autor abia peste mai mulți ani, oricine cunoaște puțin istoria sa familială, înțelege că „Pedro" din balada rock *Meu Amigo Pedro*, a doua piesă, era tatăl său așa cum se observă clar în unele versuri:

De câte ori simt paradisul / Sau ard în iad, / Mă gândesc la tine, sărmane prietene, / Că folosești mereu același costum.
Îmi amintesc, Pedro, acele zile / Când amândoi stăteam să ne gândim la lume / Azi te numesc conservator, Pedro, / Iar tu îmi zici că sunt vagabond.
Pedro, unde mergi tu, merg și eu, / Dar totul se termină unde a început.
Iar eu n-am nimic să-ți spun, / Dar nu mă critica pentru cum sunt. / Fiecare dintre noi e un univers, Pedro, / Unde mergi tu, merg și eu.

Succesul era sinonim cu banul, iar pentru Paulo banii trebuiau investiți în ceva foarte sigur. Înainte de sfârșitul anului 1976, a devenit proprietarul celui de-al treilea imobil, un apartament cu două dormitoare, în strada Paulino Fernandes, din Flamengo, la o sută de metri de locul unde se născuse și crescuse. În ciuda plăcerii pe care o simțea să fie proprietar de imobile, pentru el era o problemă să fie bogat: din pricina îngrijorării lui față de presupusa lăcomie străină, mai ales a comuniștilor. Asupra acestui lucru, da, partenerul lui Raul Seixas se înșelase total. Băiatul cu părul lung care, cu puțin înainte, contesta societatea de consum, iar în versurile pieselor sale ironiza deținerea bunurilor materiale, acum era îngrozit de posibilitatea de a pierde economiile pe care le acumulase cu lăcomie. „Azi, la cinematograf, m-am temut ca naiba să nu vină comunismul și să-mi pună mâna pe apartamente", a mărturisit el în jurnal și a completat fără ocolișuri: „N-aș lupta niciodată pentru popor. Poate că sunt cuvinte blestemate, dar n-aș face asta niciodată. Lupt pentru gândire și poate pentru o elită de privilegiați care aleg o societate diferită."

Stabilitatea materială pe care i-o asigura lumea muzicii se pare totuși că nu l-a îndepărtat niciodată de vechiul și mult doritul vis: acela de a fi un mare scriitor. În momentele de chin, ajungea să aibă îndoieli, „aproape sigur", că nu reușea să-l concretizeze. Se speria de fiecare dată când își dădea seama că se apropia cea de-a treizecea aniversare – data-limită pe care și-o stabilise pentru a deveni scriitor faimos și după care își imagina că nu mai are nici cea mai mică speranță de a avea succes în literatură. Dar îi revenea entuziasmul după simpla citire a câte unei știri, precum cea despre celebra scriitoare de origine britanică Agatha Christie, care acumulase o avere de 18 milioane de dolari numai din vânzarea cărților sale. În acele momente, Paulo se cufunda adânc în iluzii:

Nu doresc, sub nici o formă, să-mi public romanele în Brazilia. Aici, încă nu există o piață pentru asta. În Brazilia, o carte cu trei mii de exemplare vândute e un succes, pe când în Statele Unite este eșecul cel mai mare posibil. Nu are viitor. Dacă vreau să fiu scriitor, trebuie să mă gândesc serios să plec.

Atâta timp cât destinul nu-i arăta ușa de intrare în lumea gloriei, Paulo era obligat să se supună rutinei – ședințe și călătorii la São Paulo –, pe care funcția sa de director o cerea. Philips hotărâse să-și concentreze toate departamentele într-un singur sediu, localizat în îndepărtatul Barra da Tijuca,

un cartier modern care începea să se dezvolte în Rio. Era împotriva schimbării, nu numai fiindcă locul de muncă avea să fie la patruzeci de kilometri de casă, lucru care l-a făcut să treacă peste trauma din Araruama, să-și cumpere mașină și să-și ia permisul de conducere, dar și fiindcă îi fusese rezervat un birou minuscul. Nu i se plângea nimănui, cu excepția jurnalului:

Sunt instalat în biroul meu cel nou, dacă putem să numim birou locul pe care-l ocup acum. Eu și echipa mea, alcătuită din două secretare, o asistentă și un curier, ocupăm o suprafață de 30 m², adică 5 metri de persoană. Spațiu care ar fi deja destul de mic, dacă n-am lua în considerare muntele de mobilă învechită care a fost pusă tot în acest loc micuț.

În afară de distanță și disconfort, a înțeles că funcția sa se afla în epicentrul unui permanent cutremur ce punea în mișcare vanități, prestigii și dispute în spațiul mass-mediei. Acest câmp de luptă, în care egourile se ciocneau constant, luptând aproape mereu pe la spate, nu părea locul ideal pentru o persoană cu un suflet atât de torturat de temeri și paranoia. Dacă vreun ștab îl saluta cu ceva mai multă efuziune în lift, prin asta vedea imediat o amenințare a postului său. Să nu fie invitat la un spectacol sau la vreo lansare din lumea muzicală era o sursă sigură pentru câteva zile de insomnie și pagini abundente de lamentări în jurnal. Să nu figureze printre participanții la o ședință a companiei putea să descătușeze crize incontrolabile de astm. Nesiguranța atingea niveluri extreme. Un producător muzical care nu vorbea cum trebuie cu el îi provoca o criză interioară capabilă chiar să-l împiedice să lucreze. Când diverse simptome de persecuție se întâlneau, Paulo își pierdea direcția.

Azi, sunt foarte rău, atacat din toate părțile de paranoia. Cred că nimănui nu-i place de mine, că o să-mi facă o nenorocită de măgărie dintr-un moment în altul și că nu-mi mai acordă atenția pe care mi-o dădeau.
Teama a scăzut, fiindcă practic am scăpat de o ședință de dimineață. Asta m-a lăsat cu nasul curgând. Oare gripele mele sunt pe fond psihic? André Midani, președintele companiei, intră în sală și nu vorbește frumos cu mine; partenerul meu e foarte prost dispus și cred că există un complot împotriva mea. Într-un articol de ziar, numele meu nici măcar nu e menționat, când ar trebui să fie.
Pentru a spori complexul meu de persecuție, nerenunțând la nesiguranță, am descoperit că nu am fost invitat nici la lansarea cărții lui Nelson Motta.

El mi-a mărturisit multe secrete, dar este o persoană față de care niciodată n-am reușit să-mi ascund antipatia.
Cred că oamenii mă tolerează numai pentru că sunt prieten cu Menescal. Sunt extrem de îngrijorat de asta.

Dubla sa activitate profesională – textier și director la casa de discuri – era, și ea, o sursă de frică irepresibilă. Cu o anumită frecvență, Paulo era obligat, prin natura funcției, să realizeze rapoarte foarte lungi pentru conducerea de la Philips, ce conțineau evaluări critice ale performanțelor celor mai importanți artiști angajați de companie, adică ale colegilor săi. Deși lecturarea informărilor sale se restrângea la Midani, Menescal, Armando Pittigliani și încă unul sau doi directori, îngheța numai când se gândea că acel material putea să cadă în mâinile sau să ajungă la urechile artiștilor evaluați. Teama era justificată, fiindcă obișnuia să fie destul de avar cu elogiile și dur cu criticile. Chiar și cu tot stresul aferent unei funcții ca aceea, Paulo era un funcționar mai mult decât implicat, al cărui entuziasm față de ceea ce făcea însemna, nu de puține ori, să stea peste program până la ore înaintate din noapte. Activitatea sa de la Philips funcționa ca unul dintre picioarele trepiedului cu care se echilibra stabilitatea sa emoțională fragilă. Al doilea era căsătoria, iar al treilea, o noutate pentru care se dedicase trup și suflet: yoga. În afară de asta, când problema cântărea prea mult, cerea ajutorul psihiatrului Benjamim Gomes, care-l punea din nou în funcțiune cu ajutorul bateriilor de antidepresive.

În ianuarie 1977, Paulo se convinsese deja că Cissa era diferită față de partenerele sale anterioare. „Ea e ce e, și nu se va schimba atât de repede", mărturisea el. „Am renunțat să mai încerc s-o transform, acum înțeleg inutilitatea acestui lucru." Puțin câte puțin totuși, a reușit să-și atragă soția cel puțin spre o latură a lumii sale – drogurile. Cissa n-a ajuns niciodată să fie o consumatoare, dar, mânată de el, a fumat pentru prima dată canabis, iar apoi a încercat LSD. Urmând un ritual asemănător cu cel adoptat de Vera Richter când a fumat hașiș pentru prima dată, cei doi au încercat acidul lisergic pe data de 19 martie, ziua Sfântului Iosif, a cărui icoană a fost în prealabil sărutată de amândoi. Au pornit un reportofon în momentul în care ea a pus pastila pe limbă, și de atunci Cissa a descris momentele inițiale de nesiguranță, a simțit somnolență și furnicături pe tot corpul, până a ajuns la extaz. În acel moment, a început să audă sunete, cum se întâmplă de obicei în aceste situații, „indescriptibile". Printre plânsete, ea încerca, fără să reușească, să dezvăluie ce simte:

Nimeni nu poate împiedica ceea ce intră prin urechile mele. Niciodată nu voi uita ce am auzit acum. Trebuie să încerc să descriu... Știu că ai auzit și tu la fel ca mine. Eu mă uitam la acel acoperiș al căsuței noastre. Nu știu... Cred că nu se poate descrie, dar am nevoie... Paulo, e o treabă impresionantă.

Soțul monitoriza „investigația" și se mai ocupa și de coloana sonoră a înregistrării. Aceasta era deschisă de un titlu principal al știrilor naționale, de la postul de televiziune „Globo", care anunța indici ridicați de accidente rutiere în Rio. Urmau o *Toccata și fuga* de Bach și *Marșul nupțial* de Wagner. Pentru a-și liniști cobaiul, Paulo garanta că, în eventualitatea unui *bad trip*, un inocent pahar cu suc de portocale făcut pe loc era remediul suficient pentru a inversa efectul acidului lisergic.

Dacă voiau să-și disimuleze angoasele, drogurile erau totuși insuficiente pentru a le îndepărta. În timpul uneia dintre aceste depresii adânci, un supererou i-a apărut în cameră, cu misiunea de a-l salva. Era supergreul Rocky Balboa, personajul jucat de actorul Silvester Stallone în filmul *Rocky Balboa*. În acea dimineață de martie 1977, când se uita la televizor, din pat, la acordarea premiilor Oscar, împreună cu Cissa, Paulo s-a emoționat când l-a văzut pe *Rocky* primind nici mai mult, nici mai puțin de trei statuete – cel mai bun film, cea mai bună regie și cel mai bun montaj. La fel ca luptătorul Balboa, care renăscuse din nimic pentru a deveni campion, așa voia să fie și el un învingător și era hotărât să-și primească și el recompensa. Iar singura care putea să-l intereseze era în continuare aceeași dintotdeauna, vechiul vis de a deveni un scriitor citit în toată lumea. Cum era deja clar stabilit în mintea lui, primul pas pe drumul lung spre gloria literară era să se mute din Brazilia și să-și scrie cărțile în străinătate. Ziua următoare, l-a căutat pe Menescal la sala de sport, unde șeful și totodată prietenul său făcea antrenament de aikido, și i-a spus că vrea să plece. Dacă ar fi depins de Paulo, destinația cuplului ar fi fost Madrid, dar a prevalat părerea Cissei și, în primele zile din mai 1977, cei doi debarcau pe aeroportul Heathrow din Londra, orașul ales pentru leagănul primei sale opere.

Câteva zile mai târziu, erau instalați într-o garsonieră închiriată dintr-o clădire cu trei etaje, la numărul 7 de pe Palace Street, la jumătatea drumului dintre stația Victoria și Palatul Buckingham, pentru care plăteau o chirie lunară de 186 de lire, echivalentul a 340 de dolari (2 500 de reali în 2008). Era un apartament înghesuit, dar cu o poziționare bună și cu un obiect superfluu, dar tentant: o cadă de baie. Când a ajuns în capitala britanică,

cuplul și-a deschis un cont la agenția Banco do Brasil cu un depozit de 5 mii de dolari. Banii nu erau chiar o problemă pentru Paulo, însă, în afara faptului că era strângător într-un mod înțelept, avea o dificultate legală, care stabilea la trei sute de dolari limita pentru transferul lunar de valori pentru rezidenții din afara Braziliei. Pentru a păcăli exigența Băncii Centrale, la sfârșit de lună, bunicii, unchii și verii erau mobilizați la Rio pentru ca fiecare dintre ei să trimită trei sute de dolari pentru prietenii brazilieni Paulo și Cissa, rezidenți în Londra, care treceau imediat valorile în contul de la Banco do Brasil. Prin acest artificiu, primeau aproape 1 500 de dolari lunar, fără să fie impozitați.

În afară de chiria pe care o primea din Brazilia, Paulo scria un articol despre muzică pentru revista săptămânală *Amiga*, a fostului grup Bloch. Cissa a ajuns să presteze servicii jurnalistice departamentului brazilian de la BBC și publica și mici reportaje semnate în *Jornal do Brasil*. Fără să mai vorbim, bineînțeles, de toate treburile casnice, din moment ce contribuția soțului în acest domeniu era egală cu zero. Și mai grav: în afara faptului că nu împărțea cu ea sarcinile de zi cu zi, i-a interzis să intre în casă cu mâncare congelată și i-a cerut politicos să cumpere o carte de bucate. Problema a început să fie traducerea rețetelor din *Basic Cookery*. Cei doi pierdeau ore întregi pentru a înțelege textele, pentru ca ea să le poată transforma în mâncare. Un meniu săptămânal care anunța mesele din fiecare zi a fost în mod solemn întronat la loc de cinste pe unul dintre pereții din apartament. Din el, îți dădeai seama că mâncarea cu carne era o delicatesă pe care și-o permiteau numai o dată pe săptămână, deficiență compensată cu evadări frecvente la bucătăria exotică din restaurantele pakistaneze și thailandeze.

Niciodată nu le-au lipsit banii, iar ceea ce primeau era suficient pentru cheltuieli – incluzând aici, bineînțeles, cursurile de yoga, fotografie și vampirism pe care le urma el, plimbările, micile excursii și participarea la vastul program cultural londonez. Erau primii la coadă când se reprezenta ceva care fusese interzis de cenzura din Brazilia – precum filmul *Stare de asediu*, regizat de grecul Costa-Gavras, un denunț contra dictaturii uruguayene. Au fost necesare trei lungi și apatice luni fără să facă nimic pentru ca Paulo să-și dea seama de stadiul de indolență în care se găsea:

Am lucrat două zile pe săptămână cel mult. Asta înseamnă că, dacă facem media, din aceste trei luni de Europa, am lucrat mai puțin de o lună. Pentru cineva care și-a propus să cucerească lumea, pentru cineva care a venit plin de visuri și dorințe, două zile de lucru pe săptămână e foarte puțin.

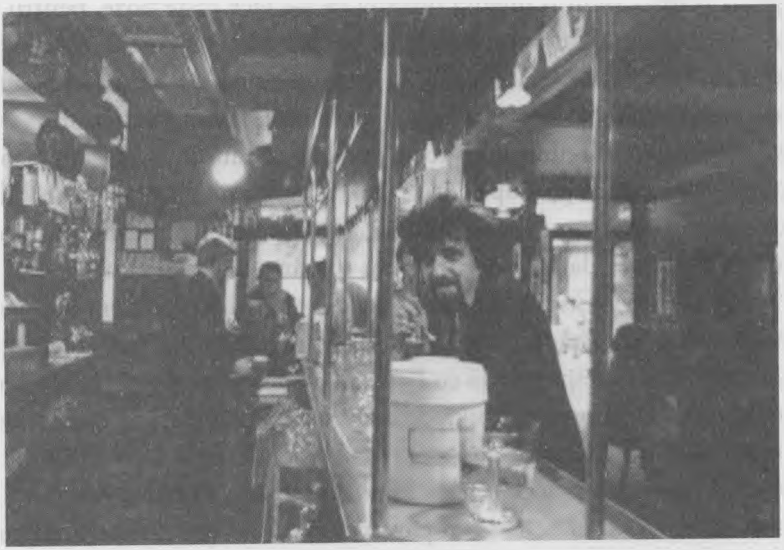

Luna de miere în Anglia: Paulo într-un bar londonez, iar Cissa în micuțul apartament în care locuiau

Cum nu ieșea binecuvântata și atât de așteptata carte, Paulo încerca să-și ocupe timpul liber cu o activitate productivă. Înclinațiile sale pentru fotografie nu au trecut de primul test, o tentativă de a realiza un scenariu erotic casnic, în timp ce Cissa dormea. „Azi ne-am trezit târziu, ca totdeauna. Cissa era goală și mi-a venit o imensă dorință de a-i face niște poze, pentru a le trimite la o revistă. Nu pentru bani, ci pentru plăcere. Am făcut asta, și a rezultat un futai bun." Dacă cursul de fotografie nu a dat rezultate practice, cel de vampirism l-a încurajat să scrie scenariul unui film intitulat *The Vampire of London*. Trimis prin poștă la marii producători, toți au răspuns politicos, dar limpede că, după părerea lor, vampirii nu vindeau multe bilete. Unul dintre ei, mai atent, s-a oferit să „examineze filmul când termina și să-și spună părerea dacă suntem sau nu pregătiți să-l difuzăm".

În iulie, Paulo și Cissa au înțeles că nu e ușor să-ți faci prieteni în Londra. Pentru a umple această lipsă, au primit o vizită rapidă din partea părinților lui. Schimbul de corespondență cu Brazilia se intensifica, fie că era sub formă de scrisori sau, cum prefera Paulo, de casete înregistrate, ori de câte ori exista un reportofon. Stive, stive de casete se adunau în casele părinților și ale prietenilor, mai ales în a celui mai iubit dintre toți, Roberto Menescal, de la care a aflat că Rita Lee avea un partener nou, iar acest lucru și refuzurile de la producători și edituri l-au făcut să scrie pagini de lamentări:

Partenera mea și-a găsit un alt partener. Am fost uitat mult mai repede decât credeam: trei luni. În trei luni, am încetat să mai reprezint ceva pentru viața culturală a acelei țări. Nimeni nu-mi mai scrie de mai multe zile. Ce s-a întâmplat? Ce se află în spatele misterelor care m-au condus până aici? Și visul pe care l-am avut toată viața mea? Bine, atunci, acum mă aflu în fața realizării visului meu și mă simt ca și cum n-aș fi pregătit pentru el.

La sfârșitul anului 1977, perioada când trebuiau să reînnoiască contractul semestrial cu proprietarul, cei doi s-au hotărât să părăsească apartamentul din Palace Street, dat fiind că aveau neînțelegeri cu proprietarul și chiria era prea mare. Pe lângă asta, în ziua în care au ajuns acolo, fusese omorât cu lovituri de cuțit vecinul gay de deasupra, crimă care, după părerea lui Paulo, lăsase locul învăluit de energii foarte rele. Au pus anunțul de cinci rânduri într-un ziar londonez, cu următorul text: „Cuplu tânăr, căutăm apartament cu telefon, începând cu 15 noiembrie." Câteva zile mai târziu, s-au mutat pe Bassett Road, în Notting Hill, cartierul în care se află Portobello Road

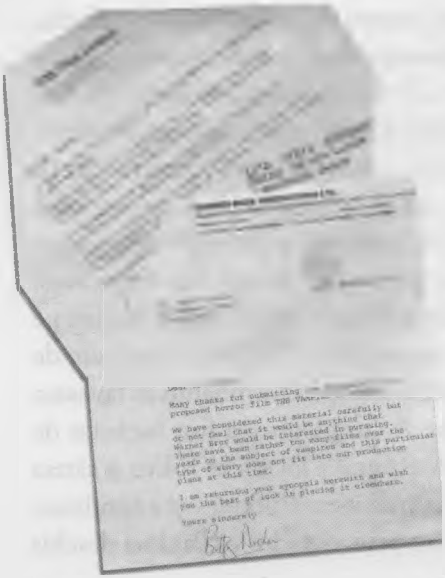

Many thanks for submitting
proposed horror film THE Vam...

We have considered this material carefully but
do not feel that it would be anything that
Warner Bros would be interested in pursuing.
There have been rather too many films over the
years on the subject of vampires and this particular
type of story does not fit into our production
plans at this time.

I am returning your synopsis herewith and wish
you the best of luck in placing it elsewhere.

Yours sincerely

Editorii și producătorii de film au răspuns „nu" la toate propunerile de colaborare ale lui Paulo.

HAMMER

HAMMER FILM PRODUCTIONS LTD.

PINEWOOD STUDIOS. IVER. BUCKS. SLO ONH TELEPHONE IVER(0753) 651700 TELEX 847505

Mr. Paulo Coelho,
2, Strangways Terrace,
Addison Road,
LONDON W.14.

4th November, 1977

Dear Mr. Coelho,

Thank you for your letter of 28th October enclosing your script entitled "THE VAMPIRE OF LONDON".

We would advise, however, that our production schedule is fully committed for the next two years, and we are therefore unable to be of assistance to you.

We thank you for the consideration you have shown this Company, and wish you well in the future.

Yours sincerely,

HAMMER FILM PRODUCTIONS LIMITED

it

118 Talbot

E AS REJEIÇÕES CONTINUAM CHEGANDO...

9/12/77.

Dear Paulo,
Sorry can't use these. Come up to the office and chat. Nice to see you.

INTERSONG INTERNATIONAL

PHOTOGRAPHY

PHOTO PRIZE

Thank you for entering our monthly Photo Contest. We regret that you were unsuccessful but feel that you have a true talent for photography and hope that you will not be discouraged by our decision. Perhaps a critical appraisal of your photographs will help to provide a constructive criticism of each of the pictures you submit. Should you require any more information about our competitions please write to us and we will be pleased to provide guidance for future entries.

- Poor technical quality
- Composition could be improved
- Unimaginative treatment of subject
- Good try
- ✓ Keep trying

Your colour slides returned herewith.

Photography, 65 High Street, Hemel Hempstead, Herts. HP1 3AH
Telephone: Hemel Hempstead 64222 (STD Code 0442)

Mr. Paulo Coelho
57, Bassett Rd.
London W.10.

Dear Mr. Coelho,

Thank you for your letter - I'm enclosing herewith the two tapes as at the present moment I have no more use for them.

Kind regards,

Yours Sincerely,

cu faimoasa sa piață de antichități – și în care, treizeci de ani mai târziu, Paulo avea să plaseze acțiunea cărții *Vrăjitoarea din Portobello*. Nu era o adresă la fel de șic precum cea anterioară, care era la zece kilometri, dar cuplul locuia acum într-un apartament mult mai spațios și mult mai ieftin decât celălalt.

Chiar dacă nu i-a oferit lui Paulo posibilitatea de a deveni scenarist, cursul de vampirism a lăsat urme în viața lui. Acolo, avea să cunoască o grațioasă maseuză de origine japoneză, în vârstă de douăzeci și patru de ani, care se numea Keiko Saito și era interesată, la fel ca și el, de subiectul tenebros. Keiko îi era nu doar colegă de curs, dar îl și ajuta să distribuie broșuri pe străzile Londrei – într-o zi împotriva exterminărilor în masă executate de „mareșalul" Pol Pot, în Cambodgia, în altă zi strângând semnături în favoarea legalizării canabisului în Marea Britanie. A cunoscut-o, a fost încântat de ea și imediat s-a atașat afectiv de fata a cărei familie locuia în Tokyo și căreia îi plăcea Londra uluitoare a anilor '70. Așa cum îi era obiceiul – și a continuat să facă asta cu toate femeile care au trecut prin viața lui –, Paulo a deschis jocul cu Cissa:

— Sunt îndrăgostit de Keiko și vreau să știu ce părere ai dacă o chem să vină să locuiască cu noi.

Singura dată când a vorbit public despre acest episod – într-un interviu cu ziaristul W.F. Padovani, pe atunci la revista *Playboy*, în octombrie 1992 –, Paulo dezvăluie că soția a acceptat de bunăvoie propunerea de bigamie:

Playboy – Și cea de-a treia căsătorie, cu Cecília MacDowell?
Paulo – Aceasta a fost la biserică.
Playboy – Ai fost îmbrăcat cu haine de mire și toate cele?
Paulo – Da, și Raul Seixas a fost nașul. Iar după aceea, eu și Cecília ne-am dus să locuim la Londra, unde am trăit o experiență amoroasă în trei.
Playboy – Cum așa?
Paulo – M-am dus să fac un curs despre vampirism și m-am îndrăgostit de una dintre cursante, o japoneză care se numea Keiko. Cum o iubeam și pe Cecília, m-am hotărât să trăiesc cu amândouă.
Playboy – Și ele au fost de acord?
Paulo – Da, am locuit împreună un an.
Playboy – Și cum era în pat?
Paulo – Eu mă culcam cu amândouă în același timp, dar ele nu se culcau între ele.
Playboy – Nu erau geloase una pe cealaltă?

Paulo – Nu, n-au fost niciodată.
Playboy – Nu aveai momente când simțeai nevoia să fii numai cu una?
Paulo – Din câte îmi aduc aminte, nu. Chiar era o iubire în trei, cu multă intensitate.
Playboy – Cecília și Keiko nu se culcau împreună, dar ce simțeau, mai exact, una pentru cealaltă?
Paulo – Erau drăguțe una cu cealaltă. Îmi înțelegeau perfect iubirea pentru ele, iar eu înțelegeam iubirea pe care ele mi-o purtau mie.

Așa cum obișnuiau să facă și conducătorii comuniști chinezi și sovietici cu disidenții politici în fotografiile oficiale, Paulo a eliminat din scena descrisă în revista *Playboy* un personaj important din această poveste, tânărul cu păr lung, producător muzical brazilian cunoscut ca Peninha, care, la acea vreme, trăia și el la Londra. Casa în care locuiau avea o singură comodă, un singur pat, iar Cissa a înțeles propunerea lui de a trăi cu amândouă, ca un șeic arab. Paulo a socotit-o mereu drept „o persoană cu care te înțelegeai ușor", dar, după un an de conviețuire, a aflat că el se căsătorise cu o femeie care nu înghițea excesele propuse de el. Surprins, a văzut-o reacționând cu o naturalețe șocantă, de neimaginat pentru o burgheză cu nume nobil:

— O accept pe Keiko să vină să locuiască aici, atâta timp cât tu ești de acord ca să se mute aici Peninha, de care și eu sunt foarte atașată.

Făcut șah-mat, alternativa pentru Paulo a fost să fie de acord cu încorporarea celui de-al patrulea membru al „familiei lărgite" sau al „Adunării Generale a ONU", cum începuse el să-i zică extravagantei comunități conjugale din care făceau parte el, Cissa, Keiko și Peninha. Apariția la Londra a vreunei rude a cuplului originar îi obliga pe Keiko și Peninha să se evapore cât timp oaspetele se afla în oraș – așa cum s-a întâmplat, bunăoară, când Gail, sora mai mare a Cissei, a stat o săptămână în apartament. Primul și singurul revelion al familiei Coelho în Anglia avea să fie sărbătorit cu familia lărgită, într-o excursie cu trenul de câteva zile la Edinburgh, în Scoția.

Sfârșitul de an era perioada în care Paulo se cufunda în interminabile și frustrante bilanțuri ale cuceririlor obținute – și ale învingerilor acumulate. În mod limpede, nu era încă momentul de a pune mâinile pe Oscarul imaginar care-l stimulase atât de mult să părăsească Brazilia în martie. Trecuseră luni și luni, fără să producă nici măcar un rând din mult visata carte. Suferea înfrângere după înfrângere, lucru pe care-l mărturisea solitar doar jurnalului:

Keiko și Paulo...

...Cissa și Peninha...

...si noua familie reunită.

A fost o perioadă de respingeri. Toate lucrările pe care le-am trimis la diverse concursuri la care am putut să intru au fost refuzate. Azi, am primit rezultatul care lipsea. Toate femeile cu care am vrut să ies m-au refuzat. Asta nu e doar în imaginația mea. Când spun „toate", vreau să spun că n-a fost nici o excepție.
[...] *De când eram copil, visam să fiu scriitor, să mă duc în străinătate să-mi scriu operele și să devin faimos pe plan mondial. E clar că Londra a fost acel pas pe care visam să-l fac de când eram mic. Dar rezultatele n-au fost cele pe care le așteptam. Prima și cea mai mare decepție a fost față de mine însumi. Am avut aici la dispoziție șase luni de inspirație totală, iar eu n-am reușit să fiu suficient de disciplinat pentru a scrie un rând.*

Pentru lumea din jur, ținea neapărat să apară drept textier de succes, al cărui hobby era să scrie despre Londra pentru revistele braziliene. Totuși, bătrânul prieten Menescal, cu care Paulo coresponda în mod frecvent, a început să aibă îndoieli că protejatului său îi mergea bine și a considerat că era momentul să încheie perioada londoneză. Deși Paulo era de acord să se întoarcă în Brazilia, nu voia s-o facă cu coada între picioare, ca un învins. Dacă Philips l-ar fi invitat să se întoarcă să lucreze acolo, s-ar fi îmbarcat spre Rio de Janeiro chiar în ziua următoare. Șeful casei de discuri nu numai că s-a deplasat la Londra pentru a-i face propunerea, ci l-a și luat cu el pe Heleno Oliveira, director de rang înalt al multinaționalei. Slujba avea să se materializeze abia în martie 1978, dar Paulo avea nevoie de invitație, nu de slujbă. În ajunul călătoriei, a adunat puținele foi pe care reușise să le scrie în acele luni londoneze sterile și le-a pus într-un plic, pe care, după ce l-a sigilat, și-a scris numele și adresa. Apoi, ducându-se să bea un whisky cu Menescal într-un pub modest de pe Portobello Road, „a uitat" plicul pe tejghea. În ultima sa noapte petrecută în oraș, a explicat în jurnal motivul pentru care făcuse acest gest:

Tot ceea ce am scris anul acesta am uitat în acel bar. Este ultima mea șansă ca cineva să mă descopere și să spună: genial tipul ăsta. Și atunci, găsește acolo numele și adresa mea. Dacă vreți, aveți cum să mă găsiți.

Ori pachetul s-a pierdut, ori cel care l-a găsit nu l-a considerat pe autor un tip atât de genial. Escortat de prietenul binefăcător, cuplul s-a întors în Brazilia, în februarie 1978. În timpul zborului, când Cissa își lua rămas-bun

în lacrimi, prevăzând agravarea situației pe care o criticase în septembrie, Paulo sintetiza acea perioadă în câteva cuvinte:

La Londra, s-au risipit șansele mele ca într-o zi să devin un scriitor faimos pe plan mondial.

Era vorba doar de încă o înfrângere, niciodată de un eșec – așa cum repetau diversele personaje pe care le-a creat el mai târziu. Fără cartea pe care jurase s-o scrie, fără parteneri, fără loc de muncă, cu puțini prieteni și fără protecția anonimatului care, în Londra, îi îngăduia relații conjugale heterodoxe, el și Cissa s-au întors în apartamentul din strada Barata Ribeiro, care li s-a părut inadecvat chiar și înainte de călătoria în Anglia. Nici nu s-au instalat bine, că Paulo a început să prezică zile întunecate pentru căsnicie în cazul în care „flexibilitatea emoțională" care prevalase în Londra nu se repeta și în Brazilia:

Relația cu Cissa poate fi de durată în cazul în care există aceeași flexibilitate emoțională care exista la Londra. Deja am avansat destul pentru ca vreun pas înapoi să fie acceptat. Pe de altă parte, totuși nu vor fi șanse. Va fi doar o chestiune de timp. Dar sperăm ca, până la urmă, să meargă totul bine. Cred totuși că întoarcerea în Brazilia tinde mult mai mult să ne despartă decât să ne țină uniți, fiindcă aici suntem mai intransigenți în ceea ce privește slăbiciunea celuilalt.

Câteva luni mai târziu, s-au mutat în cel de-al patrulea imobil pe care Paulo îl adăugase micului său latifundiu urban. Achiziționat cu drepturile de autor acumulate în absența sa, era un apartament confortabil, cu trei dormitoare, pe strada Senador Euzébio, în Flamengo, situat la patru străzi de Cinematograful „Paissandu", la trei de casa Eneidei, fosta sa logodnică, și la câțiva metri de locuința lui Raul Seixas. Au decorat jumătate din peretele din sufragerie cu poze și obiecte din perioada în care au stat la Londra și care aveau o semnificație dublă: dacă, pe de-o parte, îi aduceau aminte cuplului de momentele fericite, pe de altă parte erau, pentru Paulo, reiterarea permanentă a înfrângerii de a nu fi reușit să scrie mult dorita carte.

În martie, a preluat funcția de producător artistic la Philips, iar pe parcursul lunilor ce au urmat și-a reluat activitatea în executivul companiei. Cum nu-i plăcea să se scoale devreme, nu de puține ori se trezea la zece

Roberto Menescal se duce la Londra
și-l aduce pe compozitor înapoi în Brazilia:
vacanța englezească ia sfârșit.

dimineața, după ce-l suna secretara, ca să-l anunțe că-l căutase cineva. Se ducea cu mașina personală, un modest Ford Corcel, de acasă până în Barra da Tijuca, și-și dedica toată ziua ședințelor interminabile, multe dintre ele extenuante, cu artiști, directori de la casa de discuri și ziariști legați de lumea muzicii. La birou, avea grijă de tot: printre zeci de telefoane, se ocupa de chestiunile administrative, aproba coperte, scria scrisori pentru fani în numele artiștilor faimoși și chiar decidea culoarea eșarfei pe care trebuia s-o folosească cântărețul Sidney Magal – pe care presa îl acuza că era un „țigan de eprubetă", un artist fabricat în laborator. Magal, de fapt, nu era un „produs nebunesc al minții lui Paulo Coelho", așa cum a ajuns să afirme *Pasquim*, ci creația producătorului argentinian Roberto Livi. La niveluri diferite, nume precum cel al Rosanei, al lui Oswaldo Montenegro și Fábio Júnior se aflau printre talentele descoperite sau ghidate de Paulo Coelho.

Vecinătatea cu Raul Seixas n-a contribuit la reapropierea partenerilor. Deși nu reușise nici până acum să explice ziariștilor dacă Societatea Alternativă era pasăre sau avion, baianul genial insista să predice ideologia lui Aleister Crowley, cu toate păcălelile prin care trecuse Paulo și de care nici măcar nu voia să mai audă. De la megasuccesul cu *Há Dez Mil Anos Atrás*, Paulo însoțea de departe cariera muzicianului, care în acea perioadă lansase două discuri solo de rock și un al treilea în întregime conceput cu vechiul său prieten Cláudio Roberto Azeredo. La sfârșitul anului, cei doi „inamici intimi" au fost convinși de WEA, noua casă de discuri a lui Raul, să intre în studio pentru a încerca să reînvie duetul care încântase Brazilia. N-a mers. Pus pe piață la începutul lui 1979, LP-ul *Mata Virgem*, pentru care Paulo a scris cinci piese (*Judas*, *As Profecias*, *Tá na Hora*, *Conserve seu Medo* și *Magia de Amor*), n-a ajuns să atingă nici măcar o zecime din vânzările albumelor *Gita* și *Há Dez Mil Anos Atrás*.

Faima, așa cum o trăiseră cei doi între 1973 și 1975, a devenit o amintire, însă Paulo își însușise marea lecție pe care o învățase de la Raul – „să faci muzică înseamnă să scrii în douăzeci de rânduri o poveste pe care s-o poți asculta de zece ori la rând fără să te plictisești" – și nu mai depindea de partenerul său. În afară de cele cinci piese scrise pentru *Mata Virgem*, pe parcursul anului 1978 a compus aproape douăzeci de piese, în parteneriate care porneau de la nume ce-și puseseră amprenta asupra muzicii populare braziliene a acelor timpuri, precum Zé Rodrix, și până la artiști de al căror destin nu se mai știa nimic, precum „Miguel", „Mena" și „Pedro Paulo". Transformat într-un fel de om-al-celor-șapte-instrumente din *show business*,

a condus și a făcut scenariul spectacolelor pentru Rosana, Jorge Veiga, Alcione și Sidney Magal. Astfel, când regizorul de filme porno Pedro Rovai a decis să realizeze lungmetrajul *Amante Latino*, inspirat și jucat de Magal, invitat să scrie scenariul – se putea altfel? – a fost Paulo Coelho.

Așa cum se-ntâmpla de obicei cu fragilul său sistem emoțional, când munca mergea bine, viața afectivă șchiopăta – și viceversa. Nici de data asta n-a fost altfel. Cerul senin de la serviciu se umplea de nori când ajungea acasă. Amărăciunea din relația sa cu Cissa lăsa loc discuțiilor din ce în ce mai frecvente și agresive, după care urmau interminabile tăceri, ce puteau să dureze cu zilele. În februarie '79, a decis să facă singur o călătorie cu vaporul în Patagonia. La întoarcerea sa în Brazilia, transatlanticul a ancorat în Buenos Aires, iar el a sunat-o pe Cissa să-i propună să se despartă. E ciudat că, atât de preocupat de semne, tocmai lui îi scăpase că, în urmă cu trei ani, tot la telefon și tot din capitala argentiniană, o ceruse pe Cissa în căsătorie.

De fapt, despărțirea s-a produs pe 24 martie 1979, când ea a părăsit apartamentul din Senador Euzébio, și a fost legalizată pe 11 iunie, într-o instanță civilă, situată la cincizeci de metri de biserica „Sfântul Iosif", unde se căsătoriseră. Audierea aproape că nici nu s-a ținut în ziua stabilită. În primul rând, pentru că Cissa a trebuit să plece în ultimul moment să-și cumpere o fustă, fiindcă judecătorul nu admitea folosirea pantalonilor jeans la tribunalul său. Apoi, fiindcă avocatul a uitat un document, ceea ce i-a obligat să-l mituiască pe funcționarul de la biroul de înregistrări pentru a primi certificatul legal de divorț pe ușa din spate. Odată depășiți acești contratimpi, fostul soț și fosta soție s-au dus să ia prânzul împreună, civilizat, la un restaurant. Fiecare dintre ei a făcut o înregistrare diferită despre sfârșitul căsniciei. Paulo a făcut-o chiar în acea zi:

Nu știu dacă e chiar disperată, dar a plâns mult. Pentru mine, formalitățile nu au fost deloc traumatizante. Am plecat de acolo și m-am dus să mă ocup de afacerile mele la alte birouri, alte săli, alte lumi. Am cinat bine, am cinat așa cum n-o făcusem de mult timp, dar asta n-are nici o legătură cu despărțirea. Numai cu bucătăreasa, care a pregătit o mâncare foarte gustoasă.

Pe de altă parte, Cissa, care refuzase să împartă ceva cu el – nici măcar bunurile obținute după căsătorie, așa cum prevedeau legile braziliene –, își rezumase sentimentele pe un bilet de un paragraf, scris în engleză și trimis

prin poștă la fostul soț. În câteva cuvinte, îl lovea exact unde se considera cel mai bun, în pat:

Una dintre principalele probleme dintre noi, după părerea mea, era patul. N-am înțeles niciodată de ce ție nu-ți păsa de mine în pat. Aș fi putut să fiu mult mai bună dacă aș fi simțit că ai grijă de plăcerea mea în pat. Dar pe tine nu te interesa. Pe tine nu te-a interesat niciodată. Și atunci, am început să nu mă mai gândesc nici eu la plăcerea ta.

Pentru o persoană a cărei stabilitate emoțională depindea atât de mult de o relație afectivă solidă, de o femeie care să-l ajute să înfrunte furtunile sufletești, sfârșitul căsătoriei prevestea sigur depresia, melancolia. Nu că n-ar mai fi existat femei, din contră, dar problema era că acum îi intrase în cap că ele sugeau energiile pe care el trebuia să le canalizeze spre cariera de scriitor. „Am ieșit mult, dar cu femei-vampir", a scris el, „și nu mai vreau să știu de asta."

Cea care se pare că a rămas serios afectată de despărțire a fost mama sa. În atmosfera sărbătorilor Învierii lui Cristos, i-a trimis fiului său o scrisoare lungă, dactilografiată la un rând, înghesuit. Nu părea ceva scris de „o ignorantă", cum se referise el de mai multe ori la Lygia. Într-o portugheză elegantă, documentul pune în evidență o persoană familiarizată cu limbajul psihanalitic, situație puțin obișnuită printre neprofesioniști. Și insista asupra faptului că răspunzător pentru despărțire era el, din pricina nesiguranțelor și a incapacității lui de a recunoaște că a pierdut:

Iubitul meu fiu,
Avem multe în comun, inclusiv ușurința de a ne exprima prin scrisori. Tocmai de aceea, în această duminică a Paștilor îți trimit aceste rânduri, în speranța că te voi ajuta. Sau, cel puțin, pentru a-ți spune că te iubesc mult și că, de aceea, sufăr când suferi și tu, și mă bucur când tu ești fericit.
Cum îți poți închipui, tu și Cissa nu-mi ieșiți din minte. Nu e nevoie să repet că problema e la tine, și că e mai bine să tac. Nu știu deci dacă într-adevăr îți voi trimite această scrisoare.
Când spun că te cunosc bine, mă bazez numai pe intuiția mea de mamă, fiindcă, din nefericire, ai fost structurat departe de noi, și atunci, într-adevăr, îmi scapă multe. Ai fost reprimat în copilărie, apoi ai fost sufocat de propriile tale implicări și ai ajuns să rupi relații intime, să rupi convenții și să începi

de la zero. Chiar și trist, înfricoșat, nesigur – ai reușit. Și încă cum! Dar ai scos la iveală și o latură refulată, pe care încă nu știi cum s-o abordezi.
Pe Cecília o cunosc puțin, dar mi se pare o femeie practică. Puternică. Fără temeri. Intuitivă. Simplă. Cred că a fost un dezastru pentru tine când ți-a înapoiat tot ce era al tău, iar ea le reținuse nevrotic ca și cum ar fi fost ale ei: dependența, enervările ei, lipsurile ei. Ea n-a mai acceptat nici o povară străină, și aici echilibrul cuplului s-a slăbit ori s-a rupt. Nu știu cum a fost dialogul final, dar tu ai luat asta ca pe o respingere, ca pe o lipsă de afecțiune, și n-ai mai suportat. Există o singură modalitate de a rezolva problema: s-o cunoști. S-o identifici. Mi-ai spus că nu știi să pierzi. Putem trăi viața din plin numai dacă știm să acceptăm când câștigăm și când pierdem.
Lygia

NB: După cum vezi, sunt în continuare o dactilografă slabă. Am decis să înfrunt leul în bârlogul său... Iată scrisoarea.
Fiul meu iubit: în felul meu, azi m-am rugat mult pentru tine. Pentru ca Dumnezeu să facă să crească în tine siguranța că e în mâinile tale să-ți construiești viața. Și pentru ca ea să poată fi mereu așa cum a fost până acum: plină de realizări conștiente și oneste și plină de momente de bucurie și de fericire.
Mii de sărutări.
L.

Cum chiar lui îi plăcea să scrie pe primele pagini din jurnalul său, nu era nimic nou sub soare. Și, așa cum se întâmplase de atâtea ori înainte, în viața sa singurul mod de a încerca să contrabalanseze neplăcerea unei înfrângeri afective era să caute împliniri în muncă. Astfel, invitația de a-și schimba slujba deținută la Philips cu cea de director de producție la cea mai mare concurentă a sa, CBS, invitație pe care a primit-o la sfârșitul lui aprilie 1979 – când încă nu trecuse o lună de când se despărțise –, părea un dar dumnezeiesc. Împreună cu această propunere, exista și perspectiva ca, în scurt timp, să fie promovat ca director artistic al companiei de discuri americane. După o suită de insuccese amoroase și profesionale – eșecul albumului *Mata Virgem*, logodna-fulger cu Eneida, sterilitatea literară din Londra, sfârșitul căsătoriei... –, invitația a avut pentru el efectul unui balsam, fiindcă schimbarea îl făcuse să reapară în presa din Rio și din São Paulo, în care nu mai apăruse de mult. Dar i-a trezit și o latură urâtă și necunoscută a personalității sale: aroganța.

Cum una dintre sarcinile sale era să reorganizeze departamentul artistic, a început să bată la uși. „E adevărat, am ajuns acolo cu o aroganță nemaivăzută", își amintea el mai târziu. „Am fost personal să dau ordine și i-am tratat pe lingușitori cu lovituri, autoritarism adevărat!" Fiindcă avea îndoieli că resursele casei de înregistrări o puteau lua pe căi necurate, a început să refuze să semneze note și facturi de care nu era sigur.

Fără să-și dea seama că-și săpa propria groapă, a angajat, a disponibilizat, a tăiat cheltuieli și a închis direcții, punând paie peste focul unei lumi deja incendiate de egouri și vanități. O rețea de intrigi și de capcane avea să fie montată în jurul său de cei mai prejudiciați de operațiunea sa de curățire. Într-o luni, pe 13 august 1979, când împlinea două luni și zece zile de lucru, a ajuns la casa de înregistrări spre după-amiază și, între două decapitări, a fost chemat în sală de argentinianul Juan Truden, președintele CBS în Brazilia. Patronul îl aștepta în picioare, zâmbind, cu mâna întinsă și cu o singură frază pe buze:

— Prietene, ești concediat.

Nimic altceva. Nici tu „bună ziua", nici tu „numai bine". Impactul a fost puternic nu numai din cauza răcelii cu care a fost demis, ci și pentru că știa că acesta era sfârșitul carierei sale ca director. „Am fost concediat în punctul culminant, din poziția cea mai înaltă pe care am deținut-o și nu puteam să mai dau înapoi, să fiu din nou ce am fost la început", își aducea aminte Paulo mulți ani mai târziu, într-un discurs la Muzeul Imaginii și al Sunetului (MIS) din Rio de Janeiro. „Erau doar șase case de discuri în Brazilia, iar cele șase posturi la care puteam să tânjesc erau ocupate." Înainte de a-și face bagajele, a redactat o lungă și jignitoare scrisoare către Truden, în care spunea că, având în vedere lipsa de structură a companiei, „artiștii de la CBS se bucură acum de neplăcerea de a avea mai puțin prestigiu pe piața braziliană". Și termina dramatic, însușindu-și expresia care a rămas în imaginația populară de când a fost utilizată de fostul președinte Jânio Quadros în scrisoarea sa de renunțare:

Și aceleași forțe ascunse care azi sunt responsabile de demisia mea într-o zi vor avea a face cu adevărul, fiindcă soarele nu se poate acoperi cu sita, domnule Juan Truden.

Sărbătorită de mulțimea de adversari pe care-i acumulase ca director muzical, demiterea („din incompetență", așa cum avea să afle mai târziu) era

și mai umilitoare. Câteva zile mai târziu, Paulo s-a întâlnit la o reuniune obștească cu Antônio Coelho Ribeiro, care tocmai fusese numit președinte la Philips, companie pe care el o părăsise pentru a-și încerca norocul la CBS. Când l-a văzut, Ribeiro i-a aruncat apăsat, în fața unui cerc de artiști:

— N-ai fost niciodată altceva decât un lăudăros.

Nu se știe dacă Paulo s-a rugat pentru asta în vreo ceremonie de macumba, dar zece luni mai târziu disponibilizatul avea să fie Antônio Ribeiro. Când a aflat vestea, a scos dintr-un sertar un cadou, pe care-l cumpărase la puțină vreme după ce a fost insultat în public. S-a dus la apartamentul lui Ribeiro și, când acesta i-a deschis ușa, Paulo s-a grăbit să-i explice motivul prezenței sale acolo:

— Îți aduci aminte de cuvintele pe care mi le-ai spus când am fost disponibilizat? Da, acum poți să le repeți în fiecare zi, uitându-te în ochii tăi.

A despachetat obiectul și i l-a dat lui Ribeiro. Era o oglindă de perete, pe care scrisese cu majuscule fraza blestemată: „N-AI FOST NICIODATĂ ALTCEVA DECÂT UN LĂUDĂROS." După ce i-a întors ofensa, a făcut stânga-mprejur, a luat liftul și a plecat.

Era timpul să-și vindece propriile răni. Marginalizat cu forța în lumea showbizului, numele său avea să apară din nou în presă la sfârșitul anului, când revista *Fatos & Fotos* a publicat un reportaj intitulat *Vampirologia – o știință care-și are deja maestrul brazilian.* Maestrul era el, care acum se prezenta ca specialist în acest domeniu și anunța că scrie scenariul pentru un lungmetraj național despre vampiri, care, de fapt, n-a ajuns să fie realizat. Neașteptata demitere de la CBS l-a luat prin surprindere, proaspăt ieșit dintr-o căsătorie ale cărei cicatrici încă nu se închiseseră și fără să fie în stare să suporte singur acea cădere. Măcinat de singurătăți incontrolabile, spiritul său hoinărea printre deliruri de grandoare și sentimente de persecuție, pe care reușea câteodată să le unească, în jurnal, într-o singură frază, ca aceasta:

> *Pe zi ce trece, pare mai greu de cucerit marele meu ideal: să fiu cineva faimos și respectat, să fiu acela care a scris Cartea secolului, Gândirea mileniului, Istoria umanității.*

Părea să fie doar reiterarea vechii schizofrenii paranoice sau a depresiei maniacale, diagnosticată de mai mulți medici care se îngrijeau de sănătatea sa mintală, începând cu doctorul Benjamim Gomes. Problema este că se apropia momentul tradiționalului bilanț de sfârșit de an, iar el, la treizeci

și doi de ani, nu reușise să-și realizeze visul. Câteodată, Paulo ajungea să lase garda jos, momente în care părea să se conformeze și să fie un scriitor ca oricare altul. „Câteodată, mă gândesc să scriu o poveste erotică, și știu că ar fi publicată cu siguranță", și-a notat în jurnal. „De fapt, dintr-odată, mă pot dedica numai acestui gen care câștigă teren în țară de când cu necenzurarea revistelor pornografice. Pot să semnez cu un pseudonim marcant." Imediat după ce-și făcea planurile, apăreau și întrebările la care nu reușea să răspundă. Dar pentru ce să scriu cărți erotice? Ca să câștig bani? Or, el tocmai asta făcea, și tot nu era fericit. Pentru a nu fi nevoit să-și asume și alte probleme în afara celor care erau ale lui, se întorcea la vechea poveste: înainte, nu scria fiindcă era căsătorit, iar Cissa nu-l ajuta. Iar acum, că era singur, cea care-l împiedica să scrie era singurătatea.

Am în continuare aceleași planuri, care n-au murit înăuntrul meu. Pot să le resuscitez când vreau, trebuie doar să găsesc o femeie în viața mea. Și chiar vreau s-o găsesc curând...
[...] *Am fost foarte, foarte singur. Nu reușesc să fiu fericit fără o femeie alături de mine.*
[...] *Am obosit să caut. Am nevoie de cineva. Dacă aș avea o femeie pe care s-o iubesc, aș suporta bine.*

Cu atâtea lamentări, Paulo părea să confirme vorba din popor conform căreia cel mai orb este cel care nu vrea să vadă. Asta, fiindcă femeia vieții sale se perinda de peste zece ani prin fața ochilor săi, fără să fi meritat vreodată din partea lui un zâmbet sau o strângere de mână. Totuși, era surprinzător că o fată atât de frumoasă ca ea – minionă, cu părul negru, privirea suavă și pielea de porțelan – a trecut atâta timp neobservată de un adevărat afemeiat. Christina Oiticica și el se cunoscuseră în 1968, când unchiul ei, Marcos, a cerut-o în căsătorie pe Sônia, sora lui Paulo.

La solicitarea doamnei Lygia, toate femeile au trebuit să se prezinte îmbrăcate cu rochii lungi la cina de nuntă, servită *à la française*. Pentru bărbați, se cerea costum închis la culoare – inclusiv pentru Paulo, care, la acea vreme, își etala vasta coamă neagră și care, la petrecere, a dat impresia că era amețit rău. În anii următori, cei doi aveau să se mai întâlnească în diverse rânduri la reuniuni și cine în familie, fără ca vreunul să fi atras vreodată atenția celuilalt. Chiar și pentru că la mijloc era căsătoria Cissei cu Paulo – prin care Christina devenise rudă prin alianță, în 1972, când Sônia și Marcos

s-au căsătorit. Când sora sa l-a luat pe Paulo la prânzul de Crăciun din 1979 acasă la părinții Christinei, ea era într-o relație stabilă cu Vicente, un tânăr milionar, din a cărui zestre făcea parte, printre alte lucruri de lux, un iaht monumental. Destinul a decis totuși ca ea să fie mult așteptata femeie din viața lui Paulo. O săptămână mai târziu, cei doi erau împreună pentru totdeauna, ca în poveștile cu zâne.

20
Paulo nu mai este interesat de sex, bani sau cinematografie. Nici măcar nu are chef să scrie

Familia Christinei Oiticica, fata de care se îndrăgostise Paulo, contribuise la istoria culturală a Braziliei cu două celebrități: filologul anarhist José Oiticica (1882–1957) și nepotul acestuia, Hélio Oiticica (1937–1980), artist plastic revoluționar recunoscut pe plan internațional și unul dintre precursorii mișcării tropicaliste. Hélio era văr cu tatăl Christinei, Cristiano Monteiro Oiticica, profesor de limba engleză și traducător căutat de organisme importante, precum Banca Interamericană de Dezvoltare (BID). După ce a terminat ciclul primar la tradiționalul Colegiu „Bennett", de orientare protestantă, nu era interesată decât de narațiunile biblice povestite la orele de religie. La celelalte discipline, pica direct și sistematic, lucru care a obligat-o să părăsească colegiul și să se plimbe de la o școală la alta, până când a renunțat, așa cum făcuse și Paulo. La șaisprezece ani, părinții săi au fost de acord să-i acorde statutul de persoană adultă, necesar minorilor care doreau să susțină examenele de maturitate – învățământul secundar –, alternativa prin care era posibil să termine, în mai puțin de un an, ciclurile gimnazial și liceal. Abia apoi urma să se întoarcă la „Bennett", care de-acum avea și învățământ superior, unde se puteau studia arte plastice și arhitectură. Ca arhitectă avea Chris să lucreze la acel sfârșit de 1979, când Paulo a apărut acasă la părinții ei, pentru prânzul de Crăciun.

Deși erau creștini practicanți, părinții ei, Cristiano și Paula, aveau atitudine cât se poate de liberală. Dacă voia să se ducă la școală, se ducea. Dacă prefera să meargă la cinematograf, nu era nici o problemă. Și, de când devenise adultă, începuse să-și aducă iubiții să doarmă acasă, fără ca părinții ei să aibă vreo obiecție. Fericiții nu fuseseră totuși chiar așa de mulți. Deși era foarte frumoasă, Chris nu era chiar tipul de fată cochetă. Făcuse prima comuniune, era reflexivă, îi plăcea să citească și obișnuia să-și petreacă timpul

ascultând coruri de protestanți în Largo do Machado, o piață din Rio de Janeiro, care are câte o biserică la fiecare dintre extremități. A început ca spectator, iar ulterior avea să facă parte din unul dintre acele coruri amatoare. O dată sau de două ori pe săptămână, se prezenta la locul pe care-l stabilea grupul, alcătuit din oameni foarte simpli, și cânta pentru trecători. Nu că devenise pioasă, nici vorbă de asta. Era o fată modernă, care vedea filme de artă la „Paissandu", își cumpăra îmbrăcăminte de la Bibba, magazinul la modă din Ipanema, și consuma cantități apreciabile de whisky la Lama's, taverna preferată a grupului de la *Pasquim*. Chris ieșea seară de seară și, nu de puține ori, se întorcea acasă când se lumina de zi, cu mersul instabil. „Drogul meu era alcoolul", mărturisea ea mai târziu. „Pur și simplu, îmi plăcea alcoolul."

Când l-a revăzut pe Paulo la prânzul de Crăciun, Chris și-a adus aminte de una dintre puținele dăți în care se mai văzuseră, în 1977, când întâlnirea aproape că s-a terminat cu o tragedie. Cu câteva săptămâni înainte ca el și Cissa să se mute la Londra, sora sa, Sônia, i-a invitat să le boteze cea de-a doua fiică, pe Ana Luísa. Ceremonia urma să fie în orășelul Baependi, din sudul statului Minas. Însoțită de Mário, violonistul cu șase ani mai mic decât ea, cu care avea o relație la acea vreme, Chris, care era nașa primei fiice a Sôniei, a apărut la botez ca mătușă din partea tatei, însoțită de diverse rude ale familiei Medeiros Oiticica. Călătoria și botezul au însemnat respectarea unei făgăduințe făcute de Sônia lui Nhá Chica, sfânta făcătoare de minuni care, la începutul secolului al XX-lea, a trăit și a construit în Baependi o micuță biserică și a cărei proces de beatificare avea să fie inițiat de Vatican la începutul secolului al XXI-lea. După mai mulți ani, Paulo avea să publice un articol în ziarul *Jornal do Brasil*, în care povestea ce se întâmplase în orășelul din sudul statului Minas:

Mă aflam în acea biserică doar pentru a-mi îndeplini o obștească îndatorire. În timp ce așteptam momentul botezului, am început să mă plimb primprejur și așa am intrat în modesta casă a lui Nhá Chica, aflată lângă biserică. Avea doar două camere, un altar cu icoane de sfinți și o vază cu doi trandafiri roșii și unul alb. Mânat de un impuls, am făcut o făgăduință: dacă la cincizeci de ani voi fi scriitorul care visez să fiu, mă voi întoarce aici și voi aduce pentru Nhá Chica doi trandafiri roșii și unul alb. Ca amintire, am cumpărat o iconiță cu Nhá Chica și am pus-o în buzunar.

După ceremonie, rudele au sărbătorit botezul luând prânzul la hotelul unde erau cazați cu toții, ocazie cu care Paulo a glumit cu Chris, felicitând-o că-și găsise un iubit „frumos și inteligent". Pentru ea, a fost o surpriză să afle că acel greier cu figură de toxicoman era un creștin capabil să îngenuncheze în fața unui altar, să se-nchine și să se roage la o icoană. Spre finalul după-amiezii, grupul s-a instalat din nou în două mașini și, puțin mai târziu, circula pe drumul Dutra, pentru a se-ntoarce spre Rio. Paulo mergea în față, cu Cissa și o parte dintre invitați, în Ford Corcelul pe care-l primise de la socrul său, urmat de cumnatul său Marcos, în altă mașină, cu celelalte rude. Când au ajuns spre Barra Mansa, un autocar care circula în fața lor a frânat brusc. Cu o manevră instinctivă, Paulo a deviat mașina într-o fracțiune de secundă, același lucru întâmplându-se și cu cumnatul său, care venea imediat după el. Un autocamion s-a lovit atât de tare de autocar, încât a explodat imediat. Iar mai multe mașini care n-au reușit să frâneze s-au izbit de sfera de foc în care se transformaseră cisterna de apă și autocarul. Înspăimântați, Paulo și cumnatul său au oprit pe marginea drumului, în timp ce răniții și trupurile în flăcări erau scoase din mijlocul acelui furnal. Căutându-și țigările în buzunar, a găsit iconița cu Nhá Chica, pe care o luase de la bisericuță cu câteva ore înainte. Pentru el, nu existau îndoieli despre salvarea sa și a rudelor sale: fusese un miracol mut al sfintei făcătoare de minuni.

Se înserа la Rio de Janeiro când au fost servite ultimele cafele la masa de Crăciun, acasă la familia Oiticica. Cu ochii pe Chris de când venise, Paulo s-a folosit de serviciile vărului său Sérgio Weguelin, prezent acolo, ca să afle dacă ea avea sau nu ceva programat pentru acea seară – deși era cu un prieten. În momentul despărțirii, a intrat în acțiune, dar nu direct. I-a cerut vărului s-o invite să se ducă împreună la Cinematograful „Paissandu", să vadă *Manhattan*, cel mai recent succes al lui Woody Allen. Luată prin surprindere, n-a știut ce să răspundă. Când s-a dezmeticit, era deja la cinematograf numai cu Paulo – nu la „Paissandu", unde biletele se epuizaseră, ci la „Condor", la o reluare a vechiului *Aeroporto*, a cărui premieră avusese loc cu zece ani înainte. Paulo a petrecut cele două ore de film comportându-se ca un adevărat cavaler, fără să încerce nici măcar să atingă mâinile lui Chris. Când au ieșit, cu ochii obișnuiți cu semiîntunericul din sala de cinema, cei doi au dat de feerica piață Machado, care semăna cu Bombay, plină cu jongleri, ghicitoare în cărți, cititori de tarot, chiromanți, înghițitori de foc și, bineînțeles, diverse coruri religioase împrăștiate pe sub umbra copacilor, fiecare intonând câte un imn diferit. Cuplul s-a dus până la un presupus indian care stătea așezat în fața

unui coș de răchită și pe al cărui corp, vizibil pictat cu anilină, era încolăcită o reptilă dezgustătoare și înfricoșătoare, lungă de șase metri. Era o anacondă imensă, o cobră neveninoasă, dar capabilă să omoare prin asfixiere o vită sau un om, s-o-nghită fără s-o mestece și să petreacă săptămâni întregi rumegând resturile capturii. Cu un amestec de teamă și greață față de acel animal, cei doi s-au apropiat de indian. Afișând o naturalețe asemănătoare cu cea a persoanelor care întreabă cât e ceasul, Paulo i-a lansat lui Chris o provocare:

— Dacă sărut această anacondă pe bot, mă săruți și tu pe mine pe gură?

Ei nu-i venea să creadă ce auzea:

— Să săruți acest monstru? Ai înnebunit?

Când a-nțeles că vorbea serios, a acceptat provocarea:

— Bine: dacă săruți anaconda, te sărut și eu pe gură.

Spre spaima, nu doar a ei, ci și a tuturor celor din jur, și chiar a indianului, Paulo a făcut doi pași, a prins cu ambele mâini căpățâna cobrei și i-a lansat un sărut. În fața a zeci de ochi larg deschiși, s-a-ntors, a îmbrățișat-o pe Chris și i-a dat un lung sărut pe gură, ca în filme, salutat de aplauzele celor prezenți. Câteva ore mai târziu, cei doi dormeau împreună în apartamentul în care locuia el, pe strada Senador Euzébio.

În ultima zi din an, el a insistat, dar nu înainte să consulte *I Ching*, și a invitat-o să petreacă împreună revelionul, în cel de-al șaselea imobil pe care-l deținea, o micuță și agreabilă căsuță pe care tocmai o achiziționase în Cabo Frio, stațiune balneară situată la jumătate de oră de Araruama, unde-și petrecuse copilăria. Căbănuța albă, de 50 de metri pătrați, cu ferestre roșii și acoperiș de stuf, era aidoma celorlalte șaptezeci și patru din complexul cu circuit închis Cabana Clube, proiectat de arhitectul Renato Menescal, fratele prietenului său Roberto. Pe drum, Paulo i-a povestit Christinei că noaptea trecută visase o voce care a repetat de mai multe ori aceeași frază: „Nu petreceți noaptea de Anul Nou la cimitir." Și, cum nici unul dintre ei n-a reușit să deslușească semnificația avertismentului și nici n-avea de gând să petreacă Anul Nou printre morminte, subiectul a fost dat uitării. Imediat după ce au ajuns la Cabo Frio, ambii au simțit ceva ciudat în atmosfera casei, deși nu-și puteau da seama ce era. Nu era vorba exact de un miros sau de ceva vizibil, ci despre ceea ce Paulo obișnuia să numească energie negativă. Spre seară, au început zgomote a căror origine nu putea fi identificată – se auzea ca și cum o creatură, umană sau animală, se târa pe mobilă, deși, în afară de cei doi, nu mai era nimeni acolo. Intrigați

În ianuarie 1980,
Paulo o reîntâlnește
pe Christina Oiticica:
și astfel începe
o poveste de dragoste
care avea să treacă
dintr-un secol în altul.

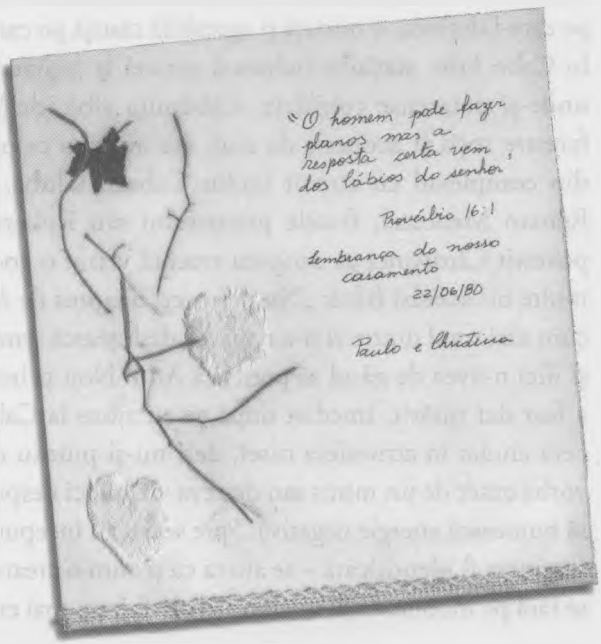

În iunie 1980,
Christina ilustrează
psalmul transformat
în invitație
la căsătoria informală.

și speriați, au ieșit să ia cina. La restaurant, când au comentat cu chelnerul acele fenomene stranii, au primit o explicație de li s-a zbârlit pielea:

— Stați la Cabana Clube? Acolo a fost un cimitir de indieni. Când au săpat să facă fundațiile complexului, au dat de osemintele a sute de indieni, dar au construit casele așa, peste ele. Toată lumea din Cabo Frio știe că acel loc e bântuit.

Asta era, în capul lui Paulo, avertizarea pe care vocea a făcut-o de atâtea ori în visul său: să nu petreacă noaptea de Anul Nou la cimitir. Nu-i mai trebuia nimic. Paulo și Chris au dormit la hotel și s-au întors acasă abia când s-a luminat de ziuă – și, chiar și așa, doar pentru a-și lua lucrurile. Câteva săptămâni mai târziu, cabana era vândută cu aceeași sumă de 4 000 de dolari cât costase cu câteva luni înainte (10 000 de dolari sau 18 000 de reali în 2008).

Timpul avea să confirme că fantomele n-aveau să umbrească relația celor doi. După ce s-a despărțit de iubitul său, în primele zile din an, Chris și-a mutat de acasă de la părinții săi, din Jardim Botânico, în apartamentul din Senador Euzébio hainele, mobila și obiectele personale – printre care se afla și planșeta de desen pe care-și câștiga existența ca arhitectă. Începea acolo o căsătorie care n-a fost niciodată formalizată, dar care avea să treacă pragul veacului și să continue, solidă, și în al treilea mileniu.

Chiar și așa, începutul vieții în comun n-a fost ușor. Fiind la fel de preocupată ca și Paulo de interpretarea semnelor de zi cu zi, prima dată când a intrat în apartamentul în care urmau să locuiască împreună, lui Chris nu i-a plăcut deloc să dea de biografia Contelui Dracula deschisă pe un pupitru de citit – folosit pentru a sprijini pe el Biblia în timpul serviciului religios. Nu că ar fi avut prejudecăți față de vampiri sau de vampirologi – chiar îi plăcea să vadă filme despre aceștia –, dar s-a scandalizat, fiindcă un obiect sfânt era folosit în glumă, lucru care, cu siguranță, atrăgea în casă, așa cum credea ea, energii negative. A fost atât de prost impresionată de acel lucru, încât a coborât din apartament și, de la primul telefon public, l-a sunat pe pastorul baptist care obișnuia să-i dea sfaturi și i-a povestit ce văzuse. S-au rugat împreună, la telefon, și, înainte de a se-ntoarce în casă, Chris s-a gândit că era prudent să treacă pe la o biserică. S-a liniștit abia când Paulo i-a clarificat, didactic, că interesul său pentru vampirologie nu avea absolut nimic a face cu satanismul, OTO sau Aleister Crowley:

— Mitul vampirului a existat cu o sută de ani înainte de Cristos. Iar cu acești oameni ai umbrelor eu nu mai am contact de ani de zile.

De fapt, din 1974 n-a mai avut contact cu sataniștii lui Marcelo Motta, chiar dacă apărea în continuare public, pe ici și colo, ca specialist în lucrările lui Aleister Crowley. Atât de mult apărea în această postură, încât, câteva luni mai târziu, a semnat în revista *Planeta* un lung eseu despre vrăjitorul englez – articol ilustrat cu desene făcute de Chris. Această compatibilitate de opinii n-a împiedicat ca, la-nceput, căsnicia să se clatine mult, până când s-a stabilizat. Paulo se arăta capabil de adevărate gesturi de curtoazie, a dus-o să petreacă un sfârșit de săptămână în apartamentul prezidențial al Hotelului Copacabana Palace, cel mai luxos și tradițional din Rio, dar rămânea cufundat în îndoieli: oare Chris era „tovarășa minunată" pe care o aștepta de atâția ani? Chiar dacă vedea în ea o „fată de aur", așa cum spunea doamna Lygia, se temea ca, de fapt, ei doi să rămână împreună doar din cauza aceluiași motiv nemărturisit, pe care-l numea „dorința paranoică de a fugi de singurătate". În același timp în care spunea că-i e foarte frică să se-ndrăgostească de ea, avea fiori numai dacă se gândea că o s-o piardă.

Am avut prima și cea mai serioasă discuție acum câteva zile, când ea a refuzat să mă-nsoțească la Araruama. Subit, m-am speriat gândindu-mă cât de ușor o pot pierde pe Chris. Am făcut totul ca s-o am aproape. Îmi place de ea, îmi aduce pace, liniște și simt că putem încerca să construim ceva împreună.

Aceste idei și păreri de la începutul vieții împreună nu i-au împiedicat să se căsătorească oficial. Pe 22 iunie 1980, într-o duminică înnorată, cei doi au primit sacramentul căsătoriei, după care au oferit, în apartamentul în care locuiau, un prânz părinților și puținilor prieteni. Christina s-a ocupat de decorațiuni, în stil hippy, iar pe fiecare invitație a scris un psalm sau un proverb ilustrat printr-un desen făcut de ea. Singurul invitat care n-a venit a fost pastorul baptist pe care ea l-a sunat în ziua când a văzut cartea despre Dracula așezată pe pupitrul de Biblie.

Interesul eclectic al lui Chris față de religie se pare că a fost de folos în relația cuplului. Când s-au cunoscut, ea era deja specialistă în tarot, subiect despre care citise multe cărți, și, chiar dacă nu consulta *I Ching* la fel de des ca Paulo, știa cum să-i interpreteze prezicerile. Când Paulo a citit *Cartea mediumurilor* de Alan Kardec, cuplul s-a hotărât să-și testeze propriile competențe de medium. Așa cum Cissa fusese cobai pentru experiența cu LSD, acum Paulo încerca s-o facă pe Chris să scrie mesajele primite de Dincolo. La sfârșit, „cercetarea" avea să dezvăluie noi descoperiri și, odată cu ele, noi temeri:

Am realizat niște experiențe. Am început săptămâna trecută, data la care am cumpărat cartea. Chris a fost pe post de medium și am reușit să stabilesc niște legături elementare. Sunt profund nedumerit. Concepția mea despre lucruri s-a schimbat radical de când am ajuns științific la concluzia că spiritele există. Există și ne-nconjoară.

Mult timp după aceea, Chris avea să-l asigure că experiența ajunsese să funcționeze total. „Sunt sigură că s-a mișcat o masă", își aducea ea aminte, „iar eu am ajuns chiar să scriu texte transmise." Bănuiala că putea să aibă puteri de medium a sporit din momentul în care a început să fie cuprinsă de sentimente morbide ciudate și inexplicabile, ca atunci când intra în baia din apartamentul din Senador Euzébio. Erau senzații ciudate, pe care chiar și ei îi era greu să le înțeleagă și niciodată nu le-a dezvăluit nimănui. Tocmai de aceea, de mai multe ori, i-a trecut prin cap ideea să deschidă robinetul de gaz de la baie, să acopere aerisirile și să se sinucidă. Într-o după-amiază târzie de luni, 13 octombrie, a lăsat planșeta pe care desena și a intrat în baie. De această dată, dorința de sinucidere părea incontrolabilă. Învinsă, a decis să-și pună capăt zilelor, dar se temea că moartea prin asfixiere putea să fie foarte lentă și agonizantă, și a preferat să recurgă la pastile. Senină, a luat un taxi până acasă la părinții săi, în Jardim Botânico, unde știa că existau flacoane de anxiolitice consumate în mod regulat de mama ei – somaliu, după cum își amintea ea, sau valiu, conform versiunii lui Paulo. Oricare ar fi fost numele medicamentului, e sigur că și-a golit un tub întreg în gură, a scris un mic bilet pentru soț și l-a aruncat pe pat.

Când a ajuns acasă și n-a găsit-o, Paulo a plecat spre apartamentul părinților ei, unde ambii obișnuiau să ia cina, și a găsit-o pe Chris leșinată pe pat, iar lângă ea, în afară de bilet, un ambalaj de medicamente gol. Cu ajutorul soacrei, care tocmai ajunsese acasă, a reușit s-o târască până la lift – dar nu înainte de a o obliga să-i vâre degetul în gât și să vomite ce putea. Afară, au oprit primul taxi care a trecut și s-au dus la Clinica „São Bernardo" din Gávea, unde medicii i-au făcut lui Chris o spălătură stomacală de urgență. După ce și-a revenit, la câteva ore după aceea, a fost externată și s-a întors acasă cu soțul ei. În timp ce Chris dormea în dormitor, el a rămas să se gândească la întrebarea care-l chinuia: care era originea misterioaselor emanații din baie care provocau sentimente atât de morbide pentru soția sa? Cu această întrebare ce nu-i dădea pace, a coborât la intrarea clădirii și i-a

povestit portarului ce s-a întâmplat cu Chris, cerându-i ajutorul pentru a descifra misterul. Funcționarul avea răspunsul ca și pregătit:

— Ultimul locuitor al acestui apartament, înainte de dumneavoastră, a fost un comandant de avion de la Panair care s-a sinucis în baie, deschizând robinetul de gaz.

Când s-a-ntors acasă și i-a povestit soției sale, ea n-a stat pe gânduri: s-a ridicat și, cu o energie de neimaginat pentru cineva care, cu câteva ceasuri înainte, fusese spitalizat, a luat câteva haine de-ale lor, pieptenele, periuța de dinți și obiectele personale, le-a aruncat pe toate într-o valiză și a anunțat:

— Ne ducem acasă la mama. Nu mai pun niciodată piciorul în apartamentul ăsta.

Și nu numai ea a făcut așa. Nici unul dintre ei n-a mai intrat vreodată acolo, nici măcar pentru a-și lua lucrurile. Au petrecut puțin peste o lună în casa Paulei și a lui Cristiano, părinții lui Chris – timp suficient pentru a termina renovarea celui de-al șaptelea apartament cumpărat de Paulo și pentru a se putea muta acolo. Acesta era situat la parter, avea o grădină frumoasă și plăcută și o caracteristică amuzantă: se afla în aceeași clădire în care locuiau Lygia și Pedro Queima Coelho. Și mai multă siguranță emoțională, pentru că locuiau cu părinții.

Deși prevalau mereu regulile impuse de Chris în ceea ce privește extravaganțele sexuale ale soțului, cu siguranță că nu era un cuplu ca toate celelalte. Într-o zi, bunăoară, Paulo i-a propus să experimenteze masochismul medieval, pe care-l numea pompos „test reciproc de rezistență la durere". Chris a fost de acord, chiar dacă știa despre ce e vorba: au rămas amândoi goi și, cu o vergea fină de bambus, lungă de un metru, au început să se lovească. De fiecare dată, cu schimbul, unul îi aplica celuilalt, cu forță din ce în ce mai mare, lovituri pe spate, până și-au descoperit limitele suferinței fizice – lucru care s-a-ntâmplat numai când au apărut firicele de sânge sub pielea lovită a ambilor.

Adevărul este că, în ciuda unor trăsături atât de speciale, căsnicia lor intra, puțin câte puțin, pe făgașul obișnuit. Primii doi ani au trecut fără ca nimic deosebit să deranjeze sau să schimbe convietuirea cuplului. Încurajată de soț, Chris s-a apucat din nou de pictură, activitate pe care o abandonase cu patru luni înainte, iar el a-nceput să regizeze așa-numitele „speciale" de la postul de televiziune Rede Globo. Nu că ar fi avut nevoie de bani ca să trăiască. În afară de cele patruzeci și una de piese pe care le compusese cu Raul Seixas, în ultimii ani Paulo scrisese peste o sută de versuri – originale

sau versiuni ale succeselor străine – pentru zeci de parteneri, în marea lor majoritate anonimi și necunoscuți marelui public. Asta însemna că robinetele de drepturi de autor nu se opreau să-i alimenteze contul bancar. Mai puțin pentru bani și mai mult pentru că se temea că lenea îl duce la depresie și suferință, încerca să nu rămână fără să aibă ceva de făcut. În afară de specialele pentru TV Globo – *Chico Xavier*, *Erasmo Carlos*, *Globo de Ouro* și *Cem Anos de Espetáculos* –, ținea discuții la mese rotunde despre muzică și, câteodată, despre vampirism. Dar leacul funcționa doar pentru o vreme, fiindcă, chiar dacă era pe deplin ocupat, din când în când avea crize de anxietate. Când se-ntâmpla asta, ca la sfârșitul lui 1981, își încredința în continuare chinurile jurnalului său:

În aceste două zile, n-am onorat două angajamente, sub pretextul că aveam de făcut o extracție dentară. Sunt complet dezorientat. N-am chef să scriu nici măcar un mic comunicat de presă, care să-mi aducă o sumă minimă. Situația din interiorul meu e asta. Nu reușesc să scriu nici măcar paginile pe care mi le-am propus, iar acest an, pe care-l așteptam să fie mai bun decât celălalt, a ieșit așa cum am scris mai sus. A, da: n-am făcut baie de câteva zile.

Criza părea să fie atât de puternică, încât i-a schimbat comportamentul chiar și față de ceva care i-a fost mereu drag, banul:

Am început să nu mai dau atenție la nimic, nici măcar la unul dintre lucrurile care-mi plac mult, banul. Închipuie-ți că nu știu cât am în bancă, lucru pe care aveam obiceiul să-l știu mereu și în cele mai mici detalii. Au început să nu mă mai intereseze sexul, scrisul, mersul la cinematograf, cititul. Nici măcar plantele pe care atâta vreme le-am cultivat cu multă dragoste și care acum se usucă, udate sporadic.

Faptul că nu-l mai interesau la fel de mult banii și sexul însemna că situația era gravă și trebuia acționată alerta roșie pentru astfel de cazuri – cabinetul doctorului Benjamin, la care Paulo a-nceput să aibă ședințe mai rare, o dată pe săptămână. Cu aceste ocazii, obișnuia să-i repete lui Chris întrebarea: „Oare sunt pe drumul cel bun?" Și așa, la sfârșitul anului 1981, ea i-a făcut o sugestie care avea să atingă o coardă sensibilă a sufletului său de nomad: de ce să nu lase totul și să plece în lume, într-o călătorie fără destinație și

fără dată de întoarcere? Instinctul său îi garanta că acela era drumul cel bun. „Ceva îmi spunea că totul avea să meargă bine", își amintea Chris mai târziu, „Paulo până la urmă a avut încredere în intuiția mea și a jucat toate cărțile." Hotărât să „caute simțul vieții" oriunde ar fi fost el, Paulo a cerut concediu fără plată de la TV Globo, a cumpărat două bilete de avion spre Madrid – cele mai ieftine pe care le-a găsit – și a promis că el și Chris aveau să se întoarcă în Brazilia numai când terminau și ultimul cent din cei 17 000 de dolari pe care-i avea în buzunar (echivalentul a 40 000 de dolari, sau 72 000 de reali, în 2008).

Spre deosebire de toate călătoriile anterioare ale lui Paulo, excursia care avea să dureze opt luni a fost realizată fără nici o planificare prealabilă. În ciuda faptului că aveau resurse mai mult decât suficiente pentru o călătorie confortabilă și fără limitări, Paulo nu era mână largă. A ales Iberia, compania aeriană care avea biletele cele mai ieftine și care dădea cadou o noapte la hotel în Madrid. Din Spania, cei doi s-au dus la Londra, la începutul lunii decembrie 1981, unde au închiriat cel mai ieftin vehicul posibil, un minuscul Citroën 2CV. În capitala britanică, au stabilit și prima regulă a călătoriei: nici unul dintre ei nu putea să aibă bagaj mai greu de șase kilograme. Asta însemna că greoaia mașină de scris Olivetti pe care o luase Paulo a fost trimisă din Londra înapoi în Brazilia pe cale maritimă. În timpul serviciului religios, într-o biserică din apropierea hotelului, în cea de-a doua duminică petrecută în capitala britanică, cei doi l-au auzit pe preot spunând în timpul predicii că în Polonia tocmai avusese loc o lovitură de stat. Ministrul apărării, generalul Wojciech Jaruzelski, preluase puterea, interzisese sindicatul independent „Solidaritatea" și ordonase arestarea principalului său lider, Lech Wałęsa – care, nouă ani mai târziu, printr-o mare întorsătură istorică în blocul comunist, după căderea Zidului Berlinului, avea să fie ales președinte al țării.

În timp ce reflectau la drumul pe care aveau să-l urmeze, Paulo și Chris au rămas la Londra până la jumătatea lunii ianuarie 1982, când au plecat, hotărâți să cunoască două locuri: orașul Praga, unde el dorea să-i facă o făgăduință Pruncului Isus, și București, capitala României, țara unde, cu cinci sute cincizeci de ani în urmă, se născuse nobilul Vlad Țepeș, personaj care l-a inspirat pe scriitorul irlandez Bram Stoker să-l creeze în 1897 pe cel mai faimos dintre toți vampirii, Contele Dracula. Un program nemaipomenit pentru cineva care era îndrăgostit de vampirologie. În după-amiaza de 19 ianuarie, într-o zi de marți, cei doi au ajuns înghețați la Viena, după aproape o zi în care parcurseseră cei 1 500 de kilometri ce despart Londra

de capitala Austriei. În afara faptului că nu se închidea bine, modestul 2CV nu avea sistem de încălzire, lucru care-i obliga să călătorească înfășurați în pături de lână, pentru a suporta temperaturile scăzute de iarnă. Oprirea în Viena era necesară, pentru a obține viza de intrare în Ungaria, țară pe care trebuiau s-o traverseze pentru a ajunge în România. Odată rezolvată problema, s-au îndreptat spre ambasada Braziliei, unde Chris trebuia să rezolve o mică chestiune birocratică. În timp ce ea urca la etajul clădirii în care funcționa legația braziliană, Paulo a rămas la poartă, fumând și plimbându-se pe trotuar. Deodată, făcând un zgomot ca de bombă, un țurțure de gheață gigant, de mai mulți metri, s-a desprins de pe acoperișul clădirii, de la etajul al cincilea, și a căzut pe stradă, zdrobind caroseria unei mașini parcate la doar câțiva centimetri de locul în care se afla Paulo. Dacă s-ar fi aflat la o distanță mai mică, ar fi fost mort. Cea de-a doua sperietură s-a produs câteva minute mai târziu, când Chris a venit la el cu știrea că Elis Regina murise în Brazilia. Cauza șocului n-a fost doar știrea privind moartea celei care era considerată cea mai mare cântăreață braziliană și care-i era și prietenă apropiată, ci și amănuntul că Elis fusese interpreta piesei cu care Paulo și-a încheiat cariera de compozitor – versiunea portugheză a boleroului *Me Deixas Louca*, scrisă de mexicanul Armando Manzanero.

După ce au înnoptat în Budapesta, au plecat spre capitala fostei Iugoslavii, unde s-au hotărât să rămână trei zile. Nu că Belgradul ar fi avut vreo atracție specială, dar le lipsea curajul să intre din nou în Citroënul înghețat care, din cauza frigului și fiindcă era inconfortabil, amenința să facă imposibilă călătoria. Mașina devenise o dezamăgire atât de mare, încât la Belgrad au înapoiat-o companiei de închirieri. Cu ajutorul directorului de hotel, au făcut un târg: ambasada Indiei vindea un Mercedes-Benz albastru-deschis, folosit timp de nouă ani, dar într-o stare bună, pentru un chilipir de 1 000 de dolari (2 200 de dolari în 2008, sau 4 000 de reali). Deși era foarte rodat, vehiculul avea un motor de 110 cai putere („de două ori mai mult ca Chevette-ul brazilian", i-a povestit Paulo tatălui său într-o scrisoare) și era echipat cu un sistem eficient de încălzire internă. Odată bătută palma, aceasta avea să fie singura cheltuială mai mare din timpul călătoriei. Pentru restul – hoteluri, restaurante și locuri de vizitat –, îl aveau ca ghid pe cunoscutul *Europe on 20 Dollars a Day* [„Europa cu 20 de dolari pe zi"], mult mai sofisticat decât biblia hipioților, *Europe on 5 Dollars a Day*. Chiar așa: în 1982, putea să mănânce și să doarmă în orice țară din Europa cu doar cinci dolari pe zi (echivalentul a nouă reali în 2008).

După ce a făcut mii de kilometri cu un Citroen 2CV, Paulo își afișează mândru puternicul Mercedes-Benz.

Acum, că se aflau la bordul unei mașini adevărate, distanța de aproximativ cinci sute de kilometri dintre Belgrad și București, următoarea destinație a cuplului, putea fi parcursă fără oprire. Tocmai de aceea – călătoreau cu o mașină rapidă și confortabilă –, au preferat să facă un ocol. După ce au traversat Ungaria și o parte din Austria, la finalul a o mie și ceva de kilometri au ajuns la Praga, unde Paulo îi va face Pruncului Isus făgăduința care avea să fie respectată peste aproape douăzeci și cinci de ani. Abia apoi urmau să coboare spre România, lucru care însemna că aveau de parcurs încă 1.500 de kilometri. Pentru cineva care nu se grăbea și nici nu-și făcea griji pentru bani, era foarte bine. Dintr-un motiv misterios, trecerea prin țara contelui Dracula se pare că n-a trezit nici un interes special vampirologului Paulo Coelho. În infailibilul său jurnal, singura înregistrare despre această porțiune a călătoriei se referă la faptul că s-a speriat de apele negre ale râului Dâmbovița, care traversează Bucureștiul. În acel hai-hui prin Europa Centrală, norocul le-a pus la cale destinul: doar la câteva săptămâni după ce au cumpărat Mercedesul, Paulo a descoperit că mașina era originară din fosta Republică Federală Germania (RFG sau, simplu, Germania Occidentală) și că schimbarea proprietarului trebuia să fie înregistrată la serviciul de circulație din Bonn, pe atunci capitala RFG. Să călătorești de la București la Bonn însemna să traversezi Europa de la un capăt la altul pe un traseu de aproape 2 000 de kilometri – distanță care, acum, nu-i mai sperie defel.

La două zile după ce a părăsit capitala României, Mercedesul albastru trecea granița pentru a intra în Germania Occidentală. Din București până la München, primul oraș german prin care au trecut, kilometrajul mașinii arăta că parcurseseră 1 193 de kilometri. Totul era acoperit de zăpadă, aproape de ora prânzului, și, cum nici unuia dintre călători nu-i era foame, în loc să ia prânzul pe acolo au decis să oprească abia la Stuttgart, cu aproape două sute de kilometri mai departe. După ce au trecut prin München, capitala Bavariei, Paulo a deviat puțin și a intrat pe o alee cu copaci uscați unde se afla un indicator în germană: *Dachau Konzentrationslager*. Să cunoască îndeaproape ceea ce mai rămăsese din lagărul de concentrare nazist, tristul și celebrul Dachau, era un vechi plan al său – de când era puști era îndrăgostit de cărți și povești despre cel de-al Doilea Război Mondial –, însă Paulo nu-și închipuia că acea vizită de câteva ore avea să-i schimbe radical viața și destinul.

21
O rază de lumină strălucește în lagărul de concentrare de la Dachau: Paulo trăiește prima sa epifanie

Deși avea să-și publice prima carte adevărată în 1987, scriitorul Paulo Coelho s-a născut pe 23 februarie 1982, la treizeci și cinci de ani, în lagărul de concentrare din Dachau, în Germania. Cu cinci zile înainte, avusese o experiență stranie în capitala cehă. Imediat după ce i-a făcut făgăduința Pruncului Isus din Praga, a ieșit cu Chris la o plimbare prin oraș, care, la fel ca aproape toată Europa Centrală, era acoperit de zăpadă și cufundat într-un frig de multe grade sub zero. Au traversat râul Vltava pe impozantul Karluv Most – podul Carol, o operă de artă a veacului al XIV-lea, de cinci sute de metri lungime și ornat de o parte și de alta cu treizeci de sculpturi de sfinți, eroi și personaje biblice înnegrite de vreme. Una dintre extremitățile podului începe în Orașul Vechi. Cealaltă duce pe Strada Alchimiștilor, unde legenda spune că se află poarta de intrare în Infern – pe care, cum era normal, Paulo a luat hotărârea să treacă. Obiectul interesului său era un donjon medieval, care, cu ani în urmă, fusese deschis pentru vizitare. Pentru a reuși să intre, el și Chris au trebuit să aștepte să plece de acolo un grup de recruți sovietici, ce păreau să fie turiști.

La câteva minute după ce a trecut de porțile întunecatei închisori subterane și s-a plimbat printre celule, Paulo s-a simțit ca și cum ar fi dezgropat fantome de care credea că s-a eliberat – electroșocurile de la Clinica doctorului Eiras, episodul pe care l-a considerat drept întâlnirea sa cu Diavolul, arestarea de către DOPS, sechestrarea, actul de lașitate față de Gisa. De la o oră la alta, toate acele evenimente păreau să apară într-un mod incontrolabil, ca și cum abia se-ntâmplaseră. A-nceput să plângă convulsiv și tot în această stare a fost scos de acolo de Chris. Acel loc sumbru îi trezea amintiri ce amenințau să-l împingă într-o criză depresivă de proporții alarmante aici, la mii de kilometri distanță de siguranța pe care i-o dădeau

părinții, de cabinetul doctorului Benjamim sau de umărul prietenului său Roberto Menescal.

De această dată, originea chinurilor sale nu era metafizică, ci una foarte concretă, prezentă în toate paginile ziarelor și în toate știrile de la televizor: dictaturile, oprimarea de către stat a popoarelor, războaiele, sechestrările și arestările clandestine, precum cele care făcuseră și din el o victimă și care se-nmulțeau pe toată planeta. Pe bancheta din spate a mașinii, avea un exemplar din revista săptămânală americană *Time*, cumpărată din Belgrad (pe atunci, Iugoslavia era una dintre puținele țări din blocul socialist în care circulau liber publicații occidentale), al cărei titlu de pe copertă era „Agonia Americii Centrale", un lung reportaj despre războiul civil care făcuse aproape 80 000 de victime în micul El Salvador. Cu câteva săptămâni înainte, coperta aceleiași reviste fusese consacrată generalului Jaruzelski, autorul loviturii de stat din Polonia. În Chile, ferocea dictatură a generalului Augusto Pinochet mai avea puțin și împlinea zece ani și era mai trainică decât niciodată. În Brazilia, proiectul militarilor era aproape depășit, dar nu existau încă garanții că se putea întrezări democrația. Nu putea să existe, așadar, o stare de spirit mai proastă pentru parcurgerea a ceea ce mai rămăsese dintr-un lagăr de concentrare nazist, dar aceasta era starea lui Paulo când a oprit Mercedesul în parcarea pentru vizitatorii de la Dachau.

La început, lagărul construit de cel de-al Treilea Reich și folosit drept model pentru restul de 56, împrăștiate de nazism în zece țări din Europa, Dachau a funcționat din 1941 și până în aprilie 1945, când porțile sale au fost deschise pentru trupele aliate. Deși fusese proiectat pentru a găzdui 6 000 de persoane, în ziua eliberării se aflau acolo peste 30 000 de prizonieri. În această scurtă și tragică perioadă, au trecut pe acolo aproape 200 000 de mii de persoane de șaisprezece naționalități. Deși majoritatea erau evrei, printre ei se aflau și comuniști, socialiști și alți opozanți ai nazismului, precum țiganii și martorii lui Iehova. Din motive necunoscute, camera de gazare instalată la Dachau n-a ajuns să funcționeze niciodată, lucru care însemna că deținuții condamnați la moarte trebuiau să fie transportați cu autobuzul până la castelul Hartheim, la jumătatea drumului dintre lagăr și orașul Linz, în Austria, transformat într-un centru de execuție în masă. Pe traseul spre Hartheim, autobuzele cu persoanele cărora le mai rămâneau puține ore de trăit erau obligate să traverseze două orășele de pe malul stâng al râului Inn, separate unul de celălalt de mai puțin de douăzeci de kilometri și care au

devenit celebre fiindcă au fost martore la nașterea a două personaje care aveau să intre în istorie pe porți diferite: în Braunau s-a născut Adolf Hitler, în 1889, iar în învecinatul Marktl a venit pe lume, în 1927, Joseph Ratzinger, care în 2005 avea să fie ales drept primul papă german, cu numele de Benedict XVI.

Prima surpriză pe care au avut-o Paulo și Chris, de îndată ce au trecut de poarta de intrare a lagărului de la Dachau, a fost să constate că nu era absolut nimeni acolo. Era de înțeles că turiștii fuseseră speriați de crivăț, dar nu se vedeau nici portarii, paznicii sau funcționarii care să le dea informații. Erau – sau cel puțin așa părea – singuri în acel imens dreptunghi de 180 000 de metri pătrați, înconjurat din toate părțile de pereți și turnuri de supraveghere goale. El încă nu-și revenise după gândurile urâte care-l asaltaseră în Praga, cu câteva zile înainte, dar nu voia să piardă ocazia de a vizita unul dintre cele mai mari lagăre de concentrare naziste. Au urmat săgețile cu indicații și au parcurs traseul sugerat vizitatorilor – același care era parcurs și de deținuți. Au trecut prin sala de primire, unde proaspăt-veniții primeau uniformele, li se rădeau capetele și erau „dezinfectați" cu o baie colectivă cu insecticid. Au traversat apoi coridoarele unde se aflau celulele de forță, se vedeau chiar și cârligele prinse pe grinzile din tavan, unde deținuții erau agățați de brațe în timpul ședințelor de tortură, și au intrat în hangare unde, până la sfârșitul războiului, erau trei sau patru rânduri de priciuri etajate – acolo deținuții dormeau ca niște animale, înghesuiți ca-n niște colivii de lemn. Într-o liniște totală, cei doi erau tot mai îngroziți, pe măsură ce intrau în câte o aripă nouă.

Spre ușurarea amândurora, partea cea mai dureroasă a vizitei se încheiase. Paulo părea mișcat, dar privea lagărele de concentrare ca pe o tragedie a trecutului, parte a nazismului învins într-un război care se terminase chiar înainte de nașterea sa. În sala destinată omagierii rudelor celor decedați, a simțit că era din nou confuz, așa cum se întâmplase și în Praga. Felicitările agățate de buchetele de flori proaspete, puse acolo cu câteva zile înainte, reprezentau dovada vie că Dachau era chiar și atunci o rană deschisă. Cei 30 000 de decedați nu erau nume abstracte, scoase din cărți, ci erau ființe umane a căror moarte, invariabil crudă, era atât de recentă, încât continua să trezească sentimentele de durere ale văduvelor, fiilor și fraților.

Tulburați, cei doi s-au întors în zona deschisă a lagărului, pășind pe o alee cu pomi uscați, ale căror crengi semănau cu niște gheare scheletice îndreptate spre cer. În zona de nord a lagărului, se aflau trei mici lăcașe de cult – unul

catolic, unul protestant și unul evreiesc –, lângă care, în anii '90, avea să fie construită o încăpere ce aparținea Bisericii ortodoxe ruse. Paulo și Chris au trecut direct pe lângă lăcașele de cult, atrași de plăcuța care indica locul cel mai trist din Dachau – *Krematorium*. În acel punct al traseului, au observat o schimbare radicală în peisaj. Spre deosebire de ariditatea lagărului, unde pământul era acoperit în întregime cu pietre cenușii, fără vreun centimetru pătrat de verdeață, lucru care făcea ca locul să aibă un aspect neospitalier de peisaj selenar, drumul care ducea la crematoriu se schimba ca prin magie într-o pădurice acoperită, chiar și în cele mai aspre ierni, de vegetație cu o exuberanță tropicală, cu grădini, flori și cărări amenajate printre aleile de copaci. Așezat într-un luminiș din mijlocul pădurii, modestul și bucolicul bloc de cărămidă roșie se distingea de o casă familială doar prin coșul de fum, care era destul de mare pentru un imobil așa de mic. Acolo se afla cuptorul crematoriului unde fuseseră incinerate corpurile a peste 30 000 de prizonieri morți prin execuție, subnutriție, sinucidere sau boli, precum epidemia de tifos care devastase lagărul cu puține luni înainte de eliberare.

Experiența din închisoarea medievală din Praga a rămas limpede în mintea lui Paulo, cuprins în continuare de impulsuri pe care nu și le putea controla. A văzut cele opt cuptoare, tot din cărămidă roșie, unde rămăseseră tărgile de metal pe care erau stivuite cadavrele pentru incinerare, și s-a oprit în fața unei uși scorojite, pe care stătea scris un singur cuvânt: *Badzimmer*. Nu era vorba de o baie veche, așa cum îi indica numele, ci de camera de gazare de la Dachau. Deși nu fusese folosită niciodată, Paulo voia să încerce pe pielea sa teroarea trăită de milioanele de persoane din lagărele de exterminare naziste. S-a îndepărtat o clipă de Chris, a intrat în cameră și a închis ușa. Sprijinit de un perete, s-a uitat în sus și a văzut, agățate de plafon, dușuri false, pe unde trebuia să iasă gazul care devenise arma principală a lui Hitler și a partizanilor săi pentru execuțiile în masă. Cu sângele înghețat de spaimă, a ieșit din acel loc infestat de mirosul morții. Când a pășit în afara crematoriului, a auzit sunetul micului clopot al capelei catolice bătând și anunțând prânzul. S-a dus spre punctul de unde se auzea sunetul și, când a intrat din nou în asprimea cenușie a lagărului, a observat o sculptură modernă enormă, care-i amintea de celebrul tablou *Guernica* pictat de Picasso. Pe ea, era scris, în mai multe limbi: „Niciodată!" Citirea acelui cuvânt, în momentul în care a intrat în lăcașul de cult, i-a adus în suflet o clipă de pace, așa cum avea să-și aducă aminte scriitorul cu mulți ani mai târziu:

Intru în biserică, dau cu ochii de acel „Niciodată!" și spun: la naiba, slavă Domnului! Niciodată! Asta nu se va mai întâmpla niciodată! La naiba, ce bine! Niciodată! Niciodată nu se va mai bate la ușa caselor noaptea, niciodată nu vor mai face oamenii să dispară. Ce bucurie! Niciodată lumea nu va mai experimenta asta!

A intrat în capelă cu inima plină de speranță și, în scurtul interval de timp dintre aprinsul unei lumânări și rostirea unei mici rugăciuni, s-a simțit subit cuprins de vechile fantome. Era o schimbare radicală de 180 de grade: a sărit de la credință la disperare. Pe măsură ce mergea prin lagărul înghețat, la câțiva metri de Chris, a înțeles că „Niciodată!" pe care tocmai îl citise nu era decât o farsă în mai multe limbi:

În liniște, mi-am spus mie însumi: cum „Niciodată!"? „Niciodată" pe dracu'! Ce s-a-ntâmplat la Dachau continua să se-ntâmple în lume, pe continentul meu, în țara mea. În Brazilia, se știa că adversarii regimului fuseseră aruncați din elicoptere în largul mării. Eu însumi, la o scară infinit mai mică, am trăit mai mulți ani în stare de paranoia, fiindcă am fost victima acelei violențe! La aceeași oră, mi-au revenit în minte coperta revistei Time *cu uciderea oamenilor din El Salvador, războiul murdar pe care dictatura argentiniană îl purta contra opoziției. În acel moment, mi-am pierdut toate speranțele în specia umană. Am simțit că am ajuns la fund. Am ajuns la concluzia că era un căcat, viața era un căcat, iar eu eram un căcat, fiindcă nu puteam să fac nimic pentru asta.*

Printre gânduri atât de contradictorii, o frază a început să-i umble prin minte: „Nici un om nu este o insulă." Oare unde citise asta? Încet și cu puțin efort de memorie, a reușit să reconstituie și să recite în gând aproape tot textul: „Nici un om nu este o insulă de sine stătătoare; fiecare om este o parte a continentului, o parte a întregului; dacă o piatră este luată de mare, Europa rămâne mai mică, ca și cum ar fi un promontoriu, ca și cum ar fi o parte din prietenii săi sau chiar a ei înșiși; moartea oricărui om mă împuținează, pentru că eu sunt parte a omenirii..." Lipsea ultima frază, care, când și-a adus-o aminte, părea să-i fi deschis ușile memoriei: „...de aceea, nu căuta niciodată să afli pentru cine bat clopotele, căci bat pentru tine." Își adusese aminte: acum da, știa că era vorba de una dintre *Meditațiile* lui John Donne, poetul englez din secolul al XVI-lea, reprodusă apoi de scriitorul american

Ernest Hemingway în romanul său *Pentru cine bat clopotele*, a cărui acțiune se petrece în timpul Războiului Civil Spaniol (1936–1939). Asta ar fi fost tot, dacă nu s-ar fi nimerit ca la Dachau să-nceapă să bată clopotele și, mai ales, dacă toate acestea nu i s-ar fi întâmplat cuiva capabil să vadă semne până și în pana de pe trotuar a unui porumbel sau chiar într-o femeie gravidă care vorbește la un telefon public.

Ceea ce s-a petrecut în minutele următoare a fost un lucru care avea să rămână mereu învăluit în mister – alimentat, mai ales, de personajul principal, care, de puținele ori când a fost îndemnat să explice public cele întâmplate, s-a emoționat până a plâns în hohote:

Eram în mijlocul unui lagăr de concentrare, eu și soția mea, singuri, singuri, fără nici un nefericit de suflet prin apropiere! În acel moment, am înțeles semnul: am simțit că semnele sonore venite dinspre capelă mi se adresau. Atunci am avut epifania.

După spusele sale, revelația de la Dachau s-a materializat sub forma unei raze de lumină, din care i s-a părut că o ființă cu înfățișare umană i-a spus că era posibil să se reîntâlnească peste două luni. Mesajul nu i-a fost transmis printr-o voce umană, ci, după cum afirmă Paulo, „printr-o comunicare a sufletelor". Deși a fost mereu un episod învăluit în umbră, până și cel mai sceptic dintre atei probabil că este de acord că ceva s-a întâmplat în Dachau – atât de radicală avea să fie în acea zi schimbarea din viața lui Paulo. Chiar și așa, el încă părea că nu-și dăduse seama de asta. Când a ajuns la parcare, i-a dezvăluit plângând soției sale ceea ce trăise – iar prima și terifianta suspiciune a căzut asupra OTO. Și dacă ceea ce văzuse cu câteva minute înainte era reîncarnarea Bestiei? Să se fi-ntors fantomele lui Crowley și Marcelo Motta să-l bântuie, opt ani mai târziu? La sosirea în Bonn, șase ore mai târziu, Paulo a optat pentru soluția cea mai convenabilă – să considere că viziunea fusese un simplu delir, o scurtă halucinație provocată de temeri și de starea de tensiune în care se afla.

Cuplul plănuia să rămână în capitala Germaniei Occidentale de atunci numai pentru a rezolva chestiunea documentelor referitoare la mașină și pentru a o cunoaște pe Paula, nepoata care se născuse cu câteva luni înainte. Fiindcă stăteau acasă la Tânia, sora lui Chris – și deci nu trebuiau să cheltuiască pe hoteluri –, și-au prelungit șederea cu încă o săptămână. În primele zile din martie, cuplul a pornit din nou Mercedesul, de această dată pentru

Paulo iese răvășit de la crematoriul lagărului
de concentrare nazist de la Dachau,
și, după ce trece pe lângă sculptura-simbol,
are o viziune care-i schimbă viața.

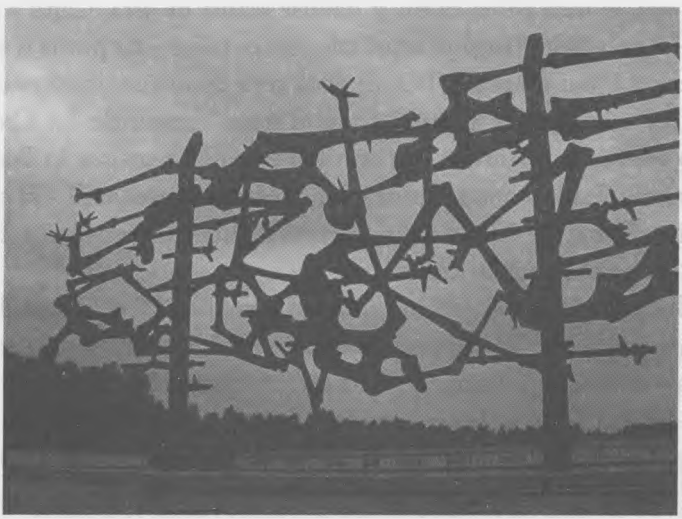

a parcurge cei 250 de kilometri care-i separau de liberalul oraș Amsterdam, în Olanda, orașul care-l încântase pe Paulo cu zece ani înainte. S-au cazat la Brouwer, un mic hotel inaugurat la începutul secolului al XX-lea, într-o clădire cu trei etaje, construită în 1652 pe malul canalului Singel – și unde plăteau pe zi șaptesprezece dolari (echivalentul a 40 de dolari, sau 78 de reali în 2008), cu mic dejun inclus. Cele opt apartamente, șase camere cu un pat și două cu două paturi, erau minuscule, însă tariful mic și farmecul hotelului meritau elogiul lui Arthur Frommer, autorul *Europe on $20 a Day*, înregistrat în cartea de oaspeți de la Brouwer: „Săracii oaspeți de la Hilton..." În prima scrisoare trimisă părinților, Paulo a vorbit despre *pot shops*, „cafenele unde se pot cumpăra și fuma liber droguri considerate ușoare, ca hașișul și canabisul, deși erau interzise cocaina, heroina, opiu și amfetaminele, inclusiv LSD-ul" și a profitat de ocazie pentru a face o apologie subtilă a liberalizării acestor droguri:

Asta nu înseamnă că tinerii olandezi umblă drogați. Din contră, statisticile guvernamentale susțin că există mult mai puțini drogați aici, proporțional vorbind, decât în SUA, Germania, Anglia și Franța. Olanda are cel mai scăzut indice de șomaj din toată Europa Occidentală, iar Amsterdamul este cel de-al patrulea centru comercial din lume.

În acest mediu liberal, cei doi au fumat canabis pe săturate, iar Chris a încercat LSD pentru prima – și ultima – oară. Paulo a rămas șocat de efectele devastatoare ale heroinei asupra celor care o consumau – zombi de diverse naționalități hoinăreau pe străzile orașului –, despre care a scris două reportaje pentru revista braziliană *Fatos & Fotos*, intitulate „Heroina, drumul fără întoarcere" și „Amsterdam: Sărutul acului". Relația sa cu acea lume era totuși strict profesională: a unui reporter care investiga un subiect. Judecând și după scrisorile trimise tatălui său, turul pe care cei doi îl făceau în Europa era doar aparent o călătorie de hipioți:

Ne permitem tot ce dorim, luăm prânzul și cina în fiecare zi. Deși avem un adevărat fiu însetat (Mercedesul de 110 cai putere), ne ducem la cinema, saună, frizer, discoteci și chiar cazinouri.

Viața bună a cuplului părea să n-aibă sfârșit. După mai multe săptămâni în oraș, Paulo s-a simțit sătul de atâta canabis. Fără să trebuiască să se teamă,

a testat specii originare din locuri foarte îndepărtate, precum Yemen și Bolivia. A fumat combinații cu cele mai variate conținuturi de THC – sau *tetrahydrocannabinol*, substanța activă a drogului – și a încercat adevărate bombe premiate la Cannabis Cup, cupa mondială a canabisului, organizată o dată pe an în Amsterdam. A ajuns să încerce chiar și o noutate numită *skunk*, canabis cultivat în sere, cu fertilizatori și proteine. Și acolo, în acel paradis hippy în care se transformase capitala olandeză, a descoperit Paulo că iarba nu mai avea nimic de oferit. Așa cum a spus chiar și el, „sătul până peste cap" de eterna reiterare a efectelor drogului, a repetat jurământul pe care-l făcuse cu opt ani înainte, în New York, pentru cocaină: niciodată nu avea să mai fumeze canabis.

Acestea erau concluziile pe care i le-a spus lui Chris la cafeneaua Hotelului Brouwer, când a simțit un fior identic cu cel de la Dachau. S-a uitat într-o parte și a văzut că imaginea din lagărul de concentrare se întrupase și se afla acolo, bând ceai la o masă alăturată. Primul sentiment a fost cel de spaimă. Auzise deja despre societăți care, pentru a-și păstra secretele, obișnuiau să-i urmărească sau chiar să-i omoare pe dezertori și pe cei care băteau în retragere. Oare era urmărit de cei din lumea magiei negre și a satanismului, de pe cealaltă parte a globului? Printre valuri de spaimă, și-a amintit de lecția de la orele de educație fizică din Fortaleza de São João: pentru a-ți diminua teama, remediul e s-o-nfrunți din capul locului. S-a uitat la cel ciudat – un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu sacou și cravată și cu înfățișare de european –, a prins curaj și i s-a adresat în engleză, în mod deliberat neprietenos:

— Te-am văzut acum două luni în Dachau și vreau să-ți fie clar un lucru: nu am și nici nu mai vreau să am vreo relație cu ocultismul, sectele și ordinele. Dacă ești aici pentru asta, ai pierdut trenul.

Vizibil surprins, străinul a ridicat ochii, a reacționat cu seninătate și, spre surprinderea lui Paulo, i-a răspuns într-o portugheză cu accent puternic, dar fluentă:

— Stai liniștit. Așază-te să vorbim.

— Pot s-o chem pe soția mea de la masa de alături?

— Nu, vreau să vorbesc doar cu tine.

Paulo i-a făcut semn lui Chris că totul e în ordine, s-a așezat la masă și a-ntrebat:

— Să vorbim despre ce?

— Care-i treaba cu lagărul de concentrare?

— Am impresia că te-am văzut acum două luni.

Tipul s-a făcut că n-a înțeles și i-a spus că era o confuzie. Paulo a insistat:

— Scuză-mă, dar cred că ne-am văzut în luna februarie în lagărul de concentrare din Dachau. Nu-ți aduci aminte?

Văzând că insistă, bărbatul a recunoscut că era posibil ca Paulo să-l fi văzut, dar că era mai probabil să se fi-ntâmplat un fenomen numit „proiecție astrală" – un lucru pe care brazilianul îl cunoștea și la care se referise de nenumărate ori în jurnalul său:

— Eu nu eram la lagărul de concentrare, dar înțeleg despre ce vorbești. Dă-mi să-ți văd palma.

Paulo nu-și aduce aminte dacă a fost stânga sau dreapta, dar, imediat după ce s-a uitat atent la ea, misteriosul bărbat – care, acum se știa, era și chiromant – a început să vorbească încet. Nu părea că citește liniile mâinii, dar era ca și cum ar fi avut o viziune:

— Ai un lucru prost terminat aici. Ceva care s-a terminat prin 1974 sau 1975. În magie, ai crescut în Tradiția Șarpelui. Și poate că nici nu știi ce e Tradiția Porumbiței.

Nu numai fiindcă fusese adept, ci mai ales fiindcă fusese un cititor vorace a tot ceea ce se referea la acel univers, știa mai mult decât niște lucruri rudimentare despre această temă. Alfabetul lumii științelor oculte, tradițiile sunt două drumuri diferite care duc în același loc: cunoașterea magică, înțeleasă drept capacitate de a folosi daruri pe care nu toți oamenii reușesc să le dezvolte. După aceleași credințe, *Tradiția Porumbiței* (numită și *Tradiția Soarelui*) e sistemul de învățare treptată și continuă, pe parcursul mai multor etape, opțiune prin care fiecare discipol sau neofit va depinde mereu de un Maestru – așa, cu M mare. Pe de altă parte, *Tradiția Șarpelui* (sau *Tradiția Lunii*) este, de obicei, calea aleasă de persoanele intuitive și, cum spun inițiații, de cele care aduc din existențele anterioare o legătură sau un angajament față de magie. Pe lângă faptul că nu se exclud, cele două curente pot fi și succesive, din moment ce se recomandă candidaților așa-numita „pregătire magică" prin care să se respecte și Tradiția Porumbiței, după ce o urmează pe cea a Șarpelui.

S-a mai relaxat abia după ce bărbatul s-a prezentat. Era francez, de origine evreiască, lucra la Paris ca director al companiei multinaționale olandeze Philips și milita într-un ordin religios catolic centenar și misterios, numit RAM – *Regnum Agnus Mundi* „Mielul Împărăției Lumii" sau, în portugheză, chiar *Rigor, Amor e Misericórdia* „Austeritate, Dragoste și Milă". Familiaritatea sa cu limba portugheză venea din lungile perioade petrecute în Brazilia și Portugalia, ca angajat al Philips. Numele său adevărat – care poate fi „Chaim",

„Jayme" sau „Jacques" – nu avea să fie dezvăluit niciodată de Paulo, care în public s-a referit la el ca la „Maestrul", „Jean" sau, pur și simplu, „J.". Cu ton măsurat, Jean i-a transmis că știa că brazilianul începuse și întrerupsese un drum în magia neagră și era dispus să-l ajute:

— Dacă vrei să-ți reiei traiectoria magică și dacă o vei face în ordinul nostru, te pot ghida. Dar, din momentul în care vei lua această decizie, va trebui să respecți, fără să te opui, tot ce-ți voi spune eu.

Mirat de ceea ce auzea, Paulo i-a cerut timp pentru a se gândi. Jean s-a arătat sever:

— Ai o zi să te decizi. Te aștept aici mâine, la aceeași oră.

Paulo nu s-a mai gândit la altceva. Chiar dacă simțea o enormă ușurare după ce părăsise OTO și renegase ideile lui Crowley, încă mai era cuprins de o enormă fascinație pentru lumea pe care o lăsase în urmă. Noaptea neagră, închisoarea și sechestrul fuseseră o lecție mai mult decât suficientă, dar niciodată nu-și pierduse fascinația pentru magie. „Avusesem o experiență îngrozitoare cu tot ce s-a-ntâmplat, dar abandonasem acea lume numai rațional", își aducea el aminte mai târziu. „Emoțional, încă mă mai simt legat":

— E ca și cum te-ai îndrăgosti de o femeie și ar trebui s-o gonești, fiindcă ea pur și simplu nu se potrivește cu viața pe care o duci. Dar tu tot o iubești. Într-o zi, ea apare într-un bar, așa cum a apărut J, și-ncerci să-i spui: pleacă, te rog. Nu vreau să te mai văd, nu vreau să mai sufăr.

Fără să-nchidă un ochi, a vorbit toată noaptea cu Chris și, când, în sfârșit, s-a hotărât, deja se făcuse ziuă în Amsterdam. Ceva îi spunea că se afla în fața unui moment important și s-a hotărât să accepte provocarea, fie că era de bine sau de rău. La câteva ore după aceea, se afla pentru a doua (sau a treia?) oară împreună cu bărbatul misterios care, din acel moment, avea să-i fie maestru. Pentru a-și „demonstra puterea", Jean i-a dat lui Paulo detalii despre viața sa personală și a prevăzut că „în câteva zile" un război sângeros avea să izbucnească în apropierea Braziliei. Și, de fapt, în dimineața de 2 aprilie, Argentina și Regatul Unit au intrat în război pentru stăpânirea arhipelagului Malvine, pe care britanicii îl numeau Falklands, conflict care a durat două luni și s-a sfârșit cu victoria britanicilor și cu o pierdere de trei civili și 904 soldați decedați. Jean însă nu se afla acolo pentru a-și arăta abilitățile de mag, și i-a transmis imediat lui Paulo care erau primii pași pentru inițierea sa: marți, săptămâna următoare, trebuia să se ducă la Vikingskipshuset, Muzeul Viking al Navigației, din Oslo, capitala Norvegiei:

— Du-te în sala unde sunt expuse cele trei bărci cu numele de *Gokstad*, *Oseberg* și *Borre*. Acolo, cineva îți va da ceva.

Fără să-nțeleagă prea bine sarcina pe care o primise, Paulo voia să știe mai multe:

— Dar la ce oră trebuie să fiu la acel muzeu? Cum voi identifica acea persoană? E bărbat? Sau femeie? Ce voi primi de la ea?

În timp ce se ridica, lăsând câteva monede pe masă pentru a-și achita ceașca de ceai, Jean i-a satisfăcut doar o parte din curiozitate:

— Fii în acea sală la ora la care muzeul își deschide porțile. Restul întrebărilor n-au nevoie de răspunsuri. Când va trebui să ne vedem din nou, vei fi anunțat. La revedere.

A răspuns și, de îndată, a dispărut ca și cum nici n-ar fi existat – dacă, de fapt, Jean a existat vreodată. Real sau supranatural, ce era sigur e că-i lăsase noului discipol o sarcină care începea cu un drum de aproape o mie de kilometri pentru a ajunge în capitala Norvegiei, oraș în care Paulo nu pusese niciodată piciorul și unde trebuia să se-ntâlnească cu o persoană căreia nu-i cunoștea nici măcar sexul. După ce au traversat autostrăzi acoperite de zăpadă, pe teritoriile Olandei, Germaniei și Danemarcei, au fost surprinși, când au ajuns la Helsingborg, pe teritoriul suedez, de o numeroasă patrulă de polițiști care oprea și controla meticulos toate vehiculele cu plăcuțe de înmatriculare străine ce treceau frontiera. În timp ce polițiștii controlau Mercedesul de la un cap la altul – până și pachetele nedeschise de țigări erau examinate –, Paulo aproape că a creat, fără să vrea, încă o problemă. Preocupat de pachetul de jointuri de canabis pe care-l cumpăraseră din Amsterdam, a început s-o-ntrebe pe soția sa, în portugheză:

— Unde-s țigările? Unde am ascuns pachetul de jointuri?

Prin gesticulări și grimase, Chris încerca să-i explice că unul dintre polițiști înțelegea portugheză și, dacă ar fi auzit ce spunea el, călătoria risca să se sfârșească acolo. Au fost totuși câteva minute de teamă: ori autoritățile nu erau interesate de droguri ușoare, ori canabisul fusese atât de bine ascuns, încât polițiștii nu l-au găsit. Mai aveau de condus peste patru sute de kilometri până la Oslo, dar nu aveau motive să se grăbească, fiindcă întâlnirea stabilită de Jean urma să se petreacă abia peste două zile. Preocupat să fie punctual și temându-se că muzeul putea să aibă cozi sau grupuri de turiști care să-i întârzie intrarea, marți Paulo s-a trezit dis-de-dimineață. Pliantul de prezentare a muzeului, luat de la recepția hotelului, spunea că porțile se deschideau la nouă dimineața, dar el era deja pe drum cu o oră înainte.

Așa cum se-ntâmplă în toată Scandinavia în acea perioadă a anului, la opt dimineața cerul din Oslo încă era întunecat și plin de stele.

Situat în peninsula Bygdoy, la zece minute de centrul orașului, Vikingskips-huset e o construcție mult prea galbenă, în formă de cruce, fără ferestre și cu acoperișul ascuțit. Doar când a ajuns acolo, Paulo și-a dat seama că nu înțelesese ce era scris pe pliantul de prezentare: programul de funcționare de la nouă la optsprezece era valabil numai pentru perioada de sezon, din mai până în septembrie. În extrasezon, din octombrie până în aprilie, porțile erau deschise de la unsprezece la șaisprezece – adică inima sa trebuia să mai suporte încă două ore de bătăi puternice până când putea să facă primul pas în acea lume nouă și misterioasă. Și-a petrecut acest răstimp reflectând la decizia pe care tocmai o luase. „La treizeci și patru de ani, încercasem totul pentru a-mi realiza visul de a deveni scriitor și încă eram un necunoscut", își aducea Paulo aminte mai târziu. „Am abandonat magia neagră și științele oculte, fiindcă am descoperit că nu mă ajutau cu nimic, și atunci de ce să nu încerc drumul pe care mi l-a propus Jean?"

La unsprezece fix, s-a alăturat celor câțiva turiști japonezi care se aglomerau, înghețați, în grădinile uscate din jurul clădirii și a urmat săgețile până în sala cu pereții ovali, ca o navă de biserică, unde se aflau expuse *Gokstad*, *Oseberg* și *Borre*. În afară de el, mai era doar o persoană înăuntru, o blondă frumoasă de aproape patruzeci de ani, ce părea absorbită de citirea unei plăcuțe de pe unul dintre pereți. Când i-a auzit pașii, s-a-ntors spre el, lăsând la vedere că avea în mână ceva lung ca un băț – sau o sabie. Fără să spună nimic, femeia s-a apropiat de el, a scos de pe degetul inelar de la mâna stângă un inel de argint cu reprezentarea unui uroboros – șarpele care-și mușcă propria coadă – și i l-a pus pe degetul mijlociu de la mâna stângă. Cu bastonul-sabie, a trasat un cerc imaginar pe podea, indicând că Paulo trebuia să intre în el, și a simulat cu mâna că vărsa în interiorul cercului conținutul unei cești. Și-a trecut mâna dreaptă pe chipul lui Paulo fără să-l atingă, indicându-i că trebuia să închidă ochii. „În acel moment, am simțit că cineva a eliberat energiile stagnate", spunea el ani mai târziu, într-o declarație emoționantă, „ca și cum ar fi deschis ecluza spirituală a unui lac, lăsând apa proaspătă să intre". Când a redeschis ochii, a văzut că singura urmă lăsată de femeia misterioasă era ciudatul inel pe care avea să-l poarte pe deget pentru tot restul vieții.

Paulo avea să aibă un nou contact cu Jean mult timp mai târziu, când s-a reîntors în Brazilia. La sfârșitul lunii aprilie, în acel an, 1982, se-ncheia

termenul pe care-l avusese pentru a se reîntoarce la slujba de la „Globo", dar, după ce s-a gândit mult împreună cu Chris, a hotărât să renunțe la serviciu și să rămână în continuare în Europa. Contabilitatea a contribuit și ea la decizia de a rămâne. Cu excepția unor cheltuieli neprevăzute, precum cum-părarea unei noi pompe de benzină pentru mașină, cheltuiseră pe lună aproape 2 000 de dolari (4 300 de dolari sau 6 400 de reali în 2008), permițându-și să stea în luxul pe care-l povestise părinților săi. Cei 7 000 de dolari pe care-i aveau în casă – fără să pună la socoteală cei o mie de dolari pe care dorea să-i recupereze după ce revindea Mercedesul – erau mai mult decât suficienți pentru a mai rămâne încă trei luni în Amsterdam. Și așa, abia pe la jumătatea lui iulie, cei doi și-au făcut, până la urmă, bagajele și au parcurs în trei zile cei 1 900 de kilometri dintre Amsterdam și Lisabona, orașul de unde aveau să ia avionul spre Brazilia. Prima schimbare vizibilă în comportamentul lui Paulo Coelho de după întâlnirea cu maestrul său avea să se petreacă însă tot pe pământ european. Numai o forță supranaturală putea să determine pe cineva atât de atent cu banii cum era el să prefere, în loc să vândă Mercedesul și să-și bage o mie de dolari în buzunar, să dea vehiculul unei instituții de caritate înființate în 1758 de regina Dona Maria I, Frăția Pruncului Isus al Orbilor din Lisabona.

22

Toninho Buda vrea să relanseze Societatea Alternativă făcând să explodeze capul lui Cristos Mântuitorul

Când au ajuns la Rio de Janeiro, refăcuți după cele opt luni petrecute în Europa, Paulo și Chris s-au reîntors în apartamentul de la parter, din strada Raimundo Correia, care, de la plecarea cuplului, fusese locuit de părinții ei. Puțin câte puțin, avea să-și îndeplinească sarcinile inițiatice, așa-numite ordalii, care-i permiteau intrarea în ordinul RAM și care puteau parveni de la Jean atât prin scrisori, cât și prin telefoane. Prima dintre ele, „ritualul paharului", consta în a realiza în fiecare zi, timp de șase luni și mereu la aceeași oră, o scurtă și solitară ceremonie: să pună pe masă un pahar care nu fusese folosit niciodată, plin cu apă, să deschidă Noul Testament la o pagină oarecare și să citească cu voce tare un paragraf la-ntâmplare – un verset sau orice altceva – și imediat apoi să-nghită apa. Fragmentul citit trebuia să fie marcat cu data citirii. În zilele următoare, când deschidea cartea, dacă-i cădea un text citit deja, cel ales pentru lectură trebuia să fie paragraful următor. Dacă și acesta fusese citit, continua până găsea unul nou, neînsemnat de lecturi anterioare. Asta trebuia să se repete chiar în fiecare zi, la termenul stabilit și mereu la aceeași oră. Pentru a evita să fie surprins în situații nepotrivite – o ședință, o masă de prânz, o întâlnire la cinematograf –, Paulo și-a ales prima oră din zori ca program potrivit pentru penitența sa. Și, cum nu existau specificații privind mărimea sau modelul paharului, a cumpărat unul mic, dintre cele folosite, în baruri, pentru vodcă, pe care putea să-l transporte ușor, împreună cu Noul Testament. Așa, eventual, putea să se ridice de la cină, să se ducă la toaletă și să-și îndeplinească obligația.

Din fericire, nici una dintre ordaliile impuse de Jean nu l-a împiedicat să ducă o viață normală. Banii continuau să nu fie o problemă, dar parteneriatul cu Raul nu mai era la ordinea zilei în mod clar. Discurile se vindeau în continuare, însă de la robinetele casei de discuri nu mai curgeau atâtea

drepturi de autor ca înainte. Deși venitul primit regulat de la cele cinci apartamente pe care le ținea închiriate în oraș îi asigura o situație confortabilă, lipsa de activitate l-a împins o dată mai mult într-o depresie emoțională. Așadar, cel mai bine era să găsească repede ceva nou de lucru.

Cu un an înainte de călătoria în Europa, Paulo a convins-o pe Chris să înființeze o companie, Shogun Editora e Arte Ltda., care avea inițial scopuri fiscale, pentru lucrările de arhitectură pe care le realiza ea, dar și pe acela de a le permite amândurora să aibă cărți de vizită, hârtie pentru scrisori și plicuri tipărite cu antetul respectabil al unei persoane juridice. Și, așa cum a spus-o chiar el, când avea să vină momentul să-și scrie cărțile, de ce să nu le editeze chiar el? Când s-a-ntors în Brazilia, a decis să pună editura în funcțiune cu adevărat și, ca prim pas, a închiriat două încăperi într-o clădire de pe strada Cinco de Julho, în Copacabana, la două străzi de apartamentul unde locuiau. Deși ajunsese să se dezvolte și chiar să producă destul, „Shogun" nu avea să fie niciodată mai mult decât o simplă companie de familie, condusă zi de zi de cei doi proprietari, numai de contabilitate ocupându-se domnul Pedro, care tocmai se pensionase. Avea un singur angajat cu contract – un curier.

În mai puțin de trei luni de la întoarcerea în Brazilia, în octombrie 1982, editura pusese pe piață primul său titlu, cartea *Arquivos do Inferno* „Arhivele Iadului", o compilație de șaisprezece texte scrise de proprietar, Paulo Coelho. Era o lucrare plină de particularități. Pe copertă, se putea vedea autorul, așezat, cu picioarele încrucișate, în fața unei mașini de scris, cu o țigară între degete și pozând ca gânditor, alături de două tinere cu sânii la vedere: una era propria sa soție, Chris, iar cealaltă, Stella Paula, vechea tovarășă la vrăjitoriile crowleyene – în poză, folosind o perucă atât de lungă, încât îi acoperea nu numai o parte din sâni, ci cobora și sub talie. Deși era puțin mai mult decât un opuscul – cu totul, avea doar 106 pagini –, *Arquivos do Inferno* cu siguranță avea să bată recordul la prefețe, prezentări și audiență. Prima, intitulată „prefață la ediția olandeză", era semnată de geniul pop Andy Warhol (care nu a ajuns niciodată să citească cartea, după cum avea să mărturisească Paulo mai târziu):

L-am cunoscut pe Paulo Coelho la o expoziție a mea la Londra și am descoperit în el pasul în față pe care puține persoane îl pot face. Înainte de a fi un literat în căutare de formule pompoase, atinge distant – și din plin – neliniștile și perspectivele timpului prezent. Dragă Paulo, mi-ai cerut o prefață pentru cartea ta. Adevărul e că sunt sigur: cartea ta este o prefață pentru

această nouă eră care începe – înainte de a se fi încheiat cealaltă. Cei care, la fel ca și tine, pășesc în față niciodată nu riscă să cadă într-o groapă, fiindcă îngerii își așternmantia sub ei.

Cea de-a doua a fost scrisă de Jimmy Brouwer, proprietarul hotelului în care cuplul a fost cazat în Amsterdam, cea de-a treia de ziaristul Artur da Távola, colegul său de la Philips, cea de-a patra de psihiatrul Eduardo Mascarenhas, la vremea aceea prezentatorul unei emisiuni de televiziune și deputat federal, iar cea de-a cincea de Roberto Menescal – căruia, alături de Chris, Paulo îi dedicase cartea. Aproape totul în *Arquivos do Inferno* intrigă și este învăluit în informații care nu se potrivesc. Așa cum se spune pe copertă, s-ar părea că e vorba despre o coeditare a Editurii „Shogun" împreună cu Editura olandeză „Brouwer Free Press", companie care, aparent, n-a existat niciodată. Un comunicat de presă difuzat de „Shogun" *încurca și mai mult lucrurile* când afirma că *Arquivos* fusese publicată în străinătate, lucru care nu era adevărat:

După ce a fost lansată cu mare succes în Olanda – unde, în numai două luni, a reușit să se remarce în rândul criticilor și al publicului –, cartea Arquivos do Inferno *de Paulo Coelho va fi în toate librăriile din Brazilia chiar din această lună.*

În paginile de început, erau numeroase informații care complicau și mai mult totul. Prima dintre ele includea printre lucrările autorului (alături de *Manifesto de Krig-Há* și de *Teatro na Educação*) o anumită *Lon: Diário de um Mago* „Lon: Jurnalul unui mag", carte care era editată de „Shogun" în 1979 – deși în acel an editura încă nu exista, iar *Jurnalul unui mag* avea să fie publicat abia în 1987. În una dintre puținele dăți când a atins acest subiect, cu ani mai târziu, Paulo a dat o singură explicație pentru această neînțelegere: „Nu putea să fie decât profeția." Pe versoul paginii de început, fusese imprimată, cu litere mici, o altă excentricitate:

Din prima ediție în limba portugheză și în limba engleză, au fost retrase 300 de exemplare, care vor fi numerotate și semnate de autor și vândute cu 350 US $ în beneficiul Ordinului Stelei Aurite.

Beneficiarul vânzărilor – acel „Ordin al Stelei Aurite" – semnala un lucru pe care Paulo nu i l-a mărturisit nici măcar jurnalului. La opt ani după ce

renunțase la magia neagră, continua să aibă un picior în bucătăria satanismului. Pare pueril, dar ei nu doreau decât să câștige bani cu asta. După ce și-au făcut socotelile, presupunând că s-ar fi vândut toate exemplarele din acel „tiraj exclusiv", „Shogun" avea să factureze nici mai mult, nici mai puțin de 105 000 de dolari (225 000 de dolari sau 400 000 de reali în 2008) numai din vânzarea unei mici părți a tirajului. Asta s-ar fi putut întâmpla, desigur, numai dacă cele 106 pagini ale lucrării *Arquivos do Inferno* ar fi fost imprimate pentru a zdruncina fundamentele Umanității. Dar nu tocmai asta făcea cărticica: ea oferea cititorului, în primul rând, surpriza de a nu cuprinde nici măcar un singur capitol sau eseu care să trateze tema menționată în titlu, adică Infernul. Cele șaisprezece texte formau o încâlcire de subiecte fără vreo ordonare tematică sau cronologică, autorul alăturând lucruri fără sens, asemănătoare proverbelor scrise de poetul englez William Blake, și rudimente de homeopatie și astrologie, intercalate cu fragmente de manuscrise ale unui anume Pero Vaz și cu lucrări scrise chiar de el, precum aceasta, intitulată „Os Pedaços":

E foarte important să știi că mi-am împrăștiat prin lume părți din corpul meu. Mi-am tăiat unghiile la Roma, părul în Olanda și în Germania. Mi-am văzut sângele pătând asfaltul în New York și, de multe ori, sperma mea a căzut pe pământ franțuzesc, într-o podgorie din apropiere de Tours. Mi-am făcut nevoile în râuri de pe trei continente, am udat cu urina mea copaci în Spania și am scuipat în Canalul Mânecii și în fiordul din Oslo. Odată, mi-am zgâriat fața și am lăsat niște celule prinse într-un grilaj din Budapesta. Aceste lucruri mici – generate de mine și pe care niciodată nu le voi mai vedea din nou – îmi conferă o plăcută senzație de omniprezență. Aparțin puțin locurilor pe unde am umblat, peisajelor pe care le-am văzut și care m-au emoționat. În afară de asta, părțile mele împrăștiate au o întrebuințare practică: la următoarea mea reîncarnare, nu mă voi mai simți singur sau abandonat, fiindcă ceva familiar – un fir de păr, o bucată de unghie, un scuipat uscat – va fi mereu pe-aproape. Am sădit în diverse locuri de pe pământ, fiindcă nu știu unde voi renaște.

Din toată confuzia prezentă în *Arquivos do Inferno*, ceea ce atrage, până la urmă, cel mai mult atenția e cel de-al doilea capitol al lucrării, intitulat „Adevărul despre Inițiație". Paulo lasă limpede să se-nțeleagă că nu e vorba de un text scris de el: susține că doar a transcris ceea ce i-a dictat duhul

spaniolului Tomás Torquemada, temutul călugăr dominican care a condus tribunalele Inchiziției – Sfântul Oficiu – în Peninsula Iberică, la sfârșitul veacului al XV-lea. Ca și cum ar fi vrut să se elibereze de orice responsabilitate privind conținutul, autorul clarifică: nu numai ortografia și sublinierile, ci chiar și „anumite greșeli sintactice" au fost păstrate, exact așa cum au fost dictate de spiritul Marelui-Inchizitor. Cele opt pagini ale capitolului sunt pline de laude la adresa torturii și martiriului ca instrumente de apărare a credinței:

Tocmai de aceea, e foarte corect ca pedeapsa cu moartea să fie aplicată celor care, propagând erezia cu încăpățânare, fac ca bunul cel mai prețios al omului, Credința, să se piardă pentru totdeauna!
[...] *Toți cei care au dreptul să conducă au și dreptul să pedepsească! Iar autoritatea care are puterea să facă legi are și puterea de a acționa pentru ca acele legi să fie respectate!*
[...] *Pedepsele spirituale nu sunt mereu de-ajuns. Majoritatea oamenilor sunt incapabili să le-nțeleagă. Biserica trebuie să dețină și deține dreptul de a aplica pedepse fizice!*

Având aparent intenția de a atribui transcrierii un caracter științific, Paulo încheie textul cu o observație curioasă între paranteze:

[*După aceste cuvinte, nici o altă comunicare n-a mai fost făcută de cel care se numea „spiritul lui Torquemada". Fiindcă este mereu important să notezi condițiile în care s-a făcut transmiterea – pentru viitoarele investigații științifice – am înregistrat temperatura mediului (29° C), presiunea atmosferică (760 mm Hg), condițiile de timp (înnorat) și ora recepției (de la 21:15 la 22:07).*]

Nu aceea fusese totuși prima ocazie când Paulo se interesase de tribunalul Sfântului Oficiu. În septembrie 1971, s-a gândit să scrie o piesă despre acest subiect și, prin cercetările sale, a dat de o carte scrisă de Henrique Hello, publicată de Editura „Vozes", în 1936, și reeditată în 1951, al cărei titlu era destul de sugestiv: *A Verdade sobre a Inquisição*. Textul de nouăzeci de pagini este o lungă perorație în apărarea obiectivelor și a metodelor folosite de tribunalele Inchiziției. O parte a textului fusese citată în prefața piesei *O Santo Inquérito*, scrisă în 1966 de dramaturgul Dias Gomes. Când a terminat de citit, Paulo a încheiat ironic:

M-am dus să lucrez la piesa despre Inchiziție. E o piesă ușoară. Trebuie doar să plagiez ceea ce un anume Henrique Hello a vorbit despre ea. Nu să plagiez, să critic. Tipul are o carte care se numește Adevărul despre Inchiziție, *vă rog!*

Poate că, din cauza arestării și a sechestrării cărora le fusese victimă în 1974, Paulo s-a abținut să-l critice pe autor și s-a limitat să transcrie pur și simplu. O comparație între ceea ce apare în *Arquivos do Inferno* și ceea ce a fost publicat în 1936 arată că, dacă într-adevăr a fost o transcriere, duhul care a dictat „Adevărul despre Inchiziție" a fost cel al lui Henrique Hello, iar nu al lui Tomás Torquemada, din moment ce 95% din text a fost pur și simplu copiat din lucrarea lui Hello.

Totuși, nimic din toate acestea nu depășește o informație surprinzătoare, pe care autorul o introduce chiar la începutul textului „Adevărul despre Inchiziție": Paulo afirmă aici că transcrierea a avut loc „în noaptea de 28 mai 1974". Se întâmplă totuși că, între orele 21:15 și 22:07 din seara de 28 mai 1974, el se afla încătușat într-o mașină a poliției politice, cu capul băgat într-o cagulă și condus spre sediul DOI-CODI. E greu de crezut că paznicii uneia dintre cele mai violente închisori ale dictaturii braziliene au permis unui deținut să redacteze un eseu de 12 000 de caractere – și, mai ales, că era vorba de un text laudativ despre tortură. Însuși autorul, oricum, se pare că și-a dat seama că *Arquivos do Inferno* nu avea să rămână în picioare: după ce s-a epuizat prima și modesta ediție, nu s-a mai interesat s-o reediteze. Când a devenit deja un nume internațional, lucrarea avea să fie prezentată pe website-ul său în câteva cuvinte discrete: „În 1982, și-a editat chiar el prima carte, *Arquivos do Inferno*, care n-a avut nici un fel de impact". La un sfert de secol după marele eșec, *Arquivos* avea să se transforme într-o raritate și să fie la mare căutare printre colecționari, la licitațiile de pe internet, care aveau ca preț de pornire aproximativ 220 de dolari (sau 399 de reali) – ca și cum fantezia inițială a lui Paulo ar fi dat roade pe astfel de căi.

În loc să-l descurajeze, insuccesul cărții de debut la „Shogun" a reprezentat o învățătură importantă, care i-a arătat clar că o asemenea întreprindere necesită profesionalism. Hotărât să lucreze la editură după toate regulile, a preluat conducerea afacerii, iar primul pas pe care l-a făcut a fost să urmeze disciplinat, timp de șapte săptămâni, cursul prin corespondență „pentru însușirea managementului afacerilor și a planificării financiare". Pachetul pe care a fost obligat să-l citească se pare că a dat rezultate, fiindcă în 1984, la doi ani după înființare, „Shogun" ocupa locul 34 în clasamentul editurilor

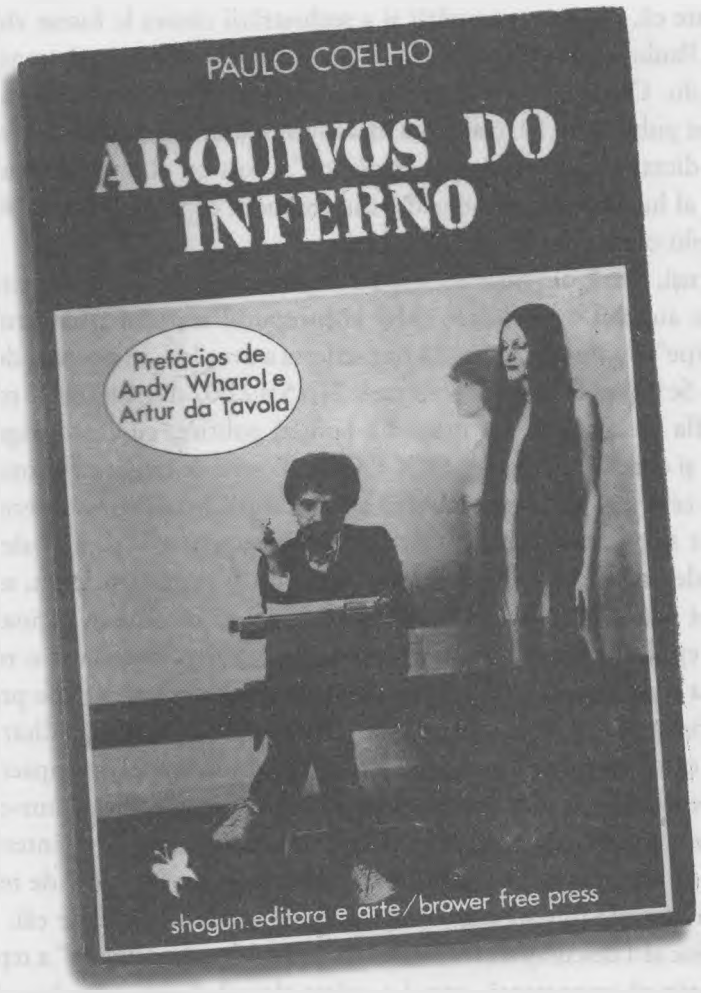

Pe coperta *Arquivos do Inferno*,
Paulo pozează ca intelectual alături de Chris
și Stella cu sânii la vedere.

braziliene, publicat de revista specializată *Leia Livros*. Rivalizând cu edituri tradiționale, precum „Civilização Brasileira" și „Agir" și clasată înaintea edi-turilor „FTD" și chiar „Rocco" (care, mai târziu, avea să-i editeze cărțile lui Paulo în Brazilia), „Shogun" închiria standuri la târguri și bienale de carte și prezenta un catalog cu peste șaptezeci de titluri.

Printre autorii publicați, în afară de proprietari, se aflau numai două nume cunoscute, dar nu chiar ca scriitori: cântăreața rock Neusinha Brizola, fiica guvernatorului de Rio de la acea vreme, Leonel Brizola (*O Livro Negro de Neusinha Brizola*), și eternul „inamic intim" Raul Seixas (*As Aventuras de Raul Seixas na Cidade de Thor*). Succesul obținut de Editura „Shogun" nu se datora totuși lucrărilor acestor două nume cunoscute. Banii veneau de la sute, mii de poeți anonimi de pe tot cuprinsul Braziliei, care, așa cum se întâmplase și cu patronul lui „Shogun" timp de atâția ani, visau să poată, într-o zi, să țină în mâini o carte cu versurile lor publicate. Într-o țară în care sute de autori tineri obosesc să bată în van la ușile editurilor, aproape implorându-le să-i publice, „Shogun" venea cu o adevărată surpriză: Concursul de poezie „Raimundo Correia".

Prin intermediul anunțurilor de mică publicitate din ziare sau al pliantelor distribuite la intrările în teatre și cinematografe, poeți inediți din toată Brazilia erau invitați să participe la concursul al cărui nume – același ca și numele străzii unde se afla casa lui Paulo și Chris, din Copacabana – îl omagia pe poetul parnasian din Maranhão care decedase la începutul secolului al XX-lea. Regulamentul era simplu: se puteau înscrie „autori, amatori sau profesioniști, publicați sau nu, fără nici o limită de vârstă, atâta timp cât poeziile erau în limba portugheză". Fiecărei persoane i se permitea să concureze cu până la trei poezii de maximum două pagini, dactilografiate la două rânduri, iar o „comisie de critici și specialiști de nivel înalt" (ale căror nume n-au fost dezvăluite) avea să le aleagă pe cele care urmau să fie incluse într-o antologie publicată de „Shogun". Cei selecționați primeau un contract prin care se angajau să plătească 380 000 de cruzeiro (300 de reali în 2008), pentru a cumpăra anticipat un pachet de zece exemplare – cine voia să primească douăzeci de cărți trebuia să plătească 760 000 de cruzeiro, și așa mai departe. Aceasta părea încă una dintre operațiunile surprinzătoare ale „Organizațiilor Arco" înființate de Paulo în cartierul copilăriei sale din Botafogo, dar, spre surprinderea cuplului, unul dintre concurenți a ajuns să trimită nici mai mult, nici mai puțin de o mie o sută cincizeci de poezii, dintre care o sută șaisprezece au fost selectate

pentru o carte intitulată *Poetas Brasileiros*. Pentru editori, era vorba de un proiect cu risc zero, fiindcă lucrarea era publicată abia după ce autorii plăteau cele patru părți. Fiecare dintre ei avea dreptul, în afară de cărțile achiziționate, la o diplomă emisă de „Shogun", semnată de Chris, și la o scrisoare scrisă de mână de către Paulo:

Dragă cutare,
Am primit și ți-am citit cartea de poezii. Fără a mai menționa meritul materialului – care este de mare calitate, și tu știi asta –, vreau să te felicit pentru că nu ai îngăduit ca poeziile tale să rămână în sertar. În lumea de azi și în acest moment, destul de unic în Istorie, trebuie să avem curajul necesar pentru a ne face cunoscute propriile gânduri.
Din nou, felicitările mele.
Paulo Coelho

Ceea ce la prima vedere părea o treabă între prieteni s-a dovedit a fi o mare afacere. Când cuplul a depus ultimul pachet la poștă, în casieria Editurii „Shogun" intraseră 40 de milioane de cruzeiro – echivalentul, în 2008, a 320 000 de reali. Succesul unei idei aparent banale i-a încurajat pe Paulo și pe Chris să repete proiectul la scară industrială, și imediat suma s-a înmulțit cu cinci. În afară de *Poetas Brasileiros*, câteva săptămâni mai târziu „Shogun" anunța deschiderea concursurilor pentru selectarea poeziilor ce urmau să fie publicate în patru noi antologii, intitulate *Poetas Brasileiros de Hoje*, *A Nova Poesia Brasileira*, *A Nova Literatura Brasileira* și *Antologia Poética de Cidades Brasileiras*. Pentru a-i încuraja pe cei care nu fuseseră aleși în prima antologie și pentru a-i face să-și deschidă sertarele, Chris a trimis fiecăruia o scrisoare de încurajare, în care dezvăluia că numărul de poezii premiat de publicație crescuse de la o sută șaisprezece la două sute cincizeci:

Rio de Janeiro, 29 august 1982
Dragă poete,
O mare parte dintre lucrările care n-au fost alese la Concursul de poezie „Raimundo Correia" s-au dovedit a fi de foarte bună calitate. Astfel, chiar dacă suntem forțați să restrângem la două sute cincizeci numărul poeziilor premiate, am hotărât să căutăm o soluție pentru cele care, din pricina faptului că n-au respectat Regulamentul sau fiindcă n-au fost selectate de Comisie, n-au intrat în Antologie.

Cartea Poetas Brasileiros de Hoje, *încă o apariție a Editurii „Shogun" în domeniul poeziei, va fi editată chiar în acest an. Am dori mult ca una dintre poeziile dumneavoastră să participe la această ediție. Fiecare autor va intra cu numărul de poezii stabilit în Acordul de editare atașat, primind, în schimb, zece exemplare din primul tiraj. Prin asta, veți plăti pe un exemplar doar puțin mai mult decât plătiți pentru o revistă săptămânală de știri – și veți investi în dumneavoastră, mărind aria de influență a muncii dumneavoastră și, eventual, deschizând ușile unei cariere fascinante.*
„Shogun", conform Acordului de editare atașat, va trimite copii din Poetas Brasileiros de Hoje *celor mai cunoscuți editori literari din țară, iar materialul informativ, la peste două sute de ziare și reviste importante. O parte din prima ediție va fi donată bibliotecilor de stat și municipale – permițând ca mii de cititori, de-a lungul anilor, să aibă acces la poezia dumneavoastră.*
Lord Byron, Lima Barreto, Edgar Allan Poe și alte nume mari ale Literaturii au trebuit să-și finanțeze singuri editarea operelor. Acum, cu sistemul de împărțire a costurilor, e posibilă producerea cărții fără mari cheltuieli și astfel să fie citită și comentată în întreaga țară. Pentru a participa la Poetas Brasileiros de Hoje, *e de-ajuns să completați Acordul de editare atașat, să-l semnați și să-l trimiteți împreună cu suma solicitată la „Shogun".*
Dacă aveți întrebări, vă rugăm să ne scrieți.
Christina Oiticica

Din ce în ce mai populare, antologiile „Shogun" păreau să aibă puteri magice asupra poeților romantici, parnasieni și concretiști care se înmulțeau precum ciupercile prin toate colțurile țării. În seara de decernare a diplomelor și a celorlalte distincții, erau așa de mulți, încât, adunați împreună cu prietenii și rudele, obligau editura să închirieze Circo Voador in Lapa, unul dintre cele mai noi locuri de întâlnire din Rio, pentru a găzdui multitudinea de poeți premiați și invitați. În afară de aceste solemnități, Chris se mai ocupa să coordoneze personal serate publice, în general realizate în locuri cu multă afluență populară, în care autorii își recitau poeziile premiate pentru trecători și cei fără ocupație, care, cu interes sincer, se opreau să asculte poezie. Bineînțeles că exista mereu un contratimp, din pricina rău platnicilor, care întârziau trimiterea sumelor de bani, sau a unora precum poetul care a trimis o scrisoare ziarului *Jornal do Brasil*, în care protesta față de această inițiativă:

Am participat la cea de a cincea ediție a Concursului de poezie „Raimundo Correia" și mi s-a acordat un premiu pentru poemul Ser humano, *scris de*

mine. Pentru publicare, a trebuit să plătesc, în patru rate, suma totală de 380 de mii Cr$, prin care am cumpărat anticipat zece exemplare ale cărții. După ce am achitat ultima rată, am primit cărțile. Când am deschis și am văzut, am fost atât de dezamăgit, încât mi-am pierdut dorința să le citesc. Am înțeles în acel moment că am căzut într-o cursă.
Tiparul utilizat pentru realizarea cărții e depășit. Grafica este una dintre cele mai slabe pe care le-am văzut, confuză și dezagreabilă. Conform filozofiei Editurii „Shogun", cine nu plătește nu publică. Cunosc diverse persoane care au rămas pe dinafară, fiindcă nu și-au permis să plătească toate ratele. Au fost publicate o sută șaisprezece poezii. După calculele mele, „Shogun" a facturat un total de 44 milioane Cr$, cu dreptul de a rula banii de la prima rată. Pentru valoarea care ne-a fost încasată, meritam mai mult. Critic în cunoștință de cauză, fiindcă lucrez în domeniul graficii. N-aș da cartea în dar și n-aș vinde-o nici celui mai mare dușman.
Rui Dias de Carvalho – Rio de Janeiro

O săptămână mai târziu, ziarul *Jornal do Brasil* publica răspunsul Editurii „Shogun", în care directoarea Christina Oiticica afirma că aspectul grafic al cărților lor era similar cu cel al unor giganți precum „Record" și „Nova Fronteira". Cât despre câștigul pecuniar obținut din antologie, a răspuns că profitul finanțează proiecte de care marile edituri n-ar fi interesate niciodată, precum *Poesia na Prisão* (concurs realizat pentru deținuții din penitenciarele din Rio de Janeiro), și totul fără să depindă de bani publici:

Nu cerșim subvenții de la stat pentru activitățile noastre culturale. Suntem independenți și ne mândrim cu asta, fiindcă noi toți – editura și poeții – dovedim că e posibil ca un artist nou să fie editat și să-și facă cunoscute lucrările.

Plângerile nu păreau să fie împărtășite și de ceilalți autori publicați de „Shogun". Mulți ani mai târziu, poetul Marcelino Rodriguez își amintea cu mândrie, pe blogul său de pe internet, că și-a văzut *Soneto Eterno* inclus în antologiile editurii:

Prima mea aventură literară a fost publicată de Editura „Shogun", deținută de cuplul Paulo Coelho (astăzi cel mai important scriitor al nostru, deși mulți „academicieni" nu-i recunosc valoarea, poate fiindcă nu-i înțeleg conținutul

lucrărilor) și Cristina Oiticica, care este o pictoriță simpatică și cu foarte mult talent (nici până azi n-am uitat zâmbetul pe care mi l-a adresat când am fost la editură).

Adevărul este că, pe lângă stimularea tinerilor autori, proiectul s-a dovedit a fi și o afacere de succes. Organizând patru antologii anuale, așa cum făcea „Shogun" factura pe an în jur de 160 de milioane de cruzeiro – echivalentul a 1,2 milioane de reali, în 2008. Între anii 1983 și 1986, când a fost boomul antologiilor și al concursurilor de poezie, valorile probabil au fost și mai mari, mai ales după ce numărul de premianți s-a dublat. Această activitate intensă a făcut ca editura să angajeze mai mulți funcționari, printre care și un anume Ricardo, grafician argentinian pe care Chris și Paulo îl suspectau că avea legături cu organele de represiune politică din țara sa, dar pe care niciodată n-au avut curajul să-l întrebe.

În preajma împlinirii vârstei de patruzeci de ani, Paulo își vedea, în sfârșit, viața intrând pe făgașul cel bun. Chris se dovedise a fi o femeie în adevăratul sens al cuvântului, căsătoria le era tot mai solidă pe zi ce trecea, iar afacerile prosperau. Pentru ca fericirea să fie completă, mai lipsea să-și realizeze vechiul vis: să devină un scriitor cunoscut în toată lumea. Obișnuia să primească sfaturi spirituale de la Jean, dar asta nu l-a îndepărtat de lecturile și dezbaterile publice pe teme ezoterice sau de vechea sa curiozitate, vampirismul. Iar ca vampirolog, în 1985, Paulo a onorat invitația să țină o conferință în cel mai mare centru de conferințe din oraș, Riocentro. Locul a devenit cunoscut în 1981, fiindcă a fost scena unui atentat terorist eșuat al extremei drepte, când un sergent a murit și un căpitan din forțele armate a fost rănit în explozia neașteptată a unei bombe pe care voiau s-o dezamorseze în timpul spectacolului ce sărbătorea Ziua Muncii.

De această dată, Riocentro găzduia primul Târg Ezoteric din Brazilia, o inițiativă a gurului Kaanda Ananda, proprietarul unui magazin de produse ezoterice din cartierul Tijuca, din Rio, și cel care i-a adresat invitația lui Paulo, care a deschis întâlnirea cu o conferință despre vampirism. Când a ajuns acolo, în după-amiaza de 19 octombrie, într-o sâmbătă, îl aștepta reporterul Nelson Liano Jr., trimis de suplimentul *Revista de Domingo* al ziarului *Jornal do Brasil* pentru a-l intervieva. Deși avea doar douăzeci și patru de ani, Liano lucrase la principalele publicații din Rio și, așa cum se întâmplase și cu Paulo, încercase și el toate tipurile de droguri și avusese o experiență

Chris transformă „Shogun" într-o mare afacere:
sus, la standul editurii de la Bienala Cărții,
iar jos, coordonând recitalul poetic într-o piață din Rio.

mistică la treisprezece ani, în orașul său natal, Marília, din statul São Paulo. Dacă exista afecțiune la prima vedere și între ezoterici, atunci asta s-a-ntâmplat cu ei. Încântarea a fost reciprocă, iar conversația dintre cei doi s-a terminat abia când Kaanda Ananda a anunțat pentru a treia oară că sala e plină și că publicul îl așteaptă nerăbdător pe Paulo. Cei doi și-au luat rămas-bun cu o îmbrățișare strânsă, apoi au făcut schimb de numere de telefon. În timp ce Paulo intra în sală, Liano ieșea spre standul Editurii „Eco" pentru a bea o cafea cu patronul acesteia, prietenul său Ernesto Emanuelle Mandarino.

Înființată la începutul anilor '60, „Eco" era o editură mică, cu sediul în spatele recent inauguratului Sambodrom, din centrul orașului Rio de Janeiro. Deși era necunoscută în cercul intelectualilor, în douăzeci de ani de funcționare a devenit o referință pentru cei interesați de umbanda*, candomblé**, magie și cu simpatii populare. În vastul său catalog, puteau fi găsite, la acel sfârșit de an 1985, titluri cel puțin curioase, precum *Manual da Cartomante*, *Manual de Rezas e Mandingas*, *Como Adivinhar o Futuro na Bola de Cristal*, *Cem Maneiras de Evitar Mau-Olhado* și *Como Desmanchar Trabalhos de Quimbanda* (în două volume). Numai despre Sfântul Ciprian – sfânt și vrăjitor deopotrivă –, „Eco" publicase cinci lucrări: *O Poderoso Livro de São Cipriano*, *O Antigo e Verdadeiro Livro de São Cipriano*, *O Livro Gigante de São Cipriano Capa de Aço*, *O Livro Gigante de São Cipriano Capa Preta* și, în final, *O Livro de São Cipriano das Almas*. În timp ce-și bea cafeaua împreună cu Mandarino, Liano i-a povestit că tocmai intervievase un vampirolog:

— Tipul se numește Paulo Coelho și e format în vampirism în Anglia. Chiar acum vorbește într-o sală plină ochi despre acest subiect: vampirii. Nu crezi că se poate scrie o carte despre asta?

Mandarino a deschis ochii larg:

— Vampirism? Asta e de cinematograf. Oare vinde vreo carte? Când se termină conferința, adu-l aici, la stand, la o cafea.

Nici nu a fost nevoie să stea prea mult de vorbă. La câteva minute după ce i-a fost prezentat lui Paulo, Mandarino a venit cu o propunere directă:

---

* *Umbanda* (sudul Braziliei, Uruguay, Argentina) este o religie afro-braziliană, apărută din fuziunea unor religii africane cu catolicismul. Are legături și multe similitudini cu alte religii afro-braziliene din zonă (printre care, candomblé) (*n. ed.*).

** *Candomblé* este o religie animistă de origine afro-braziliană răspândită în Salvador, unele zone din Brazilia, Uruguay, Argentina, Venezuela, Columbia, Panama și Mexic și, în Europa, în Germania, Italia, Portugalia și Spania (*n. ed.*).

— Dacă scrii o carte despre vampirism, Editura „Eco" o publică.

Ca și cum ar fi fost ceva dinainte stabilit, el nici măcar n-a clipit înainte să răspundă:

— Sunt de acord, dacă Nelson Liano acceptă s-o scrie cu mine, la patru mâini.

Mandarino s-a speriat:

— Dar Nelson mi-a zis că abia v-ați cunoscut!

Paulo a-nceput să râdă în hohote:

— E adevărat, dar deja suntem prieteni pentru totdeauna.

S-a bătut palma. Cei doi au ieșit de acolo, luându-și angajamentul să predea Editurii „Eco" originalul unei cărți intitulate *Manual Prático do Vampirismo*. Lucrarea avea să fie structurată în cinci părți, prima și a cincea fiind scrise de Paulo, a doua și a patra de Liano, iar a treia împărțită între cei doi. Paulo și Chris s-au mai gândit puțin înainte de a definitiva formele, întrebându-se dacă să nu editeze viitoarea carte la „Shogun", dar au fost descurajați de Liano, pentru care numai o editură ca „Eco" era capabilă să pună în mod adecvat pe piață o carte despre un astfel de subiect – căci specialitatea Editurii „Shogun" erau antologiile de poezii. Cu gândul că va fi un bestseller, în momentul semnării contractului Paulo a cerut să se facă modificări față de tipul de contract pe care editura îl folosea cu toți autorii săi. Preocupat de inflație, dorea rate lunare, și nu trimestriale. În afară de asta, deși lui Liano îi revenise să scrie jumătate de carte și editarea textului final, Paulo a dictat următoarea frază, pe care secretara lui Mandarino trebuia s-o dactilografieze la finalul contractului:

Pe copertă, va apărea doar numele lui Paulo Coelho, iar pe frontispiciu va intra, sub titlu, „Editată de Nelson Liano Júnior".

Într-o portugheză bună, Liano avea să scrie jumătate de carte și s-o editeze în întregime, și avea să apară numai drept coordonator (și, chiar și așa, pe paginile din interiorul cărții). Și, conform unei fraze finale propuse de Paulo, avea să primească doar 5% din drepturile de autor (adică, 0,5% din prețul cărții *Manual Prático do Vampirismo*), partea de 95% rămânându-i partenerului său, Paulo. Parcă anticipând existența unei găini care avea să-i dea multe ouă de aur, Mandarino a acceptat răbdător exigențele începătorului îndrăzneț – și, cum nici Liano n-a avut de obiectat, au semnat contractul la o săptămână de la prima întâlnire. Chiar și așa, la termenul stabilit, numai

Bela Lugosi pe coperta
Manualului practic de vampirism

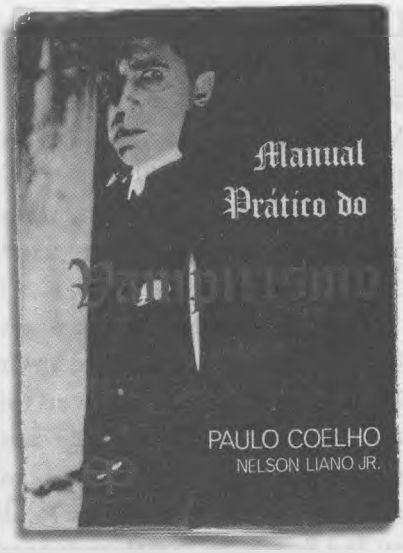

Toninho Buda (cu cămașă albă)
reclamă absența numelui său
de pe lucrare.

Editorul
Ernesto Emanuelle Mandarino,
de la „Eco“

Liano a predat capitolele. Pretinzând că avusese mult de lucru la „Shogun", Paulo nu scrisese nici măcar o silabă din partea care-i revenea. Pe măsură ce timpul trecea, obiecțiile critice din partea partenerului și a editorului Mandarino deveneau zilnice, dar textul tot nu ieșea. Abia după multe presiuni și după ce toate termenele au fost depășite a predat, într-un final, textele la „Eco". În ultimul moment, părându-i rău de nedreptatea pe care i-o făcuse partenerului său, a autorizat includerea numelui lui Liano pe copertă – dar cu litere mai mici, ca și cum n-ar fi fost coautorul, ci un ajutor.

Seara de autografe pentru *Manual* a avut loc la elegantul Hotel Glória – în fața căruia, cu unsprezece ani înainte, Paulo fusese sechestrat de DOI-CODI –, unde ospătarii serveau vin alb și aperitive. Creată de Chris, coperta prezenta titlul cu litere gotice deasupra unei fotografii celebre a actorului ungaro-american Béla Lugosi, care, în 1931, a devenit cunoscut pe plan mondial pentru interpretarea rolului Contelui Dracula, în faimosul film al lui Tod Browning. Textele erau pe teme care începeau de la originile vampirismului și ajungeau până la marile „dinastii" de sugători de sânge uman – împărțiți pe nații: români, britanici, germani, francezi și spanioli. Lectura devine în mod special savuroasă în capitolul care ne învață cum să recunoaștem un vampir. În relațiile sociale, acest lucru ar fi posibil observând anumite obiceiuri sau trăsături ale interlocutorului. De exemplu, când dai de o persoană căreia-i place carnea crudă sau puțin gătită, care să fie și studioasă și dornică să vorbească, trebuie să te protejezi: avem, în acest caz, un legitim moștenitor al românului Vlad Dracul. În timpul unei relații sexuale, explică *Manualul*, ar fi mult mai ușor pentru cititor să descopere dacă doarme cu un hematofag periculos: vampirii nu-și mișcă pelvisul în timpul actului sexual, ne asigură cartea, iar temperatura penisului lor este cu multe grade mai scăzută decât cea a muritorilor obișnuiți. *Manual Prático do Vampirismo* ascundea totuși chiar mai multe mistere decât se pot înțelege la prima vedere. Cu siguranță că nici unul dintre invitații care circulau în foaierul de la Glória bând vin și ținând sub braț exemplare din cartea proaspăt autografată nu știa că, deși numele său apărea pe copertă mai mare decât cel al lui Liano, Paulo nu scrisese nici măcar un cuvânt, vreo silabă din cele 144 de pagini din *Manual*. Autorul nu avea să dezvăluie niciodată că, presat de termen și de dorința sa de a-și respecta promisiunea, s-a hotărât să angajeze în secret pe cineva care să se ocupe de partea sa.

A ales un individ din Minas, pe nume Antônio Walter Sena Júnior, cunoscut în lumea ezoterică cu porecla „Toninho Buda" – poreclă puțin

potrivită pentru cineva care niciodată n-a cântărit mai mult de cincizeci și cinci de kilograme. Absolvent de inginerie la Universitatea Federală Juiz de Fora, orașul unde a locuit mereu, Toninho l-a cunoscut pe Paulo în 1981, în timpul unei dezbateri despre vampirism la Colegiul Bennett, din Rio. Studiind teme precum magia și ocultismul, însoțise îndeaproape cariera lui Paulo și a lui Raul Seixas și visa la reînvierea vechii Societăți Alternative. Foarte onorat de posibilitatea de a-și vedea numele publicat lângă cel al lui Paulo Coelho, într-o carte, Toninho a acceptat sarcina în schimbul „echivalentului unui prânz la un restaurant ieftin din Copacabana", cum avea el să spună mai târziu. A scris unul câte unul capitolele care-i reveneau lui Paulo și, în ziua stabilită, a trimis plicul din Juiz de Fora în cutia poștală de la „Shogun", cu textele care lipseau pentru a putea fi publicată cartea.

Pe 25 aprilie 1986, într-o zi de vineri, Toninho Buda se afla în Juiz de Fora cu un picior în ghips și cu celălalt în fașă, încă în convalescență după un accident pe care-l suferise cu câteva săptămâni înainte. A simțit o lovitură când a citit într-un articol din *Jornal do Brasil* că, în acea seară, Paulo Coelho dădea autografe la Glória pe noua sa carte, *Manual Prático do Vampirismo*. A considerat o mojicie că n-a fost invitat la lansare, dar cel mai bine era să creadă că invitația nu ajunsese la timp. Chiar dacă se mișca greu și mereu cu ajutorul unui baston, a decis să participe la lansarea unei cărți care, până la urmă, era și a lui. A mers până la șosea, a luat autocarul și, după două ore de mers, a intrat în Rio de Janeiro când începea să se-ntunece. A traversat orașul cu taxiul și, sprijinit de baston, a urcat ușor cele patru trepte de marmură albă de la intrarea principală a Hotelului Glória. Abia atunci a-nțeles că era primul care ajunsese: în afară de angajatele editurii, care așezau cărțile pe un raft, nu mai era nimeni acolo, nici măcar autorul.

A profitat și și-a cumpărat un exemplar – în afara faptului că nu fusese invitat, nici nu primise un exemplar, măcar din politețe –, apoi s-a așezat într-un fotoliu din fundul sălii, pentru a-și admira puiul în liniște. A admirat coperta, a parcurs cu privirea primele pagini, frontispiciul, cele două clape... Nimic. Numele său nu apărea nicăieri în acea carte – din care jumătate fusese integral scrisă de el. Nu, nu era posibil, poate că n-a citit bine. În timp ce soseau primii invitați și se așezau pe un rând din fața mesei unde avea să se așeze autorul, Toninho răsfoia din nou volumul, pagină cu pagină, și s-a convins că nu se-nșelase: numele său nu apărea în cartea pe care-l ajutase s-o scrie. Se pregătea deja să ia un taxi, când l-a văzut pe Paulo intrând cu zâmbetul pe buze, însoțit de Chris, Liano și Mandarino. În acel moment, s-a

hotărât „să piardă trenul", cum era obiceiul să se spună prin locurile de unde era el, și a izbucnit, agitându-și, în dreptul nasului ascuțit, degetul arătător:

— La naiba, Paulo! Nu mi-ai pus numele în carte, omule! A fost singurul lucru pe care ți l-am cerut! Singurul lucru pe care ți l-am cerut, omule!

Paulo s-a prefăcut că nu-nțelege, a cerut să vadă un exemplar din *Manual*, l-a răsfoit puțin și s-a plâns:

— E adevărat, Toninho. Nu ți-au pus numele. Dar eu îți promit: o să cer să se facă o ștampilă cu numele tău și o să ștampilăm prima ediție în întregime. La următoarele, corectez eu. La cea de acum o să ștampilăm fiecare carte. Scuză-mă.

Dezamăgit, Toninho Buda nu era interesat să-i strice petrecerea și s-a gândit că era mai bine să încheie conversația acolo:

— Paulo, eu nu sunt idiot. Nu veni la mine cu treburi de genul ștampilei, omule! Vezi-ți de lansarea ta, că aici e plin de lume care vrea autograf. Du-te, că eu plec, omule!

Toninho a înghițit insulta, fiindcă avea o speranță mai mare: să-l atragă pe Paulo în multvisatul proiect de reînființare a Societății Alternative. Strategia lui era simplă: să aibă cine să-l introducă în acțiunile publice și în manifestările obștești pentru a atrage atenția presei și a opiniei publice față de mișcare. Cu câteva luni înainte, a scris din Juiz de Fora o lungă scrisoare pentru Paulo, în care i-a sugerat „acțiuni publice" ale grupului, printre care propunea invadarea scenei la primul concert internațional „Rock in Rio", în seara când aveau să fie prezenți brazilienii Baby Consuelo (ulterior, Baby do Brasil) și Pepeu Gomes, alături de megastaruri internaționale precum Whitesnake, Ozzy Osbourne, Scorpions și AC/DC. Planul lui Toninho era să preia microfonul în punctul culminant al spectacolului și să rostească un discurs în favoarea Societății Alternative:

Cred că ar trebui să facem totul pentru a lua microfonul la „Rock in Rio". Asta va depinde totuși aproape total de tine și de relațiile tale acolo, în Rio. Eu sunt gata chiar să mă și duc acolo. Dacă accepți și tu, poți începe să faci demersurile, dar să mă informezi mereu despre cum funcționează, te rog.

În ianuarie 1986, cu câteva luni înainte de seara de autografe pentru *Manual*, cei doi au participat împreună la un eveniment în Rio. Profitând de un protest al locuitorilor din zona de sud împotriva deciziei primăriei de a închide pentru public Parcul Lage, unul dintre plămânii verzi ai orașului,

au decis să se infiltreze pentru a anunța lansarea unui ziar numit *Sociedade Alternativa* – plan care fusese făcut în întregime de Toninho. Și tot el a fost cel care s-a înscris printre organizatorii manifestației pentru a lua cuvântul. De cum i-au strigat numele, a urcat în tribuna improvizată, îmbrăcat în costum și cravată, și a început să citească, în fața camerelor de televiziune, textul pe care-l intitulase *Manifestul numărul 11*. Era o foaie întreagă cu lucruri de genul „spațiul e liber, toți trebuie să-și ocupe spațiul", „timpul e liber, toți trebuie să trăiască în timpul lor" și „nu mai există clasa artistică: noi toți suntem scriitori, casnice, patroni și angajate, clandestini și mutre obișnuite, înțelepți și nebuni". Nu în conținut, ci în formă stătea caracterul neobișnuit al acelei performanțe. Pentru fiecare frază, verset sau gând pe care Toninho Buda îl citea, Chris îi tăia, grijuliu și fără să scoată o vorbă, câte o bucată din haine, un braț de costum, apoi un picior, încă un braț, un guler, o mânecă... Când a pronunțat ultima frază (ceva de genul „marele miracol nu va mai fi să pășim pe apă, ci pe pământ") el era complet gol, fără nici un centrimetru pătrat de îmbrăcăminte pe corp.

Noaptea, când toți au sărbătorit impactul „acțiunii publice" în Parcul Lage, Paulo continua să comenteze despre necesitatea de se face ceva și mai scandalos, și mai șocant. Toninho i-a uimit pe Chris și Paulo când le-a dezvăluit actul pe care dorea să-l facă și care, în cuvintele sale, „ar lăsa Societatea Alternativă veșnic în memoria milioanelor de brazilieni": nici mai mult, nici mai puțin decât să facă să explodeze capul statuii Isus Mântuitorul. Cu creionul și cu hârtia în mână, a expus minuțios planul pe care, ca un adevărat inginer, îl întocmise pentru a zbura capul de 3,75 metri înălțime și 30 de tone al monumentului care, începând cu 2007, a devenit una dintre cele șapte noi minuni ale lumii moderne. Orice persoană normală ar da afară din casă un nebun ca acela, însă Paulo n-a făcut asta. Dimpotrivă, i-a spus doar atât:

— Mergi mai departe.

Era exact ceea ce voia să audă Toninho. În picioare, gesticulând, părea să saliveze de plăcere prevăzând marea catastrofă:

— Închipuie-ți populația din Rio de Janeiro trezindu-se de dimineață și văzându-l pe Cristos acolo, fără cap și cu o grămadă de fiare curbate ieșindu-i din gât spre cerul indigo! Imaginează-ți edictul de răzbunare al papei, mulțimile în procesiune urcând pe Corcovado în căutarea resturilor pe care să le păstreze ca relicve. Te-ai gândit? Biserica făcând chetă pentru reconstruire și traficanții de pe dealuri acordând sprijin autorităților! Acolo,

oamenii vor intra cântând „Trăiască! Trăiască Societatea Alternativă!" și distribuind primul număr din ziarul nostru cu știri calde despre lamentabilul episod...

Era o erezie mult prea mare, mai ales pentru cineva care se afla într-un adevărat proces de reconciliere cu Biserica catolică, astfel încât Paulo a preferat să pună capăt conversației și să nu mai atingă niciodată acest subiect. Toninho avea să afle despre asta abia câteva luni mai târziu, însă Paulo era pe punctul de a fi admis ca Maestru în RAM, ordin religios în care fusese introdus de Jean. Prima încercare eșuată de a obține acest grad în organizația secretă a avut loc în luna ianuarie a acelui an. Profitând de o călătorie în interes de serviciu în Brazilia, orientatorul său stabilise pentru 2 ianuarie 1986 ceremonia secretă în care el avea să primească sabia, simbolul numirii sale ca Maestru. Locul ales a fost culmea unuia dintre munții Mantiqueira, la granița dintre statele Minas Gerais și Rio de Janeiro, alături de unul dintre punctele cele mai înalte din Brazilia, vârful Agulhas Negras. În afară de cei doi, mai erau prezenți doar Chris, un ghid local angajat și un bărbat care era și el inițiat în ordin. Singura instrucțiune pe care o primise era să ia cu el vechea sabie pe care o folosea de ani de zile pentru exercițiile sale ezoterice. Așa cum a povestit chiar Paulo în prologul primului său succes literar, *Jurnalul unui mag*, s-au așezat în jurul unui foc, iar ceremonia a început când Jean a îndreptat spre cer o sabie nouă-nouță, pe care o adusese fără s-o scoată din teacă, rostind următoarele cuvinte:

— Ca în fața sfântului chip al RAM, tu să atingi cu mâinile tale Cuvântul Vieții și să primești putere câtă ai nevoie ca să devii martorul acestuia peste tot în lume!

După ce a săpat, cu mâinile goale, o groapă lungă și nu prea adâncă, Paulo a primit de la Chris vechea lui sabie, ca s-o așeze acolo și s-o-ngroape, în timp ce el, gâtuit de emoție și cu vocea tremurândă, pronunța cuvintele ritualului. Când a terminat, a văzut că Jean pune peste groapa cea nouă și mult așteptata sabie. Tot el ne spune că toți erau cu brațele întinse, când s-a întâmplat un fenomen: „Maestrul, invocându-și puterea, a creat în jurul nostru un fel de lumină ciudată, care nu lumina, dar era vizibilă și care a făcut ca fața persoanelor prezente să capete o culoare diferită, galben-aurie." Se apropia punctul culminant, nu numai al ceremoniei, ci și al unei zile lungi. Încă nu-i venea să creadă ce i se-ntâmplă, când auzi cuvintele pe care Jean le-a rostit în vreme ce-și făcea o mică tăietură pe frunte cu vârful lamei noii săbii:

— Prin puterea și prin dragostea RAM, te numesc Maestru și Cavaler al Ordinului, acum și pentru restul zilelor vieții tale. *R* de la Rigoare, *A* de la Adorație, *M* de la Milă; *R* de la *Regnum*, *A* de la *Agnus*, *M* de la *Mundi*. Când îți vei atinge sabia, fie ca ea să nu rămână mult timp în teacă, fiindcă va rugini. Când o vei scoate însă din teacă, să n-o reintroduci niciodată fără ca înainte să fi făcut un bine, să fi deschis un drum sau să fi băut sângele unui dușman.

Paulo a simțit o ușurare când tremuratul i s-a mai domolit, pentru prima dată de când ajunsese în acel loc înghețat. Când a atins cu mâna sabia pe care Jean o pusese pe jos, s-a simțit, în sfârșit, mag. În acea clipă, cineva l-a călcat violent peste degetele de la mâna dreaptă pe care și le-ntinsese peste sabie. Deși i-a fost frică să nu i se fi fracturat vreun os, pe moment, sperietura a fost mai mare decât durerea: a ridicat ochii și a văzut că pantoful care aproape că-l rănise era al lui Jean. Furios, francezul a luat sabia de pe jos, a pus-o din nou în teacă și i-a dat-o lui Chris. Paulo a înțeles atunci că lumina ciudată dispăruse și că Jean părea să concentreze furia tuturor zeilor:

— Dacă ai fi fost mai smerit, ai fi refuzat sabia. Dacă ai fi făcut asta, ți-ar fi fost dată, fiindcă inima ta e curată. Dar, așa cum mă temeam, în momentul suprem ai alunecat și ai căzut. Din cauza avidității tale, va trebui să te duci din nou în căutarea sabiei tale. Iar din cauza mândriei și a fascinației tale față de miracole va trebui să lupți mult pentru a reuși din nou ceea ce ți se oferea atât de generos.

Ceremonia s-a terminat trist. Singuri în mașină, întorși la Rio de Janeiro, el și Chris n-au scos o vorbă vreme-ndelungată, până când Paulo n-a mai rezistat curiozității și a-ntrebat:

— Ce se va-ntâmpla cu mine acum? Jean ți-a zis ceva?

Senină, soția l-a liniștit, spunându-i că, în mod sigur, avea să recupereze sabia și titlul de maestru sau mag. Chris primise de la Jean instrucțiuni precise unde trebuia să ascundă sabia, pentru ca soțul să-ncerce s-o obțină din nou. Și mai nerăbdător, Paulo a vrut să știe ce loc fusese ales ca ascunzătoare, dar ea n-a reușit să-i răspundă cu exactitate:

— Asta nu mi-a explicat exact. A zis că trebuie să cauți pe harta Spaniei o veche rută medievală cunoscută ca Drumul spre Santiago.

23

Paulo parcurge Drumul spre Santiago, dar tot nu este fericit. Îi lipsește să scrie mult visata carte

Căutând informații pe la agențiile de turism, Paulo a descoperit că în acel an, 1986, interesul față de așa-numitul Drum spre Santiago era aproape nul. Mai puțin de patru sute de pelerini se aventurau în fiecare an să parcurcă cei șapte sute de kilometri inospitalieri de traseu mistic dintre orașul Saint-Jean-Pied-de-Port, din sudul Franței, și catedrala orașului Santiago de Compostela, capitala Galiciei, în nord-estul Spaniei, care, din primul mileniu de creștinism, era parcurs de pelerini în căutarea presupusului apostol Iacob. Fenomenul spaniol care în acea perioadă atrăgea milioane de turiști din toate colțurile lumii nu avea nimic religios. Din contră, era vorba de *Movida* madrilenă, o mișcare socio-culturală născută în capitala Spaniei după moartea generalului Francisco Franco, în noiembrie 1975, la capătul unei dictaturi de patru decenii. Așa cum bine a rezumat, pe la jumătatea anilor '80, ziarul francez *Le Monde Diplomatique*, *Movida* era doar „un chef popular organizat pentru a sărbători sfârșitul franchismului, dar care durează de peste zece ani". La început, *Movida* a fost doar o încercare a primarului din Madrid, fostul socialist Enrique Tierno Galván, de a le ridica puțin stima de sine spaniolilor și, mai ales, madrilenilor, în timpul procesului de redemocratizare. Să iasă cu toții la *Movida* însemna să parcurgă calea sacră presărată de baruri, restaurante, cluburi de noapte, teatre și cinematografe – și să se-ntoarcă acasă numai când buzunarul sau trupul nu le mai răspundea la comenzi. Cei ce doreau să-și arate talentele de muzician, dansator, jongler sau cântăreț puteau s-o facă în piața publică, fiindcă nu se punea problema lipsei de spectatori. „Madrid nu doarme!", exclamau cei cu tricouri și insigne. Afișele convocau populația cu fraze de impact precum „Madrid mă ucide!" și „Noaptea asta, toată lumea în stradă!", care se transformau în sloganuri și strigăte de război ale triburilor care circulau zi și noapte prin oraș. Mișcarea s-a răspândit, în

general, în lumea artelor și a înrâurit mai ales cinematografia, care a dat Spaniei un nou chip, prin schimbarea imaginii întunecate a franchismului cu glumele geniale ale celui mai iubit fiu al *Movidei* și unul dintre militanții săi cei mai entuziaști, cineastul Pedro Almodóvar.

Pentru cei care se aflau pe drumul penitenței, așa cum era Paulo Coelho, nu putea să existe ceva mai tentant decât capitala spaniolă și *Movida* sa. Nu mai lipsea decât să aibă curaj să se îmbarce. Frustrarea provocată de episodul de pe culmea Agulhas Negras a fost atât de mare, încât nici n-a apucat să sărbătorească realizarea unui vechi vis: contul său bancar depășise echivalentul a 300 000 de dolari – în jurul a 550 000 de dolari, sau 980 000 de reali în 2008. Fără să încerce vreo atracție deosebită, rutina de la „Shogun" era în mâinile lui Chris, în timp ce el își petrecea timpul acasă, umplând pagini întregi de jurnale cu aceleași lamentări dintotdeauna:

De mult timp n-am fost atât de revoltat cum sunt azi. Și nu împotriva lui Isus, ci împotriva propriei mele incompetențe că nu reușesc să am suficientă forță și voință să-mi realizez visurile.

Aflat din nou în criză cu credința, simțea că forțele îi lipseau și, în mod frecvent, afirma că dorește să se convertească la „ateism total". N-a pierdut niciodată din vedere angajamentul făcut față de Jean (există diverse înregistrări în jurnalul său, de tipul „...numai în pelerinaj mă voi lumina și mă voi regăsi"), dar, cum părea decis să amâne la nesfârșit călătoria, Chris a fost cea care a preluat inițiativa. Fără ca soțul să știe, a apelat, la sfârșitul lui iulie, la o agenție de turism, a cumpărat două bilete și l-a pus în fața faptului împlinit:

— Mergem la Madrid.

El a încercat să amâne încă o dată plecarea, susținând că editura nu putea să rămână fără conducere și că acea poveste de a găsi o spadă pe care Chris o ascunsese pe un drum lung de șapte sute de kilometri părea ceva cam fără cap și coadă:

— Nu cumva Maestrul mi-a dat o sarcină imposibil de realizat?

Ea, în schimb, era hotărâtă:

— De șapte luni nu faci nimic. E timpul să respecți angajamentul pe care ți l-ai luat.

Și așa, la începutul lui august 1986, cei doi au aterizat pe aeroportul internațional Barajas din Madrid, unde-i aștepta sordidul sclav Antônio Walter

Sena Júnior – același Toninho Buda care visase să dinamiteze capul lui Isus Mântuitorul. Cu acest cuvânt, „sclav", a început Paulo să se refere la el și să i se adreseze de când, hotărât să parcurgă Drumul spre Santiago, îl angajase pe inginer ca ajutor. Abia refăcut după frustrarea cauzată de *Manual Prático do Vampirismo*, Toninho deschidea un restaurant macrobiotic în Juiz de Fora, când a primit propunerea – da, pentru că Paulo îi spusese clar că nu e vorba de o invitație la o călătorie pe care s-o facă împreună, ci de un contract de muncă. Când a aflat detaliile propunerii, încă de la telefon Toninho a început un dialog suprarealist cu prietenul său–suprarealist inclusiv pentru că era o sclavie remunerată:

— Dar ceea ce-mi propui tu e muncă de sclav!

— Exact asta și este: vreau să știu dacă vrei să fii sclavul meu în timpul celor două luni pe care le voi petrece în Spania.

— Dar ce-o să fac eu acolo? N-am nici un ban, n-am ieșit niciodată din Brazilia și n-am pus niciodată piciorul într-un avion.

— Nu-ți face probleme de bani. Îți iau eu bilet și-ți plătesc un salariu lunar de 27 000 de pesetas.

— Cât înseamnă asta în dolari?

— Trebuie să fie vreo două sute de dolari. O grămadă de bani, dacă iei în considerare că Spania e țara cea mai ieftină din Europa. Ce zici?

La cei treizeci și șase de ani ai săi, necăsătorit și fără obligații, Toninho nu avea de ce să refuze: până la urmă, nu era invitat în fiecare zi să se ducă în Europa, nu contează unde și pentru ce. Iar dacă lucrurile nu mergeau cum trebuia, era de-ajuns să ia avionul și să se-ntoarcă. Dar abia când a ajuns la Rio, cu bagajele gata pregătite pentru îmbarcare, și când a citit contractul de muncă dactilografiat de Paulo a descoperit că lucrurile nu stau chiar așa. În primul rând, în timp ce cuplul Coelho se îmbarca într-un zbor al Companiei Iberia, cu dreptul la o noapte la hotel, Paulo, pentru a face economie, îi cumpărase un bilet la slab cotatele Linii Aeriene Paraguayene (LAP). Pe lângă riscul de a zbura cu o companie care cu greu putea fi socotită campioană în chestiunea siguranței, era obligat să se îmbarce din Assunción, în Paraguay, pentru a pleca spre Madrid. Și, fiindcă era vorba de un bilet la ofertă, lucru care-l făcea să fie și mai ieftin, putea fi folosit doar în zilele stabilite în prealabil, ceea ce însemna că, orice s-ar fi întâmplat, nu putea să se-ntoarcă în Brazilia decât la începutul lunii octombrie, adică peste două luni. Îngălbenit de timp și pierdut pe fundul unui cufăr din Rio de Janeiro, contractul arăta cât de draconice erau condițiile impuse de Paulo sclavului său–numit aici „Tony":

Condiții

1. *Dacă Tony va trebui să doarmă în camera mea, o va face doar la ora potrivită pentru dormit, fiindcă eu voi lucra acolo zi și noapte.*
2. *Tony va primi o diurnă de 200 US $ pe lună, rambursabilă când va ajunge la Rio, dacă va voi, dar fără să fie obligat.*
3. *În cazul în care camera sau apartamentul meu este ocupat de alt(ă) locuitor(oare), Tony își va plăti cazarea în alt loc.*
4. *Toate programele pe care doresc eu să le urmez și la care vreau ca Tony să mă însoțească sunt plătite de mine.*
5. *Călătoria cu Chris nu va fi în compania lui Tony, care ne va aștepta în Madrid.*
6. *Tony a fost anunțat despre următoarele lucruri:*
   6.1. că biletul de avion nu permite schimbarea zilei de întoarcere;
   6.2. că este ilegal să lucreze acolo;
   6.3. că, în afară de diurna lunară de 200 US $, va trebui să facă rost de bani pe cont propriu;
   6.4. că, dacă își schimbă data de întoarcere, va trebui să plătească echivalentul unui tarif normal (2 080 US $), scăzând suma plătită deja pentru biletul la ofertă.

1 august 1986
Antônio Walter Sena Júnior *Paulo Coelho*

Când a citit acea enormitate, Toninho Buda se gândea deja să se întoarcă la Minas, însă dorința de a cunoaște Europa era mai mare. Neavând, așadar, alternativă, a semnat „Condițiile". Cum programul de zbor nu coincidea, s-a îmbarcat, cu o zi înainte de Paulo și Chris, într-o călătorie care a-nceput cu stângul: când a coborât în aeroportul din Madrid, a stat trei ore, încercând să le explice autorităților, fără să vorbească un cuvânt în castiliană, cum dorea el să petreacă șaizeci de zile în Spania cu cele patru bancnote de zece dolari pe care le avea în buzunar. A fost supus umilinței de a fi dezbrăcat, interogat și, în final, eliberat. În ziua următoare, marți, pe 5 august, era din nou la aeroportul Barajas, pentru a-și aștepta stăpânul. Toninho se instalase în pensiunea unei bătrânici oarbe care ura Brazilia („o țară de femei nerușinate", mormăia ea) și care încuia ușa de la intrare la ora unsprezece noaptea: începând cu acea oră, cine era pe stradă – pe stradă dormea. Singurul avantaj oferit de pensiunea *doña* Cristina Belarano era tariful nesemnificativ de șase

sute de pesetas (șapte dolari în 2008, sau doisprezece reali) pe care-l cerea pe zi și în care era inclus modestul mic dejun. Recent-veniții au dormit numai prima noapte împreună în Madrid. În ziua următoare, Chris a închiriat o mașină și s-a dus să ascundă spada soțului în locul indicat de Jean.

Era o căldură sufocantă în capitala spaniolă în acea zi de 7 august 1986, când Paulo a părăsit orașul într-o mașină închiriată. A condus aproape 450 de kilometri spre nord, a traversat granița cu Franța și a înapoiat vehiculul la o sucursală a companiei din orașul Pau, unde a dormit două nopți. În dimineața de duminică, în data de 10, a luat trenul spre Pirinei, și atunci a făcut ceea ce avea să fie ultima înregistrare din jurnal înainte de a se întoarce din pelerinaj:

ora 11.57-S.-Jean-Pied-de-Port
Sărbătoare în oraș. O muzică bască se aude din depărtare.

Imediat dedesubt, aceeași pagină a primit ștampila pe care se putea citi o inscripție în latină – *St. Joannes Pedis Portus* –, alături de care se mai afla și o notație scrisă de mână, în franceză, și semnată de cineva numit „J." și al cărui prenume era ceva care semăna cu „Relul" sau „Ellul":

Saint-Jean-Pied-de-Port
Basse-Navarre
Le 10 août 1986
J. .....

Această inițială J era oare de la Jean, cel din Amsterdam și Agulhas Negras? Așa cum se-ntâmpla de obicei când cineva încerca să depășească cu multe întrebări granița lumii sale mistice, Paulo Coelho nu confirma, dar nici nu dezmințea. Toate indiciile duceau spre Jean ca fiind persoana care se afla în Saint-Jean-Pied-de-Port (în numele Ordinului religios RAM, probabil), pentru a se asigura, cu hârtie la mână, că discipolul chiar începea să respecte ordalia care-i fusese impusă. Pelerinajul avea să se termine abia în orașul spaniol Cebrero, unde a găsit spada și a întrerupt mersul. Timp de mai mulți ani, un șofer de taxi pe nume Pedro, care locuia în orășelul Roncesvalles, la jumătatea drumului dintre Pamplona și Saint-Jean-Pied-de-Port, a povestit celor care doreau să asculte că scriitorul, deja faimos în toată lumea, de fapt parcursese traseul așezat pe bancheta din spate a Citroënului său confortabil

dotat cu aer condiționat. Legenda a durat cincisprezece ani, până când, în 2001, canalul nipon de televiziune NHK a decis să producă documentarul *Călătorie în lumea alchimistului*, despre viața lui Paulo. În episodul care se referea la Drumul spre Santiago, japonezii și-au instalat camerele în Roncesvalles și i-au pregătit taximetristului o capcană, care a confirmat cu detalii cât de convenabilă fusese strângerea făcută în august 1986. Înainte să fie oprite camerele, jurnaliștii l-au invitat pe Paulo să se apropie și să rămână în fața șoferului, pe care reporterul l-a întrebat:

— Știți cine este acest bărbat?

Pedro l-a privit de sus până jos și a dat din cap:

— N-am nici cea mai mică idee, nu l-am mai văzut niciodată.

După ce i-a fost dezvăluită identitatea individului cu capul ras și coadă de cal pe ceafă, șoferul părea dezamăgit în fața camerelor de luat vederi, aproape plângând și încercând să explice că totul fusese doar un truc de marketing pentru a-și mări venitul:

— Eu niciodată n-am vrut să fac rău nimănui, cu atât mai puțin domnului Coelho. Cum pelerinilor le plăcea să audă povești despre Drum, am inventat-o pe aceasta când mi-am dat seama că toți preferau să călătorească cu șoferul care l-a transportat pe Paulo Coelho.

Acest episod l-a făcut pe Paulo să includă, în prefața edițiilor următoare ale *Jurnalului*, un mic fragment în care-l lasă pe cititor să creadă în versiunea pe care o preferă, alimentând și mai mult misterul despre călătorie:

> *Am ascultat tot felul de comentarii referitoare la pelerinajul meu; de la faptul că l-am făcut în întregime cu taxiul (imaginați-vă prețul!) și până la cel că am primit ajutor secret din partea unor societăți inițiatice (imaginați-vă confuzia!).*
> *Cititorii n-au nevoie să fie siguri dacă am făcut sau nu pelerinajul: în acest fel, vor căuta experiența personală, și nu ceea ce am trăit eu (sau nu?).*
> *Am făcut pelerinajul doar o dată – și, chiar și așa, nu l-am făcut în întregime. Am terminat la Cebrero și am luat un autocar până la Santiago de Compostela. De multe ori mă gândesc la această ironie: textul cel mai cunoscut despre Drum, la acest sfârșit de mileniu, a fost scris de cineva care nu l-a făcut niciodată până la capăt.*

Găsirea spadei – momentul cel mai important și cel mai misterios din toată călătoria și care e dezvăluit abia la finalul cărții – s-a întâmplat când

se apropia de orașul El Cebrero, când mai erau încă 150 de kilometri până la Santiago. Acolo, Paulo a dat de un miel cu mers nesigur, fără stăpân, pe marginea drumului. Mișcat de un fel de intuiție, s-a dus pe urmele animalului, care a intrat în pădure și a înaintat până când au început să se vadă luminile din interiorul unei vechi bisericuțe ridicate lângă un cimitir, la intrarea în oraș, așa cum relata în carte:

Capela era luminată când am ajuns la ușa ei. [...] *Mielul se strecură printre bănci, iar eu am privit înspre altar, în fața căruia, zâmbind – poate și puțin ușurat? –, stătea Maestrul. Cu spada mea în mână. M-am oprit locului, el a venit spre mine, a trecut chiar pe lângă mine și a ieșit. L-am urmat. În fața capelei, privind cerul întunecat, a scos spada din teacă și mi-a cerut s-o prind de mâner împreună cu el. Îndreptă lama în sus și recită Psalmul sacru al celor care călătoresc și luptă pentru a învinge:*

— O mie cădea-vor spre latura ta și zece mii de-a dreapta ta, dar de tine nu se vor apropia. Nu vor veni către tine rele, blestemul nu se va apropia de locașul tău. Căci îngerilor tăi le va porunci să te păzească pe toate drumurile tale.

Atunci am îngenuncheat, iar el îmi atinsese umerii cu lama sabiei, spunând:

— Peste vasilisc și aspidă vei păși. Și vei călca peste leu și peste balaur.

Paulo povestește că, exact în momentul în care Jean a terminat de vorbit, o puternică ploaie torențială de vară a căzut în acel loc. „Am încercat să caut mielul cu privirea, dar dispăruse între timp", a scris el. „Asta însă n-avea nici cea mai mică importanță: Apa Vieții cădea din cer și făcea ca lama spadei mele să strălucească." Judecând după recompensa pe care pelerinul și-a oferit-o apoi, efortul de a găsi sabia a fost supraomenesc.

Ca un copil care-și sărbătorea oarecum renașterea, Paulo s-a oferit trup și suflet *Movidei* madrilene. A schimbat hotelul în care stătea cu un apartament plăcut, mobilat, din elegantul cartier Alonzo Martinez, și a aterizat la marea petrecere care cuprinsese Spania. Până la începutul lui octombrie, s-a folosit de Toninho Buda – pe care, în jurnal, îl numea „sclavul" sau doar „scla" –, dar a descoperit imediat că angajase servitorul nepotrivit. În timp ce Paulo devenise un sibarit dispus să profite chiar și de ultima picătură de viață boemă, Toninho s-a dovedit a fi un vegetarian radical, care se hrănea numai cu porții minuscule de mâncare macrobiotică și nu bea aproape nimic

cu alcool. Refuzul său de a gusta o înghițitură de vin de Rioja, una dintre cele mai cunoscute regiuni viticole din lume, l-a indignat pe Paulo:

— Gustă, sclavule! Nu există vin mai bun ca ăsta, dar, din câte văd, chiar n-ai pic de sensibilitate...

Nu bea, nu mânca deloc carne, și nici nu putea să-și petreacă nopțile cu stăpânul, fiindcă era obligat să se-ntoarcă la pensiunea *doña* Cristina la unsprezece seara, ora la care *Movida* abia începea să fiarbă. Și, din ce în ce mai frecvent, se plângea că salariul nu e suficient pentru a supraviețui. În una dintre aceste dăți, au avut un dialog dur, după încă o văicăreală a lui Toninho Buda:

— Paulo, banii nu-mi ajung nici macar pentru mâncare.

— Cred ca ar fi mai bine să recitești contractul. Acolo scrie că, dacă bugetul este depășit, trebuie să faci rost singur de bani.

— La naiba, Paulo, dar în contractul nostru mai e scris și că străinilor le este interzis să lucreze în Spania!

— Uite ce e, sclavule, astea sunt prostii. Toata lumea se descurcă aici. Nu ești infirm, așa că descurcă-te!

Asta i-a și rămas de făcut. Când degetele sale simțeau ultima monedă pe fundul buzunarului, recurgea la vechea chitară pe care o luase din Brazilia: alegea o stație de metrou mai populată, se așeza pe jos și începea să cânte melodii braziliene acompaniat de instrument. Lângă el, o bonetă cu gura în sus aștepta monedele și rarele bancnote aruncate de trecători. Toninho nu putea niciodată să rămână mult timp în același loc, fiindcă paznicii îl goneau de acolo împreună cu ceilalți cerșetori, însă o oră de cântat îi aducea între opt sute și o mie de pesetas (între nouă și unsprezece dolari, în 2008, sau între șaisprezece și nouăsprezece reali), suficient pentru a plăti o masă și cazarea pe o zi la pensiune. O altă cale de a mai face rost de ceva mărunțiș era să se folosească de cunoștințele sale rudimentare de masaj asiatic pentru a se dedica în mod clandestin unei activități care nu necesita să vorbească limba castiliană sau vreo altă limbă: masor, în cazul lui „specializat în metoda shiatsu". S-a gândit să dea un anunț într-un ziar din Madrid, însă prețul era prohibitiv. Cu ajutorul unui prieten, a reușit ca un suflet generos să-i imprime un pachet de cărți de vizită, în care se oferea să realizeze *masajes terapéuticos a domicílio para insomnio, cansansio, tensión*. În ziua în care cărțile de vizită au fost gata, a lipit una în caietul-jurnal și a scris deasupra ei:

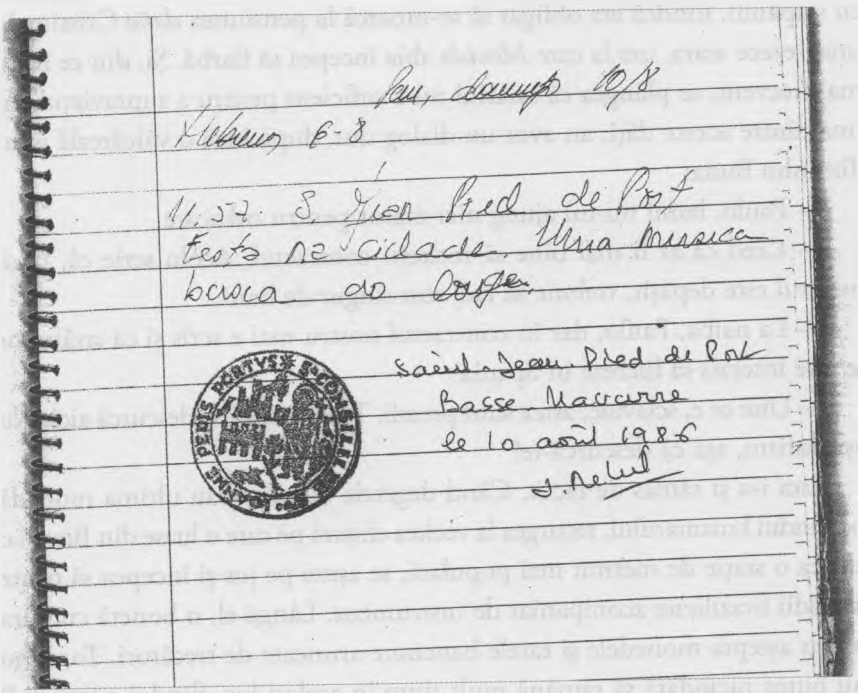

În Saint-Jean-Pied-de-Port,
kilometrul zero pe Drumul spre Santiago,
este un mister: „J. Relul", care semnează jurnalul lui Paulo,
să fie oare Jean, maestrul?

Joi, 25 septembrie 86
M-am trezit târziu, dar m-am dus să alerg în Parcul Retiro. Când m-am întors, am avut diaree și mi-am pierdut toate forțele. Paulo m-a sunat și i-am spus că era nevoie de un miracol ca să reușească să mă țină aici... Am făcut cartea de vizită de masor pentru a o distribui în locuri strategice din Madrid, însă eu sunt cel care are nevoie de un masaj! Am nevoie să-mi recapăt puterile. Tensiunea mă doboară...

Străin de suferințele „sclavului" (care avea să se întoarcă în Brazilia la începutul lunii octombrie, fără să-și ia rămas-bun), Paulo nu voia să știe nimic altceva decât despre petreceri. Lua prânzul și cina la restaurante bune, mergea mult la film și la muzee și-și găsise două noi pasiuni: coridele și jocurile electronice cu flippere, cunoscute ca *pinball*. La acestea, în general, pleca de lângă aparat numai după ce bătea recordul jucătorului de dinainte. Cu trecerea timpului, a devenit atât de atașat de coride, încât era în stare să călătorească ore în șir cu trenul pentru a vedea un anumit toreador – sau taur – în acțiune. Dacă nu erau coride, își petrecea după-amiezile în barurile pline de adolescenți, în picioare, cu mâinile și privirea lipite de ecranul luminos al aparatului de joc. Când părea să nu mai aibă nimic de inventat, s-a înscris la un curs pentru a învăța să cânte la castaniete. N-a fost nevoie de mult timp pentru ca vechea pendulare euforie–depresie să înceapă din nou să-i chinuie sufletul. Avea 300 000 de dolari în bancă și cinci apartamente de la care îi veneau chiriile în mod regulat, era căsătorit și tocmai își primise spada de Maestru, sau de Mag (mereu cu inițiale majuscule, cum scrie el), dar tot nu era fericit. În ciuda vieții agitate pe care o ducea, a găsit timp pentru a umple jurnalul, între septembrie și ianuarie, când avea să se întoarcă în Brazilia, cu peste cinci sute de pagini. Majoritatea, bineînțeles, repetau pentru a nu știu câta oară balada pe care o înregistra de douăzeci de ani și care se transformase într-o mantră plângătoare: „Voi împlini patruzeci de ani, și încă nu sunt un scriitor consacrat." La sfârșitul lui octombrie, Chris a apărut în Madrid pentru încă o vizită de câteva săptămâni, iar asta i-a pus și mai multă sare pe răni. Într-o zi, când soțul vorbea cu însuflețire despre cât de prolific e pictorul Pablo Picasso, a profitat de moment pentru a deschide jocul:

— Fii atent, Paulo, și tu ai la fel de mult talent ca și el. Dar, de când te-am cunoscut eu, acum șase ani, tu n-ai produs nimic. Ți-am acordat și

voi continua să-ți acord tot sprijinul de care o să ai nevoie. Dar trebuie să ai un obiectiv concret și să-l urmărești cu tenacitate. Doar așa vei ajunge unde dorești.

Când Chris s-a întors în Brazilia, la începutul lui decembrie, era și mai rău ca înainte. Trăia lamentându-se că-și pierduse capacitatea de a spune „chiar și povești cu mine sau din viața mea". Considera că jurnalul devenise „plictisitor, mediocru și fără subiect", dar, până la urmă, recunoștea că responsabilitatea era a sa: „Nici măcar Drumul spre Santiago nu l-am povestit aici." Rezistând datorită dozelor regulate de somaliu, în momentele în care depresia îl chinuia, Paulo amenința că se va recunoaște învins:

Câteodată, mă gândesc în adâncul sufletului meu să mă sinucid de teamă, dar cred în Dumnezeu și nu voi face niciodată așa ceva. Ar însemna să dau teama pentru una mai mare. Trebuie să renunț la ideea că a scrie o carte este un lucru important de făcut la Madrid. Poate că aș fi în stare să dictez o carte cuiva.

Pe la jumătatea lui decembrie, Chris l-a sunat, pentru a-i spune că nu mai suporta să lucreze la „Shogun" împreună cu socrul:

— Paulo, tatăl tău e foarte dificil. Am nevoie să vii imediat aici.

Inginer de modă veche, Pedro Queima Coelho nu era de acord cu cheltuielile pe care le făcea editura pentru publicitate, iar acest lucru generase neînțelegeri permanente între el și nora sa. Telefonul fusese un ultimatum, pentru ca el să-nceapă numărătoarea inversă și să se pregătească de întoarcere – cu sau fără carte scrisă. Această ultimă responsabilitate, măcar, Paulo i-o transferase lui Dumnezeu, când în jurnalul său l-a implorat pe Creator să-i dea un semn când apărea momentul să poată scrie. Câteva zile mai târziu, într-o zi de marți, în care Madridul s-a trezit înghețat, a ieșit devreme pentru a-și face plimbarea în Parcul Retiro, din centrul orașului. Când s-a-ntors acasă, s-a dus direct la jurnal:

Nici n-am făcut bine câțiva pași pe trotuar, că am văzut exact semnul pe care i-l cerusem lui Dumnezeu: o pană de porumbel. A venit momentul să mă dedic acelei cărți cu toată voința mea.

În biografiile și pe site-urile oficiale, apare că *Jurnalul unui mag* a fost scris în timpul Carnavalului din 1987, dar există indicii clare în jurnalul autorului

că primele rânduri ale cărții au luat naștere când se afla încă în Spania, fiindcă într-o zi, după ce a primit ceea ce considera a fi un semn divin, s-a pus pe lucru la carte, conștient că se afla în fața unui lucru foarte important:

15/12 – Nu pot să scriu această carte ca și cum ar fi o carte oarecare. Nu pot scrie această carte pentru a-mi trece timpul sau pentru a-mi justifica viața și/sau lenevia. Trebuie să scriu această carte ca și cum ar fi lucrul cel mai important din viața mea. Fiindcă această carte este începutul unui lucru foarte important. Este începutul muncii mele de cateheză în RAM și ei trebuie să mă dedic de acum încolo.
18/12 – Am scris timp de o oră și jumătate. Textul mi-a ieșit ușor, dar mai lipsește mult. Mi s-a părut foarte neverosimil, mult în stilul lui Castaneda. Mă preocupă prima persoană. Alternativa ar fi chiar un jurnal. Poate încerc asta mâine. Cred că prima scenă e bună, cât să pot face variațiuni pe această temă până când găsesc modalitatea corectă.

Aparent, miracolul era în lucru. Se apropia momentul întoarcerii la Rio, însă un an atât de nebun ca acela nu se putea termina și fără alte surprize. Pe 31 decembrie, Paulo a fost căutat de prietena sa Norma Jacobs – o doamnă care lucra la ambasada Braziliei, ajuta la promovarea artiștilor brazilieni în Europa și era cunoscută ca *la gorda roquera brasileña* „rockerița braziliană cea rotofeie" – cu o propunere neobișnuită: să înlocuiască toboșarul unei formații de samba din Rio, din care făceau parte și mulatre, care urma să cânte la petrecerea de revelion a unei familii madrilene importante și care luase o gripă puternică. El a încercat să scape, dar nu voia s-o dezamăgească pe Norma, căreia-i datora multe favoruri. După ce a aranjat totul, *la gorda* le-a făcut o recomandare finală celor din formație: să nu înjure în timpul petrecerii, fiindcă stăpânul casei era un înalt prelat al aripii ultraconservatoare a Bisericii catolice, Opus Dei. Abia cu câteva minute înainte să ajungă la vila arhiplină de femei cu rochii lungi și bărbați la patru ace, Paulo a aflat că toată formația – inclusiv el – trebuia să evolueze îmbrăcată cu tricoul unuia dintre cele mai populare cluburi de fotbal din Brazilia, Flamengo. Batucada a mers bine, cu mulatrele care dădeau din șolduri în fața privirilor holbate ale pioasei audiențe, și, puțin după trecerea în noul an, erau deja la instrumente. Înainte să se gândească chiar și la mâncare, Paulo s-a adresat stăpânului casei, pentru a primi onorariul. Cu cea mai mare condescendență, bărbatul a fost de o sinceritate derutantă:

— Nu mi-a plăcut, și pentru asta nu voi plăti.

Paulo părea să nu fi auzit și a reacționat ridicând amenințător degetul și vocea, pentru ca toți să afle că era pe punctul de a fi înșelat:

— Nu ți-a plăcut? Asta-i problema ta! Eu îmi vreau banii, și nu plec de aici fără ei!

Prudența părea a fi una dintre virtuțile rare ale contractantului show-ului. Când a înțeles că Paulo nu glumea, a scos un teanc de bancnote din buzunar și i l-a dat Normei, ca să le plătească sălbaticilor onorariul – atâta vreme cât o făcea în afara casei lui:

— Uitați banii aici. Acum, vă rog să vă retrageți, din politețe, căci trebuie să stau de vorbă cu invitații.

Paulo a ieșit de acolo fericit, fiindcă nu apucase să-i ardă una piosului. A pășit în 1987 printre sutele de mii de persoane care se-mbătau pe străzile Madridului, sărbătorind trecerea în noul an. A intrat în primul bar de flippere pe care l-a găsit deschis, a comandat un sendviș cu șuncă și brânză, o bere neagră și a introdus o fisă în aparatul care proiecta pe chipul său lumina multicoloră produsă de pocnetele sferelor de oțel care urcau și coborau. La câteva minute după ce a început jocul, hoho! – și-a bătut propriul record. Nu putea să existe semn mai bun că anul 1987 începea foarte bine.

24
„Dumnezeule! De ce nu suni un jurnalist să-i spui că ți-a plăcut cartea mea?"

Primul lucru pe care l-a făcut Paulo când s-a-ntors în Brazilia a fost să-și convingă tatăl să se retragă de la „Shogun", s-o lase pe Chris să lucreze liniștită – lucru care s-a-ntâmplat fără resentimente. În absența sa, ea nu numai că s-a ocupat cu multă competență de afacerile editurii, ci a-ncercat să ducă succesul concursurilor de poezie și dincolo de Rio de Janeiro, creând antologii regionale. În cel de-al doilea semestru din 1986, „Shogun" avea să inițieze concursul care a dat naștere *Primei antologii de poeți din Parana*, dar, fiindcă se prezentaseră doar patruzeci și patru de persoane (în Rio, veneau în continuare cu sutele), proiectul a murit de la prima ediție. Siguranța că într-adevăr Chris se ocupa de companie la fel de bine sau chiar mai bine decât el era o încurajare în plus ca Paulo să se dedice în totalitate cărții. Scriitorul încă mai avea totuși îndoieli, multe îndoieli: oare chiar era cazul să scrie o carte în care să-și povestească pelerinajul? Nu avea să fie doar încă o carte, o carte în plus despre acest subiect? De ce să nu renunțe la această idee și să se apuce de alt proiect, cel de a scrie un *Tratat de magie practică*? Iar cartea, oricare ar fi fost tema, trebuia să fie publicată de „Shogun"? Sau predată la „Eco", așa cum făcuse și cu *Manualul practic de vampirism*?

Aceste incertitudini au durat până la 3 martie 1987, o zi de marți, în timpul Carnavalului. În acea zi, Paulo s-a așezat în fața mașinii electrice „Olivetti", hotărât să iasă de acolo abia când va fi pus punctul final pe ultima pagină din *Jurnalul unui mag*. A lucrat frenetic timp de douăzeci și una de zile, perioadă în care n-a pus piciorul afară, ridicându-se de pe scaun numai ca să mănânce, să doarmă și să se ducă la toaletă. Când Chris a ajuns la cină, pe 24, soțul său avea în față un teanc de două sute de pagini gata să fie trimise la tehnoredactare. Decizia de a-l edita la „Shogun" se contura în mintea sa, și a ajuns chiar să publice mici anunțuri în suplimentul *Ideias*,

care însoțea ediția din *Jornal do Brasil* de sâmbăta și în care se găsea doar un scurt text: „În curs de apariție! *Jurnalul unui mag* – Editura «Shogun»".

Cel care l-a descurajat în repetate rânduri să fie și autor, și editor a fost jurnalistul Nelson Liano Júnior, care l-a sfătuit să bată din nou la ușa lui Ernesto Mandarino. În acest caz, „să bată la ușă" era o expresie literală, fiindcă modesta sală în care se afla Editura „Eco", din centrul orașului, avea doar o ușă, care dădea direct în stradă. Mandarino își păstra stocurile de carte într-un depozit de pe cealaltă parte a străzii. Paulo s-a mai gândit câteva zile și a semnat contractul pentru prima ediție a *Jurnalului unui mag* abia la mijlocul lui aprilie. Contractul avea să fie încheiat pe tejgheaua unui băruleț de lângă editură, pe strada Marquês de Pombal. Documentul conținea niște curiozități. Prima era că, în loc să fie valabil vreme de cinci sau șapte ani, așa cum se obișnuia, Paulo a cerut reînnoirea contractului la fiecare editare (prima a fost de 3 mii de exemplare). Spre deosebire de solicitarea pe care o făcuse în cazul *Manualului practic de vampirism* – când ceruse rate lunare, și nu trimestriale –, de această dată accepta orice i se propunea, deși inflația braziliană ajunsese de aproape 1% pe zi. Iar la sfârșitul contractului, autorul a plasat un addendum aparent fără sens, care, între timp, s-a dovedit profetic:

După vânzarea primelor 1000 (o mie) de exemplare, editura va suporta costurile pentru versiunile cărții în spaniolă și engleză.

Dacă printre harurile sale s-ar fi aflat și capacitatea de a prevedea viitorul, Paulo ar fi putut să profite de impuls pentru a pune în cârca lui Mandarino, în afară de engleză și spaniolă, versiunile pentru celelalte patruzeci și patru de limbi în care *Jurnalul unui mag* avea să fie tradus douăzeci de ani mai târziu, printre care albaneză, estoniană, farsi, ivrit, hindi, malayalam și marati. Chiar dacă erau foarte lente la început, vânzările cărții au devenit în scurtă vreme superioare tuturor celorlalte titluri de la „Eco". Ani mai târziu, pensionat și locuind în orașul de munte Petrópolis, la șaptezeci de kilometri de Rio de Janeiro, Ernesto Mandarino își aducea aminte că mare parte din acel succes s-a datorat unei virtuți a lui Paulo pe care puțini scriitori o au – implicarea în promovarea cărții:

Autorii lăsau originalele la editură și nu făceau nimic pentru a-și promova lucrările. Paulo nu numai că apărea în presa scrisă, vorbită și televizată, ci ținea și conferințe despre carte, acolo unde era chemat.

La recomandarea prietenului său jurnalist Joaquim Ferreira dos Santos, Paulo a luat inițiativa, rară chiar și printre scriitorii consacrați: a angajat-o, plătind din buzunarul său, pe jurnalista Andréa Cals, o fată de douăzeci de ani din Para, exclusiv pentru a promova cartea în presă. Salariul era modest – 8 000 de cruzado lunar, echivalentul a patru sute de dolari în 2008, sau a șapte sute de reali –, dar scriitorul o atrăgea cu bonusuri tentante. Dacă lucrarea se vindea în 20 000 de exemplare până la finalul lui 1987, Andréa urma să câștige un bilet de avion Rio–Miami–Rio. Cum contractul prevedea și promovarea expoziției de tablouri a lui Chris, intitulată „Tarot", dacă toate cele douăzeci și două de opere expuse se vindeau până la închiderea expoziției, jurnalista primea un premiu de 5 000 de cruzado. Pe lângă asta, Paulo și Chris munceau în paralel la promovare, imprimând mici pliante de prezentare pentru *Jurnal*, pe care chiar ei se ocupau să le distribuie în fiecare seară la cozile de la cinematografe, teatre și case de spectacole, dând „fluturașii" din mână-n mână.

Toate aceste eforturi nu erau nimic altceva decât încercarea de a compensa rezistența marilor organe de presă de a face loc unei teme specifice precum cea a *Jurnalului* – ceva care părea să intereseze presa underground, din ce în ce mai săracă. Andréa își amintește că a încercat în van să realizeze o apariție a *Jurnalului* sub formă de clip publicitar în telenovela *Mandala*, difuzată de „Globo" și a cărei tematică avea ceva asemănător cu conținutul cărții. Tot rodul muncii sale avea să fie și știrea din presă care vorbea despre existența *Jurnalului unui mag*. Era vorba de o notă atât de scurtă în secțiunea „Nume" a suplimentului *Revista de Domingo* din *Jornal do Brasil*, încât efectul său s-a oprit chiar acolo. Alături de ea, scriitorul apărea, la sugestia lui Joaquim, îmbrăcat cu o mantie neagră și ținând o spadă. Deși era mică, știrea n-a scăpat de atenția producătorilor emisiunii de interviuri *Sem Censura*, transmisă în direct în fiecare după-amiază pe canalele naționale, prin TV Educativa, la care Paulo a fost invitat.

La una dintre întrebările prezentatoarei Lúcia Leme și în fața a milioane de telespectatori, Paulo a dezvăluit pentru prima dată în public secretul care până atunci fusese doar privilegiul câtorva prieteni și al jurnalului: așa era el, un mag, iar printre puterile sale era și de a face să plouă, dacă dorea. Strategia a funcționat. Reporterul Regina Guerra, de la ziarul *O Globo*, a văzut emisiunea și i-a sugerat șefului ei un reportaj cu noul personaj al scenei culturale din Rio: scriitorul care făcea să plouă. Șeful de departament considera că e o adevărată prostie, dar, la insistența tinerei, și-a dat acordul să-l

realizeze. Rezultatul a fost că pe 3 august broșura culturală a ziarului îi dedica prima pagină în întregime lui Paulo Coelho, botezat într-un titlu pe opt coloane „O Castañeda de Copacabana". Într-o secvență de fotografii, apare în frunzișul grădinii din fața apartamentului său îmbrăcat cu aceeași mantie neagră, cu spada în mână și cu ochelari fumurii. Textul care precedă interviul pare făcut la cererea cuiva despre care se spunea că are puteri supranaturale:

Pereții groși ai clădirii vechi fac ca apartamentul să fie ferit de zgomot, chiar dacă se află în unul dintre punctele cele mai tumultuoase din oraș – Copacabana, Posto Quatro. Unul dintre dormitoare e folosit ca birou și are deschiderea spre o pădurice în miniatură: arbuști, plante agățătoare și ferigi se amestecă pe terasă. La prima întrebare – „Ești mag?" –, Paulo Coelho, care lansează Jurnalul unui mag, *cea de-a cincea carte a sa, răspunde cu o alta:*
— Bate vântul?
O privire spre frunzișul compact e suficientă pentru a da din cap și a murmura un „nu" obișnuit, al cărui ton indică importanța scăzută a prezenței sau absenței curentelor de aer pentru interviu:
— Atunci, privește aici – el rămâne așa cum era, așezat pe o pernă, sprijinit de alta, fără să facă nimic.
Mai întâi, vârful frunzei palmierului începe să se balanseze ușor. În clipa următoare, planta întreagă se înclină, la fel ca toată vegetația din jur. Clincăne firele cortinei de bambus de pe coridor, zboară de pe planșetă paginile cu notițele reporterului. După unul sau două minute, vântul încetează la fel de repede cum a început. Mai rămân niște frunze uscate pe covor și o întrebare: a fost coincidență? Sau chiar e mag, care știe să aducă vântul? Citește și vei descoperi.

În afară de *O Globo*, pluvio-declanșatorul autor a mai făcut rost de încă un spațiu în *Pasquim* și în revista *Manchete*. Mereu simpatic și receptiv față de jurnaliști, poza făcând yoga, se lăsa fotografiat în spatele retortelor fumegânde utilizate în experimentele de laborator, își punea și-și scotea mantia și spada, la cererea clientului. Barierele începeau să cadă. Numărul său de telefon își făcea încet, încet loc în agendele cronicarilor sociali – printre care se afla și prietena sa, Hildegard Angel – și, în mod frecvent, puteau fi citite știrile care anunțau că fusese văzut că lua cina în restaurantul cutare sau că ieșea din cutare teatru. Pentru prima dată, Paulo a putut să simtă adierea faimei, lucru de care niciodată până atunci nu avusese parte, nici măcar în

culmea succesului muzical, fiindcă în acea perioadă steaua, fața vizibilă a duoului, era Raul Seixas. Această supraexpunere a avut imediat efecte asupra vânzării cărții, dar *Jurnalul* încă părea departe de a deveni un bestseller.

Pentru a încerca să capitalizeze ceea ce chiar el numise „ciobul de faimă", Paulo și astrologul Cláudia Castelo Branco, care scrisese prefața la *Jurnal*, s-au asociat cu compania specializată Itatiaia Turismo, pentru a organiza un pachet turistico-spiritual botezat „Cele trei drumuri sfinte", care erau creștinismul, iudaismul și islamismul. Cei interesați urmau să fie ghidați de Paulo și Cláudia într-o călătorie care avea să înceapă în Madrid și, înainte să se termine la Santiago de Compostela, parcurgea un zigzag extenuant care trecea prin Egipt (Cairo și Luxor), Israel (Ierusalim și Tel Aviv), Franța (Lourdes) și, din nou, Spania (Pamplona, Logroño, Burgos, León, Ponferrada și Lugo). Nu se știe dacă a fost cel mai prost anunț publicat în ziare (care nu informa nici măcar cât timp dura excursia) sau dacă prețul pachetului a fost piperat (2 800 de dolari, echivalentul a 5 000 de dolari în 2008 sau a 8 000 de reali), cert e însă că n-a apărut nici un doritor. Chiar dacă n-a dat rezultate, proiectul a consumat timp și muncă din partea celor doi și, pentru a-i răsplăti, agenția le-a vândut, la jumătate de preț, o excursie în Orientul Mijlociu, unul dintre locurile sugerate de eșuatul pachet mistico-turistic.

Însoțiți de Paula, mama lui Chris, Paulo și Cláudia s-au îmbarcat pe 26 septembrie, dar, cum au ajuns la Cairo, Paulo a decis să se despartă de grup și să meargă doar cu soacra sa. În cea de-a doua zi în capitala egipteană, a angajat un ghid pe nume Hassan și i-a cerut să-l ducă în cartierul Moqattam, din sud-estul orașului, pentru a vizita mânăstirea coptă „Sfântul Simeon Pantofarul". De acolo, au traversat orașul cu taxiul și deja se înnoptase când cei doi, după ce au trecut printr-o imensă mahala, au pus piciorul pe primele bancuri de nisip din cel mai mare deșert al planetei, Sahara, la câteva sute de metri de Sfinx și de celebrele piramide ale lui Keops, Kefren și Mikerinos. Au schimbat taxiul cu doi cai (Paulo se temea să nu se dezechilibreze de pe cocoașa unei cămile, celălalt mijloc de transport disponibil începând de acolo) și s-au dus spre piramide. Când au ajuns în apropierea monumentelor de piatră, Paulo a preferat să continue drumul pe jos, prin nisip, în timp ce Hassan avea grijă de cai, citind Coranul, cartea sfântă a musulmanilor. Paulo afirmă că, în apropierea unuia dintre monumentele iluminate, a văzut, în mijlocul deșertului, o femeie îmbrăcată cu un chador și cărând un vas de lut pe umăr. Era vorba, după spusele lui, de ceva foarte diferit față de ceea ce se întâmplase în Dachau. „O viziune e ceva ce vezi, iar apariția este ceva aproape fizic",

RONALD BIGGS, o famoso ladrão do trem pagador ingles, continua solto — e, se o coronel North também está, não há nenhuma injustiça nisso. Ele começou a filmar na semana passada a história de seu seqüestro, em 1979, uma produção inglesa com o ator Paul Freeman no papel principal. Está bem de vida, embora as leis o obriguem a estar em casa às dez da noite: "E até bom", diz, "com tanto assaltante na rua depois disso". Vive num casarão de Santa Teresa, protegido por um cão policial ("assaltante brasileiro tem medo de cachorro") e um telefone onde afixou um numero indispensável ao bom cidadão: "Polícia, 190".

MARCIA MOURA, a juíza que escandalizou seus pares ao escrever um livro sobre as mil e uma maneiras de se chegar ao orgasmo multiplo, voltou, digamos, mais *cool*. Vai fazer, no próximo dia 8, no Mistura Fina, um *show*, onde lança seu primeiro disco, *Cuidado*. Pasmem: é um *rock* pedindo fidelidade, a história de uma mulher desprezada por um amante insaciável — "antigamente a gente podia transar com eles e com elas numa boa" — e que o vê chegando de volta, resignado com a nova realidade: "Agora se a vida quiser gozar/A mim vai ter que procurar." Nada de sexo oral, anal ou outras tecnicas de estupefação sensual, o índice de seu livro *Revolução Feminina* já na 17ª edição. Márcia dá o exemplo: está namorando o ex-marido. Moderação e camisinha é o que pede desta vez. "É bom transar de camisinha", diz. "O homem precisa acabar com este preconceito." Evidentemente, a ex-juíza lamenta a doença. Mas acha que ela trouxe benefícios: "O homem agora e obrigado a ser homem e a gostar de mulher. E menos perigoso."

Joaquim Ferreira dos Santos

Paul Freeman vai fazer o papel de Ronald Biggs no cinema (em cima). Paulo Coelho (esquerda) conseguiu a espada de Mago depois de percorrer o Caminho de Santiago. E Márcia Moura, a ex-juíza, não lança mais livros sobre extravagâncias sexuais. Virou cantora e compôs rock conclamando ao uso da camisinha

DOMINGO 13

Pentru a-și promova cartea, Paulo pozează pe copertă și pentru ziare. Conform presei, el era „Castaneda de Copacabana".

explica el. „Ceea ce s-a întâmplat la Cairo a fost o apariție." Chiar dacă era obișnuit cu fenomenele de acest fel, s-a mirat de ce a văzut. A privit spre nesfârșita întindere de nisip care-l înconjura în acea noapte călduță de lumina lunii pline, și n-a văzut pe nimeni în afară de Hassan, care continua să bolborosească versuri sfinte. Când s-a apropiat de Paulo, figura a dispărut la fel de misterios cum a apărut. Dar i-a lăsat o impresie atât de puternică, încât, câteva luni mai târziu, a fost capabil să reconstituie apariția în amănunt când și-a scris cea de-a doua carte.

Întors în Brazilia, câteva săptămâni mai târziu, avea să primească, chiar din avion, prima mare știre despre cariera sa. Când însoțitoarea de zbor de la Varig i-a dat un număr din *O Globo* de sâmbăta anterioară, a îndoit ziarul pe genunchi, a închis ochii, a meditat un moment și abia apoi a deschis, direct la pagina culturală: acolo, *Jurnalul unui mag* se afla pe lista celor mai vândute cărți din acea săptămână. Până la sfârșitul anului, a semnat contracte pentru cinci noi tiraje ale cărții, ale cărei vânzări aveau să depășească 12 000 de exemplare. Succesul l-a încurajat să înscrie *Jurnalul* la Premiul Institutului Național al Cărții pentru romane publicate, organizat de Ministerul Educației, al cărui juriu în acel an se întrunea în Vitória, capitala statului Espírito Santo. Jurații erau poetul Ivan Junqueira, din Rio, cu care, mai târziu, Paulo avea să fie coleg la Academia Braziliană de Litere; Roberto Almada, scriitor din Vitória; și Carlos Herculano Lopes, jurnalist din Minas. La sfârșit, a fost aleasă cartea *O Longo Tempo de Eduardo da Cunha Júnior*, scrisă de portughezul Cunha de Leiradella, care pe atunci locuia în Brazilia. Fără să figureze nici măcar printre finaliști, *Jurnalul unui mag* a obținut numai votul lui Junqueira. „Cartea e neobișnuită pentru noi, o relatare foarte incitantă, fiindcă amestecă realitatea cu fantasticul", își aduce aminte poetul. „Pe mine personal, m-a interesat, în măsura în care-mi place mult literatura de călătorie și acest tip de relatare ușor sumbră".

Imediat după comunicarea rezultatului, Paulo a mai suferit o decepție. Revista *Veja* a publicat un lung reportaj despre boomul cărților ezoterice în Brazilia și, pur și simplu, a ignorat *Jurnalul unui mag*. Lovitura a fost atât de puternică, încât Paulo s-a gândit, din nou, să abandoneze cariera de scriitor. „Azi, m-am gândit serios să las totul și să mă retrag", și-a notat el în jurnal. Câteva săptămâni mai târziu, părea refăcut după cele două neîmpliniri și a recurs la *I Ching*, gândindu-se la o nouă carte. A scris următoarea întrebare în jurnal – „Ce trebuie să fac pentru ca următoarea mea carte să se vândă în 100 000 de exemplare?" –, a aruncat cele trei monede pe masă și a holbat

ochii de bucurie când a văzut rezultatul. Deși în general era vag și metaforic în răspunsurile sale, de această dată oracolul chinezesc fusese, după părerea lui Paulo, surprinzător de clar: „Marele om promovează marele noroc."

Marele noroc – noua carte – deja era gata în mintea sa. Următoarea lucrare a lui Paulo Coelho avea să se bazeze pe o fabulă persană care-l inspirase și pe Borges în povestirea *Povestea celor doi care au visat*, publicată în 1935 în volumul *Istoria universală a infamiei*. Este relatarea lui Santiago, un păstor care, după ce a visat de mai multe ori o comoară ascunsă lângă piramidele din Egipt, decide să-și părăsească satul natal în căutarea a ceea ce autorul numește „legenda personală". În călătoria din Egipt, Santiago cunoaște diverse personaje, printre care și un alchimist, și la fiecare întâlnire mai învață o lecție. La sfârșitul pelerinajului, descoperă că obiectul căutării sale era exact în orașul pe care-l părăsise. Și titlul fusese deja ales: *Alchimistul*. E destul de curios că această carte, care a devenit unul dintre cele mai mari bestselleruri din toate timpurile – la începutul secolului al XXI-lea, din *Alchimistul* se vânduseră peste 35 de milioane de exemplare –, fusese concepută inițial pentru a fi o comedie teatrală care să-l pună laolaltă pe Shakespeare cu ziaristul brazilian Chico Anysio, așa cum a înregistrat autorul în jurnalul său din 1987:

> *Menescal și* [*actorul*] *Perry* [*Salles*] *îmi dau telefon pentru a-mi cere să fac un spectacol pentru un singur actor. Din întâmplare, mă uitam la* Duelul [*Steven Spielberg, 1971*], *un film despre un bărbat singur.*
> *Mi-a venit o idee: un mare laborator, în care un bărbat bătrân, un alchimist, căuta piatra filozofală, înțelepciunea. Vrea să aibă noțiunea clară a ceea ce poate realiza un bărbat prin inspirație. Alchimistul (poate că era un titlu bun) recita texte din Shakespeare și Chico Anysio. Interpreta melodii și dialoga cu el însuși, jucând încă un personaj. Poate fi alchimist sau vampir. Știu din experiență proprie că vampirii stimulează mult imaginația umană, iar, de ceva vreme, nu mai văd pe scenă nimic care să îmbine înfricoșătorul cu umorul.*
> *Dar, la fel ca și Faust, alchimistul înțelege că înțelepciunea nu e în cărți, ci în oameni – iar oamenii sunt publicul din sală. Pentru a le da o stare sufletească bună, îi invită să cânte împreună. Perry avea să fie alchimistul, implicat în rolul său de descoperitor. Subliniez că toate acestea trebuie făcute cu mult simț al umorului.*

Cum piesa n-a ajuns niciodată să fie pusă în scenă, acea mică schiță a fost modificată și schimbată până și-a pierdut complet caracterul dramatic,

Împreună cu ghidul la piramidele din Egipt, Paulo caută inspirația pe care avea s-o întrețină în viitoarele sale cărți.

căpătând formă de roman. Intimitatea lui Paulo cu acea poveste era atât de mare, încât, când a decis să scrie cartea, nu i-au trebuit mai mult de două săptămâni pentru a scrie două sute de pagini, ca dimensiune fiind asemănătoare cu *Jurnalul unui mag*. La început, era dedicația pentru Jean, căruia Paulo i-a acordat privilegiul de a-i citi manuscrisul original:

Pentru J.,
Alchimistul care cunoaște și folosește tainele Marii Opere.

Când *Alchimistul* era aproape de lansare, în iunie 1988, *Jurnalul unui mag* depășise deja 40 000 de exemplare și împlinise nouăsprezece săptămâni neîntrerupte în principalele liste de bestselleruri din presa braziliană. Indiferența trufașă cu care-l trataseră marile mijloace de comunicare a ajuns să ofere succesului un gust special, rodul propriei cărți și al războiului de gherilă pe care Paulo, Chris și Andréa Cals s-au angajat să-l facă public. *I Ching*, așa cum era interpretat de Paulo, i-a recomandat să reînnoiască contractul cu Andréa, dar, cum ea își luase un alt angajament de lucru, iar scriitorul dorea să i se devoteze în întregime, responsabilitățile jurnalistei i-au fost transferate lui Chris. Ea și Paulo au adoptat cu *Alchimistul* aceeași tactică pe care o folosiseră la prima carte: cuplul continua să frecventeze intrările la teatru, baruri și cinematografe, vizitând librăriile și dându-le vânzătorilor cadou cărți cu autograf. Din experiența în lumea muzicii, Paulo importase în universul literar o practică reprobabilă – *jabaculê*, numele recompensei pentru reportajele sau comentariile radiofonice favorabile unui disc (în acest caz, unei cărți). Printre munții de hârtii adunate de scriitor, se pot găsi vestigii de *jabá* în „buletinele de difuzare" (*certificados de irradiação*) emise de radio *O Povo AM-FM*, campioana audienței din Fortaleza, Ceará. Foile de calcul trimise lui Paulo demonstrau că, în fiecare zi din a doua jumătate a lunii iulie, *Alchimistul* era subiect de „comentarii confidențiale" (eufemism pentru elogiile torențiale) de trei ori pe zi, în emisiunile lui Carlos Augusto, Renan França și Ronaldo César, în perioada când prezentatorii cei mai populari se aflau în oraș.

Lui și lui Chris le era clar că se aflau în mijlocul unei lupte unde totul își avea valoarea sa: de la expedierea de exemplare cu autografe către marii baroni ai presei braziliene (dintre care numai Silvio Santos, proprietarul postului TV SBT, a mulțumit printr-o telegramă politicoasă) până la activitatea de conferențiar „cu normă întreagă" – cu diferența că, spre deosebire de ceea

ce se obișnuia în aceste cazuri, nu lua nici un ban ca să vorbească în public. Ca un misionar, la orice oră din zi sau din noapte era disponibil și avea pe vârful limbii cele opt teme pe care le oferea la alegere organizatorilor de conferințe: „Drumurile sacre ale Antichității", „Trezirea magilor", „Practicile RAM", „Filozofia și practica tradiției oculte", „Tradiția ezoterică și practicile RAM", „Revenirea ezoterismului", „Magie și putere" și „Modalități de a învăța și a preda". La finalul fiecărei ședințe, participanții aveau ocazia să achiziționeze exemplare cu autograf din *Jurnal* și din *Alchimistul*. Și, după cum se vedea, nu era o problemă să strângă lume pentru a-l asculta. Agenda lui Paulo în această perioadă dovedea că ținuse conferințe atât la instituții renumite, ca Teatrul Național din Brasília sau Facultățile „Cândido Mendes" din Rio, cât și la hoteluri din statul Goiás ori chiar la reședințe particulare, așa cum a fost conferința pe care a ținut-o în apartamentul soacrei cineastului Cacá Diegues din Rio. Gherila dădea totuși rezultate lente, iar roadele ei în vânzarea romanului *Alchimistul* au mai durat până să apară. La șase săptămâni de la lansare, fuseseră vândute câteva mii de exemplare – o minune într-o țară ca Brazilia, e adevărat, dar nu se compara cu performanțele *Jurnalului*, și cu atât mai puțin cu planurile autorului:

Până acum, cartea n-a ajuns încă la 10% din obiectivul stabilit. Cred că această carte depinde de un miracol. Îmi petrec ziua lângă telefon, care nu sună. Dumnezeule! De ce nu sună un jurnalist care să-mi spună că i-a plăcut cartea? Opera mea e mai mare decât maniile, cuvintele, sentimentele mele. Pentru ea mă umilesc, păcătuiesc, aștept, disper.

Cu *Jurnalul unui mag*, pe locuri fruntașe în listele celor mai vândute cărți, și cu *Alchimistul*, care se-ndrepta în aceeași direcție, devenise imposibil să-l ignori pe autor. Spre deosebire de tăcerea care a însoțit publicarea primei cărți, făcută cadou prin marile mijloace de comunicare, lansarea *Alchimistului* avea să fie precedată de materiale pe pagini întregi în principalele ziare din Brazilia. Și, cum *Jurnalul unui mag* fusese total ignorat la publicare, majoritatea presei s-a văzut obligată să-l redescopere după succesul cu *Alchimistul*. Spațiu părea să fie destul, dar nici un jurnalist nu l-a sunat ca să-i spună că i-a plăcut cartea. Ceea ce făcuseră ziarele până atunci erau reportaje despre autor și un rezumat al subiectului cărții. Cei mai modești au reprodus pur și simplu comunicatul de presă difuzat de „Eco".

Jurnalistul și criticul Antônio Gonçalves Filho, în publicația *Folha de S. Paulo*, a fost primul care a publicat un material de critică literară despre o carte a lui Paulo Coelho, pe 9 august 1988. Acesta observa că *Alchimistul* „nu are impactul seducătoarei narațiuni" din *Jurnalul unui mag*, iar singura observație pe care i-o face cărții este că istoria adoptată de autor „a fost folosită deja ca temă într-un număr considerabil de cărți, filme și opere":

> *Riguros vorbind, nu e nici o noutate în această fuziune de legende, care-și pot avea originea în manuscrisele din primele secole ale erei creștine („Parsifal", de exemplu), precum și în textele lui Saint-Exupéry. Se pare că nici „Alchimistul" n-a existat efectiv. La fel ca și în* Parsifal, *eroul epic al lui Coelho este și el un „sărac cu duhul", inocent, în căutarea a ceva capabil să neutralizeze răul din lume. Cultul credinței, restaurarea ordinii, afirmarea diversității în cadrul unei structuri ce tinde să se uniformizeze sunt, desigur, întrebările prezente în* Parsifal *pe care le repetă* Alchimistul. *Până chiar și predestinarea eroului.*

Criticul părea să forțeze uși deschise. Chiar autorul, în prefață, evidențiase asemănările și-și clarificase sursele de inspirație utilizate pentru a-și scrie cartea:

> Alchimistul *este și un text simbolic. Pe parcursul paginilor sale, am transmis cu bună știință tot ceea ce am învățat, am căutat să-i omagiez pe marii scriitori care au reușit să atingă un Limbaj Universal: Hemingway, Blake, Borges (care, de asemenea, a folosit istoria persană în una dintre poveștile sale) și Malba Tahan, printre alții.*

În al doilea semestru din 1988, Paulo se gândea să facă un mare salt în viața sa – să se mute la o editură mai mare și mai profesionistă decât „Eco"–, când a primit de la Jean încă o ordalie: el și Chris trebuiau să petreacă patruzeci de zile în deșertul american Mojave din sudul Californiei. Cu bagajele gata, în ajunul decolării a avut o conversație telefonică descurajantă cu editorul Mandarino, care, deși era încă entuziasmat de *Jurnalul unui mag*, nu credea că *Alchimistul* putea să aibă aceeași performanță. Ideal era să amâne călătoria și să rezolve imediat problema, însă maestrul J. a fost de neînduplecat. Astfel, pe la jumătatea lui septembrie, cei doi realizau exercițiile spirituale ale Sfântului Ignațiu de Loyola pe o căldură necruțătoare de până la

50° Celsius în Mojave. Din această experiență avea să se nască, patru ani mai târziu, cartea *As Valkirias* „Valkiriile" – scrisă cu *k*, și nu cu *q* (*As Valquirias*), pentru a avea unsprezece litere, număr considerat „puternic" de unele curente ezoterice.

La sfârșitul lui octombrie, erau înapoi la Rio. Paulo dorea să rezolve imediat problemele pe care le avea cu „Eco", dar nu avea nici un rost să părăsească micuța editură atâta vreme cât nu știa la ce ușă să bată. Într-o noapte, dispus să uite puțin de aceste probleme, și-a însoțit un prieten la un recital de poezie care avea loc într-un băruleț la modă din zona de sud. În tot acel timp, a avut senzația stranie că cineva din public așezat în spatele său îl privește fix. Abia când s-a terminat serata și luminile s-au aprins, s-a întors și a dat de privirea fixă a unei frumoase fete cu părul negru, spre douăzeci de ani. Aparent, nu exista nici un motiv pentru ca cineva să-l privească în acel fel. Departe de hippy-ul cu păr zburlit care fusese până în urmă cu câțiva ani, la patruzeci și unu de ani Paulo avea părul aproape în totalitate alb, tuns cu grijă, mustață și cioc la fel de scurte și grizonante. Fata era prea frumoasă ca el să nu ia nici o inițiativă. S-a apropiat și a întrebat-o fără ocolișuri:

— Cumva te uitai la mine în timpul recitalului?

Fata i-a zâmbit:

— Da, mă uitam.

— Eu sunt Paulo Coelho.

— Știu. Uite ce am aici în geantă.

A băgat mâna în geanta de piele și a scos de acolo un exemplar ușor uzat din *Jurnalul unui mag*. Paulo urma să-i dea autograf, dar, când a aflat că era exemplarul unei prietene, s-a întors spre ea:

— Cumpără-ți-l pe-al tău și-ți dau autograf.

Rămăsese să se-ntâlnească peste două zile la centenara și eleganta Cofetărie „Colombo", în centrul orașului, după ce-și va fi cumpărat un exemplar special pentru a primi autograf. Dacă alegerea unui loc romantic precum „Colombo" te ducea cu gândul la alte intenții ale scriitorului, nu asta s-a-ntâmplat. În ziua stabilită, a întârziat o jumătate de oră și i-a spus că nu putea să stea mult, fiindcă avea o întâlnire neprevăzută cu editorul său, care tocmai îi confirmase dezinteresul de a continua să publice *Alchimistul*. Pentru a putea să stea de vorbă puțin mai mult, Paulo și fata au plecat pe jos până la „Eco", care se afla la vreo zece străduțe de „Colombo".

Ea era Mônica Rezende Antunes, de douăzeci de ani, singură la părinți, fiica inginerului Jorge Botelho Antunes și a secretarei, Belina Rezende

Antunes – părinți liberali, care îi impuseseră fiicei lor o singură obligație, cea de a urma un curs de balet clasic, pe care l-a abandonat imediat. Elevă conștiincioasă, studiase la cea mai bună școală publică din Rio, Colegiul „Pedro II", iar când l-a cunoscut pe Paulo era studentă la inginerie chimică, la Universitatea de Stat din Rio de Janeiro (UERJ). Nu flirtase foarte mult niciodată și, la fel ca majoritatea fetelor din generația sa, îi plăceau cinematografia, show-urile și discuțiile aprinse în casa prietenilor sau în bărulețele la modă. Participa la un grup de teatru, când l-a cunoscut pe iubitul ei, farmacistul Eduardo Rangel, funcționar la multinaționala farmaceutică „Braun", cu sediul în Germania. Când Mônica și-a adus aminte, mulți ani mai târziu, despre acea vizită împreună cu Paulo la „Eco", amintirea cea mai puternică rămasă în minte era că fusese „îmbrăcată ridicol":

— Închipuie-ți că mergi să discuți contracte cu editorul, având alături de tine o fată cu șort, bluză înflorată și păr de nimfă!

Mônica a ajuns să fie martora momentului în care Mandarino a renunțat să mai editeze adevărata găină cu ouă de aur în care se transformase *Alchimistul*. El nu credea că o carte de ficțiune ca aceea era capabilă să repete succesul unei povestiri personale precum *Jurnalul unui mag*. Deși citise doar *Jurnalul*, Mônica nu înțelegea cum putea cineva să refuze cartea unui autor care produsese un impact atât de mare. Poate pentru a se consola în urma refuzului, Paulo i-a dat o explicație puțin convingătoare pentru adevăratele motive ale lui Ernesto Mandarino: cu o inflație anuală de ordinul a 1 200%, era mai rentabil să pună banii în aplicații financiare decât să editeze cărți care-i produceau riscuri. Cei doi au mai mers puțin împreună, au făcut schimb de numere de telefon și s-au despărțit. Câteva zile mai târziu, când încă nu decisese destinația clară pentru drepturile cărții *Alchimistul*, Paulo a citit într-un articol de ziar că, în acea seară, scriitoarea din sud Lya Luft urma să dea autografe pe cartea sa de poezii *O Lado Fatal*, la cocktailul oferit de editorul său, Paulo Roberto Rocco, la Librăria Argumento din Leblon, punctul de întâlnire al intelectualității din Rio. Trecuse ceva timp de când Paulo nu mai urmărea agilitatea și bunele performanțe de la Editura „Rocco", care, deși avea puțin peste zece ani de existență, prezenta în catalogul său piese de rezistență precum Gore Vidal, Tom Wolfe și Stephen Hawking. La opt seara, când a intrat la Argumento, librăria era plină ochi de lume. S-a furișat printre ospătari și invitați, s-a apropiat de Rocco, pe care-l cunoștea numai din fotografiile din ziare, și a purtat cu el un dialog rapid:

— Bună seara, numele meu este Paulo Coelho și mi-ar plăcea foarte mult să vă cunosc.

— După nume deja te cunosc.

— Voiam să vorbesc cu dumneavoastră despre cărțile mele. Am chiar și o prietenă, Bona, care locuiește în aceeași clădire cu dumneavoastră, și m-am gândit s-o rog să organizeze o cină pentru a ne face cunoștință.

— Nu e nevoie să ceri nimic nimănui. Vino la editură, bem o cafea acolo și stăm de vorbă despre cărțile tale.

Rocco a stabilit întâlnirea peste două zile. Totuși, înainte de a se hotărî, Paulo a recurs la *I Ching* pentru a afla dacă trebuia sau nu să dea *Alchimistul* noii edituri – bineînțeles, dacă „Rocco" se arăta interesată. După cum a înțeles din răspunsul oracolului, cartea trebuia dată dacă noul editor se angaja s-o pună în librării înainte de Crăciun. Era o interpretare cât se poate de convenabilă transmisă de *I Ching*, din moment ce orice autor știe că sărbătoarea Crăciunului este cea mai bună perioadă a anului pentru piața cărților. Când a ieșit din casă pentru a se întâlni cu Rocco, a sunat telefonul: era Mônica, pe care a invitat-o să-l însoțească. Imediat ce a ajuns, s-a simțit bine să vadă că se afla în aceeași sală de așteptare cu scriitorul din sud João Gilberto Noll, de două ori câștigător al Premiului „Jabuti" acordat de Camera Braziliană de Carte și a cărui operă inspirase chiar și filme, precum *Nunca Fomos Tão Felizes* al cineastului Murilo Salles. După o conversație scurtă și plăcută, Paulo a lăsat la „Rocco" un exemplar din *Jurnalul unui mag* și altul din *Alchimistul*. Editorul a considerat destul de ciudată exigența de a publica cartea într-un timp atât de scurt, dar Paulo le-a explicat că era de ajuns să cumpere fotolitografiile de la „Eco", să înlocuiască numele editurii și să pună cartea pe piață. Rocco a rămas să se gândească și a spus că urma să-i răspundă în aceeași săptămână. De fapt, două zile mai târziu l-a sunat, pentru a-l anunța că noul contract era gata de semnat. Rocco avea să publice *Alchimistul*.

25
Odată cu succesul cărții *Brida*, critica iese din ascunziș: începe torturarea publică a lui Paulo Coelho

Refuzat de Mandarino, *Alchimistul* a devenit unul dintre cele mai populare cadouri, nu numai pentru acel an, ci și pentru mai multe Crăciunuri, revelioane, Paști, carnavaluri, posturi și zile de naștere în Brazilia și în peste o sută de țări. Prima ediție lansată de noua editură a dispărut în câteva zile din librării, generând un lucru puțin obișnuit: unul și același autor cu două cărți pe lista de bestselleruri, una la categoria ficțiune, *Alchimistul*, iar cealaltă la nonficțiune, *Jurnalul unui mag*. Iar vânzările la acest titlu nu s-au oprit niciodată. Fenomenul în care s-a transformat cartea în mâinile lui Rocco l-a încurajat pe Paulo să retragă de la „Eco" și *Jurnalul unui mag* și să-l aducă la noua editură și, cum avea nevoie de un pretext pentru schimbare, a început să-i ceară diverse lucruri vechiului editor. Primul dintre ele a fost să încerce să-i protejeze drepturile de autor de coroziunea provocată de teribila inflație de 1 350% pe an: în loc de rate trimestriale (privilegiu pe care puțini autori îl aveau), i-a solicitat lui Mandarino plăți săptămânale, schimbare care a ajuns să fie acceptată, chiar dacă contrazicea practicile pieței. Profitând de infinita răbdare a proprietarului Editurii „Eco" (și de evidentul interes al acestuia de a păstra cartea), Paulo a adăugat imediat două clauze absolut inedite în contractele cu editurile braziliene – corecția monetară zilnică, legată de unul dintre mecanismele existente la acea vreme, și destinarea unui procent din vânzarea brută pentru promovarea cărții:

Articolul 19. Vor fi creditați la dispoziția autorului, în fiecare lună, 3% (trei la sută) din vânzarea angro a exemplarelor, corectate zilnic de BTN fiscal sau orice alt indicator echivalent. Acești bani vor fi utilizați de autor, la alegerea sa exclusivă, prin prezentarea bonurilor fiscale de cheltuieli, pentru promovarea și publicitatea cărții, putând fi folosiți în promoții de orice fel.

Acea situație dintre autor și cei doi editori ai săi părea să trezească un interes special în Mônica Antunes, care-l însoțea de-acum pe Paulo peste tot, oriunde s-ar fi dus el. La începutul lui 1989, tânăra i-a mărturisit, în timpul unei cine la o pizzerie din Leblon, că se gândea să renunțe la facultate (tocmai trecuse în al doilea an la inginerie chimică) și să se mute cu iubitul ei în străinătate. Ochii scriitorului au sclipit, ca și cum ar fi prevăzut deschiderea unei noi uși pentru cariera sa:

— Excelentă idee! De ce nu vă mutați în Spania? Am acolo mai mulți prieteni care te pot ajuta. Poți să-ncerci să-mi vinzi cărțile. Dacă reușești, primești un comision de 15%, la fel ca oricare alt agent literar.

Când a comentat acest subiect cu iubitul ei, a descoperit că firma unde lucra avea o fabrică în Barcelona și, la prima vedere, nu era greu să se transfere acolo – sau, în cel mai rău caz, putea să facă un stagiu plătit timp de câteva luni. În afară de asta, Mônica a aflat imediat că în Barcelona își aveau sediul unele dintre cele mai importante edituri spaniole. În ultima săptămână din mai 1989, Mônica a aterizat în Madrid însoțită de Eduardo. A ajuns foarte nervoasă, din cauza zborului inconfortabil. O treceau fiorii, fiindcă nu vorbea deloc spaniolă și pentru că-i era teamă să nu aibă probleme la vamă din pricina excesului de bagaj și a banilor insuficienți pe care-i avea. Totul a mers însă bine și au reușit să găsească un hotel curat și ieftin în Madrid, unde aveau să rămână până se hotărau exact ce să facă. Cum era prima călătorie a amândurora în Spania, au profitat de primele zile pentru a urma toate recomandările lui Paulo: au fost de trei ori la Muzeul Prado, au parcurs grădina botanică, parcul El Retiro și Palatul Regal, vechiul sediu al monarhiei transformat în muzeu (pe care Mônica l-a considerat „excesiv de luxos"). În duminica Rusaliilor, au însoțit miile de credincioși care traversau orașul de la Puerta del Sol, în inima capitalei, până la catedrala metropolitană, cântând muzică religioasă într-o procesiune emoționantă. „Numai când mă gândesc la asta mi se face pielea de găină", i-a scris ea lui Paulo după câteva zile, într-o scrisoare pe care o semna „o nimfă într-o țară străină". Capitala spaniolă avea toate aceste lucruri bune – și, în plus, avea și *Movida*, care continua cu toate pânzele sus –, însă șederea lor acolo n-a depășit trei săptămâni. În afară de stagiul de la Braun, Eduardo reușise să obțină și un loc de muncă temporar la Fabrica de echipamente chirurgicale „Palex" – ambele se aflau în Barcelona.

În primul an în Spania, Mônica și Eduardo au locuit într-un apartament aflat în Rubí, una dintre multele localități din care este alcătuită regiunea

metropolitană a Barcelonei. La târgurile de carte, parcurgeau standurile adunând cataloage de la edituri și petreceau zile în șir trimițând prin poștă, fiecăreia dintre ele, un mic comunicat de presă prin care ofereau drepturile de autor pentru *Alchimistul* și, în cazul editurilor din alte țări, și pentru *Jurnalul unui mag*. Banii erau totuși puțini și, fiindcă norocul nu le-a surâs, Mônica a fost obligată să ducă greul: a dat ore particulare de engleză și matematică pentru copii, a distribuit pliante publicitare pentru un butic, a fost ospătăriță și și-a mai găsit și timp să facă un curs de modă. Când *Jurnalul unui mag*, reprezentat și tradus de boliviana H. Katia Schumer, a fost publicat de Editura „Martinez Roca" (cu titlul *El Peregrino de Compostela*), Mônica și Eduardo au început să contribuie, modest, la promovarea cărții: mergeau cu metroul și se prefăceau că citesc un exemplar, lăsând coperta la vedere pentru ceilalți pasageri. „Cum eu chiar citeam cu adevărat", a povestit ea într-o scrisoare, „aproape că știam textul pe dinafară."

În timp ce în Spania cuplul bătea apa-n piuă, *Jurnalul unui mag* și *Alchimistul* rămâneau în capul listei cu cărțile cele mai vândute în Brazilia. În ciuda faptului că a acceptat toate exigențele autorului, la finalul lui 1989 Mandarino a primit vizita lui Paulo Rocco, care aducea o veste proastă pentru portofelul său: pentru un avans de 60 000 de dolari (aproape 100 000 de dolari în 2008, sau 175 000 de reali), editura sa tocmai achiziționase drepturile de publicare și pentru *Jurnalul unui mag*. După aproape două decenii, Ernesto Mandarino nu ascunde durerea lăsată de autorul pe care „Eco" a mizat când el încă era un nimeni:

— Edițiile s-au succedat și au trezit lăcomia altor edituri. Când m-a vizitat, Rocco mi-a spus că avea să-l ia pe Paulo Coelho pentru 60 000 de dolari avans. Eu m-am limitat să declar că, dacă asta era dorința lui, nu puteam să fac nimic, fiindcă contractele erau pe ediție. După douăzeci și opt de ediții din *Jurnalul unui mag*, ne-a părăsit. Asta ne-a cauzat o mare durere. O altă mare durere a fost că în interviurile și reportajele în care a apărut nu și-a citat niciodată originea, adică n-a vorbit despre micuța Editură „Eco".

Lăsând deoparte resentimentele, Mandarino recunoaște importanța autorului nu numai pentru piața editorială, ci și pentru literatura braziliană:

— Paulo Coelho a transformat cartea într-un produs popular și de larg consum. A revoluționat piața editorială din Brazilia, care se limita la tiraje ridicole, de trei mii de exemplare. Cu el, piața a crescut. Paulo Coelho a dat demnitate cărții în Brazilia și literaturii noastre în lume.

Pe o piață editorială restrânsă precum cea braziliană, era normal ca marii editori să se intereseze de un autor care, cu doar două titluri, ajunsese la 500 000 de exemplare vândute. În indiferența olimpică a presei, teancuri de cărți ale sale dispăreau din librării și mii de persoane se îngrămădeau în sălile de conferințe din întreaga țară – și n-o făceau doar pentru a asculta veșnicele nimicuri publicitare. Cititorii voiau să împărtășească personal cu autorul experiențele spirituale despre care vorbea în operele sale. Paulo ținea conferințe foarte competitive și nu erau neobișnuite scenele precum cea petrecută în sala de conferințe „Martins Pena", în Brasília, când a fost necesar să se instaleze boxe în afara sălii de 2 000 de locuri pentru cei care întârziaseră. Un interviu al său luat de jurnalista Mara Regea, de la Rádio Nacional de Brasília, a trebuit să fie redifuzat de trei ori, la cererea oamenilor, care voiau să-l audă vorbind timp de o oră și jumătate despre alchimie și misticism. Asta se repeta în toată țara. În Belo Horizonte, sala de 350 de locuri a Băncii de Dezvoltare din Minas Gerais n-a fost suficientă pentru cei aproape o mie de oameni care au venit să-l asculte, obligându-l pe tânărul Afonso Borges, organizatorul evenimentului, să amplaseze televizoare prin diverse locuri ale clădirii, pentru ca nimeni să nu piardă privilegiul de a auzi cuvintele magului.

Când a devenit atentă la acest subiect, presa părea dezorientată și nu știa cum să explice succesul atât de răsunător. Ezitând să evalueze conținutul literar al cărților, ziarele preferau să-l trateze ca pe încă un fenomen de marketing trecător. După părerea unei bune părți dintre jurnaliști, scriitorul Paulo Coelho nu era mai mult decât o modă trecătoare, așa cum fuseseră hula-hop, twist și chiar compozitorul Paulo Coelho și Societatea sa Alternativă. De când *O Globo* îl numise „Castaneda de Copacabana" pe prima pagină a secțiunii culturale, cu doi ani în urmă, presa parcă uitase de el. Abia când titlurile sale au ajuns pe primul loc în listele celor mai vândute cărți, iar ziarul *O Estado de S. Paulo* a susținut că din *Jurnalul* și *Alchimistul* se vânduseră peste jumătate de milion de exemplare, criticii și-au dat seama că doi ani erau prea mult pentru ca acest lucru să fie doar o modă. Bărbatul cu părul albit înainte de vreme, care vorbea despre vise, îngeri și dragoste, părea că venise pentru a rămâne, dar a durat multă vreme până ca presa să-și dea seama de asta. El nu figurează din nou la loc de cinste până în octombrie 1989, când apare pe o pagină întreagă din *Caderno 2*, suplimentul cultural al publicației *O Estado de São Paulo*, care a fost împărțit în două părți. În prima, avea un amplu profil semnat de Thereza Jorge despre cariera autorului ca rocker, pentru a afirma fără echivoc la final: „Dar abia acum, în literatură,

și-a găsit Coelho locul definitiv." Alături de evaluarea care-l consacra, urma, pe aceeași pagină, sub forma unei text de douăzeci de rânduri semnat de Hamilton dos Santos, dovada că opiniile cu privire la munca sa erau împărțite. Acesta a rezumat activitatea lui Paulo drept „o sinteză gelatinoasă de entuziasme care țin de la creștinism până la budism". Așa cum mărturisea chiar autorul, aceea avea să fie „prima lovitură adevărată" pe care o primea de la critică:

— Am paralizat când am citit ce scria. Absolut paralizat. Era ca și cum persoana care scrisese textul m-ar fi avertizat cu privire la prețul faimei.

Până și tabloidul literar lunar *Leia Livros*, publicație condusă de editorul Caio Graco Prado, fiul apreciatului istoric comunist Caio Prado Júnior, se îndoia de cifre. Pe coperta ediției din decembrie 1989, Paulo apărea cu spada în mână, cu părul zbârlit și privirea zen îndreptată spre infinit. Tratamentul pe care l-a primit din partea *Leia Livros* n-a fost totuși cu nimic diferit de abordarea normală adoptată de restul presei. Dintre cele douăsprezece pagini ale reportajului principal, unsprezece erau ocupate de amănunțitul profil al autorului, fără vreo evaluare a lucrărilor sale. Critica propriu-zisă a fost redusă la o rubrică de jumătate de pagină semnată de profesorul Teixeira Coelho, de la Universitatea din São Paulo. Brazilianul mediu – profil pe care se presupune că-l au majoritatea cititorilor cărților *Jurnalul* și *Alchimistul* – putea avea dificultăți în a înțelege dacă Paulo era elogiat sau insultat, atât de complicat era limbajul utilizat de recenzent:

A rămas în urmă timpul în care viziunea, imaginația, care nu sunt raționale (dar au propria lor raționalitate), erau parte integrantă din real și veneau „de sus", era ceva normal. Această obișnuință definea o paradigmă culturală, o modalitate de a gândi și cunoaște lumea. Paradigmă ce a fost lăsată deoparte de noua paradigmă raționalistă a secolului al XVIII-lea. Azi, această paradigmă este cea care apare (temporar) epuizată. Fenomenul Paulo Coelho este un simbol al decadenței acestei paradigme și implică suspectarea raționalismului așa cum îl știm de-a lungul acestor două secole.

[...] *Prefer să recunosc în succesul vânzărilor lui Paulo Coelho primatul imaginației, care își cucerește din ce în ce mai mult drepturile sub diferite forme (religiile, „magia", medicamentele și sexul „alternative", metoda poetică a cunoașterii), cele pe care reflexivitatea ruptă de vechea gândire emblematică a lui Descartes le numește „iraționale".*

[...] În genul lui Paulo Coelho, Lawrence Durrell cu al său „cvintet catar" [Cvintetul din Avignon – *n. ed.*] *e un scriitor mai bun, și Colin Wilson – un autor mai intelectualizat. Dar judecățile de acest fel sunt superflue.*

În timp ce presa își bătea capul să-l înțeleagă, fenomenul nu se oprea din creștere. Într-un rar moment de imprudență verbală – mai ales că era vorba de bani –, Paulo a dezvăluit publicației *Jornal da Tarde* că cele două cărți aduseseră în contul său bancar nici mai mult, nici mai puțin de 250 000 de dolari (410 000 de dolari sau 720 000 de reali în 2008). E posibil să fi fost mai mult. Luând ca adevărate cifrele pe care el și Rocco le-au divulgat, până și calculele cele mai conservatoare arată că, din facturarea totală a 500 000 de exemplare vândute până atunci, cel puțin 350 000 de dolari erau din drepturi de autor. Având două bestselleruri, un editor nou, sute de mii de dolari în plus în patrimoniul său, o carieră internațională ce dădea semne că putea să înceapă cursa, Paulo a fost convocat de Jean pentru a parcurge încă una dintre rutele sacre din care erau alcătuite pelerinajele inițiaților în Ordinul RAM. După Drumul spre Santiago, a făcut o nouă penitență (în cazul său, călătoria în deșertul Mojave), dar continua să-i lipsească ultima și cea de-a treia etapă, Drumul spre Roma. Cea de-a patra era drumul spre moarte. Așa-numitul Drum spre Roma nu trecea dincolo de metaforă, din moment ce putea fi făcut din orice punct al planetei – cu marele avantaj că putea fi parcurs cu mașina. Alegerea sa a căzut asupra ținutului Languedoc de la poalele Pirineilor, în sud-vestul Franței, unde a înflorit, în secolele al XII-lea și al XIII-lea, o sectă creștină numită a catarilor sau a albigenzilor – exterminată într-un mod sălbatic de Sfânta Inchiziție. O altă particularitate a Drumului spre Roma care, după spusele lui Paulo, îi fusese transmisă de Jean era că pelerinul trebuie să-și urmeze mereu visele. Paulo a considerat asta mult prea abstract și i-a cerut mai multe informații, însă răspunsul avea să fie și mai puțin clarificator:

— Dacă la noapte vei visa o stație de autobuz, în ziua următoare să te duci până la stația de autobuz cea mai apropiată. Dacă visezi un pod, următoarea ta oprire va trebui să fie la un pod.

Peste puțin mai mult de două luni, se plimba prin văi, pe munți și de-a lungul râurilor aflate în una dintre cele mai frumoase regiuni din Europa. Pe 15 august, a părăsit Hotelul „D'Anvers", în care fusese cazat în orașul Lourdes, oraș sfânt pentru catolici, și a plecat mai departe spre Foix, Roquefixade, Montségur, Peyrepertuse, Bugarach și zeci de alte sătulețe, care, în majoritatea

cazurilor, nu aveau mai mult de un pumn de case. Cum nu existau restricții în acest sens din partea lui Jean, o porțiune de drum a fost realizată în compania Mônicăi, care și-a scurtat o săptămână din activitățile din Barcelona pentru a-l însoți. În noaptea de 21 august 1989, când a ajuns în orașul Perpignan, Paulo a introdus câteva fise într-un telefon public și a sunat-o pe Chris, în Brazilia, pentru a-i mai trece dorul. La capătul celălalt al firului, soția sa i-a povestit că fostul său partener Raul Seixas murise cu puțin timp în urmă în São Paulo, fiind victima unei vechi pancreatite provocate de alcoolism. S-a întors la mașină și i-a transmis și Mônicăi știrea:

— A murit Raul.

— Raul? Care Raul?

— Cum „care Raul"? Raul Seixas!

Era de înțeles ca ea să nu știe despre cine e vorba. De fapt, când Societatea Alternativă era la apogeu, Mônica avea doar cinci ani. Pentru Paulo, era o pierdere imensă. După mai mulți ani în care nu se văzuseră, el și Raul s-au reîntâlnit cu patru luni înainte, la Rio de Janeiro, în timpul unui show pe care baianul îl făcea pe Canecão și care avea să fie printre ultimele sale spectacole. Nu era vorba de reconciliere, fiindcă nu se certaseră niciodată, ci de încercarea de reapropiere pusă la cale de noul partener al lui Raul, tânărul rocker Marcelo Nova. În timpul spectacolului, Paulo a fost chemat pe scenă și a intonat împreună cu formația refrenul „Trăiască! Trăiască! Trăiască Societatea Alternativă!". După spusele fostului său „sclav", Toninho Buda – care avea să devină inamicul public al lui Paulo –, scriitorul cânta cu mâinile în buzunar, „arătând dispreț, fiindcă fusese pus să intoneze în public mantra unchiului Crowley și trebuia să-și țină degetele încrucișate". Imaginile spectacolului – filmate de un fan amator și puse pe internet mulți ani mai târziu – arată un Raul Seixas tremurând, cu fața buhăită și cu înfățișarea cuiva care fusese devastat de băutură. Ultima lucrare a celor doi a fost LP-ul *Mata Virgem*, înregistrat în îndepărtatul an 1978. În 1982, firma „Eldorado", cu sediul în São Paulo, a încercat să reînvie duoul printr-un nou album, însă foștii parteneri păreau „loviți de «primadonnaită» acută", cum s-a exprimat un redactor din Rio: Paulo locuia în Rio, iar Raul, în São Paulo, și ambii refuzau să facă un drum până la celălalt ca să se apuce de treabă. Cu adevărat solomonică a fost soluția propusă de Roberto Menescal, pus să conducă înregistrarea: întâlnirea urma să aibă loc exact la mijloc de drum între cele două capitale, în Parcul național „Itatiaia". Instalați, într-o duminică, la Hotelul „Simon", Paulo s-a trezit de dimineață și, chiar înainte

să-şi bea cafeaua, a lăsat un bilet pe sub uşa camerei lui Raul: „Îţi stau la dispoziţie ca să începem treaba." Baianul nici măcar n-a apărut. Miercuri, Paulo a fost căutat de proprietarul hotelului, îngrijorat de faptul că Raul a rămas timp de trei zile închis în cameră, bând şi fără să se atingă nici măcar de sendvişurile pe care le cerea prin telefon. Acolo şi atunci a murit nădejdea de a reuni duoul care revoluţionase rockul brazilian.

Sub impactul morţii „inamicului său intim", şi chiar în timp ce parcurgea Drumul spre Roma, şase zile mai târziu, Paulo avea să trăiască ceea ce afirmă că a fost o altă experienţă extrasenzorială. Conducea maşina închiriată spre unul dintre orăşelele din regiune, unde avea să participe la aşa-numitul „ritual al focului", în care invocaţiile sunt făcute la lumina focului. Pe drum, ne asigură el, a simţit lângă el prezenţa nimănui altcuiva – sau nici mai mult, nici mai puţin – decât a îngerului său păzitor. Nu era vorba de cineva care putea fi atins sau auzit, nici măcar de o ectoplasmă, ci de o entitate a cărei prezenţă o putea simţi clar şi cu care comunica numai mental. Din câte îşi aduce aminte, ea, entitatea, a fost cea care a luat iniţiativa şi a avut loc următorul dialog nonverbal:

— Ce doreşti?

Fără să se uite în jur, scriitorul a continuat să conducă vehiculul:

— Vreau ca lucrările mele să fie citite.

— Dar pentru asta va trebui să încasezi o mulţime de lovituri.

— Dar de ce? Doar pentru că vreau să mi se citească lucrările?

— Cărţile tale îţi vor aduce renume, şi atunci vei începe să primeşti foarte mult. Trebuie să te decizi dacă chiar vrei asta.

Înainte să se topească în atmosferă, entitatea i-ar mai fi spus:

— Îţi dau o zi să te gândeşti. Azi, vei visa un anume loc. Şi acolo ne vom întâlni mâine, exact la această oră.

În micuţul hotel în care era cazat, în oraşul Pau, a visat un funicular care ducea pasageri în vârful unui munte foarte înalt. Când s-a trezit, în dimineaţa următoare, a aflat de la recepţie că una dintre atracţiile oraşului era chiar un teleferic, *Funiculaire de Pau*, al cărui punct de plecare se afla la câţiva metri distanţă de hotel, lângă gară. Colina pe care funicularul verde închis cobora grupuri de câte treizeci de turişti la fiecare zece minute nu era chiar de înălţimea celei din vis, dar nu exista nici o îndoială că se afla pe drumul cel bun. Când a-nceput să se-ntunece, la vreo douăzeci şi patru de ore de la apariţia din ziua anterioară, Paulo a trebuit să stea la o scurtă coadă şi, câteva minute mai târziu, ajungea pe o terasă înconjurată de fântâni –

La spectacolul lui Raul Seixas, în Canecão, Paulo apare surprinzător și urcă pe scenă pentru ultima dată cu partenerul său, care moare la câteva luni după aceea.

Fontaine de Vigny, de unde a avut superba panoramă a primelor lumini care se aprindeau în oraș. Scriitorul își aduce aminte cu precizie nu numai de dată – „era 27 septembrie 1989, ziua Sfinților Cosma și Damian" –, ci și de cererea pe care i-a făcut-o entității:

— Vreau ca toate cărțile mele să fie citite. Dar vreau să-mi pot reînnoi cererea peste trei ani. Îmi dai trei ani, iar eu mă voi întoarce aici pe 27 septembrie 1992 și-ți voi spune dacă sunt suficient de bărbat pentru a continua, sau nu.

Când cele șaptezeci de zile interminabile de pelerinaj păreau aproape de sfârșit, într-o noapte, după „ritualul focului", o tânără cu pielea și părul deschise la culoare s-a apropiat de el și a intrat în vorbă. Era Brida O'Fern, o irlandeză de treizeci de ani, care atinsese gradul de Maestru al RAM și, la fel ca și el, parcurgea Drumul spre Roma. Compania Bridei avea să fie un cadou plăcut, care i-a alinat oboseala de la sfârșitul pelerinajului. Deși avea planuri să scrie o carte despre Drumul spre Roma, Paulo a fost atât de încântat de poveștile pe care i le-a spus fata, încât a optat să se inspire doar din irlandeză pentru a-și scrie cea de-a treia carte, care, la fel ca și ea, avea să se numească *Brida*. Descrierea Drumului spre Roma avea să rămână pentru mai târziu.

După ce a îndeplinit ordalia care-i fusese impusă de Jean, scrierea *Bridei* a inaugurat metoda pe care autorul avea s-o adopte în aproape toate cărțile sale de atunci încolo: să mediteze asupra temei ceva timp și, când povestea era suficient de coaptă, să scrie cartea în două săptămâni. Romanul relatează povestea și suferințele tinerei Brida O'Fern, care, la douăzeci și unu de ani, se hotărăște să intre în universul magiei. Descoperirile au început când ea a cunoscut un mag, într-o pădure aflată la o sută cincizeci de kilometri de Dublin, capitala Republicii Irlanda. Ghidată de vrăjitoarea Wicca, avea să-și înceapă drumul și, după ce a urmat toate ritualurile, a devenit în cele din urmă Maestră a ordinului RAM. Chiar din primele pagini, autorul își avertizează cititorii:

> *În cartea* Jurnalul unui mag, *am înlocuit două dintre practicile RAM cu niște exerciții de percepție pe care le-am învățat când făceam teatru. Deși rezultatele erau oarecum aceleași, asta m-a costat o mustrare severă din partea Maestrului meu. „Nu contează dacă există mijloace mai rapide sau mai ușoare, tradiția nu poate fi schimbată niciodată", a spus el. Din această cauză,*

puținele ritualuri descrise în Brida *sunt cele practicate de-a lungul veacurilor în Tradiția Lunii – tradiție ce necesită experiență și practică pentru a putea fi executată. Folosirea ritualurilor de acest fel fără nici un fel de orientare e periculoasă și neindicată, nu e necesară și poate dăuna grav căutării spirituale.*

Entuziasmat de performanțele *Jurnalului* și ale *Alchimistului*, când a aflat că Paulo avea o nouă carte pe punctul de a ieși din cuptor, Rocco a preluat inițiativa și i-a oferit 60 000 de dolari (aproape 100 000 de dolari sau 185 000 de reali în 2008) pentru *Brida*. De această dată, lucrul neobișnuit nu era valoarea oferită, care, deși era mare după standardele braziliene, nu bătea nici un record de piață sau chiar al editurii – cu câteva luni înainte, Rocco plătise 180 000 de dolari pentru drepturile de publicare în Brazilia a romanului *Rugul vanităților* de americanul Tom Wolfe. Ceea ce atrăgea atenția era modul în care Paulo Coelho a propus ca banii să fie împărțiți – model pe care, de altfel, avea să-l adopte aproape la toate negocierile viitoarelor sale lucrări în Brazilia: 20 000 de dolari erau cheltuiți de editură pentru promovare și publicitate; alți 20 000 erau destinați pentru călătoriile pe care trebuia să le facă prin toată Brazilia pentru a promova cartea; și doar 20 000 erau primiți de el ca avans pentru drepturile de autor. Marea bombă avea să fie totuși păstrată în secret de către editură, până în ajunul lansării, în prima săptămână din august 1990: prima ediție a *Bridei* a avut un tiraj de 100 000 de exemplare – număr depășit, dintre autorii brazilieni, doar de Jorge Amado, al cărui roman *Tieta do Agreste* fusese lansat în 1977 cu un tiraj inițial de 120 000 de exemplare.

Dacă îngerul cu care Paulo s-a întâlnit în telefericul din Pau era doar rodul credinței sale, adevărul este că a nimerit-o când a prezis că autorul avea să fie masacrat de critică. Spre deosebire de tratamentul cu lapte și miere pe care presa i-l dedicase în cazul cărților *Jurnalul unui mag* și *Alchimistul*, la lansarea *Bridei* presa părea că vrea să vadă sânge – și în cantitate proporțională cu succesul pe care acele cărți îl aveau la cititori. Profane și, de multe ori, fără pic de respect, principalele vehicule de comunicare din Rio și São Paulo păreau dispuse să nu lase nimic în picioare:

Autorul scrie foarte prost. Nu știe să folosească contragerea, folosește foarte prost pronumele, alege aleatoriu prepozițiile, ignoră lucrurile simple precum diferența dintre verbele „a spune" și „a zice". (Luiz Garcia, O Globo*)*

Din punct de vedere estetic, Brida *este un eșec. Imită plictisitorul model al lui Richard Bach, asezonat cu Carlos Castaneda. Stereotipurile pătrund în cartea lui Paulo Coelho. (Juremir Machado da Silva,* O Estado de S. Paulo*)*

Ceea ce ar trebui el să anunțe cu mai multă galanterie este că aduce ploaia. Fiindcă Paulo Coelho chiar o aduce – în grădina lui. (Eugênio Bucci, Folha de S. Paulo*)*

Alchimistul *face parte dintre cărțile pe care, când le lași, nu mai reușești să le reiei. (Raul Giudicelli,* Jornal do Commercio*)*

Loviturile veneau din toate părțile, nu numai din ziare și reviste. La câteva zile după lansarea *Bridei*, autorul a fost intervievat într-un talk-show popular al televiziunii braziliene, *Jô Soares Onze e Meia*, difuzat prin rețeaua națională de către SBT. Deși erau prieteni și jucaseră împreună în producția porno *Tangarela, a Tanga de Cristal*, prezentatorul a fost luat de valul anti-Paulo Coelho și a deschis emisiunea ținând în mână o listă cu zeci de greșeli pe care le descoperise în cartea *Alchimistul*. Interviul a ajuns să provoace o polemică paralelă. Două zile după aceea, ziarul *O Dia* din Rio a publicat o notă în rubrica lui Artur da Távola – chiar el, fostul său coleg din grupul de lucru de la Philips și unul dintre cei care au scris prefața la *Arquivos do Inferno* – intitulat „Unde-i recunoștința, Jô?":

Acest articol câștigă lumea. Deși nu ne-a acordat recunoștința meritată – din moment ce a intrat în studio ținând în mână un fax cu nota publicată aici despre cele optzeci și șase de greșeli din cartea Alchimistul, *care ne-a fost cerută nouă pentru emisiunea sa de la SBT –, Jô Soares l-a intervievat alaltăieri pe scriitorul Paulo Coelho, criticând greșelile lăsate de Editura „Rocco".*
Magul a justificat neglijența editurii, afirmând că toate greșelile au fost făcute dinadins. „Sunt coduri", a spus Paulo Coelho. „Dacă n-ar fi fost, s-ar fi corectat în edițiile următoare." Jô a vrut atunci să știe cum se folosește verbul haviam, *greșeală întâlnită de șaisprezece ori în carte. Iar autorul: „Am scris* haviam *«se afla» (dune, stele etc.), pentru că așa e obiceiul să se spună,* haviam *«se afla»."*
Obicei unde? În Mozambic?

Îi mai rămânea totuși încă un firicel de speranță că cineva din presă îi va citi cărțile fără prejudecăți, cu aceiași ochi cu care mii de persoane îi căutau

prin librăriile din toată țara unul sau altul dintre cele trei bestselleruri. Și dacă acel cineva avea să fie de la revista *Veja*, cea mai frumoasă și mai influentă publicație săptămânală braziliană, care hotărâse să-i dedice coperta în ediția următoare? După ce a acordat un lung interviu și a pozat, scriitorul a așteptat neliniștit dimineața de duminică, ziua când revista ajungea la standurile din Rio. Prima surpriză a fost să vadă coperta, unde-și închipuia că-și va găsi poza, dar pe care se afla un mare bol de cristal sub titlul *Mareea misticismului*. A răsfoit revista rapid, până când a dat de reportajul intitulat *Magul la înălțimi*, ilustrat cu o poză a sa în pelerină neagră, cu tenișii și toiag în mână. S-a pus pe citit în diagonală, arzând de curiozitate, dar nici măcar n-a trebuit să treacă mai departe de cel de-al zecelea rând ca să înțeleagă că jurnalistul (reportajul nu era semnat) trăgea cu gloanțe de mare calibru: atât *Brida*, cât și *Jurnalul* și *Alchimistul* erau clasificate ca niște „cărți cu povești metafizice prost povestite, scăldate într-un misticism difuz". În cele șase pagini care urmau, împușcăturile continuau cu aceeași intensitate, rare fiind paragrafele în care să nu existe critici, batjocură, ironii:

[...] *superstiții idioate...*
[...] *nimeni nu știe să spună cu exactitate unde se termină convingerea adevărată și unde începe farsa...*
[...] *încă un surfer în imensul val al misticismului lucrativ...*
[...] *a încasat 20 000 de dolari ca avans pentru a comite* Brida, *și deja se gândește cum să-și ia banii pe conferințe...*
[...] *cu siguranță cea mai proastă dintre cărțile sale...*
[...] *ficțiune mediocră...*

Nu i-a fost cruțată nici măcar credința. Referindu-se la ordinul religios din care făcea parte, *Veja* afirma că *Regnum Agnus Mundi* nu era nimic altceva decât un grup de „cuvinte în latină, la întâmplare, care puteau fi traduse aproximativ ca «Regatul Mielului Lumii»". Din nenumăratele ore ale interviului pe care-l dăduse, doar o frază a fost folosită integral. Când a fost întrebat care era motivul unui succes atât de mare, el i-a răspuns:

— Este un dar divin.

La *Veja*, scriitorul a reacționat cu o adresă de câteva cuvinte: „Aș dori să fac doar o corecție la reportajul *Magul la înălțimi*. Nu doresc să-mi iau banii pe conferințele pe care le țin pentru marele public. Restul n-a fost o

surpriză: noi toți suntem foarte proști, iar voi foarte inteligenți." Jurnalistului Luiz Garcia, de la *O Globo*, i-a trimis un text lung, publicat pe jumătate de pagină de ziar, cu titlul *Sunt farfuria zburătoare a literaturii*, în care, pentru prima dată, Paulo reclama modul în care fusese tratat de presă:

În momentul de față, eu sunt farfuria zburătoare a literaturii – fie că vă plac sau nu forma, culorile și membrii grupului. Atunci, puteți să mă priviți cu teamă, dar nu cu atâta agresivitate. De trei ani îmi cumpără publicul cărțile, în cantități din ce în ce mai mari, iar eu nu puteam să păcălesc atâta lume, din toate categoriile de vârstă și din toate clasele sociale, în același timp. Tot ceea ce am făcut a fost să încerc să-mi arăt adevărul și lucrurile în care cred cu sinceritate – deși nici măcar de asta nu m-a scutit critica.

Autorul criticii i-a răspuns pe aceeași pagină, la finalul căreia adoptă un ton la fel de abraziv ca și cel din textul anterior:

Resemnat cu faptul că va continua, cum spune în stilul mult prea inconfundabil, să „ducă lupta bună", îl sfătuiesc doar să nu insiste pe teza că a scrie cu simplitate și a scrie prost sunt același lucru. Asta nu-l favorizează.

Cifrele arată totuși că mottoul lui Nelson Rodrigues era valabil și pentru lumea cărților: spre norocul autorului, critica părea incapabilă să influențeze într-o cât de mică măsură negativ vânzările. În timp ce jurnaliștii, cu lupa în mână, căutau verbe greșite, acorduri dubioase și virgule utilizate greșit, cititorii nu se opreau din cumpărat cartea. La o săptămână după ce a fost scoasă pe piață, *Brida* era pe primul loc în toată țara, atribuindu-i autorului un nou record, cel de a avea trei cărți pe listele bestsellerurilor naționale în același timp. Fenomenul de masă în care s-a transformat Paulo Coelho a obligat persoane publice, intelectuali și artiști să aibă părerea formată despre el, fapt ce apărea în majoritatea interviurilor. În mod curios, spre deosebire de unanimitatea criticii, lumea personalităților părea împărțită în fața noii minuni a literelor naționale, judecând după declarațiile culese din ziarele și revistele de la acea vreme:

E un geniu. Ne învață că iluminarea nu se află în lucrurile complicate. (Regina Casé, actriță)

Cine? Paulo Coelho? Nu, n-am citit niciodată nimic de el. Dar asta nu pentru că nu m-ar interesa, nu. E doar pentru că sunt de mult timp în afara realității. (Olgária Matos, profesoară de filozofie la Universitatea din São Paulo)
Alchimistul *e povestea fiecăruia dintre noi în parte. Am fost iluminat de această carte, care m-a prins atât de tare, încât am recomandat-o și familiei mele.* (Eduardo Suplicy, economist și om politic)
Am citit și s-a făcut lumină. Narațiunea explorează intuiția și curge firesc ca un râu. (Nelson Motta, compozitor)
Cele două cărți m-au iluminat. Am înțeles în ele lucruri foarte greu de explicat. (Técio Lins e Silva, avocat și om politic)
Am citit deja Jurnalul unui mag, *dar prefer versurile pe care le scria când era în parteneriat cu Raul Seixas.* (Cacá Rosset, regizor de teatru)
Totul este extraordinar de iluminator. El vorbește cu misterul. (Cacá Diegues, cineast)

În ciuda aciditătii criticii, la un an după ce a fost lansată, *Brida* realizase cincizeci și opt de continuări de tiraj și rămânea în capul tuturor listelor cu o vânzare care, însumată cu cea a cărților anterioare, se apropia de primul milion de exemplare, rezultat pe care foarte puțini autori brazilieni au reușit să-l atingă până atunci. Stimulat de succes, Paulo se pregătea să pună în librării, în 1991, o „bombă" în domeniul nonficțiunii: o carte cu caracter autobiografic, care dezvăluia detaliat ce însemnase aventura sa cu Raul Seixas în lumea magiei negre și a satanismului – incluzând, bineînțeles, „noaptea neagră", când a crezut că se confruntă cu Diavolul. Spre deosebire de ceea ce făcuse în cărțile sale anterioare – adică să-i dea lui Chris originalele să le citească abia după ce a pus punctul final –, de această dată i-a dat soției sale fiecare capitol care era gata. În timp ce Paulo își petrecea zilele aplecat asupra micutului computer Toshiba 1100, ea era foarte încântată de lectură. Cu toate acestea, când se afla aproape de pagina 600, a primit o avertizare dură din partea lui Chris:

— Paulo, nu mai scrie această carte!

— Poftim?

— Îmi place foarte mult. Problema e că toată e despre Rău. Știu că Răul e fascinant, dar nu poți continua să scrii asta.

El a tot încercat – „cu argumente și apoi lovind tot ce era în jurul meu" – să-i schimbe acea idee nebunească:

— M-ai înnebunit, Chris! Puteai măcar să-mi fi spus asta la pagina zece, nu la șase sute!

— Atunci îți voi spune motivul îngrijorării mele: m-am uitat la Sfânta Fecioară Aparecida*, și ea mi-a spus că nu poți scrie această carte.

După multe discuții, a prevalat, așa cum se-ntâmpla de obicei, punctul de vedere al lui Chris. Când a decis că acea lucrare blestemată avea să moară nepublicată, Paulo a imprimat o versiune a cărții și a șters din calculator toate urmele a ceea ce scrisese. A stabilit un prânz cu editorul Paulo Rocco la elegantul restaurant portughez Antiquarius, din Leblon, și i-a pus pe masă teancul de hârtie de zece centimetri grosime:

— Aici este originalul noii cărți. Deschide la o pagină la-ntâmplare.

Deși Rocco, tot din superstiție, nu citise niciodată originalele lui Paulo înainte să le trimită la tehnoredactare, în acest caz era vorba de o carte prezentată cu atâta ceremonial, încât editorul a făcut ceea ce i-a sugerat autorul. A deschis aleatoriu pachetul de foi, a citit o pagină la întâmplare și, când a terminat, l-a auzit pe Paulo spunând:

— În afară de mine și de Christina, tu ai fost singura persoană care a citit o parte din această carte, fiindcă acum o voi distruge. Pentru că nu vreau ca energia negativă să se transforme în foc, n-o să-i cer ospătarului să dea foc acestui original. Textul a fost deja șters din calculatorul meu.

După prânz, Paulo s-a dus singur pe plaja din Leblon, în căutarea unui loc unde să poată îngropa cartea pentru totdeauna. Când a văzut o autobasculantă adunând conținutul pubelelor de gunoi de la clădirile situate pe malul oceanului, s-a apropiat și a aruncat pachetul cu originalul în cupă și, în câteva minute, l-a mutilat complet, punând capăt cărții care nu avea să fie citită niciodată.

* Aluzie la sfânta patroană de culoare a Braziliei (*n. ed.*).

26
Febra prezisă de Mônica trece dincolo de ocean și-i cuprinde pe cititorii din Franța, Australia și Statele Unite

Când a distrus, într-un camion de gunoi, originalul încărcat cu atâtea energii negative, e posibil ca Paulo să fi scăpat de supărări metafizice viitoare. Însuși faptul că a aruncat o carte care era aproape gata a pus o nouă problemă pentru el și pentru editură: ce să lanseze în 1991, pentru a nu pierde ritmul impus de succesul fenomenal al celor trei bestselleruri anterioare? Cât timp se decidea, Paulo i-a sugerat lui Rocco să traducă și să adapteze în portugheză o cărticică, puțin mai mare decât un opuscul, ce conținea o predică rostită în Anglia, în 1890, de tânărul misionar protestant Henry Drummond. Era vorba de *The Greatest Thing in the World*, predică bazată pe Scrisoarea Sfântului Pavel către Corinteni, în care autorul ține un discurs despre virtuțile răbdării, bunătății, smereniei, generozității, blândeții, dăruirii, toleranței, inocenței ca manifestări „ale darului suprem care a fost dat omenirii: iubirea". Rebotezată cu titlul *O Dom Supremo*, ediția braziliană părea să nu aibă pretenția de a fi decât o carte de nici o sută de pagini, ce conținea o predică înzestrată cu harul de a se adresa inimilor simțitoare. Deși a fost practic ignorat de presă și pus pe piață fără nici un răsunet, în câteva săptămâni *O Dom Supremo* avea să intre și ea în listele celor mai vândute cărți, în care-și aveau locurile bine stabilite *Jurnalul unui mag*, *Alchimistul* și *Brida*.

Cu toate acestea, succesul nu pare să-l fi mulțumit pe autor. Până la urmă, aceea nu era lucrarea sa, ci o traducere lansată pentru a ocupa un spațiu lăsat de amintirile renegate ale perioadei sale sataniste. În căutare de temă pentru noul roman, Paulo a ajuns să se hotărască asupra unei povești care era pregătită din 1988, aventura trăită cu Chris în Statele Unite. Sarcina care-i fusese încredințată atunci de Jean, spune Paulo, era necesară: el și soția sa trebuiau să se supună unei perioade spirituale de patruzeci de zile în deșertul Mojave, unul dintre cele mai mari parcuri naționale americane. Având aproape 60 de mii

de kilometri pătrați – zonă puțin mai mică decât teritoriul Lituaniei –, deșertul este cunoscut pentru climatul său ostil și pentru formațiunile geologice unice, precum Valea Morții, ale cărei râuri și lacuri dispar timp de jumătate de an, lăsând la vedere albiile uscate și acoperite de sare. Pentru a îndeplini ordalia impusă de Maestru – să-și găsească îngerul păzitor –, scriitorul trebuia să se ajute de un ghid în acea imensitate de nisip care se întinde prin statele California, Nevada, Utah și Arizona. Cel indicat de Jean era o persoană în carne și oase și cu nume propriu dintr-un singur cuvânt: Took.

Obligat să amâne soluționarea problemelor cu editorul Ernesto Mandarino de la „Eco", la 5 septembrie 1988 cuplul a aterizat pe aeroportul din Los Angeles, în California, iar, de acolo, cu o mașină închiriată, a plecat, într-o călătorie spre sud, în direcția mării Salton, un lac cu apă sărată de cincizeci de kilometri lungime și douăzeci lățime. După ore întregi de condus, au dat de una din acele benzinării semiabandonate și atât de comune în filmele despre Vestul american. „Mai avem mult până ajungem în deșert?", a întrebat-o el pe fata care servea la benzinărie. Ea i-a răspuns că nu, că se aflau la aproape treizeci de kilometri de orășelul Borrego Springs, la intrarea în deșert, și i-a dat câteva sfaturi importante: să nu dea drumul la aerul condiționat când mașina e oprită, pentru a evita supraîncălzirea motorului, să pună patru galoane de apă în portbagaj și să nu părăsească vehiculul dacă se întâmpla ceva neprevăzut. Paulo s-a speriat când a aflat că deșertul era atât de aproape:

— În jurul meu, clima era blândă, iar vegetația era de un verde luxuriant. Mi-a venit greu să cred că în cincisprezece minute de călătorie totul avea să se schimbe radical, dar asta s-a întâmplat: așa am traversat un lanț muntos, drumul a-nceput să coboare și au apărut în fața noastră liniștea și imensitatea deșertului Mojave.

În timpul celor patruzeci de zile în care aveau să rămână în camping sau, când se putea, cazați la hoteluri, Paulo și Chris au conviețuit cu vestigiile istorice care fac parte din legenda deșertului: mine de aur abandonate, resturi de mașini ale exploratorilor, acoperite de praf, orașe-fantomă, pustnici care voiau să stea departe de lume și de oameni, comunități de hipioți care petreceau ziua în meditație tăcută. În afară de acestea, singurele ființe cu care se întâlneau era așa-numita „vecinătate din Mojave": șerpi cu clopoței, iepuri și coioți, animale care, pentru a supraviețui în condițiile de căldură de acolo, își făceau apariția doar noaptea.

Primele două săptămâni din perioada de patruzeci de zile trebuiau să fie petrecute în tăcere absolută, nefiindu-le permis să schimbe nici măcar

un salut de „bună dimineața". Această perioadă avea să fie în întregime dedicată exercițiilor spirituale către Sfântul Ignațiu de Loyola. Aprobate de Vatican în 1548, exercițiile spirituale sunt rodul experienței personale a fondatorului Companiei lui Isus. Nu este vorba, conform credinței catolice, de o spiritualitate care trebuia învățată sau trecută prin intelect, ci experimentată. „Prin experiență, misterul lui Dumnezeu va fi revelat fiecărei persoane, într-un mod singular și individual", explică manualele editate de iezuiți, „iar aceasta e revelația care va trebui să-ți transforme viața." Marele obiectiv al Sfântului Ignațiu era ca fiecare practicant să devină un contemplator în acțiune, „ceea ce înseamnă să vezi în totul și în toate chipul lui Dumnezeu, prezența Sfintei Treimi, construind și reconstruind lumea". Și doar asta au făcut Paulo și Chris în primele zile: rugăciuni și meditații de căutare a lui Dumnezeu. Într-o noapte, la o săptămână după ce ajunseseră acolo, cufundați în acea atmosferă de spiritualitate, așezați pe o dună și sub un cer împânzit de milioane și milioane de stele, o primă bubuitură a rupt pacea și liniștea, urmată imediat de cea de-a doua și de încă una, iar apoi de încă una. Zgomotul asurzitor venea din cer și era generat de explozia unor imense bile de foc care se desprindeau în mii de fragmente colorate, iluminând tot deșertul preț de mai multe clipe. A fost nevoie de câteva secunde totuși pentru a se convinge că nu era vorba de Armagedon, așa cum își amintea Paulo mulți ani mai târziu:

— Speriați, am văzut lumini strălucitoare care cădeau încet, lăsând deșertul iluminat ca și cum ar fi fost zi. Dintr-odată, am început să auzim bubuituri în jurul nostru: erau avioane militare care depășeau bariera sunetului. Luminați de acea lumină fantasmagorică, lansau bombe incendiare la orizont. Abia în ziua următoare am aflat că deșertul e folosit pentru exerciții de război. A fost ceva înfiorător.

Odată încheiate cele două săptămâni inițiale de practici spirituale și respectând instrucțiunile transmise de Jean, Paulo a ajuns, până la urmă, la vechiul trailer, parcat în permanență în apropiere de Borrego Springs, unde locuia Took. Au fost surprinși amândoi să vadă că puternicul paranormal la care se referea Jean nu era decât un băiat de douăzeci de ani. Orientat de tânărul mag, Paulo avea să treacă prin zeci de orășele la frontiera Statelor Unite cu Mexicul, până când au dat peste un grup cunoscut în regiune ca „Valkiriile". Era vorba de opt femei foarte frumoase, care umblau prin orașele din Mojave îmbrăcate cu haine de piele neagră, conduceau motociclete puternice și o aveau în frunte pe cea mai mare dintre ele, o fostă directoare de la Chase

Paulo și Christina în timpul pelerinajului
prin deșertul Mojave, în Statele Unite.
Jos, locul unde a cimentat icoana Sfintei Fecioare,
furată ulterior.

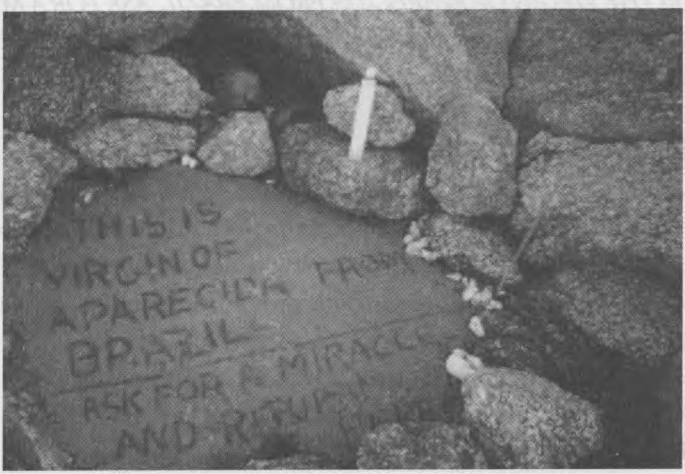

Manhattan Bank. La fel ca și Paulo și Took, Valhalla, șefa grupului, era și ea inițiată în Ordinul RAM, iar, în urma întâlnirii cu ea, Paulo, în cea de-a treizeci și opta zi a ședерii acolo – și, de data aceasta, fără să fie însoțit de Chris –, a dat peste un fluture albastru și a auzit o voce care, povestește el, i s-a adresat. Scriitorul ne asigură că și-a văzut îngerul – sau, cel puțin, materializarea unei părți din el, un braț strălucind în lumina soarelui –, dictându-i cuvinte biblice pe care Paulo le-a transcris, tremurând înfricoșat, pe o bucată de hârtie.

Cuprins de emoție, abia aștepta să-i povestească lui Chris ce-i fusese dat să trăiască și să-i spună că „era mai ușor să vezi îngerul decât să stai de vorbă cu el":

— Era de-ajuns să crezi că îngerii există, era de-ajuns să ai nevoie de îngeri. Și ei se arătau, sclipitori precum razele soarelui de dimineață.

Pentru a sărbători întâmplarea, înainte de a încheia călătoria, însoțit de Chris și Took, Paulo a intrat prin deșert până a ajuns la un loc cunoscut drept Glorieta Canyon. Când cei trei au înaintat printr-o zonă inospitalieră și plină de pietre, scriitorul s-a oprit în fața unei mici grote. Imediat, a scos din portbagaj punga cu ciment, cea cu nisip și un bidon cu apă și a început să pregătească mortarul. Când a simțit că acesta a devenit consistent, a acoperit baza grotei cu acel material și, înainte ca amestecul să înceapă să se întărească, a fixat în el, în partea de jos, o mică icoană a Sfintei Fecioare Aparecida, patroana de culoare a Braziliei, pe care o adusese în bagaj. La picioarele icoanei, a scris în cimentul încă moale următoarele cuvinte:

THIS IS THE VIRGIN OF APARECIDA FROM BRAZIL. ASK FOR A MIRACLE AND RETURN HERE. „Aceasta este Sfânta Fecioară Aparecida din Brazilia. Cereți o minune și întoarceți-vă aici."

A aprins o lumânare, a făcut repede o rugăciune și a plecat. Întors în Brazilia, vreme de trei ani Paulo avea să-și aducă aminte de întâmplările din Mojave. Abia la sfârșitul lui 1991, când a simțit că originalul manuscrisului distrus în autobasculanta de gunoi avea nevoie de un înlocuitor, s-a hotărât să scrie *Valkiriile*. Conform notițelor din programul său de editare de texte din calculator, primele cuvinte ale cărții au fost scrise la ora 23.30 la data de 6 ianuarie 1992, într-o zi de luni. La capătul a șaptesprezece zile neîntrerupte de muncă, așa cum îi devenise obiceiul, a scris fraza finală din cea de-a 239-a și ultima pagină a lucrării:

[...] *Și abia atunci vom fi capabili să înțelegem stelele, îngerii și minunile.*

Pe 21 aprilie, când cartea trecuse prin întregul proces tehnologic și era gata să fie tipărită, Paulo a trimis din apartamentul său din Rio un fax la Editura „Rocco", informând că Jean nu sugera, ci „poruncea" și „cerea" schimbări în original:

Stimate Rocco,
Am primit acum o jumătate de oră un telefon de la J. (Maestrul), care mi-a cerut să elimin (sau să modific) două pagini din carte. Aceste pagini se află la jumătatea cărții și se referă la o scenă numită „Ritualul care răstoarnă ritualurile". El spune că în această scenă nu trebuie deloc să relatez lucrurile așa cum s-au întâmplat – ci trebuie să folosesc un limbaj alegoric sau să întrerup nararea ritualului înainte de a ajunge la partea interzisă. M-am hotărât să optez pentru cea de-a doua variantă, dar va fi nevoie de niște ajustări de ordin literar. Voi face modificarea în această zi de sărbătoare, dar am fost nerăbdător să vă comunic imediat. În aceste condiții, poți aranja să ridici miercuri:
– modificarea cerută de Maestrul meu;
– noua „Nota a autorului".
Dacă nu voi reuși să scriu, trimit din nou fax, dar, cum Maestrul meu mi-a spus că trebuie să intru imediat în contact cu editura, fac asta (deși știu că azi e sărbătoare).
Paulo Coelho

În afară de Jean, de autor și de Paulo Rocco, nimeni nu avea să afle niciodată ce conțineau fragmentele cenzurate. Suprimarea, oricum, se pare că n-a compromis performanța *Valkiriilor* față de cititori. În mai puțin de douăzeci și patru de ore după ce au fost lansate, în august 1992, cele 120 000 de exemplare din tirajul inițial s-au înjumătățit: exact așa, aproape 60 000 de cărți au dispărut de pe rafturile librăriilor chiar în ziua lansării. Cincisprezece zile mai târziu, *Alchimistul* părăsea primul loc din lista celor mai vândute cărți, pe care-l ocupase vreme de o sută cincizeci și nouă de săptămâni consecutive, pentru a face loc *Valkiriilor*. Autorul răsturna un record după altul. Cu *Valkiriile*, Paulo a devenit primul autor brazilian care avea nici mai mult, nici mai puțin de cinci cărți pe listele de bestselleruri. În afară de cartea abia lansată, se mai aflau *Alchimistul* (o sută cincizeci și nouă de

săptămâni), *Brida* (o sută șase), *Jurnalul unui mag* (șaizeci și opt) și *O Dom Supremo* (nouăsprezece) – cifră care a fost depășită numai de americanul Sidney Sheldon, unul dintre cei mai de succes autori din lume, care a ajuns să aibă șase cărți pe listele din Statele Unite (mulți ani mai târziu, în 2003, Paulo avea să preia sceptrul din mâinile autorului volumului *The Naked Face*, care a avut șapte cărți pe lista *Knijnoe Obozrenie*, un influent săptămânal literar moscovit – și, șase luni mai târziu, a repetat fapta în lista din *Sunday Newspaper*, publicat în București, România).

Aspectul care a mai atras atenția presei, după primul impact al vânzării noii cărți, n-a fost conținutul său, ci detaliile contractului autorului cu „Rocco". Un ziar afirma că Paulo primea 15% din prețul pe exemplar (față de 10% stabiliți în general), altul dezvăluia că avea dreptul la un bonus de 400 000 de dolari când vânzările aveau să ajungă spre 600 000 de exemplare. Un al treilea făcea speculații privind cheltuielile cu publicitatea ale editurii și informa că, pentru a se proteja de inflație, autorul cerea rate bilunare. *Jornal do Brasil* a asigurat că, urmărind succesul *Valkiriilor*, piața avea să fie „inundată de produse din plastic cu inscripția «eu cred în îngeri», afișe care anunțau că «îngerii se află printre noi» și replici din ceramică ale autorului, cu cioc și toate celelalte, în afară de cele șase sute de cămăși ale brandului Company imprimate cu arhanghelul Mihail". O ziaristă din Rio de Janeiro a lansat știrea că autorul refuzase suma de 45 000 de dolari pentru a apărea într-un anunț de asigurări în care spunea doar o frază: „Eu cred în viața de după moarte, dar, pentru orice eventualitate, faceți asigurare." Din toate acestea, ceea ce părea chiar o noutate a fost că, de atunci, Paulo a început să intervină și în prețul de vânzare al cărții – zonă în care, în general, autorii nu se implică. Preocupat să-și mențină operele accesibile pentru cei cu putere de cumpărare mai mică, autorul a început să stabilească contractual plafonul pentru prețul cărților sale – care, în cazul *Valkiriilor*, era de unsprezece dolari (echivalentul a șaisprezece dolari sau treizeci de reali în 2008).

După ce le-a trecut curiozitatea inițială față de numere, recorduri și cifre, criticile au început să răsară. Și au venit în același stil în care fuseseră formulate și în cazul cărților anterioare. „Mediocritatea literară din *Valkiriile* ajunge să aibă un efect pozitiv. Putea fi o carte nebunească, dar, mai presus de toate, insipidă. Astfel, a devenit mai ușor de citit" (*Folha de S. Paulo*). „Din punctul de vedere al literaturii, înțeleasă acolo ca arta de a scrie, *Valkiriile* arată în doze generoase aceeași calitate a cărților anterioare ale lui Coelho: adică nici una" (*Veja*). „Cărțile lui Paulo Coelho – iar *Valkiriile* nu fac excepție – nu

primează prin virtuozitate stilistică. În afară de linia intrigii, fraze grosolan construite ce par scoase dintr-o compunere școlară" (*O Estado de S. Paulo*).

Printre rafalele criticii, ziarele difuzaseră totuși discret știrea că Ministerul Educației din Rio de Janeiro dorea să folosească operele lui Paulo Coelho ca modalitate de a inculca elevilor obiceiul de a citi. Cele două reacții la această idee, ambele publicate în *Jornal do Brasil*, păreau chiar și mai aspre decât cuvintele criticilor. În prima dintre ele, intitulată *Imbecilități*, ziaristul Roberto Marinho de Azevedo se arăta stupefiat de informație și acuza ministerul că „îi alimenta pe acești inocenți cu misticism de mâna a opta, scris într-o portugheză neîngrijită". Mai rea decât textul era ilustrația care însoțea articolul, caricatura unui elev cu urechi de măgar și ținând în mână un exemplar din *Jurnalul unui mag*. Și asta nu era totul: în editorialul său săptămânal din același *Jornal do Brasil*, conservatorul și respectatul călugăr benedictin Marcos Barbosa, poet, traducător și membru al Academiei Braziliene de Litere, identifica în spatele acelor lucruri amprenta clerului progresist:

> *Anumite colegii adoptă cărțile lui Paulo Coelho, sau chiar pornografiile lui, fiindcă sunt mai interesante pentru elevi decât Machado de Assis sau Raul Pompeia. Teologii „avansați" care lasă îngerii deoparte, în ciuda avertizărilor lui Paul VI din* Crezul Poporului lui Dumnezeu, *trebuie să fie surprinși de atuul adunat de scriitorul mag, a cărui soție e vizitată de Îngeri și Valkirii...*

Cu patru cărți publicate și devenit unul dintre cele mai mari succese literare din toate timpurile din Brazilia, Paulo putea să numere pe degetele de la o mână criticile pozitive publicate în țara sa despre oricare dintre acestea. Incapabili să ofere cititorilor o explicație pentru fenomenul că un autor pe care-l considerau mediocru avea atâta succes, mijloacele de comunicare căutau răspunsuri la această conjunctură. Unii preferau să atribuie numai publicității succesivele recorduri pe care autorul le-a doborât – dar asta lăsa în continuare o întrebare în aer: dacă era atât de simplu, de ce restul scriitorilor și editorilor nu adoptau aceeași rețetă? Când a trecut prin Brazilia, înainte de lansarea *Valkiriilor*, Mônica Antunes a fost căutată de *Jornal do Brasil* cu eterna întrebare: cui îi atribui succesul lui Paulo Coelho? Îmbrăcată cu un blazer elegant *pied-de-poule* – poate mult prea auster pentru cineva cu un aer încă adolescent, ca ea –, agenta a replicat cu o frază profetică:

— Ceea ce vedem acum e doar începutul unei febre.

Un alt argument care era de obicei folosit pentru a explica un asemenea succes – slabul nivel cultural al brazilienilor, puțin obișnuiți cu lectura –

avea să fie demolat odată cu intrarea cărților lui Paulo pe două dintre cele mai emblematice piețe editoriale, cea americană și cea franceză. Editarea în Statele Unite a început la finalul lui 1990. Paulo era cazat la Hotelul „Holiday Inn" din Campinas, oraș situat la o sută de kilometri de São Paulo, pregătindu-se pentru o dezbatere cu studenții de la Universitatea de Stat din Campinas (Unicamp) despre *Brida*, când a sunat telefonul. La celălalt capăt al firului, era Alan Clarke, de cincizeci de ani, proprietarul „Gentleman's Farmer", un mic hotel cu cinci camere de tipul *bed and breakfast* în orășelul West Barnstable, din statul american Massachusetts. Vorbind portugheză fluent, Clarke i-a explicat că, în orele libere, era traducător autorizat și a lucrat câțiva ani în Brazilia ca director al multinaționalei International Telephone & Telegraph, ITT, care a dominat telecomunicațiile într-o bună parte a lumii până la sfârșitul anilor '80. Citise și-i plăcuse *Jurnalul unui mag* și se oferise să-l traducă în engleză. Paulo știa că piața americană putea fi o trambulină pentru restul planetei, dar n-a fost entuziasmat de idee:

— Îți mulțumesc pentru interes, dar ceea ce doresc eu este un editor în Statele Unite, nu un traducător.

Clarke n-a fost descurajat:

— Atunci pot să-ncerc să caut un editor pentru această carte?

Știind că, de fapt, conversația nu avea să aibă nici un rezultat, Paulo a acceptat. Fără să fi lucrat vreodată cu o operă literară, Alan Clarke a tradus cele 240 de pagini ale *Jurnalului unui mag* și a ieșit pe piață cu traducerea în engleză sub braț. Abia după ce a parcurs un interminabil calvar și a auzit de douăzeci și două de ori cuvântul „nu" a dat de cineva interesat. A meritat tot efortul, fiindcă editura nu era nimeni alta decât HarperCollins, la acea vreme cea mai mare din Statele Unite. Abia în 1992, când Paulo lansa *Valkiriile* în Brazilia, cartea a fost editată sub titlul *The Diary of a Magician* (mult timp după aceea, titlul avea să fie schimbat în *The Pilgrimage* „Pelerinajul"). Au trecut zile și săptămâni și s-a văzut din capul locului că *The Diary* n-avea să fie o bombă editorială. „De fapt, cartea pur și simplu n-a fost observată", își aduce aminte autorul însuși. „N-a fost prezentată în presă și a fost, practic, ignorată de critică."

Cu toate acestea, insuccesul nu l-a descurajat pe agentul-traducător. La câteva luni de la lansare, Clarke a dus la editorii de la Harper originalul traducerii pe care o făcuse din *Alchimistul* – iar cartea i-a cucerit pe toți cititorii și profesioniștii invitați să-și spună părerea cu privire la oportunitatea sau nu a lansării sale pe piața americană. Dimensiunea entuziasmului celor

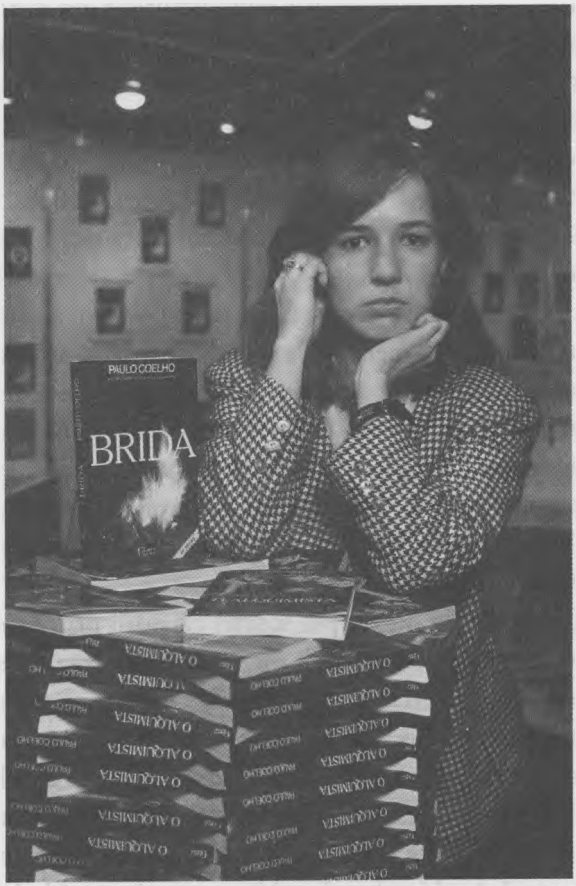

După succesul cu *Alchimistul* în Brazilia, tânăra agentă Monica Antunes anunța profetic: este o febră care e abia la început.

de la HarperCollins față de carte putea fi evaluată prin tirajul primei ediții: 50 de mii de exemplare legate și cartonate, lucru ce nu fusese niciodată atins de un alt scriitor brazilian, nici măcar de foarte consacratul Jorge Amado. Instinctul editorilor de la Harper avea să se dovedească întemeiat: în câteva săptămâni, cartea avea să apară pe lista bestsellerurilor din ziare importante precum *Los Angeles Time*, *San Francisco Chronicle* și *Chicago Tribune*. În ciuda faptului că era mai scumpă, ediția legată și cartonată a avut un succes atât de mare, încât abia după doi ani editura avea să pună pe piață versiunea broșată.

Explozia volumului *The Alchemist* a deschis porțile unor piețe la care autorul nici măcar nu visase, precum cea a Oceaniei. Publicat în Australia imediat după ce fusese în Statele Unite, *Alchimistul* avea să fie primit de *Sydney Morning Herald* drept „cartea anului". Ziarul afirma că era vorba de „o lucrare încântătoare, de o infinită frumusețe filozofică". Cititorii australieni păreau să fie și ei de acord, din moment ce, la câteva săptămâni după ce a intrat în librării, avea să urce pe primul loc în cea mai importantă listă de bestselleruri din țară, chiar cea de la *Herald*. Paulo visa totuși și mai departe. Știa că recunoașterea ca autor nu venea din New York și nici din Sydney, ci de cealaltă parte a Atlanticului. Așa cum se întâmpla de obicei cu nouă din zece scriitori, visul său era să fie publicat – și, mai ales, să fie citit – în Franța, tărâmul lui Victor Hugo, Flaubert și Balzac.

La începutul lui 1993, în timpul scurtei călătorii prin Spania, Paulo a fost surprins de prima repercusiune a succesului american: agenta Carmen Balcells voia să-l aibă printre autorii săi. Proprietara uneia dintre cele mai respectate agenții literare din Europa, matroana catalană avea printre autorii săi nume precum cele al peruanului Mario Vargas Llosa și al columbianului Gabriel García Márquez, distins cu Premiul Nobel pentru Literatură în 1982. Tentația era mare, fiindcă a fi reprezentat de Carmen însemna să parcurgi drumuri ce fuseseră deschise de cei mai importanți autori latinoamericani. Directorul agenției însărcinat să-i facă invitația lui Paulo i-a promis că încheierea contractului avea să fie anunțată festiv la Târgul de carte de la Frankfurt, că asta se va realiza în cel de-al doilea semestru al anului și, mai mult decât atât, spre deosebire de majoritatea agenților literari – printre ei, și Mônica Antunes –, care primeau 15% din încasări, că agenția încasa doar 10% din drepturile de autor de la cei pe care-i reprezenta.

Propunerea l-a pus foarte mult pe gânduri. Paulo era îngrijorat de absoluta lipsă de experiență a ambilor – a lui și a Mônicăi – în lumea editorială străină.

Nici unul dintre ei nu cunoștea editori și nici ziariști din acel mediu și nici nu exista perspectiva ca, în scurt timp, situația să se schimbe. Se temea că Mônica va ajunge să-și îngroape tinerețea în acea aventură care dura de patru ani, fără rezultate satisfăcătoare. „Eu aveam obligația să spun că ea niciodată nu va putea trăi numai ca agenta mea internațională", își aducea aminte scriitorul mai târziu. „Pentru ca ea să poată trăi bine, eu ar trebui să vând milioane de cărți în străinătate, și nu se-ntâmplă asta." Cea mai bună modalitate de a rezolva acel conflict interior era să deschidă jocul cu partenera sa. După ce s-a gândit destul la invitație, a dus-o la o cafea în barul din Rubí și a trecut direct la subiect. Mai mult decât un dialog, a avut loc o tensionată luptă verbală:

— Știi cine e Carmen Balcells, nu?

— Știu.

— Uite, mi-a trimis această adresă și mi-a propus ca agenția ei să mă reprezinte. Investești într-o persoană în care crezi, dar să fim realiști: nu vom ajunge nicăieri. Această afacere necesită experiență, e un joc de interese foarte greu.

Mônica nu părea să înțeleagă ceea ce auzea, dar Paulo a continuat:

— Să acceptăm că munca noastră n-a dat roadele pe care le așteptam. Nu e nimic greșit în asta. E viața mea cea care este în joc, dar nu vreau ca și tu să ți-o sacrifici pe a ta în căutarea unui vis care mi se pare imposibil.

Și mai palidă decât de obicei, abia auzea, fără să-i vină a crede ce-i spune el:

— Atunci, sincer vorbind, ce părere ai dacă terminăm această relație? Dacă vreau să mă duc acum la Carmen Balcells, mă duc. Te plătesc pentru toți acești ani de lucru și-mi văd de viața mea. Dar tu ai ultimul cuvânt. Tu ai investit patru ani din viața ta în mine, și atunci nu eu sunt cel care te va da afară. Doar că trebuie să-nțelegi că, atât pentru tine, cât și pentru mine, e mai bine să terminăm. Ești de acord?

— Nu.

— Cum nu? Te voi plăti pentru perioada pe care mi-ai dedicat-o mie, pentru toată implicarea ta. De fapt, nici măcar nu am un contract semnat cu tine, Mônica.

— N-are a face. Dacă vrei să renunți la mine, fă-o, dar eu nu-mi dau demisia.

— Știi cine e Carmen Balcells. Vrei s-o refuz pe ea? Va anunța la Târgul de la Frankfurt că face contract cu mine și va umple locul cu afișe ale cărților mele, iar tu vrei ca eu să spun „nu"?

— Nu. Spun că, dacă vrei să renunți la mine, poți s-o faci. Ești liber să faci ce vrei. Apropo, nu l-ai găsit pe Alan Clarke acolo în Statele Unite? Cred că puteam să fac mult mai bine decât el.

Convingerea cu care vorbea ea nu i-a îngăduit lui Paulo să meargă mai departe. Într-o secundă, s-a evaporat visul afișelor din Frankfurt și al dorinței de a se afla în același catalog cu García Márquez și Vargas Llosa. Tocmai schimbase elegantele birouri de la etajul pe care Carmen Balcells și cei câțiva zeci de funcționari îl ocupau pe bulevardul Diagonal, din centrul Barcelonei, cu „Sant Jordi Asociados" – care nu era mai mult decât o etajeră din lemn cu câteva dosare de carton în micuțul apartament unde locuia Mônica. Iar în apartamentul ei din Rubí tânăra a transformat *The Alchemist* într-un „Sesam, deschide-te!" pentru editurile care, în alte împrejurări, n-ar fi dat niciodată atenție unei începătoare. În septembrie, a prins curaj și s-a pregătit pentru prima sa mare provocare: să încerce să vândă Paulo Coelho la cea mai importantă întâlnire anuală a editorilor și agenților literari, Târgul din Frankfurt.

La douăzeci și cinci de ani, fără nici o experiență în domeniu și cu teama de a înfrunta singură acea provocare, a preferat să apeleze la compania unei prietene, omonima Mônica Moreira, fiica poetei Marly de Oliveira. Prima sa surpriză când a ajuns la Frankfurt a fost să descopere că nu exista nici măcar o singură cameră de hotel disponibilă în oraș. Și, cum nu se gândiseră să facă rezervare dinainte, cele două au ajuns să doarmă într-un cămin de tineret dintr-un oraș vecin. În timpul celor patru zile cât a durat târgul, Mônica a lucrat ca o furnică. Spre deosebire de posterele și bannerele promise de Balcells, singura sa muniție era un modest kit publicitar – o mică biografie și un rezumat al performanței cărților sale în Brazilia și în alte țări. Și, cu acel material în mână, a parcurs, unul câte unul, standurile editurilor venite din toată lumea, stabilind cel mai mare număr posibil de întâlniri. Efortul exhaustiv avea să fie recompensat regește: la sfârșitul anului, Mônica vânduse drepturile de publicare a cărților lui Paulo Coelho pentru nici mai mult, nici mai puțin de șaisprezece limbi.

Primul contract negociat de ea în Frankfurt – cu editura norvegiană ExLibris – avea să aibă puterea magică de a-i schimba și viața personală: patru ani mai târziu, în 1997, proprietarul ExLibris, Øyvind Hagen, și Mônica au decis să se căsătorească. În câteva luni, a contractat publicarea pentru *Jurnalul unui mag*, *Alchimistul* sau a amândurora nu numai pentru Norvegia, ci și pentru țări de pe diverse continente, precum Australia, Japonia, Portugalia, Mexic, România și Argentina, Coreea de Sud și Olanda. În 1993, Paulo

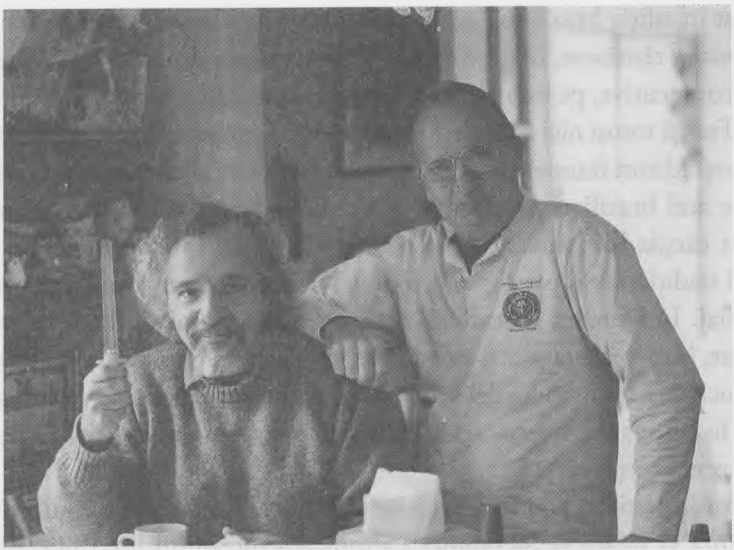

Paulo și Alan Clarke,
traducătorul și primul său agent în Statele Unite

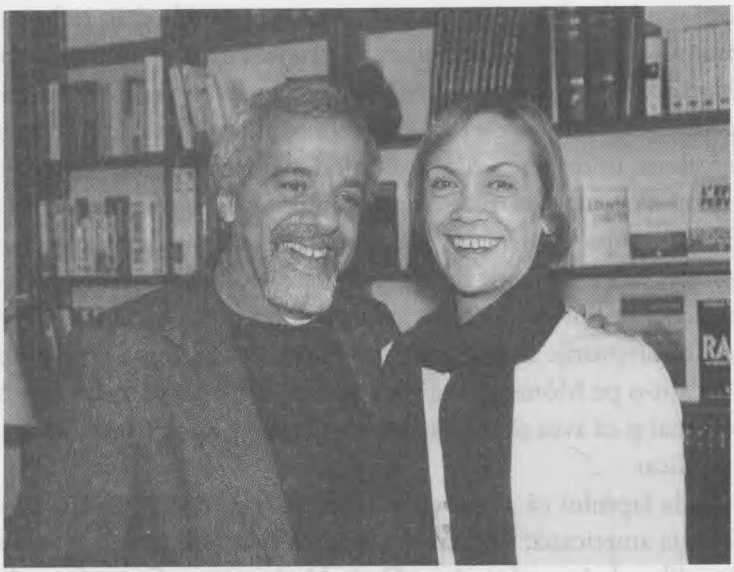

Paulo și Anne Carriere, prima sa editoare în Franța.
Pentru ea, descoperirea existenței autorului
a fost „un noroc infinit", care i-a adus 8 milioane
de exemplare vândute.

a intrat în ediția braziliană a *Cărții Recordurilor Guinness* pentru faptul că *Alchimistul* rămăsese, în mod impresionant, vreme de două sute opt săptămâni consecutive, pe lista celor mai vândute cărți a revistei *Veja*. De la mult visata Franță totuși nici o urmă de știre. Mônica trimisese versiunea americană la diverși editori francezi, dar nici unul dintre ei nu și-a manifestat interesul față de acel brazilian de care n-a auzit niciodată. Unul dintre cei care au refuzat cărțile lui Paulo Coelho a fost Robert Laffont, proprietarul unei edituri tradiționale și prestigioase, fondată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Indiferența cu care *Alchimistul* a fost primit la Laffont era atât de mare, încât lectura profesionistă, decisivă pentru publicarea sau refuzarea unei lucrări, a ajuns să fie delegată unei singure persoane care vorbea portugheză în companie, o secretară administrativă, care în numele său a decretat respingerea cărții.

Totuși, destinul părea că decisese ca viitorul literar al lui Paulo Coelho în Franța să treacă pe la familia Laffont. La începutul lui 1993, fiica lui Robert, Anne, părăsise postul de consilieră de presă la compania tatălui său, pentru a pune bazele propriei sale edituri, micuța Éditions Anne Carrière. Nu era vorba de un hobby pentru a-și ocupa timpul liber, ci de o afacere în care ea și soțul ei, Alain, și-au investit toate economiile și au trebuit să mai și împrumute bani de la bănci, prieteni și rude. Firma nu împlinise trei luni de viață când Brigitte Gregony, verișoara și cea mai bună prietenă a lui Anne (și una dintre investitoarele care puseseră bani în noua editură), a sunat-o din Barcelona, unde-și petrecea concediul, pentru a-i spune că citise traducerea spaniolă „a unei cărți fascinante, numită *El Alquimista*, scrisă de un brazilian necunoscut". Incapabilă să descifreze o silabă în castiliană sau portugheză, Anne s-a bazat numai pe părerea verișoarei sale (și pe o scurtă lectură făcută de fiul său, Stephen, care înțelegea puțin castiliană) și i-a cerut să afle dacă drepturile de publicare în Franța erau deținute de vreo editură. Când a găsit-o pe Mônica, Brigitte a aflat că *Alchimistul* apăruse în Statele Unite în mai și că avea să se ocupe să-i trimită un exemplar imediat ce avea să fie publicat.

În ciuda faptului că a luat cunoștință de conținutul lucrării abia când a citit ediția americană, Anne părea dispusă să investească ce avea mai bun din energiile sale în acel proiect. Deși abia în august fusese formalizată o propunere de doar 5 000 de dolari avans pentru drepturi de autor – aproape 7 000 de dolari în 2008, sau 12 000 de reali –, ca să compenseze, a chemat să traducă *Alchimistul* un as în domeniu, Jean Orecchioni, profesor de limbi

străine, care avea în bagaj traducerea în franceză a tuturor lucrărilor lui Jorge Amado. Verișoara Brigitte, care fusese „naşa" publicării cărții, nu avea să trăiască suficient pentru a vedea succesul obținut de *L'Alchemiste*. În iulie, înainte ca ediția să fie gata, a murit din pricina unei tumori cerebrale. Mulți ani mai târziu, Anne Carrière avea sa-i dedice cartea ei de memorii, intitulată *Une chance infinie – L'histoire d'une amitié* „O șansă fără sfârșit – Istoria unei prietenii", Éditions la Table Ronde (nepublicată în Brazilia), unde relata povestea relației sale cu Paulo Coelho și dezvăluia cadrele celui mai mare boom produs în Franța de un scriitor latinoamerican.

Lente în toată lumea, procesele de producție a cărții au ajuns să împingă lansarea volumului *L'Alchemiste* spre martie 1994, când Paulo se pregătea să publice cea de-a cincea carte în Brazilia, *La râul Piedra am șezut și am plâns* – sau, pur și simplu, *Râul Piedra*, așa cum avea să fie cunoscută printre cititori. Anne înfrunta o dublă problemă: cum să lanseze cartea unui autor necunoscut apărută la o editură de asemenea necunoscută? Cum să-i facă pe librari să-și arunce ochii un minut în plus peste acea carte, printre mii de titluri aruncate în mod constant pe piață de edituri? Gândindu-se la asta, a decis să facă pentru *L'Alchemiste* o pre-ediție specială numerotată, care avea să fie trimisă la cinci sute de librari francezi, cu o lună înainte de lansare. Pagina a patra a cărții era ocupată de un mic text scris de ea:

> *Paulo Coelho e un autor brazilian faimos în toată America Latină.* Alchimistul *spune povestea unui tânăr păstor care-și părăsește meleagurile natale pentru a urmări un vis: căutarea unei comori ascunse la poalele piramidelor. În deșert, el a înțeles limbajul semnelor și sensul vieții și, în mod special, că trebuie să-și lase inima să vorbească. Și-a îndeplinit destinul.*

Pe coperta a patra a cărții a fost imprimată o frază folosită de Harper Collins pentru lansarea din Statele Unite:

> *Alchimistul este o carte magică. Să citești această carte e ca și cum ai vedea soarele cum răsare în timp ce restul lumii încă mai doarme.*

Dacă jumătate din drumul spre succes era garantat de buna receptare din partea librarilor, cealaltă jumătate – critica – părea căzută din cer. Părerea celor mai mari organe de presă din Franța, printre care și cea a respectatei reviste *Le Nouvel Observateur*, care, câțiva ani mai târziu, avea să-l critice

sever pe autor, era foarte favorabilă față de *L'Alchemiste*, așa cum avea să spună interviul publicat de Anne Carrière în cartea sa:

> [...] *Sub aparența unei simple povești, Paulo Coelho împacă inima bărbaților și-i face să mediteze la lumea care-i înconjoară. O carte fascinantă, care-ți sădește bunul-simț în minte și-ți deschide inima. (Annette Colin Simard,* Le Journal du Dimanche*)*
> [...] *Paulo Coelho atestă în cel mai înalt grad virtutea claritații, ceea ce face din scrierile sale un râu de prospețime ce curge pe sub coroana copacilor, o cale plină de forță de-a lungul căreia îl poartă pe cititor, spontan, spre el însuși, spre sufletul său misterios și distant. (Christian Charrière,* Le Figaro Littéraire*)*
> [...] *E o carte rară, ca o comoară neașteptată pe care trebuie s-o savurăm și s-o împărtășim. (Sylvie Genevoix,* L'Express*)*
> [...] *E o carte care face bine. (Danièle Mazingarbe,* Madame Figaro*)*
> [...] *Scrisă într-un limbaj simplu și foarte pur, această relatare a unei călătorii inițiatice prin deșert – unde, la fiecare pas, un semn trimite la altul, unde toate misterele lumii se găsesc într-un smarald, unde înțelegi, deși volatil, „sufletul lumii", unde dialoghezi cu vântul și cu soarele – te prinde în adevăratul sens al cuvântului. (Annie Copperman,* Les Échos*)*
> [...] *Bucuria naratiunii sale învinge prejudecățile noastre. Este atât de rar, atât de prețios, în toridele și sufocantele zile de azi, să respiri puțină prospețime. (*Le Nouvel Observateur*)*

Acum trebuiau să aștepte și să culeagă roadele, iar acestea n-au întârziat să apară. Timidul tiraj inițial de 4 000 de exemplare a dispărut din librării în câteva zile și, la sfârșitul lui aprilie, când fuseseră vândute 18 000 de exemplare, *L'Alchemiste* a apărut pentru prima dată într-o listă de bestselleruri în săptămânalul *Livres Hebdo*, dedicat lumii editoriale. Nu era vorba de o publicație destinată marelui public, iar locul pe care-l ocupa nu era dintre cele mai bune – figura pe locul douăzeci, care era și ultimul loc –, dar, cum prevăzuse Mônica, acela era doar începutul. În luna mai, *L'Alchemiste* a intrat din nou pe locul nouă în cea mai importantă listă cu cele mai vândute cărți, din revista săptămânală *L'Express*, în care rămăsese pentru incredibila perioadă de treizeci de săptămâni consecutive. Cartea avea succes în diverse țări, în afară de Brazilia, dar consacrarea din Statele Unite și din Franța însemna că autorul nu mai putea fi socotit doar o excentricitate latinoamericană, ci devenea un fenomen planetar.

27

Guvernul brazilian îl exclude pe Paulo din delegația scriitorilor care pleacă în Franța, dar Chirac îl primește cu brațele deschise

Dacă lumea este în stare să facă plecăciuni în fața lui Paulo Coelho, critica braziliană pare fidelă maximei inventate de compozitorul Tom Jobim – conform căreia „în Brazilia, succesul cuiva în străinătate e primit ca ofensă personală, ca palmă" – și continuă să-i deprecieze lucrările. Succesul masiv al volumului *L'Alchimiste* se pare că l-a încurajat să țină piept criticilor. „Înainte, denigratorii mei ajungeau chiar să conchidă, injurios, că brazilienii sunt proști fiindcă mă citesc", i-a declarat el jurnalistului Napoleão Sabóia, de la ziarul *O Estado de S. Paulo*. „Acum, cărțile mele se vând foarte bine în străinătate și e mai greu să generalizeze acuzația de imbecilitate." Dar nu se știe. Pentru criticul Silviano Santiago, doctor în literatură la Sorbonne, să fii bestseller chiar și într-o țară ca Franța nu însemna absolut nimic. „Trebuie să demistificăm succesul pe care l-a avut în Franța", a declarat el revistei *Veja*. „Publicul francez este la fel de mediocru sau la fel de puțin sofisticat ca și marele public din orice altă țară." Unii nici nu se chinuiau să mai deschidă cărțile lui Paulo și le condamnau. „N-am citit și nici nu mi-a plăcut", a conchis Davi Arrigucci Jr., alt critic respectat și profesor de literatură la Universitatea din São Paulo. Chiar și așa, nimic din toate acestea nu părea să-i intereseze pe cititorii brazilieni și, cu atât mai puțin, pe cei străini. Din contră. Judecând după cifre, armata sa de cititori și admiratori părea să crească în aceeași proporție ca și cea a virulenței criticilor. Situația s-a repetat în 1994, când a lansat, în afară de *Râul Piedra*, o carte de 190 de pagini intitulată *Maktub* – o compilație de cronici scurte, fabule și meditații care, din 1993, erau publicate în *Folha de S. Paulo*.

La fel ca și în *Valkiriile*, s-a inspirat din penitența pe care au făcut-o în 1988 el și Chris în deșertul Mojave, însă în *Râul Piedra* Paulo împărtășea cititorilor săi încă o experiență spirituală, Drumul spre Roma, parcurs în

1989, în sudul Franței, o parte din el în compania Mônicăi Antunes. În cele 236 de pagini ale cărții, a descris șapte zile din viața lui Pilar, o studentă de douăzeci și nouă de ani care luptă să-și termine studiile la Zaragoza, în Spania, și-și reîntâlnește un coleg cu care va trăi o pasiune de adolescentă. Reîntâlnirea are loc după o conferință ținută de băiat – fără nume în carte, la fel ca și celelalte personaje, cu excepția protagonistei. Seminarist și adept al Neprihănitei Zămisliri, și-a mărturisit pasiunea pentru Pilar în timpul unei călătorii de la Madrid la Lourdes, marele centru de pelerinaj catolic din Franța. Ea și prietenul său reprezintă, după spusele lui Paulo, cufundarea în mitul temerii de a iubi, de a se dărui total, teamă care a urmărit umanitatea la fel ca păcatul originar. Așa cum în povestea Sfintei Tereza de Ávila rezultatul, tot mistic, scoate la iveală ceea ce scriitorul socotește a fi o concepție profundă și aspră despre iubire. Pe drumul de întoarcere spre Zaragoza, Pilar se așază pe malul râului Piedra, un mic curs de apă aflat la o sută de kilometri în sudul orașului, și-și varsă lacrimile pentru ca ele să se alăture altor râuri și să se verse în ocean.

Mai concentrat asupra ritualurilor și simbolurilor catolicismului decât asupra temelor magice din cărțile anterioare, *Râul Piedra* a primit elogii neașteptate din partea unor persoane consacrate, precum cardinalul arhiepiscop din São Paulo, Paulo Evaristo Arns, însă din partea criticii n-a avut parte de nici o surpriză. Așa cum s-a întâmplat, fără excepție, cu toate cele cinci cărți ale sale, atât *Râul Piedra*, cât și *Maktub* au fost sfâșiate public de presa braziliană. Criticul Geraldo Galvão Ferraz de la *Jornal da Tarde* din São Paulo a catalogat *Râul Piedra* drept „un cocktail prost dozat de misticism, religie și ficțiune mediocre, condimentat cu locuri comune și personaje stereotipe, care-și petrec cea mai mare parte a timpului ținând discursuri solemne". Abordarea a ceea ce autorul numește „chipul feminin al lui Dumnezeu" a fost ironizată de un alt jurnalist, care a catalogat-o drept „un Paulo Coelho pentru fete". Revista *Veja* i-a încredințat recenzia cărții *Maktub* lui Diogo Mainardi, un tânăr scenarist care, peste ani, avea să devină unul dintre cei mai polemici cronicari ai săi. Pe un ton provocator, Mainardi i-a ironizat fragmentele tocându-le mărunt și a încheiat comparând *Maktub* cu o pereche de șosete murdare pe care le uitase în mașină:

De fapt, toate aceste prostii n-ar fi însemnat nimic dacă Paulo Coelho ar fi fost doar un șarlatan care câștiga niște bani din imbecilitatea străinilor. Nu mi-aș pierde niciodată timpul pentru a face recenzia unui fals autor,

dacă el s-ar limita să lanseze din când în când câte un manual de clișee ezoterice. Cu toate acestea, lucrurile nu stau chiar așa. La ultimul Târg de la Frankfurt, a cărui temă era Brazilia, Paulo Coelho a fost vândut ca un scriitor adevărat, ca un legitim reprezentant al literelor naționale. Asta e deja prea mult. Oricât de slabi ar fi scriitorii noștri, sunt mult mai buni decât Paulo Coelho. El poate să facă ce crede de cuviință. E de ajuns să nu mai încerce să se prezinte ca scriitor. Până la urmă, e la fel de multă literatură în Paulo Coelho ca și în șosetele mele murdare.

Ca și în alte ocazii, astfel de critici n-au avut nici un efect asupra vânzărilor. Chiar dacă a fost exclus din paginile ziarelor și ale revistelor, *Râul Piedra* a bătut recordul *Valkiriilor*: s-au vândut, în prima zi, 70 000 de exemplare. Iar la câteva săptămâni după ce a fost lansat, chiar și *Maktub* era prezent pe listele de bestselleruri. Singura diferență era că, de această dată, victima atacurilor se afla la mii de kilometri de Rio, străbătând Franța în compania lui Anne Carrière, pentru a onora zecile de invitații la conferințe și dezbateri cu cititorii, care se-nmulțeau cât vedeai cu ochii. Pe lângă enormul succes al lui Paulo, prezența sa la Târgul de la Frankfurt din 1994, primul la care a participat, a dovedit că prejudecățile față de lucrările sale nu erau numai privilegiul criticilor brazilieni, ci și al colegilor săi scriitori.

Deși funcția de ministru al culturii din timpul președintelui Itamar Franco era ocupată de un vechi prieten al său, diplomatul Luís Gonzaga do Nascimento e Silva, fratele fostei sale iubite, Maria do Rosário, discriminarea s-a manifestat imediat. Pentru a reprezenta literele braziliene – în acel an, invitata de onoare a târgului era Brazilia –, ministerul a alcătuit o delegație de optsprezece scriitori, care aveau să se ducă în Germania cu toate cheltuielile plătite de guvern, delegație în care n-a fost inclus și Paulo. După spusele ministrului Nascimento e Silva, criteriul de selecționare a invitaților fusese „popularitatea și cunoașterea autorilor în rândul germanilor". Din această pricină, Paulo a ajuns să călătorească pe banii Editurii „Rocco". Iar autorul nu pare să fi păstrat ranchiună: înainte de a porni în călătorie, a dat presei o declarație în care susținea numele candidatului guvernului la președinția republicii, fostul ministru de finanțe, Fernando Henrique Cardoso.

Frankfurt dovedise clar că succesul autorului cărții *Alchimistul* nu era de natură să inducă proastă dispoziție numai printre ziariști. Pentru a sărbători contractele pe care le acumulase prin toată lumea, editorul său german de la acea vreme, Peter Erd, proprietarul editurii cu același nume, a oferit un

cocktail la care i-a invitat pe toți editorii lui Paulo prezenți la târg și, bineînțeles, pe toți membrii delegației braziliene. Deși a fost foarte multă lume, petrecerea n-a avut un succes răsunător, din pricina absențelor remarcate de toți invitații și socotite de organizator drept o umilință supremă: în afară de Paulo, Chris și Mônica, singurii brazilieni prezenți au fost Roberto Drummond, romancierul din Minas, și poetul baian Waly Salomão. Dintre ceilalți membri ai delegației, numai Chico Buarque a avut bunul-simț să sune ca să mulțumească pentru invitație și ca să anunțe că nu va fi prezent, fiindcă avea o conferință la aceeași oră. În apărarea lui Paulo avea să răsune o voce solitară și puternică, cea a baianului Jorge Amado, care nu făcea parte din delegație. „Singurul lucru care determină intelectualitatea braziliană să-l atace pe Paulo Coelho este succesul pe care-l are", a tunat autorul cărții *Gabriela*.

În pofida acestei situații, în 1995 febra numită „coelhomania" de revista britanică *Publishing News* sau „coelhism" de presa franceză a luat proporții de pandemie. Căutat de cineastul francez Claude Lelouch și apoi de americanul Quentin Tarantino (care, cu câteva luni înainte, fusese distins cu Palme d'Or la Festivalul de la Cannes pentru filmul *Pulp Fiction*), care erau interesați să facă o adaptare cinematografică după *Alchimistul*, Paulo le-a răspuns că gigantul american Warner Brothers ajunsese înainte și cumpărase drepturile cu 300 000 de dolari (400 000 de dolari în 2008, sau 720 000 de reali). În afară de cei doi, și premiatul regizor polonez Roman Polanski le mărturisise jurnaliștilor că intenționa să regizeze și să filmeze *Valkiriile*. În mai, când Anne Carrière se pregătea de lansarea unei ediții din *L'Alchimiste* ilustrată de Moebius, cel mai mare nume european al HQ, Editura Hachette, proprietara revistei pentru femei *Elle*, a anunțat că *Marele* Premiu Elle pentru Literatură din acel an îi era acordat lui Paulo Coelho. Un asemenea răsunet l-a făcut să-și merite portretizarea din secțiunea „Portrait" a revistei *Lire*, biblia lumii literare franceze, însă încununarea tuturor acestor evenimente avea să se întâmple în octombrie. După treizeci și șapte de săptămâni în care s-a aflat pe locul al doilea, *L'Alchimiste* detrona *Le Premier homme*, romanul neterminat al genialului scriitor franco-algerian Albert Camus, preluând conducerea listei cu cele mai vândute cărți, publicată în *L'Express*, cea mai importantă revistă din Franța. În timp ce înlocuia o icoană a culturii franceze precum Camus, distins cu Premiul Nobel pentru Literatură în 1957, *L'Alchimiste* era comparat de doi cunoscuți critici cu cealaltă glorie națională, *Micul prinț*, de Antoine de Saint-Exupéry. „Am avut același sentiment când am citit cele două cărți", a scris Frédéric Vitoux

Paulo acordă interviul la Târgul de la Frankfurt alături de Chico Buarque, unul dintre puținii brazilieni care i-a acordat atenție cu acea ocazie.

în articolul său din revista *Le Nouvel Observateur*. „Am fost încântat de sensibilitatea, exuberanța, ingenuitatea sufletească." Colegul său, Éric Deschot, de la săptămânalul *Actuel*, împărtășea aceeași părere: „Nu e o comparație profanatoare, fiindcă simplitatea, transparența și puritatea acestei fabule amintesc de misterul poveștii lui Saint-Exupéry."

Paulo a primit știrea că urcase pe primul loc în *L'Express* pe când era în Extremul Orient, unde se afla în compania lui Chris pentru a onora o agendă încărcată de lansări și dezbateri cu cititorii. Într-o după-amiază, când *shinkansen*, trenul rapid japonez care-i transporta de la Nagoia la Tokyo, a trecut prin fața muntelui Fuji acoperit de zăpadă, cel mai înalt punct al accidentatei geografii a țării și considerat sfânt de japonezi, scriitorul a luat o decizie: la întoarcerea în Brazilia, avea să schimbe editura. Decizia n-a venit în urma vreunui semn pe care să-l fi văzut numai el, ci la capătul unei lungi meditații asupra relațiilor sale cu Rocco. Printre altele, Paulo a solicitat și un sistem de distribuție care să deschidă cărților sale canale de vânzare alternative librăriilor – precum standuri de ziare și supermarketuri –, pentru a putea ajunge și la cititorii cu venituri mai mici. Rocco apucase să solicite efectuarea studiului la compania Fernando Chinaglia, o experimentată societate de difuzare a ziarelor și revistelor, însă planul n-a mers mai departe de atât. Autorul era rezervat în privința contactelor pe care le avea cu unele edituri, însă la 15 februarie cronicarul Zózimo Barroso do Amaral, cel veșnic bine informat, a publicat o știre în ziarul *O Globo*, prin care anunța că lua sfârșit „una dintre cele mai invidiate căsătorii din lumea literară".

Celelalte ziare au alergat și ele după subiect și, câteva zile mai târziu, toată țara avea să afle că, pentru un milion de dolari (echivalentul a 1,3 milioane de dolari în 2008, sau a 2,3 milioane de reali), Paulo schimba „Rocco" cu Editura „Objetiva". Nemaivăzută de nici un alt autor brazilian, grămada de bani nu avea să intre în întregime în buzunarul autorului, ci avea să fie împărțită mai mult sau mai puțin în aceeași proporție ca și contractele semnate cu fostul editor: 55% erau avansurile pentru drepturile de autor, iar cei 45% rămași aveau să fie investiți în promovarea următoarei sale cărți, *Al cincilea munte*. Era o miză mare pentru Roberto Feith, jurnalist, economist și fost corespondent internațional al Rede Globo de Televisão, care, în urmă cu cinci ani, preluase controlul Editurii „Objetiva". Numai cei 550 000 de dolari avans oferiți lui Paulo ca drepturi de autor reprezentau 15% din tot ce factura editura – încasările veneau mai ales din vânzările celor trei lideri americani Stephen King, Harold Bloom și Daniel Goleman. Specialiștii

contactați de presă au fost unanimi în a garanta că, dacă *Al cincilea munte* avea să repete performanța cărții *Râul Piedra*, în câteva luni „Objetiva" își primea înapoi milionul investit. Se pare că schimbarea nu-l făcuse pe fostul său editor să aibă resentimente – până la urmă, Paulo se transferase la „Objetiva", dar lăsase la „Rocco" tot *backlist*-ul, rentabila serie de șapte cărți care se publica acolo din 1989. Cu o lună înainte de a fi anunțată schimbarea, Paulo Rocco se afla printre invitații scriitorului la petrecerea sa tradițională de Sfântul Iosif, pe 19 martie.

Inspirat dintr-un verset biblic (1 Regi 18, 8–24), romanul *Al cincilea munte* narează în 284 de pagini suferința, îndoielile și descoperirile spirituale ale profetului Ilie din timpul exilului său în Sarepta, Fenicia, actualmente Liban. Orașul, ai cărui locuitori se bucurau de o educație aleasă și erau cunoscuți pentru simțul lor negustoresc, nu mai avusese războaie de trei sute de ani, dar era pe punctul de a fi invadat de asirieni. Profetul a întâlnit conflicte religioase, fiind obligat să înfrunte furia oamenilor ori pe cea a lui Dumnezeu, a cărui voință fusese încălcată de îndatoririle pământești. În prolog, Paulo dezvăluie din nou legătura existentă între experiențele sale personale și tematica celorlalte cărți ale sale. Când a afirmat că a învățat din *Al cincilea munte* să înțeleagă inevitabilul și să se poarte în fața lui, și-a adus aminte de demisia de la casa de înregistrări CBS, care, petrecută cu șaptesprezece ani înainte, pusese capăt unei cariere promițătoare ca director în industria discului:

> *Când am terminat de scris* Al cincilea munte, *mi-am amintit de acest episod – și de alte manifestări ale inevitabilului în viața mea. Ori de câte ori mă simțeam stăpânul absolut asupra situației, se întâmpla ceva care mă trăgea în jos. Iar eu mă întrebam: de ce? Oare sunt condamnat să ajung mereu aproape, dar niciodată să nu trec linia de sosire? Oare Dumnezeu este așa de crud, încât mă face să văd palmieri la orizont numai ca să mor de sete în mijlocul deșertului? Mi-a luat mult ca să înțeleg că nu era tocmai asta. Sunt anumite lucruri care intră în viața noastră pentru a ne readuce pe drumul cel adevărat al Legendei Personale. Apar altele, pentru a putea aplica tot ceea ce învățăm. Și, până la urmă, există unele, suficiente să ne-nvețe.*

Cartea era gata să fie predată Editurii „Objetiva", când Paulo, după noi cercetări, a descoperit informații despre perioade din viața profetului Ilie care nu fuseseră cuprinse în Scripturi – mai exact răstimpul în care personajul

a trăit în exilul fenician, intervalul ales de autor pentru a plasa acțiunea cărții *Al cincilea munte*. Descoperirea l-a entuziasmat, dar a trebuit să-și rescrie practic toată cartea, care a fost publicată abia în august 1996, pentru cea de a 14-a Bienală de Carte din São Paulo. Lansarea a fost precedată de mega-campania publicitară creată de agenția paulistă Salles/DMB&B – al cărei proprietar, agentul de publicitate Mauro Salles, era un vechi prieten și guru neoficial al scriitorului pentru chestiuni legate de marketing (căruia i-a dedicat cartea). Campania cuprindea anunțuri de o pagină întreagă în patru dintre principalele ziare din țară (*Jornal do Brasil*, *Folha de S. Paulo*, *O Estado de S. Paulo* și *O Globo*) și în revistele *Veja-Rio*, *Veja-SP*, *Caras*, *Claudia* și *Contigo*, trei sute cincizeci de afișe pe autobuzele din Rio de Janeiro și São Paulo, optzeci de panouri de afișaj în Rio, display-uri pentru punctele de vânzare și bannere pentru librării. Inspirat de ideea lui Anne Carrière, căreia-i reușise de minune lansarea ediției franceze *L'Alchimiste*, Paulo i-a sugerat editorului Feith, iar acesta a cerut realizarea unei ediții speciale din *Al cincilea munte*, numerotată și cu autograful autorului, pentru a fi distribuită celor patru sute de librari din toată Brazilia, cu o săptămână înainte ca ediția normală să ajungă la public. Pentru a preveni orice scurgere de informații în presă, fiecare a trebuit să semneze un acord de confidențialitate, angajându-se să nu dezvăluie nimănui povestea profetului Ilie.

Rezultatul avea să fie proporțional cu efortul depus pentru promovare. Livrate pe 8 august, în mai puțin de douăzeci și patru de ore au dispărut din librării 80 000 dintre cele 100 000 de exemplare din prima ediție. Încă 11 000 s-au vândut într-o săptămână, la Bienala de Carte, unde Paulo era așteptat de cititori la cozi ce păreau fără sfârșit și unde a acordat autografe timp de zece ore la rând. *Al cincilea munte* nu împlinise nici două luni de la apariție, când vânzările au atins 120 000 de exemplare – ceea ce însemna că cei 550 000 de dolari plătiți autorului ca avans s-au reîntors în seifurile editurii, același destin urmând să-l aibă în lunile următoare și ceilalți 450 000 de dolari.

În cazul cărții *Al cincilea munte*, critica părea să dea semne de relaxare. „Să-i lăsăm pe vrăjitori să judece dacă Coelho e vrăjitor sau șarlatan, asta contează mai puțin", a scris *Folha de S. Paulo*. „Un lucru e cert: narează povești ușor de digerat, fără atletisme literare și reușește să seducă cititorii în zeci de limbi." În principalul său concurent, ziarul *O Estado de S. Paulo*, exigentul critic și scriitor José Castello n-a făcut economie de laude față de noua carte. „Stilul ușor și concis din *Al cincilea munte* dovedește că pana sa este mai ascuțită și mai precisă", a afirmat el în recenzia publicată în suplimentul cultural.

„Vă plac sau nu cărțile lui, Paulo Coelho încă este victima prejudecăților – aceleași [...] care, transpuse în termeni religioși, au inundat planeta cu sânge." Cu o săptămână înainte de lansare, până și posaca *Veja* părea că se conformase dovezilor, dedicându-i autorului un lung și simpatic reportaj intitulat *Zâmbetul magului*, la sfârșitul căruia publica în exclusivitate un fragment din *Al cincilea munte*. Totuși, pentru a nu-și schimba obiceiul, printre torentele de elogii, firma reducea conținutul lucrărilor lui Paulo la niște „povești naive, al căror «mesaj» are de obicei profunzimea filozofică a filmelor din seria «Karate Kid»".

La următoarea lansare, când a apărut *Manualul războinicului luminii*, critica avea să revină cu un apetit de două ori mai mare. Prima carte a lui Paulo publicată în străinătate înainte de a ieși în Brazilia, *Manualul* se născuse dintr-o sugestie a Elisabettei Sgarbi, de la Editura italiană „Bompiani". Entuziasmată de succesul cărților autorului în Italia (*Râul Piedra* tocmai depășise în listele locale romanul *Insula din ziua de ieri* al consacratului Umberto Eco), a căutat-o pe Mônica, pentru a afla dacă nu cumva avea vreo lucrare inedită pentru colecția „Assagi", pe care „Bompiani" tocmai o crease. Paulo se gândea de ceva vreme la ideea de a consolida într-o singură carte notițele și cugetările înregistrate de-a lungul anilor și poate că acela era momentul potrivit. Unele dintre mesajele folosite în carte fuseseră publicate în *Folha de S. Paulo*, fapt care l-a făcut să adopte în *Manual* aceeași limită impusă de ziar pentru articolul său: numai unsprezece rânduri pe text, nimic în plus. Aproape mereu sub formă de metafore, simbolisme și referințe religioase și medievale, Paulo le dezvăluie cititorilor *Manualului războinicului luminii* un ansamblu de experiențe trăite de-a lungul perioadei pe care o numește „procesul meu de creștere spirituală". Pentru el, gradul de impregnare dintre autor și lucrare e așa de mare, încât *Manualul* a devenit „cartea-cheie" pentru a-i înțelege universul. „Nu atât universul magic, cât pe cel ideologic", avertizează el. „*Manualul războinicului luminii* are pentru mine importanța pe care a avut-o *Cartea roșie* pentru Mao sau *Cartea verde* pentru Kaddafi." Pe lângă articolul din ziar, prezența expresiei „războinicul luminii" – cineva implicat continuu pentru a-și realiza visul, oricare ar fi dimensiunea obstacolelor – putea fi observată în mai multe dintre cărțile sale, așa cum s-a-ntâmplat în *Alchimistul*, *Valkiriile* și *Râul Piedra*. Și, dacă mai existau îndoieli referitoare la semnificația sa, recent creata pagină de internet a autorului avea grijă să le răspundă:

Această carte reunește o serie de texte pentru a ne face să ne aducem aminte că, în fiecare dintre noi, trăiește un războinic al luminii. Cel în stare să-și audă liniștea inimii, să accepte înfrângerile fără să fie abătut, să se alimenteze cu speranțe atunci când e descurajat și obosit.

La lansarea sa în Brazilia, *Manualul* era precedat de succesul avut de *Manuale del Guerriero della Luce* în Italia, însă asta n-a părut să-i impresioneze pe criticii brazilieni. Nici măcar *Folha de S. Paulo*, care publicase inițial câteva scurte capitole din *Manual.* Într-un scurt articol de două coloane, tânărul jurnalist Fernando Barros e Silva, unul dintre editorii ziarului, s-a referit la lansare ca la „cel mai recent spasm mistic al celui mai mare fenomen editorial pe care-l avem" și-l descalifică pe autor chiar din primele rânduri:

Paulo Coelho nu e scriitor, nici măcar scriitor prost. E inutil să numim subliteratură ceea ce face el. Ar fi un elogiu. Se apropie mai mult de Edir Macedo [„episcopul" Bisericii Universale a Împărăției lui Dumnezeu] decât de Sidney Sheldon. [...] *Acestea fiind spuse, să trecem la carte. Nu există noutăți. Secretul, ca totdeauna, e doar de a așeza cap la cap platitudini pentru ca lectorul să poată citi ce-i convine mai mult. Așa cum la I Ching e vorba de a „ilumina" drumurile sau de a „sugera" adevăruri pornind de la metafore vagi, de la fraze atât de confuze și învăluite în fum metafizic, încât sunt în stare să spună totul exact pentru că nu spun absolut nimic.* [...] *În această formulă de succes încap toate clișeele: descrierea ecologică și idilică a naturii, aluzii la luptele interminabile dintre bine și rău, nițică vinovăție și răscumpărare creștină – totul însăilat într-un limbaj plat, aspru, ce pare a fi compunerea unui copil de opt ani și care are ca țintă persoane cu vârsta mintală din aceeași categorie. După ce citești orice carte a lui Paulo Coelho, chiar cu grijă și atenție, devii și mai prost și mai rău decât erai înainte.*

Manifestări ca aceasta îl expuneau pe scriitor și reiterau obositorul și repetitivul abis ce separa părerea criticii de comportamentul cititorilor săi. Cum se întâmplase încă de la prima sa carte – și a continuat cu următoarele –, în ciuda faptului că fusese subiect de ironii în presă, *Manualul* avea să apară peste câteva zile ca bestseller nu numai în *Folha* lui Barros e Silva, ci și în toate listele publicate de publicațiile braziliene. Și imediat avea să-i confere lui Paulo o marcă de care probabil că nici un alt autor n-a avut parte: să se afle, cu aceeași carte, pe primul loc în topul celor mai vândute cărți de

nonficțiune (în acest caz, în ziarul *O Globo*) și de ficțiune (în *Jornal do Brasil*). Nici în restul lumii nu avea să fie altfel: tradus în douăzeci și nouă de limbi, în Italia *Manualul* avea să se vândă în peste un milion de exemplare, devenind cartea cu cel mai mare succes al autorului în această țară, după *Alchimistul* și *Unsprezece minute* – iar la un deceniu după ce fusese lansat de „Bompiani" încă mai avea o medie de 100 000 de exemplare anual. Popularitatea ediției *Manuale del Guerriero della Luce* în Italia a căpătat o dimensiune atât de impresionantă, încât, la sfârșitul lui 1997, stilista Donatella Versace, sora lui Gianni Versace, decedat cu un an în urmă, a anunțat că următoarea colecție a brandului pentru 1998 își găsise inspirația în cartea lui Paulo. În Franța, *L'Alchimiste* atingea două milioane de exemplare vândute, iar *Râul Piedra*, 240 000, performanță care avea s-o determine pe Anne Carrière să achiziționeze cu 150 000 de dolari (echivalentul a 400 000 de dolari în 2008, sau 680 000 de reali) drepturile de publicare pentru *Al cincilea munte*. Cu câteva luni înainte de anunțul vânzării, autorul s-a emoționat când a primit de la guvernul Franței titlul de Cavaler al Ordinului Literelor și Artelor. „Tu ești alchimistul a milioane de cititori, care susțin că scrii cărți care fac bine", l-a felicitat ministrul francez al culturii, Philippe Douste-Blazy, însărcinat să-i ofere medalia. „Cărțile tale fac bine, fiindcă ne stimulează puterea de a visa, dorința de a căuta și de a crede noi înșine în această căutare."

Unii brazilieni continuau totuși să strâmbe din nas când auzeau de compatriotul lor primit cu covor roșu pe oriunde ar fi călcat. Această atitudine avea să fie explicată din nou la începutul lui 1998, când s-a anunțat că Brazilia avea să fie țara omagiată de cel de-al 18-lea Salon de Carte de la Paris, între 19 și 25 martie a acelui an. Ministrul culturii, Francisco Weffort, îl însărcinase pe președintele Bibliotecii Naționale, academicianul Eduardo Portela, să alcătuiască delegația de scriitori care participa în cadrul evenimentului la invitația guvernului brazilian. După mai multe săptămâni de discuții, când mai erau zece zile până la călătorie, presa a primit lista cu cei cincizeci care fuseseră onorați cu o săptămână de odihnă suplimentară la Paris. Exact așa cum se întâmplase și cu patru ani înainte la Frankfurt, numele lui Paulo Coelho nu se afla printre cei invitați. Era un afront inutil al guvernului față de scriitorul care-l susținuse, din moment ce el nu mai depindea de invitațiile oficiale pentru a participa la petreceri ca aceea. Invitat de editura sa, în ziua deschiderii Salonului, după-amiaza, a ținut o sesiune de autografe pentru *La Cinquième montagne*, versiunea franceză a cărții *Al cincilea munte*, lansată cu un tiraj de 250 000 de exemplare (o nimica toată pentru cineva care

vânduse aproape 5 milioane de cărți în Franța). De fapt, scriitorul ajunsese la Paris cu o săptămână înaintea delegației braziliene și trebuise să înfrunte un adevărat maraton de interviuri în ziare, reviste și nu mai puțin de șase emisiuni diferite ale televiziunii franceze. În sfârșit, în noaptea de 19 martie, pe muzica zgomotoasei și autenticei batucada braziliene, președintele Jacques Chirac și prima doamnă Ruth Cardoso, reprezentându-și soțul, pe președintele Fernando Henrique, au tăiat panglica inaugurală a Salonului și s-au dus, înconjurați de o mulțime de ziariști și bodyguarzi, prin aripile centrului de conferințe de la Paris Expo, unde se ținea evenimentul. Sub privirea nedumerită a brazilienilor, la un moment dat președintele Chirac s-a îndepărtat de grup, a intrat în standul Éditions Anne Carrière, a salutat-o pe editoare și, cu un zâmbet enorm pe chip, l-a îmbrățișat exuberant pe Paulo Coelho, salutându-l pe singurul autor brazilian pe care-l citise, lucru pe care avea să-l afle mai târziu, și pe care, doi ani mai târziu, avea să-l decoreze cu prestigioasa Légion d'Honneur, aceeași care în trecut fusese prinsă pe reverul celebrităților internaționale precum Winston Churchill, John Kennedy și chiar al unor brazilieni iluștri, precum Santos Dumont, Pelé și Oscar Niemeyer. Înainte de a continua, Chirac i-a mai făcut un compliment lui Anne Carrière:

— Trebuie să fi câștigat mulți bani din cărțile lui *monsieur Coelho*. Felicitări!

Deschis pentru public în ziua următoare, evenimentul avea să fie scena atingerii încă unui record al brazilianului. Pentru prima dată de când fusese inaugurat, în 1970, în cadrul Salonului de la Paris un autor a dat autografe timp de șapte ore la rând, într-un maraton întrerupt doar de scurtele plecări la toaletă sau pentru a fuma un Galaxy. Solemnitatea închiderii sezonului parizian i-a revenit însă lui Anne Carrière. Cu câteva zile înainte de sfârșitul evenimentului, ea a închiriat Carroussel du Louvre, eleganta și exclusivista galerie de sub faimosul muzeu parizian unde, de obicei, se organizau prezentări de modă pentru marii creatori europeni. Acolo, Paulo avea să ofere un banchet cu șase sute de tacâmuri, cu vinuri și șampanie fină, pentru librarii, editorii, jurnaliștii și personalitățile din lumea intelectuală. Lovindu-i sub centură pe cei care deveniseră snobi, amfitrionul a ținut neapărat ca fiecare membru din delegația braziliană să primească la hotel o invitație personalizată pentru cină. Unul dintre ei era scriitorul Zuenir Ventura, care tocmai lansase o carte denumită sugestiv *Invidie* și care avea să-și aducă aminte de preocuparea lui Paulo de a ști dacă brazilienii erau bine serviți:

— El nu a luat cina, și-a petrecut timpul trecând pe la masa fiecărui grup de invitați. Deși se afla acolo, la înălțime, avându-i la picioare pe cei

mai importanți oameni din lumea literară, Paulo rămânea aceeași persoană dintotdeauna. Când a venit la masa mea, în loc să se bucure de seara sa, a dorit să știe cum îmi mergea cartea *Invidie*, dacă aveam deja propuneri pentru traduceri, voind să mă ajute...

La momentul toastului, autorul a cerut grupului brazilian să se oprească puțin din cântat pentru a putea vorbi. Vizibil emoționat și vorbind o franceză bună, le-a mulțumit tuturor pentru prezență, s-a întrecut în laude față de colegii brazilieni și a dedicat noaptea unui mare absent:

— Aș dori ca această noapte de petrecere să se transforme într-un omagiu al nostru, al tuturor, față de cel mai mare și cel mai bun dintre toți scriitorii brazilieni, dragul meu prieten Jorge Amado, pentru care vă rog pe toți să închinăm un pahar.

Din nou cu muzică de fond braziliană, cei șase sute de invitați au transformat în ring de dans venerabilele saloane de marmură de la Carroussel și au dansat samba până-n zori. Întorși la hotel, au mai găsit o surpriză: îmbrăcat în catifea, îi aștepta un exemplar din *La Cinquième montagne* dintr-o ediție tipărită special pentru acest eveniment. Fiecare exemplar conținea aceeași frază, scrisă de mână, în franceză, și semnată de autor: „Perseverența și spontaneitatea sunt condițiile paradoxale ale legii personale." Când Paulo s-a urcat în avion pentru a se reîntoarce în Brazilia, la trei săptămâni după ce aterizase la Paris, 200 000 de exemplare din *La Cinquième montagne* fuseseră deja cumpărate de publicul francez.

Paulo se pare că alesese anul 1998 pentru a face publice detaliile și intimitățile vieții sale, pentru a se elibera de anumite fantome din trecut. Într-un lung interviu acordat jurnalistului Juan Arias, corespondent în Brazilia pentru ziarul spaniol *El País* – republicat în zece limbi în cartea *Confissões de um Peregrino* –, face dezvăluiri privind amănunte din existența sa și vorbește pentru prima dată mai deschis despre drumul său spiritual, despre femeile din viața sa, despre carieră, admite că fusese laș în unele ocazii și mărturisește că a avut relații cu bărbați pentru a-și da seama dacă era sau nu homosexual.

Solid și confortabil instalat pe podiumul celor mai vânduți autori din lume, Paulo Coelho a ajuns să fie obiect de interes într-un alt univers decât cel al criticii: lumea academică – nu cea cu uniformă și pălărie cu pene, ci cea universitară. Unul dintre primii eseiști care și-au întors privirea asupra operei sale a fost profesorul Mário Maestri, de la Universitatea Passo Fundo, din Rio Grande do Sul, autorul unui studiu din 1993, în care recunoștea că lucrările lui Paulo „îi aparțineau de drept corpusului național al literaturii

Sub privirile primei doamne, Ruth Cardoso,
președintele francez Jacques Chirac
se oprește la stand pentru a-l saluta pe Paulo,
care fusese snobat de delegația oficială braziliană.

Singurătatea învingătorului:
după ce a fost decorat cu Legiunea de Onoare,
Paulo se închide în baia hotelului
și înregistrează singur bucuria primirii distincției.

de ficțiune". Șase ani mai târziu totuși, când a publicat cartea *Por que Paulo Coelho Faz Sucesso*, Maestri părea că fusese contaminat de reaua-credință a criticii literare:

> *Plină de adagii, aforisme și povești simpliste, năpădită de locuri comune și de clișee tradiționale, ficțiunea de tinerețe a lui Paulo Coelho are și o importantă funcție de autoajutorare. Ea le îngăduie cititorilor demoralizați de viața mizerabilă de zi cu zi să viseze la cucerirea rapidă și magică a fericirii. Ezoterismul obosit al modernității propune cititorilor săi forme ușoare și la îndemâna tuturor de intervenție pozitivă asupra lor înșiși și asupra lumii sociale, mai ales în căutarea avantajelor materiale și personale. Este vorba de o cale magică spre universul virtual al societății de consum.*

Cu trecerea timpului, tezele de masterat și de doctorat care se înmulțeau prin țară confirmau că, dincolo de uzanțe, vizibila rea-voință a lumii universitare braziliene față de scriitor repeta fără surprize comportamentul presei. Acest sentiment avea să devină public într-un reportaj publicat în *Jornal do Brasil* în 1998. Ziarul denunța constrângerile la care fusese supusă profesoara de literatură Otacília Rodrigues de Freitas de la Universitatea din São Paulo, când a susținut teza de doctorat intitulată „Un bestseller văzut de cititor: *Alchimistul* de Paulo Coelho", lucrare socotită de colegii ei ca exprimând simpatie pentru scriitor. Indignată, profesoara a povestit în reportajul publicat în *Jornal do Brasil* clipele urâte prin care trecuse: „Îmi spuneau că Paulo Coelho mă pusese să fac lucrarea, că eram amanta lui."

Pe lista cu lucrările academice înregistrate în baza de date privind perfecționarea personalului din învățământul superior (Capes), un departament al Ministerului Educației, se află unsprezece teze care se referă la opera lui Paulo Coelho, opt la nivel de masterat și trei la cel de doctorat. În 2007, profesorul Ivan Luiz de Oliveira, de la Universitatea de Stat Maringá, în Paraná, a studiat fenomenul într-un mediu analizat rareori în tezele despre literatură. În lucrarea *Libertatea păzită*, Oliveira a investigat motivele care i-au determinat pe deținuții din penitenciarul de stat din Maringá să considere *Alchimistul* cartea lor preferată, și efectul pe care o astfel de literatură îl produce asupra acelui public.

Indiferent de părerea pe care masteranzii și doctoranzii o puteau avea despre opera sa, în 1998, Paulo se pregătea să treacă încă o dată prin vârtejul în care, de zece ani, începând cu *Alchimistul*, se transformaseră lansările

cărților sale. Singura noutate, de această dată, era că *Veronika se hotărăște să moară* avea să fie prima sa lucrare ce trecuse practic nevătămată de critică. Cu o acțiune care se petrece în Slovenia, una dintre țările în care s-a divizat fosta Iugoslavie, povestea are ca temă relația dintre Eduard, fiul unui diplomat, și personajul din titlu, care, după ce a încercat să se sinucidă, este internată de părinții săi într-un azil de nebuni și e supusă la tratamente brutale pe bază de electroșocuri. Dincolo de acțiunea fictivă, bomba o constituia dezvăluirea, pentru prima oară, a celor trei internări ale sale la Clinica „Dr. Eiras" din Rio de Janeiro pe la jumătatea anilor '60. Făcând publice întâmplările atât de dramatice ale adolescenței sale, Paulo încălca jurământul că va trata acest subiect în public numai după ce mureau părinții săi. Mama sa murise cu cinci ani înainte, în 1993, din cauza unor complicații ale bolii Alzheimer, iar fiul n-a putut participa la înmormântare, fiindcă vestea l-a găsit în Canada, unde se ocupa de lansarea ediției *The Alchemist*, astfel că n-a reușit să ajungă la timp în Brazilia. Deși energicul domn Pedro era nu numai viu, ci, așa cum apare în carte, „în deplinătatea facultăților mintale și a sănătății", *Veronika se hotărăște să moară* expunea fără ocolișuri violența la care acesta și decedata Lygia îl supuseseră pe autor. „Veronika este Paulo Coelho", a declarat scriitorul celor care doreau să audă.

Mereu preocupat ca lucrările sale să ajungă și la cititorii cu o mai mică putere de cumpărare, de această dată, a decis să schimbe tactica de lansare. „Objetiva" a fost sfătuită să reducă la jumătate cei 450 000 de reali cheltuiți pe publicitatea pentru *Al cincilea munte*, lucru care i-a permis să reducă prețul de vânzare de la 19,80 la 15 reali. Un alt pas pentru popularizarea operei sale a fost contractul încheiat cu rețeaua de supermarketuri „Carrefour", care a inclus *Veronika* în pachetul său promoțional de oferte pentru Ziua Taților. Apariția cărții a coincis cu dezbaterea intensă care avea loc în Brazilia despre violența ale cărei victime erau bolnavii mintal internați în azilurile publice și private. Senatul discuta proiectul de lege care avea să fie cunoscută drept Legea împotriva azilurilor de alienați – lege ce prevedea închiderea progresivă a instituțiilor în care pacienții cu tulburări psihice erau ținuți, în toată țara, ca niște virtuali prizonieri – și, în focul dezbaterilor, fragmente din *Veronika* au ajuns să fie citite în plen. În ziua votului și aprobării legii, senatorul Eduardo Suplicy s-a suit la tribună pentru a citi scrisoarea pe care o primise de la Paulo Coelho, care lăuda proiectul. „Am fost deja victimă, în trecut, a violențelor comise de internări fără nici un fundament – am fost internat la Casa de Sănătate «Dr. Eiras» în 1965, '66 și '67 –, astfel încât

văd nu doar ca oportună, ci ca absolut necesară noua lege descrisă în proiect." Scriitorul anexase la scrisoare câte o copie a biletelor de internare din cei trei ani. Dezvăluirile din carte au traversat granițele: doi ani mai târziu, Paulo a fost invitat să facă parte din juriul International Russel Tribunal on Psychiatry, instituție creată de Parlamentul European.

Povestea relatată în *Veronika* avea să-l determine să se ocupe din nou de acest subiect în 2003, când a fost unul dintre participanții la seminarul „Protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu probleme de sănătate mintală", organizat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului din cadrul Comunității Europene. *Veronika* a repetat cu o implacabilă regularitate ce se întâmplase înainte: cartea a doborât toate recordurile anterioare ale lui Paulo – tirajul inițial, vânzările din prima zi și prima săptămână – și a apărut pe primul loc în listele specializate. Singura noutate era tratamentul respectuos pe care presa, cu excepția unei mușcături sau alteia, l-a dedicat operei autorului. Posibil mișcați de impactul puternicelor dezvăluiri din carte, în loc să critice, ziarele și revistele au dedicat pagini întregi de reportaje tragediei celor trei internări. Una dintre puținele excepții avea să vină din partea unui prieten al autorului, scriitorul și jurnalistul Marcelo Rubem Paiva. Însărcinat de *Folha de S. Paulo* să facă recenzia cărții *Veronika*, și-a rezolvat treaba cu ironie și a ajuns să sugereze modificări asupra textului. În pasajul în care autorul scrie că „era mulțumit cu ceea ce vedeau ochii săi și cu ceea ce auzeau urechile sale", criticul afirmă că ar fi preferat să fie diferit:

De ce nu „ochii săi priveau și urechile sale ascultau"? Mai muzical. Sau „ochii săi auzeau și urechile sale priveau"? Mai îndrăzneț. Sau „ochii săi citeau și urechile sale compuneau"? Mai poetic. Sau „ochii săi, ferestre, urechile sale, pierdute"? De ce Paulo Coelho nu vrea să riște? Vrea să fie evident.

Marcelo reușește însă să-și dea seama la timp:

Dar ce e asta?! Dau sfaturi scriitorului care a vândut milioane, a câștigat distincții și premii acolo afară?!

Chiar asta era: judecând după vânzările, premiile și omagiile care-i impuneau o agendă imensă, cititorii continuau să-i prefere textele exact așa cum erau. Imediat după publicarea ediției *Veronika* în Brazilia, unul dintre academicienii care s-au aplecat asupra operei sale, jurnalistul și profesorul Denis

de Moraes de la Universitatea Federală Fluminese din orașul Niterói, statul Rio de Janeiro, a publicat un eseu intitulat *The Big Four*. Era vorba despre cvartetul campionilor mondiali la vânzările de carte, format din americanii Stephen King, Michael Crichton, John Grisham și Tom Clancy. Moraes folosește fragmente din agenda lui Paulo Coelho din anul 1998, pentru a arăta că brazilianul se afla cu un picior în selectul grup al bestsellerurilor de pe planetă:

A vorbit despre spiritualitate la Forumul Economic de la Davos, în Elveția.
A fost primit în audiență la Vatican și binecuvântat de papa Ioan Paul II.
A bătut recordul de autografe la cel de-al 18-lea Salon de Carte de la Paris cu Al cincilea munte, *care se apropie de 300 000 de exemplare vândute în Franța.*
A înregistrat o declarație pentru documentarul Fenomenul, *inspirat din viața sa, într-o coproducție canadiano-franco-nord americană.*
Cartea sa Manualul războinicului luminii *a inspirat colecția 1998/1999 a mărcii Gianni Versace.*
A petrecut opt zile în Marea Britanie, pentru a promova Al cincilea munte.
Când s-a întors la Rio de Janeiro, în mai, a acordat interviuri postului TV5 Canada și ziarelor englezești Sunday Times *și* The Guardian.
Între august și octombrie, și-a respectat angajamentele în Noua Zeelandă, Australia, Japonia, Israel și Iugoslavia.
S-a întors la Rio pentru interviuri la posturile de televiziune franceze și germane, călătorind apoi într-un turneu de lansare în estul Europei (Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Slovenia și Bulgaria).
Înainte să se întoarcă în Brazilia pentru sărbătorile de sfârșit de an, a trecut mai întâi prin Finlanda și Rusia.
Hollywoodul dorește să facă adaptări cinematografice pentru patru dintre cărțile sale.
Actrița franceză Isabelle Adjani își dispută cu nord-americana Julia Roberts dreptul de a filma La marginea râului Piedra am șezut și am plâns.
Arenas Group, care are legătură cu Sony Entertainment, dorește să transpună pe ecran Valkiriile, *și același lucru se întâmplă și cu casa de producție Virgin pentru* Jurnalul unui mag.
Distins cu Ordinul „Rio Branco" de președintele Fernando Henrique Cardoso.
Numit consilier special al ONU pentru programul de Convergențe spirituale și Dialog intercultural.

Scriitorul superstar prin lume:
decorat de președintele
Fernando Henrique Cardoso,
primind o carte cu autograful
lui Jose Sarney,
primit de papa Ioan Paul II
și facând lansări cu Mônica în Japonia.

Această activitate internațională febrilă a autorului avea să fie întreruptă doar în anul 2000, când Paulo a pus punctul final la noua sa carte, *Diavolul și domnișoara Prym*. Deși repeta fără surprize modul de desfășurare a celor anterioare, această lansare avea niște particularități. În primul rând, autorul a decis să nu se clintească de acasă pentru a face promovare internațională (cartea a fost lansată simultan în Brazilia și în alte țări). A preferat să primească jurnaliștii străini în noua sa reședință din Copacabana, un apartament care se întindea pe un etaj întreg, pe care l-a transformat într-un gigantic dormitor-salon, pentru care plătise aproape 600 000 de reali și de unde puteai avea o priveliște privilegiată asupra celei mai faimoase plaje braziliene. Ideea pelerinajului internațional de reporteri luase naștere cu câteva săptămâni înainte, când canalul american de televiziune CNN International a înregistrat cu el un lung interviu difuzat în două sute treizeci de țări. În săptămânile următoare, au început să ajungă la Rio, invitate de „Sant Jordi", echipele principalelor ziare și canale de televiziune din Anglia, Argentina, Bolivia, Chile, Columbia, Ecuador, Franța, Germania, Grecia, Italia, Mexic, Portugalia, Republica Cehă și Spania – mulți dintre ei profitând de călătoria în Brazilia pentru a realiza și reportaje despre Rio de Janeiro. „Publicitatea pe care a câștigat-o orașul în ziarele și revistele din toată lumea a fost enormă", comenta Mônica Antunes, „încât, dacă ar fi trebuit să plătească pentru ea, Primăria din Rio trebuia să investească o avere." Cealaltă particularitate a *Domnișoarei Prym* în Brazilia a fost alegerea locului pentru lansarea cărții. În loc să realizeze seara de autografe într-o librărie sau în saloanele unui hotel, Paulo a preferat să organizeze petrecerea protejat de pereții centenarei Academii Braziliene de Litere. Nu era nevoie de multă subtilitate pentru a interpreta ce se ascundea în spatele anunțării acestei alegeri: îndrăznețul Paulo Coelho, unul dintre scriitorii cei mai prost tratați de critica națională, era cu ochii pe un scaun din Olimpul literaturii braziliene, Casa lui Machado de Assis.

28
Mujahedinii lui Bin Laden și marina americană au o pasiune în comun: cărțile lui Paulo Coelho

Cartea pe care Paulo dorea s-o publice la trecerea în alt mileniu nu era *Diavolul și domnișoara Prym*. Așa cum se întâmplase cu zece ani înainte, când aruncase la gunoi originalele care relatau experiențele sale satanice, de această dată, tot la recomandarea lui Chris, a șters din calculator un roman a cărui temă centrală era sexul. Acesta trecuse prin sita Mônicăi și a unui prieten al autorului, teologul și fostul om de afaceri Chico Castro Silva, dar n-a supraviețuit la lectura soției sale, care i-a negat din nou așteptatul bun de tipar. Nu era prima dată când Paulo încerca s-o ia pe acest drum. La sfârșitul anilor '80, la scurt timp după ce a publicat *Alchimistul* în Brazilia, s-a aventurat să scrie o carte în care sexul era tratat cu o cruzime rar întâlnită în literatură. Timp de două luni, din ianuarie până în martie 1989, scriitorul a produs un roman de o sută de pagini care spunea povestea unui bărbat identificat numai cu litera „D.", text care a primit titlul provizoriu de *A Magia do Sexo, a Glória de Deus* „Magia sexului, slava lui Dumnezeu" sau, pur și simplu, *Conversas com D.* „Conversații cu D.". Chinuit de îndoieli referitoare la sexualitatea sa, personajul principal reușește să fie satisfăcut în pat numai de propria sa soție și are vise îngrozitoare, în care o vede goală pe mama sa, maltratată de mai mulți bărbați care, după ce o violează, urinează pe ea. Ceea ce-l îngrijorează pe „D.", bărbat de patruzeci de ani, nu este numai coșmarul în sine, ci faptul că simțea plăcere când mărturisea acea violență. Pierdut în mijlocul îngrozitoarelor fantezii, „D." începe să-i povestească problemele unui prieten, care avea să fie naratorul acțiunii. Cei doi se întâlnesc în fiecare seară la bere, moment în care transformă masa barului într-un divan al psihanalistului. Când îi mărturisește intimitățile și nesiguranțele sale, „D." ajunge să-i mărturisească faptul că, deși nu era homosexual, avea o plăcere imensă să viseze că era violat de bărbați („îmi face plăcere umilința de a fi în patru, docil, oferind plăcere celuilalt"). *Conversas com D.* este o carte

neterminată, care se încheie fără să se știe ce destin a ales autorul pentru personajul principal – a cărui poveste, în diverse pasaje, păstrează asemănări cu viața și caracteristicile lui Paulo. Ceea ce s-a întâmplat cu cartea despre satanism s-a întâmplat și acum, cu textul romanului cu conținut sexual: originalul *Conversas com D.* n-a ajuns să fie niciodată citit de nimeni, fiindcă a devenit parte integrantă a cufărului plin de jurnale condamnate de autor la incinerare.

Cu o temă ce trece la multe leghe distanță de subiecte atât de picante – cuvântul „sex" e folosit doar de două ori în carte –, *Diavolul și domnișoara Prym* a luat naștere într-o vizită pe care Paulo a făcut-o în orășelul francez Viscos, la granița cu Spania. Pe fântâna din piața principală, a văzut o sculptură ciudată – un jet de apă ieșea dintr-un soare și era proiectat direct în gura unei broaște – și, oricât de mult i-a întrebat pe locuitori, n-a reușit să înțeleagă semnificația ciudatei compoziții. Imaginea a rămas luni întregi în mintea autorului, până când s-a hotărât s-o folosească drept reprezentare a Binelui și a Răului. Cu *Domnișoara Prym*, Paulo încheia o trilogie pe care a numit-o „Iar în cea de-a șaptea zi", începută cu *Râul Piedra* (1994) și urmată de *Veronika* (1998). După spusele sale, „sunt trei cărți care vorbesc despre o săptămână din viața unor persoane normale, care se văd subit confruntate cu dragostea, moartea și puterea".

Povestea se petrece într-un mic sat imaginar cu 281 de locuitori, toți socotiți a fi extrem de onești. Rutina acelui loc este întreruptă de venirea lui Carlos, un străin identificat imediat de văduva Berta, locuitoarea cea mai în vârstă, drept un om care aduce răul în localitatea liniștită – adică nimeni altul decât Diavolul. Străinul trage la hanul la al cărui bufet lucrează singura femeie necăsătorită din localitate, Chantal Prym. Orfană și prost văzută de locuitori, domnișoara Prym e aleasă de vizitator ca instrument pentru a pune la încercare cinstea localnicilor. Prezentându-se ca om de afaceri care-și pierduse soția și cele două fiice într-o crimă atroce, misteriosul Carlos îi oferă tinerei ocazia să se îmbogățească și să părăsească viața simplă din localitate. În schimb, trebuia să-l ajute să convingă locuitorii să participe la o competiție macabră: dacă cineva reușea să omoare, fără nici un motiv, un alt locuitor, în termen de o săptămână, orașul primea ca plată zece lingouri de aur pe care el le ascunsese într-un loc secret. Cartea vorbește despre conflictele generate de neobișnuita ofertă, terminând prin a identifica, printr-o parabolă, posibilitatea existenței simultane a unui înger și a unui diavol individual în sufletul oricărei ființe umane.

În martie 2000, după ce a predat Editurii „Objetiva" cele 190 de pagini din *Domnișoara Prym*, Paulo a luat avionul și a ajuns la Paris la timp, pentru a asista la debutul marii campanii publicitare programate de Anne Carrière pentru lansarea ediției *Veronika decide de mourir*. Într-o dimineață rece și cenușie de luni, lui – și milioanelor de parizieni și turiști care circulau zilnic prin oraș – i-a fost atrasă atenția de un autobuz de pe linia 87, a cărui caroserie fusese „învelită" cu un gigantic prim-plan cu chipul său, imprimat pe fond albastru, anunțând că *Veronika* se afla în toate librăriile. Afișând imaginea ambulantă prin locurile pe unde treceau, vehiculele ieșeau din Porte de Reuilly, în estul capitalei franceze, și parcurgeau aproape treizeci de kilometri de străzi până când ajungeau la punctul final, în Champs de Mars, după ce treceau prin locurile cele mai aglomerate din Paris, precum Gare de Lyon, Place de la Bastille și cartierul St. Germain-des-Prés. În afară de Paris, în acea zi, scena s-a repetat și în alte paisprezece orașe franceze în care fusese contractat acest serviciu. De această dată, campania publicitară n-a produs rezultatele așteptate. Poate fiindcă s-au mirat că o carte era anunțată precum săpunul sau pasta de dinți, cititorii francezi au reacționat prost. Deși vânzările în cazul cărții *Veronika* erau superioare față de titlurile anterioare, ele au rămas sub așteptări. Chiar și așa, cartea a fost primită călduros de presa franceză, inclusiv de *L'Express*, precum și de seriosul și conservatorul *Figaro*, unul dintre cele mai influente ziare din țară. În același timp, dar fără același tam-tam, *Veronika* începea să ajungă în librăriile din Taiwan, Japonia, China, Indonezia, Thailanda și Statele Unite.

Mondializarea succesului său literar l-a introdus pe autor definitiv în alt cerc: cel al personalităților internaționale. Așa cum se întâmpla începând din 1998, cu câteva săptămâni înainte Paulo a participat la Forumul Economic Mondial, instituție înființată în 1971 de profesorul și economistul Klaus Schwab, ce reunește anual elita politică și economică mondială în orașul elvețian Davos (din 2000, la invitația lui Schwab, scriitorul a început să facă parte din Schwab Foundation). Cel mai important invitat la întâlnirea din 2000, președintele american Bill Clinton, fusese fotografiat cu câteva luni înainte ținând în mână un exemplar din *The Alchemist* în timp ce cobora din elicopter în grădinile Casei Albe. Când a aflat că brazilianul se afla în Davos, Clinton a luat inițiativa de a-l cunoaște. „Fiica mea Chelsea a fost cea care mi-a dat – de fapt, m-a obligat – să citesc *The Alchemist*", a spus președintele. „Mi-a plăcut așa de mult, că i-am dat-o și lui Hillary s-o citească", a continuat el, încheind întâlnirea cu o invitație care n-a ajuns să se concretizeze:

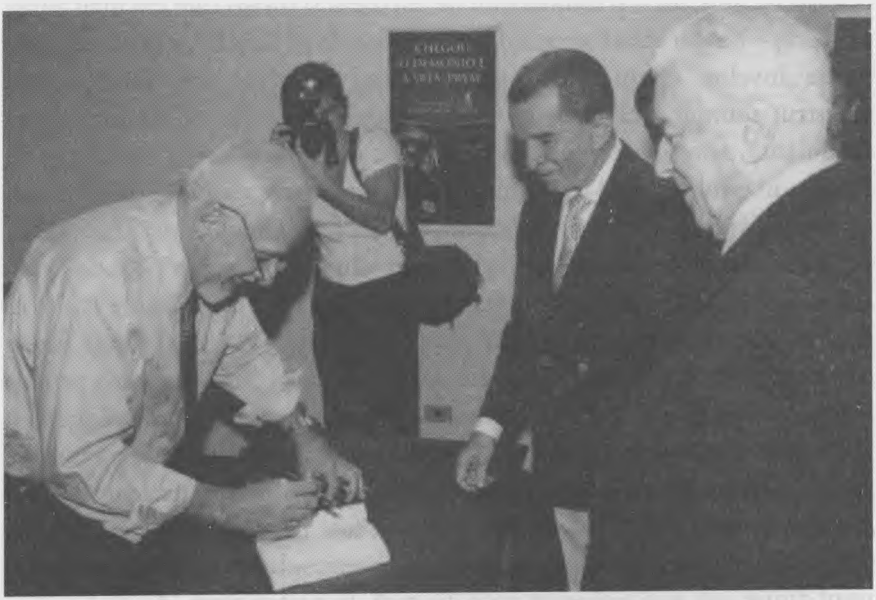

Paulo acordă autografe pe exemplare din *Domnișoara Prym* pentru academicienii Murilo Melo Filho și Marcos Almir Madeira la Academia Braziliană de Litere.

— Când veniți în Statele Unite, anunțați-mă. Dacă voi fi acolo, mie și familiei mele ne-ar face plăcere să vă avem la cină.

Șapte ani mai târziu, în 2007, la cererea echipei lui Hillary Clinton, Paulo avea să difuzeze un text de susținere pentru precandidatura sa la președinția Statelor Unite. În acel an, la fel ca și în alții, Davos îi permitea să-i cunoască personal pe unii dintre cei mai renumiți cititori ai săi – precum fostul premier israelian și laureat al Premiului Nobel pentru Pace Shimon Peres, actrița americană Sharon Stone și scriitorul italian Umberto Eco – și să stea laolaltă cu personalități mondiale, precum omul de afaceri Bill Gates, și lideri politici precum palestinianul Yasser Arafat și germanul Gerhard Schroeder. Actrița din *Instinct primar* a ajuns să stabilească o întâlnire privată cu Paulo într-o cafenea din Davos. Scriitorul a nimerit locul și ora, dar a greșit ziua. Când a ajuns, a aflat de la șeful de sală că a comis o gafă. „Doamna Stone a fost aici ieri și a așteptat pe cineva care nu a venit", i-a spus el. „A mormăit ceva și părea supărată când a plecat." Frustrarea că nu a putut s-o cunoască mai bine pe una dintre cele mai frumoase femei ale cinematografiei a fost parțial compensată când Paulo și-a deschis poșta electronică și a găsit acolo un mesaj din câteva cuvinte: „Ți-am simțit lipsa. *Love*, Sharon." Cu autorul cărții *Numele trandafirului*, Paulo nu numai că a participat la dezbateri, ci a și primit de la el un elogiu capabil să facă să tremure fundamentele criticii și ale academiei – cel puțin în Brazilia. Intervievat la un „ceai literar" organizat în timpul Forumului, romancierul Umberto Eco, unul dintre cei mai mari semiologi ai planetei, a dat dovadă de cunoaștere a operei brazilianului:

— Dintre cărțile lui Paulo Coelho, *Veronika* este cartea pe care o prefer. M-a mișcat profund. Recunosc că nu-mi place foarte mult *Alchimistul*, fiindcă avem puncte de vedere filozofice diferite. Paulo scrie pentru cei care cred, eu scriu pentru cei care nu cred.

În cea de-a doua jumătate a anului 2000, „febra" prezisă de Mônica Antunes cu zece ani înainte a cuprins toate clasele sociale, economice și culturale, fără diferență de rasă, sex sau vârstă – și, cu atât mai puțin, de ideologie. Cu câteva luni înainte, autorul a reacționat când a citit în ziarul englez *The Guardian* că *El Alquimista* și *La Quinta Montaña* erau cărțile de căpătâi ale fostului dictator chilian Augusto Pinochet, deținut la Londra la cererea justiției spaniole, sub acuzația de „tortură, terorism și genocid". „Mi-ar plăcea să știu dacă generalul Pinochet mi-ar mai citi cărțile dacă ar afla că autorul a fost arestat de trei ori în timpul regimului militar brazilian și a avut mulți prieteni deținuți sau expulzați din Chile în timpul regimului

Autobuzele
traversează Parisul
acoperite cu imaginea
lui Paulo
și cu cea a cărții
Veronica se hotărăște
să moară,
însă, până la urmă,
cititorului
nu i-a plăcut
atâta marketing.

militar chilian", a declarat el presei. După un timp, intervievat de ziarul *El Universal*, din Caracas, venezueleanul Miguel Sanabria, liderul ideologic al unei organizații de susținere a președintelui Hugo Chávez, a dezvăluit bibliografia utilizată la cursurile sale de formare politică: Karl Marx, Simón Bolívar, José Carlos Mariátegui și Paulo Coelho. „Ne creăm propriul nostru socialism", susținea el. Cărțile scrise de el au apărut în mâini și mai neobișnuite și pe rafturi și mai ciudate, precum cele ale fostului maior tadjic Viktor Bout, arestat la începutul lui 2008 în Thailanda de agenții americani. În unul dintre rarele sale interviuri, oficialul pensionat al KGB, considerat cel mai mare contrabandist de arme de pe planetă (care a inspirat filmul *Lord of War*, cu Nicolas Cage), a declarat cu sinceritate reporterului Peter Landesman de la *New York Times* că, între o vânzare și alta de rachete antiaeriene, se relaxa citind cărțile lui Paulo Coelho. În războiul dus de Statele Unite împotriva rețelei Al Qaeda, cărțile brazilianului apar de ambele părți ale frontului. Conform jurnalului englez *The Sunday Times*, *The Alchemist* era cartea pe care soldații americani din cea de-a 10-a Divizie de Munte, care-l vânau pe Osama Bin Laden în peșterile din Afganistan, o împrumutau cel mai des de la baraca în care se afla biblioteca. Iar când a vizitat lagărul numărul 4 al închisorii Guantánamo din Cuba, unde erau încarcerați suspecții care aveau legături cu Bin Laden, reportera Patrícia Campos Mello, de la ziarul *O Estado de S. Paulo*, a descoperit versiuni în farsi din *Jurnalul unui mag* printre cărțile pe care gardienii americani le oferiseră deținuților.

Chiar și Paulo a fost surprins, în filmul *Guantanamera* al regizorului cubanez Tomás Gutierrez Alea, văzând că personajul principal citea, în lunga călătorie pe care o făcea prin insulă pentru a-și înmormânta o rudă, un exemplar din *El Alquimista*. Cum cărțile sale nu erau publicate în Cuba, a investigat și a descoperit că era vorba de ediția spaniolă, vândută pe piața neagră pentru incredibila sumă de 40 de dolari. „Nu am nici o problemă să intru în contact cu Cuba și să cedez drepturile de autor, fără să primesc un cent", a mărturisit apoi ziarelor, „pentru ca operele să poată fi editate acolo la prețuri mult mai mici și ca mai multe persoane să aibă acces la ele." Într-un incident care arată că lipsa de politețe nu are culoare ideologică, în 2007 Paulo avea să fie victima unei grosolănii gratuite a ministrului cubanez al culturii, Abel Prieto, responsabil de organizarea Târgului de Carte din Havana. „Cu Paulo Coelho avem o problemă", a declarat Prieto unui grup de jurnaliști străini. „Deși este un prieten al Cubei și vorbește împotriva blocajului, nu-l pot invita, deoarece n-aș vrea să stric prestigiul târgului." Cum

nu mai era dispus să tacă în fața impertinențelor, scriitorul a plătit cu aceeași monedă pe blogul său de pe internet, cu un articol de șase paragrafe reproduse imediat de cotidianul *El Nuevo Herald*, cel mai important ziar de limbă spaniolă publicat la Miami, inima anticastrismului. „Nu mă surprinde cu nimic această declarație", a scris el. „Oamenii care înainte au luptat pentru libertate și dreptate, odată atinși de morbul puterii, se transformă în opresori."

Cu sau fără polemici, proiecția internațională pe care autorul o dobândise nu-l îndepărta de țara sa de origine. După ani în care n-a ținut seri de autografe în Brazilia, alegerea Academiei Braziliene de Litere pentru lansarea *Domnișoarei Prym*, în octombrie 2000, a fost văzută ca încă un pas pe drumul accederii sale la acea instituție. Dar nu era primul astfel de pas. La banchetul oferit în 1998, la Carroussel du Louvre, de Anne Carrière, fuseseră invitați toți membrii delegației braziliene prezente la Paris, însă numai trei scriitori au primit din partea lui Paulo telefon pentru a întări invitația – Nélida Piñón, Eduardo Portela și senatorul și fostul președinte al Republicii José Sarney. Nu întâmplător, cei trei erau membri ai Academiei Braziliene de Litere. La seara de autografe pentru *Domnișoara Prym*, au fost trimise 4 000 de invitații. Mulțimea care s-a grăbit să ajungă la vila din bulevardul Presidente Wilson, din centrul Rio, i-a obligat pe organizatorii evenimentului să întărească paza și serviciile de ajutor. Mii de pahare de plastic cu apă minerală rece au fost distribuite celor prezenți, la solicitarea autorului, care s-a plâns că nu putea să facă la fel ca-n Franța. „La Paris, editorul meu a dat șampanie franțuzească", le-a spus el zâmbind jurnaliștilor, „dar eu știu că aici nu se poate repeta doza."

Spre surprinderea generală, critica braziliană a reacționat bine la *Diavolul și domnișoara Prym*. „Paulo Coelho a ajuns să producă, la cincizeci și trei de ani, cartea sa cea mai finisată, cu o poveste care trezește în cititor curiozitate și autentică tensiune", a scris comentatorul revistei *Época*. Una dintre excepții a fost astroloaga Bárbara (Bia) Abramo, de la *Folha de S. Paulo*, aleasă de ziar pentru a face recenzia lansării. „La fel ca și celelalte cărți ale sale, *Diavolul și domnișoara Prym* se aseamănă cu o parabolă lungă", scria ea, „care putea să fie povestită în trei paragrafe, la fel ca diversele povestioare care obișnuiesc să-i umple narațiunile."

Cine a observat cu atenție pașii autorului a înțeles că energia sa din acea perioadă nu era îndreptată spre critici, ci spre planificarea unui nou pelerinaj, cu siguranță la fel de greu de urmat ca și cele anterioare: cel pentru a ocupa un scaun în panteonul literaților brazilieni. Paulo nu-și făcea iluzii și știa, așa cum declarase un candidat învins, că „e mai ușor să fii ales guvernatorul

oricărui stat brazilian decât să intri în Academie". Se știa că unii dintre cei treizeci și nouă de alegători strâmbau din nas când era vorba de el și de opera sa. „Am încercat să citesc o carte a lui, dar n-am reușit să trec de pagina opt", declara în ziar scriitoarea din Ceará și verișoara sa de gradul patru, Rachel de Queiroz – la care autorul a răspuns că nici una dintre cărțile sale nu începea la pagina opt. Respectatul gânditor creștin Cândido Mendes, rectorul și proprietarul Universității „Cândido Mendes" (la care Paulo aproape terminase dreptul), a făcut o evaluare și mai dură:

Am citit deja cărțile sale din scoarță-n scoarță și de la coadă la cap, dar tot aia e. Paulo Coelho a fost deja avantajat de gloria lui Santos Dumont în Franța. Numai că el nu e de aici, ci din lumea globalizată a gândirii facile și a ignoranței transformate într-un soi de submagie. Foarte simpaticul nostru vrăjitor servește acel imaginar domesticit și fără spaime. Subcultura deghizată în prosperitate și-a găsit autorul exemplar. Nu e un text, ci un produs de magazin cu lucruri de ocazie.

Fiind sigur că părerile lui Rachel și Mendes nu erau împărtășite de majoritatea celorlalți alegători din Academia Braziliană de Litere, n-a răspuns provocărilor și și-a continuat planul. Se purta politicos cu liderii diverselor grupuri și subgrupuri în care era împărțită academia, lua prânzul și cina cu academicieni și nu pierdea lansările cu cărțile nemuritorilor – numele sub care sunt cunoscuți membrii Academiei. În seara de autografe pentru romanul său *Saraminda*, José Sarney – și el o victimă preferată a criticii – poza zâmbitor fotografilor semnând exemplarul lui Paulo, cel mai politicos dintre sutele de cititori care stăteau la coadă pentru a primi o dedicație. Adevărul este că, în scurt timp, obiectivul său avea să devină, dintr-un secret, un fapt public. La sfârșitul anului, cunoscutul romancier Carlos Heitor Cony, titularul scaunului numărul trei din academie, a deslușit misterul în *Folha de S. Paulo*:

Am scris o cronică în care am comentat disprețul pe care critica li-l arată cântărețului Roberto Carlos și scriitorului Paulo Coelho. Cred că e un miracol că cei doi supraviețuiesc, pentru că, dacă ar depinde de presa specializată, ar locui sub un pod, cerșind și înjurând lumea. Nu e chiar așa. Atât unul, cât și celălalt au un public fidel, nu bagă în seamă criticile, merg înainte, nu se răzbună și, când pot, îi ajută pe ceilalți. Sunt prieten personal al lui Paulo Coelho, el știe că poate conta pe votul meu pentru ABL. Îi admir

caracterul, noblețea de a nu ataca pe nimeni și de a se folosi cu demnitate de succesul pe care-l are.

De când i-a trecut prin minte ideea să intre în Academie, Paulo păstra în suflet un vis secret: să ocupe scaunul numărul 23, al cărui prim ocupant a fost Machado de Assis, cel mai mare scriitor brazilian, fondator al Academiei și care-l avusese ca mentor pe José de Alencar (despre care încă nu știa că era unchiul său de gradul trei). Problema era că ocupantul acestuia era chiar academicianul pentru care Paulo avea cea mai mare dragoste și admirație și căruia îi aducea mereu omagii, baianul Jorge Amado. Asta-l obliga, de fiecare dată când se deschidea subiectul, să facă o excepție, foarte reținut: „Cum locul pe care-l doresc eu e al lui Jorge, sper să candidez numai când voi fi foarte bătrân", lămurea el, „fiindcă-mi doresc ca el să mai trăiască mulți ani de acum încolo." La optzeci și opt de ani, Jorge Amado înfrunta probleme de sănătate, care începuseră în 1993, când a suferit un infarct. În 1996 a fost internat într-un spital din Paris, oraș în care trăia o parte din an, și a descoperit că, în afară de cardiopatie, suferea și de edem pulmonar. În anii următori, avea să fie internat de mai multe ori, pentru a realiza angioplastii, să i se pună bypassuri cardiace și, când a descoperit că avea și diabet, să-și trateze frecventele crize de glicemie. În iunie 2001, parțial orb ca urmare a degenerării progresive a retinei, a fost internat într-un spital din Salvador cu infecție la rinichi și la plămânul drept. Luând antibiotice, scriitorul și-a revenit bine, iar pe data de 16 iulie a putut să sărbătorească acasă, cu familia, a patruzecea aniversare a alegerii sale în Academia Braziliană de Litere. Trei săptămâni mai târziu, în după-amiaza de 6 august, familia a anunțat decesul lui Jorge Amado. Scaunul numărul 23 era liber. Știrea a ajuns la urechile lui Paulo chiar în acea seară, printr-un scurt telefon dat de jurnalistul și academicianul Murilo Melo Filho:

— Jorge Amado a murit. A sosit momentul tău.

L-a cuprins o senzație ciudată și contradictorie: împreună cu entuziasmul candidaturii, vedea cu sinceră tristețe moartea nu numai a unui idol al primelor sale lecturi, ci a cuiva pe care timpul l-a transformat în prietenul și fidelul său apărător. Și-a amintit de gestul mărinimos al baianului care, chiar dacă nu-l cunoștea personal, în 1995, a acceptat să-l reprezinte pentru a primi un premiu în numele său. Nu era totuși momentul pentru sentimentalisme. Deși era un novice la jumătatea drumului, Paulo a învățat că,

pentru un loc în Academia Braziliană de Litere, competiția începea chiar înainte de ofilirea crinilor de pe sicriul titularului. Încurajat de Murilo, avea totuși să primească, la primul telefon de campanie, o reacție cu totul neașteptată. Când l-a sunat pe profesorul și ziaristul Arnaldo Niskier, ocupantul scaunului numărul optsprezece și unul dintre primii care au aflat, cu luni înainte, de pretențiile sale, a primit o găleată de apă rece. „Cred că încă nu ți-a sosit clipa", l-a avertizat Niskier. „Se pare că Zélia se va prezenta, iar dacă o să se-ntâmple așa, Academia va înclina în favoarea ei." Zélia la care se referea el era văduva lui Jorge Amado, scriitoare la rândul ei, Zélia Gattai, care, așa cum prevăzuse experimentatul Niskier, se hotărâse să dispute scaunul soțului decedat.

Alături de torentul de necrologuri pentru Jorge Amado, în dimineața următoare ziarele anunțau numele a nici mai mult, nici mai puțin de cinci candidați la locul rămas vacant: Zélia, Paulo, astronomul Ronaldo Rogério de Freitas Mourão, umoristul Jô Soares și jurnalistul Joel Silveira. În timp ce-și făcea joggingul de fiecare zi pe faleza plajei Copacabana, Paulo a auzit una dintre puținele voci capabile să-l convingă să facă – sau să nu mai facă – orice ar fi fost, de multe ori împotriva propriei sale păreri: cea a soției sale. Cu obișnuita suavitate, i-a spus că avea presimțiri rele în privința disputei:

— Paulo, presimt că nu vei câștiga.

A fost suficient pentru ca el, „mereu ascultător față de Christina", să renunțe la idee. Candidatura, care nici măcar nu ajunsese să fie înregistrată formal, a durat mai puțin de douăsprezece ore. Paulo i-a trimis un fax de condoleanțe Zéliei, și-a făcut bagajele și s-a îmbarcat împreună cu Chris pentru o călătorie în sudul Franței. Cuplul avea să-și realizeze vechiul vis de a petrece o parte a anului în Europa, iar locul ales avea să fie regiunea din apropierea sanctuarului catolic de la Lourdes. Unul dintre motivele călătoriei era de a căuta un imobil adecvat pentru a-l cumpăra. Cât timp nu se întâmpla asta, adresa lor în Franța avea să fie modestul și primitorul Hotel „Henri IV" din mica localitate Tarbes. Pe 9 octombrie, într-o zi de marți, cei doi se aflau în orășelul Odos, la cinci kilometri de Saint-Martin, unde aveau să locuiască câteva luni mai târziu. Ca și cum ar fi fost ispitit de diavolul de care se-ndepărtase de atâta timp, Paulo a hotărât să încorporeze în patrimoniul său un bun mai potrivit pentru o stea rock decât pentru un om cu obiceiuri aproape monastice (pentru standardele unui milionar normal): un castel. Preferința cuplului căzuse nu asupra unui castel oarecare, ci asupra Château d'Odos, unde trăise și murise Marguerite de Valois, regina Margot,

soția regelui Henri IV. Afacerea imobiliară n-a ajuns să se concretizeze – „dacă aș cumpăra un castel", i-a spus el unui jurnalist, „nu l-aș poseda, ci aș fi posedat de el." În aceeași după-amiază, a lăsat-o pe Chris la hotelul din Tarbes și a luat trenul spre Pau, de unde s-a îmbarcat într-un zbor spre Monte Carlo, capitala Principatului Monaco, unde avea să facă parte din juriul unui festival de cinematografie. Seara, era la o cafea cu cineastul american Sydney Pollack, regizorul clasicelor *Out of Africa* „Departe de Africa" și *They Shoot Horses, Don't They?* „Și caii se împușcă, nu-i așa?", când i-a sunat telefonul mobil. De cealaltă parte a liniei, a recunoscut vocea lui Arnaldo Niskier:

— Roberto Campos a murit. Pot să dau la secretariatul Academiei scrisoarea semnată că m-ai împuternicit pe mine să-ți înscriu numele pentru primul loc liber care apare?

— Dacă tu crezi că e momentul, poți s-o faci.

Întors în Franța câteva zile mai târziu, în drum spre casă, a trecut pe la capela Notre Dame de Piétat, din orășelul Barbazan-Débat și i-a adresat o rugăciune tăcută Pruncului Isus cu barbă:

— Ajută-mă să intru la Academia Braziliană de Litere.

Câteva ore mai târziu, instalat în camera sa de la hotelul din Tarbes, i-a acordat prin telefon reporterului Marcelo Camacho, de la *Jornal do Brasil*, un lung interviu, care a început cu o întrebare evidentă:

— Este adevărat că veți candida la Academia Braziliană de Litere?

I-a răspuns cu inspirație:

— Candidat total.

Iar sub acest titlu – *Candidat total* – suplimentul cultural al *Jornal do Brasil* din ziua următoare a dedicat în întregime prima pagină acestui subiect. În interviu, Paulo explica motivele candidaturii sale („dorința de a conviețui cu oameni atât de speciali cum sunt academicienii"), nu prea făcea caz de critică („dacă ceea ce scriu eu nu ar fi bun, cititorii mei m-ar fi abandonat de mult timp, în toată lumea") și condamna cu vehemență politica externă a președintelui George W. Bush („ceea ce fac Statele Unite în Afghanistan este un act de terorism, exact asta, un act de terorism"). Campania pentru locul liber al economistului decedat, ambasadorul, senatorul și deputatul Roberto Campos, era oficială, dar Paulo i-a mărturisit jurnalistului că, în virtutea unei agende internaționale foarte încărcate, avea să se reîntoarcă în Brazilia abia peste câteva luni, în decembrie, pentru a respecta ritualul de vizite la fiecare dintre cei treizeci și nouă de alegători. Întârzierea era

irelevantă, din moment ce alegerea fusese stabilită pentru luna martie 2002, după vacanța de sfârșit de an a Academiei.

În săptămânile următoare, au apărut și ceilalți doi candidați cu care avea să-și dispute locul liber, omul de știință și politicianul Hélio Jaguaribe și fostul diplomat Mário Gibson Barbosa. Ambii – octogenari, fiecare avea și puncte forte, și puncte slabe. Jaguaribe aparținea elitei de intelectuali care ajunsese la putere gravitând în jurul președintelui Fernando Henrique Cardoso – avantaj deosebit într-o dezbatere în care favorurile și sinecurile oficiale contau mult –, dar, pe de altă parte, era cunoscut că avea un comportament dificil. Mário Gibson Barbosa socotea drept argument împotriva lui (sau în favoarea lui, depinzând de punctul de vedere) faptul că fusese ministru de externe în timpul celui mai autoritar dintre toate guvernele militare, cel al generalului Emílio Garrastazu Médici (1970–1974). Cum era președintele companiei care administra Copacabana Palace Hotel, Gibson Barbosa și-a amplasat cartierul general de campanie chiar în Copa, una dintre cele mai luxoase și elegante zone din Rio de Janeiro și din Brazilia.

Prezența în competiție a unuia dintre cei mai citiți autori din lume a atras atenția, lucru care, de puține ori în istoria sa, s-a întâmplat la Academia Braziliană de Litere. În afară de agențiile internaționale de știri, mass-media străină își mobiliza corespondenții din Brazilia să relateze despre concurs. Într-un lung și ironic reportaj publicat în *New York Times*, corespondentul Larry Rother a atribuit Academiei puterea de a „transforma obscurii și vârstnicii eseiști, poeți și filozofi în celebrități aproape la fel de lăudate ca și jucătorii de fotbal, actorii și starurile pop". Rother redă declarații ale susținătorilor lui Paulo, precum Arnaldo Niskier („este Pelé al literaturii braziliene"), dar nu pierde ocazia să pună paie pe foc:

> *Imaginea publică a lui Coelho nu este cea a unui sobru academician care se bucură de pompa ceaiurilor din după-amiezele de joi pentru care e faimoasă Academia. Și-a început cariera ca textier de rock'n'roll, a scris deja despre cât de apăsătoare a fost perioada în care a consumat droguri, a fost internat în adolescență la o clinică psihiatrică și, mai rău de-atât poate, refuză să-și ceară scuze pentru succesul său comercial copleșitor. „Societatea braziliană cere excelență în această casă", a spus la* O Globo *scriitoarea Nélida Piñón, o fostă președintă a Academiei, într-un comentariu interpretat ca o palmă asupra popularității lui Coelho. „Nu putem permite ca piața să dicteze estetica."*

Surd la intrigile lor, Paulo și-a urmat religios calea sacră. A trimis scrisori, a făcut vizite la toți academicienii (cu excepția părintelui Fernando Ávila, care l-a scutit sec de formalitate) și a primit gesturi spontane de sprijin care l-au emoționat, precum cel al lui Carlos Heitor Cony și cel al fostului președinte Sarney. În ziua alegerilor, disputate în patru scrutinuri succesive, nici unul dintre cei trei candidați n-a reușit să obțină numărul minim de nouăsprezece voturi impuse de regulament. Așa cum cerea tradiția, președintele Alberto da Costa e Silva cel bărbos a incinerat voturile într-un recipient de bronz, a anunțat că scaunul 21 este vacant în continuare și a convocat noi alegeri pentru data de 25 iulie. Seara, la câteva ore după anunțarea rezultatelor din prima rundă de alegeri, o comisie de nemuritori a apărut acasă la el pentru a-și exprima părerea de rău. Unul dintre ei – Paulo nu-și amintește cu exactitate, dar putea fi filozoful și diplomatul Sérgio Paulo Rouanet sau poetul Ivan Junqueira sau chiar președintele casei, ambasadorul Alberto da Costa e Silva – s-a apropiat cu o înfățișare consolatoare:

— A fost foarte bine că ai candidat, iar convietuirea noastră a fost nemaipomenită. Cine știe dacă, cu o altă ocazie, nu încerci din nou.

Cum el obținuse zece voturi modeste, față de șaptesprezece acordate lui Jaguaribe, comisia a rămas uimită de reacția promptă a gazdei:

— O altă ocazie, nu. Chiar mâine îmi voi înregistra candidatura. Voi intra din nou în competiție.

E posibil ca data noilor alegeri să nu fi avut nici o semnificație pentru majoritatea academicienilor, dar Paulo a văzut în ea un semn negreșit că trebuia să se prezinte din nou: 25 iulie e ziua Sfântului Iacob de Compostela, patronul pelerinajului care-i schimbase calea vieții. Deși data aleasă era, după părerea sa, un indiciu foarte sigur că se afla pe drumul cel bun, nu-l costa nimic să-i ceară confirmarea vechii și, după părerea sa, infailibilei *Cărți a Mutațiilor* (*I Ching*). Aruncate în repetate rânduri pe masă, cele trei monede ale oracolului au dat mereu același rezultat: hexagrama cazanului, sinonimă cu victoria sigură. În afară de asta, *I Ching* îi făcuse o recomandare ciudată – „călătorește și nu te întoarce prea repede" –, la care nici măcar n-a clipit și a plecat s-o îndeplinească. A luat avionul spre Franța, s-a instalat în hotelul din Tarbes și, în următoarele trei luni, a condus campania cu ajutorul unui telefon mobil și al unui notebook. Când a ajuns acolo, a citit pe internet că urma să aibă numai un adversar în competiție: Hélio Jaguaribe. Prima schimbare tactică pe care el și locțiitorul său în campania electorală, Arnaldo Niskier, au decis s-o adopte, pentru a evita pierderea voturilor din partea

grupurilor cu care nu se înțelegea, a fost să-l facă să iasă din peisaj și să se transforme apoi într-un soi de susținător secret. Christina își amintește că a rămas impresionată de dezinvoltura soțului ei:

— Am descoperit că Paulo avea abilități de negociator care mie-mi erau necunoscute. Sângele-rece pentru a lua decizii și a sta de vorbă cu oamenii e un talent al său pe care eu nu-l cunoșteam.

Deși mulți dintre suporterii săi considerau că era riscant să-și conducă întreaga campanie de la distanță, lăsându-și electorii la mila luptelor adversarului, *I Ching* insista: „Nu te întoarce." Presiunile pentru a se întoarce în Brazilia deveneau din ce în ce mai puternice, dar el a rămas neclintit. „Astralul meu îmi spunea să nu mă întorc", își aduce aminte scriitorul, „iar, între astral și academicieni, eu am ales astralul." Dar campania a început să prindă cu adevărat contur când unul dintre susținătorii săi a-nceput să-i intrige, la ceaiurile de joi, pe votanți cu un argument seducător:

— O să-l votez pe Paulo Coelho, pentru că mălaiul e bun.

În jargonul Academiei, „mălai bun" era metafora pentru a se referi la candidații care, odată aleși, puteau aduce, în afară de prestigiu, și beneficii materiale pentru instituție. Din acest punct de vedere, susținea nemuritorul, autorul cărții *Alchimistul* reprezenta un mălai nemaipomenit. Nu numai pentru indiscutabilul său prestigiu internațional, evident prin neobositul interes al presei străine față de alegerea sa. Ceea ce înmuia chiar și cele mai împietrite inimi era faptul că milionarul Paulo Coelho nu avea copii, circumstanță care alimenta speranța că, după ce va muri, Academia va fi unul dintre moștenitorii săi – așa cum făcuseră în trecut și alți academicieni fără copii, precum omul politic și diplomatul José Carlos de Macedo Soares sau marele poet pernambucan Manuel Bandeira. Fără să știe că existau ochi care jinduiau la seifurile care-l costaseră atâta efort și energie, cu trei săptămâni înainte de alegeri Paulo s-a-ntors la Rio de Janeiro. Dar, spre deosebire de ceea ce indicau oracolele, n-a fost primit cu vești bune. Campania adversarului său sporise mult în absența sa și chiar și unii alegători pe care-i credea de partea sa amenințau să treacă de cealaltă parte.

N-a fost nevoie de mult efort pentru a descoperi că împușcăturile trase de trupa de șoc a lui Hélio Jaguaribe nu veneau dinspre Academie, ci dintr-un buncăr instalat în Brasília, la 1 200 de kilometri de Rio. Mai precis, dindărătul arcurilor din beton ale Palatului Itamaraty, unde se afla cabinetul lui Celso Lafer, ministrul de externe. În afară de afinitățile personale și academice, din aprilie până în octombrie 1992 Lafer și Jaguaribe fuseseră colegi

în cadrul ministerului pe timpul președintelui Fernando Collor – Lafer în aceeași poziție, iar Jaguaribe la Secretariatul pentru Științe și Tehnologie. După cum a descoperit Paulo și a făcut mai apoi public, în interviuri și în ziare, ministrul obținea voturi pentru Jaguaribe, oferind în schimb călătorii, invitații și medalii. „Cred că a căutat majoritatea academicienilor pentru a-i determina să voteze cu Hélio Jaguaribe", a declarat la revista *IstoÉ*, „și cel puțin trei mi-au confirmat: Arnaldo Niskier, Marcos Almir Madeira și Carlos Heitor Cony." Enervat de ceea ce a numit „interferență disproporționată", a profitat de moment pentru a-l ironiza pe ministru:

— Când e nevoie ca Brazilia să fie apărată în străinătate de acuzațiile de incendieri de pe Amazon, de omorârea copiilor și de munca sclavagistă, cel care face asta sunt eu, nu Celso Lafer.

Cei care urmăreau cariera lui Paulo știau că nu era vorba de fanfaronadă electorală. Asta avea să devină public câțiva ani mai târziu, în timpul Forumului Economic de la Davos din 2008. Când l-a auzit pe maestrul englez Benjamin Zander, dirijor la Filarmonica din Boston, că face referiri grosolane la brazilience, s-a ridicat și a strigat protestând: „Sunt brazilian și mă simt jignit de comentariul tău." „Nu este adevărat că femeile braziliene se comportă așa", a completat el, obligându-l pe glumeț să-și ceară scuze în public.

Oricum ar fi fost, dacă prestigiul lui Lafer a însemnat ingerință în rezultat, nu era, cu siguranță, prima dată când Academia alegea sau respingea pe cineva în schimbul favorurilor oficiale. Episodul cel mai cunoscut, care a devenit subiect tabu la Academie, s-a petrecut în 1975, în plină dictatură. După ce militarii i-au retras mandatul de senator și i-au uzurpat toate drepturile vreme de un deceniu, la șaptezeci și trei de ani Juscelino Kubitschek, fostul președinte al republicii, a decis să intre în competiție pentru scaunul numărul unu, loc rămas vacant după decesul eseistului din Minas, Ivan Lins. Statutele redactate de Machado de Assis erau clare și restrângeau accesul în Academie la „brazilienii care au publicat, în orice gen literar, lucrări cu merit recunoscut sau, în afara acestor genuri, cărți cu valoare literară" – și, deși era autor de cărți memorialistice, J. Kubitschek nu se încadra în nici unul dintre aceste cazuri. Cu trecerea timpului totuși, Academia a modificat exigențele strict literare, pentru a permite să facă parte personalități influente din cele mai diverse domenii. Cel mai bun exemplu al acestei schimbări a fost scaunul numărul 37, care, vreme de treisprezece ani, l-a avut ca titular pe președintele Getúlio Vargas, a cărui operă literară se rezumă la o singură carte, intitulată *A Nova Política do Brasil* „Noua politică a Braziliei" – o selecție din discursurile

sale, rostite de-a lungul celor nouăsprezece ani cât a deținut puterea. Mânat de sentimentul de răzbunare, în 1975 guvernul militar nu a dorit ca J. Kubitschek să fie ales pe vreun loc – nici măcar pentru funcția onorifică de membru al Academiei Braziliene de Litere. În afară de fostul președinte, mai candidase puțin cunoscutul romancier goian Bernardo Élis, a cărui alegere a ajuns să fie socotită o chestiune de stat. Fără ocolișuri sau subtilități, guvernul le-a transmis celor interesați că finanțarea oficială, cu dobânda aferentă, solicitată de Academie pentru construirea a două clădiri pentru birouri pe terenul de lângă sediul lor, în Rio de Janeiro (teren care, ironia sorții, fusese donat Academiei la ordinul lui J. Kubitschek, pe vremea când era președinte), avea să fie eliberată imediat după alegerea lui Bernardo Élis. În cazul în care se întâmpla altfel, cererea de împrumut avea să fie înghețată cu aceeași rapiditate. Pe 23 octombrie, comisia Academiei avea să-i impună lui Juscelino Kubitschek, cu douăzeci de voturi la optsprezece, singura înfrângere electorală din viața sa.

Spre norocul lui Paulo Coelho, Brazilia anului 2002 era o țară democratică, iar împușcăturile trase în Brasília se potoliseră. La începutul serii de 25 iulie, fotografii, reporterii și cineaștii care se îngrămădeau la ușa clădirii din bulevardul Atlântica, în Copacabana, au fost invitați să urce la etajul nouă pentru o cupă de șampanie franțuzească cu președinții: Paulo tocmai fusese ales cu douăzeci și două de voturi – contra cincisprezece, acordate lui Jaguaribe. După cum se auzea de prin presă, omul de știință și politicianul Jaguaribe nu părea să digere înfrângerea. A justificat participarea ministrului Lafer la campanie („este un vechi prieten din tinerețe, care a telefonat persoanelor care nu votau cu mine"), și n-a fost chiar elegant să se plângă de rezultat. „Prin alegerea lui Paulo Coelho, Academia Braziliană de Litere încoronează succesul marketingului", a murmurat. „Meritul său a constat în capacitatea de a vinde cărți." Un jurnalist care a dorit să știe dacă avea să candideze din nou a fost taxat de Jaguaribe: „Academia nu mă mai interesează." Trei ani mai târziu totuși, după ce i-a trecut șocul, avea să se-ntoarcă și să fie ales pe scaunul lăsat vacant de economistul Celso Furtado. Încă un an, și venea chiar rândul lui Celso Lafer să ocupe scaunul lui Miguel Reale.

Dacă vreunul dintre nemuritori chiar l-a votat pe Paulo Coelho cu speranța că „mălaiul" era bun s-a căit amarnic. În primul rând, reflectoarele internaționale pe care le atrăgea prezența sa în acea instituție nu fuseseră niciodată aprinse, din cauza absenței personajului principal: dintre cele peste două sute de ședințe organizate de Academia Braziliană de Litere de când

Poza lui Paulo
la Academia Braziliană
de Litere:
îmbrățișându-l
pe șamanul Nelson
Liano Jr. ...

... împreună cu noii
colegi nemuritori...

... Paula Oiticica,
mama lui Chris,
și Pedro Queima Coelho,
tatăl scriitorului

fusese el ales, s-a prezentat doar la șase, ceea ce-l făcea să se afle pe primul loc ca absențe. Aceeași frustrare i-a cuprins și pe cei care visau ca o parte din drepturile de autor acumulate în o sută cincizeci de țări să intre în seifurile Academiei. În testamentul public întocmit de el la notariatul din Rio de Janeiro – și pe care l-a reînnoit de trei ori după alegerea sa – nu există nici măcar o referire la Academie.

Aflându-se în luna de miere ce a urmat victoriei sale și fiind prezentat de un reportaj al revistei americane săptămânale *Newsweek* ca „primul artist pop al literaturii braziliene ce intră în instituția care de o sută cinci ani e bastionul limbii portugheze și o fortăreață de un înalt și rafinat gust intelectual", Paulo începea să pregătească discursul și petrecerea de învestire, programată pentru data de 28 octombrie. Comportându-se ca un bun cavaler, deși fusese ales în pofida uneltirilor guvernului, a decis să se ducă personal la Brasília și să-i înmâneze președintelui Fernando Henrique invitația la ceremonie. Primit cordial la Palatul Planalto, a aflat că președintele avea angajamente stabilite pentru acea zi, dar îi trimitea un reprezentant. După terminarea audienței, s-a dus la aeroportul din Brasília, unde, în așteptarea unui zbor întârziat spre Rio, a făcut un tur al sălilor. În fața unei vitrine a Librăriei „Laselva", a văzut mai multe cărți ale sale expuse – toate de la Editura „Rocco", nici una de la „Objetiva". În acel moment a început să se gândească la un pas important pe care avea să-l facă peste câteva luni: să renunțe la „Objetiva" și să se întoarcă la fosta editură.

Masa solemnă de la ceremonia de învestire care a avut loc câteva zile mai târziu a fost prezidată de ministrul culturii, Francisco Weffort, care l-a reprezentat pe președintele republicii. În stânga sa, se afla primarul orașului Rio, César Maia, iar în dreapta, președintele Academiei Braziliene de Litere, ambasadorul Alberto da Costa e Silva. Invitații foloseau cravată neagră, iar academicienii purtau costumul de gală al instituției, uniforma de cașmir verde oliv cu pieptul și gulerul brodate cu fir de aur. Pentru a completa vestimentația, nemuritorii purtau și un bicorn din catifea, cu pene albe și cu o spadă aurie prinsă la centură. Evaluată la 45 000 de reali, uniforma lui Paulo fusese plătită, așa cum cerea tradiția, de Primăria din Rio, orașul în care s-a născut. După ce s-au încheiat discursurile, printre sutele de invitați veniți să-l felicite pe noul nemuritor puteau fi observați și editorii brazilieni ai lui Paulo, Roberto Feith și Paulo Rocco. Politeturile schimbate de cei doi n-au lăsat să se întrevadă turbulența care se apropia și care a fost declanșată chiar în acea zi.

Episodul care a avut loc la librăria aeroportului din Brasília nu făcuse, de fapt, decât să evidenţieze preocupările care se tot acumulaseră de mult timp. Ceva asemănător se-ntâmplase cu câteva luni înainte, când agenta sa, Mônica, aflată în concediu în Brazilia cu soţul ei, Øyvind, a avut ideea de a-şi prelungi călătoria de la Rio la Natal, în Rio Grande do Norte. În afara faptului că geanta – cu paşaportul, documentele şi banii – îi fusese furată într-un restaurant local, Mônica a descoperit că nu mai erau cărţi ale lui Paulo la vânzare în nici un loc din capitala acelui stat (la acea vreme, avea peste 600 000 de locuitori), nici măcar în librăria aeroportului internaţional din oraş. Autorul avea totuşi motive mult mai concrete pentru a-şi face griji. După calculele sale, în perioada cuprinsă între 1996 şi 2000 (când „Objetiva" a lansat *Al cincilea munte*, *Veronika* şi *Domnişoara Prym*) pierduse nici mai mult, nici mai puţin de 100 000 de cititori. Iar referinţa pentru aceste socoteli nu era vânzarea bombei editoriale *Alchimistul*, ci a cărţii *Râul Piedra*, ultima pe care o publicase la Editura „Rocco" înainte de a o schimba cu „Objetiva". Ideea care-l seducea cel mai mult – să părăsească imediat „Objetiva" şi să se întoarcă la „Rocco" – implica o problemă suplimentară. Originalul următorului său roman, *Unsprezece minute*, era deja la „Objetiva" şi, mai mult decât atât, primise de la editorul Roberto Feith mici sugestii pentru modificări, cu care autorul fusese de acord.

Aşa cum se-ntâmplase de atâtea ori în viaţa sa, *I Ching* avea cel din urmă cuvânt în privinţa căii pe care trebuia s-o urmeze. Cu patru zile înainte de a fi învestit la Academia Braziliană de Litere, Paulo i-a adresat două întrebări: „Ce se va-ntâmpla dacă-mi voi edita următoarea carte, *Unsprezece minute*, la Editura «Objetiva»?" şi „Ce se va-ntâmpla dacă-mi voi edita următoarea carte, *Unsprezece minute* şi toată lista de cărţi, la «Rocco»?". După ce a aruncat cele trei monede pe masă, rezultatul nu părea să aibă aceeaşi precizie ca întrebarea:

Preponderenţa celui mic. Succesul. Lucrurile mărunte pot fi realizate, lucrurile mari nu trebuie făcute. Este mai bine să rămâi jos. Mare şi mult noroc.

Citind un astfel de răspuns, majoritatea oamenilor ar continua să fie la fel de dezorientaţi ca şi înainte, însă pentru Paulo Coelho oracolul era limpede ca lumina zilei: după şapte ani şi patru cărţi, venise momentul să părăsească „Objetiva" şi să se întoarcă la „Rocco". Enervat de vestea schimbării şi, mai ales, de decizia autorului de a retrage o carte aflată pe punctul de a fi tipărită, Roberto Feith a hotărât că-i va reda manuscrisul cărţii *Unsprezece minute*

dacă „Objetiva" își va recupera cheltuielile de producție. Paulo a înțeles acest lucru ca pe o amenințare și a scos spada din teacă: a angajat un prestigios birou de avocați din Rio și s-a pregătit de o lungă și dureroasă bătălie judiciară, așa cum se întâmplă în Brazilia. Odată luată decizia, a anunțat că se întoarce la „Rocco" – editura la care, ne-a asigurat, *Unsprezece minute* avea să fie lansată în primele luni din 2003 – și s-a îmbarcat împreună cu Chris spre Tarbes, lăsând piața editorială braziliană să fiarbă din pricina zvonurilor. Știrile publicate de presă afirmau că părăsise „Objetiva", fiindcă era invidios că pierduse podiumul de autor principal al casei în favoarea lui Luís Fernando Veríssimo. Alții spuneau că motivul schimbării sale fusese oferta de 600 000 de reali făcută de „Rocco" pentru ca autorul să se întoarcă. Lucrurile au început să se calmeze când Chris, în plimbarea sa zilnică împreună cu soțul prin Pirinei, l-a sfătuit să încheie cearta cu Feith. „Se pare că mai mult tu vrei să te certi decât el! Pentru ce? De ce?", spunea ea. „Fă tot posibilul să se termine bine, fără certuri." Chiar dacă a opus rezistență până în ultimul moment, Paulo a ajuns să cedeze. S-a oprit în fața unui crucifix și i-a cerut lui Dumnezeu să îndepărteze ura din inima sa. După o discuție între reprezentanții celor două părți, câteva săptămâni mai târziu, Feith nu numai că avea să-i elibereze manuscrisul celor *Unsprezece minute*, dar avea să-i înapoieze autorului și cele patru titluri care alcătuiau lista de cărți editate până atunci și care aveau să fie duse la „Rocco". Proprietarul de la „Objetiva" a avut obiecții numai asupra unui punct: i-a interzis să introducă sugestiile sale în versiunea de la „Rocco" și în cele străine – lucru care a obligat-o pe Mônica Antunes să retragă originalele care se aflau la traducătorii din diverse țări. Problema privind negocierea a fost rezolvată, dar Paulo și Feith nu și-au mai vorbit niciodată.

Cartea care provocase tărăboiul începuse să prindă contur cu ani în urmă, în 1997, în orașul Mantova, din nordul Italiei, unde Paulo ținuse o conferință. Când a ajuns la hotel, a găsit un plic lăsat de o braziliancă pe nume Sônia, cititoare și admiratoare a autorului, care emigrase în Europa pentru a lucra ca prostituată. Pachetul conținea manuscrisul unei cărți în care ea își spunea povestea. Spre deosebire de obiceiul de a nu citi niciodată manuscrise străine, Paulo a citit, i-a plăcut și l-a recomandat spre publicare la „Objetiva", însă editura n-a fost interesată. Când l-a reîntâlnit, trei ani mai târziu, în Zürich, Elveția, orașul unde se mutase, Sônia a organizat o seară de autografe cum probabil nici un alt scriitor nu avusese vreodată: l-a dus pe Langstrasse, stradă unde, după ora zece seara, mișună trotuarul cu prostituate din toate

părțile lumii. Anunțate de Sônia că Paulo era în oraș, au apărut cu zecile, ținând în mâini exemplare roase din cărțile lui, traduse în diverse limbi, printre care scriitorul a observat că marea majoritate erau cele vorbite în țările fostei Uniuni Sovietice. Cum obișnuia să lucreze și în orașul Geneva, Sônia i-a propus scriitorului să repete acel eveniment deosebit în zona deocheată a celui de-al doilea mare oraș elvețian. Acolo a cunoscut-o pe cea pe care o va numi Maria, prostituata braziliană a cărei poveste de viață avea să constituie firul narațiunii din *Unsprezece minute*: relatarea tinerei originare din nord-estul Braziliei, care, când ajunge în Europa atrasă să facă aici show-uri, descoperă că va trebui, de fapt, să se prostitueze. Pentru autor, nu era vorba de o carte despre prostituție, „nici despre ghinioanele unei prostituate, ci despre procesul interior al unei persoane în căutarea identității sale sexuale", a declarat el ziarelor. „Este o lucrare despre complicata relație dintre sentimente și plăcerea fizică."

Titlul ales pentru cartea de 255 de pagini este o parafrazare a titlului *Șapte minute*, bestseller din 1969, în care americanul Irving Wallace narează discuția dintr-un tribunal despre tentativa de interzicere a unui roman despre sex. Șapte minute, după Wallace, ar fi timpul mediu în care se consumă o relație sexuală. Când *Unsprezece minute* a fost publicată în Statele Unite, un reporter al ziarului *USA Today* a dorit să știe motivul pentru care au fost adăugate încă patru minute la timpul măsurat de american. Într-un hohot de râs, Paulo i-a răspuns că estimarea autorului celor *Șapte minute* reflecta punctul de vedere al unui anglo-saxon, care „era mult prea conservator pentru standardele latine". Lansată în Brazilia în primul trimestru al anului 2003, *Unsprezece minute* a fost primită de presă cu obișnuita rea-credință și cu ironiile știute – într-o proporție atât de mare, încât, cu o lună înainte de lansarea cărții, autorul a prevăzut reacția criticii într-un interviu acordat revistei *IstoÉ*:

— Cum știu eu că n-o să-i placă criticii? E simplu. Nu se poate detesta un autor pentru zece cărți și adora la cea de-a unsprezecea.

Pe lângă faptul că nu le plăcea *Unsprezece minute*, mulți jurnaliști preziceau că putea să se transforme în primul mare eșec al vânzărilor pentru autor. Conform diverșilor critici, tema picantă a cărții – care se referă la sexul oral, la orgasmul clitoridian sau vaginal și la practicile sado-masochiste – era un ingredient mult prea exploziv pentru ceea ce se închipuia a fi un cititor mediu al lui Paulo Coelho. S-a întâmplat exact pe dos. Înainte ca tirajul inițial de 200 000 de exemplare să ajungă în librăriile din Brazilia, în aprilie 2003,

„Sant Jordi" vânduse cartea la peste douăzeci de editori străini, după negocieri care i-au adus autorului 6 milioane de dolari (echivalentul a 6,7 milioane de dolari în 2008, sau 12 milioane de reali). La trei săptămâni de la lansare, *Unsprezece minute* se afla pe primul loc în listele celor mai vândute cărți din Brazilia, Italia și Germania. Lansarea ediției engleze a atras 2 000 de persoane la Librăria „Borders" din Londra. Așa cum se întâmplase și cu cele zece cărți anterioare, cititorii săi din Brazilia și din lume dădeau dovezi negreșite că-l adorau în continuare și în cea de-a unsprezecea: cu trecerea anilor, *Unsprezece minute* avea să fie a doua dintre cele mai citite cărți ale lui Paulo Coelho, cu 10 milioane de exemplare vândute, pierzând numai în fața imbatabilului *Alchimist*.

29
Paulo se duce îmbrăcat în frac la banchetul de la Palatul Buckingham – ca invitat al reginei, nu al lui Lula

Paulo și Chris și-au dedicat primele luni din 2004 pentru a face locuibilă vechea moară pe care o cumpăraseră în Saint-Martin. Planul de a petrece patru luni acolo, patru în Brazilia și patru călătorind prin toată lumea a fost anihilat de propunerea de agendă pe care Mônica i-a trimis-o la începutul anului. „Sant Jordi" fusese covârșită de nici mai mult, nici mai puțin de o sută optzeci și șapte de invitații pentru acordare de premii, participare la evenimente, seri de autografe, conferințe și lansări în cele patru colțuri ale planetei. Apreciat de puzderie de cititori și admiratori de peste tot, prieten al regilor, șeicilor și al stelelor de la Hollywood, dacă ar fi participat la jumătate dintre acele invitații nu i-ar mai fi ajuns timpul pentru nimic – nici măcar pentru ceva care începea să-l preocupe, următoarea carte. În a doua jumătate a anului, a conceput toată povestea în minte, iar la sfârșitul anului au fost suficiente două săptămâni pentru a pune pe hârtie cele 318 pagini din *Zahir*, titlu inspirat dintr-o povestire de Jorge Luís Borges despre ceva care, odată atins sau văzut, nu mai putea fi uitat niciodată. Ușor de identificat, personajul principal este fostul rocker care devine scriitor cu succes mondial, urât de critică și adorat de cititorii săi. Fără nume în poveste, trăiește la Paris împreună cu jurnalista și corespondenta de război Esther. Narațiunea începe cu spaima personajului când află că soția sa l-a părăsit. Scrisă la sfârșitul lui 2004, în martie anul următor cartea era gata să fie lansată în Brazilia și în mai multe țări.

Totuși, înainte să fie cunoscut de cititorii din toate colțurile lumii, inclusiv de cei brazilieni, *Zahir* avea să facă obiectul unei operațiuni destul de surprinzătoare – cea de a fi publicat mai întâi în nesigurul Teheran, capitala Iranului, țara unde Paulo era autorul străin cel mai citit. Era vorba de o manevră a tânărului editor Arash Hejazi de a înfrunta pirateria locală, care,

deși nu ajungea la cifrele alarmante din Egipt, acționa fără a suporta în nici un fel rigorile legii, astfel că numai din *Alchimistul* fuseseră identificate douăzeci și șapte de ediții diferite, toate piratate din punctul de vedere al autorului, dar nici una ilegală, din moment ce Iranul nu este semnatarul acordurilor internaționale de apărare a drepturilor de autor. Absența totală a oricărei legislații de interzicere a industriei clandestine a cărții era cauzată de o particularitate legislativă din țara ayatolahilor, care protejează numai lucrările a căror primă ediție este tipărită, editată și lansată în țară. Pentru a garanta editurii sale, „Caravan", dreptul de a publica singură *Zahir* în țară, Hejazi i-a sugerat Mônicăi să modifice calendarul de lansări internaționale, pentru ca ediția princeps să ajungă în librăriile din Iran. Cartea a fost publicată într-o primă ediție și chiar a fost frânată pirateria, dar câteva zile mai târziu s-au ivit unele probleme din partea guvernului. Vestea proastă a fost transmisă printr-o legătură telefonică a lui Hejazi cu autorul, care se afla împreună cu Mônica la Hotelul Gellért din Budapesta. Vorbind dintr-o cabină publică pentru a păcăli cenzura, terorizatul editor de treizeci și cinci de ani, care abandonase medicina pentru a produce cărți, i-a povestit că în standul „Caravan" de la Târgul Internațional de Carte din Iran tocmai năvălise un grup al Basejih, „poliția morală" a regimului. Agenții au confiscat o mie de exemplare din *Zahir*, au anunțat că difuzarea lucrării e interzisă și l-au citat să se prezinte câteva zile mai târziu la departamentul care se ocupa de cenzură.

La finalul rapidei și tensionatei convorbiri telefonice, ambii au fost de acord că cea mai bună modalitate de a înfrunta o astfel de violență – și de a păstra integritatea fizică a lui Hejazi – era s-o denunțe în fața opiniei publice internaționale. Îngrijorat, Paulo și-a sunat imediat doi sau trei prieteni jurnaliști, primii pe care a reușit să-i găsească, apoi a telefonat la radio BBC din Londra și la agenția France Presse, făcând publică cenzura, știre care avea să facă imediat înconjurul lumii. Ca urmare, se pare că autoritățile au dat înapoi, fiindcă, după câteva zile, cărțile au fost returnate fără nici o explicație, iar interdicția a fost anulată. Chiar era de înțeles ca un stat represiv și moralist ca Iranul să aibă probleme cu o carte care vorbește despre relațiile adulterine. Ceea ce surprindea însă era că mâna represiunii atinsese pe cineva atât de popular în țară precum Paulo Coelho, apreciat public ca „primul scriitor nemusulman care vizitează Iranul după venirea ayatolahilor la putere" – adică după 1979.

De fapt, Paulo vizitase țara în mai 2000, ca invitat al președintelui Mohamed Khatami, care inițiase un proces provizoriu de liberalizare politică. Când

au aterizat la Teheran, chiar dacă era trei dimineața, Paulo și Chris (dotată cu o verighetă pe inelarul stâng și corespunzător instruită în privința limitărilor impuse femeilor în țările islamice) au dat de o mulțime de peste o mie de cititori, care aflaseră din ziare despre venirea autorului cărții *Alchimistul*. În ajunul învestirii noului Parlament, situația politică era tensionată. Zilnic, străzile capitalei erau cuprinse de manifestații ale studenților, susținători ai reformelor lui Khatami, care trebuia să facă față unei puternice opoziții din partea clericilor conservatori, care dețineau puterea reală în țară. Deși era însoțit în permanență de o duzină de ziariști brazilieni și străini, Paulo n-a făcut nici măcar un singur pas fără supravegherea vigilentă a celor șase bodyguarzi înarmați cu mitraliere și detașați pentru a-l proteja. La finalul unui maraton de cinci conferințe și sesiuni de autografe pentru *Brida*, cu un public care nu era niciodată mai mic de o mie de persoane, scriitorul a fost omagiat de ministrul culturii, Ataolah Mohajerani, cu o cină de gală, în cursul căreia scaunul principal era ocupat de nimeni altul decât președintele Khatami. Refuzând invitația să participe la banchetul în cinstea colegului brazilian, al cărui cititor și admirator se declara, romancierul iranian Mahmoud Dolatabadi, în vârstă de șaizeci de ani, expunea limitele și fragilitatea deschiderii lui Khatami. Urmărit de guvern, a refuzat să confraternizeze cu cei care-l cenzurau. „Nu pot să fiu interogat de dimineață", le-a spus Dolatabadi reporterilor, „iar seara să beau cafea cu președintele."

Trecută, fără interdicții și tăieturi, de ochiul vigilent al Basejih, cartea a putut circula în Iran înaintea oricărei alte țări. După ce au fost îndeplinite formalitățile legale, câteva săptămâni mai târziu, opt milioane de exemplare din *Zahir*, în patruzeci și două de limbi, aveau să ajungă în librăriile din optzeci și trei de țări. Odată cu lansarea în Europa, romanul avea să revină în paginile de știri ale ziarelor. Nu în paginile de politică, cum se-ntâmplase în cazul cenzurii iraniene, ci în cele cu bârfe despre viața celebrităților. În acea primăvară a anului 2005, o întrebare măcina redacțiile presei europene care se ocupa de astfel de subiecte: cine era femeia care l-a inspirat pe Paulo s-o creeze pe Esther, personajul principal din noul său roman? Prima suspectă, indicată de tabloidul *Komsomolskaia Pravda*, a fost frumoasa stilistă rusă Anna Rossa, care, pe lângă calitatea de muză, mai avusese și o scurtă poveste de dragoste cu autorul. Când a citit știrea, reprodusă pe un site literar italian, Paulo s-a grăbit să trimită o scrisoare la ziar, tradusă în rusă de prietenul jurnalist Dmitri Voskoboinikov:

Dragi cititori ai Komsomolskaia Pravda,
Am fost foarte intrigat să aflu din ziarul dumneavoastră că am avut o aventură cu stilista Anna Rossa acum trei ani și că această femeie e presupusul personaj principal al noii mele cărți, Zahir. *Din fericire – sau din nefericire –, nu vom ști niciodată, informația pur și simplu nu e adevărată.*
Când mi s-a arătat fotografia acelei tinere doamne lângă mine, mi-am adus aminte de ea imediat. De fapt, ni s-a făcut cunoștință la o recepție de la ambasada braziliană. Nu spun că sunt un sfânt, dar n-a fost – și probabil că nu va fi – nici o aventură între noi doi.
Zahir *este poate una dintre cele mai profunde cărți ale mele, iar eu i-am dedicat-o soției mele, Christina Oiticica, cu care trăiesc de douăzeci și cinci de ani. Vă doresc dumneavoastră și Annei Rossa dragoste și succes.*
Cu stimă,
Paulo Coelho

În urma acestei prompte dezmințiri, privirile jurnaliștilor s-au îndreptat spre o altă femeie, recunoscută pentru frumusețea ei, chiliana Cecilia Bolocco, Miss Univers în 1987 și care, în acea perioadă, prezenta *La Noche de Cecilia*, un talk-show cu foarte mult succes la televiziunea din țara sa. În trecere prin Madrid, unde înregistra interviuri pentru emisiune, blonda înaltă și subțire, decorată de dictatorul Augusto Pinochet, a izbucnit în hohote de râs când a aflat că se spunea că ea e cea care l-a inspirat pentru Esther din *Zahir*:

— *No digas eso! Carlito es muy celoso...* „Nu spuneți asta! Carlito e foarte gelos..."

Gelosul *Carlito* era fostul președinte argentinian Carlos Menem, cu care se căsătorise în mai 2000 – când el avea șaptezeci de ani, iar ea, treizeci și cinci –, legătură care, trei ani mai târziu, avea să le aducă un fiu. Naturalețea cu care Cecilia reacționa la faptul că ea e suspecta era de înțeles. Cu câțiva ani înainte, presa difuzase știrea că ea a trăit o poveste de dragoste cu scriitorul la începutul lui 1999 și în octombrie 2000, când ea încă era căsătorită cu Menem. Conform celor publicate, prima noapte de dragoste a celor doi avusese loc în unul dintre apartamentele cu bolți gotice din romanticul Hotel Monasterio de Piedra din orașul spaniol Zaragoza – exact unde Paulo își plasase o parte din acțiunea cărții *Râul Piedra*. Deși amândoi dezmințiseră cu vehemență acuzațiile, funcționarii de la hotel confirmau că, la câteva zile după apariția zvonurilor, detectivi argentinieni veniseră acolo – se presupune că la cererea fostului președinte –, pentru a căuta fișele tuturor oaspeților

Paulo împreună cu editorul iranian Arash Hejazi (cu ochelari):
pentru a evita pirateria oficială, prima ediție din *Zahir*
a trebuit să apară la Teheran chiar înainte de a fi publicată în Brazilia.

înregistrați în acea perioadă. Menem, oricum, avea să se dovedească un soț gelos. Căsătoria a luat sfârșit în mai 2007, când acesta și-a văzut soția, cu care era la cuțite, plină de viață, pe copertele unor reviste internaționale, făcând topless în Miami, în timp ce-i dădea săruturi hollywoodiene omului de afaceri italian Luciano Marrochino.

Unele mijloace de comunicare încă mai mizau pe actrița italiană Valeria Golino, care atinsese notorietatea jucând alături de Dustin Hoffman și Tom Cruise în filmul *Rain Man* – când misterul a luat sfârșit. Pe 17 aprilie 2005, într-o duminică, ziarul portughez *Correio da Manhã* a tratat subiectul pe prima pagină: femeia care a fost inspiratoarea lui Paulo pentru a crea personajul din carte era jurnalista de origine engleză Christina Lamb, corespondent de război pentru săptămânalul londonez *The Sunday Times*. Găsită la telefon în Harare, capitala Zimbabwe (fosta Rhodesia), unde realiza un interviu, reportera a fost șocată să afle că secretul ei devenise public. Ea era „Esther în carne și oase", după cum anunțase ziarul. „Pe parcursul săptămânii, am fost căutată de ziare din Spania, Portugalia, Brazilia, Africa de Sud și chiar Anglia", povestea ea apoi, „toate pentru a-mi cere să descriu sentimentul de a fi muza lui Paulo Coelho." O săptămână mai târziu, Christina avea să publice un articol care a ocupat în întregime prima pagină din *The Sunday Times Review*, revista duminicală a ziarului, intitulat *He stole my soul* „El mi-a furat sufletul", cu un subtitlu ciudat:

> *Christina Lamb a relatat deja despre multe războaie în străinătate pentru ziarul britanic* The Sunday Times, *dar s-a văzut lipsită de apărare când unul dintre scriitorii care vând cele mai multe cărți în lume a decis să-i confiște viața.*

În articol, jurnalista povestește că l-a cunoscut pe Paulo cu ani în urmă, când a fost delegată să-l intervieveze despre succesul mondial al cărții *Unsprezece minute*. La acea vreme, scriitorul încă mai locuia la Hotelul „Henri IV" – după spusele ei, „o pensiune învechită, un amestec de magazin porno cu o casă de accesorii ortopedice, în jigăritul orășel Tarbes". A fost singura întâlnire a celor doi. În lunile următoare, au schimbat e-mailuri, el din sudul Franței, ea din Kandahar sau Kabul, în Afghanistan. Lui Paulo i-a plăcut atât de mult cartea-reportaj *The Sewing Circles of Herat* scrisă de Christina despre activitatea voluntară de croitorie din provincia afghană Herat, încât a inclus-o în lista cu „Cele mai bune zece", pe care o întocmise la cererea site-ului

Barnes & Noble, cea mai mare rețea de librării din Statele Unite. În iunie 2004, când a deschis cutia poștală a calculatorului din casa în care trăiește cu soțul și fiul ei, în orașul Estoril, din Portugalia, jurnalista a găsit, „printre știrile monotone despre forțele de coaliție din Kabul și ofertele de mărire a penisului", un mesaj de la Paulo, cu o anexă enormă. Era textul cărții *Zahir*, pe care o terminase de scris, împreună cu un mesaj care începea cu o frază scurtă: „Tu mi-ai inspirat personajul feminin." Apoi, adăuga că, fiind dificil să se-ntâlnească cu ea și deoarece era vorba de un roman, s-a folosit de căutări pe internet și de citirea cărții ei pentru a alcătui un profil al personajului. În textul publicat de *The Sunday Times Review*, ea povestește ce a simțit când a citit e-mailul:

Am rămas pe de-o parte uimită, pe de alta măgulită, iar pe de alta alarmată. El nu mă cunoștea. Cum putea să creeze un personaj bazat pe mine? M-am simțit aproape goală. Sunt aspecte din viața mea care, la fel ca majoritatea persoanelor, n-aș voi să le văd publicate. [...]
Cuprinsă de o anumită agitație, am descărcat arhiva de 304 pagini. În timp ce citeam manuscrisul, am recunoscut pasaje pe care i le-am povestit în Tarbes, impresii subiective ale lumii mele particulare, precum și subiecte pe care le-am discutat în cartea mea. Primul paragraf începea așa: „Numele ei e Esther, treizeci de ani, căsătorită, fără copii, corespondent de război, care tocmai s-a întors din Irak din cauza iminentei invazii din acea țară." Cel puțin, m-a făcut mai tânără.

Ceea ce la prima vedere părea amuzant („mie începea să-mi placă ideea unei eroine bazate pe persoana mea, dar, mai ales, că apărea pe prima pagină", scria Christina) a devenit ceva incomod pe măsură ce avansai în lectură:

Am rămas puțin îngrijorată de descrierea primei întâlniri dintre Esther și soțul ei: „Într-o zi, o jurnalistă a venit să-mi ia un interviu. Voia să știe ce senzație este ca o țară întreagă să-ți cunoască lucrările, dar tu însuți să fii complet necunoscut. [...] *E frumoasă, inteligentă, senină. Ne-am întâlnit din nou la o petrecere, unde nu eram presat de muncă, și am reușit s-o duc în pat chiar în aceeași noapte."*

Rămânând „stupefiată" față de toate acestea, Christina le-a dezvăluit mamei și soțului ei – un avocat portughez pe nume Paulo – ceea ce tocmai citise.

Departe de a se simți la fel de măgulit ca mine, el a rămas extrem de neîncrezător față de motivul care-l făcuse pe celălalt bărbat să scrie o carte despre soția sa. Am povestit și câtorva prieteni, care mă privesc ca pe o nebună. M-am hotărât că ar fi mai bine să nu menționez aventura nimănui altcuiva.

Dacă *Correio da Manhã* n-ar fi dezvăluit secretul, cazul ar fi murit acolo. Dezvăluirea, oricum, nu aducea nici un alt disconfort suplimentar jurnalistului, așa cum a mărturisit și ea în articol:

Odată obișnuită cu ideea, am decis că-mi plăcea destul de mult condiția mea de muză. Deși nu știam foarte bine ce fac muzele. [...] *Am întrebat scriitorul cum trebuie să se comporte o muză. „Muzele trebuie să fie tratate ca zânele", i-a răspuns el, adăugând că nu mai avusese nici una înainte. Mi-am închipuit că a fi muză probabil că implica să te cuibărești pe o canapea cu o imensă cutie de bomboane fine, cu un aer gânditor.* [...] *Să fii muză nu e totuși o sarcină ușoară dacă lucrezi cu normă întreagă și ai un fiu de cinci ani.* [...] *Am descoperit, între timp, că poate fi mai riscant să intervievezi scriitori sau celebrități decât să relatezi despre războaie. Ei nu trag în tine, dar îți pot fura sufletul.*

Cartea chiar părea sortită să genereze polemici. Obișnuiți cu ostilitățile și cu prejudecățile presei față de cărțile anterioare ale lui Paulo, cititorii brazilieni au fost surprinși în ultima săptămână din martie 2005. La toate standurile din țară, puteai vedea că trei dintre cele patru reviste săptămânale principale – *Veja* (cu tirajul de 1,2 milioane de exemplare), *Época* (430 000) și *IstoÉ* (375 000) – publicau poze cu Paulo Coelho pe copertă, iar în interiorul fiecăreia se aflau opt pagini pline cu texte despre viața și opera sa. Excepția o constituia cea mai mică dintre publicații, *Carta Capital* (60 000 de exemplare), care alesese ca temă principală a săptămânii un reportaj care-l denunța pe bancherul Daniel Dantas, de la Banca „Opportunity". Pe copertă, era un fotomontaj cu titlul *Dantas în picaj*, ce reprezenta capul omului de afaceri lovit de instanța de drept cu un ciocan. După recunoașterea obținută în cele trei săptămânale principale, dintre toate titlurile *Zahir* trecea din nou în paginile culturale, numai că, de această dată, în cele de *media criticism*. Această situație neobișnuită l-a determinat pe jurnalistul Marcelo Beraba, *ombudsman* la *Folha de S. Paulo*, să-și dedice întregul articol duminical acestui subiect, printre rândurile căruia se putea identifica nițică suspiciune privind

Presa încearcă să descopere cine este muza lui Paulo din *Zahir*:
stilista rusoaică Anna Rossa, fosta Miss Univers,
doamna Menem, Cecilia Bolocco, sau actrița italiană Valeria Golino?
Nici una dintre ele: alegerea a fost ziarista Christina Lamb (în imaginea de jos, dreapta) de la *Sunday Times*.

interesele care ar fi condus cele trei publicații să rişte acea coincidență neobişnuită:

[...] *Duminică, cititorii au avut un impact la standuri: cele mai mari trei reviste săptămânale aveau aceeași copertă, scriitorul Paulo Coelho și noua sa carte,* Zahir. *Dificil de imaginat, pentru standardele editoriale braziliene, o lansare care să meargă așa de bine.*
[...] *Revistele și ziarele făcuseră deja, fac și vor face acorduri, totdeauna transparente, cu producătorii cărților, filmelor, CD-urilor și DVD-urilor pentru a garanta lansările pe care le consideră importante. E un risc pe care ți-l asumi, fiindcă cititorii n-au încredere în reportaje ce par a fi campanie publicitară.*

Beraba a căutat să vorbească cu responsabilii celor trei publicații și, deși recunoștea că autorul era „un fenomen mondial la vânzări și trebuia să fie tratat ca atare de mijloacele de comunicare", a terminat articolul cu condamnarea clară a comportamentului revistelor.

[...] *Euripedes Alcântara de la* Veja *n-a vrut să comenteze subiectul. Aluizio Falcão Filho de la* Época *a fost succint: „Am avut în decembrie semnătura unui acord cu editura, care ne-a promis un capital exclusiv. A făcut asta, și ne-a facilitat interviul." Hélio Campos Mello de la IstoÉ crede că revista a fost coerentă să dea coperta noii cărți a lui Paulo Coelho. Noua carte e lansată în optzeci și trei de țări. Nu e nimic anormal în a lăsa un spațiu generos pentru lansare. Există o prejudecată referitoare la Paulo Coelho din partea presei. În cazul lui IstoÉ, n-a existat nici o acțiune de marketing. Am tratat direct cu Paulo.*

Tema avea să-i mai inspire și pe agenții de publicitate Eugenio Mohallem și Cebolinha Fernandes de la Agenția „Fallon", responsabilă pentru publicitatea instituțională de la *Carta Capital*, să creeze un anunț amuzant. În el, apar copertele *Veja*, *Época* și *IstoÉ* cu fotografia scriitorului, iar *Carta Capital* cu bancherul Dantas, cu titlul ironic: „Nimic împotriva iepurilor. Dar cineva trebuie să păzească vulpile." Deși fusese transmis numai de patru ori (de două ori chiar în *Carta*, o dată în *Gazeta Mercantil* și o dată în *O Estado de S. Paulo*), anunțul a avut o urmare importantă, primind două premii publicitare de răsunet (*Clube de Criação* și *Folha/Meio e Mensagem*), sfârșind

prin a fi înrămat pe holul de intrare în sediul din São Paulo al Agenției de știri „Reuters".

„Cazul celor trei coperte", cum a fost cunoscut acest episod, a căpătat o asemenea dimensiune, deoarece a reflectat radicala schimbare de comportament a unei prese care, în afară de excepțiile rare și sporadice, îl tratase pe autor cu rea-credință. Era ca și cum Brazilia, cu ani de întârziere, ar fi descoperit un fenomen pe care numeroase țări îl sărbătoreau încă de la succesul mondial al *Alchimistului.* Internetul a permis ca știrea apariției unei noi cărți a scriitorului să devină cunoscută pe toată planeta la o zi de la lansare, iar, începând de atunci, traducătorii din portugheză, care nu sunt chiar numeroși în lumea editorială, au fost puși să vegheze în zeci de țări, în așteptarea sosirii originalelor trimise de „Sant Jordi". În timp ce brazilienii dezbăteau cele trei coperte, *Zahir* – mobilul scandalului – era bunăoară tradus în douăzeci și opt de limbi, număr care avea să crească apoi la cincizeci, dar, chiar și așa, era încă departe de cele șaizeci și șase de limbi în care fusese publicat *Alchimistul.* La cincizeci și nouă de ani, Paulo era pe punctul de a atinge cifra astronomică de 100 de milioane de cărți vândute – dintre care *zece la sută în Brazilia.*

Dacă în străinătate laurii erau împărțiți cu Mônica Antunes – care, la acea vreme, administra, de necrezut, o mie două sute de contracte de editare a cărților lui Paulo –, în Brazilia unul dintre coautorii acestei realizări era o discretă persoană din São Paulo pe nume Rodrigo Meinberg. Când l-a căutat pe Paulo Coelho pentru prima dată, în anul 2000, Meinberg avea douăzeci și șapte de ani și nu-i citise niciodată nici o carte. Ca să spunem adevărul, cu excepția compendiilor care-i fuseseră impuse la cursul de inginerie mecanică de la Facultatea de Inginerie Industrială a Universității din São Paulo, Meinberg citise foarte puține cărți, despre orice alt subiect. După o scurtă trecere prin industria hârtiei la Fabrica Klabin, a lucrat cu doi veri care dețineau drepturile pentru Brazilia la colecțiile de cărți de artă ale *National Geographic.* În decursul anilor '90, cei trei s-au dedicat unui segment promițător al pieței: vânzarea la preț scăzut și la scară mare, împreună cu ziare și reviste, de cărți, broșuri și CD-uri. Realizată cu un uimitor succes de *Folha de S. Paulo* – care a ajuns să-și mărească tirajul duminical de la aproape 400 000 la 1,7 milioane de exemplare –, strategia de marketing avea să fie adoptată și de principalul său concurent, *O Estado de S. Paulo,* a cărei implementare a rămas în sarcina lui Meinberg și a verilor săi. Prost primite de mulți jurnaliști, care vedeau în ele simple anabolizante de tiraje,

fără preocupări privind conținutul lor, campaniile s-au extins până la sfârșitul deceniului cu rezultate materiale palpabile. În 2000, verii s-au hotărât să schimbe ramura și s-au consacrat lumii internetului, însă Rodrigo a preferat să continue activitatea și și-a înființat propria sa firmă, Gold Editora. Primul mare client care a apărut a fost *O Globo*, care i-a cerut să se gândească la „ceva cu cărți de Paulo Coelho" pentru a stimula vânzările duminicale.

Cum la acea vreme scriitorul își avea contractate lucrările la două edituri, Rodrigo a proiectat o colecție împărțită pe jumătate la fiecare, cu trei cărți de la „Rocco" (*Alchimistul*, *Brida* și *Valkiriile*) și trei de la „Objetiva" (*Al cincilea munte*, *Manualul războinicului luminii* și *Veronika*). Cărțile aveau să fie tipărite de el și, în fiecare duminică, timp de șase săptămâni, un nou titlu avea să fie difuzat la standuri împreună cu *O Globo*. Cititorul care plătea 6,90 de reali pleca cu ziarul – la acea vreme, vândut cu 1,50 reali – și o carte care în librării costa în jur de douăzeci de reali. După ce a primit aprobarea din partea conducerii *O Globo*, proiectul trebuia să mai fie supus spre aprobare lui Paulo Rocco și Roberto Feith, deținătorii drepturilor de publicare în Brazilia, și, bineînțeles, autorului. Nici unul dintre editori n-a avut nimic de obiectat, însă ambii au solicitat, pentru cedarea drepturilor, jumătate din prețul de vânzare. Era o lovitură grea, dar, după ce a făcut socotelile, Meinberg a decis că afacerea tot era rentabilă. Acum, mai lipsea doar să lege clopoțelul de gâtul pisicii, sarcină despre care Rocco și Feith credeau că-i revenea lui Paulo.

Scriitorul a primit propunerea prin poștă chiar când se afla la Hotelul „Henri IV" din Tarbes, a fost de acord cu remunerația de cincisprezece la sută din prețul de vânzare a cărților și a aprobat-o câteva zile mai târziu, vorbind cu Meinberg la telefon. După spusele acestuia, Paulo a arătat o singură și surprinzătoare preocupare:

— Fă socotelile cum trebuie, fiindcă nu cred că n-o să ai pierdere.

Timpul a arătat că nu existau motive pentru astfel de temeri: în șase săptămâni, fuseseră vândute nici mai mult, nici mai puțin de 200 000 de exemplare. Și nu era vorba de versiuni prescurtate sau adaptate, și nici chiar de ediții populare. Preocupat să dea colecției un finisaj grafic de prima clasă, Meinberg l-a chemat să realizeze copertele cărților pe consacratul designer João Baptista da Costa Aguiar, din São Paulo. Succesul campaniei a stimulat alte douăzeci de ziare din interiorul țării să cumpere și să repete proiectul în orașele lor. La un an de la lansare, strategia promovase vânzarea a 900 000 de cărți. Experiența în domeniu i-a dezvăluit lui Meinberg existența unei

adevărate armate de peste 20 000 de vânzători ambulanți care să facă produsele culturale să ajungă și în cele mai ascunse colțuri ale Braziliei, unde comerțul convențional nu reușește să ajungă. Ce produse? Tot ce putea încăpea în portbagajul unei mașini: cărți, CD-uri, casete video și, mai târziu, DVD-uri. În timp ce lumea începea să încerce mecanismele electronice de vânzări prin internet, tânărul întreprinzător a văzut în acel învechit și aproape necunoscut sistem din ușă-n ușă o posibilitate de a vinde cărți. I-a trimis un e-mail scriitorului și i-a propus lansarea unei „cutii «Paulo Coelho»", cu zece cărți scrise de el, pentru a fi comercializată numai de vânzătorii ambulanți. Tirajele foarte mari au permis ca fiecare colecție să fie vândută cu 40 de reali, de cinci ori mai puțin decât prețul cerut pentru aceleași zece cărți în librăriile normale. Cu acceptul autorului, Meinberg a produs primele 10 000 de cutii, și, în mai puțin de șase luni, cele 100 000 de cărți fuseseră integral vândute în locuri în care populația nu mai văzuse niciodată librării sau case de discuri. Fără să invadeze vreodată teritoriul sacru al editurilor – librăriile –, neobositul Meinberg avea să-și mai extindă, cu trecerea anilor, capilaritatea schemei de distribuție. Începând cu 2004, de pildă, cărțile lui Paulo au ajuns să facă parte din coșul de produse pe care, în fiecare săptămână, 1,2 milioane de vânzători individuali din industria cosmeticelor „Avon" le ofereau din ușă-n ușă milioanelor de consumatori din afara piețelor tradiționale. Cifrele lasă apă-n gura oricărui autor.

În 2006, Paulo reunea sub titlul *Ser como o Rio que Flui* o selecție de povestiri, idei și meditații culese din articolele sale publicate în ziare din cincizeci și opt de țări. Cum, între timp, avea în minte să lanseze un nou roman în 2007, *Ser Como o Rio que Flui* a fost lansată în douăsprezece țări. În Brazilia, posibilitatea de a accede la noua carte s-a restrâns la cititorii de pe piețele alternative ale lui Meinberg. Introdusă în programul din ușă-n ușă de Gold Editora în august 2007, cartea se apropia, la câteva luni după aceea, de cifra de 50 000 de exemplare vândute. Când s-a anunțat că Paulo Coelho a atins, pe la mijlocul lui 2007, cifra de 100 de milioane de cărți vândute, discretul Meinberg a savurat în liniște plăcerea de a fi autorul a cinci la sută din acel rezultat. Exact așa: din 10 milioane de cărți vândute de autorul Paulo Coelho în Brazilia, de-a lungul carierei sale, 5 milioane ajunseseră în mâinile cititorilor prin canalele alternative găsite de Rodrigo Meinberg.

Dezinvoltura cu care Paulo circula pe planetă nu provenea totuși doar din cantitatea de cititori pe care reușise să-i atragă în aproape douăzeci de ani de carieră. Oricât de mult ar fi refuzat criticii săi să vadă acest lucru,

ceea ce-l deosebea de ceilalți autori de bestselleruri ca John Grisham și Dan Brown era exact conținutul cărților sale. Unii dintre acești autori puteau să vândă chiar mai multe cărți decât brazilianul, dar nu se știe ca prezența lor să atragă mulțimi la fel de mari în sălile de conferință de pe toată planeta, cum se-ntâmplă cu Paulo. Impactul pe care opera sa îl exercită asupra cititorilor poate fi măsurat prin sutele de e-mailuri pe care biroul său le primește zilnic din toate colțurile lumii – în multe dintre ele, expeditorii transmit informații despre transformările ce au loc în viețile lor după ce-i citesc cărțile. Cărți poștale obișnuite, trimise prin poșta clasică din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, câteodată adresate doar lui „Paulo Coelho – Brazilia", ajung în cantități uriașe în mâinile sale. De mult timp a trecut hotarele lumii literare, pentru a deveni o entitate care dă nume străzilor, piețelor și chiar felurilor de mâncare. Când, de exemplu, medicul Jesús de la Gándara a anunțat, la un congres de psihiatrie din Spania, că există indicii pregnante că pelerinajul spre Santiago de Compostela provoacă riscuri de „manifestări psihotice, halucinații, delir și paranoia", descoperirea a fost poreclită imediat „sindromul lui Paulo Coelho". Urând an 2006 fericit cititorilor săi, editorialul de Anul Nou al ziarului *Los Angeles Times* a recurs la imaginea lui Santiago, personajul principal al celei mai populare cărți a autorului. „După spusele tânărului păstor andaluz din romanul *Alchimistul*, din 1988, ceea ce face viața interesantă e posibilitatea de a transforma visele în realitate. Și asta face ca Anul Nou să devină interesant."

Pentru Paulo Coelho, 2006, cel puțin, avea să fie, de fapt, un an foarte interesant. Cu ocazia acelui Revelion, sărbătorea semnarea unui contract fără precedent în Brazilia sau în oricare altă țară. Fără nici un fel de preaviz, a decis să se transfere la Editura „Planeta", filiala braziliană a marelui grup de comunicație din Spania și cea de-a șaptea în clasamentul mondial. Negocierile au fost facilitate de faptul că, exceptând Mexicul și, la acea vreme, Brazilia, Planeta Internacional deținea drepturile de publicare a cărților lui Paulo în douăsprezece țări în care avea filiale.

Planeta México a trebuit să suporte, cu începere din 1996, consecințele absenței totale a lui Paulo Coelho, penalitate impusă de implacabila Mônica Antunes, în semn de protest față de comportamentul arogant pe care directorul general al editurii, Homero Gayosso Animas, l-a dovedit în relațiile cu „Sant Jordi". Lovitura de grație avea să fie dată prin intermediul a două fraze din scurta scrisoare în care agenta confirma primirea propunerii de la „Planeta"

pentru editarea *Râului Piedra* în Mexic: „[...] În orice caz, fără a avea intenția de a vă subestima oferta, aceasta nu corespunde pe deplin așteptărilor și necesităților noastre. Astfel, am decis s-o refuz și să vând drepturile pentru *Râul Piedra* unei edituri cu oferte mai adecvate." Fericita aleasă a Mônicăi care să se ocupe de operele lui Paulo Coelho pe a doua piață hispanofonă, situată imediat în urma pieței spaniole, a fost tradiționala Editură „Grijalbo", controlată de gigantul Random House Mondadori, care, de atunci, a vândut peste <xxx> milioane de cărți ale autorului în Mexic.

Relatată pe larg în presă, noutatea conținută de contractul cu Planeta Brasil nu era valoarea – 800 000 de dolari –, inferioară milionului de dolari pe care, cu zece ani înainte, îi primise de la Roberto Feith pentru a se muta la „Objetiva" cu *Al cincilea munte.* Deși cele două părți implicate în negocieri refuzau să confirme, susținând confidențialitatea contractului, lucrul cu adevărat inedit era faptul că Paulo primise jumătate din acea sumă ca primă – și nu ca avans pentru drepturile de autor, cum se întâmplă cu scriitorii de succes din orice parte a lumii. Restul de 400 000 de dolari, da, aveau să fie deduși din vânzările lucrărilor sale, integral transferate la noua editură.

În februarie, Paulo se afla acasă în Saint-Martin, când a primit de la sir James Hamilton, duce de Abercorn și șeful de protocol al Casei Regale Britanice, o invitație la banchetul de stat pe care regina Elisabeta II și principele Philip îl ofereau câteva săptămâni mai târziu, la Palatul Buckingham, în onoarea președintelui Braziliei, Luiz Inácio Lula da Silva, aflat într-o călătorie oficială în Regatul Unit. Invitația menționa în mod expres că vestimentația necesară pentru ceremonie era *white tie with decorations* „frac și distincții". În preajma zilei stabilite pentru cină, ziarele au lansat totuși știrea că, la solicitarea guvernului brazilian, atât președintele Lula, cât și delegația sa de șaptezeci de membri fuseseră scutiți de protocolul britanic să folosească fracul la recepția de gală. Când a citit acea informație, Paulo (care-și scosese din dulap fracul, precum și vesta și cravata albe) nu mai știa ce să facă: oare era și el inclus în scutirea de costum? Cu teama de a nu comite o gafă, a preferat să trimită un scurt e-mail serviciului de protocol, pentru a cere instrucțiuni:

Tocmai am citit că președintele Lula a refuzat ca delegația braziliană să folosească fracul. Vă rog, trebuie să știu cum să procedez – nu mi-ar plăcea să fiu singurul invitat la cină îmbrăcat în frac.

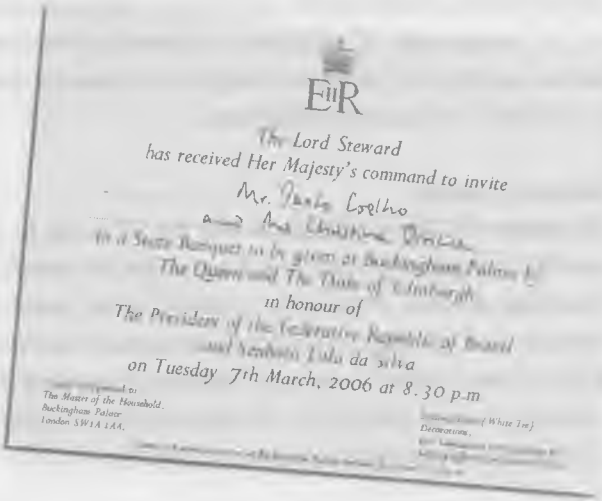

EIIR

The Lord Steward
has received Her Majesty's command to invite
Mr. Paulo Coelho
and Mrs Christina Oiticica
to a State Banquet to be given at Buckingham Palace by
The Queen and The Duke of Edinburgh
in honour of
The President of the Federative Republic of Brazil
and Senhora Lula da Silva
on Tuesday 7th March, 2006 at 8.30 p.m

The Master of the Household,
Buckingham Palace,
London SW1A 1AA.

Cu frac și papion alb, Paulo este primit de Lula (în centru, prima doamnă Marisa Letícia și Christina) la Palatul Buckingham – până la urmă, el era invitatul reginei Elisabeta, și nu al președintelui Lula.

Semnat de un funcționar al Casei Regale, răspunsul a ajuns două zile mai târziu, pe aceeași cale, și conținea o indiscreție involuntară: dezvăluia că includerea scriitorului pe lista invitaților nu fusese inițiativa președintelui Lula, ci chiar a Palatului Buckingham:

Domnule Coelho,
Maiestatea Sa Regina Elisabeta II a fost de acord ca Președintele Lula și membrii delegației oficiale braziliene să nu fie nevoiți să folosească frac la Banchetul de Stat. Acest lucru e valabil totuși pentru un număr mic de persoane (sub douăzeci). Ceilalți o sută șaptezeci de invitați vor purta frac. Astfel, vă pot asigura că nu veți fi singura persoană în frac. Regina așteaptă ca invitații săi să poarte frac, iar dumneavoastră sunteți oficial un invitat al Maiestății Sale Regina, și nu al președintelui Lula.

Lula, aparent, nici n-a ajuns să afle de gafa guvernului său, în care era implicat unul dintre cei mai cunoscuți brazilieni din Anglia. Într-atât, încât, după ce s-a terminat ceremonia, i-a invitat pe Paulo și pe Christina la o întâlnire privată cu el și prima doamnă, Marisa Letícia, în camera pe care cuplul o ocupa la Buckingham, și n-a deschis subiectul. În discuția informală pe care au avut-o – Paulo în frac, iar Lula cu costum și cravată –, președintele a aflat o noutate care încă nu ajunsese în ziare: cu o săptămână înainte, în ziua de marți a Carnavalului, scriitorul își încheiase romanul de debut la Planeta Brasil, intitulat *Vrăjitoarea din Portobello*.

30

La umbra unui Airbus A 380, Paulo pune o întrebare retorică: cât timp va trece până când cărțile mele vor fi uitate?

La câteva săptămâni după ce a predat editorilor săi manuscrisul *Vrăjitoarei*, Paulo se pregătea pentru o nouă încercare. Trecuseră două decenii de la îndepărtatul an 1986, când a parcurs Drumul spre Santiago, prima și cea mai importantă dintre penitențele impuse de Jean. În anii următori, după spusele lui Paulo, misteriosul maestru avea să-i prescrie regulat noile provocări. Cel puțin pe una dintre ele scriitorul mărturisește că a îndeplinit-o nu atât din plăcere, cât din respect pentru disciplină: obligația de a găzdui discipoli cărora să le transmită cunoștințele primite de la Jean și să le arate drumul spre înălțarea spirituală. „Am discipoli, fiindcă sunt obligat, dar n-am nici cel mai mic chef de asta", le-a declarat el jurnaliștilor. „Sunt foarte leneș și am foarte puțină răbdare." În ciuda acestei rezistențe, scriitorul a fost călăuză pentru patru noi inițiați, așa cum era cerut de RAM: artista plastică Gilda Bretas din Rio, femeia de afaceri Lizia Medeiros, tot din Rio, agentul publicitar José de Oliveira Soares Filho, cunoscut ca Maquí, originar din Minas, și coafeza spaniolă căreia îi știe numai prenumele – Begoña – și care l-a inspirat s-o creeze pe Pilar, personajul feminin din cartea *Râul Piedra.*

Pe lângă parcurgerea Drumurilor, nume date pelerinajelor de membrii ordinului, Jean l-a mai supus la diverse încercări. Unele dintre ele nu necesitau voință și nici rezistență fizică, precum cea de a se ruga cel puțin o dată pe zi cu mâinile așezate sub un jet de apă curgătoare și care putea să provină de la robinet sau de la un izvor. Paulo recunoaște totuși că a primit de la Jean misiuni care nu erau deloc ușor de îndeplinit, precum cea de a se supune, vreme de șapte luni, unui legământ de castitate – perioadă în care până și masturbarea era interzisă. În ciuda privațiunilor, scriitorul vorbește cu umor despre experiența prin care a trecut la finalul anilor '80: „Am descoperit că abstinența sexuală e însoțită de multă ispită", își reamintește el. „Penitentul

rămâne cu impresia că toate femeile îl doresc. Sau, mai bine spus, nu toate, doar cele foarte frumoase." Unele dovezi păstrează o asemănare cu ritualurile de autoflagelare. Timp de trei luni, de pildă, Paulo a fost obligat să străbată o oră pe zi, desculț și fără cămașă, hățișuri dese, cu pieptul și brațele rănite de spini și cu tălpile picioarelor zdrobite de pietre. Comparativ cu aceasta, sacrificii precum postitul vreme de trei zile sau obligația de a privi în fiecare zi, luni la rând, un copac timp de cinci minute păreau o nimica toată.

La fel ca și unele dintre sarcinile anterioare, cea pe care Jean i-a transmis-o discipolului său în aprilie 2006 putea să-i pară unui laic ceva fără cap și coadă. Sosise momentul să parcurgă „Drumul exterior spre Ierusalim", ceea ce însemna să petreacă patru luni (sau, cum preferă să spună inițiații, „trei luni plus una") fără să calce în cele două case în care trăiește – cea din Saint-Martin, în Franța, și apartamentul din Copacabana, în Rio de Janeiro. Exact așa: trebuia să petreacă următoarele o sută douăzeci de zile hoinărind prin lume, pe unde vedea cu ochii, atâta vreme cât nu intra în nici una dintre casele sale. În cazul său, însemna să petreacă tot acest timp prin hoteluri. Iar cine nu avea bani pentru o astfel de extravaganță nu putea să intre în ordin? Paulo fusese asaltat de această întrebare cu douăzeci de ani înainte, în ajunul plecării pe Drumul spre Santiago, întrebare la care Jean i-a dat un răspuns încurajator:

— Să călătorești nu ține mereu de bani, ci de curaj. Ai petrecut o mare parte din viața ta parcurgând lumea ca hippy. Ce bani aveai atunci? Nimic. Abia îți ajungeau să plătești biletul și, chiar și așa, cred că au fost unii dintre cei mai frumoși ani din viață – mâncând prost, dormind în gări, incapabil să comunici din cauza limbii, fiind obligat să depinzi de alții chiar și pentru a descoperi un adăpost ca să-ți petreci noaptea.

Dacă noul Drum spre Ierusalim era inevitabil, soluția era să se relaxeze și să dea timpului o bună utilizare. Primele săptămâni au fost dedicate rezolvării unei mici părți dintre angajamentele care așteptau la rând în agenda de la „Sant Jordi", printre care se afla și Târgul de Carte de la Londra, unul dintre cele mai importante din Europa. Când s-a întâlnit întâmplător acolo cu proprietarul Editurii „Sofia", Iuri Smirnov, responsabil cu publicarea cărților sale în Rusia, Paulo i-a povestit că se afla pe cale să plece într-un pelerinaj special și că poate tocmai acesta îi oferă oportunitatea de a-și împlini un vechi vis – să călătorească cu Transsiberianul, legendara cale ferată care, cu lungimea sa de 9 289 de kilometri, taie șaptezeci și cinci la sută din teritoriul Rusiei, de la Moscova la Vladivostok, cel mai mare oraș din Siberia.

Câteva săptămâni mai târziu, scriitorul avea să fie chemat la telefon în timp ce conducea pe șoselele Cataloniei, în nordul Spaniei. Era Smirnov, care-l sunase să-i spună că se hotărâse să-i împlinească visul și-i oferea o călătorie de cincisprezece zile pe una dintre cele mai lungi căi ferate din lume.

La fel ca oricare altcineva, Paulo își închipuia că darul se rezuma la un compartiment de tren. Mare i-a fost surprinderea să ajungă la Moscova, pe 15 mai, data stabilită pentru plecare, și să descopere că Smirnov hotărâse să transforme călătoria într-un luxos happening. Editorul pur și simplu închiriase două vagoane întregi, în primul călătorea scriitorul instalat într-un apartament, iar în celelalte două apartamente, chiar Smirnov cu soția sa, precum și Eva, cititoare și admiratoare a lui Paulo și care avea să lucreze ca interpret în cele cincisprezece zile care urmau. Pentru a garanta buna desfășurare a călătoriei, la dispoziția autorului se aflau un bucătar-șef, doi bucătari, un ospătar și doi badyguarzi detașați de guvernul rus pentru a avea grijă de siguranța celui omagiat. Cel de-al doilea vagon era ocupat de treizeci de jurnaliști locali și din alte țări europene, care fuseseră invitați să-l însoțească pe scriitor. Printre ei, se aflau echipele de la Ort TV, principalul canal rus de televiziune, și de la programul duminical *Fantástico*, de la televiziunea braziliană „Globo" (pentru a evita să-i țină în Rusia timp de două săptămâni pe reportera Glória Maria și pe cameramanul Ronaldo Cordeiro, „Globo" a cheltuit 30 000 de dolari). Făcând o socoteală rapidă, curtoazia l-a costat pe Smirnov aproape 200 de mii de dolari (sau aproape 360 000 de reali), dar s-a dovedit a fi o foarte proastă investiție: câteva luni mai târziu, autorul avea să schimbe „Sofia" cu o altă nouă editură, „Astrel".

Aveau să fie cincisprezece zile obositoare, nu numai din pricina distanței parcurse, ci și din cauza incontrolabilului asediu al cititorilor. Maratonul a început cu un *Blitzkrieg* la Moscova, unde avea să se repete agitația din Praga, Budapesta, Cairo și multe alte orașe: bilete insuficiente pentru toți cei prezenți, împărțirea publicului pe cozi, cei cu bilet și cei fără bilet, împărțirea apei minerale pentru a-i calma pe cei mai nerăbdători. Și așa avea să fie întreaga călătorie: la fiecare oprire a trenului, platformele erau năpădite de sute de cititori în căutarea unui autograf, a unei strângeri de mână, a unui cuvânt. Conform scenelor difuzate de „Globo" într-o serie de opt episoade duminicale, în toate stațiile erau mulțimi în așteptarea scriitorului – așa a fost în orașele Ekaterinburg, Perm, Novosibirsk și Vladivostok. După ce a trecut de provinciile extremului orient rus care mărginea frontierele cu Mongolia

și China – un traseu pe care fusul orar se schimbă de opt ori –, până la urmă grupul a ajuns pe 30 mai la Vladivostok, pe litoralul Mării Japoniei.

De acolo, Paulo a luat avionul pentru a se întoarce la Moscova și, pe data de 1 iunie, era primit în audiență de președintele Vladimir Putin la reședința de vară oficială din Novo-Ogariovo, la jumătate de oră cu mașina de Piața Roșie. „Ceea ce scrii tu și modul în care o faci se adresează direct inimii poporului rus", l-a salutat un Putin zâmbitor, sub lumina flashurilor și a reflectoarelor. „Brazilienii și rușii au multe în comun, în ciuda distanței care separă cele două țări", i-a răspuns scriitorul, „și am fost emoționat să găsesc o Rusie puternică și optimistă." Călătoria de neuitat se terminase. Pe 9 iunie, ateriza la München, în Gemania, unde-l aștepta Christina, la timp pentru a asista împreună cu ea, pe München Stadium, la începerea Cupei Mondiale de Fotbal din 2006, când amfitrionii au învins cu 4 la 2 Costa Rica.

În interviurile pe care le-a acordat de-a lungul Transsiberianului, Paulo a lămurit că, în ciuda confortului de care se bucurase, aceea n-a fost o călătorie turistică. „Aceea nu e doar o călătorie cu trenul", a insistat el de mai multe ori, „ci o călătorie spirituală în spațiu și în timp, pentru a respecta un pelerinaj impus de Maestrul meu." Atrăgea atenția, după atâția ani în care a fost o prezență constantă în ziarele și revistele din toată lumea, că nici un jurnalist nu reușise vreodată să afle adevărata identitate a misteriosului personaj căruia el îi datora atâtea. La câteva luni după ce s-a terminat Cupa Mondială din Germania, câștigată de selecționata Italiei, cineva identificat doar drept „cititor al lui Paulo Coelho" a trimis pe hotsite-ul deschis pe web pentru colectarea informațiilor pentru această carte (http://www.cpc.com.br/paulocoelho/) o fotografie făcută în mijlocul unei străzi din oraș. În ea, Paulo apare cu steagul Braziliei pe spate, însoțit de Christina și de o a treia persoană. Este un bărbat slab, cu părul cărunt, îmbrăcat în jeanși foarte purtați și cu tricoul selecționatei braziliene de fotbal și cu telefonul celular atârnat de gât. Identificarea sa este îngreunată de faptul că poartă bonetă și ochelari de soare, iar mâna dreaptă îi acoperă parțial chipul. Fotografia era însoțită de o scurtă descriere scrisă de internautul anonim: „Această fotografie a fost făcută de mine la Berlin, în timpul Campionatului Mondial din 2006. Bărbatul cu bonetă este Jean, Maestrul lui Paulo Coelho la RAM." Când a văzut fotografia, scriitorul a reacționat intenționat vag: „Nu știu să-ți spun", a disimulat el. „Dar, dacă nu e el, seamănă foarte mult."

La două luni după ce s-a încheiat Cupa, librăriile braziliene primeau primele 100 000 de exemplare din *Vrăjitoarea din Portobello*, care marca

debutul autorului la Planeta Brasil. Era vorba de o carte plină de noutăți. Prima dintre ele, vizibilă chiar de la început, era tehnica aleasă de autor pentru a povesti ghinioanele Athenei, protagonista. Povestea unei tinere de origine țigănească, născută în Transilvania, o regiune din România, și abandonată de mama sa biologică, este narată de cincisprezece personaje diferite. Resursa estetică avea să-i aducă unul dintre primele și cele mai elocvente elogii de la *Folha de S. Paulo* referitoare la opera sa. „Nu se poate nega că, din punct de vedere literar, este unul dintre romanele cel mai ambițioase ale scriitorului Paulo Coelho", a scris Marcelo Pen. Fără să uite inevitabilele înțepături privind celelalte cărți ale sale, criticul recunoștea că „această poveste a unui lider de sectă, spusă din perspectiva unei duzini de personaje, pare somptuoasă". Cartea povestește traiectoria Athenei, copil adoptat de un cuplu de libanezi și dus la Beirut, de unde familia este expulzată din cauza războiului civil care a bântuit în Liban din 1975 până în 1990, mutându-se atunci la Londra. În Marea Britanie, ea crește, se formează, se căsătorește și are un copil. Face carieră ca directoare de bancă, până se desparte de soțul ei și călătorește în România, pentru a-și cunoaște mama biologică. Se mută apoi în Golful Persic, unde devine broker imobiliar de succes în Dubai, în Emiratele Arabe. Întoarsă în capitala britanică, își dezvoltă și-și aprofundează spiritualitatea, până se transformă într-o preoteasă care atrage sute de adepți și, în urma acestor activități, devine victima intoleranței religioase.

Cea de-a doua noutate era de natură tehnologică. Pusă pe blogul autorului înainte ca ediția tipărită să ajungă în librăriile din Brazilia și din Portugalia, în doar două zile, pagina electronică a primit 29 000 de vizitatori, rezultat la care nimeni nu se aștepta, nici măcar autorul. „A fost o surpriză fantastică, care a dovedit cum internetul a devenit un teritoriu obligatoriu pentru ca scriitorul să-și împartă munca cu cititorul", a declarat el ziarelor. Celor care se temeau că inițiativa putea să fure cititori din librării le răspundea cu argumente concrete:

— În 1999, am descoperit că ediția *Alchimistul* publicată în Rusia era disponibilă pe internet. Și atunci am decis să înfrunt pirateria pe terenul ei și am început chiar eu, la prima mână, să-mi pun cărțile pe web. În loc să scadă, vânzările din librării au crescut.

Ca și cum ar fi dorit să reafirme că „a înfrunta pirateria pe terenul ei" nu era numai o frază, site-ul pe care a început să-și pună la dispoziție cărțile pe web (http://piratecoelho.wordpress.com) conține o poză a autorului cu o bandană de pirat pe cap și o bandă neagră peste ochiul drept – ca și cum

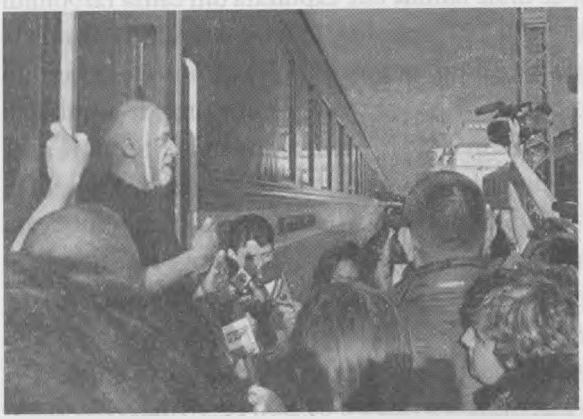

Pelerinajul transsiberian:
împreună cu
președintele Putin,
acordând autografe
în stepele înghețate
din Rusia,
și cu garda de corp
și echipa de la TV Globo.

ar fi fost un adevărat corsar. Convins că unii citesc cărți pe ecranul calculatorului doar dacă nu au alternativă, iar ca să le imprimi acasă ar costa mai mult decât să le cumperi de la librărie, Paulo a început să adopte ca normă ceva ce avea să fie făcut public abia doi ani mai târziu, în 2008: să-și pună toate cărțile pe rețeaua mondială de calculatoare. „Este dovedit că, dacă oamenii citesc primele capitole pe internet și le place", ne asigură el, „se vor duce să cumpere cartea."

La finalul lui 2006, Brazilia se afla la apogeul campaniei pentru alegerile prezidențiale. Cei doi concurenți votați în primul tur, disputat pe data de 1 octombrie, fuseseră președintele republicii, candidat pentru un nou mandat, Luiz Inácio Lula da Silva, din Partidul Muncitorilor (*Partido dos Trabalhadores*, PT), cu 46 de milioane de voturi, urmat de fostul guvernator de São Paulo Geraldo Alckmin, din Partidul Social Democrat Brazilian (*Partido da Social Democracia Brasileira*, PSDB), care primise 39 de milioane de voturi. Cu puține zile înainte de cel de-al doilea tur, programat pentru 29 octombrie, Paulo a primit un telefon din partea unui prieten brazilian care lucra la campania PT, cu o întrebare neașteptată:

— Cu cine votezi?

Scriitorul avea răspunsul pe vârful limbii:

— Cu Lula.

— Ai accepta să-ți declari public votul?

— Da, sigur că da.

Nu era o noutate. Deși nu fusese niciodată un militant politic, în aproape toate alegerile de la redemocratizarea Braziliei, în 1985, Paulo a ținut neapărat să-și manifeste public preferințele. În 1989, la primele alegeri prezidențiale libere, după douăzeci de ani de dictatură, și-a declarat votul pentru candidatul comunist Roberto Freire, în primul tur, iar, în cel de-al doilea, pentru sindicalistul Lula – care avea să fie învins de Fernando Collor, de la micul PRN, dar care era susținut de alte forțe politice. În 1991, scriitorul avea să fie ovaționat de mai multe ori pentru participarea sa în calitate de vorbitor la prima întâlnire națională a PT, în orașul São Bernardo do Campo. Înconjurat de trotskiști, staliniști și leniniști, i-a aplaudat chiar și pe politicienii care până atunci erau considerați radicali, precum deputatul federal Luiz Gushiken, care apoi avea să devină ministrul lui Lula, când a afirmat că „niciodată, în istoria umanității, n-a existat o civilizație atee". În 1994, l-a susținut pe Fernando Henrique Cardoso, care avea să-l învingă pe Lula la urne.

Trei zile după ce a fost de acord să-și declare sprijinul pentru Lula contra lui Alckmin, scriitorul a primit la casa din Saint-Martin o echipă de televiziune de campanie a PT pentru înregistrarea unei mărturii de treizeci de secunde. Având pe fundal un lan de grâu auriu, Paulo avea să se folosească de prilejul zilei de naștere a lui Lula pentru a-și construi discursul:

Președinte Lula,
În primul rând, la mulți ani! Vom sărbători împreună duminică printr-o victorie. O victorie a poporului, o victorie a țării, o victorie a democrației. În acești patru ani, Brazilia a trecut testele necesare și a ieșit consolidată. Poporul a înțeles asta perfect și, în această duminică, vom vota cu toții din nou pentru încă patru ani de credință, speranță și realizări în Brazilia noastră.

Pentru campania lui Lula, să primească sprijinul scriitorului cel mai popular din Brazilia însemna o petardă pentru adversar. Deși cercetările indicau că realegerea președintelui era aproape garantată, cei doi candidați experimentați știau că nu rareori părerea electoratului se schimba radical în ultimele zile sau chiar ore, întinând de multe ori reputația institutelor de sondaje.

Astfel, filmulețul cu susținerea lui Paulo a fost păstrat secret, pentru a încununa campania prezidențială. Era ora opt și douăzeci seara, pe 27 octombrie, când imaginea scriitorului, transmisă pe canalul național, a închis oficial campania electorală gratuită prin televiziune. În Saint-Martin, unde se afla el, era douăsprezece și douăzeci. Deși văzuse un film la televizor, înainte de a dormi s-a gândit să se uite puțin în căsuța poștală electronică. Spre spaima sa, în ultimele minute – adică imediat după apariția sa la televizor – zeci de e-mailuri de la cititori au fost trimise din toate colțurile Braziliei, conținând comentarii privind sprijinul său pentru Lula. Dintre zece mesaje, numai unul îl felicita pentru gestul pe care-l făcuse. Celelalte nouă îl condamnau vehement și erau indignate de ce văzuseră. Instinctiv, scriitorul a început să răspundă, unul câte unul, explicând motivele care l-au făcut să adopte poziția pro-Lula la acele alegeri. Jumătate de oră mai târziu, și-a dat seama că nu reușea să țină ritmul cu noile mesaje care veneau, cu sutele, amenințau să-i blocheze calculatorul. Proporția continua să fie aceeași: un mesaj de elogiere, nouă de dezaprobare. În următoarele două săptămâni, avea să primească peste 10 000 de e-mailuri, dintre care nouăzeci la sută erau de protest, cărora le-a răspuns printr-o scrisoare circulară.

Un cititor anonim și băgăcios încearcă să rezolve misterul
și identifică omul din imagine, în dreapta, ca fiind Maestrul Jean.
Paulo nu confirmă, dar nici nu dezminte: „Dacă nu e el, seamănă mult."

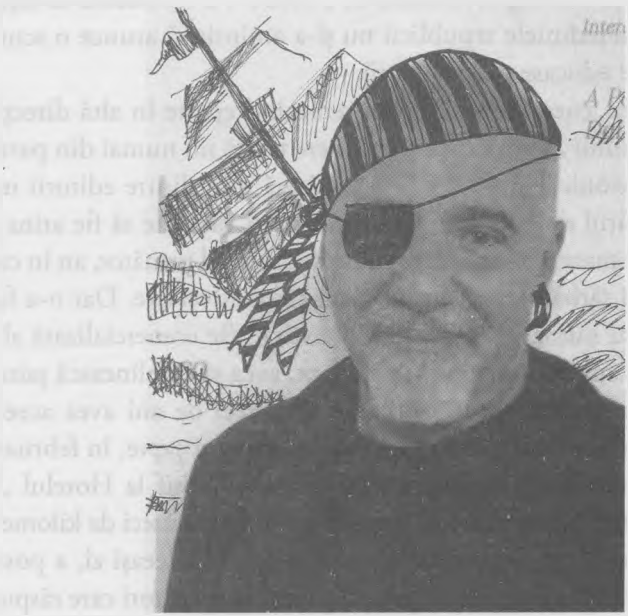

Pentru a înfrunta pirateria, Paulo apare pe internet deghizat în pirat
și-și pune cărțile la dispoziție pentru cei ce navighează pe internet.

Fără să facă publicitate acestei ridicări în masă a cititorilor săi, Paulo a avut ocazia să constate încă o dată că prietenii săi aveau dreptate să considere că ingratitudinea chiar nu are culoare ideologică. De la beneficiarul sprijinului care-l costase atâtea supărări n-a mai primit niciodată nici un telefon, nici o scrisoare ori e-mail. Dimpotrivă. În noiembrie 2007, Palatul Planalto a anunțat că Lula urma să viziteze Pavãozinho, un cartier sărac unde trăiesc 20 000 de persoane, între plajele Ipanema și Copacabana. Acolo, președintele avea să acționeze butonul unui aparat de foraj, pentru a da semnalul începerii lucrărilor de construcție de lifturi, teleferice și îmbunătățiri la structura locală. Scurtul traseu pe care președintele l-a parcurs pe jos trecea pe la poarta instituției numite Căminul Copiilor Luminii, la care scriitorul ținea ca la lumina ochilor. Din 1998, căminul, care oferea educație integrală gratuită pentru 430 de copii nevoiași din cartier, este parțial susținut cu contribuții anuale de 400 000 de dolari (720 000 de reali) ale Institutului „Paulo Coelho", organizație nonprofit, finanțată integral din drepturile sale de autor și administrată de foarte credincioasa Belina Antunes, mama agentei sale Mônica. Sporadic, Paulo acordă căminului contribuții importante – provenind din alte activități ale sale –, precum cea primită în urma participării sale la telenovela *Eterna Magia*, difuzată de „Globo". Deși trecuse la câțiva metri de cămin, președintele republicii nu și-a amintit să arunce o scurtă privire în oaza care educase sute de copii.

Cu toate acestea, energiile scriitorului erau îndreptate în altă direcție. De la jumătatea anului 2006, exista o susținere tacită nu numai din partea lui Paulo, ci și a Mônicăi și a lui Chris pe lângă unii dintre editorii mai apropiați, ca numărul de 100 de milioane de cărți vândute să fie atins în preajma zilei de 19 martie, ziua Sfântului Iosif, din anul următor, an în care scriitorul avea să-și sărbătorească cea de-a șaizecea aniversare. Dar n-a fost să fie așa. Cartea cu numărul 100 000 000 avea să fie comercializată abia cinci luni după, în august, lună în care, de fapt, avea să împlinească șaizeci de ani. Deși declarase ziarelor că a ajunge la șaizeci de ani avea aceeași importanță cu a împlini treizeci și cinci sau patruzeci și șapte, în februarie scriitorul s-a hotărât să sărbătorească ziua Sfântului Iosif la Hotelul „El Peregrino", în Puente la Reina, orășel spaniol situat la douăzeci de kilometri de Pamplona, la mijlocul Drumului spre Santiago. În aceeași zi, a postat pe blogul său o „urare de bun-venit" pentru primii zece cititori care răspundeau. Când mesajele – ce proveneau din locuri dintre cele mai îndepărtate, ca Brazilia, Japonia, Anglia, Venezuela și Qatar – au început să-i sosească,

Paulo s-a temut ca internauții să nu fi înțeles că invitația includea bilete de avion și cazare, așa că s-a grăbit să clarifice despre ce era vorba. Spre surprinderea sa, toți erau conștienți de semnificația reală a notiței sale de pe blog și erau dispuși să-și suporte costurile. Pe 29, se aflau acolo cinci spanioli (Luis Miguel, Clara, Rosa, Loli și Ramón), o grecoaică (Chrissa), un englez (Alex), o venezueleană (Marian), o japoneză (Heiko) și o americancă domiciliată în Irak (Nika). În afară de ei, se puteau observa personalități precum Raí, fost as al fotbalului, sau vechi prieteni precum Nelson Liano Jr., partenerul său la scrierea cărții *Manual do Vampirismo*. Și ea prezentă la petrecere, jurnalista americană Dana Goodyear, descria Liano într-un reportaj publicat de revista *New Yorker*, era ca „un șaman proaspăt sosit de pe Amazon". Pe blogul său, Liano a rezumat în câteva rânduri atmosfera trăită la „El Peregrino":

A fost o sărbătoare în onoarea Sfântului Iosif, în patru limbi. Paulo a adoptat ziua sfântului muncii pentru a-și comemora ziua de naștere, urmând o veche tradiție creștină spaniolă. În timpul petrecerii, o ninsoare a albit complet Drumul spre Santiago. Salsa, muzică regională franceză, boleroul, tangoul, samba și neuitatele succese ale lui Raul Seixas obținute împreună cu Paulo Coelho au dat tonul panmuzical al sărbătorii udate cu cel mai bun vin de Rioja.

Cinci luni mai târziu, când se apropia adevărata dată a aniversării, echipa condusă de Mônica la „Sant Jordi" lucra cu toate pânzele sus pentru a pregăti o elegantă mapă conținând patruzeci de pagini, tipărită color, pe carton, în engleză, pe a cărei copertă se puteau citi, deasupra unei fotografii ce afișa un surâs iluminat, cuvintele: „PAULO COELHO – 100.000.000 COPIES". Urgența se datora faptului că mapa urma să apară în prima săptămână din septembrie, în timpul Târgului de Carte de la Frankfurt. Cu o prezentare semnată de Daniel Keel, proprietarul de la „Diogenes", editura care-i publica lui Paulo cărțile în Germania, mapa omagială rezuma traiectoria autorului de când, cu douăzeci de ani în urmă, își publicase prima sa carte de succes, *Jurnalul unui mag*. În paginile următoare, erau enumerate treizeci și unu dintre cele șaizeci și trei de premii (nici unul brazilian) și distincții (numai două acordate de Brazilia) pe care autorul sau cărțile sale le primiseră și erau înșirate cele o sută șaizeci de țări în care fusese tradusă opera sa.

Pe 24 august, în timp ce „Sant Jordi" era în fierberea pregătirii la timp a materialului, pentru a-l putea distribui la deschiderea târgului, sărbătoritul,

Sărbătoarea de ziua Sf. Iosif în Spania: scriitorul cu Christina;
Monica Antunes cu Márcia Nascimento, președinta Fan Clubului „Paulo Coelho";
Paulo cu jucătorul de fotbal Raí și cu ziarista Dana Goodyear, de la revista *New Yorker*

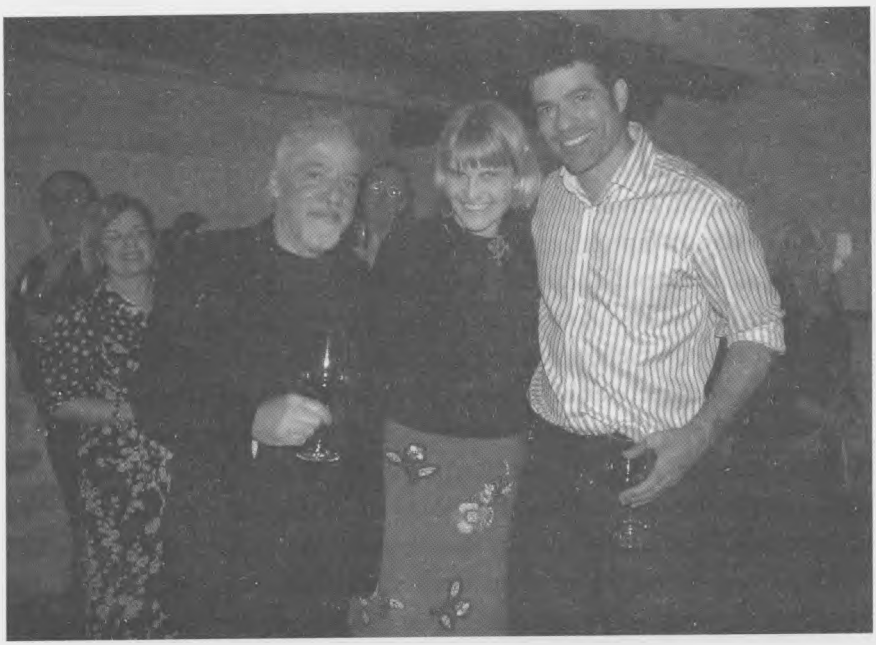

ca de obicei, era cufundat în meditație și reculegere spirituală. Cine trece pe la ora trei după-amiază pe ulițele de pământ strâmte și însorite din municipiul Barbazan-Débat, la zece kilometri de Saint-Martin, poate că nici nu observă prezența acelui bărbat cu părul alb tuns și cu coamă pe ceafă. În tenișii, cu tricou și bermude, Paulo tocmai iese din Capela Notre Dame de Piétat – cu Madona care-l ține în brațe pe neobișnuitul Prunc Isus cu barbă –, se așază pe o bancă de lemn, își pune un notes pe genunchi și începe să scrie câteva rânduri. Puținii turiști care treceau cu mașina pe acolo cu greu puteau asocia figura fragilă și înfățișarea monastică a celui pe care-l vedeau cu scriitorul apreciat de regi, emiri și stele de la Hollywood și aclamat de cititorii săi în orice loc de pe planetă unde punea piciorul. Christina, care-l observa de la distanță, s-a apropiat de el, curioasă să vadă ce scria.

— O scrisoare – i-a răspuns el fără să ridice privirea.

— Pentru cine? – a insistat ea.

— Pentru autorul biografiei mele.

Pusă câteva ore mai târziu la poșta din Saint-Martin, scrisoarea, transcrisă integral mai jos, avea să facă șapte zile interminabile – timp inadmisibil pentru un scriitor atât de cibernetic ca Paulo – ca să ajungă în mâinile destinatarului său din São Paulo.

Barbazan-Débat, 24 august 2007

Dragă Fernando,

Stau aici, așezat în fața micii capele, și tocmai am repetat ritualul dintotdeauna: am aprins lumânări pentru Fecioara Piétat. La prima, am cerut să mă protejeze, a doua a fost pentru cititorii mei, iar la a treia am cerut ca munca mea să poată continua cu demnitate și fără descurajări. E soare, fără să fie însă o vară insuportabilă. Nu e nimeni la orizont, cu excepția soției mele – care privește munții, copacii și trandafirii pe care i-au plantat călugării –, în timp ce așteaptă să termin această scrisoare.

Am venit pe jos – zece kilometri în două ore, ceea ce este rezonabil. Va trebui să ne întoarcem tot pe jos și tocmai mi-am dat seama că am uitat să iau apă suficientă. Nu-i nimic; în anumite momente, viața nu-ți dă de ales, iar eu n-o să rămân aici așezat pentru totdeauna. Visele mele mă așteaptă, visele dau de lucru și trebuie să mă-ntorc acasă, chiar dacă mi-e sete.

Azi, împlinesc șaizeci de ani. Planul meu era să fac ceea ce fac eu mereu, și așa a fost. Ieri, la 23.15, eram la Lourdes, ca să sărbătoresc ora 00.05 de pe

data de 24 – momentul în care m-am născut –, în fața grotei Sfintei Fecioare, să-i mulțumesc pentru viața mea de până acum și să-i cer protecție pentru viitor. A fost un moment foarte puternic, dar, în timp ce conduceam înapoi spre Saint-Martin, m-am simțit extrem de singur. I-am povestit și soției mele. „Dar tu ai ales asta!", mi-a răspuns ea. Da, eu am ales, dar a început să mă incomodeze. Noi doi eram singuri pe această planetă imensă.

Mi-am deschis telefonul mobil. Chiar în momentul acela, a sunat – era Mônica, agenta și prietena mea. Am ajuns acasă și mă așteptau alte mesaje. M-am dus la culcare bucuros, iar în ziua următoare am văzut că nu aveam nici cel mai mic motiv pentru a simți apăsarea din ajun. Au început să sosească flori, cadouri etc. Persoanele din comunitățile de pe internet au făcut lucruri extraordinare, folosind imaginile și textele mele. Totul a fost organizat, în cea mai mare parte a cazurilor, de oameni pe care nu i-am văzut în viața mea – cu excepția Márciei Nascimento, care face un lucru magic și care-mi dă bucuria să spun: sunt un scriitor care are un fanclub (unde ea e președinte mondial)!

De ce-ți scriu? Pentru că azi, spre deosebire de celelalte zile, am o imensă dorință de a mă întoarce în trecut. Folosind însă ochi care nu-mi aparțin, ci sunt ai celui care a avut acces la jurnalele mele, la prietenii, la inamicii mei, la toate persoanele care au făcut parte din traiectoria mea. Mi-ar plăcea mult să-mi citesc biografia acum, dar, din câte văd, va trebui să mai aștept.

Nu știu ce reacție voi avea când voi citi ce ai scris. Dar, în capela care acum se află în câmpul meu vizual, e scrisă o frază: „Veți cunoaște adevărul și el vă va elibera." Adevărul este un cuvânt complicat – până la urmă, în numele lui au fost comise multe crime religioase, au fost declarate multe războaie, multe persoane au fost alungate de cei care se credeau drepți. Dar un lucru e sigur: când adevărul este eliberator, nu ai de ce să te temi. Și, în fond, pentru acest motiv am acceptat să-mi scrii biografia: ca să pot descoperi și cealaltă față a mea. Iar asta mă va face să mă simt mai liber.

Trece un avion pe cer, noul Airbus 380, care n-a fost încă pus pe piață, ci se află în perioadă de testare în apropiere de noi. Mă uit la el și rămân pe gânduri: oare cât timp va mai dura până când această nouă minune a tehnologiei se va învechi? Evident că următorul gând e: cât timp va trece până când cărțile mele vor fi uitate? Mai bine-mi scot asta din minte – pentru că nu le-am scris gândindu-mă la veșnicie. Le-am scris ca să descopăr ceea ce cu siguranță – având în vedere formațiunea de jurnalist și convingerile

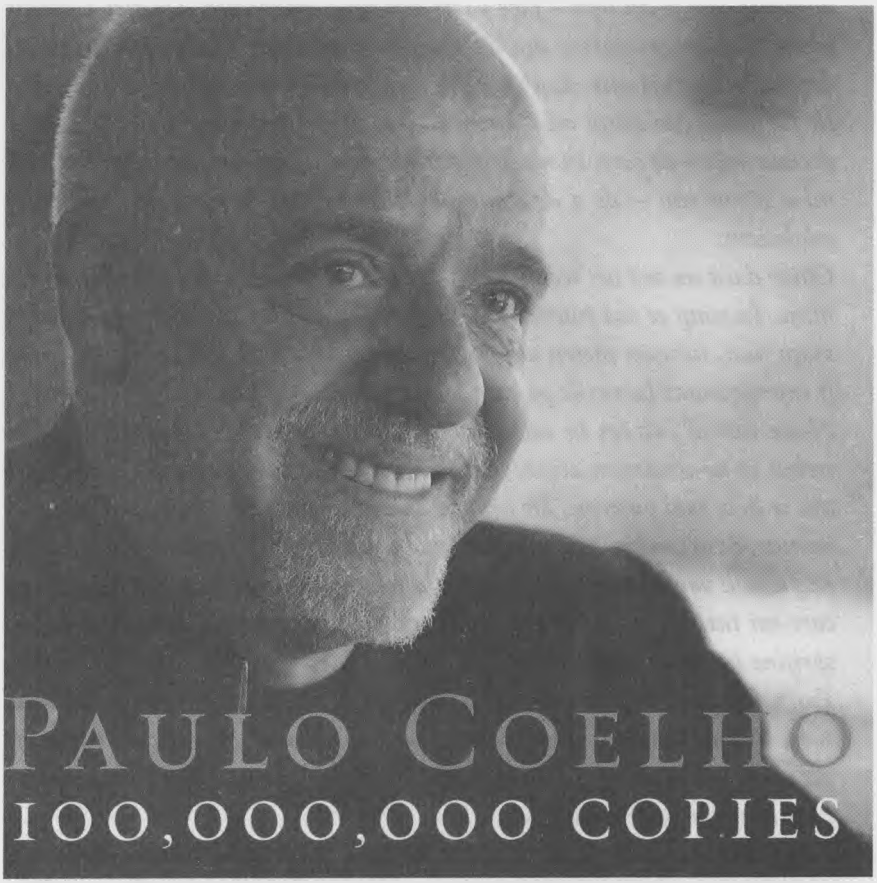

Broșură aniversară pentru o realizare extraordinar de rară:
100 de milioane de cărți vândute

marxiste – nu va fi în cartea ta: tainițele mele, câteodată întunecate, câteodată luminate, pe care le-am cunoscut abia când le-am pus pe hârtie.

Ca orice scriitor, am cochetat totdeauna cu ideea unei autobiografii. Dar e imposibil să scrii despre tine însuți fără să-ți justifici greșelile și să lauzi lucrurile care ți-au ieșit – face parte din firea omenească. De aici a pornit ideea să-ți accept cartea așa de repede, chiar dacă știam că risc să văd dezvăluite lucruri care, după părerea mea, nu sunt necesare. Pentru că, dacă ele fac parte din viața mea, trebuie să vadă lumina zilei. De aici a venit decizia mea – de care, în multe momente de-a lungul acestor lungi trei ani, mi-a părut rău – de a deschide jurnalele pe care le scriu de când eram adolescent.

Chiar dacă nu mă voi recunoaște în cartea ta, știu că acolo este o parte din mine. În timp ce mă intervievai, eram obligat să revăd anumite părți din viața mea, stăteam mereu să mă gândesc: care ar fi destinul meu dacă n-aș fi experimentat lucrurile pe care le-am trăit?

N-are rost să intrăm în aceste lucruri abstracte acum: Chris spune că ar trebui să ne-ntoarcem acasă, mai avem alte două ore de drum, soarele este din ce în ce mai puternic, iar câmpul e uscat. O rog să mă mai lase încă cinci minute, ca să termin. Cine voi fi eu, în biografia ta? Deși n-am citit-o, cunosc răspunsul: voi fi persoanele care se-ntâlnesc cu drumul meu. Voi fi persoana care-mi întinde mâna, încrezătoare că era o altă mână, așteptând să mă sprijine în momentele dificile.

Exist, fiindcă am prieteni. Am supraviețuit, pentru că ei erau pe drumul meu. Ei m-au învățat să dau ce am mai bun, chiar dacă, în unele momente ale vieții mele, n-am fost un elev bun. Dar cred că am sfârșit prin a învăța ceva referitor la generozitate.

Chris insistă, spune că cele cinci minute au trecut deja, dar eu îi cer încă puțin timp, pentru a lăsa înregistrate aici, în această scrisoare, versurile pe care Kahlil Gibran le-a scris acum mai bine de o sută de ani. Cu siguranță nu sunt în ordinea corectă, pentru că le-am învățat acum mult timp, într-o noapte tristă, întunecată, în timp ce ascultam Simon & Garfunkel la aparatul pe care-l numeam pick-up și care acum e depășit (așa cum vor fi într-o zi și Airbus 380, și eventual și cărțile mele). Sunt versuri care vorbesc întocmai despre importanța de a dărui:

„Doar când dai ceva din tine însuți dai cu adevărat. Dă, așadar, acum, când e vremea să dai tu, și nu cei care-ți vor urma.

Oamenii zic deseori: voi da, dar numai celui care merită. Nu asta spun însă copacii din livada ta. Ei dau pentru a putea continua să trăiască; de-ar ține pentru ei ar însemna să piară.
Nu vă socotiți, așadar, persoane generoase când trebuie să împărțiți ceva. Pentru că, de fapt, viața e cea care le rânduiește pe toate și ea le-mparte, iar noi, ființele omenești, nu suntem decât martori ai propriei noastre existențe."
Mă voi ridica acum și mă voi duce acasă. Martor al propriei mele existențe, asta am fost în fiecare zi din acești șaizeci de ani pe care-i împlinesc azi.
Fie ca Pruncul Isus cu barbă să te binecuvânteze.
Paulo

Când această biografie a primit punctul final, în februarie 2008, A 380 opera deja zboruri comerciale. Cu viteza cu care toate lucrurile se-nvechesc tehnologic, cel mai probabil gigantul fabricat de Airbus va fi scos din fabricație înainte să dispară sutele de milioane de exemplare ale cărților lui Paulo Coelho și, mai ales, amprentele adânci pe care, în ciuda părerii criticilor literari, ele le-au lăsat în inimile cititorilor împrăștiați prin cele mai îndepărtate colțuri ale planetei.

Paulo Coelho în cifre

Cărți publicate

Teatro na educação (1973), *Arquivos do inferno* (1982), *Manual prático do vampirismo* (1985), *O diário de um mago* (1987), *O alquimista* (1988), *Brida* (1990), *O dom supremo* (1991), *As valkírias* (1992), *Na margem do rio Piedra eu sentei e chorei* (1994), *Maktub* (1994), *O monte cinco* (1996), *Manual do guerreiro da luz* (1997), *Cartas de amor do profeta* (1997), *Veronika decide morrer* (1998), *Palavras essenciais* (1999), *O demônio e a srta. Prym* (2000), *Histórias para pais, filhos e netos* (2001), *Onze minutos* (2003), *O gênio e as rosas* (2004), *O Zahir* (2005), *Ser como o rio que flui* (2006), *A Bruxa de Portobello* (2006), *O Vencedor está só* (2008).

Cu excepția edițiilor piratate, cărțile sale s-au vândut într-un tiraj de o sută de milioane de exemplare, cu patru sute cincizeci și cinci de traduceri, publicate în șaizeci și șase de limbi, din o sută șaizeci de țări.

Principalele premii și decorații:

„Golden Book" – Iugoslavia, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000 și 2004
„Grand Prix Littéraire Elle" – Franța, 1995
„Guinness Book of Records" – Brazilia, 1995/1996
„Chevalier des Arts et des Lettres" – Franța, 1996
„Livre d'Or" – Franța, 1996
„Prêmio ABERT Formador de Opinião" – Brazilia, 1996
„Premio Internazionale Flaiano" – Italia, 1996
„Super Grinzane Cavour Literary Prize" – Italia, 1996
„Finalist in the International IMPAC Literary Award" – Republica Irlanda, 1997 și 2000
„Protector de Honor" – Spania, 1997
„Comendador da Ordem do «Rio Branco»" – Brazilia, 1998
„Diploma da Ordem Fraternal do Cruzeiro do Sul" – Brazilia, 1998
„Fiera del libro per i ragazzi" – Italia, 1998

„Fluctuat nec mergitur" – Franța, 1998
„Libro de Oro for *La Quinta Montaña*" – Argentina, 1998
„Médaille de la Ville de Paris" – Franța, 1998
„Senaki Museum" – Grecia, 1998
Premiul „Sara Kubitschek" – Brazilia, 1998
„Top Performance Nacional" – Argentina, 1998
„Chevalier de l'Ordre National de la Légion d'Honneur" – Franța, 1999
„Huésped Distinguido de la Ciudad de Nuestra Señora de la Paz" – Bolivia, 1999
„Książka Zagraniczna" – Polonia, 1999
„Libro de Oro" pentru *Guerrero de la luz* – Argentina, 1999
„Libro de Oro" pentru *Veronika decide morir* – Argentina, 1999
„Libro de Platina" pentru *El Alquimista* – Argentina, 1999
„Medalla de Oro de Galícia" – Spania, 1999
„Crystal Award" al Forumului Economic Mondial – Elveția, 1999
Premiul „Crystal Mirror" – Polonia, 2000
Membru titular al Pen Clubului din Brazilia, 2001
Premiul „Bambi" pentru personalitatea culturală a anului – Germania, 2001
Premiu pentru *Guerrero de la Luz* – Mexic, 2001
„Ville de Tarbes" – Franța, 2001
„XXIII Premio Internazionale Fregene" – Italia, 2001
Diploma de membru al Academiei Braziliene de Litere – Brazilia, 2002
Miembro de Honor – Bolivia, 2002
„Club of Budapest Planetary Arts Award" în semn de recunoaștere a operei sale literare – Germania, 2002
Premiul internațional „Corine" pentru cea mai bună operă de ficțiune pentru *Alchimistul* – Germania, 2002
„Prix de la Littérature Consciente de la Planète" – Franta, 2002
„Ville d'Orthez" – Franța, 2002
„Médaille des Officiers des Arts et des Lettres" – Franța, 2003
Medalia Târgului de Carte de la Lvov – Ucraina, 2004
„Ofițer al Artelor și Literelor" – Marea Britanie, 2004
„Nielsen Gold Book Award" pentru *Alchimistul* – Marea Britanie, 2004
„Ordinul de Onoare al Ucrainei" – Ucraina, 2004
„Ordinul Sfintei Sofia" pentru contribuția adusă cunoașterii și culturii – Ucraina, 2004
Premiul „Giovanni Verga" – Italia, 2004
Premiul „Cartea de aur" pentru cel mai bun bestseller, acordat de publicația *Vecernje novosti* – Serbia, 2004
Premiul „Budapesta" – Ungaria, 2005
Premiul „Ex Libris" pentru *Unsprezece minute* – Serbia, 2005
Premiul „Goldene Feder" – Germania, 2005
Premiul internațional de autor al DirectGroup Bertelsmann – Germania, 2005

Premiul „8th Annual International Latino Book" pentru *Zahir* – Statele Unite, 2006
Premiul I „Álava en el Corazón" – Spania, 2006
Premiul „Kiklop" pentru *Zahir* la categoria bestsellerul anului – Croația, 2006
Premiul „Cartea de Platină" pentru *Zahir* – Austria, 2006
Premiul „Las Pergolas 2006" al Asociației Librarilor din Mexic – Mexic, 2006
Crucea de merit „Jacqueline Kubitschek" – Brazilia, 2006
Premiul „Wilbur" – SUA, 2006
„Empik's Ace" pentru *Vrăjitoarea din Portobello* – Polonia, 2007
Distincția de onoare „Premiul Hans Christian Andersen" – Danemarca, 2007

Articolele sale săptămânale sunt publicate în o sută nouă publicații din șaizeci de țări:

Africa de Sud, Albania, Argentina, Armenia, Austria, Bolivia, Bosnia și Herțegovina, Brazilia, Bulgaria, Canada, Chile, China, Columbia, Coreea de Sud, Costa Rica, Croația, Ecuador, Egipt, El Salvador, Elveția, Emiratele Arabe Unite, Estonia, Finlanda, Franța, Georgia, Germania, Grecia, Guatemala, Honduras, India, Indonezia, Islanda, Italia, Japonia, Lituania, Marea Britanie, Mexic, Nicaragua, Norvegia, Olanda, Oman, Panama, Peru, Polonia, Porto Rico, Portugalia, Republica Irlanda, Republica Dominicană, Republica Cehă, România, Rusia, Serbia, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, Taiwan, Ucraina, Ungaria și Venezuela.

Cinematografie

Drepturile de ecranizare pentru patru din cărțile sale au fost negociate cu următoarele studiouri americane:
Alchimistul (Warner Brothers)
Al cincilea munte (Capistrano Productions)
Unsprezece minute (Hollywood Gang Productions)
Veronika se hotărăște să moară (Muse Productions)

Internet

În afară de pagina de internet www.paulocoelho.com, accesibilă șaisprezece limbi, autorul menține blogul www.paulocoelhoblog.com și pagina www.myspace.com/paulocoelho pe Myspace.

Persoane intervievate

Acácio Paz
Afonso Galvão
Alan Clarke
Amapola Rios
André Midani
Andréa Cals
Antonio Carlos „Kakiko" Dias
Antonio Carlos Austregésilo de Athayde
Antonio Cláudio de Lima Vieira
Antônio Ovídio Clement Fajardo
Antônio Walter Sena Jr. („Toninho Buda")
Arash Hejazi
Ariovaldo Bonas
Arnaldo Niskier
Arnold Bruver Júnior
Artur da Távola
Basia Stepien
Beatriz Vallandro
Cecilia Bolocco
Cecília MacDowell
Chico Castro Silva
Christina Oiticica
Cristina Lacerda
Darc Costa
Eduardo Jardim de Moraes
Élide „Dedê" Conte
Ernesto Emanuelle Mandarino
Eugênio Mohallen
Fabíola Fracarolli
Fernando Bicudo
Frédéric Beigbeder
Frédéric Morel
Geneviève Phalipou
Gilles Haeri
Glória Albues
Guy Jorge Ruffier
Hélio Campos Mello
Henrique Caban
Hildebrando Goes Filho
Hildegard Angel
Ilma Fontes
Índio do Brasil Lemes
Isabela Maltarolli
Ivan Junqueira
Jerry Adriani
Joel Macedo
Jorge Luiz Costa Ramos
Jorge Mourão
José Antonio Mendonça Neto
José Antonio „Pepe" Domínguez
José Mário Pereira
José Reinaldo Rios de Magalhães
José Wilker
Julles Haeri
Kika Seixas
Leda Vieira de Azevedo
Lizia Azevedo
Marcelo Nova

Márcia Faria Lima
Márcia Nascimento
Marcos Medeiros Bastos
Marcos Mutti
Marcos Paraguassu Arruda Câmara
Maria Cecília Duarte Arraes de Alencar
Maria Eugênia Stein
Marie Christine Espagnac
Marilu Carvalho
Mário Sabino
Maristela Bairros
Maurício Mandarino
Michele Conte
Milton Temer
Mônica Antunes
Nelly Canellas Branco
Nelson Liano Jr.
Nelson Motta
Orietta Paz
Patrice Hoffman
Patricia Martín
Paula Braconnot
Paulo Roberto Rocco
Pedro Queima Coelho de Souza
Regina Bilac Pinto
Renato Menescal
Renato Pacca
Ricardo Sabanes
Rita Lee
Roberto Menescal
Rodrigo Meinberg
Rosana Fiengo
Serge Phalipou
Sidney Magal
Silvio Ferraz
Soizik Molkhou
Sônia Maria Coelho de Souza
Stella Paula Costa
Vera Prnjatovic Richter
Zé Rodrix
Zeca Araújo
Zuenir Ventura

Această carte a luat naștere la începutul anului 2005, în Aeroportul „Saint-Exupéry", din orașul Lyon, în sudul Franței, când l-am văzut pe Paulo Coelho pentru prima dată. Prin natura profesiei mele, eram obișnuit să însoțesc personalități și vedete internaționale și-mi închipuiam că o să-l întâlnesc înconjurat de gărzi de corp, secretare și asistenți. Spre surprinderea mea, omul cu care am conviețuit în următorii trei ani a apărut singur, cu un rucsac în spate și trăgând după el o valiză micuță pe roți. Așa începeau săpăturile ce aveau să dezvăluie unul dintre personajele cele mai ieșite din comun pe care le-am cunoscut.

După șase săptămâni petrecute alături de el, m-am întors în Brazilia. Cum întreaga sa carieră se afirmase în Rio, m-am mutat în capitala acestui stat, unde am locuit opt luni pe urmele lăsate de scriitor. L-am căutat pe Paulo Coelho în toate locurile posibile și am mers pe urma întâmplărilor care lăsaseră atâtea cicatrici în viața sa. L-am căutat pe aleile întunecate din ghetourile Copacabanei, în fișele medicale de la ospicii și în ruinele fostei Clinici „Dr. Eiras", în periculoasa lume a drogurilor, în arhivele de represiune politică, în satanism, în misterioasele societăți secrete, în parteneriatul cu Raul Seixas, în familia și în genealogia sa. Am ascultat prieteni, inamici, i-am intervievat fostele consoarte și am putut să conviețuiesc îndeaproape cu actuala – și ultima din ele, așa cum jură el – artista plastică Christina Oiticica. I-am răscolit viața, am intrat în intimitatea sa, i-am umblat prin testament, am răsfoit prospecte de medicamente, i-am citit socotelile personale, i-am umblat prin buzunare, i-am căutat fiii pe care mi-am imaginat că i-ar fi putut avea din căsătoriile și aventurile amoroase.

Am câștigat cu el un pariu care mi-a acordat privilegiul de a deschide și de a citi o comoară care, prin decizia pe care o luase, urma să fie incinerată:

un cufăr ce conținea patruzeci de ani de jurnale, multe dintre ele sub formă de înregistrări pe casete. Mi-am petrecut săptămâni întregi închis în Institutul „Paulo Coelho" pentru a scana documente, fotografii, agende vechi, scrisori primite și trimise. După ce s-a terminat perioada din Rio, l-am însoțit din nou în călătorii prin diverse colțuri ale lumii cu un reportofon după mine, ascultându-i vocea fonfăită, comentariile și curiosul obicei de a speria mușchii inexistente din fața ochilor. Am mers cu el pe drumul sfânt de la Santiago de Compostela, l-am văzut cum s-a emoționat la manifestările cititorilor modești din Oñati, în Țara Bascilor, și de la Cairo, în Egipt, și cum a fost sărbătorit de bărbați în costume și femei îmbrăcate în rochii lungi la petrecerile date în onoarea sa la Paris și la Hamburg.

Am pus laolaltă fragmente lăsate de Paulo Coelho de-a lungul celor șaizeci de ani ai săi, lucrare al cărui rezultat final este *Magul*, prezenta carte. Deși responsabilitatea pentru tot ceea ce e scris aici este exclusiv a mea, trebuie să recunosc public ajutorul pe care zeci de persoane mi l-au dat în acest maraton. În primul rând, cel al vechiului meu prieten Wagner Homem. Specialist în informatică, a fost invitat să organizeze lanțul de informații, date, interviuri și documente acumulate de-a lungul a trei ani de cercetare. A ajuns să se mute la mine acasă, unde, timp de zece luni neîntrerupte, nu numai că a realizat o lucrare exemplară, ci a citit, a recitit și a avut contribuții importante la îmbunătățirea înțelegerii textului final. Recunoștința mea merge, de asemenea, către doi frați: unul reputat, Ricardo Setti – care, de la „Olga" încoace, a fost fidelul gardian al cărților mele și al cărui talent m-a salvat în momentele cele mai grele –, și unul de sânge, Reinaldo Morais, care a mutat cerul și pământul pentru ca *Magul* s-o pornească, în sfârșit, pe propriul drum.

În afară de ei, le mulțumesc tuturor celor care au colaborat cu generozitate la această carte. Zecilor de intervievați și cercetătorilor, jurnaliștilor, stagiarilor și jurnaliștilor independenți care au localizat și au avut convorbiri cu personajele care dau viață, culoare și căldură umană acestei povești. Mă refer la Adriana Negreiros, Afonso Borges, Aldo Bocchini Neto, Alfonso Molinero, Ana Carolina da Motta, Ana Paula Granello, Antônio Carlos Monteiro de Castro, Armando Antenore, Armando Perigo, Asociația foștilor elevi de la Colegiul „Santo Inácio", Áurea Soares de Oliveira, Áureo Sato, Beatriz de Medeiros de Souza, Belina Antunes, Carina Gomes, Carlos Augusto Setti, Carlos Heitor Cony, Carlos Lima, Célia Valente, Cláudio Humberto Rosa e Silva, César Polcino Milies, Dasha Balashova, Denis Kuck, Devanir Barbosa

Paes, Diego de Souza Martins, Eliane Lobato, Eric Nepomuceno, Evanise dos Santos, Fernando Eichenberg, Firmeza Ribeiro dos Santos, Francisco Cordeiro, Frédéric Bonomelli, Gemma Capdevila, Hervé Louit, Hugo Carlo Batista Ramos, Ibarê Dantas, Inês Garçoni, Institutul „Paulo Coelho" și Agenția literară „Sant Jordi Associados", Ivan Luiz de Oliveira, Ivone Kassu, Joaquim Ferreira dos Santos, Joca do Som, José Antonio Martinuzzo, Juliana Perigo, Klecius Henrique, Leonardo Oiticica, Lourival Sant'Anna, Lúcia Haddad, Luciana Amorim, Luciana Franzolin, Luiz Cordeiro Mergulhão, Lyra Netto, Marcio José Domingues Pacheco, Marcio Valente, Marilia Cajaíba, Mário Magalhães, Mário Prata, Marisilda Valente, Mariza Romero, Marizilda de Castro Figueiredo, Pascoal Soto, Raphael Cardoso, Ricardo Hofstetter, Ricardo Schwab, Roberto Viana, Rodrigo Pereira Freire, Samantha Quadrat, Silvia Ebens, Silvio Essinger, Sylvio Passos, Talles Rodrigues Alves, Tatiana Marinho, Tatiane Rangel, Véronique Surrel, Vicente Paim și Wilson Moherdaui.

În final, doresc să mulțumesc celor două sute de navigatori de pe internet, din peste treizeci de țări, care au trimis date, documente și fotografii pe hotsite-ul http://www.cpc.com.br/paulocoelho/, deschis pentru a primi contribuții la realizarea cărții *Magul* – unele dintre ele au oferit informații relevante, folosite în această carte.

Fernando Morais
Ilhabela, martie 2008

Mulțumiri pentru ilustrații

Am depus toate eforturile pentru a preciza originea fotografiilor folosite în această carte și pentru a stabili numele autorilor lor. Acest lucru n-a fost mereu posibil, mai ales în cazul fotografiilor obținute din arhivele personale ale rudelor sau ale prietenilor lui Paulo Coelho. Avem plăcerea să creditățm fotografii în cazul în care aceștia își manifestă dorința.
Agenția Jornal do Brasil: 428, 463

Arhiva personală a lui Antônio Walter Sena Júnior („Toninho Buda"): 403 b, 418
Arhiva personală a lui Amapola Rios: 250
Arhiva personală a lui Antônio Carlos Dias („Kakiko"): 194, 208, 222 a și b
Arhiva personală a Cecíliei MacDowell: 334
Arhiva personală a Fabiolei Fracarolli: 147 a
Arhiva personală a familiei Mandarino: 403 c
Arhiva personală a lui Joel Macedo: 127 b
Arhiva personală a Mariei Cecília Duarte de Arraes Alencar: 69
Arhiva Publică a Statului Rio de Janeiro: 300
Colegiul „Santo Inácio": 92
Fernanda Levy (www.fernandalevy.com): 32 b
Fernando Morais: 49, 57, 82 a
Gerard Fouet / AP – Associated Press: 484 a
Hotel Bristol, Paris: 32 a
http://piratecoelho.wordpress.com: 539 b
IPC – Institutul „Paulo Coelho": 18 a, 39, 63, 72, 79, 82 b, 82 c, 118, 127 a, 132, 147 b, 151, 173, 183, 222 c, 233, 236, 258 a, 277, 291, 296, 311 b, 317, 343, 345, 348, 351, 364, 372, 394, 400, 403 a, 418, 431, 457, 467, 475, 489, 494, 496, 508, 518, 529 a, 536 a, 536 c, 542
La Dépêche Hautes-Pyrénées: 37 b
Paulo Coelho: 484 b
Ricardo Stuckert Filho: 529 b
Agenția literară „Sant Jordi Associados": 18 b, 545
Site Dachau Concentration Memorial (http://www.kz-gedenkstaette-dachau-de/): 380
www.raulseixas.com.br: 311 a
Yuri Zolotarrev / Getty Images 536 b

Indice de nume

Abramo, Bárbara (Bia) 498
Abreu, Sílvio de 181
Abreu Sodré, Roberto Costa 209
Academia Braziliană de Litere 13, 41, 59, 62, 174, 429, 461, 490, 494, 498–503, 507–510, 549
Academia de Litere „Santo Inácio" (ALSI) 96, 97, 111
Ackerman, Abraão 133
Adjani, Isabelle 488
Adriani, Jerry 263, 264, 551
Afflelou, Rosalie 41
Agenția literară „Sant Jordi Associados" 16, 17, 18, 40, 43, 44, 466, 490, 513, 514, 524, 527, 532, 541, 555, 556
Aguiar, João Baptista da Costa 525
Albuquerque, Almir („Pernambuquinho") 280
Albuquerque, João Luís 321
Albuquerque, Perinho 263
Alcântara, Eurípedes 523
Alcione 353
Alckmin, Geraldo 537, 538
Alea, Tomás Gutierrez 497
Alencar, Bárbara de (strămoașă a lui P. Coelho) 62, 64
Alencar, José de (romancier) 62, 500
Alencar, Maria Cecília Duarte Arraes de 552, 556
Alencar, Mário Cochrane de (poet) 62
Alencar Araripe *v.* Araripe Alencar
Alencar Castello Branco, Humberto de (mareșal) 64
Alex (internaut englez) 541
Allen, Woody (cineast) 172, 362
Allende, Salvador (președinte) 245
Almada, Roberto (scriitor) 429
Al Maktoum, Mohammed bin Rashid (șeic) 36
Almeida, Euclydes Lacerda de („Frater Zaratustra" sau „Frater Z.") 267, 274, 275, 282, 284, 292, 312, 321
Almodóvar, Pedro (cineast) 411
Alves, Talles Rodrigues 555
Amado, Jorge (scriitor) 48, 76, 95, 99, 174, 175, 183, 224, 303, 448, 464, 469, 474, 483, 500, 501
Amaral, José Augusto Faria do („Van Jafa") (critic) 176
Amaral, Rosária 32
Amaral, Sérgio (ambasador) 31
Amaral, Zózimo Barroso do (cronicar) 476
Amorim, Luciana 555
Ana Maria („Tatá") 85, 160
Ananda, Kaanda (guru) 399, 401

Andrew (student american) 27
Angel, Hildegard (ziaristă) 310, 311, 312, 315, 426
Angel, Sônia Moraes (economistă) 310
Angel, Stuart (militant MR-8) 310
Angel, Zuzu (stilistă) 312
Animas, Homero Gayosso (editor) 527
Antenore, Armando 554
Antonioni, Michelangelo (regizor) 125
Antunes, Belina Rezende (mama Mônicăi Antunes) 435–436, 540, 554
Antunes, Jorge Botelho (tatăl Mônicăi Antunes) 435
Antunes, Mônica Rezende (agent literar) 16–18, 21, 23, 24, 27, 45, 51, 52, 57, 85, 435, 436, 437, 439, 440, 444, 461, 463–466, 468, 470, 472, 474, 479, 489–491, 495, 506, 510, 511, 514, 515, 524, 527, 528, 540, 541, 542, 544, 552, 567
Anysio, Chico (umorist) 263, 430
Arafat, Yasser (om politic) 495
Araripe Alencar (familie) 62, 64
Araripe, Arthur (bunic) 244
Araripe, Heloísa („mătușa Helói") (sora mamei) 170, 295, 302
Araripe, José Braz („Tio José") (unchi) 76–78, 80, 82, 119–121, 172, 182, 219
Araripe Júnior, Arthur („Maestrul Tuca") 61, 108
Araripe Júnior, Tristão de Alencar (critic literar) 62
Araripe, Maria Elisa („Lilisa") (bunica maternă) 61
Araripe, Paulo (văr) 68
Araripe, Tristão de Alencar (general) 62
Araújo, Zeca 552
Ardison, Thierry 34, 37
Arias, Juan (jurnalist) 483
Arlin, Jean (producător de cinema) 142, 150, 168
Arns, dom Paulo Evaristo (cardinal arhiepiscop) 472
Arrabal, José (critic literar) 215
Arraes, Cecília (verișoară) 68, 71
Arraes, Cecília Dantas (mătușă) 71
Arraes, Francisco Julião (om politic) 141
Arraes, Miguel 141
Arraes, Paulo (văr) 68
Arraes de Alencar, Miguel (om politic) 64, 141
Arrigucci Jr., Davi 471
Arruda Câmara, Diógenes de (om politic) 248
Arruda Câmara, Marcos Paraguassu de (arhitect) 248, 249, 552
Asociația foștilor elevi de la Colegiul „Santo Inácio" 554
Assumpção, Leilah (actriță) 181
Atta, Mohammed 48
Aurélio 120
Austregésilo de Athayde, Antonio Carlos 551
Autran, Paulo (actor) 140, 187
Ávila, Fernando (preot) 504
Ayala, Walmir (critic) 152, 176, 180
Azeredo, Cláudio Roberto 352
Azevedo, Aluísio (scriitor) 94, 109
Azevedo, Lauro Vieira de (croitor) 120, 121
Azevedo, Leda Vieira de 551
Azevedo, Lizia 552
Azevedo, Luís Cláudio Vieira de („Claudinho") (fiul croitorului Lauro Azevedo) 120, 122
Azevedo, Roberto Marinho (ziarist) 461

Babo, Lamartine (autor) 174
Bach, Johann Sebastian (compozitor) 67, 265, 341

Bach, Richard (scriitor) 449
Bairros, Maristela 552
Balashova, Dasha 554
Balcells, Carmen (agentă) 464–466
Balzac, Honoré de (scriitor) 123, 464
Bandeira, Manuel (poet) 95, 96, 150, 505
Barbosa, Marcos (călugăr) 461
Barbosa, Mário Gibson (diplomat) 503
Barbosa, Rui (autor) 9
Barbosa Paes, Devanir 554–555
Barcellos, Caco (jurnalist) 30
Barreto, Lima (scriitor) 397
Barros, Adilson Lopes de (proprietar) 279
Barros e Silva, Fernando (jurnalist) 480
Barrymore, John (actor) 315
Bastos, Marcos Medeiros 294, 302, 303, 306, 358, 362, 552
Batista, Cícero Romão (preot) 214
Batista, Dircinha (cântăreață) 133
Bauer, Klaus (președintele grupului de presă Bauer Verlagsgruppe) 45
Baum, Lyman Frank (autor) 180
Beatles (formație) 24, 48, 114, 139, 141, 257, 258, 261, 284, 314
Beck, Julian (actor) 215–217
Becker, Boris (sportiv) 43
Beckham, David (sportiv) 36, 38, 40
Beethoven, Ludwig van (compozitor) 48
Begoña (coafeză) 531
Beigbeder, Frédéric (polemist) 31, 551
Belafonte, Harry (cântăreț) 315
Belarano, Cristina (proprietară de pensiune) 413, 417
Benario, Olga 303
Beraba, Marcelo (jurnalist) 521, 523
Bergier, Jacques (autor) 225
Bergman, Ingmar (regizor) 125, 139
Betto, Frei (călugăr) 64
Beutenmüller, Glória (profesoară) 244
Bicudo, Fernando 551
Bilac Pinto, Regina 552
Bin Laden, Osama (militant islamist) 491, 497
Blake, William (poet) 391, 434
Bloom, Claire (actriță) 315
Bloom, Harold (lider american) 476
Bocchini Neto, Aldo 554
Boff, Leonardo (călugăr franciscan) 64
Bolívar, Simón (om politic) 497
Bolocco, Cecilia 517, 522, 551
Bonaparte, Napoleon (conducător militar și politic) 11
Bonas, Ariovaldo 551
Bonomelli, Eugène 42
Bonomelli, Frédéric 42, 555
Borges, Afonso 441, 554
Borges, Jorge Luís (scriitor) 48, 225, 255, 329, 330, 430, 434, 514
Bororó (compozitor) 174, 181
Bosch, Hieronymus (pictor) 184, 227
Bout, Viktor (ofițer) 497
Boutros-Ghali, Boutros (om politic) 43
Braconnot, Paula 552
Branco, Nelly Canellas 552
Brandt, Willy (om politic) 53
Braun, Werner von (om de știință) 102
Bréa, Sandra (actriță) 282
Brecht, Bertolt (autor) 150, 180
Brejnev, Leonid Ilici (om politic) 53
Bretas, Gilda (artist plastic) 531
Brizola, Neusinha (cântăreață) 395
Brizola, Leonel (guvernator) 395
Brouwer, Jimmy (proprietar) 390
Brown, Dan (autor) 38, 527
Brown, Eleanora (actriță) 97

Browning, Tod (regizor) 404
Bruver Júnior, Arnold (actor) 205, 207, 208, 211, 242, 551
Buarque de Holanda, Chico (compozitor) 197, 245, 474, 475
Bucci, Eugênio (critic literar) 449
Bucher, Enrico Giovanni (ambasador) 245
Burroughs, Edgar Rice (autor) 283
Bush, George W. (om politic) 22, 53, 502
Bush, Laura 50
Byron, Lord (poet) 397

Caban, Henrique (editor) 279, 280, 551
Cage, Nicolas (actor) 497
Cajaíba, Marilia 555
Cals, Andréa (jurnalistă) 425, 432, 551
Camacho, Marcelo (reporter) 502
Campos, Roberto (om politic) 502, 551
Camus, Albert (scriitor) 48, 474
Candia, Alfredo Ovando (general) 220
Cândido, João 215
Capdevila, Gemma 555
Capinam, José Carlos (compozitor) 204
Cardoso, Fernando Henrique (om politic) 209, 473, 488, 489, 503, 537
Cardoso, Raphael 555
Cardoso, Ruth 482, 484
Cardoso da Melo, Zélia (ministru) 40
Carlinhos 100, 119, 120
Carlos, Augusto (realizator TV) 432
Carlos, Roberto (cântăreț) 38, 40, 48, 80, 149, 244, 499
Carone, Felipe (actor) 285
Carrière, Alain 468
Carrière, Anne (editor) 467, 469, 470, 473, 474, 478, 481, 482, 493, 498
Carvalho, Marilu 552
Carvalho, Rui Dias de (autor) 398
Casé, Geraldo 142
Casé, Regina (actriță) 451
Castañeda, Carlos (scriitor) 225, 230, 242, 421, 449
Castello, José (scriitor) 478
Castello Branco, Humberto de Alencar (mareșal) 64
Castelo Branco, Cláudia (astrolog) 427
Castro, Antônio Carlos („Carleba") (instrumentist) 263
Castro, Fidel (om politic) 91
Castro, Ruy (scriitor) 204
Castro Figueiredo, Marizilda de 555
Castro Silva, Chico (om de afaceri) 491, 551
Ceaikovski, Piotr Ilici (compozitor) 67
Cervantes, Miguel de (scriitor) 224
César, Ronaldo (prezentator de radio) 432
Cordeiro, Ronaldo (cameraman) 533
Chagas Freitas, Antônio de Pádua (omul de afaceri) 302
Chamberlain, Richard (actor) 112
Chame (autor) 98
Charrière, Christian (critic) 470
Chateaubriand, Assis (magnat) 470
Chávez, Hugo (om politic) 497
Chico (prieten) 85
Chirac, Jacques (om politic) 11, 471, 482, 484
Chopin, Frédéric (compozitor) 48, 332
Chrissa 541
Christie, Agatha (scriitoare) 338
Churchill, Winston (om politic) 261, 482
Ciu En-Lai (om politic) 53
Clancy, Tom (autor) 488
Clara 541
Clark, Walter (directorul TV Globo) 315
Clarke, Alan (proprietar de hotel) 462, 466, 467, 551
Clay, Cassius (Muhammad Ali) 232, 236

Clinton, Bill (om politic) 43, 493
Clinton, Chelsea 493
Clinton, Hillary (om politic) 495
Coelho (familie) 42, 61, 65, 67, 70, 76, 117, 122, 184, 191, 199, 201, 204, 302, 303, 306, 312, 347, 412
Coelho, João Marcos („Cazuza") 61, 83, 103, 105
Coelho, Maria Crescência („Cencita") 61, 103
Coelho, Teixeira (profesor) 442
Coelho de Souza, Lygia Araripe 60, 61, 63–65, 67, 68, 73, 74, 80, 81, 93, 99, 105, 108, 117, 121, 128–130, 133, 136, 139, 140, 146, 150, 163, 168, 170, 171, 178, 179, 190, 199, 219, 226, 249, 271, 294, 295, 299, 302, 303, 328, 332, 354, 355, 358, 366, 368, 486
Coelho de Souza, Sônia Maria 64, 76, 86, 103, 133, 303, 306, 361, 552
Coelho de Souza, Pedro Queima 60, 64, 66, 68, 93, 99, 122, 123, 128, 140, 143, 146, 153, 190, 305, 337, 368, 420, 508, 552
Colegiul „Santo Inácio" 67, 68, 70, 73–76, 79, 85–88, 91, 94, 96, 100, 101, 105–108, 129, 139, 149, 292, 556
Collins, Larry (autor) 48
Collor de Mello, Fernando (om politic) 40, 506, 537
Condé, José (critic) 111, 112
Consuelo, Baby („Baby do Brasil") 406
Conte, Élide („Dédé") 80, 85, 551
Conte, Michele 78, 80, 552
Contele Dracula (*v. și* Vlad Dracul) 404, 365, 366, 370
Cony, Carlos Heitor 95, 111, 188, 198, 274, 499, 504, 506, 554
Copperman, Annie (critic) 470
Cordeiro, Ronaldo (cameraman) 533
Cordeiro, Francisco 555
Costa, Darc 551
Costa, Stella Paula 552
Costa-Gavras, Constantin (regizor) 221, 342
Costa e Silva, Alberto da (om politic) 504, 509
Costa e Silva, Arthur (mareșal) 188, 196
Crichton, Michael (autor) 488
Crowley, Aleister (satanist) 257, 258, 261, 262, 267, 271, 284, 286, 287, 292, 294, 321, 352, 365, 366, 379, 384, 444
Cruise, Tom (actor) 519
Cunha, Euclides da (autor) 9, 225

Däniken, Erik von (scriitor) 225
Dantas, Daniel (bancher) 521, 523
Dantas, Ondina 125–126, 138
Dantas, Ibaré 555
Dantas, Ondina, 125–126
Dante Alighieri (poet) 192
Debray, Régis (regizor) 225
Debussy, Claude (compozitor) 150
Degas, Edgar (pictor) 150, 227
Demszky, Gábor (om politic) 15
Deneuve, Catherine (actriță) 213
Deschot, Éric (jurnalist) 476
De Sica, Vittorio (regizor) 97, 337
Dias, Antônio Carlos („Kakiko") (muzician, actor) 180, 551, 193, 200, 205–208, 210, 211, 219, 222, 242
Dias, Renato 101
Dias Gomes, Alfredo de Freitas (dramaturg) 392
Diegues, Cacà (cineast) 433, 452
Dillinger 227

Dolatabadi, Mahmoud (romancier) 516
Dominguez, José Antonio („Pepe") (om de afaceri) 40, 551
Donne, John (poet) 378
Donovan (cântăreț) 34
Dostoievski, Fiodor (scriitor) 150
Douste-Blazy, Philippe (ministru) 481
Doyle, Conan (scriitor) 94
Drummond, Henry (misionar) 454
Drummond, Roberto (romancier) 474
Drummond de Andrade, Carlos (poet) 95, 96, 111, 150
Duarte, Anselmo (scriitor) 48
Duarte, Nelson (detectiv) 244, 245
Duarte, Rogério (compozitor) 204
Dubček, Alexander (om politic) 196
Dudley, Nigel (editor) 15
Dulce, Irmă (sora) 189
Dumont, Alberto Santos (aviator) 71, 73, 482, 499
Dumont, Francisca 73
Durrell, Lawrence (scriitor) 443

Ebens, Silvia 555
Eco, Umberto (scriitor) 59, 217, 479, 495
Eichenberg, Fernando 555
Einstein, Albert (fizician) 218
Elbrick, Charles Burke (ambasador) 140, 248
Elgar, Edward (compozitor) 332
Élis, Bernardo (romancier) 507
Elísio, Paulo (actor) 195
Elisabeta II (regină) 528–530
Eliot, T. S. (poet) 151
Engels, Friedrich (teoretician socialist) 139
Erd, Peter (editor) 473
Escobar, Ruth (actriță) 181
Espagnac, Marie Christine (proprietară) 42, 552
Eschil 202, 224
Essinger, Silvio 555
Eva 533
Évora, Cesária (cântăreață) 28
Evtușenko, Evgheni (poet) 141
Ezzat, Ahmed Mahommed 51, 57
Ezzat, Hebba Raouf 50–52, 54, 55, 57

Fábio Júnior 352
Façanha, Edgar (șeful cenzurii) 175
Fajardo, Antônio Ovídio Clement (psihiatru) 190, 551
Falcão Filho, Aluizio (comentator) 523
Faria, Betty (actriță) 204
Faria, Octavio de (romancier) 214
Faria Lima, Márcia 113–119, 121, 144, 146, 171, 182, 192, 552
Feith, Roberto (jurnalist) 476, 478, 509–511, 525, 528
Fernandes („Cebolinha") (agent de publicitate) 523
Fernandes, Hélio (ziarist) 270
Ferraz, Geraldo Galvão (critic) 472
Ferraz, Silvio (jurnalist) 126, 552
Fiengo, Rosana (actriță) 353, 552
Fink, David Harold (autor) 150
Fitzgerald, Scott F. (scriitor) 224
Flaubert, Gustave (scriitor) 464
Flávio (coleg) 155, 157, 158, 185
Fleming, Ian (scriitor) 261
Foldej, V. S. (autor) 225
Fonda, Peter (actor) 220
Fonseca, Rubem (scriitor) 321
Fontes, Ilma (organizatoare de evenimente culturale) 187, 188, 551
Fontoura, Ari (actor) 285
Ford, John (regizor) 237
Foucault, Michel (filozof) 217
Fracarolli, Fabíola (actriță) 144–147, 153, 171, 182, 185, 192–194, 199–201, 551, 556

França, Renan (redactor) 432
Franco, Albano (om politic) 87
Franco, Francisco (om politic) 141, 244, 410
Franco, Itamar (om politic) 473
Frazier, Joe (boxer) 232
Franzolin, Luciana 555
Fred (văr) 83, 100, 101, 104, 105
Fregolente (actor) 181
Freitas, Otacília Rodrigues (profesoară) 485
Freitas Mourão, Ronaldo Rogério de (astronom) 501
Freire, Roberto (om politic) 537
Freire, Rodrigo Pereira 555
Frejat, Iran (redactor-şef) 275, 276, 278, 280
Fritz, dr. 81
Frommer, Arthur (autor) 381
Furtado, Celso (economist) 507

Galván, Enrique Tierno (om politic) 410
Galvão, Afonso 551
Gándara, Jesús de la (medic) 527
Gandhi, Mohandas Karamchand („Mahatma") 257
Garcia, Luiz (critic) 448, 451
García Márquez, Gabriel (scriitor) 464, 466
Garçoni, Inês 555
Gardel, Carlos 286
Gardner, Erle Stanley (scriitor) 104
Garrincha (Manuel Francisco dos Santos) (fotbalist) 133
Gaspari, Elio (jurnalist) 197
Gates, Bill (om de afaceri) 495
Gattai, Zélia (scriitoare) 501
Gauguin, Paul (pictor) 227
Gaulle, Charles de (om politic) 141, 196
Geisel, Ernesto (general) 314
Genevoix, Sylvie (critic) 470
Genivalda („Geni") 171, 182, 185, 187, 188, 192
Georges (şofer) 28, 31
Ghioldi, Rodolpho (om politic) 303
Gibran, Kahlil/Khalil (poet) 546
Gil, Gilberto (compozitor) 198, 204, 245
Gil, Jacques (fotbalist) 26
Giudicelli, Raul (critic) 449
Glória, Darlene (actriţă) 204
Godard, Jean-Luc (cineast) 125, 139, 152, 217
Goddard, Robert H. (explorator american din industria aerospaţială) 101
Góes Filho, Hildebrando (văr) 109, 551
Goethe, Johann Wolgang von (scriitor) 225
Gogol, Nikolai (scriitor) 171
Goleman, Daniel (om politic) 476
Golino, Valeria (actriţă) 519, 522
Gomes, Benjamim Gaspar (psihiatru) 129, 130, 134, 135, 309, 340, 357
Gomes, Carina 554
Gomes, Dias (dramaturg) 392
Gomes, Pepeu (cântăreţ) 406
Gonçalves Filho, Antônio (jurnalist) 434
Goodyear, Dana (jurnalistă) 40, 45, 541, 542
Gorki, Maksim (scriitor) 171
Goulart, João (om politic) 62, 140
Goya, Francisco (pictor) 184
Goyeneche, Roberto („Polaco") (cântăreţ) 221
Granello, Ana Paula 554
Greene, Graham (scriitor) 159
Gregony, Brigitte (editor) 468
Grisham, John (scriitor) 488, 527
Grotowski, Jerzy (regizor) 202

Guerra, Regina (reporter) 425
Guerra, Ruy (cineast) 141
Guevara, Ernesto Che (om politic) 309
Guimarães, Álvaro (director de teatru) 199
Guimarães, Luis Eduardo (editor) 125
Guimarães Rosa, João (scriitor) 111, 327
Gushiken, Luiz (om politic) 537
Gusmão, Bartolomeu de (părinte) 73
Guzmán, Juana (bonă) 23, 27

Haddad, Amir (dramaturg) 216
Haddad, Lúcia 555
Haeri, Gilles 551
Haeri, Julles 551
Hagen, Øyvind (editor) 16, 466
Hamilton, James (Sir) (şef de protocol) 528
Harazim, Dorrit (ziaristă) 321, 324
Hardy, Françoise (cântăreaţă) 111
Hassan (ghid) 427, 429
Hawking, Stephen (fizician) 436
Heikal, Mohamed (om politic) 52, 53
Heiko 541
Hejazi, Arash (editor) 17, 515, 518, 551
Heliodora, Bárbara (director) 136
Hello, Henrique (scriitor) 392, 393
Hemingway, Ernest (scriitor) 33, 111, 225, 379, 434
Hendrix, Jimi (cântăreţ) 244
Henrique, Klecius 555
Hermes Trismegistul 274
Hesse, Hermann (scriitor) 225
Hirszman, Leon (regizor) 142
Hitler, Adolf (om politic) 257, 376, 377
Hoffman, Dustin (actor) 232, 552
Hoffman, Patrice 552
Hofstetter, Ricardo 86, 555
Hopper, Dennis (actor) 220
Hourey, P. A. (autor) 94
Hruşciov, Nikita Sergheievici (om politic) 53, 141
Hugo, Victor (scriitor) 464
Hunter, Meredith 234
Huszti, Gergely (ghid) 15
Huxley, Aldous (scriitor) 224

Ignaţiu de Loyola, Sfântul 434, 456
Ilie (profet) 477, 478
Institutul „Paulo Coelho" 540, 554, 555, 556
Ioan XXIII (papă) 42, 104
Ioan Paul II (papă) 17, 488, 489
Iulius Caesar (om politic) 71
Ivo, Lêdo (poet) 152

Jacobs, Norma (prietenă) 421
Jaguaribe, Hélio (om politic) 503–507
Jairzinho (Jair Ventura Filho) (fotbalist) 223
James, Jesse (bandit legendar) 237
Janet (prietenă) 231–234
Jaruzelski, Wojciech (om politic) 370, 375
Jean („Maestrul", „J.") 384–386, 388, 399, 408, 409, 411, 414, 416, 418, 432, 434, 443, 444, 447, 454–456, 459, 531, 532, 534, 539
Jobim, Nilza (profesoară) 330
Jobim, Tom (compozitor) 330, 471
Johnson, Lyndon (om politic) 141
Jorge, Thereza (critic) 441
Julião, Francisco (om politic) 141
Junqueira, Ivan (poet) 429

Kaddafi, Muammar (om politic) 479
Kafka, Franz (scriitor) 224
Kardec, Alan (autor) 366
Kassu, Ivone 555
Katunda, Pajé 255
Keel, Daniel (editor) 541
Kelly Metralhadora (bandit faimos) 227

Kennedy, John (om politic) 482
Kennedy, Robert (om politic) 196
Kerouac, Jack (scriitor) 315
Khatami, Mohamed (om politic) 515, 516
Kierkegaard, Søren (filozof) 150
King Jr., Martin Luther (pastor) 196
King, Stephen (autor) 476, 488
Kipling, Rudyard (poet) 112
Kolosi, Tamás (editor) 23
Kubitschek de Oliveira, Juscelino (om politic) 506, 507
Kubrick, Stanley (cineast) 58
Kuck, Denis 554
Kühner, Maria Helena (autoare) 215
Kwaœniewski, Aleksander (om politic) 43
Kwaœniewski, Jolanda 43

Lacerda, Carlos (ziarist) 150, 198, 270
Lacerda, Cristina 551
Lafer, Celso (om politic) 505–507
Laffont (familia) 468
Laffont, Robert (editor) 468
Lago, Mário 303
Lamarca, Carlos (căpitan) 208, 209, 211, 246
Lamb, Christina (jurnalistă) 519, 522
Lampedusa, Giuseppe, Tomasi di (scriitor) 157
La Mure, Pierre (autor) 150
Lanat, Mariano (instrumentist) 263
Landesman, Peter (reporter) 497
Lapierre, Dominique (autor) 48
Lara, Odete (actriță) 204
Lea 19, 23, 27
Lean, David (autor) 48
Leão, Nara (cântăreață) 114, 115, 160, 200, 263
Lee, Rita (actriță) 322, 326, 344, 552
Leiradella, Cunha de (scriitor) 429
Lelouch, Claude (cineast) 474
Leme, Lúcia (prezentatoare) 425
Lemes Gaspar (funcționar) 210
Lemes, Honório („Leão de Caverá") (general) 210
Lemes, Índio do Brasil (maior) 210, 551
Lemos, Fernando Iehly de (inginer) 76, 77
Lenin, Vladimir Ilici (om politic) 139
Lennon, John (cântăreț) 114, 266, 283, 284, 325
Leone, Sergio (cineast) 48
Levi, Clóvis (critic) 202
Lewgloy, José (actor) 282
Liano Jr., Nelson (reporter) 399, 401, 402, 404, 405, 424, 508, 541, 552
Lima, Alceu Amoroso (Tristão de Athayde)
Lima, Carlos 554
Lima Barreto, Afonso Henriques de 397
Lima Souto, Edson Luiz de (student) 248
Lins, Alcides („Cidinho") 114
Lins, Ivan (eseist) 506
Lins e Silva, Técio (critic) 452
Lispector, Clarice (autoare) 215
Livi, Roberto (producător) 352
Lobato, Eliane 555
Lobato Monteiro, José Bento Renato (scriitor) 70, 94
Lobkowitz, Policena (prințesă) 46
Lola (prietenă) 253
Loli 541
Lopes, Carlos Herculano (jurnalist) 429
Lopez, Trini (cântăreț) 80
Loren, Sophia (actriță) 97
Louit, Hervé 42, 555
Loureiro, Oswaldo (actor) 181
Luft, Lya (scriitoare) 436
Lugosi, Béla (actor) 403, 404
Luís Carlos (coleg de spital) 167, 169, 170, 185–189
Lula da Silva, Luiz Inácio (om politic) 528, 537

Lula da Silva, Marisa Letícia 529, 530
Lyra, Carlos (scriitor) 103

MacDowell (familia) 330, 331
MacDowell, Afonso Emílio de la Rocque 330
MacDowell, Cecília („Cissa") 329–335, 340–344, 346–350, 353, 354, 358, 361, 362, 366, 551, 556
MacDowell, Gail 347
Macedo, Edir 480
Macedo, Joel (coleg de liceu) 124–127, 142, 149, 153, 170, 171, 551, 556
Macedo Soares, José Carlos (om politic) 505
Machado de Assis, Joaquim (scriitor) 62, 461, 490, 500, 506
Maciel, Luis Carlos (ziarist) 321
MacInnes, Sarah (editor) 15
MacLaine, Shirley (actriță) 189
Madalena („Madá") (servitoare) 116, 179
Madeira, Marcos Almir (academician) 494, 506
Maestri, Mário (profesor) 483, 485
Mafalda, Heloisa (actriță) 282
Magal, Sidney (cântăreț) 352, 353, 552
Magaldi, Sábato (autor) 150
Magalhães, Adalgisa Eliana Rios de („Gisa") (prietenă) 247–257, 260, 265, 266, 269, 270–272, 280, 281, 283, 285, 287, 289, 290, 293–295, 299, 301–305, 307–310, 313, 314, 320, 321, 333, 374
Magalhães, José Reinaldo Rios de 551
Magalhães, Mário 555
Magalhães Júnior, Raimundo (academician) 181, 193
Mahfouz, Naghib (scriitor) 52, 53
Maia, César (primar) 509
Mailer, Norman (scriitor) 225
Mainardi, Diogo (scenarist) 472
Makeba, Miriam (cântăreață) 315
Malba Tahan (Júlio César de Mello e Souza) (scriitor) 71, 434
Malina, Judith (actriță) 215–217
Maltarolli, Isabela 551
Mandarino (familia) 556
Mandarino, Ernesto Emanuelle (editor) 401–405, 424, 434, 436, 438, 440, 455, 551
Mandarino, Maurício 552
Manson, Charles (criminal american) 262, 266
Manzanero, Armando (compozitor) 371
Mao Tzedun (om politic) 145, 479
Marcos, Plínio (actor) 274
Marguerite de Valois („Regina Margot") 501
Maria (prostituată) 512
Maria I (regină) 387
Maria, Glória (reporteră) 533
Maria do Rosario (prietenă) 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 326, 473
Maria Lúcia 172
Marian 541
Mariátegui, José Carlos 497
Marinho (familia) 275
Marinho, Lily 43
Marinho, Roberto (patron) 43, 278
Marinho de Azevedo, Roberto (ziarist) 461
Marinho, Tatiana 555
Mário (violonist) 361
Mariscotte, Mariel (polițist) 204
Marrochino, Luciano (om de afaceri) 519
Marsi, Anikó (prezentatoare TV) 22
Martín, Patricia 552
Martins, Wilson (critic) 9
Martinuzzo, José Antonio 555
Marx, Karl (gânditor socialist) 139, 179, 248, 497
Marzo, Cláudio (actor) 204

Mascarenhas, Eduardo (psihiatru) 390
Matos, Olgária (profesoară) 452
Maurício 120, 121
Mazingarbe, Danièle (critic) 470
Mazza, Ivan Lobo (colonel) 212
McRae, Carmen (cântăreață) 315
Medeiros, Lizia (femeie de afaceri) 531
Medeiros de Souza, Beatriz de 554
Médici, Emílio Garrastazu (om politic) 503
Meinberg, Rodrigo (editor) 524–526, 552
Mello, Hélio Campos (critic) 523, 551
Mello, Patrícia Campos (reporteră) 497
Melo, Tereza Cristina (prietenă) 178
Melo Filho, Murilo (academician) 494, 500
Melo Neto, João Cabral de (poet) 95
Mendes, Cândido (profesor) 499
Mendes Campos, Paulo (istoric) 96
Mendoça Neto, José Antonio 551
Menem (doamna) 522
Menem, Carlos („Carlito") (om politic) 517, 519
Menescal, Renato (director) 310, 312, 321, 322, 326, 332, 340, 341, 344, 349, 351, 375, 390, 430, 444, 552
Menescal, Roberto (arhitect) 363, 552
Mergulhão, Luiz Cordeiro 555
Michalski, Yan (critic) 202, 203
Midani, André (om de afaceri) 321, 322, 326, 339, 340, 551
Miguel, Luis 541
Milani, Francisco (actor) 181
Milies, César Polcino 554
Miller, Henry (scriitor) 48, 139, 151, 214, 225, 255
Miller, Sidney (compozitor) 98
Milliet, Sérgio (editor) 150
Miranda, Leonel (proprietarul Clinicii „Dr. Eiras") 196
Moebius (ilustrator) 474
Mohallem, Eugênio (agent de publicitate) 523
Mohajerani, Ataolah (om politic) 516
Moherdaui, Wilson 555
Molinero, Alfonso 554
Molinero, José Ramon (autor) 225, 255
Molkhou, Soizik 552
Mônica (vecină) 85
Monteiro de Castro, Antônio Carlos 554
Monteiro Lobato, José Bento (scriitor) 70, 94
(Monteiro) Oiticica (familia) 361, 362
Montenegro, Oswaldo (actor) 352
Montijo, Eugenia de (contesă) 31
Moraes, Denis de (profesor) 487–488
Moraes, Dulcina de (actriță) 181
Moraes, Eduardo Jardim 551
Moraes, Vinicius de (scriitor) 95, 103, 150
Moravia, Alberto (scriitor) 97
Moreira, Mônica (proprietară de companie) 466
Morel, Frédéric (editor) 31, 551
Morricone, Ennio (compozitor) 38
Morrison, Jim (rocker) 215
Motta, Ana Carolina da 554
Motta, Marcelo Ramos (lider satanist) 256, 257, 258, 261, 266, 267, 268, 312, 327, 366, 379
Motta, Nelson (compozitor) 321, 339, 452, 552
Mourão, Jorge 551
Mourão, Ronaldo Rogério de Freitas (astronom) 501
Muraro, Rose Marie (feministă) 312
Mussolini, Benito (om politic) 261
Mutti, Marcos 552

Nandi, Itala (actriță) 204
Napoleon III (împărat) 31
Nascimento, Márcia 542, 544, 552
Nascimento e Silva, Luiz Gonzaga do (diplomat) 314, 473
Nascimento e Silva, Mario do Rosário do (prietenă) 314, 316, 318, 326, 473
Nasser, Gamal Abdel (om politic) 52, 53
Nazarbaiev, Nursultan (om politic) 43
Negreiros, Adriana 554
Nehru, Jawaharlal (om politic) 53
Nepomuceno, Eric 555
Neto, Torquato (compozitor) 204
Netto, Lyra 555
Neves, João das (critic) 215
Nhá Chica (Sfântă) 20, 361, 362
Niemeyer, Oscar (arhitect) 482
Niemeyer, Paulo (neurochirurg) 133
Nietzsche, Friedrich (filozof) 216
Nika 541
Niskier, Arnaldo (ziarist) 501–504, 506, 551
Nixon, Richard (om politic) 315–318
Noll, João Gilberto (scriitor) 437
Norton, Ken (boxer) 236
Nova, Marcelo (rocker) 444, 552
Octavianus Augustus (împărat) 71
O'Fern, Brida 447
Oiticica, Christina („Chris") (artistă plastică) 19, 28–30, 32, 33, 35, 36, 38, 40, 42, 44–47, 49, 58, 227, 228, 235, 238, 239, 358–371, 374, 376–379, 381, 382, 384, 385, 387–390, 394–400, 402, 404, 405, 407–409, 411, 413, 414, 419, 420, 423, 425, 427, 432, 434, 444, 452–458, 471, 474, 476, 491, 501, 502, 505, 508, 511, 514, 516, 517, 519, 520, 522, 529, 530, 534, 540, 542, 543, 546, 551, 553
Oiticica, Cristiano Monteiro (profesor) 360
Oiticica, Hélio (artist plastic) 360
Oiticica, José (filolog) 360
Oiticica, Leonardo (fratele Christinei) 47, 555
Oiticica, Paula (mama Christinei) 46, 508
Oliveira, Denoy de (actor) 181
Oliveira, Ivan Luiz de (profesor) 485, 555
Oliveira, Maria de (bucătăreasă) 35
Oliveira, Marly de (poetă) 466
Oliveira Neto, Cândido de (om politic) 62
Olmedo, Luís Maria („Cachorro") (regizor) 142, 149
Ono, Yoko (soția lui John Lennon) 283, 284, 325
Orecchioni, Jean (profesor) 468
Osbourne, Ozzy (megastar) 261, 406

Pacca, Renato 552
Pacheco, Marcio José Domingues 555
Padovani, W. F. (ziarist) 346
Page, Geraldine (actriță) 315
Page, Jimmy (chitarist) 262
Paim, Vicente 555
Palmeira, Francis (autor) 174
Palmeira, Vladimir (om politic) 140, 197
Pasolini, Pier Paolo (cineast) 217
Passarinho, Jarbas (colonel) 303
Passos, Sylvio 555
Patrícia (secretară) 27
Patrocínio, José de (academician) 62
Paul VI (papă) 141, 461
Paula, Stella (prietenă) 260, 265, 292, 389, 394
Pauwels, Louis (autoare) 225

Paz, Acácio 551
Paz, Orietta 552
Peckimpah, Sam (regizor) 232
Pedro (taximetrist) 414, 415
Pelé (Edson Arantes do Nascimento) (fotbalist) 36, 503
Pen, Marcelo (critic) 535
Peninha (producător muzical) 347, 348
Pêra, Marília (actriță) 181, 197
Pereira, José Mário 551
Pereira Freire, Rodrigo 555
Peres, Shimon (om politic) 495
Perigo, Armando 554
Perigo, Juliana 555
Pessoa, Fernando (poet) 261
Petras (fotbalist) 223
Phalipou, Geneviève 34, 551
Phalipou, Serge 552
Philip (principe) 528
Picasso, Pablo (artist plastic) 244, 377, 419
Pinochet, Augusto (om politic) 375, 495, 517
Piñón, Nélida (scriitoare) 498
Pinta, Patrice 42
Pinta, Sylvie (medic)
Pittigliani, Armando 340
Poe, Edgar Allan (scriitor) 217, 397
Polanski, Roman (regizor) 199, 262, 283, 474
Pollack, Sydney (regizor) 502
Pompéia, Raul d'Ávila (scriitor) 461
Pompeu, Maria (actriță) 215
Ponte Preta, Stanislaw (umorist) 224
Portela Eduardo (academician) 481, 498
Pot, Pol (om politic) 346
Prado, Caio Graco (editor) 442
Prado, Eduardo (editor) 256, 270
Prado Jr., Caio (istoric) 209, 225, 442
Prata, Mário 555
Presley, Elvis (cântăreț) 24, 257, 262, 283, 337
Prestes, Luís Carlos (revoluționar) 141, 303
Prévert, Jacques (poet) 184
Prieto, Abel (om de cultură) 497
Prnjatovic Richter, Vera 195, 198, 201, 294, 302, 321, 340, 552
Putin, Vladimir Vladimirovici (om politic) 43, 534, 536

Quadrat, Samantha 555
Quadros, Jânio (om politic) 140, 356
Queen, Ellery (autor) 94
Queiroz, Rachel (scriitoare) 62, 499
Quoist, Michel (poet) 94

Rabanne, Paco (stilist) 34
Raí (fotbalist) 541, 542
Ramón 541
Ramos, Graciliano (scriitor) 303
Ramos, Hugo Carlo Batista 555
Ramos, Jorge Luiz Costa 551
Ramos, José Átila (poet) 98
Rangel, Carlos Eduardo (farmacist) 16, 436
Rangel, Tatiane 555
Ratzinger, Joseph (papa Benedict XVI) 376
Regea, Mara (jurnalistă) 441
Regina, Elis 371
Renato, José (regizor) 181
Resende, Otto Lara (autor) 111
Resky, Fernando (actor) 175
Ribeiro, Antônio Coelho (președinte Philips) 357
Ribeiro, Evandro (director) 264
Ribeiro, João Ubaldo (scriitor) 215
Ribeiro dos Santos, Firmeza 555
Rios, Amapola 551, 556
Rivelino, Roberto (fotbalist) 223
Roberts, Julia (actriță) 43, 488
Rocco, Paulo Roberto (editor) 436–438, 440, 443, 448, 453, 454, 458, 459, 476, 477, 509, 525, 552
Rocha, Glauber (cineast) 125, 141

Rodrigues, Jaime (critic) 202
Rodrigues, Nelson (scriitor) 85, 95, 193, 203, 274, 278, 451
Rodrigues Alves, Talles 555
Rodrigues de Freitas, Otacília (profesoară) 485
Rodriguez, Marcelino (poet) 398
Rodrix, Zé (José Rodrigues Trindade) (compozitor) 352, 552
Roggero, Anastasio (preot) 46
Romero, Elisabeth („Beth") 329
Romero, Mariza 555
Rosa 541
Rosa e Silva, Cláudio Humberto 554
Rosana (actriță) 352, 353
Rossa, Anna (stilistă) 516, 517, 522
Rossellini, Roberto (regizor) 125
Rosset, Cacá (regizor de teatru) 452
Rother, Larry (ziarist) 503
Rouanet, Sérgio Paulo (diplomat) 504
Rovai, Pedro (regizor) 353
Rubem Paiva, Marcelo (jurnalist) 487
Rubens, Peter Paul (artist plastic) 184
Ruffier, Guy Jorge 551
Ruffier, João Batista (preot) 88–92, 106, 107, 292, 293
Rui (prieten) 104
Sabanes, Ricardo 552
Sabino, Fernando (istoric) 96
Sabino, Mário 552
Sabóia, Napoleão (jurnalist) 471
Sagan, Françoise (scriitoare) 94
Saint-Exupéry, Antoine de (scriitor) 434, 474, 476
Saito, Keiko (maseuză) 346
Salazar, Antonio de Oliveira (om politic) 141, 244
Salinger, Jerome David (scriitor) 163
Salles, Mauro (agent de publicitate) 478
Salles, Murilo (cineast) 437
Salles, Perry (actor) 430
Salomão, Waly (poet) 474
Sanábria, Miguel (lider ideologic) 497
Sánchez, Homero Icaza (cercetător de piață) 321
San Juan de la Cruz (Sfântul Ioan al Crucii) 276
Santamaria Filho, José (director) 210
Sant'Anna, Lourival 555
Santiago, Silviano (critic) 471
Santos, Deuteronômio Rocha dos (polițist) 312
Santos, Evanise dos 555
Santos, Hamilton dos (critic) 442
Santos, Joaquim Ferreira dos (jurnalist) 425, 555
Santos, Silvio (proprietarul TV SBT) 432
Santos Dumont, Alberto (părintele aviației) 71, 73, 213, 482, 499
Sarney, José (om politic) 489, 498, 499, 504
Sartre, Jean-Paul (filozof) 94, 152, 217
Sato, Áureo 554
Sayed, Ali (reporter) 52
Scardini, Christina (actriță) 226
Schemberg, Mário (fizician) 209
Scher, Tânia (actriță) 204
Schroeder, Gerhard (om politic) 495
Schumacher, Michael (pilot) 36
Schumer, H. Katia (traducătoare) 440
Schwab, Klaus (om de afaceri) 44, 493
Schwab, Ricardo 555
Scott, Ridley (cineast) 48
Seixas, Kika 551
Seixas, Luís (președinte INPS) 279
Seixas, Raul (textier) 58, 259–266, 275, 276, 280–290, 295–298, 301, 305–307, 309–311, 313–315, 318, 320–327, 332, 337, 338, 346, 350, 352, 368, 388, 395, 405, 427, 444–446, 452, 541, 553, 556

Seixas, Simone 260, 314
Sena Júnior, Antônio Walter („Toninho Buda") 404, 411–413, 551, 556
Setti, Carlos Augusto 554
Setti, Ricardo 554
Severo, Augusto 73
Sgarbi, Elisabetta (editor) 479
Shakespeare, William (scriitor) 202, 430
Sheldon, Sidney (scriitor) 460, 480
Silva, Juremir Machado da (critic) 449
Silva, Virgílio Gomes da („Jonas") (deținut politic) 209
Silveira, Joel (jurnalist) 501
Simard, Annette Colin (critic) 470
Simon, András (redactor)
Sinatra, Frank (cântăreț) 27
Sisif 110, 148
Smirnov, Iuri (editor) 532, 533
Soares, Jô (umorist) 501
Soares, Elza 151
Soares Filho, José de Oliveira („Máqui") (agent publicitar) 531
Soares de Oliveira, Áurea
Soares, Jô (umorist) 449, 501
Sochaczewski, Renata (actriță: „Pato", „Rennie", „Renata Sorrah") 134, 144, 154–156, 158, 159, 173
Solanas, Valerie (feministă) 315
Soljenițân, Aleksandr (scriitor) 224
Sônia (prostituată) 511
Som, Joca do 555
Soto, Pascoal 555
Souza Martins, Diego de 555
Spielberg, Steven (cineast) 470
Stalin, Iosif Vissarionovici (om politic) 198
Stallone, Silvester (actor) 341
Stein, Maria Eugênia 552
Stepien, Basia 551
Stevens, Cat (cântăreț) 43
Stoker, Bram (scriitor) 370
Sultanov, Kuansâș (ambasador) 31
Suplicy, Eduardo (economist și om politic) 452
Surrel, Véronique 555
Szabados, Pál (șofer și gardă de corp) 15, 23, 25, 27

Talita 298
Tanni, Allen (reprezentant Renault) 42
Tarantino, Quentin (cineast) 474
Tate, Sharon (actriță) 262, 278, 495
Távola, Artur da (ziarist) 321, 324, 325, 390, 449, 551
Teixeira Coelho, José (profesor) 442
Telles, Lygia Fagundes (scriitoare) 111
Temer, Milton 552
Tito, Josip Broz (om politic) 198
Tereza de Ávila, Sfânta 472
Took 455, 456, 458
Torquemada, Tomás (mare-inchizitor) 392, 393
Toulouse-Lautrec, Henri de (artist plastic) 150
Truden, Juan (președinte CSB) 356

Unger, Nancy Mangabeira 149, 245
Unger, Roberto Mangabeira (om politic) 87, 149
Uris, Leon (scriitor) 94

Vale, João do (poet) 114
Valente, Célia 54
Valente, Marcio 555
Valente, Marisilda 555
Vallandro, Beatriz 551
Van Gogh, Vincent (pictor) 150, 227
Vaquer, Gloria 314
Vaquer, Jay (instrumentistă) 314
Vargas, Getúlio (om politic) 62, 270, 506
Vargas Llosa, Mario (scriitor) 464, 466
Vaz, Pero (autor) 391
Veiga, Jorge (actor) 353
Veloso, Caetano (compozitor) 171, 198, 199, 204, 245, 263
Ventura, Zuenir (ziarist) 321, 482, 552
Vergueiro, Maria Alice (actriță) 181

Veríssimo, Luís Fernando (autor) 511
Versace, Donatella (stilistă) 481
Versace, Gianni 481, 488
Viana, Roberto 555
Viana Filho, Oduvaldo („Vianinha") (actor) 140
Vianna, Klauss (dansator) 181
Vicente 359
Vidal, Gore (autor) 436
Vieira, Antônio Cláudio de Lima (avocat) 302, 303, 306, 327, 328, 551
Vieira, Eneida (logodnică) 327–329, 331, 335, 355
Vieira, Mário Jorge (poet) 187
Vitoux, Frédéric (ziarist) 475
Vlad Dracul (domn) (*v. și* Contele Dracula) 404z
Vlad Țepeș (domn) 370
Volta Seca 175
Voskoboinikov, Dmitri 30, 516
Voskoboinikov, Evghenia 30

Wagner, Richard (compozitor) 341
Wałęsa, Lech (om politic) 370
Wallace, Irving (scriitor) 512
Warhol, Andy (artist plastic) 315, 389
Wayne, John (actor) 172
Weffort, Francisco (om politic) 481, 509
Weguelin, Lúcia 226
Weguelin, Sérgio (diplomat) 226, 362
Weguelin Filho, Sérgio („Serginho") 226, 235, 239, 240–242
Weill, Kurt (autor) 180
Wells, H. G. (scriitor) 214
West, Mae (actriță) 257
West, Morris (autor) 150
Whitesnake (megastar) 406
Wilde, Oscar (scriitor) 150, 154, 165
Wilder, Billy (cineast) 189
Wilker, José (actor) 142, 181, 551
Wilson, Colin (autor) 443
Wisner, Edith (studentă) 260
Wolfe, Tom (autor) 436, 448

Yunes, Millen (investigator) 322

Zander, Benjamin (dirijor) 506
Zappa, Frank (rocker) 171
Zé Kéti (compozitor) 114, 204
Zendrera, Ana (editor) 51, 57
Zola, Émile (autor) 96, 150